К. Явнисъ

ГРАММАТИКА

ЛИТОВСКАГО ЯЗЫКА

ЛИТОВСКІЙ ОРИГИНАЛЪ

И

РУССКІЙ ПЕРЕВОДЪ

ПЕТРОГРАДЪ 1908–1916.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ

Вас. Остр., 9 лин., № 12.

ks. K. Jbinez

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.
Іюнь 1916.
Непремѣнный Секретарь академикъ *С. Ольденбургъ.*

ОГЛАВЛЕНІЕ.

Предисловіе . . . . V—IX
Памяти ксендза Казиміра Явниса, библіографическая замѣтка Э. А. Вольтера . . . . X—XXII

Отдѣлъ I. Kunigo Kazimiero Jauniaus Lietuvjų kalbos gramatika:

Prakalba . . . . I—IV
Turinio rodyklės . . . . V—VIII
Gramatika . . . . 1—202
Žodžių rodyklės . . . . 203—216

Отдѣлъ II. Переводъ грамматики литовскаго языка, исполненный К. Буга:

Отъ переводчика . . . . III—VII
Грамматика (и синтаксисъ) . . . . 1—246
Предметный указатель . . . . 247—249
Указатель словъ . . . . 249—266
Оглавленіе . . . . 267—268

Казиміръ Іосифовичъ Явнисъ.

(Род. 6 мая 1849 г. † 25 февраля 1908 г.).

Выпущенный нынѣ курсъ литовской грамматики «Lietuviškas kalbamokslys» Казиміра Явниса составленъ имъ (см. ниже) для воспитанниковъ Римскокатолической Духовной Семинаріи въ Ковнѣ въ концѣ 1880-хъ гг. Въ 1897 г. (такъ надо читать вм. 1907 въ Prakalba I) грамматика эта была отгектографирована въ Юрьевѣ и представлена въ 1905 году академикомъ Ф. Ѳ. Фортунатовымъ Отдѣленію р. яз. и сл. Имп. Академіи Наукъ для напечатанія, вслѣдствіе просьбы о томъ автора. Достать рукопись грамматики или болѣе или менѣе систематическое изложеніе взглядовъ Явниса на литовскія грамматическія проблемы удалось мнѣ только съ великимъ трудомъ. Сейчасъ послѣ Пасхи 1902 года К. К. Бугѣ предложено было быть секретаремъ Явниса или лучше сказать помочь дѣлу переизданія замѣчательныхъ его этюдовъ по литовской діалектологіи Россіенскаго, Тельшевскаго и Поневѣжскаго уѣздовъ (см. газету Viltis 1908 г. № 29 (64): Kun. Jaunio mokslo darbas nuo 1902 m. iki mirčiai). Статьи Явниса въ Памятной Книжкѣ Ков. губ. были мало доступны спеціалистамъ, а кромѣ того лингвистическія данныя и примѣры недостаточно точно транскрибированы. Явнисъ, въ общемъ благосклонно соглашаясь на наши предложенія, постоянно колебался въ разрѣшеніи формулировки

своихъ выводовъ объ этихъ говорахъ, отвлекаясь кромѣ того еще въ сторону миѳологическихъ проблемъ о Ромове, Криве-Кривейто, литовской троицѣ боговъ, и надписи на стягѣ или знамени Видевута, сообщенной Симономъ Груновымъ, отрицая фальсификаціонныя ея особенности. Просматривая статьи Памятной Книжки Ков. губ., аккуратно переписанныя К. К. Бугою (см. ниже библіогр. списокъ №№ 7, 9, 10), кс. Явнисъ раскрылъ всю свою лингвистическую душу передъ новымъ и единственнымъ, послѣднихъ лѣтъ жизни, ученикомъ-другомъ и проходилъ съ нимъ всѣ премудрости лингвистическихъ вопросовъ, какъ въ литовскомъ, латышскомъ, такъ и древнепрусскомъ языкахъ, читая и комментируя также и древніе памятники, какъ-то Эльбингенскій вокабулярій, списки прусскихъ словъ Грунова, катехизисы и др. Результатомъ такихъ многолѣтнихъ собесѣдованій были «Aistiški Studijai» Medžiaga lygintinei prūsų, latvių ir lietuvių gramatikai», Айстійскія студіи, изданныя на счетъ Общества св. Казиміра въ Ковнѣ уже подъ другимъ заглавіемъ, см. ниже XVIII, № 29 и напечатанныя въ типографіи Академіи Наукъ въ Петроградѣ подъ ближайшимъ наблюденіемъ К. К. Буги. Записи же по сравнительной грамматикѣ летобалтійскихъ языковъ (въ 6-ти томахъ) К. Бугою названы «Dr. Kazimerus Jaunius. Kalbos dalykai. Surašė K. K. Buga». Въ своихъ лингвистическо-патріотическихъ трудахъ Явнисъ постоянно полемизировалъ съ профессорами Мѣржинскимъ и А. Брикнеромъ изъ за ихъ отрицательныхъ выводовъ относительно древнелитовской культуры и миѳологіи. Но ходатайствуя объ увеличеніи ему пенсіи и мечтая объ уходѣ на покой со службы въ Духовной Академіи, онъ наконецъ разрѣшилъ намъ издать рукопись своей грамматики или Kalbamokslys. Печатаніе грамматики до 1908 года дальше трехъ листовъ не подвинулось впередъ. Въ 1911 году, въ іюнѣ мѣсяцѣ, К. К. Бугою, подъ наблюденіемъ Ф. Ѳ. Фортунатова, окончено было печатаніе литовскаго текста грамматики «Lietuvjų kalbos gramatika» и выпущено по моему ходатайству въ количествѣ 100 оттисковъ (см. протоколы ОРЯС, стр. 32).

Печатаніе русскаго перевода литовскаго текста грамматики окончено уже послѣ смерти Ф. Ѳ. Фортунатова К. К. Бугою. Печатая ниже автографъ Казиміра Явниса отъ 4 іюля 1906 года, я долженъ здѣсь коснуться вкратцѣ его біографіи и лингвистической идеологіи. Родился онъ въ семьѣ Осипа Яуниса въ 1849 году (не въ 1848 г., какъ значится въ послужебномъ спискѣ Духовной Академіи) въ деревнѣ Лембахъ, учился въ Тельшевской прогимназіи съ 1861 по 1865 г., въ Ковенской съ 1865 по 1868 г., окончилъ VII классовъ. Въ Ковенскую епархіальную духовную семинарію Явнисъ поступилъ 1 октября 1871 года, гдѣ пробылъ до времени зачисленія въ Духовную Академію въ Петроградѣ. Въ Академію зачисленъ 17 сентября 1875 г. и пробылъ до 22 іюня 1879 г. Удостоенъ степени магистра богословія. Въ Академіи состоялъ профессоромъ классическихъ языковъ и древне-еврейскаго съ 27 ноября 1898 года по 1-е сентября 1906 г. [По выпискамъ послужебн. списка, любезно сообщеннаго мнѣ инспекторомъ Духовной Академіи А. П. Григайтисомъ].

Научную оцѣнку жизненной дѣятельности Явниса дали И. А. Бодуэнъ-де-Куртенэ въ статьѣ Do charakterystyki ś. p. Kazimiera Jawnisa и профессоръ А. Александровъ (нынѣ преосвященный Анастасій, ректоръ Имп. Дух. Академіи въ Петроградѣ) въ Казани въ статьѣ, помѣченной 27 апр. 1908 года, «Памяти ксендза Казиміра Іосифовича Явниса». Послѣдній говоритъ, что «Литва, въ дѣлѣ изученія ея языка и его говоровъ, весьма обязана покойному...» и отмѣчаетъ «величіе научныхъ его заслугъ для родины». Иванъ Александровичъ называетъ этого почтеннаго доктора сравнительнаго языкознанія Казанскаго университета «геніальнымъ лингвистомъ» или можетъ быть геніальнымъ автодидактомъ и самоукою.

Продуктивность лингвистическаго мышленія Явниса отразилась яркимъ колоритомъ на его истолкователѣ К. Бугѣ или какъ выразился профессоръ Бодуэнъ-де-Куртенэ «Ziarna myśli Jawnisa padły na wdzięczny grunt i Buga razozwinął się szybko do samodzielnego lingwisty». Отъ практической жизни Явнисъ

былъ далекъ, вопросы нормализаціи языка, нашедшіе горячаго заступника и живого дѣятеля въ лицѣ Яблонскаго (онъ же Обелайтисъ, Кряушайтисъ и Ригишкю Іонасъ), его мало интересовали, запросы Яблонскаго по отдѣльнымъ проблемамъ практической лингвистики остались или неудовлетворенными или, большею частью, и надолго и даже никогда не получатъ отвѣта. Среди литовской интеллигенціи Явнисъ былъ первымъ ученымъ лингвистомъ. Интуитивно онъ разрѣшалъ много труднѣйшихъ лингвистическихъ проблемъ, но изложить и разрѣшить ихъ письменно онъ уже былъ, на склонѣ лѣтъ, не въ состояніи. Обояніе его личности не передается ни его почеркомъ, ни его портретомъ, ни пробами его лингвистической работы. Цѣльнаго впечатлѣнія не могутъ дать всякія записи его словъ или формулъ его ученій. Disjecta membra poetae — отрывки остаются отрывками. Его краснорѣчіе и научность вызвали среди членовъ лингвистическаго отдѣленія Неофилологическаго Общества при Петроградскомъ Университетѣ живой интересъ и горячее сочувствіе. Переживая безвременье оцѣпенѣнія литовской мысли въ родной литературѣ и народномъ творчествѣ, времена преслѣдованія «литовской азбуки» (латинской), онъ старался всегда быть литовцемъ, иногда чувствуя «стихійный страхъ» и отвращеніе отъ раскрытія историческихъ истинъ вліянія славянскихъ языковъ на литовскій языкъ (онъ напр. прямо отсовѣтовалъ К. К. Бугѣ браться за разрѣшеніе задачи и темы на золотую медаль о славянскихъ заимствованіяхъ), постоянно критиковалъ иноплеменныхъ языковѣдовъ, какъ Лескина, Бругмана и др. за ихъ вторженіе въ его любимую, національно-лингвистическую область, не говоря уже объ отрицателяхъ, Брикнерѣ и Мѣржинскомъ. Оцѣнка его лингвистической дѣятельности возможна только для конгеніальнаго будущаго національно-литовскаго лингвиста.

Ожиданій, питаемыхъ къ нему, онъ не исполнилъ, не далъ намъ «описанія звукового состава всѣхъ литовскихъ говоровъ въ историческомъ ихъ развитіи», и не опредѣлилъ значенія литовскаго языка въ исторіи языковъ индоевропейской семьи, и оттого

его законы общеайстійской фонетики формулированы врядъ ли безошибочно. По мнѣнію К. К. Буги ошибочность ученія объ измѣненіяхъ въ айстійскомъ вокализмѣ и консонантизмѣ происходитъ отъ методологической ошибки, заключающейся въ стремленіи сводить семазіологически родственныя, но различныя въ вокализмѣ и отчасти въ консонантизмѣ, *формы* словъ къ первоначальной единой формѣ, иначе, сводить многообразіе формъ къ первоначальному единообразію. Продолженіе айстійскихъ студій не появилось на свѣтъ, и мы «всего Явниса» такимъ образомъ не имѣемъ.

Э. Вольтеръ.

ПАМЯТИ ЯВНИСА.

У меня сохранился автографъ Явниса отъ 4 іюня 1906 года, автобіографическіе отвѣты на мои вопросы: 1. О его докторскомъ титулѣ. Дипломъ Казанскаго университета на званіе почетнаго доктора сравн. языкознанія не былъ имъ полученъ до самой смерти. Въ Петроградскихъ газетахъ репортеръ г. Янушкевичъ назвалъ его Dr. phil. 2. Отвѣтъ на вопросы о днѣ и годѣ рожденія. 3. Отвѣтъ на мой вопросъ о результатахъ изслѣдованія Явниса о генетическомъ родствѣ семитоиндоевропейскихъ языковъ. Проблема эта его привлекала уже съ 1892 года, какъ видно изъ ниже приведенной выписки изъ статьи Гуковскаго.

«1. Я родился шестого мая 1849 года (не 1839 г.!), въ деревни Лембы (по лит. Lę̃mba-s, муж. рода, единств. числа), Хвейда́нскаго прихода (Хвейда́ны по лит. Kvêdarna или Kvêdāna, жен. рода, единств. числа), Россіенскаго уѣзда (Россіены по лит. Reseĩnjai, путемъ устранительнаго расподобленія возникшее изъ *Resn-eĩnjai, сложенное съ прил. résna-s 'обширный': др.-в.-нѣм. riso 'Riese'; сравн. Žarênai 'Жораны' несомнѣнно изъ *Žarnênai, названныя по имени рѣчки Žarná, вин. Žar̃ną (съ восходящею интонаціею, вопреки Куршайтисов. žar̃na съ нисходящею!)), Ковенской губерніи. Слѣдовательно, сообщеніе, что будто я родился въ несуществующемъ «*Lembjų kaĩma-s, Švêkšnôs par.» лишено основанія.

2. Мое сочиненіе будетъ озаглавлено вотъ какъ: «Генетическое родство семито-индоевропейскихъ языковъ».

а) Несмотря на многочисленныя попытки ученыхъ, какъ семитологовъ, такъ и изслѣдователей языковъ индо-европейскихъ,

это родство слѣдуетъ пока считать недоказаннымъ. Многочисленность попытокъ явствуетъ изъ диссертаціи Фридриха Delitzsch'a «Studien über indogermanisch-semitische Wurzelverwandschaft. Leipzig, 1873», гдѣ (стр. 3—21) дается краткій обзоръ относящейся сюда литературы, — а также изъ сочиненія «Semitische Glossen zu Fick und Curtius von Ernst Noeldechen, Magdeburg 1876», котораго § I служитъ дополненіемъ къ обзору Delitzsch'a.— По общему мнѣнію компетентныхъ ученыхъ, всѣ эти попытки лишены доказательности (сравн. «William Wright, Lectures on the Comparative Grammar of the semitic Langages, Cambridge 1890», «Th. Nöldeke, Die semitischen sprachen, zweite Auflage, Leipzig 1899», prof. J. Baudouin de Courtenay «Szkice Językoznawcze» pag. 22).

b) Между попытками доказать генетическое родство семито-индоевропейскихъ языковъ первое мѣсто занимаетъ вышеупомянутое сочиненіе Delitzsch'a (сравн. W. Wright, l. c. pag. 32), полная несостоятельность котораго доказывается слѣдующимъ замѣчаніемъ. Семитическій праязыкъ имѣлъ 33 согласныхъ звука, включая сюда южноарабское ꕤ и эѳіопскіе labio-velares и labio-palatinae согласные. Вслѣдствіе того, точному изслѣдователю семито-индоевропейскаго праязыка необходимо открыть 33 закономѣрныхъ соотвѣтствій между семитическимъ и индоевропейскимъ праязыками. Между тѣмъ Delitzsch (l. c. 82 sq.) открылъ только 16 несомнѣнныхъ соотвѣтствій, 7 же изъ нихъ обошелъ полнымъ молчаніемъ, а 10 соотвѣтствій выставилъ совершенно ложныхъ и ни на чемъ не основанныхъ. Само собою понятно, что обладая лишь 16-ью звуковыми законами, вмѣсто 33, нѣтъ возможности обосновать семито-индоевропейское языковое единство!

c) Многолѣтнія изслѣдованія привели меня къ открытію всѣхъ 33 соотвѣтствій прасемитическихъ согласныхъ звуковъ согласнымъ и группамъ согласныхъ индоевропейскаго праязыка. Что касается вокализма, то семито-индоевропейское различіе между долгими монофтонгами ō и ā сохранилось лишь въ древне-еврей-

скомъ и ближайше родственныхъ ему финикійскомъ языкѣ и пуническомъ нарѣчіи, между тѣмъ какъ по господствующему у семитологовъ повальному заблужденію древне-еврейское ō возникло изъ соотвѣтствующаго арабскому ā прасемитическаго ā, напр. въ др.-ев. ḥămṓr : араб. ḥimā́run 'asinus' (ḥ произн. какъ русское х). Точное обоснованіе закономѣрныхъ звуковыхъ соотвѣтствій между семитическимъ и индоевропейскимъ праязыками даетъ возможность доказать генетическое родство этихъ праязыковъ не только по отношенію къ корнямъ, напр. семито-индоевроп. mŏl- > араб. mal-mala 'se hâter', malla : ta-mallala, im-t-alla 'hâter sa marche' + гр. μολεῖν, но и по отношенію къ словообразовательнымъ формантамъ, напр. семито-индоевроп. глагольн. суфф. -sko- > араб. mála-q̇a (q̇ = араб. ṙ, этимологически = индоевроп. sk) 'marcher d'un bon pas' + гр. βλώσκω (изъ *mlōskō), лит. жем. blaŝkjú, гдѣ ă еще въ айстійскомъ праязыкѣ ослаблено изъ индоевроп. ō вслѣдствіе слабоударности корневой части слова (кстати, это ă дало толчекъ къ переходу blaŝkjú въ категорію глаголовъ съ корневымъ -ā-; отсюда общелит. blóŝkjaũ, blṓkŝti, и съ обобщеніемъ ó: настоящее время верхнелит. blóŝkjú въ противоположность нижне-лит. blaŝkjú, такъ что было бы нелѣпо непосредственно сопоставлять вторичное лит. ó съ первичнымъ греческимъ ω), съ оговоркою, что формантъ -sko-, какъ въ германскомъ и айстійскомъ праязыкахъ изъ praesens'а распространился на всю глагольную систему, точно такъ же семит. -q̇ă- изъ соотвѣтствующаго индоевропейскому praesens'у имперфекта (по араб. já-mla-q̇u) перешелъ и въ перфектъ (по араб. málaq̇a). Не имѣя возможности сообщить здѣсь болѣе подробныя свѣдѣнія, скажу только, что моими изслѣдованіями языковое единство семитическихъ и индоевропейскихъ народовъ доказывается съ «математическою точностью», а не признающимъ или не видящимъ его я противопоставляю санскритскую пословицу:

Nāiŝa sthāṇōr aparā́dhō, yad ēnam andhō na paçyati:
puruŝāparādhaḥ sa bhavati (Nirukta 1, 16). —

d) Моимъ предшественникамъ не удалось доказать генетическое родство семитическаго и индо-европейскаго праязыковъ главнымъ образомъ по двумъ причинамъ, изъ которыхъ первую составляетъ чрезвычайная трудность самой задачи: овладѣть семитическимъ и индоевропейскимъ языковымъ міромъ — это не шутка! Семитологи обыкновенно хромаютъ въ области индоевроп. языкознанія (такъ, напр. Delitzsch, l. c. pag. 52, ошибочно сопоставляетъ др.-инд. hás-ta-s 'Hand' съ греч. χαδ въ χανδάνω, упуская изъ виду, что индо-европ d + t не переходитъ въ s + t въ др.-инд. языкѣ), а индоевроп. языковѣды не сильны по части семитологіи (такъ, напр. знаменитый А. Шлейхеръ, отъявленный врагъ семито-индоевропейскаго языковаго единства, въ сочиненіи «Темы именъ числительныхъ въ литво-слав. и нѣмецкомъ языкахъ, СПб. 1866 [Приложеніе къ X-му тому Зап. Имп. Ак. Н. № 27]», на стр. 66, передавая 10 арабскихъ числительныхъ дѣлаетъ 7 ошибокъ, а приводя столько же древнееврейскихъ словъ, допускаетъ 4 ошибки: хотя ошибки эти вообще маловажны, однако есть и крупныя, напр. араб. haŝaruṅ вмѣсто háŝruṅ 'decem'; а Іог. Шмидтъ въ «Pluralbildungen der idg. Neutra» орудуетъ мнимымъ др.-еврейскимъ *majĭ́m вмѣсто májĭm 'aqua'). Вторую причину упомянутой неудачи слѣдуетъ искать въ болѣе или менѣе полномъ отсутствіи строго-научнаго метода изслѣдованія у всѣхъ ученыхъ (со включеніемъ даже Фридр. Delitzsch'a), пытавшихся обосновать семито-индоевроп. языковое единство. Такъ Шлейхеръ (l. c. pag. 67) весьма справедливо говоритъ: «почтенный наставникъ мой, г. Эвальдъ, сбивается на тотъ дилеттантическій произволъ, съ которымъ наука не имѣетъ ничего общаго»; еще рѣзче высказывается онъ (l. c. pag. 65) относительно Рудольфа фонъ Раумеръ: «Грустно, чрезвычайно грустно, что еще доселѣ встрѣчаются люди, которые въ такомъ (sc. ненаучномъ) видѣ рѣшаются доказывать сродство языковъ... Всякій согласится съ нашимъ взглядомъ на статью г. Раумера (sc. «Der regelmässige Lautwechsel zwischen den semitischen und indoeuropäischen sprachen etc.») и съ негодова-

ніемъ отвернется отъ нея».—Семитологи вообще, вплоть до послѣдняго времени, страдаютъ недостаткомъ строго-научнаго метода. Такъ, Генр. Циммернъ, «Vergleichende Grammatik der semitischen Sprachen, Berlin, 1898», pag. 16 открыто проповѣдуетъ «лингвистическую ересь», говоря, что «ausser durchgehenden regulären (obligatorischen) Lautverschiebung ist auch das Vorhandensein sporadischen (fakultativen) Lautwandels für das Semitische in gewissem Umfange anzuerkennen».

Считая себя ученикомъ Шлейхера, сочиненія котораго, подъ извѣстнымъ руководствомъ профессора Лукіана Мюллера, дали мнѣ лингвистическое образованіе, и зорко слѣдя за прогрессомъ сравнительнаго языкознанія, я во всѣхъ своихъ семито-индоевропейскихъ изслѣдованіяхъ неукоснительно придерживался строго-научнаго метода.

Вашъ Ке. К. Явнисъ.»

4 іюня 1906. СПб.

Считая себя ученикомъ Шлейхера,
сочиненія котораго, подъ извѣстнымъ
руководствомъ профессора Лукіана
Мюллера, дали мнѣ лингвисти-
ческое образованіе, и зорко слѣдя
за прогрессомъ сравнительнаго я-
зыкознанія, я во всѣхъ своихъ се-
мито-индоевропейскихъ изслѣдова-
ніяхъ неукоснительно придерживал-
ся строго-научнаго метода.
4. Іюня, 1906 г. СПБ. Вашъ Ке. К. Явнисъ

СПИСОКЪ ТРУДОВЪ ЯВНИСА И ОТЗЫВОВЪ О НЕМЪ.

1. *Pásaka paraszýta pagal kalbós Endrejáwiszkiu. (Von hr. Jawnys).*

~ Leop. Geitler. Litauische Studien. Prag. 1875, стр. 21—23. ~

Запись Явниса преподнесена Гейтлеру лѣтомъ 1873 года, во время поѣздки его по Литвѣ и Жмуди.

2. [Явнисъ, какъ ученикъ Антона Барановскаго].

Przegląd krytyczny, Kr. 1876, № 8, стр. 304—314 и Wisła T. 18 (1904) zesz. 2—3, str. 184—192.

3. *Apie kun. A. Juškos dainų kalbą. Kun.* K. Jauniaus *raštas.* (Petrápilė 1879 m. Kóva 6 dieną).

~ Lietuvių Tauta I (4), стр. 549—562. Vilnius 1910. ~

4. *Jaunys. [szvìnas изъ *šuvanas *kuvanas, греч. κύκνος.]*

~ ASl. Ph. 3 (1879), стр. 196—197. ~

5. *[d — dz и t — c въ Россіенскомъ у.]*

ASl. Ph. 8 (1884), стр. 225 и 525.

Срв. Лит. Хрестом. 320: Андреевскій говоръ «tjā, tju, tjm, tjō, tjau, djā, dju, djm, djō, djau въ неначальныхъ слогахъ переходятъ въ *tsjuo*, *dzjuo* и т. д.

6. *[Главнѣйшія отличія говоровъ Вилкомирскихъ отъ западныхъ верхнелитовскихъ.]*

~ К. Гуковскій. Вилкомирскій уѣздъ. Ковна. Стр. 9—11. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. губ. на 1891 г.

7. *[Языкъ крестьянъ Ковенскаго уѣзда.]*

~ Пам. Кн. Ков. губ. на 1892 г. и отд. отт. стр. 20—24. ~ Въ примѣчаніи 32 къ статьѣ о Ков. у. К. Гуковскимъ, секретаремъ Ков. Стат. Ком., сказано: Указаніями по части литовскаго языка мы обязаны ученому языковѣду, ксендзу К. Явнису, профессору Ковенской РК Дух. Семинаріи. По избытку скромности, ученый этотъ еще не обнародовываетъ своихъ любопытныхъ изслѣдованій. Въ кругу спеціалистовъ сравнительнаго языкознанія его имя, впрочемъ, дѣлается уже извѣстнымъ. Въ настоящее время кс. Явнисъ занятъ сравненіемъ семитическихъ языковъ съ арійскимъ.

8. *Діалектологическія особенности литовскаго языка въ Россіенскомъ уѣздѣ (ст. маг. бог. кс.* **К. Явниса***)*.

~ К. Гуковскій и Кс. К. Явнисъ. Описаніе Россіенскаго уѣзда. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. г. на 1893 г. стр. 20—55.

Срв. В. К. Поржезинскаго, Замѣтки по діалектологіи литовскаго языка. 1896, стр. 3 [=Изв. ОРЯС. т. I, 467—492].

9. *Языкъ [Литовцевъ Ново-Александровскаго уѣзда].*

~ К. Гуковскій. Ново-Александровскій уѣздъ, стр. 20—28. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. г. на 1895 г.

10. *Поневѣжскіе говоры литовскаго языка. (Статья Магистра Богословія кс.* **К. Явниса***)*.

~ К. Гуковскій. Поневѣжскій уѣздъ. Стр. 87—141. Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. губ. на 1898 годъ. Срв. И. Эндзелинъ. О происхожденіи литовско-латышскаго ё. СПб. 1907. Стр. 7. [= Изв. ОРЯС. т. XII, 40—66].

11. Kun. Jaunis, didžiausias musų lingvistas ir gramatikas.

~ Lietuviszkas Albumas. 1898. Shenandoah, Pa. Dirva № 3.

12. *Кс.* **К. Явнисъ.** *Интонація гласныхъ звуковъ литовскаго языка.* Ковна. 1900. 8⁰ 14 + 1 стр.: Опечатки.

Отд. отт. изъ Пам. Кн. Ков. г. на 1900 годъ.

13. *Praelectio, qua ante diem III Idus septembres a. .D. MDCCCICIX scholas de litteris latinis in R.-C. E. Academia Caesarea Petropolitana auspicatus est Casimirus Jawnis, s. Th. M. Petropoli.* Officina typographica I. A. Mansfeld. 1900, мал. 4°. 30 стр.

14. *Протоколы засѣданій* образованной при Отд. р. я. и сл. *Комиссіи* для *разсмотрѣнія* составленнаго Римско-Католическою Духовною Коллегіею *списка римско-католическихъ крестныхъ именъ* въ польскомъ произношеніи и въ передачѣ по-русски.— 24 и 27 апрѣля 1901 года при участіи кс. К. Явниса.

~ Сб. ОРЯС 80. 1905, стр. XXXIII–XXXVII.

15. Boleslovas-Jeronymas Klapatauskis iŝ Dĭvo mĭlaŝirdystės ir Apaŝtaliŝko Sosto malonės Magilaviŝkis Artsivyskupas Metropolyta visai Magilavo Artsivyskupystės Dvasiŝkijai ir visĭms tikįntĭmsĭms pasveikinimą ir dvasiŝko ganytojo pałaiminimą. Dûta Petrapilejė, 1901 metų Birželjo mėnesjo deŝimtoję dĭnoję.

Hanc versionem cum textu originali congruere testor. Sacerdos C. Jawnis, prof. P. C. E. Academiae. in folio. 8°.

16. A. Leskien. Aus Arbeiten litauischer Gelehrter über ihre Sprache.

~ Indogerm. Forschungen. 1902. Anzeiger. XII, стр. 93—97.

17. *Скороговорки въ записи проф. Каз. Явниса изъ Росс.(іенскаго) уѣзда.*

~ Э. Вольтеръ. Лит. Хрестоматія. Вып. 2. Столб. 310. СПб. 1904.

18. *Хвейдано - Швекшнянскій говоръ. (Kvėdarnos - Švėkšnos tarmė). Сообщилъ* проф. классич. языковъ СПб. Р.-Катол. Дух. Академіи. — *Каика̃, по записи проф. Каз. Явниса.*

~ Лит. Хрестоматія II, ст. 315–319.

19. *Андреевскій говоръ. Ęndrіėjàviškju tarmė. (По записи Каз. Явниса).*

~ Лит. Хрест. II, ст. 320–324.

20. *Пушкинъ въ литовскомъ переводѣ. Съ краткими примѣчаніями и предисловіемъ Э. А. Вольтера.*

СПб. 1904. [Сб. ОРЯС томъ 87, № 2].

На стр. 5-ой переводчикъ Р. Вайчайтисъ сообщаетъ, что въ обозначеніи долготы и краткости ударяемыхъ слоговъ лит. словъ онъ придерживается системы профессора класс. яз. Рим. Дух.-Кат. Академіи Казим. Явниса. Въ примѣчаніи отмѣчены труды Явниса о системѣ лит. ударенія и интонаціи, а на стр. 41—44 напечатаны отрывки изъ «Евгенія Онѣгина» въ переводѣ г. Дагилиса и транскрипціи К. Явниса.

21. *Svenčiausiojo Iezaus Vardo Litanija.*

~ A. Dambrauskas, Dar dvi Kun. Jauniaus pataisyti litaniji. Dr (augija) № 16, стр. 404—406.

22. *Litanija prie Švenčiausios Iezaus Širdies.*

~ Kun. P. Būčys. Jauniaus taisytasis litanijos vertimas. ~ Dr tomas IV. № 16. 15 Balandio 1908. Стр. 398—399.

23. *Lauretaniškoji Švenčiausios Marijos mergaitės Litanija.*

~ Kun. A. Dambrauskas. Dar dvi Kun. Jauniaus pataisyti litaniji. Dr 16. 1908, стр. 401—404.

24. *Kazimiero Būgos Aistiški Studijai Tyrinėjimai lygintinjo prūsų, latvjų ir lietuvjų kalbômokslјo srityje. I-oji dalis. Aistische Studien Beiträge zur vergleichenden Grammatik der preussischen, lettischen und litauischen Sprache von Kazimir Būga.* I-er Theil Peterburgas. 1908. XVI + 216 стр.

«Aistiškûsę Studijûsę», kurjų pirmoji dalis dabar išeina in pasaulį, *telpa prop. Dr. Kun. Kazimiero Jaunjaus mokslas.* Въ Айстійскихъ этюдахъ, первая часть которыхъ теперь выходитъ въ свѣтъ, заключается *ученіе* Д-ра Каз. Явниса.

Оказывается, что К. Буга слушалъ лекціи у К. Явниса и состоялъ прилежнымъ истолкователемъ его научныхъ думъ съ 1902 по 1908 г. Всѣ бесѣды и лингвистическія разысканія Явниса записаны г. Бугою на 3043 листахъ обыкновенной писчей

бумаги, составляющихъ шесть толстыхъ томовъ. Содержаніе «Студій» изложены въ особой запискѣ, обрывающейся на 109 § и главѣ объ интонаціи. Айстійскіе этюды состоятъ изъ 72 параграфовъ, примѣчаній къ §§ 53—72 и Corrigend'ы на стр. 212—214. Съ выводами своего учителя впослѣдствіи, черезъ 11 мѣсяцевъ К. Б. разошелся, о чемъ и разослалъ заинтересованнымъ лицамъ литографированную «абдикацію».

25. *Drasiškoji iškalba surašytoji iš Kun. D-ro K. Jauniaus išguldinėjimų.* Seinai Laukaičio ir B-vės spaustuvėje. 1909. 8°. 40 стр.

По *грамматической* системѣ К. Явниса составлены:

26. *P-as Gra-lys. Senásis Lietuviškas kalbómokslys (Gramatika) su lietuviškai-russiškai-lenkišku tam tikru žodynu.* Kaunas Spaustuve Sakalausko. 1905. 8° 127. Дозв. Ценз. 30 сент. 1904 г. СПб.

27. *Petras* **Grażbylys.** *Santaika (Syntaxis) li'tuviškoję kalboję Kaunas 1905. 8°. 56 стр. Дозв. Ценз.* 2 Сент. 1905 г. г. Вильна.

По системѣ *правописанія* К. Явниса, между прочимъ, изданы:

28. *Metraštis arba kalendorius 1905 metams išleidžamas Pete(r)burgo Lietuvjų labdariškošios Draugijos.* СПб. 1905. Дозв. Ценз. 28 янв. 1905 г. 8° 162 стр.

Въ предисловіи на стр. II об.:

Mes rašėme: kalendor-j-us, pavargel-j-ai ir t. t. o ne kalendor-i-us, pavargel-i-ai ir t. t. Mus rašte ženklo š ragučjai žemyn nulenkti o ne augštyn užriesti. Už tuos ir kitus tokjus daigtus atsakymą, imasi ant savęs kun. P. Būčys, kurs paklausė kun. K. Jaunjaus autoriteto kalbos dalykuose. *Reikalui atsiradus jis išaiškis savo gramatikines nuomones kokjam-nors laikraštyje.*

29. Некрологы напечатаны были между прочимъ въ Американской газетѣ Žvaigždе, Shenandoah, Pa. Metai VIII, 1908,

3 Balandžio № 14 съ портретомъ и надписью: «A. a. Profesorius Kun. Kazys Jaunius, didžiausis lietuviû kalbos žinovas ir kalbotyrius, miręs dideliame varge Peterburgo priemiestyje. Kaipo mokslininką jį gerbé viso svieto mokyti vyrai, kaipo tévynmeilį visi jo tautiečiai pripažino ir... leido jam apleistam numirti prasčiausioje Peterburgo dalyje, nes tévynej duonos, nei šiltesnés vietelés neužteko. Mat kaltas buvo pats kun. Jaunius, ką apie Lietuvą rúpindaniasis, į giliausius mokslus įsikibęs nesugebėjo pats sau geros gužtos suvyti, perdaug pasitikejo ant tautiečiû geros širdies»...

Ему же посвящены статьи въ Виленской литовской газетѣ Вильтисъ № 29 отъ 7 марта (20) 1908 года:

30. *K. Būgá,* Kun. Jauniaus mokslo darbas nuo 1902 m. iki mirčiai.

~ Viltis, 1908 г., № 29 (64).

31. Balčikonis. Kun. Jauniaus gyvenimas. Viltis, 1908, № 29.

32. Kun. I. Matulevičius. Kunigo Jauniaus mirtis ir šermenis Peterburge. Viltis, 1908, № 29.

33. Kun. I. Maculevičius. Pamokslas šv. Katarinos bažnyčioje. Viltis, 1908, № 29.

34. Kun. I. Tumas. Kun. Jauniaus laidotuvės Kaune. Viltis. 1908, № 29.

35. A. Voldemaras. Kun. Jauniaus gyvenimo tragedija. Viltis. 1908, № 29.

36. Kun. P. Bučys. Pluoštelis atminimų apie kunigą Jaunių. Viltis, 1908, № 29.

37. D-ras I. Basanavičius. Mano atsiminimai apie kun. Jaunių. Viltis. 1908, № 29.

38. Kun. J. Jasas. Kun. Jauniaus tėvai, jaunos jo dienos. Viltis. 1908, № 29.

39. *А. Александрова, Памяти ксендза Казиміра Іосифовича Явниса.*

Отд. отт. изъ XXIV тома Изв. Общ. Арх., Ист. и Этн. Казань 1908.

40. *Baudouin de Courtenay. Do charakterystyki ś. p. Kazimierza Javnisa.*

Odbitka z. lit. miesięcznika Dr(augija). Kowno 1908, 8 стр.

Этимъ же журналомъ посвященъ № 16 всецѣло «воспоминаніямъ, характеристикамъ покойнаго *перваго* геніальнѣйшаго лингвиста литовца».

41. *Lizdeika. Kun. Janniaus mirus (Eiles).* ~ Dr. 16, стр. 396.

42. *A. Jakštas. Prie Jauniaus charakteristikos.*

~ Dr. 16, стр. 387—395.

43. *X. F. W. Za zgon ś. p. Kazimierza Jawnisa.*

~ Dr. 16, стр. 381.

44. *Kun. A. Dambrausko pamokslas, pasakytasis kovo 1 d. Kauno šv. Kryžiaus bažnyčioje, išlydint a. a. Kun. Kazimiero Jauniaus kūną į kapus.*

~ Dr. 16, стр. 447—453.

45. *Medžiaga Jauniaus biografijai. — I. Kun. P. Būčys. — II. Povilas Matulionis. — III. Kun. L. Špokevičius. — IV. Kun. J. Tumas. — V. Kun. J. Vizbaras. — VI. Kun. A. Sabaliauskas. — VII. P. N—ciowa.*

~ Dr. 16, стр. 360—380.

46. *M. Vaitkus. Jaunius mirė (Eiles).*

~ Dr. 16, стр. 346—347.

47. *Jan Rozwadowski, lit. skutulė: grec. σκυτάλη. Jauniaus atminčiai.*

~ Dr. 16, стр. 441—442.

48. *Druskius. Šis-tas prie Jauniaus reformatoriškų sumanymų kritikos.*

Dr. 16, 407—416.

Друскіусъ-Домбровскій возстаетъ 1) противъ выдѣленія f, ch, h изъ лит. азбуки и замѣны ихъ буквами p, к; 2) противъ употребленія Явнисомъ је вмѣсто ë, ie, ì.

49. *P. Bučys, Lembo Ruigis.*

~ Dr. 16, стр. 357—359.

50. *Romas Bytautas. Šis-tas iš Lietuvių kalbos filosofijos (Pavesta a. a. kun. Jauniaus pagarbai).*

~ Dr. 16, стр. 412—440.

51. *10 metu, spaudos atgavimo paminėjimas.* (Su paveikslėliais). Vilnius 1914. 12°. 32 стр.

На стр. 27 помѣщенъ портретъ съ такимъ объясненіемъ: Кс. проф. Явнисъ, много поработавшій еще до разрѣшенія шрифта на почвѣ урегулированія законовъ примѣненія литовскаго языка въ литературѣ и школѣ.

52. *J. Jablonskis. Kun. Kazimiero Jauniaus Lietuvių kalbos gramatika.*

~ Lietuvių Tauta. II, 3. Vilniuje, 1914. Стр. 317—329; Rašybos dalykai. Vilnius, 1915, стр. 38.

53. A. Jakštas. Musų alfabeto klausimas. «Ateities» leidinys. № 15. Kaunas, 1914, стр. 13 и сл.

Отдѣлъ I.

Kunigo Kazimiero Jauniaus Lietuvjų kalbos gramatika.

Prakalba.

Šita kunigo Jauniaus lietuvjų kalbos gramatika tesiskiria nuo Dorpate 1907 metuose hektografotojo «Lietuviško kn. Jaunio (sic!) Kalbomokslio» nauja savotiška rašyba ir keliais mažmožiais. Pirmųjų trijų lankų korektūrą darė, mano padedamas, patsai kun. Kazimieras Jaunius. Nuo ketvirtojo iki paskutiniajam lankui visas spaudos rengimas gulo ant mano pečių, nes tretįjį lanką bespauzdinant mano mókytoją, buvusįjį Peterburgo Rymo Katalikų Dvasiškosios Akademijos profesorių, lyginamojo kalbų mokslo šlóvės (honoris causa) dóktorį[1]), kunigą Kazimierą Jaunių pakirto bešiȓdė giltinė (1908 m. Vaserio mėnesies 25 d.).

Šios gramatikos rašyba daug kuo skiriasi nuo paprastosios. Jaunius savo rašybon įveda keletą naujų raidžių, k. a.: ȯ, ɯ, ɥ, ſ, ů, ɥ̊, ɯ̊, ṅ, d̮, t̮.

Jauniaus raidė ȯ atstoja paprastosios rašybos o. Raidei o viršun uždedamas yra taškelis išeinant iš ė: abiem raidėm tarmėse atsako dažniausiai siauri (ankšti) balsiai.

ɯ ir ɥ atstoja tokiuos ilguosius u ir i, kuriems visose tarmėse atsako ilgi balsiai.

Greta su ɥ Jaunius vartoja ir y. Paskutinėji raidė dedama yra te, kur tarmês tarpù savęs nesutinka: vienos turi ilgą, kitos trumpą balsį, pavyzdžiui: môtyna, brôlys, bet arklɥ̊s.

---

1) Lýginamojo kalbų mokslo dóktorio laipsnį suteikė Jauniui Kazaniaus universitetas už jo lietuvjų kalbos tyrinėjimus.

Raidė į atstoja paprastosios rašybos dvibalsį ie. Ne visus ie Jaunius pakeičia savuoju į. Vietoje ie, kuriam žemaičių tarmėje atsako ī (ilgas i) arba ẹi (su ankštu e, truputį panašiu į lenkų y), Jaunius rašo į, bet palieka iė te, kur žemaičiai drauge su augštaičiais turi iė. Jaunius rašo dįná, bet niė́kas, delto kad žemaičiai šiuodu žodžiu nevienodai taria: dīnà, bet niẽks arba dẹina, bet niẽks.

ų̊ atstoja tokį augštaičių iė, kuriam žemaičių tarmėje atsako y; pavyzdžiui tesie: prų̊ = žem. prỹ, aug. priẽ, lapų̊nė = žem. lapỹni, aug. lapiẽnė.

ů atstoja dabartinėsios rašybos dvibalsį uo. Viena raide ů Jaunius tarėsi apimąs visas tarmjų ypatybes: ů = aug. uo, žem. ū arba ọu (su ankštu o).

ů̃ dedamas yra te, kur vienos tarmės turi uo, antros — ū; pavyzdžiui tesie: didů̃menė = didúomenẽ u didūmenė. Daugskaitos galininke (in accus. pl.) tů̃s raidė ů̃ turi truputį kitokią reikšmę: žemaičiai šitoje lytyje atras savąjį tùs, augštaičiai — savąjį tuõs.

Nosinius garsus Jaunius žymi dvejopai. Tuos senobės nosinius balsius, kuriems dar ir dabar žemaičių tarmėje (pav. Kvė́darnos, Rietãvo šnektose) atsako nosiniai, Jaunius pažymi dvibalsiais ąń, ęń, įń, ųń; pav. ąńsa, kęństi, lįństi, skųństi, kąń, šįń, laukųń. Visur te, kur senobiniai nosiniai šiandieną pavirtę yra grynaisiais balsiais, Jaunius rašo ą, ę, į, ų, arba ą, ę, (į), (ų). Pirmieji ženklai atstoja ilguosius, antrieji — trumpuosius balsius; pav. mergą = meřgā, meřgū (tose šnektose, kur galūnės be kirčio nesutrumpėjo), katę = kãtē, kãtī, ašį = ãšī, alų = ãlū, bet su mergą = mergà, mergù, su katę = katè, katì.

Paprastosios rašybos keimarinius priebalsius č ir dž Jaunius žymi net trejopai. Tuos č ir dž, kuriems žemaičių tarmėje atsako t ir d (minkšti), pažymi raidėmis ț ir ḑ; pav.: jauțjo, meḑjo = jáuti, mẽdi (telšiškių žem.) = aug. jáučio, mẽdžio. Tokių č ir dž vietoje, kuriems šnektose atsako arba č, dž arba c, dz, bet ne t, d, Jaunius rašo tš, dž; pav.: džjaugsmas, tšja. Bet č, dž, visų lie-

tuvjų vienodai tariamąjį, Jaunius žymi keimariais tš, dž; pav. petšjus = pēčius.

Priebalsius minkština J-nius raide j; pav.: kjaulė, ljautís, šjaudas. Po lūpinjų priebalsių ir Jauniaus rašyboje j yra ne minkštinamasis ženklas, bet priebalsis j, t. y. bjaurus, spjauti, lítuvjų kurmjų reikia tarti su j, o ne kaipo minkštus b, p, v, m + balsis (be j).

Priegaides Jaunius žymi savotiškai: «circumflexus» (ˆ) pas jį reiškia žemyn krintančią arba tvirtapradę priegaidę, o «acutus» (′) reiškia ir priegaidę — augštyn kįlančią arba tvirtagalę ant ilgųjų balsių — ir kirtį — ant trumpųjų.

Jaunius mirdamas nepaliko savąja rašyba sutaisyto rankóraščio. Ruošdamas gramatikos rankóraštį spaudon, vietomis, gal, nevisai tiksliai išreikiau Jauniaus rašybos smulkmenas, kai-kur, nejučiomis, gal, ir suklydau.

Gramatikos tekste radau sekančias pataisytinas vietas:

	parašyta	reikia skaityti
4,17	rá	įrá
5,4	kilmėję̇	kilmėję́
5,12	ŝvísú	ŝvísús
6,21	med-sju	met-sju
10,33	ɯ, ųṅ	ɯ, ųṅ, ɋ, įṅ
13,9	Paskutinysis sakinys reikia taip skaityti: «lęngvú pasakɋ̂ti, sųnkú įšpiĩdɋti» — įrá žmonjųñ patarlé	
16,11	ąn̂tinas	ąńtinas
17,18	nemalőnų	ṅemalôṅų
18,12	apɋ̂saką	sąn̂mazgą
21,30—31	nusipraúsju savę̇	nupraúsju savę́
22,18	prieš «bū́davęṅsys» reikia įsprausti «búvęṅsys».	
26,9	aítišką	aístišką

	parašyta	reikia skaityti
31,20	po žodžių «iŕ k.» reikia indėti «žemaiţjai tárja vāks, vākā, lāstųti, pēlis, svēks»	
33,3	žodžiai «iŕ k.» reikia išmesti.	
43,15	įšsęm̂pti	įšsęm̂ti
45,31	po «iŕ j.» reikia indėti «pő lm̃pinjų»	
47,23	vĩtinįnkus	vi̇́tinįnkus
88,6	šal̃ta	šal̂ta
94,9	po žodžio «padar̂ginys» reikia indėti «dvískaitljò vardínys».	
139,17	pęńktojo	ketviŕtojo
152,11	raúdanoju	raúdonoju

Gramatikos gale duodu rodykles visų tų žodžių, apie kuriuos kalbama yra šiame kalbos moksle. Rodykles rašiau dabartine rašyba, norėdamas tuo palengvinti skaitytojams, nepažinusiems jauniškės rašybos gudrybjų, naudojimąsi daugaliu žinotinų ir svarbjų kalbos faktų, sukimštu šion gramatikon.

K. Būga.

Peterburgas — Virbālis 1911 m. gegužės — birželio mėn.

Turinio rodyklės.

Apysaka 'praedicatum' .... 17—22
aisčių prokalbė 26
aisčių bei slavjų tariamoji prokalbė 27
balsės 'vocales' 29
balsių ištarmė 7, 8, 30–32
» kiekybė 32
» laipsniavimas 37–40
būdavardžių laipsniavimas 91, 92
» linksniavimas 78– 83
» prierašai priė jo 84–87
» priegaidė 94–100
daiktavardžių linksniavimas 50
daiktavardžių prierašai priė jo 64, 77
daugiskaitos daiktavardžiai (pluralia tantum) 49
derivata verba 129, 150
dėsniai (leges): a) santarų 42–46
b) tarsnių taikinimo 4–7
c) žodžio galo 46
dvibalsių en em, an am, in im, un um ištarmė šnektose 9
galūnės : asmeninės 123, 124
gradatio vocalium 37–40
imperativus 128

iniunctivus 129
intonationes . . . . 11, 12, 33—37
ištarmė: a) ī, ė, iė, ů, 7, ó 8
b) visokių balsių . . . . 30—32
c) dvibalsių en em, an am 9
įvardovietės (pronomina) . . . . 100—109
» sudėtinės 107, 108
j atsiradimas žodžio pradžioje prieš ė, ī 8
causalia v. causativa verba 154
causalia passiva verba 156
kiekybė 'quantitas': balsių 32
kirčio šokinėjimas daiktavardžių linksniavime 63
classes verborum . . . . 129—154
conditionalis 128
coniugatio verborum . . . . 160—202
» perifrastica 201, 202
consonantes 40, 41
laipsniavimas: a) balsių . . . . 37—40
» b) būdavardžių ir prieveiksmjų 91, 92
lankstymas 'flexio' 47
leges intonationum . . . . 34—37
liepėjinis 128
linksniavimas: būdavardžių: a) nesudėtinių . . . . 78—84
prierašai . . . . 84—87
b) sudėtinių . . . . 108—116
prierašai 114
linksniavimas: daiktavardžių 50
linksniavimo pavyzdžiai . . . . 55—77
mobilitas accentus 63
nėkatroji gimtis 'genus neutrum' 50, 87, 88
nosiniai ą, ę, į, ų 10
optativus 128
paradigmata declinationis substant. . . . . 55—62
pluralia tantum 49

praedicatum 17–22
priegaidė ‘intonatio’ 11,12,33–37
» a) būdavardžių 92–100
» b) daiktavardžių 67–77
priegaidės dėsniai 34–37
prieveiksmjai ‘adverbia’ 88–91
prieveiksmjų laipsniavimas 91, 92
primaria verba 129, 130
rašyba 1–11
sąjungojimo pavyzdžiai: a) pirminių veiksmažodžių .
I skyriaus dirbu: suku 160–164
II » melžu: velku 165–168
III » laukiu: verčiu 168–171
IV » trunku 172, 173
V » pabūgstu: pykstu 173, 174
mišrasis sąjungojimas 174–176
b) antrinių veiksmažodžių:
VI skyriaus kybau: žinau ...... } 176–179
» » láistau: laistaũ ..... }
VII » laidoju: vagoju 180–183
VIII » baltuoju: žaliuoju 183–186
IX » šūkauju: keliauju 186–190
X » lykiju: daliju 190–193
XI » seilėju: velėju 193–196
XII » taikinu: džiovinu } 107–200
rašydinu gyvenu }
santaika 12–22
santaros ‘consonantes’ 40, 41
santarų dėsniai 42–46
singularia tantum 49
skaitliniai žodžiai ‘numeralia’ 116–122
subiectum 13–17
syntaxis 12–22
tarmės 22–25

tarsniai (garsai) 3
tarsnių taikinimo dėsniai 4–7
v atsiradimas žodžio pradžioje prieš ȯ, ů 8
veikėjas 'subiectum' 13–17
veiksmažodžiai: a) sąjungojimas 122, 160–202
b) skyriai (classes verborum) 129
I 130–132
II 133
III 133–140
IV 141–144
V 144–150
VI 151
VII 151
VIII 152
IX 152
X 153
XI 153
XII 153, 154
c) pirminiai (primaria) 129, 130
d) antriniai (derivata) 129, 130
vienaskaitos žodžiai (singul. tantum) 49
vocales 29

Rašţba.

Rašţba (orthographia) môkò mús, kaîp reîkja rašţti gųvős kalbős žòḑjús.

Nevisî žmônės vînaip rašţdavò iŕ rášò, nés rašţba gáli veizdêti įń kéturis átžvilgjus:

1°. įń kîkvînò taŕsnjò, kurįń reîkja rašţti, į'štarmę;

2°. įń tő patî's taŕsnjò įštarîmą kitűńsę tős paţjős kilmės žőḑjűńsę;

3°. įń tő patî's taŕsnjò į'štarmę pás kitųń tős paţjős kalbős žmònjųń;

4°. ąńt gálò, įń tő patî's taŕsnjò į'štarmę pás tős paţjős kalbős žmònjųń, bét praėjusjòjò, né tő patî's laîkò.

Įš tųń keturjųń átžvilgjų iŕ rašţba įrá ketverjôpa: tarsnînė (phonetica), žòdţkilminė (etymologica), tarmînė (dialectologica) iŕ istőriška.

Visųlęngvjaûsi įrá tarsnînė rašţba; tòdėl̃ nű pát praḑjős pagal̃ taŕsnjų rášė indênai, graikaî, ròmênai iŕ pás lîtúvjų Kuršaîtys, garsįńgas lîtúviškòs kalbős tųrêjas; pávųzḑjui dűdame šaknî's jug-'rîšti' dalţvį (participium): índiškai juk-tá-s, graîkiškai ζευκ-τό-ς, latţniškai iunc-tu-s, visuŕ k šaknînės sąntarős g vî'tòję, dėltő kád prţsagá (suffixum) prasîdeda nű bebal̃sės sąntarős t.

Kîktîk sųnkésnė įrá žòdţkilminė rašţba; pagal̃ žőḑjų kilmės ráš̃ò visųdiḑjaûsîji lîtúvjų rašţtòjai: Vţskupai M. Valąńtšjus iŕ A. Barőnas, taîp-pát iŕ A. Šleîkerys, vînas į'š garsįngjaûsjųńjų netiktaî lîtúviškòs, bét iŕ kitųń kalbųń tųrêjas; tős rašţbòs pávųzdys: juńg-ta-s sú g ráš̃omas žődys, dėltő kád

kitī tős patjős kilmės žődjai prī̧š balsės túri g: jųñgas, sąñjunga iŕ kitī.

Daúg sųnkėsnė įrá tarmīnė rašŷba; pagaľ lītúviškós kalbős tarmjųñ rášė: Valąńtšjus, Ivįñskys iŕ kitī rašŷtójai žemaītjai, sávó žődjų: dęiná, dǫûna arbá dɥná, dɯ̂na vī́tóję rašŷdami diena, duona; nóŕs Ivįñskys iŕ k. nekaŕtą paklŷdó, rašŷdami: tuokstante, żemien, dėltő kád tɯ̂kstąntė, žemɥń túri jő tarmėję́ tás patjás balsės ɯ ir ɥ, kaīp iŕ dɯna, dɥna, vīnôg neabejôtinas daîktas, kád iŕ jīs iŕ kitī žemaītjų rašŷtójai įrá pagirtinī ų́ž nórêjimą sutaîkįnti taŕp savęñs lītúviškós kalbős tarmés.

Istőriškai rášó prantsɯzai iŕ kitī Eurôpós žmônės, šjąndī́ną taīp rašŷdami, kaīp rašŷdavó jųñ senőljai-prôsenóljai. Pás lītúvjų tős rašŷbós nerąńdame; kád kás rašŷtų: tiemus, vaikamus, avimus, vī́tóję: tīm̂s, vaikam̂s, avim̂s, tás rašŷtų istőriškai, dėltő kád taīp įštaŕdavó iŕ rašŷdavó šešjôlęktójó ąm̂žjaus lītúvjai: Daúgšas iŕ kitī.

Tarsnīnė rašŷba gerá įrá vīnős kókjős tarmės bɯ́dui įšrôdɥti; tódėľ niėkas nepeīkja rašŷtójų, kurī́ spaûzdįndami žmónjųñ daînas, pásakas iŕ mįńslės kīkvīną taŕsnį taīp rášó, kaīp ausimīs giŕdi. Daúgkąntas rášó deina, kaŕtais dijna, Stónɥs—dina, Juškâ — diéna, dėltő kád tɯ̋s žódjús taīp į́štarja tő kráštó žmônės, į́š kuŕ tī́ rašŷtójai ėmė sávó daînas.

Bét tá tarsnīnė rašŷba netįńka visős Lītuvős ráštams: bęndrīnė visųñ lītúvjų rašŷba negáli veizdêti įñ kīkvīnó taŕsnjó į́štarmę iŕ nesirɯ̂pįnti apī́ kitús tős patjős kilmės žódjús iŕ apī́ kitás tős patjős lītúvjų kalbős tarmés. Tąñ tī́są patviȓtina Kuršaîtjó rašŷba: nóŕs jisaī rášó pagaľ kīkvīnó taŕsnjó įštarmės, vīnôg kaŕtais apleîdja sávó rašŷbós įństátɥmus iŕ rášó pagaľ žődjų kilmės iŕ pagaľ kītó kráštó lītúvjų įštarīmó. Taīp jīs rášó līpīmó žődį: súkkite, dêdamas du k, dėltő kád tšjá prī̧ šakní́s suk-(sukaû́, suk-inɥs, suk-uŕnys, suk-rús iŕ kitɯ̊ńsę́ žődjɯ̊ńsę rąndamősjós) taīp pát įrá pridûrta prī̧sagá -ki-, kaip iŕ žődɥję lúp-ki-te prī̧ šakní́s lup-, kurjąñ mátóme žődjɯ̊ńsę: lupús, lupinêti, nɯ̊lupa iŕ k.; tɯ̊taȓpu neabejôtinas daîktas, jôg iŕ tiľžiškjai iŕ kitī lītúvjai sákó

súkite, súkit,—sú vĩnu k, deltő kád keimarĩnjų arbá dvikų̃bjų sąntarųñ (consonantes geminatae) lĩtúviškòję kalbòję́ niẽkur nerási; taigĩ dabař aĩškus daĩktas, jôg Kuršaĩtys, rašų̃damas: súk-ki-te, veizdẽjò né įñ tařsnjų į́starmę, bét įñ žődjų kiľmę. Neganá tő, jisaĩ nekařtą veizdẽjò iř įñ kitás tarmés: tiľžiškjai lĩtúvjai vĩnaip į́starja žāsi ‘anserem’, āsa ‘ansam’ iř āvi ‘ovem’, āki ‘oculum’; tòdėľ Kuršaĩtjui reikẽjò tűs žòdjús vĩnaip iř rašų̃ti; bét jĩs rášò: žąsį, ąsą sú ůdęgẽlėmis ą, āvį, ākį -ā- bé ůdęgẽlės, sakų̃damas, jôg taĩp reĩkja rašų̃ti, dėltő kád kĩtò kráštò lĩtúvjai į́starja žąñsį, ąnsą prő nôsį, ő ávį, ákį—grųnaĩ prő buřną. Jaĩgu Kuršaĩtys, laûžųdamas sávò rašų̃bòs įnstátųmą, tąñkjai rášò nepagaľ kĩkvĩnò tařsnjò įštarmės, bét pagaľ žőd̦jų kilmės iř lĩtúviškòs kalbős tarmjųñ, tád gálime suprásti, jôg tarsnĩnė rašų̃ba nepritįñka neĩ môkslui, neĩ bęndrĩms lĩtúvjų ráštams. Iř į́š tĩsųñ, ař negerjaús iř lęngvjaús įrá parašų̃ti: smaûgti iř smaúkti, įšdų̃gti iř įšdų́kti, nekaĩp sú Kuršaĩtju pagaľ tarsnĩnės rašų̃bòs rašų̃ti: smaûkti $\sqrt{g}$, iř smaúkti, $\sqrt{k}$, įšdų̃kti $\sqrt{g}$, iř įšdų́kti $\sqrt{k}$, kás kařtą dėdąnt šaknĩ́s žęñklą $\sqrt{\ }$ (radix) šalĩp abejôtinų žődjų; júk parášjus smaûgti, įšdų̃gti nereĩkja bijôti, kád kás giřdimòjò k vĩ́tòję neįštařtų tšjá g, tő nereĩkja bijôti, dėltő kád gti kĩtaip negálima įštařti, kaĩp tiktaĩ kti. Tòdėľ įšmįntįñgai įšsižadẽjò tős rašų̃bòs visĩ lĩtúviškòs kalbős tųrẽjaĩ iř garsįngĩji lĩtúvjų rašų̃tòjai.

Apĩ́ žòdų̃kilminę rašų̃bą.

Žòdų̃kilminė rašų̃ba nerášò visadős tųñ tařsnjų, kurjűs giřdime ausimĩs, bét rášò tűs, kurjųñ reikalaûja žőd̦jų kilmė (etymologia), ąñtraip sákąnt, tá rašų̃ba neųžlaĩkò visųñ gųvős kalbős įnstátųmų apĩ́ kalbős tařsnjų sutaĩkinimą arbá sudėrinimą sú kĩtas kitú.

Trįñs įrá tařsnjų skų́rjai:

1. bal̃sės: a, ò, e, ė, i, ų, u, ш, ĩ, ů, ai, ei, ui, au;
2. púsbalsės: j, v, l, m, n, r;
3. sąñtaròs: k, g; t, d; b, p; š, ž; s, z; ţ (tš, tš), d̦ (dž, dž).

kitï tős patjős kilmės žõdjai prįš balsės túri g: jųñgas, sąñjunga iŕ kitï.

Daúg sųnkėsnė įrá tarmïnė rašțba; pagaľ lîtúviškõs kalbős tarmjųñ rášė: Valąñtšjus, Ivįñskys iŕ kitï rašțtójai žemaïtjai, sávò žõdjų: dęiná, dǫûna arbá dqná, dūna vï'tòję rašțdami diena, duona; nòŕs Ivįñskys iŕ k. nekaŕtą paklțdò, rašțdami: tuokstante, żemien, dėltő kád tūkstąntė, žemqń túri jő tarmėję' tás patjás balsės ū ir q, kaïp iŕ dūna, dqna, vînôg neabejôtinas daîktas, kád iŕ jïs iŕ kitï žemaïtjų rašțtójai įrá pagirtinï ų'ž nòrêjimą sutaîkįnti taŕp savęñs lîtúviškòs kalbős tarmės.

Istőriškai rãšò prantsūzai iŕ kitï Eurôpòs žmônės, šjąndï'ną taïp rašțdami, kaïp rašțdavò jųñ senőljai-prôsenòljai. Pás lîtúvjų tős rašțbòs nerąñdame; kád kás rašțtų: tiemus, vaikamus, avimus, vï'tòję: tîms, vaikaḿs, aviḿs, tás rašțtų istőriškai, dėltő kád taïp įštaŕdavò iŕ rašțdavò šešjôlęktójò ąm̃žjaus lîtúvjai: Daúgšas iŕ kitï.

Tarsnïnė rašțba gerá įrá vînős kókjős tarmės būdui įsrôdqti; tódėľ niėkas nepeïkja rašțtójų, kurï' spaûzdįndami žmònjųñ daînas, pásakas iŕ mįñslės kîkvîną taŕsnį taïp rãšò, kaïp ausimïs giŕdi. Daúgkąntas rãšò deina, kaŕtais dijna, Stònqs—dina, Jušká — diéna, dėltő kád tūs žòdjús taïp į'štarja tő kráštò žmônės, į'š kuŕ tï' rašțtójai ėmė sávò daînas.

Bėt tá tarsnïnė rašțba netįñka visős Lîtuvős rãštams: bęndrïnė visųñ lîtúvjų rašțba negáli veizdêti įñ kîkvînò taŕsnjò į'štarmę iŕ nesirūpįnti apï' kitús tős patjős kilmės žòdjús iŕ apï' kitás tős patjős lîtúvjų kalbős tarmės. Tąñ tï'są patviŕtina Kuršaîtjò rašțba: nòŕs jisaï rãšò pagaľ kîkvînò taŕsnjò įštarmės, vînôg kaŕtais apleîdja sávò rašțbòs įñstátqmus iŕ rãšò pagaľ žõdjų kilmės iŕ pagaľ kîtò kráštò lîtúvjų įštarïmò. Taïp jïs rãšò lîpïmò žõdį: súkkite, dêdamas du k, dėltő kád tšjá prįį šaknï's suk-(sukaû', suk-inqs, suk-uŕnys, suk-rús iŕ kitūñsę' žõdjūñsę rąndamősjòs) taïp pát įrá pridurta prįsagá -ki-, kaip iŕ žõdqję lúp-ki-te prįį šaknï's lup-, kurjąñ mátòme žõdjūñsę: lupús, lupinêti, nūlupa iŕ k.; tūtaŕpu neabejôtinas daîktas, jôg iŕ tiľžiškjai iŕ kitï lîtúvjai sákò

súkite, súkit,—sú vȋnu k, deltő kád keimarȋnjų arbá dvikų̃bjų sąntarųñ (consonantes geminatae) lȋtúviškòję kalbòję́ niẽkur nerási; taigĩ dabaŕ aĩškus daĩktas, jôg Kuršaĩtys, rašų̃damas: súk-ki-te, veizdêjò né įñ taŕsnjų į́štarmę, bét įñ žődjų kiĩmę. Neganá tő, jisaĩ nekaŕtą veizdêjò iŕ įñ kitás tarmés: tiĩžiškjai lȋtúvjai vȋnaip į́štarja žãsi ʻanseremʼ, ãsa ʻansamʼ iŕ ãvi ʻovemʼ, ãki ʻoculumʼ; tòdėĩ Kuršaĩtjui reikêjò tűs žòdjús vȋnaip iŕ rašų̃ti; bét jiś rášò: žą́sį, ą́są sú ůdęgėlėmis ą, ãvį, ãkį -ã- bé ůdęgėlės, sakų̃damas, jôg taĩp reĩkja rašų̃ti, dėltő kád kìtò kráštò lȋtúvjai į́štarja žą̃ñsį, ąnsą̃ prő nôsį, ő ávį, ákį—grųnaĩ prő buŕną. Jaĩgu Kuršaĩtys, laûžųdamas sávò rašų̃bòs įnstátųmą, tąñkjai rášò nepagaĩ kìkvȋnò taŕsnjò įštarmės, bét pagaĩ žődjų kilmės iŕ lȋtúviškòs kalbős tarmjųñ, tád gálime suprásti, jôg tarsnȋnė rašų̃ba nepritįñka neĩ môkslui, neĩ bęndrȋms lȋtúvjų ráštams. Iŕ į́š tìsųñ, aŕ negerjaús iŕ lęngvjaús įrá parašų̃ti: smaûgti iŕ smaúkti, įšdų̃gti iŕ įšdų́kti, nekaĩp sú Kuršaĩtju pagaĩ tarsnȋnės rašų̃bòs rašų̃ti: smaûkti $\sqrt{g}$, iŕ smaúkti, $\sqrt{k}$, įšdų̃kti $\sqrt{g}$, iŕ įšdų́kti $\sqrt{k}$, kás kaŕtą dédąnt šaknĩ́s žęñklą $\sqrt{\ }$ (radix) šalĩp abejôtinų žődjų; júk parášjus smaûgti, įšdų̃gti nereĩkja bijôti, kád kás giŕdimòjò k vĩ́tòję neįštaŕtų tsjá g, tő nereĩkja bijôti, dėltő kád gti kìtaip negálima įštaŕti, kaĩp tiktaĩ kti. Tòdėĩ įšmįntįñgai įšsižadêjò tős rašų̃bòs visĩ lȋtúviškòs kalbős tųrėjaĩ iŕ garsįngȋji lȋtúvjų rašų̃tòjai.

Apĩ́ žòdų̃kilminę rašų̃bą.

Žòdų̃kilminė rašų̃ba nerášò visadős tųñ taŕsnjų, kurjűs giŕdime ausimȋs, bét rášò tűs, kurjųñ reikalaûja žődjų kilmė́ (etymologia), ąñtraip sákąnt, tá rašų̃ba neųžlaĩkò visųñ gųvős kalbős įnstátųmų apĩ́ kalbős taŕsnjų sutaĩkinimą arbá sudérinimą sú kĩtas kitú.

Trįũs įrá taŕsnjų skų́rjai:

1. baĩsės: a, ò, e, ė, i, ų, u, ш, ȋ, ů, ai, ei, ui, au;
2. púsbalsės: j, v, l, m, n, r;
3. sąñtaròs: k, g; t, d; b, p; š, ž; s, z; ţ (tś, tš), ḑ (dż, dž).

Sąñtarós įrá dvėjôpós:

a) bebalsės: k, t, p, š, s, ţ (tš, tš);
b) balsįñgós: g, d, b, ž, z, ḑ (dž, dž).

Gųvá kalbá ųžlaïkó šjū́s sutaîkinimó įñstátųmus:

I. Kîkvīná sąntará bebalsė iŕ balsįñgóji gáli, žóḑjūs į́štarjąnt, stóvêti grét kîkvînős balsės iŕ púsbalsės, taïp iŕ k, t, p, š, s, ţ, iŕ g, d, b, ž, z, ḑ, gálime įštaŕti draugę́ sú balsėmis a, ó, e, ė iŕ k. iŕ sú púsbalsėmis j, v, l, m, n, r. Pávųzḑjai: kalbá, galvá; keĩti, geĩti; keĩsti, geĩsti; kjaûnė, gjaûrė; kvápas, gvildų́ti; kráštas, grąñžtas; klaûsti, glaústi; jéknós, drĩgnįs; akmū̃, augmū̃.

II. Balsįñgósjós sąñtarós tegáli stóvêti sú balsįñgósjómis, bebalsės sú bebalsėmis, tódėl gųvóję́ kalbóję́ nerąñdame neĩ bebalsjų grét balsįñgųñjų, neĩ balsįñgųnjų grét bebalsjų, bét visadős atrąñdame sąñtaras sutaîkįntas taŕp savęñs pagal tšjá prĩįmtójó įñstátųmó; pávųzḑjai: lĩbdamas, traûgdamas, néždamas su bd, gd, žd, diŕpti, vėšti, sékti sú pt, št, kt, nóŕs pirmūñsjūñsę žődjūñsę rá šáknįs: lip, trauk, neš, ąntrūñsjūñsę: dirb, vež, seg.

III. Susitîkus sąntaróms, kurjős įrá į́štarjamós vînóję́ iŕ tóję́ paţjóję́ burnős vĩ́tóję, jaî tős sąñtarós įrá tős paţjős rųñšės, vînai reïkja įšnų́kti, kaïp rôdó pávųzḑjai: súkkime, súkkite, traûkkime, traûkkite, taïp pát: kerš-šlaúnė, šėm-maŕgė iŕ k., kurjū́s į́štarjame sú vîną sąñtarą dvĩ́jų vĩ́tóję: súkime, súkite, traûkite, taïppát keršlaúnė, šėmaŕgė iŕ k. Jaîgu tős sąñtarós įrá né tős paţjős rųñšės, ąñtraip sákąnt, jaî vîná įrá balsįñga, ąntrá bebalsė, tád abĩdvi padárome tős paţjős rųñšės, veizdêdami įñ ąñtrąñją sąñtarą, iŕ į́š tųñ sulų́gįntųñjų sąntarųñ vîną apleîḑjame gųvóję́ kalbóję́: taïp vőgkite, ségkite pirmú viŕsta įñ vőkkite, sékkite, paskuĩ: vőkite, sékite; taïp iŕ į́š dalgkótys, žvákgalys pirmú padárome: dalk-kótys, žvág-galys, ąñt gáló: dalkótys, žvágalys.

IV. Labjaûsjai reïkja įñsistebêti kaïp įñ sąntarųñ š, ž sú s sudérinimą, taïp iŕ įñ d, t su s iŕ d, d iŕ t sú d, d iŕ t sú k sudérinimą.

Tšjá kalbá netaïp eľgjas, jaî sąñtarós nesenjaî tesusitïkó sú kitá kitą́ iŕ jaî jős nű senųñ senôvės stóvêjó gretų̂mais.

a) š iŕ ž sú s dűda s sudêtinjűńsę žő̧djűńsę: ųž-stôti, įš-sęḿti iŕ k. į́starjame u-stôti, i-sęḿti; bét žő̧djų kilmėję̇ š iŕ ž su s dűda š: įš vež-sju, neš-sju, lɯž-sta, plųš-sta, mėž-slas (prų̂sagá tšjá įrá -sla- kaïp žő̧djűńsę môk-slas, tïk-slas) dárôme: véšju (žem. véšu), néšju (žem. néšu), lɯ́šta, plų̂šta, mêšlas iŕ k.

b) d iŕ t sú s dűda ts sudêtinjűńsę žő̧djűńsę: pêdsakas, aut-skarjaï, at-stôti iŕ k., į́štarjame pê-tsakas, au-tskarjaï, a-tstôti, bét žő̧djų kilmėję̇́ d iŕ t su s tedűda vı̂ną s: į́š mét-sju, véd-sju, slų̂d-stu, vų̂t-stu, švît-sá, švît-sús iŕ k. túrime: mésju (žem. mésu), vésju (žem. vésu), slų̂stu, vų̂stu, švîsá, švîsú iŕ k.

c) d iŕ t sú d iŕ t sudêtinjűńsę žő̧djűńsę dűda vı̂ną d arbá t pagaľ tő, katrá sąntará búvó paskesnjőjóję vı́tóję: į́š atidűti, lît. augšt. atadűti, atádrėkys, atitôlįnti, sutrųḿpinus žó̧djús géma at-dűti, át-drėkys, at-tôlįnti iŕ k., bét žő̧djų kilmėję̇́ į́š t iŕ d sú kitú t iŕ d géma st arbá zd, pagaľ tő, katrá sąntará t aŕ d stóvê-jó paskesnjőjóję vı́tóję; taïp į́š mét-tas, ved-tas, kirt-tas, met-ti, ved-ti, kirt-ti iŕ k. padárôme: méstas, véstas, kiŕstas, mésti, vésti, kiŕsti; į́š véd-damas, mét-damas, leîd-damas, leîd-davau, kiŕt-davau padárôme: vézdamas, mézdamas, leîzdavau, iŕ k.

d) d iŕ t su k sudêtinjűńsę žő̧djűńsę dűda tk: į́š med-kőtys, brîd-krjaúnys, bı̃t-kórys, dárôme met-kő́tys, brît-krjaúnys, bít-kórys; bét žő̧djų kilmėję̇́, ąñtraip sáką̄nt: vîñtisűńsę žő̧djűńsę į́š d iŕ t sú k dárôme sk: taïp į́š véd-ki-me, mét-ki-me dárôme véskime, méskime.

Žódų̂kilminė rašų̂ba neųžlaïkó tųñ gųvős kalbős įństátųmų apı́ sutaîkinimą taŕp savęñs nesutįñką̄ntjų sąntarųñ. Visųdi̧djaûsys tős rašų̂bós įństátųmas įrá šîs: taïp reïkja rašų̂ti, kád rástas ųžlai-kų̂tų tikrás žő̧djų iŕ šaknjųñ sąñtaras; tikrąñsjas žő̧djų sąñtaras parôdó tôkjós žő̧djų átmainós, kurjósę̇́ sąñtarós stôvi prų̂š balsę; taïp nôrįnt žinôti, kôkjós įrá tïkrós sąñtarós žő̧djűńsę: iškásti, uškásti, ižgeŕti, užgeŕti, reïkja rásti žődį, prası̃dedą̄ntį nű balsės iŕ sudêtą sú tą́ patją́ dalelę̇́, dűkime: eïti, užeïti, išeïti; taïp pát

régime, jôg žődjų: súgdamas, dégdamas, súkti, dékti šáknįs įrá suk ir deg, dėltő kád tás są̃ntaras k ir g rąńdame prỹš balsés iŕ púsbalses: sukú, degú, sukrús, déglas; tódė̃l visús tű̃s žódjús reĩkja rašýti, ųžlaĩkąnt tikrąñsjas jųñ są̃ntaras: įškásti, ųžkásti, įšgeŕti, ųžgeŕti, súkdamas, dégdamas, súkti, dégti, nórs taĩp rašýdami iŕ neųžlaĩkóme ąñtrójó gyvős kalbős įnstátymó.

Tős žódýkilminės rašýbós įnstátymó pritaĩkinimas įrá dvejôpas: 1. Rášąnt sudêtinjus žódjús, 2. rášąnt vĩñtisūńsjus žódjús.

1. Rášąnt sudêtinjus žódjús, reĩkja ųžlaikýti tikrąñsjas žődjų są̃ntaras, dėltő kád tókjūńsę žődjūńsę gyvős kalbős įnstátymai nedaúg tepadárė peŕmainų; pávyzdjai: atbêgti, įšgeŕti, ųž-kásti, at-dûti, át-drėkys, įš-sęmti, ųž-stôti, žvák-galys, šêm-margas iŕ k.

2. Rášąnt vĩñtisūńsjus žódjús, reĩkja ųžlaikýti tikrąñsjas žődjų są̃ntaras, jaĩ žődjų kilmė tebėrá aĩški, ąñtraip sákąnt, jaĩ gyvős kalbős įnstátymai, taĩkįndami susibêgusjąńsjas są̃ntaras nelabaĩ tei̯'škreipė sąntarųń prigimĩmą; tódė̃l reĩkja rašýti: súkdamas, néšdamas, dégti, dýgti, vőgkime, ségkime, súkkime iŕ k., bét jaĩ sudérinimó įnstátymai įšgrjôvė iŕ visiškaĩ į'škreipė są̃ntaras, tád reĩkja rašýti pagaĩ įštarmės; tódė̃l nórs žődjų kilmė reikalaûja, kád rašýtumime šjaĩp: degants, ved-sju, med-sju, švĩt-sus, ved-ti, met-ti, svíd-tas, met-kime, ved-kime, plyš-sta, lūž-sta, mėž-slai, neš-sju, vež-sju iŕ k., vĩnôg reĩkja rašýti: degąńs, vésju, mésju, švĩsús, vésti, mésti, svĩstas, méskime, véskime, plýšta, lū̃šta, mėšlaĩ, néšju, véšju iŕ k., vĩnu žódjú sákąnt, reĩkja ųžlaikýti visás sąntarųń átmainas, kurjás padárė ketvirtásys sudérinimó įnstátymas (IV a, b, c, d).

Taĩp pát neųžlaĩkóme žődjų kilmės įnstátymų, jaĩ įštarmės įnstátymai butinaĩ prỹštarauja. Taĩp neabejôtinai žĩnome, jôg įnvardôvĩtė áš giljóję senôvėję búvó įštarjamá *áž, dėltő kád kitósę kalbósę įrá tšjá balsįñga sąntará: sláviškai азъ, zeńdiškai az-em, sanskrĩtiškai ah-ám, graĩkiškai ἐγώ, latýniškai ego; vĩnôg reĩkja rašýti áš, dėltő-kád parášjus *áž, taĩp reĩks iŕ įštaŕti sú ž, kaĩp vėž, laûž iŕ k. Jaĩ žődjų kilmė visiškaĩ sutįnka sú į'štarmę,

reĩkja rašŷti pagaĩ įštarmės: tadą́ ųžlaĩkome žõdjų kiĩmę, kád gálime jąñ ųžlaikŷti, nelaûžųdami gųvõs kalbõs įnstátųmų.

Apĩ tarmį̃nę rašŷbą.

Lĩtúviška kalbá įšsiskaĩdė įñ daugŷbę tarmjųñ, taĩp jôg tás páts žõdys vĩnòję̃ vĩ'tòję įrá vĩnaip į́štarjamas, kitòję̃ kítaip; tarmĩnė rašŷba kĩk galêdama taĩkina iŕ vĩnina lĩtúviškòs kalbõs tarmės taŕp savęñs iŕ trôkšta, kád visĩ rašŷtų vĩnaip, nóŕs iŕ nevĩnaip į́štarja tũs patjús žõdjús. Labjaũsjai reĩkja pažįnti šjũs tarmĩnės rašŷbòs ráštaženkljus:

ĩ, ė, iė, ũ, ò; ąm, ąn, ęm, ęn; ąń, ęń, įń, ą, į, ę, ų.

1°. ĩ į́štarja lĩtúvjai augštaĩtjai kaĩp iė, žemaĩtjai saulêlųdinjai kaĩp ẹi (ẹ tšjá įrá ąńgštas iŕ trųḿpas, kaĩp žõdųję saûlė), žemaĩtjai saulêtekinjai (Reseĩniškjai) kaĩp iĩgąńjį ų (= ĩ), taĩp vĩ'tòję dĩná pirmĩji sákò diėná, ąntrĩji dẹina, tretĩji dųná; paveĩkslai: lĩpa, lĩ'pti, lĩti, lĩ'žti, ĩ'šmas, ĩvá, pĩva, pĩnas, šĩ'nas, plĩ'nas, kĩtas, kĩ'mas, kĩlė, gĩdrá, gĩsmė, žĩmá iŕ k.

2°. ė augštaĩtjų tarmėję̃ į́štarjamas įrá kaíp ē ąńgštas (taŕsi prantsúzų é fermé, vôkĩtjų eh, ee: Reh, See), žemaĩtjų tarmėję̃ kaĩp iė; taĩp žõdį pėdá, pirmĩji į́štarja pēdá, ąntrĩji piėdá; pávųzdjai: gêda, pêdas, šêkas, šêmas, vėžė, vėgėlė, vêjas, sêti, dêti iŕ k.

3°. iė vĩsòs taŕmės į́štarja kaĩp iė; pávųzdjai: sviêtas, griêkas, griėšųti, tsiėlas arbá tšiėlas, štšėstė; žõdjai sú nepeŕmainòmũju iė visųtąnkjaũsjai įrá sláviškòs kilmės, arbá, jaĩ lĩtúviški, nesenjaĩ įšsiplátinęń į́š vĩnòs tarmės įñ kitás.

4°. ũ augštaĩtjai į́štarja kaĩp uo, žemaĩtjai saulêlųdinjai kaĩp ọu, saulêtekinjai kaĩp iĩgąńjį ɯ (= ū); taĩp žõdjo dũna vĩ'tòję pirmĩji sákò duôna, ąntrĩji dọûna, tretĩji dúna; pávųzdjai: ũga, ũlá, ũksas, ũsys, ũšvys, bũžė, dũbė, drũžė, dũti, gũbá, gũdjòti, pagũsti, págũda, glũdęnas, glũsnys, grũdas, kũsas, kũdas, klũnas, jũdas, lũbas, ljũsas, ljũbêti 'solēre', lũšas, nũgas, nũma,

nûmóti, pûdas, pùkaĩ, pū̃šti, sûdjós, sûlas, skrùstaĩ, slûgûti, srûga, srū̃bti, srū̃balas, stûmū̃, kûka 'clava', kûpa.

5°. ȯ augštaĩtjų tarmėję' įrá tìkras vìntisas ȯ, bét žemaĩtjų tarmėję' lŷgus įrá dvìbalsei uo, žõdjó jôti vì'tóję, pirmìji sákó jôti, ąntrìji juôti; pavеĩkslai: ȯžŷs, ôda, ôbûlas, brôlys, môtyna, tróbá, stôgas, dóvaná, stóvêti, stôras, dõras, sõstas iŕ k.

Prŷrašas. Dvìbalses uo iŕ iė sųnkú grynaĩ įštaŕti žõdjų pradjóję', tódėľ prŷš uo géma v, prŷš iė —j, iŕ paŕ tát labaĩ įnstabjaĩ įšsiskaĩdó lìtúviškós kalbõs taŕmės: augštaĩtjai į'štarja iė iŕ ū dvìbalsiškai, kaĩp iė iŕ uo, tódėľ žõdjų pradjóję' tąnkjai prìdeda giminaĩtę sąntarą; taĩp žõdjų vì'tóję: ì'šmas, ìškau, ìvá, ûga, ûsys iŕ k. jì' sákó jiėšmas, jiêškau, jiėvá, vuôga, vuôsys iŕ k., kurjū̃s žemaĩtjai į'štarja grynaĩ: ęì'šmas (Telš.), ŷšmas (Res.), ǫûga (Telš.), ùga (Res.).

Į'š ąntrõs púsės žemaĩtjai įn vìntisųnjų baľsjų ė iŕ ȯ vì'tą déda dvìbalses iė iŕ uo, tódėľ žõdjų pradjóję' prìdeda giminaĩtę sąntarą j prŷš ė (iė), v prŷš ȯ (uo), taĩp žȯdjús: êdu, ėdalas, ėdrús, ôras, ȯžŷs iŕ k. jì' į'štarja: jiêdu, jiėdalas, jiėdrús, vuôras 'aër' neatskirdamì tõ žõdjó nū̃ vôras 'aranea', vuožŷs iŕ k., kurjū̃s augštaĩtjai į'štarja grynaĩ: êdu, ôras iŕ k.

Reĩkja rašŷti ì'šmas, ûga, êdu, ôras 'aër' neveĩzdįnt įn pridedamąnsjas kurjósę'-ne-kurjósę' tarmėsę' sąntaras j ir v, bét reĩkja ųžlaikŷti j iŕ v, jaĩ vìsós taŕmės kôkį žõdį į'štarja sú j arbá v: jêras, vôras 'aranea'; tū̃nsę' žõdjū̃nsę j iŕ v prìguli prŷ kilmės, tûtaĩpu kád žõdjū̃nsę, tókjū̃nsę' kaĩp: jiêdu, vuožŷs, jiêškau, vuôga j ir v įrá kurjųn-nekurjųn tarmjųn pridurаĩ.

6°. ąm iŕ ąn saulėlydinjai augštaĩtjai (Kaúniškjai, Arjôgališkjai iŕ k.) į'štarja kaĩp am iŕ an; saulêtekinjai augštaĩtjai (Aukmergìškjai, Ežerêniškjai) peŕmainó dvìbalsjų ąm iŕ ąn taŕsnį ą įn u. Žemaĩtjai į'štarja ąm iŕ ąn vì'tóję visųtąnkjaûsjai ǫm, ǫn (ǫ tšjá įrá vidurìnys taŕsnys taŕp trųmpó o iŕ u; ǫm, ǫn į'štarjamas taĩp, kád baľsas vìnkart eĩtų prõ lūpas iŕ prõ nôsis); taĩp pirmìji sákó samtis, dantìs; ąntrìji—sumtys, duntìs; tretìji—sǫmtis, dǫntìs; pávyzdjai: kąmštys, ręmtys, kąmpas, rąmbús,

ląñgas, ląńkas, tąñkus, dąngús, brąngús, stąngús, žąngús, rąnká, tvąnká iŕ k.

Prŷrašas. Žemaĩtjams nesųnkú atskiȓti ąm, ąn nű ųm, ųn, sákąnt kǫmpas 'angulus' ąm vĩ'tòję įrá ǫm sú ǫ, kuŕs nőris iŕ lŷgus įrá trųmpam̃ iŕ ertam̃ ŭ, vìnôg aĩškjai atsĩskirja nű u tòkjűnsę' žődjűnsę, kaĩp kum̃pas 'curvus', dèltő kád tšjá u įrá ąńgštas. Bét saulêtekinjams augštáitjams labaĩ reĩkja saûgòtis, kád nesumaišŷtų ąm iŕ ąn sú ųm iŕ ųn; nôrįnt žinôti aŕ tĩkras įrá u žődjűnsę: dum̃blas, gum̃bas, gelumbė, reĩkja jìms paveizdêti, kaĩp į'štarja tűs žòdjús kitĩ lĩtúvjai; matŷdami, jôg kitĩ visĩ sákò: dum̃blas, jĩ' suprás, jôg tšjá įra tĩkras u, tůtaȓpu kitűnsę' žődjűnsę, kaĩp sum̃tys u irá tĩkròjò ą vĩ'tòję, dèltő kád kitĩ sákò: sam̃tis, sǫm̃tis, bét ne *sųm̃tys. Tòdėĩ iŕ reĩkja rašŷti: dųm̃blas, sąm̃tys, ląñgas, trųm̃pas, kąm̃pas, gųm̃bas, rųm̃bas, vôlųngė, ųngurŷs, lųñkas iŕ k.

7°. ęm iŕ ęn į'štarja kaipő em, en tĩ' lĩtúvjai kurĩ į'štarja grųnaĩ am, an; bét kurĩ' ąm, ąn peȓmainė įñ ǫm iŕ ǫn, tĩ' iŕ ęm, ęn į'štarja kaĩp ęm, ęn (ę tšjá įrá vidurĩnys taŕsnys taŕp i iŕ e; ęm iŕ ęn į'štarjamas prő nôsis iŕ prő lŭpas); ąńt gálò, kurĩ' sákò um iŕ un dvĩbalsjų ąm ir ąn vĩ'tòję, tĩ' sáko iŕ im, in žòdŷkilminjų ęm, ęn vĩ'tòję. Taĩp žòdjús: gęm̃bė, žęñklas vìnĩ į'štarja kaĩp gem̃bė, žeñklas, ąntrĩ kaĩp gęm̃bė, žęñklas, kitĩ gim̃bė, žiñklas. Pávųzdjai: pęm̃pė, tęm̃pti, ręm̃ti, svęm̃bti, kęm̃pinys, lęńkti (nesumaišŷtinas su lįńkti), pęntĩs (nesumaišŷtinas sú pįntĩs).

Prŷrašas. Saulêtekinjams augštaĩtjams iŕ tšjá reĩkja saûgòtis, kád nesumaišŷtų ęm ir ęn sú įm iŕ įn: sú į reĩkja rašŷti: gįńklas, trįñka, kįñka, mįñkau, mįñtuvai, kįm̃ba, lįm̃pa, vįñgys, žįńgsnys (bét žęńgti) iŕ k.

8°. ąm̀, ąǹ, ęm̀, ęǹ, įm̀, įǹ, ųm̀, ųǹ, į'štarja saulêtekinjai žemaĩtjai iŕ netóĩ jųñ gųvénąntĩji saulêlųdinjai augštaĩtjai taĩp, jôg balsas vìñkart eĩna prő nôsis iŕ prő lŭpas; tòdėĩ gálima vadįñti tás balsés nôsburninėmis; žemaĩtjai saulêlųdinjai iŕ bé mážò visĩ augštaĩtjai nôsburninjų vĩ'tòję sákò grųnás, bét iĩgas balsés. Reĩkja atskiȓti įǹ iŕ ųǹ nű ąǹ iŕ ęǹ; įǹ iŕ ųǹ žődjų vidurųję'

dvėjôpai tėrá įštarjamí, vinur kaïp iŕ parašų̃ta, kitur kaïp ų (=ı) iŕ ш (=ū); apskųñsti, lįñsti: žemaĩtjai saulêtekinjai į'štarja: apskųñsti, lįñsti; saulêlųdinjai — apskūsti, lų̃sti; augštaĩtjai - apskūst(i); lų̃st(i); pávyzdjai: gįñsla, grįñžti, lųñšis, rųñšė, gųñžė, rąñšė, skįñstas iŕ k.

ąń iŕ ęń maĩnos paŕ tarmės:

α) kurí' ąn iŕ ęn į'štarja kaïp an iŕ en (kaúniškjai iŕ k.), tí' ąń iŕ ęń į'štarja kaïp tikrą a, e: a) víní pratęńsdamí a iŕ e (kaúniškjai iŕ k.), b) kití pratęńsdamí, bét leizdamí balsą prő nôsis iŕ prő buŕną vińkart: ań, eń (reseîniškjai).

β) kurí'ąn iŕ ęn į'štarja kaïp ǫn, ęn, tí' iŕ ąń, ęń į'štarja taïp, jôg ą vítòję sákò vidurínį taŕsnį tárp o iŕ u, ę ví'tòję vidurínį taŕp e ir i, bét leizdamí balsą prő nôsis iŕ prő lūpas vińkart: ǫń, ęń (Kvêdarniškjai iŕ k. saulêtekinjai žemaĩtjai; taip pát Rítáviškjai iŕ nemăž kitųń saulêlųdinjų žemaĩtjų); Darbėníškjai iŕ kití aplįńkui saulêlųdinjai žemaĩtjai ąń, ęń ví'tòję sákò ǫu iŕ ęi.

γ) Lítúvjai augštaĩtjai saulêtekinjai ąń, ęń ví'tòję sákò ш, ų; taïp žòdjús: kąñsti, apkęństi į'štarja: αa) kâst(i), apkést(i), b) kañsti, apkeństi; β) kǫñsti, apkęństi: kòûsti, apkęísti (nemaišų̃dami tő žõdjò sú apkeísti 'mutare') iŕ γ) kūst(i), apkų̃st(i); paveîkslai: skęñsti, spęñsti, spręñsti iŕ k.

Prų̃rašas. 1°. Taŕp tųń tarmjųń įrá nemăž vidurínjų, kurjòms lęngvú ví'tą atrásti; taïp daugų̃bė saulêlųdinjų žemaĩtjų ąń ví'tòję sákò ǭ, arbá vidurínę balsę taŕp o iŕ u; taippát ęń ví'tòję į'štarja ē, arbá vidurínę balsę taŕp e iŕ i: kǭsti, apkēsti (į'štarjąnt ē tąmsjaús nekaïp augštaĩtjų ė).

2°. Reĩkja mums saûgòtís, kád rašų̃dami nesumaišų̃tumėme vínųń taŕsnjų sú kitaís; visíms reĩkja minêti, jôg žõdjų vidurųję' ąń, ęń, įń, ųń negáli stòvêti prís k, t, p, g, d, b; tòdėľ Kuršaĩtjò iŕ kitųń rašųtòjų pįk, trįk, túri netikrą visíms lítúvjams pritįńkąntį, bét kurjòsę—nekurjòsę tarmėsę tej'štarjamą ų, tūtaŕpu kád kití sákò pįńk, trįńk iŕ k. Tòlésnjai, augštaĩtjams vieníms lęngvú sumaišų̃ti ąń, ęń, sú ш, ųń, kitíms su a, e, Darbėníškjams sú ů, ï;

sulŷginus abejôjamąńjį žődį sú tű patjú kitųń tarmjųń žodjú, aĩškjai pasirôdò, kaíp reĩkja rašŷti; taĩp sulŷginus tarp savęńs Darbėníškjų ǫûžǫuls, Rĩtáviškjų ǫûžǫuls, Kvêdarniškjų ǫûžuls, Kaúniškjų âžuolas, Anqkštênų ũžuolas, pasirôdò, jôg rášąnt Kaúnò valdŷbòs lĩtúvjams, reĩkja rašŷti ąńžũlas; vînôg iŕ taíp parášjus, daŕ kurjős-nekurjős lĩtúviškòs kitųń valdŷbų taŕmės bűs ųžmirštós: műsų ąńžũlas vĩ'tòję, sú kurjũ sutįńka latv. ûzũls, ųžnemuníškjai lĩtúvjai sákò aŕžũlas, ő lĩtúvjai Prűsų šalqję — aûžũlas. Bėt műsų daŕbas pažįńti műsų vqskupĩjòs tarmės iŕ pagaľ jųń rašŷti.

Nóŕs žőḍjų galę sąńjamòs bė prŷgaidės (syllabae accentu destitutae) pás visųń lĩtúvjų visųtąnkjaûsjai nustôjò nôsburninjų balsjų, vînôg tarmínė rašŷba, tarmėms sutaĩkinti iŕ tsjá reikalaûja ráštažęnkljų ą (ą), ę (ę) iŕ dėľ lqgúmò sú taís prídeda į, ų. Rášòme têvą, žėmę iŕ k., nóŕs vîní sákò têvă, žėmĕ, kití têvŭ, žėmĭ iŕ niẽkas jaú nebesákò *têvań, *žėmeń. Taĩp rášòme 1) ketviŕtąńjį lįńksnį (accusat.) vŷrą, saûlę, ő pagaľ tųń iŕ ávį, sűnų, 2) šėštąńjį lįńksnį (instrum) sú šaką, sú žvakę iŕ 3) vîtôlįnksnį: tamę gerame vŷrę; tűńsę vŷrűńsę, tòsę žmònòsę.

Prŷgaidės žęńklai.

Mės vartôjame dú prŷgaidės žęńklu: ´ smailĩnį (acutus) iŕ ^ apriśtĩnį (circumflexus).

1. Smailĩnį prŷgaidêžęnklį reĩkja dêti: α) ąńt ilgųńjų tvirtagáljų; pávqzdžjai: pűsti 'flare', bėrė 'sparsit', kőrį 'favum', dőras 'qui est frugi', žqnŷs, žŷnį, skŷlę, vėžė, katė, jũkas, jũktĩs, jũdys 'nigredo', dũbę 'foveam', dĩ'ną 'diem', kĩ'mas, lĩ'žti, sĩ'ti, akĩ's, širdĩ's; β) ąńt vidutinjųńjų a iŕ e; mážas, sėnas, rášòme, vėdame, mėtai iŕ k; γ) jaĩ tvirtagálė įrá dvíbalsė, reĩkja dêti smailĩnį žęńklą ąńt ąntrősjos dalĩ's; pávqzdžjai: saúsas, naújas, vaíkas, peĩkti, įń-veĩkti, kuĩsys, laúkas, draúgas, kaúkti, plaúkti 'nare, natare', kaŕtas, vaŕtai, beŕti, seŕgame 'aegrotamus', piŕkti, kiŕsti, kuŕtas 'surdus', šaľtys, viľkas, puľkas, kąḿštys, kęḿšame, kįḿšti,

gųḿbas, trųḿpas, gįńti 'pellere', tįńklas, lįńkti, ląńkas, ląńkstȯme iŕ k.

2. Apristīnį prṻgaidêžęnklį reĩkja dêti ąńt tvirtaprádjų: *α*) pũti, jôti, klôti, dêti, sêti, gṻti, lṻti 'pluere', bũti, dûti, jûdas, šlûta, jûsta, lĩti 'fundere', pĩva, sĩtas 'cribrum', kĩtas.

β) jaî tvirtaprádė įrá dvĩbalsė, reĩkja apristīnį žęn̂klą rašṻti ąńt ąntrősjȯs dalĩ's; pávyzdjai: laûžti, šaûti, klaûsti, taîkįnti, vaîšinti, sveîkįnti, meîle, keîkti, kar̃ti, šer̃ti, kal̂ti, kel̂ti, žęn̂klas, gęm̂bė bir̃ti, skir̃ti, kil̂ti, kul̂ti, pul̂ti, dųm̂ti, stųm̂ti iŕ k.

3. Smailīnį žęn̂klą (ʹ) reĩkja taipôgi rašṻti ąńt visųń trųmpųńjų; pávyzdjai: tás, kás, tamę́, laukę́ iŕ k.; žődjų vidurỹję́ i iŕ u daugṻbės lĩtúvjų į́štarjamas trųmpaí; pávyzdjai: búvȯme, įšgíjȯme, kĩtas, vĩsas, búkas, tȯdėĺ iŕ dvíbalsėsę įrá trųḿpȯs u iŕ i: guîrė, guîti, uîti, bir̃ti iŕ k. augštjaús minavôtĩji.

4. Mišrĩ pávyzdjai: aûšti 'frigescere', aúšti 'lucescere', kal̂tas 'caelum (instrumentum)', kal̃tas 'qui debet', bal̂nas 'albus, de bove', bal̃nas 'clitellae, ephippium', linús meŕkti, akĩs mer̃kti; plaûkti 'in spicas exire, de segetibus', plaúkti 'nare', kĩtys 'artemisia campestris', kíʹtys 'duritia', sĩtas 'cribrum densum', síʹtas 'funis', pũsi 'putresces', pū́si 'flabis', púsi 'tumesces', gṻrei 'laudasti', gṻ́rjai 'laudes', gĩrjai 'silvae' (dat.) iŕ k.

Sąntaiká.

Sąntaiká (syntaxis) môkȯ, kaĩp reĩkja į́š žődjų sustatṻti sákinjus iŕ kokĩ įrá sakinjaĩ. Sakinṻs (sententia, enuntiatum) įrá žődjais įšreikštá mįntĩs. Pirmjaûsjȯsjȯs jő dálįs įrá: veikêjas (subjectum) iŕ apṻsaka (praedicatum). Sakinjaĩ vienĩ įrá grynĩ arbá neįšplátįnti, kitĩ įšplátįnti. Grynásys sakinṻs tetúri visųreikalįngjaûsjas dalĩs: veikêją iŕ apṻsaką; įšplátįntasys túri netiktaĩ tás dalĩs, bét dar̃ paaîškinimo iŕ aplįnkṻbju žȯdjús.

Jaî sakinṻs sú kitú nesusírišа, vadĩnas vĩn̂tisu. Jaîgu kéletas sakinjųń susĩriša įń vĩną, vadĩnas sudêtinju sákinju. Ańt gálȯ, vĩní sakinjaĩ įrá pásakȯjimȯ, kitĩ geidĩmȯ, klaûsimȯ, patvir̃tinimȯ, ųžsigṻnimȯ iŕ k.

Grų́nas vîñtisas sakinų́s.

A. Veikêjas.

1. Veikêjò vı̃toję gáli bū́ti daiktávardys (substantivum), įnvardôvı̃tė (pronomen), bū́davardys (adjectivum), dalų́vys žõdys (participium), skaitlı̃nys žõdys (numerale), neaptribôtinys žõdys (infinitivus), kar̃tais ir̃ į'štisas sakinų́s. Pávųzdjai: mėdys žaljûja; jųñs įšmįntįñgi; ilgôji (= gyvátė) įñkąñdo; rášòmasys prapûlė; dū́ spõksò, dū́ rjõgsò, dū́ kjõksò, dū́ bêga, dū́ gėna, vı̃njûlęktàsys plı̃kja (mįñslė: kar̃vė); lęngvū́ pasakų́ti, sųnkū́ įšpilˆdųti.

Veikêjas daiktávardys.

2. Visųtąnkjaũsjai veikêjo vı̃tòję įrá daiktávardys.

3. Daiktávardjai įšsiskaĩdo įñ įvairjū́s skųrjū́s; vı̃nı̃ įrá kū́niški (concreta): akmũ, žėmė, saûlė, kitı́ prõtiški (abstracta): įšmįntı̃s, atmįntı́s, nûmonė ir̃ tt; kū́niškı̃ji vı̃nı́ apsákò į'štisą veı́slę arbá rųñšę (appellativa): žmògū́s, gų́vòlys, paúkštys, žòlė́; kitı̃ teįšrėĩškja vı̃ną daĩktą arbá žmõgų: tikrı̃ji vardaı́ (nomina propria): Kaúnas, Nerı́s, Šatrijá, Vų́taudas, Kęñstútys; daũ kitı̃ vı̃nu žodjū́ rôdò daugų́bę daĩktų: surįnktı̃njai daiktávardjai (collectiva): lapijá, perkū́nija, girjá, eglų́nas, beržų́nas ir̃ k.

4. Litū́viška kalbá nebetū́ri nièkatrõsjòs daiktávardjų gųmės (gen. neutr.); tòdėl̃ litū́viški daiktávardjai vı̃nı̃ įrá vų́riškòsjòs gųmės (gen. masculini): vų́ras, têvas, brôlys, kitı̃ môtriškòsjòs gųmės (gen. feminini): žmònà, môtųna, sesũ. Nedaũg tėrá bęndrõsjòs gųmės daiktávardjų (gen. communis): saunòrá, svetnòrá, daugnòrá, susná ir̃ k.

5. Daiktávardjų skaĩtljus įrá trejôpas: vı̃náskaitlys (singularis): vų́ras, žmònà; dvı́skaitlys (dualis): dū́ vų́ru, dvı́ žmôni; daugı̃skaitlys (pluralis): vų́rai, žmônòs. Augštaı́tjų tarmėsę dvı̃skaitlys susimaĩšė sū́ daugı̃skaitlju; daugų́bė sákò: dū́ vų́rai (= dū́ vų́ru), dvı́ žmônòs (= dvı̃ žmôni), dêdami daugı̃skaitlį įñ dvı̃skai-

tljo vi'tą; i's ąntrős púsės daugṙbė augštáitjų pasiveizdêjęn jin dvískaitljo dûtinį lįnksnį: dvim vṙram, sákò ir tim vṙram (= tims vṙrams), dêdami dvískaitlį jin daugískaitljo vi'tą. Žemaitjai vartôja įpatįngą dvískaitlį: jin limeńs vi'tą déda pirmąnjį arbá vardínį lįnksnį, kabįndami prí jő dvískaitlines galúnes: vardínys lįnksnys: tũdu vṙru, ti'dvi žmôni, gimtínys: tũdu-ms vṙru-ms, ti'dvi-ms žmôni-ms, dûtinys: tũdu-m vṙru-m, ti'dvi-m žmôni-m, apskųństinys lṙgus vardínjui, padarginys: (sú) tũdum vṙrum, (sú) ti'dvim žmônim, vitôlįnksnys įrá tòks-pát, kaip ir daugískaitlqję:

6. Litúviškóję kalbóję nemáž įrá daugískaitlinjų daiktávardjų (pluralia tantum). Vardaí i's kéletò daljųn sudêtųnjų daiktų įrá daugískaitlinjai: marškinjaí, kélinės, švarkai, mįntuvai, mastúvai, vqtúvai, stáklės, žirklės, kámanos, šlájos, rőgės, vartai, dúrįs; taip-pát vaišjų, švęntjų ir ápeigų vardaí: pabaigtúvės (ž. pabęngtúvės), lqgtúvės, laidotuvės, kõštúvės, įnkurtúvės, įšleistúvės, skerstúvės, šeštínės, sekmínės, vainíkai 'Dí'vo kūno švęntė', devįntinės, įnvedqbós, derṙbós 'sponsalia', lažṙbos, bėgtṙnės, muštṙnės, peštṙnės; miéstų ir vi'tų vardaí: Šjauljaí, Telšjaí, Žarênai, Kaltinėnai, Dúsetos, Kamajaí, Panerjaí, Pajûrjai ir k.

Labjaûsjai reíkja įnsistebêti jin 1) tôkjus žódjús, kuri' daugískaitlqję túri kitą prásmę: rátai 'currus, plaustrum', rátas 'rota', dúmai 'fumus', dúmas 'gqvénimas, ki'mas', pelęnaí 'cinis', pélęnas 'focus', pinas (karvės), pinai (žuvi's), vákarai 'occidens', vakaraí 'vesperæ'; rṙtai 'oriens', rṙtas 'tempus matutinum', 2) jin tôkjus, kuri' mûsų kalbóję įrá daugískaitlinjai, bét kitósę kalbósę vináskaitlinjai surįnktínjai: mi'žjai 'hordeum', kvitjaí 'triticum aest.', puraí 'triticum hiem.', ávižos 'avena', linaí 'linum', dulkės 'pulvis' ir k.

Tųn žódjų vináskaitlys įšreiškja viną grûdą, arbá viną stibą: kvitṙs, rugṙs, dulkė, smiltís.

Veikêjo vi'tóję įnvardôvitė.

7. Nenôrįnt veikêjo vardo kéletą kartų minavôti, reíkja jin jő vi'tą dêti įnvardôvitę: áš, tú, jis, tás, šis, šitas, ańs ir k.

Atskýrus tretjősjós persônós įnvardôvîtę: jìs, jì, jū́-du, jì'-dvi, jì', jős, visás kitás persóninés įnvardôvîtes gálime apleîsti, labjaûsjai kád sákymò svarbúmas nedídys: áš sakaú, tú sakaĩ, més sákòme iř tt. arbá státjai: sakaú, sakaĩ, sákòme; bét vì'tòję sakinjųń: jìs rášò, jì rášò, jū́du rášò, jì'dvi rášò, jì' rášò, jős rášò— negálime sakýti rášò, dėltő kád apleîdus įnvardôvîtę, sakinýs rąńdas labaĩ neaîškus. Vînôg atsákymùńsę gálime apleîsti iř tretjősjós persônós įnvardôvîtę: aŕ brôlys rášò? atsákòme státjai: rášò. Taĩp pát iř prýį lîpîmò žődjò paprastaĩ apleîdjame įnvardôvîtę: eĩk šaliń! eĩkite laúku (= órań); bét smarkjaús lîpdamì, sákòme: eĩk tú šaliń! eĩkitė jųńs šaliń (laúku).

8. Nereĩkja maišýti taŕp savęńs klaûsimò įnvardôvîtjų kuŕs iř katrás. Įnvardôvîtė kuŕs, kurì klaûsja apì'vîną daîktą į'š daugýbės (qui), katrás apì' vîną į'š dvì'jų (uter): kuŕs dąntìs? kuŕs piŕštas? bét katrá akìs? katrá ausìs? katrás ąñtakys? iř tt.

9. Tikraĩ lì'túviškò švelnúmo įnvardôvîtė taḿsta, támysta, daugìskaitlyję taḿstòs, támystòs. Tá įnvardôvîtė įrá bęndrősjós gymés; jì susitaîkina sú apýsaką taĩp pát kaĩp iř tú: taḿsta žinaĩ, taḿstòs žìnòte. Kurì'-ne-kurì' lîtúvjai, labjaûsjai Užnemunìškjai įń įnvardôvîtes taḿsta vì'tą, nórêdami šveľnjai kalbêti, déda žődį pőnas.

Prū́sų šalì's lîtúvjai iř įń vîną žmógų paŕ švelnúmą sákò: sêskitės, jųńs pailsite be-stovêdami, dêdamì įń vînáskaitljò vì'tą daugìskaitlį. Nórêdami parôdyti dìdelį privęńgimą' iř aûgštinimą, sákòme įń akìs iř ų̀ž akjųń: Jő mýlista: Júk Jő mýlista mań prižadêjai; Jő mýlista švìsjaûsjas kunigaîkštys lì'pė, Jő mýlista švìsjaûsjas Žemaĩtjų Výskupas įnsákė iř tt.

10. Įnvardôvîtės įrá trijųń gymjųń: výriškósjós: šìs, tás, ańs, tîkas 'tantus', tatrás 'tás į'š dvì'jų' (žem.), — môtriškósjós: šì, tá, aná, tîká, tatrá iř niėkatrősjós: šitaĩ iř šìt, ąntaĩ iř ąńt 'ecce', tiktaĩ (pás Daúgšò tìktaĩ) iř tìkt, tîk 'tantum'.

Veikêjas bū́davardys.

11. Bū́davardjai túri dvì į'švaizdi: vîną nepažęńklįntą (forma indefinita): mážas, baĩtas, sénas, — ąńtrą pažęńklįntą (forma

definita): mažásys, baltásys, senásys [= žemait. mážàsis, sénàsis iŕ k., su dvim prĝgaidém], sudúŕtą į́š búdavardjò iŕ įńvardôvìtės jìs, jì. Visųtąnkjaûsjai veikêjò vì'tòję įrá pažęńklįntìji búdavardjai, kaìpò šì': jûdásys (= veînjas), nelabásys (taíp pát veînjas), ilgôji (gyvátė), nedòrôji (= piktôji dvasjá) iŕ k.

Vìnôg gáli búti veikêjò vì'tòję nepažęńklįntìji búdavardjai, labjaûsjai žmònėḿs ųžmiŕšus, jôg jì' įrá tikrì búdavardjai, kaìpò šì': aûgsinas (į́š aûgsò padarĝtas; paskuí įńgávo pìnįngò prásmę), žąńsinas (= daúg žąńsųń túrįs, žąńsimìs aptékęs; į́š pradjôs búvo búdavardys kaíp iŕ šì': puŕvinas, taúkinas, sákinas, mìltinas, vaŕginas iŕ k), ąńtinas, pĝlinas iŕ k.

12. Kaìp įńvardôvìtės, taìp iŕ búdavardjai lìtúvjų kalbòję' ųžlaìkė senôvìšką nièkatrąńją gĝmę. Tá nièkatrôji búdavardjų gqmė ketverjôpai įrá dáròma: 1) Búdavardjai sú kamièńgalju -u- grĝną kamiêną vartôja nièkatrősjòs gqmės vì'tòję: vĝr. gailús, môtr. gailí, nièkatr. gailú (kituŕ sákò gaìlu); vĝr. drąńsús, môtr. drąńsì, nièkatr. drąńsú (gr. θρασύ) iŕ k.; 2) Búdavardjai sú kamièńgalju -a- turêjò kìtą kaŕtą nièkatrősjòs gqmės žęńklą -n, kurjaḿ nudìlus žemaìtjų tarmėję' ųžsilaìkė nièkatrősjòs gqmės búdavardjai iŕ žődjai dalĝvjai sú grqną' galúnę -a: vìna 'unum, primo', ąńtra 'alterum, secundo', trétja 'tertium, tertio', ketviŕta 'quartum, quarto' iŕ tt.; 3) Visųtąnkjaûsjai búdavardjai sú kamièńgalju -a- dárò sávò nièkatrąńją gĝmę pagaľ įńvardôvìtjų paveîkslò, dėltő kád lìtúvjai búdavardjus taìp pát ląńkstò, kaìp įńvardôvìtes (sulĝgįnk geraḿ, senaḿ sú taḿ iŕ vĝrui; gerìḿs, senìḿs sú tìḿs iŕ vĝrams). Nièkatrősjòs gqmės įńvardôvìtjų žęńklas búvò -d (sulĝgink lat.: id, istud, illud iŕ k); tasaì -d ųžsilaìkė žòdéljúńsę id-ąńt iŕ ad-ąńt (auf dass, ut finale), bėt žődjų galę' vìsur įšnĝkò pagaľ lìtúvìškòs kalbős įństátqmų; taìp kìtą kaŕtą sakĝdavo: vĝr.: šaîtas, šiŕtas, sveíkas; môtr: šaltá, šiltá, sveiká, nièkatr: *šaltad, *šiltad, *sveikad, nudìlus d į́š *šaltad iŕ k. atsirádò: šaîta, šiŕta, sveìka (žem: šaît, šiŕt, sveìk); 4) Dalĝvjų nièkatrąńją gĝmę augštaìtjai dárò sú įńvardôvìtinę galúnę -d, žemaìtjai sú vardinę' galúnę -m, kaìp ąntaì: tšjá žmònjųń važjûta

augštaítjų tarmėsę į'š *važjūta -d, ő žemaítjų—į'š *važjūta-m (sulųg. sańskr. itara-d iŕ itara-m, nom. et acc. neutr.).

Sakinų̃s sú veikêju iŕ sú neaîškju veikêju.

13. a) Sakinjūńsę, kurjųń apų̃saka bepersőnys veiksmážódys (verbum impersonale), visiškaĩ nėrá veikêjò: teḿsta, témò, teḿs; brêkšta, švįńta, aúšta, snįńga, lį'ja (žem. lų̃n), žaibûja (žem. žîbus mét), krúšą bérja iŕ k.

b) Apleîdjame veikêją visíḿs žínómą šjókjūńsę sakinjūńsę: «šįń métą, sákò, būs gîdrá», tšjá aîškus daîktas, jôg žmônės sákò.

c) Neaîškus veikêjas įrá šjókjūńsę sakinjūńsę: «įšeísi nevaîgęs, pareĩsi įšaîkęs».

Kĩtós kaĩbós túri neaptribôtą įńvardôvîtų veikêjui įšreîkšti tókjūńsę sakinjūńsę, kaĩp b) iŕ c); sulų̃gįnk vók.: «man sagt», prants.: «on dit». Kaŕtais iŕ lîtúvjai tôkjò neaîškjò veikêjò vĩ'tóję vartôja daiktávardį žmógús, taĩp sákome: žmógús nenôri vís dejûti.

d) Nórêdami švelnjaús pasakų̃ti nemalőnų klausų̃tójams daîktą dédame įń įńvardôvîtės «jųńs» vĩ'tą neaîškų veikêją «més»: més tšjá nusidêjome.

Veikêjò lįńksnys (casus).

14. Veikêjò lįńksnys įrá vardĩnys lįńksnys. Vînôg ųžsigų̃nimó sakinjūńsę iŕ gįmtĩnys lįńksnys gáli būti veikêjas: tšjá niékò nėrá; nérá žmógaús, kuŕs tő nežinôtų. Tólésnjai regêsime, kaĩp kaŕtais iŕ apskųństinys lįńksnys gáli būti veikêjò lįńksnys (sulų̃gįnk šjôkį sákinį: sákò, kaimų̃ną mĩrus).

B. Apų̃saka.

Sákinjò apų̃saka gáli būti: α) vaŕdas (aiškjaú sákąnt daiktávardys, būdavardys iŕ būdavardiški žődjai: skaitlĩnys žődys, dalų̃vys žődys iŕ k.) ir β) veiksmážódys (verbum).

α) Vardas—sákinjo apŷsaka.

15. Vardui ésąnt apŷsaką, reikalįnga įrá sąnmazgá (copula) veikêjui sú apŷsaką sumégzti arbá sujųngti. Sąnmazgős tarnávimą pildo veiksmážodys esú, buvaú, bûsju, bûti. Dvíjûnsę atsitikímûnsę reikja apleisti sąnmazgą: 1) Kád sąnmazgá įrá dabartínys laikas (tempus praesens): esú, esí ir tt., pav.: áš žmogús, medús saldús (latŷniškai kalbąnt ir tókjûnsę sakinjûnsę reikja sąnmazgős: mel est dulce); 2) Kád sąnmazgá įrá neaptribôtinys žődys bûti, pav.: jis laûkja pávežamas, jis nôri págirjamas, katė nôri paglôstoma. Bét nereíkja apleisti sąnmazgős, jai ji įrá praėjusjojo arbá bûsjąntjojo laiko, kaip vítoję sakinjųn: jis búvo žmogús, medús bûs saldús, negáli sakŷti, apleidus apŷsaką, šjaíp: jis žmogús, medús saldús.

16. Sudėrinimas. a) Reikja pritaikįnti apŷsakos gŷmę ir skaitljų prŷ veikêjo: kokjős gymės veikêjas, tokjős gymės túri bûti ir bûdavardiška apŷsaka; taip-pát kôkjo skaitljaus veikêjas, tôkjo skaitljaus ir bûdavardiška apŷsaka. Pav.: medús saldús (vŷr. g.), misá saldi (môtr. gym.), ar tát gražú? (niėkatr. gym.), saldú ir gražú (niėk. g.) ųž tévųn žémę mirti (kaip įnvardôvitės: tát, tai, taip ir neaptribôtinys žődys įrá niėkatrősjos gymės); tú greitas (sákąnt įn vŷrą), tú greitá (sákąnt įn žmôną), jųns greití, jųns greitos, vartai atkilí, dúrįs átviros.

b) Vŷriškoji gymė viršesnė ųž môtriškąnją; todėl sákome: têvas, môtyna, duktė ir sesű sveikí [nesákome tšjá: sveikos, dėltő kád vínas į́š veikėjųn įrá vŷriškosjos gymės].

c) Jai sakinyję dú vínáskaitlinju veikêju, apŷsaka túri bûti dvískaitlinė: têvas ir môtyna abúdu sveikú. Tarmės, kurjosę nebeliko dvískaitljo, tokjûnsę sakinjûnsę vartôja daugískaitlį: têvas ir môtyna sveikí.

d) Jai veikėjas įrá tôks vínáskaitlinys daiktávardys, kurs žęnklûja nevíną, bét daúg daiktų arbá žmonjųn, tád apŷsaką tąnkjai taikiname né sú patjú veikêju, bét sú jő prasmę (constructio ad sententiam): šįmtas žmonjųn susivažjávęn (daugískaitlys, dėltő kád šįmtas žęnklûja daugŷbę žmonjųn).

e) Jaĩ apŷsakòs vĩ'tòję įrá daiktávardys, tád labaí tąñkjai neĩ jõ gymė́, neĩ skaĩtljus nesutįñka sú veikė̃ju; pav.: grũdas bátams paėdá; tšerkšnà bátams paėdá; vaŕtai vásarą, nôsis žĩ'mą—žmónjųñ vaŕgas. Bét jaĩ daiktávardinė apŷsaka įrá peŕmainòmòs gymė̃s (substantivum mobile), reíkja jõs gýmę sutaĩkinti sú veikė̃jo gymę́; pav.: tás vŷras géras pjòvė̃jas; tá mergá gerá riš̃ėjá. Tókjá apŷsaka kaŕtais iŕ lįnksnjú atsĩskirja nũ veikė̃jo, labjaũsjai įšreĩškjąnt pašaukímą, ámatą iŕ tt., pav.: kũ búsi? — áš búsju kúnigu, jĩs búsi kareivjú. Peŕspėjimas: Búdavardinės apŷsakòs lįñksnys įrá visũmét pirmásys lįñksnys, bét né šeštásys, arbá padaŕginys (instrumentalis); páv.: tás peĩlys géras, tás peĩlys bús géras; bét lĩtúviškai negáli sakŷti: tás peílys bús gerú.

Apŷsakòs vĩ'tòję dalŷvys žõdys (participium).

17. Lĩtúviška kalbá vartôja dalŷvinę apŷsaką sú savŷveikslinjais veiksmážódjais (cum verbis reflexivis): sakaũs, sakjaũs, sakŷsjũs; tarjũs, tarjaũs, taŕsjũs, búsjũs, búkis; pav.: jĩs sákòs daũg žĩnąs (dicit se multa scire); jĩs sákòs, tęñ búvęs (dicit se ibi fuisse), jĩ tárjas daũg gálįnti (putat se multum posse); jĩs tárės kasžĩką rádęs (putavit se magni momenti rem invenisse); búkis niẽkò nežĩnąs (simula te nihil scire); jis búsis niẽkò negirdė̃jęs (simulat se nihil audivisse); tęñkinaus įšsprúdęs į's jõ rąñkų (mihi gratum fuit, quod eius manus effugi); jĩ tęñkinòs sveĩką kaĩlį įšnėšusi.

18. Dalŷvinę apŷsaką vartôjame nestátjaijai kaŕbai įšreĩkšti (ad exprimendam orationem obliquam); pav.: jõ sunús mĩręs (mihi dixerunt, cognovi, vidi, eius filium esse mortuum); sunús beskaĩtąs, tė̃vas berášąs, duktė̃ besjuvąntĩ (vidi filium legere, patrem scribere, filiam suere), beŕnas rytòĩ įñ mĩšką važjũsjąs (operarium mihi dixerunt cras in silvam profecturum esse).

Minė̃tinas daĩktas, jôg įñ dárąntjųñjų (activ) dalŷvjų vĩ'tą labai tąñkjai dédame kęntė̃tinjus dalyvjús (participia passiva); pav.:

tšjá žmógús ėjęs=tšjá žmógaús eíta; tšjá žmônės važjûjąń = tšjá žmónjųń važjûjama; tęń paúkštys tupêjęs = tęń paúkštjó tupêta. Slg. sanskr. idam ēšam ğagdham 'tšjá jųń valgųta' (BR. Sanskrit-Wb. III, 2).

Apųsakós vi'tóję neaptribôtinys žõdys.

19. Kéletas įrá tókjųń neaptribôtinjų žõdjų, kurì' gáli ųžįḿti sakinųję' apųsakós vi'tą, kaípó šì': girdêti, matų́ti, regêti, pažįńti.

Paveîkslai: kás girdêti? (quid novi?), jaú namaí matų́ti (domus iam conspicitur, iam oculis cerni potest); daŕ nematų́ti namųń (domus oculis cerni nondum potest); daŕ nepažįńti, kád jaú aúšta; stąḿbųs daîktai iŕ įštôló matų́ti.

Prų̂rašas. Nôrįnt suprásti tôkjus sákinjus, reíkja žinôti, jôg neaptribôtinys žõdys įrá tíkras dûtinys lįńksnys, taíp kád matų́ti, girdêti iŕ k. lų́gųs įrá šjókiḿs daiktávardjams: mátųmui, dėl' mátųmó, girdêjimui, dėl' girdêjimó, tódėl' sakų́dami: tęń médys matų́ti, sákóme mažda͡úg, jôg tęń médys įrá dėl' mátųmó, arbá mátųmui, arbá tęń médį gáli matų́ti.

β) Apų̂saka — veiksmážódys.

20. Veiksmážódys (verbum) įrá visųtąnkjaûsjai apų́sakós vi'tóję vartôjamas.

Veiksmážódjó ásmenį (personam) reíkja sutaîkinti sú veikêju, tódėl' sákóme: áš rašaú, tú rašaí (iŕ taḿsta rašaí), més rášóme, jųńs rášóte, múdu arbá védu rášóva, júdu rášóta (žem.: júdu rášótau).

Vînôg minêtinas įrá lîtúviškós kalbõs páprótys: trétjąńją vînáskaitljó persôną vartôti vi'tóję iŕ dvískaitljó iŕ daugískaitljó; pav.: vų́ras rášó, dú vų́ru rášó, keturí vų́rai rášó. Tás páprótys labaí senôviškas; taíp sákó vísós lîtúvjų tarḿės bé jókjõs į'šįmtinės, taíp iŕ látvjai sákó, taíp sakų́davó iŕ senáprusjai, artimî́ji lîtúvjų giminaí'tjai.

Nôrįnt suprásti tąń įpatįńgą veiksmážódjó sú veikêju sutaîkinimą reíkja žinôti, jôg iŕ lîtúviška kalbá senųń senôvėję tu-

rêjò, kaīp' iŕ kītós senôviškós mû̃sų giminės kal̃bós, daúg niėkatrő̃sjós gųmės daiktávar̨djų; bėt niėkatrő̃sjós gųmės daugĩskaitlys mažaĩ ką̃n teatsĩskirja nũ surįnktĩnjų daiktávar̨djų vĩnáskaitljò, tódėl̃ jaĩ veikêjo vĩ'tóję įrá daugĩskaitlinys niėkatrő̃sjós gųmės daiktávardys, tád jĩs gáli geraĩ sutĩkti sú vĩnáskaitljò apų̃saką; taīp graīkiškai sákoma: τὰ πράγματα (daugĩskaitlinys niėkatrő̃sjós gųmės vardĩnys lį̃nksnys) καλά ἐστιν (3 vĩnáskaitljò persôna)= opera pulchra sunt, bėt žõdys į̃n žõdį sákąnt=opera pulchra est. Taīp iŕ lĩtúvjai kĩtą kaŕtą tebeturêdami niėkatrą̃nją gų́mę iŕ žinôdami, jôg trų̃-lęka (augšt.: trų̃lika) įrá daugĩskaitljò niėkatrő̃sjós gųmės vardĩnys lį̃nksnųs, galêjo sakų̃ti: «trų̃lęka rášò» (tredecim scribunt); paskuĩ įšnų̃kus niėkatrajai gų́mei lĩtúvjų senő̃ljai prôsenóljai ųžlaĩkė tą̃n niėkatrő̃sjós gųmės sutaĩkinimą iŕ tokjų̃n-sę́ sakinjų̃nsę́, kurjų̃n veikêjas įrá vų̃riškósjós arbá môtriškósjós gųmės; iŕ taīp prasikĩšò prő visús kitús tólesnjų̃nsjus sávo giminaitjús.

21. Veiksmážôdys túri trĩs veĩkslus arbá į'švaizdas:

a) Darų̃tinys (activum), b) savų̃-veikslys (reflexivum) iŕ c) kęntêtinys (passivum).

a) Darų̃tinys veĩkslas rôdò veĩksmą kaŕtais pêreinąntį nũ veikêjo ą̃nt kĩtò daĩktò (páv: nešú, diŕbu, rašaú), kaŕtais nepêreinąntį (páv: stôvju, sêdju, guljú iŕ k.); pirmų̃nsjus vadĩname pêreiginjais veiksmážodjais (verba transitiva), ąntrų̃nsjus nepêreiginjais (intransitiva).

b) Savų̃veikslys apžę̃nklina tôkį veĩksmą, kuŕs sugrį̃nšta ą̃nt patĩ's veikêjò arbá įn̄vų̃ksta jő naûdai; tódėl̃ reĩkja atskiŕti apskų̃nstinį savų̃veikslį (reflexivum directum) nũ dûtinjò savų̃veiksljò (reflexivum indirectum); apskų̃nstinys savų̃veikslys įrá taĩ pêreiginys veiksmážôdys suduŕtas sú apskų̃nstinju įn̄vardôvĩtės si lįnksnjú; pav.: prausjû-s (=prausjú savę́); nusipraúsju (= nusipraúsju savę́), apsi-darų̃ti, apsiviĩkti švaŕkais, apsirėdų̃ti, skústi-s, švĩ'stĩs iŕ k.; dûtinys savų̃veikslys įrá tôks pát pêreiginys veiksmážôdys, bėt sujų̃ngtas sú dûtinju įn̄vardôvĩtės si lįnksnjú: pav. perkû-s (=perkú saû), nusĩpirkau aŕklį, rĩkjûs, vežûs, nešûs iŕ k..

Netaĩp svarbųs įrá grąnųñjų savąveiksljų (verba deponentia) skąrjai: jûkjûs, gailjûs, dżjaugjûs iř tókjųñ kurĭ rôdo, jôg veĩksmas įñvąksta tarp kéletò žmónjųñ arbá daĩktų: múštĭs sú kŭ, pjaûtĭs iř rĩtĭs sú kŭ iř k.

c) Kęntêtinjui veĩkslui įšnąkus, tebėrá lĭtúvjų kalbòję kęntêtinjai daląvjai (participia passiva): dirbamas, rášòmas; dirbtas, rašątas; dirbtinas, rašątinas iř k., kurjûs sudėjus sú veiksmážòdju: esú, buvaú, búsju, búti, gáli apturêti kęntêtinį veĩkslą; páv.: tá tvórá músų tvérta, namaĩ têvò búvò statąti iř tt., bét visųtankjaûsjai déda lĭtúvjai darątinį veĩkslą įñ kęntêtinjò vĭtą: tũs namús têvas státė, més tąñ tvőrą tvêrėme.

22. Veiksmážódys túri trĩs ápskritus laikús; tĭ laikaĩ įrá šĭ: dabartĩnys arbá ésąñsys, praėjęñsys iř búsjąñsys; pav: dirbu, dirbau, dirbsju; bét praėjęñsys įrá ketverjôpas: búvęñsys: dirbau, búdavęñsys: dirbdavau, pabaigtĩnys: esú dirbęs iř pirmjaús búvęñsys: buvaú dirbęs; taĩp-pát iř búsjąñsys ne-vĩnas térá, bét dú: búsjąñsys: dirbsju, pirmjaús búsjąûsys: búsju dirbęs. Tódėl vĭsò lábo įrá septąnĭ laikaĩ: 1) ésąñsys 2) búdavęñsys, 4) pabaigtĩnys, 5) pirmjaús búvęñsys, 6) búsjąñsys iř 7) pirmjaús búsjąñsys.

Lĭtúviškòs kalbős tarmės (dialecti).

Apskritaĩ sákąnt, lĭtúviškai kalbąntjųñ žmónjųñ įrá šjąndĭną bé mážò kő dú milijónú. Jĭ gąvéna didjamę žémės keturkąmpąję tarp Lĭpôjaus, Dinábúrgò, Gardinò iř Labguvős (Labiau); bét tikraĩ sákąnt, tő keturkąmpjò trĩbòs nenueĩna nė lĭg vĩnò į́š primįntųñjų miẽstų.

Nórs visĭ lĭtúvjai kalba lĭtúviškai, vĩnôg netaĩp-pát žódjús į́štarja: vĩnĭ vĩnaip, kitĭ kĭtaip. Tódėl iř sákòme, jôg lĭtúvjų kalbá įšsiskaĩdė įñ tarmés iř pátarmes (dialecti varietates). Lĭtúviška kalbá visųpirmú skĭrjas įñ dvĭ dĭdeli tarmĭ: vĩná įrá augštaĩtjų arbá žmónjųñ įñkalnjaús gąvénąntjųñjų, ąntrá žemaĩtjų arbá žmónjųñ pakalnjaús gąvénąntjųñjų.

Tarmėm̃s atskir̃ti įrá gérós dví są̃jami (syllabae): tja, tjai ir̃ bal̃sė (vocalis) ė. Augštaĩtjais vadĩname lĩtuvjús, kurĩ' į'štarja tja, tjai, kaĩp tše, tšei (kar̃tais tšja, tšjai) ir̃ ė kaĩp grų́ną ą́ngštą ē (lų́gją vôkiškam ē žõdjų See, Reh, arbá prantsū́ziškam é fermé). Žemaĩtjais vadĩname lĩtuvjús, kurĩ' įñ tja, tjai są́njamųñ vĩ'tą déda te, tei, õ bal̃sę ė į'štarja kaĩp dvĩbalsę iė. Todėl̃ į'š senôviškų žõdjų: *platjam̃, *jaũtjams, *jaũtjai, *jaũtjais augštaĩtjai padárė sávo žòdjús: platšem̃, jaũtšems, jaũtšei jaũtšeis arbá platšjam̃, jaũtšjams, jaũtšjai, jaũtšjais, žemaĩtjai padárė: platem̃, jaũtems, jaũtei (jaũtē), jaũteis arbá jaũtēs; senôviškus žòdjús *sêkla, sêti, dêti, augštaĩtjai į'štarja sêkla, sêti, dêti, sú ąngštą' balsę' ē, žemaĩtjai: siêkla, siêti, diêti sú dvĩbalsę iė. Įrá daugjaũs atskų́rimò žęñklų; taĩp augštaĩtjai są́ñjamas dja, djai įštarja kaĩp dže, džei arbá džja, džjai, žemaĩtjai kaĩp de, dei arbá dē; pav. senôviškus: *médjams, *médjai pirmĩji į'štarja médžems, médžei arbá médžjams, médžjai, antrĩjė sáko: médems, médei arbá médē; taĩp pát ó augštaĩtjai visųtaukjáũsjai į'štarja kaĩp grų́ną ò, žemaĩtjai kaĩp dvíbalsę uo; pav. augšt.: brôlys, žemaĩtjų bruôlis; bét mum̃s ųžteñka žinôti kéletą tòkjųñ atskų́rimò žęñklų.

Augštaĩtjai gųvéna augštjaũs aprašų́tòjò keturką́mpjò rų́tų ir̃ pĩtųñ šalųję', žemaĩtjai įñ vákarus ir̃ šjaũrę. Tribá tar̃p augštaĩtjų ir̃ žemaĩtjų prasĩdeda nũ Kur̃šò sĩnós, pavar̃djui sákąnt, nũ Vegerjųñ miėstéljò ir̃ eĩna par̃ Krũpjús, prõ Šjauljųñ šálį, par̃ Bubjús statjaĩ ąñt Re seĩnjų; į'š tęñ pasĩsuka įñ pĩtųñ vákarus ąñt Taurragės lįñkąñ, Prũsų púsėję lĩg Némuno úpės, tolésnjai Panemunjaĩs lĩg Baltijõs jū́rjų. Nũ tõs tribõs įñ rų́tus ir̃ pĩtús visĩ kal̃ba augštaĩtiškai, įñ vákarus ir̃ žĩmjús — žemaĩtiškai.

Augštaĩtjų ir̃ žemaĩtjų tar̃mės kĩkvĩná túri põ trĩs pátarmes: augštaĩtjų įrá: a) vakarĩ'tjų pátarmė, didesnjõjòję Prũsų Lĩtuvõs dalųję', šjaurĩnėję ir̃ pĩtú-vakarinėję Suvaĩkų valdų́bòs dalųsę', augštaĩtiškòsę Kaúnò valdų́bòs sĩnósę, nũ žemaĩtjų tribõs ikĩ Šušvĩ's ir̃ Nevėžĩs úpjų, b) vidurĩ'tjų —, Kaúnò apskritųję', įñ rų́tus nũ Sušvĩ's ir̃ Nevėžĩs úpjų ir̃ c) rųtĩ'tjų—Páne-

vėžjo, Ukmergės ir Ežerėnų apskritųsę (Kaúnó vald.), Vilnjaus ir Gardinó valdųbósę ir Suvalkų valdųbós rųtų pakraštjūnsę;

Žemaitjų įrá: a) pitú-vakaritjų pátarmė, šjaurės vakarínėję Rųtinjų Prūsų dalųję, labjaūsjai Klaipėdós (Memel) sritųję, b) šjaurė-vakaritjų — beveik visóję Telšjųn apskritųję, vakarinėję Šjauljųn apskritis dalųję, keturjósę vakarinėsę Reseinjų apskritis apkaimijósę (Veivirženų, Endriėjávo, Gargždųn ir Ritávo) ir Palągngős apkaimijóję (Kuršę) ir c) pitú-rųtitjų—, didesnjőjóję Reseinjų apskritis dalųję, Šjauljųn ir Telšjųn apskritjųn pakraštjais ir šjaurė-vakarinėję Prūsų Lituvős dalųję.

Augštaitjų pátarmėms atskirti tarnaūja: 1. dvibalsės: ąm, ąn, ęm, ęn, ir 2. púsbalsė l prįš ė.

a) Augštaitjai vakaritjai įštarja ą ir ę tamę padėjimę grųnai, kaip tikrą a, e, ir l prįš ė—kaipő vidurinę púsbalsę l (lųgją vókiškai púsbalsei l žődųję lesen 'skaitųti'); b) augštaitjai viduritjai, įštardami grųną a ir e privestősjósę dvibalsėsę, sekjőja vakaritjų būdą, bėt l prįš ė túri bmtinai kitą, kaip žődųję laúkas; c) augštaitjai rųtitjai tárja negrųną a ir e prįš m ir n, irgi l prįš ė túri bmtinai kitą. Pávųzdjui tesi: rąmtys, ląnkas, tęmpti, tvęnkti; lėkti, kalbėti, kurjūs augštaitjai vakaritjai įštarja kaipő ramtis, lankas, tempti, tvenkti, lėkti, kalbėti; augšt. viduritjai— kaip ramtis, lankas, tempti, tvenkti, bėt su kitu l: lėkti, kalbėti; augšt. rųtitjai—vini rőmtys, lőnkas, tęmpti, tvęnkti, kiti—rumtųs, lunkas, timpti, tvinkti (su atviromis balsėmis u ir i), dar kiti — rmmtųs, lmnkas, tųmpti, tvųnkti (sú ąngštomis, trųmpomis balsėmis u ir i) ir visi—sú kitą púsbalsę l: lėkti, kalbėti. Reikja minėti, jőg tarp augštaitjų viduritjų ir rųtitjų įrá ir pėreiginės šnėktós, įš kurjųi vinós (Lįnkavóję, Pagirųję ir kitur) tvirtapradės dvibalses ąm, ąn, ęm, ęn įštarja sú grųnomis balsėmis a ir e: samtys, langas, pempė, pentis, bėt tvirtagalės rųtitiškai sú negrųnomis a ir e: rőmtys, lőnkas, tęmpti, tvęnkti; —kitós (Merkinėję, saulėlųdinjūnsę Suvalkų valdųbós pakraštjūnsę ir kitur) rųtitišką įštarimą teųžlaikó balsėsę: ąn, ęn, prįš prųgaidę: ąn, ęn, bė prųgaidės: -ą, -ą ir sú prųgaidę -ą, -ę, kaip ąntai:

ūsm 'ąnsą', žmsis 'žąnsis', skųsta 'skęnsta', mžūlųnas 'ąnžūlųnas', ańgm 'ąńgą', kadú 'kadą'', tadú 'tadą'', miškī 'miškę'', kalni (su kītu l) 'kalnę', galī (sú kītu l) 'galę'.

Prų̂rašas. Dvībalsės ąm̂, ąn̂, ęm̂, ęn̂ ir̃ ąḿ, ąń, ęḿ, ęń pildo atskų̂rimo žęnklų tarnávimą ir̃ žemaĩtjų tarmėję. Taĩp reseinī'tjai nū pītųń tribős lig Žvįńgjų tás visás dvībalses į'starja kaĩp augštaĩtjai vakarī'tjai ir̃ vidurī'tjai: sú grqnómis balsėmis a ir̃ e; nū Žvįńgjų įń šjaûrę—sú negrqnómis balsėmis o ir̃ ę; taippát su o ir̃ ę įštarja tás dvībalses ir̃ dīdumas telšī'tjų žemaĩtjų, tū tarpu kád saulêlqdinjūnsę apskritī's pakraštjūnsę telšī'tjai, kaĩp ir̃ dīdumas augštaĩtjų rqtī'tjų, vartója tamę atsitikimę ąngštás balsės u ir̃ i.

Žemaĩtjų patarmėms atskir̃ti pritįńka dvībalsės ī ir̃ ū, kurjás pītú-vakarītjai žemaĩtjai į'starja kaĩp vīnavarsės ilgas balsės: ē (=ąngštam̂ ir̃ tąmsjam̂ ē) ir̃ ō (=ąngštam̂ ir̃ tąmsjam̂ ō), šjaurê-vakarītjai kaĩp tikrás dvībalses ei, ou ir̃ pītú-rqtītjai—kaĩp q, m; páv.: dīná, dūna, pīmū, kurjūs žemaĩtjai įštarja kaĩp: dēna, dōna, pēmō; deina, doûna, peimoù; dqná, dmna, pqmm.

Pátarmės skaĩdos įń šnektás (dialecti varietas, говоръ, gwara); taĩp šjaurê-vakarītjų žemaĩtjų pátarmė dalījas įń trīs šnektás pagal tar̃snjų tj ir̃ dj įštarīmo prīš au, u ir̃ k., atskų̂rus a ir̃ ai,— vīnī sákó: matjaû, vedjaû (aplįńk Darbênus), kitī matsjaû, vedzjaû (aplįńk Veivir̃žėnus), dar̃ kitī matšjaû, vedžjau (aplįńk Rītávą, Telšjus), nórs visī tī' sákó peimoù. Bét mės tšjá negálime per̃kratinėti visųń šnektųń.

Artimīji lītúvjų giminaĩtjai įrá látvjai ir̃ senáprmsjai. Jaû dû šįmtú mėtų praslįńko, kaĩp senáprmsjus vôkītjai per̃dirbo įń vôkītjus, bét látvjai ir̃ šjąndī'ną tebėrá gqvī ir̃ sveikī; jī'gqvėna abīpus Dauguvős úpės. Senáprmsjai gqvėnó tar̃p Tvąńkštės (Karaljaûtjaus) ir̃ Vų́stulos (Vų́slos) úpės. Látvjai per̃maino k ir̃ g prīš ąngštôsjas balsės įń ts ir̃ dz, žōdjų: kir̃vys, genų́s, képti, gérti vī'tóję jī' sákó tsirvis, dzenis, tsept, dzert; tj, dj, per̃dirbo įń š, ž; pav.: kur̃ mės sákóme brīdjó, jī' sákó brīža; neápkęntja an ir̃ en prīš sąńtaras, todėl žódjús rąnká, pęnkī per̃mainó įń rūka, pītsi.

Senáprusjų kalbá búvo labaĩ senôviška; jĩ nepeȓmainydavo tj, dj, kaĩp pasirôdo į̃š senáprusiškô žõdjo medione (= lĩtuv. medžjõnė): taĩp pát iȓ žõdjų į̃švaizdas tebeturė̃jo tikraĩ senôviškas, kąñ mátome sulýginęñ senáprusiškus žõdjús: kasmu, stesmu, sú lĩtúviškais kam̃, tam̃.

Kaĩp vĩsos lĩ'túviškos taȓmės, pátarmės iȓ šnéktos bé jõkjo abejõjimo gímė į̃š vĩnõs kalbõs, taĩp lýgjai lĩtúvjų, senáprusjų iȓ látvjų kalbá senųñ senôvėję kĩlo į̃š vĩnõs kalbõs, kurjąñ vadĩname aĩtišką prôkalbę; paveĩkslui gáli bū́ti géras aĩstiškósjos prôkalbės žõdys: *tâvas 'pater', į̃š kurjõ atsirádo lĩtúviškas žõdys tė̂vas, látviškas tėvs, senáprusiškas tāvs, kurjõ kitósę́ pasaũlės kalbósę́ nerási. Aĩstiškóji prôkalbė, senáprusiškós, látviškos iȓ lĩtúviškos kalbõs mõtyna, įrá vĩná į̃š įndó-eurôpiškųñjų kalbųñ. Indó-eurôpiška kalbųñ giminė túri dešįmtį sąñnarjųñ: indė̂nų, persųñ, armė̂nų, graikųñ, albanųñ, rómė̂nų, keltųñ, germanųñ, slávjų iȓ aĩstjų kaȓbos įrá tĩkrósjos séserįs. Sleĩkerjui rôdės, kád įndó-eurôpiškóji prôkalbė arbá dešįmtĩ's įndó-eurôpiškųñjų kalbųñ mõtyna, kurjąñ vôkĩtjai, tuštjõs garbės ĩškôdami, vadĩna indógermánišką, visųpirmú suskýdo įñ dvĩ kalbĩ: vĩná búvusi germanųñ, slávjų iȓ aĩstjų prôkalbė arbá senámótė, ąntrá búvusi indė̂nų, persųñ, armė̂nų, graikųñ, albanųñ, rómė̂nų iȓ keltųñ kalbõs senámótė, paskuĩ pirmõji pagįmdjusi dvĩ kalbĩ: germanųñ prôkalbę iȓ slávjų sú aĩstjais; ąntrõji taĩp pát įssidalĩjusi įñ dvĩ kalbĩ: vĩná búvusi indė̂nų iȓ persųñ kalbõs senámótė; ąntrá — graikųñ, rómė̂nų iȓ keltųñ, tólésnjai iȓ tõs senámótės kaȓbos, įšsiskaĩdjusjos įñ kéletą kalbųñ: įš indė̂nų iȓ persųñ senámótės gĩmusi dvĩ kalbĩ: iñdiška iȓ peȓsiška, įš graikųñ, rómė̂nų iȓ keltųñ senámótės gĩmusjos trįñs: graĩkiška, latýniška iȓ keĩtiška; bét slávjų iȓ aĩstjų senámótė kalbá tebebúvusi nepeȓskĩsta iȓ daúg paskjaús iȓ jĩ įssidalĩjusi įñ dvĩ kalbĩ: slávišką iȓ aĩstišką; tódėȓ tĩ'-dvi kalbĩ iȓ ésąnti dvynaĩti. Bét vĩsą tąñ kalbųñ įššišakakôjimą Sleĩkerys aprášė pargreĩtai iȓ parąngstĩ, kád įndó-eurôpiškósjos kaȓbos daȓ nebúvo kaĩp reĩkjąnt įštiȓtos. Tódėȓ šjąndĩ'ną môksló výrai tepripažįñsta vĩną dvynaĩ-

tišką kalbųñ dvéjetą: iñdišką (arbá sañskrìtišką) iŕ peȓsišką visí sákò į'š vìnős artimősjòs senámòtės kalbős gìmus; visás lìkusjòsjas aštûnjas kalbás laĩkò paŕ tikrôsjas séseris. Iŕ netìsá, bûk slávìška iŕ aĩstìška ésąntjòs dvynaĩtės séserįs: aĩstìška kalbá įrá slávìškòsjòs sesű, lŷgjai taĩp pát, kaĩp iŕ kitųñ įndò-eurôpiškųñjų kalbųñ.

Minêtini Delbrück'ò, garsįñgò kalbųñ tyrêjo žődjai: «Reĩkja sképtiškai veizdêti įñ visús įndò-eurôpiškųñjų kalbųñ dvilypávimus, kurjűs môkslò vŷrai ligšjòĩ bąñdė padarŷti, atskŷrus tiktaĩ vìną azijátiškąñjį kalbųñ dvéjetą» (Einleitung zum sprachstudium pag 139).

Daugŷbė môkytų vŷrų įštŷrė iŕ aprášė lìtúvišką kaȓbą. Reĩkja kéletą' žődjų pasakŷti apí' Šleĩkerjò iŕ Kuršaĩtjo lìtúvišką kalbômòkslį. Garsįñgas įndò-eurôpiškųñjų kalbųñ tyrêjas Aúgustas Šleĩkerys įšspaũzdinò sávò kalbômòkslį šjű vardú «Littauische Grammatik von August Schleicher, Prag 1856», dvídešįmtį métų praleĩdus Prìdrikys Kuršaĩtys įšleĩdò sávąñjį, ųždêjęs šįñ ąñtrašą: «Grammatik der Littauschen Sprache von Dr. Fridrich Kurschat Halle 1876».

Tűdu kalbômòkslju platjaĩ aprášò Prûsų šalí's lìtúvjų kaȓbą, bét iŕ tañ reĩkja jűs skaitŷti, kás nôri pažįñti mûsų kráštò tarmés. Šleĩkerjò kalbômòkslyję rási gilésnį môkslą, aiškésnį iŕ tikrésnį lìtúviškų žődjų kilmés iŕ į'švaizdos įšaĩškinimą, bét bûdamas vôkìtys, Šleĩkerys negalêjò kaĩp reĩkjąnt atskiȓti iŕ suprásti lìtúviškų taȓsnjų. Tšjá ganá primįñti dví jő jeĩbi:

a) jìs tiktaĩ pusjaũtinai teatskŷrė tvirtapradés balsés nű tvirtagáljų: átskirja dvíbalses, prasídedąntjas nű a, e, bét maĩšò lìkusjósjas dvíbalses iŕ visás vìñtisas, ilgôsjas balsés: aúšti iŕ aũšti, sveĩkas iŕ sveĩkįnti, vaŕpą 'campanam' ir vaȓpą 'spicam' iŕ kĩtòs dvíbalsės, túrintjòs augštjaús minavôtąñją sąñkravą iŕ jő ráštûñsę įrá atskiȓtòs, bét gįnti iŕ gįnti, sûrys 'salsitas' iŕ sûrys 'caseus', gŷrjai 'laudes' iŕ gŷrei 'laudasti' iŕ kĩtos baĩsės vìnaip įrá rášòmòs jő kalbômòkslyję;

b) jìs negalêjo atrásti átskyrjò taŕp tšjau, džjau iŕ tšau, džau,

tšju, džju iŕ tt., tódėľ rášó: maczaú, vedžaú, jáuczu, médžu, kuŕ reĩkia rašţti macziaú, vedžiaú, jáuczių, médžių, dėltő kád taĩp į'štarja lĩtúvjai, kurĩ' tůńsę' atsitikĩmůnsę veŕtja tj, dj jń švarg-žd̯jás sąñtaras tš, dž. Kuršaĩtys, tíkras lĩtúvys, gerjaús peŕmanė lĩtúvišką prţgaidę iŕ lĩtúvišką taŕsnjų bůdą; tódėľ jő ráštůńsę nėrá lůšųń žőd̯jų. Bét iŕ Kuršaĩtys baĩsjai sumaĩšė ů su ó, ĩ sú ė ir iė; jő ráštůńsę atrási ůras, nógas vĩ'tóję žőd̯jų ôras, nůgas iŕ óras, nůgas; lĩmů, lĩ'pti iŕ kitús tókjús žód̯jús jĩs atbulaĩ rášó lėmů, lėpti, dêdamas tôkį pát ė, kôkį rąńdame žőd̯jůńsę dêti, sêkla; taĩp pát jĩs sumaĩšė grųnôsjas balsės ų, ɯ iŕ k. sú į iŕ ų; kuŕ reĩkja rašţti: gį'sla, mįslẽ, jĩs rášó gýsla, myslẽ, dėltő-kád Tiľžės tarmėję', kurjąń Kuršaĩtys mókêjó, sumįńšta taŕp savęńs ů sú ó, ĩ sú ė (iŕ iė), ų sú į.

Tódėľ vartôdami Kuršaĩtjó kalbômókslį, més ųžlaĩkóme gerús daĩktus, bét nepriĩmame jő apsirikĩmų iŕ jeĩbjų, minêdami, jôg «humanum est errare».

Kalbômókslys túri dvĩ dalĩ: vĩná apsákó atskiraĩ ĩmamus žód̯jús, ąntrá jųń sujųńgimą įń sákinjus; piŕmąńją vadĩname lųtĩ-mókslju (Formenlehre), dėltő kád jĩ apsákó žőd̯jų lţtį (formam) arbá į'švaizdą, ąńtrąńją sąñtaiką (syntaxis), dėltő-kád jĩ padůda môkslą apĩ' žőd̯jų sutaĩkinimą taŕp savęńs iŕ sujųńgimą įń sákinjus. Pirmőjóję dalųję' dvĩ peŕskaidi: vĩná apsákó tarsnjús (sonos) iŕ jųń įnstátųmus arbá dêsnjus, ąntrá įšguľdó žőd̯jų ląńkstųmą; piŕmąńją vadĩname tarsnţmókslju (phonologia), ąńtrąńją ződ̯jų ląńkstųmu (flexio) arbá apskritůju vardú lųtĩ-mókslju (morphologia).

Tarsnţ - mókslys.

Kalbá įrá sustatţta į'š sakinjųń, sakinjaĩ į'š žőd̯jų, žőd̯jai į'š sąńjamųń (syllabae), sąñjamós į'š taŕsnjų.

Tarsnjú (sonus) vadĩname tólėsnjai nebepadalĩjamą narjůtó žmónjųń baĩsó dalėlę, kaĩp ąntaĩ: a, i, s iŕ k.

Tókjųń taŕsnjų įŕa kalbóję' trįńs skţrjai: baĩsės (vocales), púsbalsės (semivocales) iŕ sąñtarós (consonantes).

Nôrįnt suprásti tůs tarsnjų skyrjús, reikja žinôti kôkjós įrá kalbős pádarynės (padargós arbá prytaisó) dálįs. Apskritaĩ sákąnt, dvĩ įrá kalbős pádarynės dalĩ: balsó stygós gerklės mazgę ir atlĩptúvas; bėt atlĩptúvas sudêtas įrá taĩp-pát į'š dvĩ'jų daljųñ: vĩną vadĩname burnős tůštumą arbá vidumĩ, ąñtrą nôsjų tůštumą arbá vidumĩ; ąnt gáló burnős tuštumóję átskirjame kėletą vĩ'tų: 1. geȓklų arbá mįñkštójó gômurjó vietá; 2. kĩtójó gômurjó vĩtá: a) tólimėsnė nů lūpų arbá ų'žpakalinė, b) artimėsnė arbá prysakinė; 3. prydąntys ir 4. lūpós.

Taigĩ dabaȓ balsę vadĩname gryną balsą, kurįñ padáró dvasjá, puldamá į'š plaũtjų paȓ balsó stygųñ taȓpą ir viȓpįndama tás stygás; atlĩptúvas vĩnaip aȓ kĩtaip sustatytas įñvaĩrjai peȓdirba balsą; į'š tő ir rąñdas įñvaĩrjós balsės, kaĩp ąntaĩ: a, e, i, u ir k.

Pusbalsėmis vadĩname tôkjus tarsnjús, kurĩ' pildó kartais balsjų, kartais sąntarųñ tarnávimą, kaĩp ąntaĩ: l, m, n, r, j, v; prys sąñtaras ir žődžjų galę jős pavirsta įñ balsės, bėt prys balsės stóvêdamós įrá sąñtarós, dėltő kád reikalaũja vĩnós sutaũptų, kĩtós labaĩ suaȓtintų kalbős pádarynės daljųñ atidárymó. Ąñt gáló, sąntarómis vadĩname trąñksmą ir šnábždesį, kurįñ padáró kártais balsįñga, kartais bebalsė dvásjós sróvė, sprógįñdama sutaũptas kalbős pádarynės vĩtás arbá jás bryñzgįndama, jaĩ jős nesutaũptós, bėt tiktaĩ taĩp suaȓtįntós, kád taȓp jųñ pasidáró ąngštumá; taĩp gėma sąñtarós: k, t, p, g, d, b, s, z, š, ž.

B a l s ė s.

Lĩtúviška kalbá túri šjás balsės: 1. vĩñlįnkas arbá vĩñtisas (simplices), 2. dvĩbalses (diphthongi).

1. Vĩñlįnkósjós balsės įrá vĩnós grynós arbá burnínės, kĩtós nôsburninės: a) grynósjós vĩnós įrá trumpós: a, e, i, u; kĩtós—ilgós: ó, ė, y, ū, b) nôsburninės: ąñ, ęñ, įñ, ųñ; ą, ę, į, ų —ilgós ir ą, ę, į, ų —trumpós.

2. Dvĩbalsės vĩnós įrá tikrós, sudêtós į'š dvĩ'jų balsjų, kĩtós netikrós, sudêtós įš trumpős balsės a, e, i, u ir į'š pusbalsės l, m,

n, r. a) Tikrósjós dvíbalsės įrá šjős: au, ai, ei, ui, í, iė, ů. b) Netíkrósjós šjős: al, el, il, ul; ąm, ęm, įm, ųm; ąn, ęn, įn, ųn; ar, er, ir, ur, bėt púsbalsės l, m, n, r, gálįnt iŕ suplôkštįnti arbá mįnkštaĩ įštaŕti, prĩ minavôtųńjų šešjôlękós netikrųńjų dvíbalsjų prisídeda daŕ šešjôlęka suplôkštįntųńjų ał, eł, ił, uł; ąņ, ęņ, įņ, ųņ; ąm, ęm, įm, ųm; aŗ, eŗ, iŗ, uŗ.

Apí' balsjų įštarímą.

Litúvjų kalbá įšsiskaĩdė įń tarmės iŕ pátarmes, labjaũsjai dėltő, kád tás patjás balsės víní litúvjai į'štarja vínaip, kitĩ kítaip. Tódėl iŕ reĩkja žinôti didjůńsjus įštarímó átskųrjus.

1. Įš vínlįnkųńjų grųnųńjų balsjų a visĩ vínaip į'štarja kaĩp latų̃niską a: šaká, daŕžas iŕ k., atskų̃rus augštaitjús aplįńk Anų̃kštjus, kurí' a žődjų vidurųję' į'štarja kaíp vidurínę balsę taŕp ă iŕ ŏ, jaĩ a túri ąńt savęńs prų̃gaidę (accentum) iŕ partát paviŕsta įń vidurínjó ilgúmó balsę, kaĩp ąntaĩ: ắvį, ắkį, ắŕklį, kuŕ kitĩ sákó ávį, ákį, aŕklį.

Trųmpősjós balsės e vi'tóję daugų̃bė litúvjų vartôja tôkį a, kuŕs nőrįnt iŕ įrá grų̃nas a, vínôg prasídeda nű narjávimó, reikalįńgo balsei i įštaŕti, iŕ dėl tő suplôkština ésąntjąńją piŕm savęńs sąńtarą, kaĩp ąntaĩ: ķaturí (keturí), ķapú (kepú), ģáras (gėras) iŕ k. Saulêtekinjų žemaĩtjų tarmėję' įrá šís įństátųmas: e paviŕsta įń a, pő g, k, j, jaĩ pirmá tólesnjôji sąńjamá netúri ąngštős balsės: i, e, ė, í, iŕ púsbalses j; tódėl jí' sákó: ķarpú, ķaŕpam, bėt kerpí, ģanú, ģánam, bėt genĩ; jáknós, bėt jekníkės.

Trųḿpósjós i iŕ u pás augštaĩtjų įrá ąńgštós, pás žemaĩtjų átvirós, maždaúg įń ĕ iŕ ŏ pánašjós, kaĩp ąntaĩ: kití, visí, dú, súkti.

2. Ilgósjós balsės ų iŕ ư visósę' tarmėsę' ųžlaĩkó tôkį pát balsą kaĩp latų̃niškós balsės ī iŕ ū, pav: rų̃tas, sų̃kys, sůrys, půras.

Balsę ó daugų̃bė augštaĩtjų į'štarja kaĩp grų̃ną ilgą ō, saulêtekinjai víní į'štarja kaĩp ā, kití kaĩp vidurínę balsę taŕp a iŕ o,

taĩ įrá kaĩp å; visĩ žemaĩtjai įñ tős balsės vĩ'tą déda dvĩbalsę uo atskĩrus Klaĩpėdiškjus, kurĩ' jąñ į'starja kaĩp å, tódėl̃ žõdjai sú balsę' ò, kaĩp ąntaĩ: brôlys, šjaĩp maĩnós pár tarmés: brâlųs, brâlųs, brôlis, bruôlis.

Balsę ė žemaĩtjai į'starja kaĩp dvĩbalsę iė, daugỹbė augštaĩtjų kaĩp grỹną ąńgštą ē, prỹš kurįñ l suplôkština; bét aplįńk Kaúną ir tóljaús įñ rỹtus ė įrá ertésnys, tódėl̃ ir l prỹš jįñ nebeplôkštinas; ąńt gáló, kurjū́ñsę'- nekurjū́ñsę' žõdjū́ñsę aplįńk Kúpiškį ė pavirsta įñ átvirą ā; pav: pelė, žem. peliė, augšt. salêlųd. pelé, salêtek. pelė; Kupišk. palā.

3. Dvĩbalsjų įštarimas daž jūjaús įnvairũja. Iš tikrųñjų tiktaĩ au, ui, ir iė mážnei visĩ vĩnaip į'starja, nės ųžlaĩkó abidvi dalĩ, į's katrųñ dvĩbalsė įrá sudêta; pávyzdjai: laúkas, guĩti, žem. kuĩsys 'culex', skuĩsti 'sjústi', sviêtas, griėkas. Bét ir į's tųñ dvĩbalsjų augštaĩtjai apĩ' Ragaĩnę (Prū́sų púsėję) aū pèrdirba įñ â, sakỹdami: âst (aûsti), âgt (aûgti) ir tt.

Dvĩbalses ai ir ei žemaĩtjai visųtąnkjaûsjai per̃dirba įñ ĩlgas balsés ā ir ē, tũtaĩpu kád bé mážó kő visĩ augštaĩtjai aĩškjai į'starja abidvi tųñ dvĩbalsjų dalĩ; kaĩp ąntaĩ žõdjús: vaĩkas, vaikaĩ, laîstųti, peĩlis, sveĩkas ir k.

Jaú žinome, jôg dvĩbalses ī ir ū, augštaĩtjai visĩ bé mážó-kő vĩnaip į'starja, kaĩp iė ir uo, pitúvakaritjai žemaĩtjai kaĩp ę, ǫ, šjaurêvakaritjai kaĩp ęi, ǫu, pitúrųtitjai kaĩp ų ir ш; tódėl̃ tôkjus žõdjús kaĩp ąntaĩ: pimū́, diná, dūna, vinĩ į'starja: piėmuó diėná, duôna, kitĩ pęmǫ, dęna, dǫna, kitĩ pęimǫú, dęiná, dǫûna, daž kitĩ pųmш́, dųná ir tt.

Iš netikrųñjų dvĩbalsjų, atskĩrus ąm, ąn, ęm, ęn, kurjás vakarĩ'tjai augštaĩtjai į'starja kaĩp am, an, em, en, rųtĩ'tjai per̃dirba įñ um, un, im, in, žemaĩtjai įñ ǫm, ǫn, ęm, ęn, visás kitás bé mážó-kő vĩnaip į'starja visĩ lĩtúvjai.

4. Nôsburninės ąñ, ęñ, įñ, ųñ, tiktaĩ saulêlųdinjai augštaĩtjai, gyvénąntĩji netól̃ žemaĩtjų kráštó, ir saulêtekinjai žemaĩtjai į'starja kaĩp tikrás nôsburnines balsés: añ, eñ, iñ, uñ; kitĩ įñ jųñ vĩ'tą déda burninės balsés; taĩp augšt. apĩ'

Kaúną į'štarja jás kaîp grąnás iĩgas balsés: ā, ē, ą, ų; rątĩetjai kaîp ų, ą; saulẽlądinjai žemaĩtjai ąń, ęń, į'štarja kaîp ǫu, ęi; įń, ųń, kaîp ą, ų. Tódėĩ tôkjus žó̧djús, kaîp ąntaĩ: kąĩsti, apkęństi, gįĩsla, apskųĩsti vĩnĩ į'štarja, kaĩsti, apkeństi, giĩsla, apskuĩsti, kitĩ kâsti, apkẽsti, gą̂sla, apskúsati, daȓ kitĩ kǫûsti, apkęĩsti, gą̂sla, apskúsati. Reĩkja minêtį, jôg žó̧djų gałę' iȓ tósę' tarmėsę', kurjós ųžlaĩkó nôsburnines balsés, jaî žó̧djó galúnė įrá bé prą̂gaidės, tád nôsburninės paviȓsta įń grąnás balsés, kaîp ąntaĩ: trįńs 'tres' (nom. plur.), bét ávįs (nom. plur. oves): vĩnĩ į'štarja ávąs, kitĩ ávis, bét niėkas nebesákó *áviñs, kaîp tebesákė iȓ teberášė, šešjôlęktamjam ąm̃žjui baĩgjąntis, kųnig. kan. M. Daúgšas.

Baĩsjų laĩkilgys
(quantitas).

Peȓkratinėjąnt baĩsjų búdą iȓ esą̂bę, reĩkja įńsiveizdêti įń jųń laĩkilgį, prą̂gaidę iȓ vartôjimą padarą̂tũńsę žó̧djũńsę.

Laĩkilgju vadĩname kaȓtais ilgésnį, kaȓtais trąmpésnį laĩkó trúkį, reikalįńgą baĩsei įštaȓti.

Trejôpas įrá baĩsjų laĩkilgys: 1. trąm̃pas, 2. iĩgas, 3. vidutĩnys; tódėĩ iȓ baĩsės vĩnós įrá trąm̃pós, kĩtós iĩgos, trétjós vidutĩnės.

1. Trąmpómĩs baĩsėmis vadĩname tôkjas, kurjóm̃s įštaȓti tereĩkja visųtrą̃mpjaûsjó trúkjó, aiškjaús sákąnt, kurjás į'štarjame vĩnamę' akĩ's miȓksnąję; tôkjós įrá ă, ĕ, ĭ, ŭ žó̧djų gałę', kaîp ąntaĩ: tá, aná, šé, tšjá, šĩ, patĩ, dú, nešú; žó̧djų vidurąję' tős pátjós baĩsės įrá trąm̃pós, jaî į'štarjame jás bé prą̂gaidės, kaîp ąntaĩ tókjũńsę' žó̧djũńsę': plătĩ, măžá, kĕlĩ, vĭštá, kĭtá, tŭrêti, dŭbús; bét kártais iȓ sú prą̂gaidę į'štarjąnt įrá jős trąm̃pós, taîp daugą̂be augšt. sákó senăsis, mažăsis, platŭsis iȓ k.

2. Ilgómĩs baĩsėmis vadĩname tôkjas, kurjóm̃s įštaȓti reĩkja dú kartú ilgésnjó trúkjó, nekaîp į'štarjąnt trąmpôsjas balsés; taîp į'štarjąnt au žó̧djų aúšti 'lucescere' arbá aûšti 'frigescere' reĩkja tĩk pát laĩko, kĩk dvĩm̃ trąmpóm̃ baĩsėm ă iȓ ŭ; į'štarjąnt ą žó̧djó gą̂rei 'laudasti' arbá u žó̧djó súrys, reĩkja sugáišti, kaîp į'štarjąnt

dú trųmpú ĭ arbá ŭ. Ilgós bal̃sės įrá: a) vìsós dvìbalsės: tìkrósjós iŕ netìkrósjós (ai, ei, ui, ĭ iŕ tt. al, ęm, įn, ur, iŕ k.), b) vìñlįnkós: ó, ė, ų, ɯ iŕ k., c) nôsburninės ąń, ęń, įń, ųń: ąńsá, apkęństi, mįńslė, rųñšė, tąñ, šįñ, tųñ, mažųñ; galìnjai atvirõs sąńjamõs nôsburninjai taŕsnjai ą, ę, į, ų, vìnųñ įštarjamì kaĩp ilgì ā (ɯ), ē (ų), ų, ɯ, kitųñ kaĩp trųmpì ă (u), ĕ (ĭ), i, u: šáką, šákę, ákį, šéškų (accus.).

3. Vidutìnėmis bal̃sėmis vadìname tôkjas, kurjõms įštaŕti laĩkó daugjaús reĩkja pusąñtró kaŕtó, nekaĩp į'štarjąnt trųmpą bal̃sę: taĩp maždaúg į'štarja visì lìtúvjai a iŕ e žõdjūñsę kásame, néšame, taĩp pát iŕ trųmpósjós i iŕ ŭ, turêdamós prų̂gaidę įrá paŕ nágó jũdųmę ilgésnės ų'ž trųmpás i iŕ u, į'štarjamas bé prų̂gaidės, kaĩp ąntaĩ: vìsas, púsė. Bét daúg įrá vidurinjųñjų bal̃sjų põ tarmés: taĩp saulêlųdinjai žemaĩtjai (aplįńk Darbênus) visás trųmpôsjas balsés sú prų̂gaidę prátęńsja, jaĩ prų̂gaidė ąńt jųñ búvó nũ senųñ senôvės iŕ taĩp átskirja tás balsés nũ kitųñ, kurjõs nesenjaĩ įńgìjó prų̂gaidę, kaĩp ąntaĩ: vìštą 'gallinam' į'štarja sú vidutinę' balsę' i, bét víšta 'gallina' sú trųmpą' i. Saulêtekinjai augštaĩtjai (aplįńk Anų̃kštjus) peŕdirbó visás ilgôsjas įń vidutìnjó ilgúmó balsés, jaĩ jõs stôvi prį̃š prų̂gaidę arbá žõdjų galę'; taĩp žõdjai: vėžų̃s, akmũ túri tęń vidutinės balsés ų, ů, nóŕs kìtós taŕmės tôkjas balsés į'štarja taĩp ilgaĩ, kaĩp iŕ žõdjų vidurųję'.

Bal̃sjų prų̂gaidė
(accentus).

Prų̂gaidę vadìname augštésnį iŕ stiprésnį vìnõs bal̃sės įštarìmą ų'ž kitás tõ patì's žõdjó, kaĩp ąntaĩ: pirmásys a žõdųję «mážas» įrá augštésnys iŕ stiprésnys ų'ž ąńtrąńjį a. — Nôrįnt suprásti bal̃só aúgštį iŕ stiprúmą arbá tvirtúmą, reĩkja įńsiklausų̃ti įń įńvairjús balsús, kurjũs gáli įšdûti vìná grįžų̃nės stųgá; jũjaús jąń įńtęmpęń, gaûname augštésnį bal̃są; vìnaip įńtęmptą smarkjaús iŕ stiprjaús brųñzgįndami, gaûname stiprésnį iŕ tóljaús giŕdimą bal̃są; augštésnys bal̃sas géma, stų̃gai dárąnt dûtójó laĩkó

valąndóję́ daugjaús drebê̜jimų. Taĩp pát iȓ baľsò stų̄gás gerklė́s mazgą́ gálime, kaĩp mumš reĩkja, įntę́mpti iȓ atleĩsti, smarkjaús sujúdįnti iȓ lę̄ngvjaús; pagaľ tő iȓ mū́sų žődjų baľsės vĩnòs įrá augštésnės iȓ stiprésnės, kĩtòs žemésnės iȓ silpnésnės.

Apĩ́ trųmpôsjas balsė́s nė́sąnt kő sakŷti, reĩkja geraĩ peȓmanųti ilgųñjų prŷ̄gaidę. Visųñ ilgųñjų baľsjų iȓ vĩñtisųñjų iȓ dvĩbalsjų bé jôkjò átskųrjò, prŷ̄gaidė įrá dvejôpa: kaȓtais tvirtaprádė, kaȓtais tvirtagálė. Jaĩ baľsò aúgštys iȓ stiprúmas krįñta ąñt pirmősjòs ilgős baľsės dalĩ́s, taĩp jôg ąntrôji dalĩs įrá įštarjamá daúg žemesnjú iȓ silpnesnjú balsú, tád prŷ̄gaidę vadĩname tvirtapradę́, bét jaĩ į́štarjame žemesnjú iȓ silpnesnjú balsú piȓmąñją ilgős baľsės dálį, ő baľsò aúgštį iȓ stiprúmą dė́dame ąñt ąntrősjòs dalĩ́s, tád prŷ̄gaidę vadĩname tvirtagalę́. Taĩp dvejôpai gálime įštaȓti au žődųję aušti: a) sú prŷ̄gaidę tvirtapradę́: aûšti 'frigescere', smarkjaús įštardamĩ a nekaĩp u iȓ b) sú tvirtagalę́: aúšti 'lucescere', stiprjaús įštardamĩ u nekaĩp a.

Prŷ̄gaidės žę̄ñklai.

Mės vartôjame dú prŷ̄gaidės žę̄ñklu: a) rĩstĩnį (^) iȓ b) smailĩnį, įñ dėšinąñją púsę palįñkusį (′).

Rĩstĩnys arbá stógalŷtys žę̄ñklas rôdò tvirtaprádę prŷ̄gaidę: sûdųti 'sale conspergere', dešinásys smailĩnys—tvirtagálę ąñt ilgųñjų baľsjų iȓ dvĩbalsjų: sū́dųti 'iudicare', kaúkas; ąñt trųmpųñjų baľsjų padê̜tas dešinásys smailĩnys žę̄ñklas tereĩškja prŷ̄gaidės vĩ́tą: akĩs, pųsė, nešú. Añt dvĩbalsjų, pagaľ graikųñ páprôtjò, dė́dame prŷ̄gaidę ąñt antrősjòs dalĩ́s: aûšti, meȓkti (akĩs), aúšti, meŕkti (linús), kaľtas, viľkti. Taĩp gálime iȓ rašŷdami atskiȓti žődjús, kurjū́s átskirja gųvá kalbá; pávųzdjai: púsime 'tumescēmus', pûsime 'putrescēmus', pū́sime 'flabimus'.

Prŷ̄gaidės dê̜snjai.

1. Vĩsòs ĩlgòsjòs tő patĩ́s žődjò baľsės, stòvê̜damòs prĩ́š prŷ̄gaidę įrá tvirtagálės, kaĩp ąntaĩ ė, au žődjūñsę tėvaĩ, laužaĩ,

nórs turêdamós prĝgaidę tős pátjós balsės įrá tvirtaprádės: têvas, laûžas; žődį aûklė 'infantis custos puella' átskirjame nű žődjó aúklė 'tibiale', bét, prĝgaidei pefsikėlus ąnt kitős sąnjamős, žődjó auklėlė 'parva infantis custos' nebegálime atskirti nű tôkjó pát žődjó auklėlė 'parvum tibiale', dėltő kád prífš prĝgaidę vísós balsės lĝgjai įrá tvirtagálės.

2. Vísós balsės, stóvêdamós pő prĝgaidės, virsta įí tvirtapradės, kaip ąntai: tvirtagálė dvibalsė žődjűnsę vaikys (= bernas), laúkas, įrá tvirtaprádė,—atitraûkus įnkalnjaús jąń prĝgaidę sudêtinjűnsę žődjűnsę pús-vaikys, vasarô-laukys; taip pát žődjó vís-kas gįmtínys lįnksnys túri tvirtagálę: kő, jaî į'starjame kaip dú žódjú: vísó kő (sulĝg. latĝn. alterius utrius), bét—tvirtaprádę: kô, į'starjąut kaip vîną žődį: vískó (sulĝg. latĝn. alterutrius), dėltő kád tő žódėljó balsė ó jaú stôvi pő prĝgaidės.

3. Jaî prĝgaidė į'š tikrős sávó ví'tós pefsikelja tóljaús ąnt žődjó gáló lįnkąń, tád jí, pakljúvusi ąnt ilgős balsės, įrá visadős tvirtaprádė, kaip ąntai: dídė, saûlė, sukíbęń įń vîną (žődį) sú kitais, gaûna pefkeltą ąnt žődjó gáló lįnkąń tvirtaprádę prĝgaidę: didê-ji, saulê-kaitys, saulê-grąnža, saulê-lĝdys.

4. Jaî prĝgaidė į'š tikrős sávó ví'tós pefsikelja ąnt žődjó pradjős lįnkąń, tád jí, gávusi ví'tą ąnt ilgős balsės, visadős įrá tvirtagálė, kaip ąntai žődjai: mergómís, šakómís ir k. labai tąnkjai pavirsta įń mergóms, šakóms, kurjűs netaip į'starjame, kaip dûtinį tąń patjąń žődją lįnksnį: mergóms, šakóms.

Saulêlĝdinjai žemaitjai neápkęntja prĝgaidės žődją galę': aplįnk Darbênus ir kitur nėrá tokjąń žődją, kaip ąntai: žmóná, galvá, kurjűs jí į'starja, atitraûkdami prĝgaidę ąnt pradjős lįnkąń ir pefdirbdami jąń įń tvirtagálę: žmőna, galva, bét apskąństinį lįnksnį į'starja ir jí' sú senôvišką tvirtapradę': žmôną, galvą.

Visąń lítúvją kalbóję' nemáž įrá tókjąń žődją, kurjąń prĝgaidė atsitraûkja nű gáló ąnt pradjős lįnkąń, kaip ąntai: aúgštys senôviškai *augštĝs (sulĝg. augštąń), jűdûti senôviškai *jűdûti (sulĝg. žaljûti) ir k.; pagal tő ketvirtójó dêsnjó vísur tėjá įrá

tvirtagálė prŷgaidė, nŏris žŏdjai, į́s kurjųń jí gimė, túri tvirtaprádę: jûdas iŕ k.

5. Jaî tvirtaprádės bal̃sės nesenjaĩ pakljúvò įń žŏdjò gálą, tád jŏs ųžlaĩkò sávò prŷgaidę, kaĩp ąntaĩ žemaĩtiškûńsę žŏdjûńsę: jô, vagô, važjû, velê, šînaû, vĩ́tòję pilnųń žŏdjų: jôja, vagôja, važjûja, velêja, šînaûja iŕ k. Bét jaî tvirtaprádė bal̃sė jaú nû senųń senôvės įrá žŏdjò gal̃ę, tád jĩ pavir̃sta įń tvirtagálę. Tòdė̃l augštaĩtjų tretjôji bûsjąntjòjò laĩkò persôna túri tvirtagálę prŷgaidę: rašŷs, važjûs, dės, dûs, jŏs iŕ k., nóŕs kĩtòs tŏ patĩ́s laĩkò persônòs túri tvirtaprádę: rašŷsju, važjûsju, dêsju, dûsju, jôsju; įńsistebêtinas daîktas, jôg pirmĩnjai veiksmážŏdjai (verba primitiva) sú bal̃sėmis ų iŕ ū tòję̃ patjòję̃ vĩ́tòję sutrųmpina sávò bal̃sę, kaĩp ąntaĩ: gŷti, lŷti, bûti, pûti iŕ k.; tretjôji bûsjąntjòjò laĩkò persôna įrá šjôkja: giś, liś, bús, pús (aplįńk Vištŷtį anápus Némunò úpės, mûsų kraštę̃: aplįńk Veljûną iŕ k).

Tąń dêsnį kĩtą kar̃tą ųžlaikŷdavò visĩ lĩtúvjai nés: a) į́s senôviškų žŏdjų *jŷs, *šŷs, *gaidŷs, *vėžŷs, vĩsur atsirádò jís, šís, gaidŷs, vėžŷs, kaĩp į́s gŷs, rašŷs—gís, rašŷs; b) į́s žŏdjò tar̂pas padarŷtas prŷšdėlys tar̃p ter̃p vĩsur túri tvirtagálę prŷgaidę, taĩp pát iŕ pirḿ į́s žŏdjò pir̂mas; c) visĩ prŷšdėljai sudêtinjûńsę žŏdjûńsę pás visųń lĩtúvjų tąnkjaûsjai ųžlaĩkò sávò senôvišką tvirtaprádę prŷgaidę, bét atskiraĩ vartôjami įrá tvirtagáljai: ąńt-akjai, bét ąńt kaînò; nû-ma (= nû-ima), bét nû stôgò; prŷ-ąngė, bét prŷ ańgòs. Tûs iŕ kitús atsitikimús įšaîškina tás mûsų pęnktásys dêsnys, kuŕs reikalaûja, kád tvirtaprádės bal̃sės žŏdjų gal̃ę vir̃stų įń tvirtagalės: tar̂pas, nûma, nû-g, iŕ k. ųžlaĩko sávò senôvišką prŷgaidę, dėltŏ kád jųń bal̃sės stôvi žŏdjų vidurųję̃, bét tar̃p, nû iŕ k. túri tvirtagálę prŷgaidę, tòdė̃l kád jųń bal̃sės jaú senjaĩ atsirádò žŏdjų gal̃ę.

Bét žmònė́ms nepakabú, kád tás páts žŏdys vînòję̃ vĩ́tòję vînaip įšveîzdi, kitòję̃ kĩtaip; tòdė̃l, jaî tar̃snjų dêsnjai nelŷgjai per̂mainò tąń pátį žŏdį, žmônės vė̃l įšlŷgina: dêsnys reikalaûja, kád šjaĩp ląnkstŷtumime žŏdjús: gŷsju, gŷsi, gís; rašŷsju, rašŷsi, rašŷs, bét žemaĩtjų tar̃mės vĩsur įšlŷginò tąń įństátųmò pádarą

ir̃ sákò: gŷ̨s, rašŷ̨s ir̃ k.,. pritaîkinęñ tū́s žòdjū́s prī̃ kitų̃ tő patī̃s bū́sjąntjòjò laĩko asmenų̃; dêsnys reikalaûja, kád sakŷ̨tumime: rašaú, rašaĩ, dėltő kád au ir̃ ai tsją́ įrá žṓdjų galę̃, bét rašaû-s(i), rašaî-s(i), dėltő kád tsją́ dvĩbalsės įrá žṓdjò vidurų̃ję̃, arbá pakljúvò įñ gáłą tiktaĩ nesenjaĩ, atmétus įñvardôvĩtės si galū́nę (sulŷ̨g: at-si-geȓti ir̃ k.); bét nepakabú, kád tás páts žṓdys kar̃tais įrá rašaú, kar̃tais rašaûsi, tòdėl̃ lītúvjai ir̃ įšlŷ̨ginò sañjųngòjimą, pritaîkinęñ tôkjus žòdjū́s, kaĩp rašaûs, prī̃ tòkjų̃, kaĩp rašaú, ir̃ įñgávò: rašaús. Zemaĩtjai ąñtraip: prī̃ rašaûs pritaîkinò rašaú ir̃ įñgĩjò rašaû. Tū̃ žṓdjų draúginimò keljú suskŷ̨dò lītúvjų tar̃mės: Zemaĩtjai sákò: rašaû, rašaûs, rašaî, rašaîs; augštaĩtjai ąñtraip sákò: rašaú, rašaús, rašaĩ, rašaĩs.

Bal̃sjų laipsnjávimas
(gradatio).

Žṓdjų kilmêmòkslys įšrôdò, jôg įš vĩnōs šaknī̃s géma labaĩ daúg žṓdjų. Bét nevisĩ tős patjős giminės žṓdjai teųžlaĩkò šaknī̃s bal̃sę: kūtąnkjaûsjai tų̃ giminaĩtjų bal̃sės įñvairjûja, kaĩp ąntaĩ: į̃š šaknī̃s neš (graik. ἐ-νεκ-, slav.: nes-) géma nešú, néš-dinu, nešjô-ju, lauk-nešá, pét-neš-òs, nėšjai, náš-tjai, nėš-tjá (sulŷ̨g. forda 'gravida' sú fero), nėšinū̃s, našús, panašús įñ kąñ 'similis alicui', naštá, pránašas (pranéšti kam̃ kąñ 'aliquem de aliqua re certiorem facere'), sąñnašòs, panųšêti; į̃š šaknī̃s švĩt (indišk. çvēt-, slav. svit-): jĩs švĩ̃tė, švĩtjú (*švĩt-ju), švĩsá (*švĩt-sa, kaĩp į̃š šaknī̃s tem-, tęm̃ti, tąmsá), švĩsús (*švĩtsús kaĩp į̃š šaknī̃s bij-, bijôti, baisús), švįñta, pra-švĩto, šveitjú (*šveitjú), švaistaú (*švaitstau); į̃š šaknī̃s lauž- (indišk: ruğ-): laûžju, laûždinu, laûžau, laûžųdinu, lū́štu (=*lū́žstu), palū́žò, lūžtĩs (=laûžas).

Kaĩp tòsę̃ žṓdjų šaknųsę̃ bal̃sės kitá kĩtą pákeitja: nėš-, nòš-, naš-, nųš-, švĩt-, švit-, šveit-, švait-, lauž-, lūž-, taĩp ir̃ kitų̃ šaknjų̃ bal̃sės neųžlaĩkò sávò įšvaizdòs, bét vĩnū́ńsę̃ žṓdjū́ńsę įrá vĩnòs, kitū́ńsę̃ kĩtòs. Tąñ bal̃sjų per̃simainųmą žṓdjų kilmėję̃

vadĩname laipsnjávimu, pasidárę̃ń veiksmážòdį laipsnjûti į̃š daiktávar̨djò laĩpsnys (gradus), kaĩp túrime į̃š žõd̨jų: sĩksnys, žį̃ńgsnys padarų̃tus veiksmážód̨jus sĩksnjûti, žįngsnjûti.

Geraĩ įńsiveizdệję̃ń įń į̃švestus į̃š vĩuõs iŕ tõs patjõs šaknĩ's žòd̨jús, atrą̃ńdame baľsjų laipsnjávimò įństátųmus:

1. Jaĩ kóksaĩ žõdys túri baľsę a sávò šaknųję̃́, kitĩ jõ giminaĩtjai gáli turêti e, ė, i, ų, ò, u, ɯ, ů, bét neturės neĩ ĩ neĩ au.

2. Jaĩ peȓveizdėję̃ń kôkją nõris žõd̨jų gĩminę atrą̃ńdame beńt vĩną sú dvĩbalsę ĩ, tád kitĩ giminaĩtjai turės i, ų, ei, ai, ui, bét neturės baľsjų a, ė, ò, e, ů, u, ɯ, au;

3. Jaĩ kôks žõdys sávò šaknųję̃́ túri dvĩbalsę au, tád jõ giminaĩtjai tegáli turêti u, ɯ, ů.

Tòdėľ žõd̨jų kilmėję̃́ baľsės maĩnòs neaklaĩ, bét pagaľ įństátųmų apĩ́ baľsjų ailás.

Trį̃ńs įrá giminaĩtjų baľsjų aĩlòs: á-ailė, ĩ́-ailė, iŕ aú-ailė.

1. á-ailės baľsės: i, ų, e, ė, a, ò, ů, u, ɯ.

2. ĩ́-ailės baľsės: i, ų, ĩ; ei, ai, ui.

3. aú-ailės baľsės: u, ɯ, au, ů.

Á-ailės pávųzdys: rįm̃stu, nu-rĩm-ò, rų̃mau, rem-jú, rėm-jaú, ram-ús, ram-inú, rąmdaú, rąḿ-tys, rąmstaú, ram-ę̃ńtas, ròmús 'mitis, placidus', rôm-ų-ti, rųm̃-tas 'gravitate morum conspicuus', rům-ai 'palatium' (dėľ prasmės sulų̃gįnk rus. pokój sú po-čĩ́-t iš *po-ki-ti).

ĩ́-ailės paveĩkslai: lĩkti, lų̃k-ų-ti, lĩk-ú (žem. lĩk-tú), lĩ́kas, laik-ų̃-ti; ap-kįntú, ap-ki-taú, kĩtas, keitjú, kaitaljôju; aprų̃štu (=*ap-rųš-stu), ap-rų̃šò, raĩšas, ruĩšys; pĩšjú, pĩ́šòs, pĩ́šinas (kĩtur sákò puĩšinas), paišaú (kĩtur sáko puišaú); žem. skuĩsti 'furere' =latv. skaist.

Aú-ailės pávųzd̨jai: dų-m̃-b-a, dúbò, į̃š-dubá (Kaunĩškjų dũbá), daubá, dũbė; įštúkęs, taukaĩ; kraûti, krɯvá, krauná, pa-kraú-tė, krɯ̃-snis, krɯtĩs, krɯtĩnė; graûžju, gružinệju, grɯžtĩs.

Prų̂rašas. 1. Nedaúg tėrá tókjų̃ń šaknjų̃ń, kurjõs taĩp apstjaĩ laipsnjûtų sávò baľsę, kaĩp šaknĩs rem-: rem-jú, ramús

iŕ k. Bét kůtąnkjaûsjai į̇'š visős ailős tegálime atrásti dú—trı̃s są̃narjus. Tódėl̃ naudįñgas daĩktas labjaûsjai á-ailę įšskaĩdųti įñ kéturjas páailės pagal̃ pirmı̃njų veiksmážodjų bal̃sjų:

1. e pá-ailė: néšti, naštá; vésti, vadjôti, vadővas; beŕti, biȓti, barstų̃ti iŕ k.

2. ė pá-ailė: slêgti, slôg-ós 'gravedo', slûg-as slûgû-ti; êdu, ûdas; sêd-ju, sőstas (=*sód-tas), sódá, sődjus 'kaĩma', pa-sős-tė, sód-inú (žem. svadinú), sû-las (=*sûdlas), sûdjós (kı̃tur sákó sûdės, dar̃ kı̃tur sûdįs); klê-tis (Anųkšt. klėtı̃s), klôti, klójı̃mas, klû-nas.

3. ó pá-ailė: kôpti (médų), kápt! kûpa; drôžti, drůžė; stôti, stôtı̃s, stůmů; bôgštas, bážmas, bûžė, búžulas; skrôdju, skrûstai̇̃ (=*skrůd-tai); kôseti, kósulų̃s, kûsas.

4, ů pá-ailė: jûsti, jûsta; dûti; pulti, pûljau; gũlys (žem. kı̃nys), gulêti (graik. γωλεός); ûdju, ůstinêju, ûslės (=*ûdslės sulų̃g. mįñslė), ûstau (=ůdstau).

Prų̃rašas. 2. Apı̃ pereigą į̇'š vı̃nős bal̃sjų ailős įñ kı̃tą. Sulų̃giuęñ žődį: pa-vųž-ê-ti sú taı̃p pát padarų̃tu pa+lųd+ê-ti ų'ž kaŕtą negálime žinôti, į̇'š kókjős ailős įrá vųž- iŕ lųd-, tiktaĩ artimı̃ji piȓmójó žődjó giminaĩtjai: vežú, važjôju, važjûju, ąñtrójó: leĩdju, laĩdau, aĩškjai mums parôdó, jôg vųž- žődjó pavųžêti įrá į̇'š á-ailės, tůtaȓpu kád panašı̃ įñ vųž-šaknı̃s lųd-žődųję palųdêti įrá į̇'š ı̃'-ailes įmtá. Bét pagal̃ žmógaús prőtó dêsnjų, dvı̃ ailı̃ sumįñšta, jaĩ vı̃nóję́ atsirąñda kéletas tôkjų pát sąñnarjųñ, kaı̃p iŕ ąntróję́; pávųzdjui įm̃kime žődjų têvas iŕ sunús łąñkstųmą: piȓmójó daugı̃skaitlys įrá šjôks: tėvaĩ, tėvųñ, tėvams, têvus, tėvaı̃s, tėvůńsę́; ąñtrojo bé mážó kő toksaĩ pát: sûnųs, sunųñ, sunums, sûnus, sunumı̃s, sunůnsę́; tėvųñ, têvus, tėvůnsę́ taı̃p-pát įšveĩzdi, kaı̃p iŕ sunųñ, sûnus, sunůńsę́, tódėl̃ daugų̃bė lı̃túviškų tarmjųñ iŕ lı̃kusjůńsjus ąntrősjós ailős lįnksnjús peȓdirbó pagal̃ pirmősjós atsákąntjųńjų lįńksnjų paveĩksló: tėvaĩ, tėvams, tėvaı̃s, tódėl̃ iŕ sunaĩ, sunams, sunaı̃s. Tôkį ailųñ sumišı̃mą vadı̃name žődjų draúginimu (associatio formarum grammaticarum). Taı̃gi dabaŕ nesųnkú suprásti, jôg ésąnt

daúg tókjųń žőd̦jų, kaīp ąntaī: pavųžčti, pakųlêti, palųdêti, kurī' turêdami tôkją pát į'švaizdą priklaúsó prį̄́ įn̂vairjųń laipsnjávimó ailųń, zmônės draúginimó keljú gáli per̂vesti žőd̦jų šaknīs į̄'š vīnős ailős įń kīťą. Taīp sulų̄ginęń tarp savęńs giminaitjús žód̦jús: bredú, bridaú, brų̄dys (žem. brųdė), dvibrīdė, purvábridys, brastá (= žem. brastvá, *bradtvá), atrąńdame bęńdrą jųń šáknį bred ī'š á-ailės; bét žőd̦jams bridaú, brų̄dys atsákó į'š ī'-ailės: likaú, lų̄kys, kurjųń giminaītys įrá laikaú; tódėľ draúginimó keljú iŕ gīmė žődys braidaú, nė-máž nepritįńkąs prį̄́ žőd̦jų bredú, brastá. Tő naujaī padarų̄tó žőd̦jó nėrá kitósę' kalbósę' iŕ látvjai, artimīji lītúvjų brôljai, sáko: bradāt, né *braidāt. — Netiktaī žőd̦jų draúginimas, bét daŕ iŕ prų̄gaidė kaŕtais peŕdąngina žőd̦jó šáknį ī'š vīnős baľsjų ailős įń kīťą. Taīp žemaitjų tarmėję' stabų̄-kaulys, kastīnys svīstas, lap-i-nú prakálas 'Amboss' iŕ k. įrá sustrúgįnti žőd̦jai įš senôviškų: *staibų̄-kaulųs, *kaistīnųs, laipinú *praikálas (slg. preikálas); taīp pát iŕ kaúniškjai sákó ămé, kuŕ kitī sákó: ai-mé (aplįńk Prīnus anápus Némunó úpės) arbá ei-mé (aplįńk Tiľžę). Minêtinas dvībalsės ů (pás lītúvjų augštaītjų) iŕ ó (pás žemaītjų) sutrųḿpinimas įń vă: sesŭ viŕsta įń sesvá arbá sesuvá, vąndŭ įń vąndvá arbá vąnduvá (aplįńk Palêvenį), dů́bė įń dvabė́, dů́nėlė įń dvanė́lė (aplįńk Jaznús, Viĺnjaus valdų̄bóję); sódinú įń svadinú (žemaītjų tarmėję').

Atskų̄rus tųń kéletą į'šįmtinjų, vīsur įrá ųžlaīkómi augštjaús įšguldų̄tīji baľsjų laīpsnjávimó įnstátųmai, kurjųń nesuprátus iŕ žőd̦jų kilmė bůs nesuprąntamá.

S ą n̂ t a r ó s (consonantes).

Sąntarómīs vadīname tôkjus tarsnjús, kurjůs į'starjąnt atlīptuvę' pasidáró trąńksmas arbá brųñzginimas. Tódėľ iŕ įrá dú sąntarųń skųrjú: sprógįn̂tinės (explosivae) iŕ trįn̂tinės (fricativae).

Sprógįn̂tinėms sąntaróm̄s įštaŕti reīkja atlīptúvą visaī sutaûpti arbá ųždarų̄ti, trįn̂tinėms — tiktaī priaŕtįnti vīną burnős vidaús dálį prį̄́ kitős; tódėľ į'starjąnt sprógįn̂tines dvasjá puldamá

laúkan, smar̃kjai átmeta sutaûptas burnõs dalís ir̃ taĩp padárò trą́ńksmą; bét į́ŝtarjąnt trįñtines, jĩ eĩna par̃ ąńgŝtumą ir̃ padárò brųñzgesį arbá ŝnábẑdesį.

Trą́ńksmas ir̃ brųñzginimas kar̃tais įrá bé baĩsò, kar̃tais sú balsú. Tòdė̃l sąñtaras tòlésnjai įŝskir̃stòme įń bebalsés ir̃ balsįñgas. Í'ŝtarjąnt pirmõsjas, dvasjá eĩna par̃ átvirą gerklė̃s mázgą ir̃ nejúdįndama atitõlįntų baĩsò stųgųń, nepadárò nėjõkjò baĩsò; bét į́ŝtarjąnt balsįñgòsjas, dvasjá eĩna par̃ súglaustas baĩsò stųgás ir̃ padárò baĩsą, taĩp į́ŝtarjąnt t, s rąńdas trąńksmas ir̃ ŝnabẑdesųs bé jõkjò baĩsò; bét į́ŝtarjąnt d, z ir̃ trąńksmas ir̃ ŝnabẑdesųs įrá sú balsú.

Trąńksmas ir̃ ŝnabẑdesųs atsirąńda né vĩnòję́ burnõs vĩ'tòję: kar̃tais ger̃klòsę (į́ŝtarjąnt g, k), kar̃tais kĩtòję́ gõmurjò vĩ'tòję (ḳ, g̣, kj, gj), kar̃tais prų̂dąntųję (t, d, s, z), kar̃tais lúpų tar̃pę (p, b, v). Tòdė̃l sąñtaras dar̃ tòljaús skaĩdòme įń gerklinés, gòmurinés, dąntinés ir̃ lupinés. Jaĩ sąntará stõvi draugę́ sú ąngŝtą́ balsę́ (i, ų, ĩ, e, ei, ė ir̃ púsbalsę j), tád visųpirmú taĩp sustátòme burnõs vidaús dalĩs, kaĩp reĩkja taĩ baĩsei įŝtar̃ti ir̃ paskuĩ tedáròme reikalįñgą trąńksmą arbá brųñzginimą. Tòdė̃l sañtaras, ąńt galųń gálò, dalĩjame įń ertás arbá nesuplõkŝtįntas, arbá kĩtas, ir̃ ąngŝtás arbá suplõkŝtįntas, arbá mįñkŝtas.

S ą n t a r ų ń s ą ń s t a t á.

	Sprògįñtinės:		Trįñtinės:	
	bebaĩsės	balsįñgòs	bebaĩsės	balsįñgòs
gerklĩnės er̃tòsjòs.....	k	g	»	»
gerklĩnės ąńgŝtòsjòs ...	ḳ	g̣	»	»
ŝĩpus gõmurjò er̃tòsjòs..	»	»	ŝ	ẑ
» » ąńgŝtòsjòs.	»	»	ṣ̂	ẓ̂
dąntĩnės er̃tòsjòs......	t	d	s	z, n, r, l
dąntĩnės ąńgŝtòsjòs....	ṭ	ḍ	ṣ	ẓ, ṇ, ṛ, ḷ
lupĩnės er̃tòsjòs......	p	b	»	m, v
» ąńgŝtòsjòs ..	p̣	ḅ	»	ṃ, ṿ

Sąntarų̃ į̃nstátųmai
(dêsnjai).

1. Balsįñgósjós sąñtarós tegáli stóvêti draugę̃ sú balsįñgómis, bebal̃sės sú bebal̃sėmis, tůtar̃pu, kád sú bal̃sėmis ir̃ púsbalsėmis sutį̃nka vìsós sąñtarós. Pávyzdjai: įš-eĩti, įš-lìpti, įš-rìšti, įš-mégzti, įš-kásti, įš-lįñsti, įš-péšti, bét įž-ber̃ti, įž-ger̃ti, įž-dil̃ti, kurjų̃s rášome pagal̃ žõdjų kilmės: įš-ber̃ti, įš-ger̃ti, įš-dil̃ti; dir̃bu, dir̃bsju (įštar̃k dir̃psju), dir̃bti (įštar̃k dir̃pti), slêgju, slêgsju (įštar̃k slêksju), slêgti (įštar̃k slêkti), gręñžjú, gręñžti (įštar̃k gręñšti), grąñžtas (įštar̃k grąñštas).

2. Susitìkus sąntarómis, kurjás į̃štarjame tóję̃ patjóję̃ burnõs vì'tóję, bét neltągjai, atsirąñda lťgjós sąñtarós, į̃š kurjų̃ visadõs vìná įšnýksta: súk-k, súk-kime, võg-k, võg-kime, slêg-k, slêg-kime ir̃ k. pavir̃sta į̃ñ võk-k, võk-kime, slêk-k, slêk-kime ir̃ ąñt gáló į̃ñ võk, võkime, slêk, slêkime; taĩp pát žvákgalys pavir̃sta į̃ñ žvággalys: žvágalys, šêm-margas į̃ñ šêmargas, keršslaúnė į̃ñ keršlaúnė; vìsur tėjá reĩkja rašýti pagal̃ žõdjų kilmêmóksljó: slêg-kime, žvák-galys, šêmmargas ir̃ tt.

3. a) t+t ir̃ d+t dûda st; d+d ir̃ t+d dûda zd; t ir̃ d+k dûda sk; *metti, *ved+ti = mésti, vésti; *metdamas, *ved-damas = mézdamas, vézdamas; *metk, *vedk = mésk, vésk; b) t+l ir̃ d+l dûda vìną l: *sûdlas (šaknìs sėd) = sûlas, *brôtlys (į̃š *brôtrys, sulýgįnk bróter-élys, brôter-autìs ir̃ lat. frāter) = brôlys; c) t+s ir̃ d+s dûda vìną s: *metsju, *vedsju = mésju, vésju.

Prýrašas. 1. Tųñ į̃ñstátųmų 3. a-c pádarus ir̃ rašýdami ųžlaĩkome. Bét reĩkja minêti, jôg kaĩp tì', taĩp ir̃ daugýbė kitų̃ñ įñstátųmų sávó dar̃bą tedáró vìñtisųñjų žõdjų viduryję̃, tû tar̃pu kád sudêtinjų̃ñsę žõdjų̃ñsę tereĩkja ųžlaikýti pir̃mąñjį ir̃ ąñtrąñjį įñstátųmą: tódėl̃ į̃š led-tékas, át-drėkys, at-keĩlti, atstôti, at-leĩsti ir̃ k. négema *lestékas, *ázdrėkys, *askeĩlti, *astôti, *aleĩsti, bét letékas, ádrėkys ir̃ tt., kurjų̃s kilmêmóksliškai rášome ledtékas, átdrėkys.

Prýrašas. 2. Sleĩkerys sákó, bų̃k ir̃ t+l, d+l vir̃sta į̃ñ sl ir̃ d+m į̃ñ sm, sąñprótaudamas, jôg krìslas, puslé, gìsmė ir̃ kitì

tókí' žődjai gĩmė į's *kritlas, *pmtlė, *gìd--mė. Bét mės túrime neabejôtiną prųsagą (suffixum) -sla-, -sma-, -smė, tokjúnsę žődjúnsę, kaĩp ąntaĩ: môk-slas, tĩk-slas, paveĩk-slas, dżjaúg-smas, mk-smė 'umbra', tódėľ primįntiji žődjai kĩlo į's *krĩt-slas, *pmt-slė, *gied-smė pagaľ 3 c. įnstátymó.

4. Svargždjųńjų sąntarųń: s, z, š, ž įnstátymai: a) žődjų vidurųję' s+s>s, š+s>š, ž+s>š: pávyzdjai: kasú, búis. laĩkas: kásju į's *kas-sju, knisú, búis. laíkas: knĩsju į's *knis-sju; lįstu į's *lįs-stu; mušú, búis. l. múšju į's *mušsju; kemšú, búis. l. kįmšju į's *kimš-sju; plįštu į's *plyš-stu; vežú, búis. l. véšju į's *vež-sju; lúštu į's *lmž-stu; įnsĩgmštu į's *įn-si-gmž-stu; mėšlaĩ į's *mėž-slaĩ (prųsagá -sla-, kaĩp žődyję môk-slas, šaknĩs mėž-: mêžju 'stercus ex stabulo veho') iŕ tt. b) Sudêtinjúnsę žődjúnsę s+s>s, š+s>s, ž+s>s; paveĩkslai: pús-salė 'paeninsula', įš-sęmpti, ųžstôti į'štarjame púsalė, isęmpti, ustôti, bét kilmêmóksliškai rášóme: pússalė iŕ tt. c) Pr'įš balsés kaŕtais túrime sk, šk, zg, bét pr'įš sąntaras ks, kš, gz, pav.: nudrisk-aũ', nudrĩks-ti, dreskjú, drėksti; mezgú, mázgas, bét mégzdamas, mégzti; rezgú, régztys, trôškau, bét trôkšti, tėškjaũ', bet tėksti; reškjú rėškjaũ', bet rėkšti ir k. Nemažaĩ ésant múisų kalboję' iŕ tokjųń žődjų, kaĩp ąntaĩ: spóksaũ', rógsaũ', takšaũ', šmėkšaũ', lįnksju, lįnksêti ir k., géma klaũsimas, kaĩp galêjo rástĩs kaitaljôjimós zg, sk, šk sú gz, ks, kš. Jisaĩ rádós tarsnįdėsniškai (lautgesetzlich) tiktaĩ tokjúnsę' žődjúnsę, kurjųń šaknĩ's galę', pr'įš prųsagą -ska- iŕ -ška-, búvó g arbá k, taĩp kad susibêgó nemalónús santarųń bmrįs: -ksk-, -kšk-, kurjő piŕmásys k įšnįkó kitőniškinimó (dissimilationis) keljú pr'įš balses: jĩs rėškė į's *vrėk-škė (sulįg. sanskr. vṛčáti, vṛkná-s), tũ taĩpu kád pr'įš sąntaras antrásys k, sąnjamósę' bé prųgaidės, tarsnįdėsniškai turêjó įšnįkti, pálikdamas piŕmąńjį k neųžgaũtą: rėkš-ti į's *vrėk-šk-ti. Tokjųń veiksmãžődjų paveĩkslą ėmė sékti iŕ tĩ', kurĩ' sávó šaknĩ's galę' gerklĩnės sąntarős neturêjó, kaĩp ąntaĩ: trôškau, trôkšti į's šaknĩs teres-'dżjúti, trôksti' (sulįg. vôk. Duŕs-t 'tróškulįs'). Iŕ taĩp, Panevėžĩ'tjų maz(g)-tĩ-s, maz(g)tįti iŕ latį-

niškas res(c)-ti-s rôdò, jôg mûsų magz-tī-s, magztų̂ti iṙ régzty-s (< rezgú, régz-ti) įrá įšaîškįntų̂ju keljú gīmęń naujadaraī.

Prų̂rašas. Visī tšjá paminêtīji paveîkslai netúri niėkò bęńdrò sú taŕsnjų peŕkėlimu, rąńdamu žem. žõdjūńsę Póńdzīvs iṙ rųńdzinas 'laete crescens, obesus' iṙ aug. Póńdzjus (Arjôgalòję) 'Ζεὺς Δεσπότης', kīlusjūńsę į'š *Pòńz-Dīvs, *ruńz-d-ina-s (sulųg. latv. rûsa 'Haufen' iṙ ąńzdīnys: ąńsidīny-s, lat. imbr-idu-s) iṙ *Póńz-Dju-s.

5. Nôsburniujò taŕsnjò «n» įństátųmai:

Taŕsnys n visųpaląnkjaûsjas: jīs prisitaîkina prų̄ kīkvīnõs sąntarõs, prų̄š kôkją jam̃ reīkja atsistôti: tòdėl' jõ narjávimas prų̄š gerklinés sąñtaras įrá gerklīnys, prų̄š dąntinés—dantīnys, prų̄š lupinés—lupīnys; prų̄š trįñtines: s, z, š, ž, j, v, kurjás į'štarjąnt burnõs dálįs susiaṙtina, bét neųžsidárò iṙ n įńgaûna nepilną narjávimą: līžúvys nebeųžgaûna gômurjò, bét baľsė prų̄š jįń ésantjòji pratįństa iṙ įńgaûna mīšrą baľsą, eínąntį vīñkart prõ nôsis iṙ prõ lûpas; daugų̂bėję tarmjųń tõ nôsburninė baľsė paviŕsta įń grų̂ną ilgą baľsę. Paveîkslai: 1. sąñ-kalba, 2. sąń-daras, sąn-takų̂s; 3. sąñ-brėškys (įštaŕk sąm̃brėškys), sąñ-burgòs (įštaŕk sąm̃burgòs); 4. sąñ-suka (kéljò), sąñ-spųrys, sąñ-stata, sąñ-šlavòs, sąñ-žinė, sąñ-jųnga (sprágilò), sąñ-varza (sīnòs); 1. šuñkelys, šunkõjys, 2. šundrīkòs (kaun. pataisûnai), 3. šunbuŕnys (į'štarjame šumbuŕnys); pinú, bûs. laīkas pįñsju, trinú, bûs. l. trįñsju; kąñdu, b. l. kąñsju (į'š kandsju), žąńsīs (=vok. gans), ąńsá (=lat. ansa), ąńsôtas (=lat. ansātus), mįńslé, gįñsla, gųñžė, rųñšė, ąñšas (tilž. vą́šas), grįńštú (į'š *grinž-stu); gręńžjú, grąńžtas, grąńžų̂ti, grąńžįñti, saulêgrąńža.

Žõdjų galę' n ųžsilaīkė žemaĩtjų tarmėję', jaĩ prų̂gaidė įrá ąńt pát gáló; paveik.: tąń, katrąń, anąń, tųń, anųń, šunųń, bét vų̂rų, tiĩtų, sûnų (apsk.), ávį, žmôną, vų̂rą iṙ tt.

6. Taŕsnjò «j» įństátųmai. a) Prų̄š·«j» vīsòs sąñtaròs susiplôkština iṙ mážnei vīsòs sueīna sú jũ įń vīną suplôkštįntą taŕsnį, kaīp ąutaī: jòm̃s, jús sú geròm̃s, gerús (į'š *gerûñs) dũda sudêtinjus žõdjús: geròm̃s-jòms, gerûñs-jus, kurjųń s susiplôkština

iř sueĩna sú «j» įń vĩną tařsnį ṣ: geròm̃ṣòms, gerùñṣus. Kaĩp iř dabař tebetúrime trijųń: trimĩs taĩp senôvėję stóvêjò gretų̃mais: *aŝijųń: aŝimĩs, *avijųń: avimĩs iř k., bét tá ilgésnė ẑõdjų į'ŝvaizda: *aŝij-ųń (= lat. axium), *avij-ųń (=lat. ovium) sutrųmpêjò: įŝdĩlus bal̃sei i atsirádò aŝjųń, avjųń iř ąńt gálò susiplôkŝtinimò keljú: aṣųń, aẏųń.

b) Taĩp pát saký̃davò: *ŝalijųń: ŝalimĩs; įŝdĩlus bal̃sei *į'ŝ ŝalijųń atsirádò ŝaljųń, ąńt gálò ŝaḷųń.

c) Lupĩnjai tařsnjai: p, b, m, v, plôkŝtinas prį̃ŝ «j», bét patsaĩ «j»' nesueĩna įń vĩną tařsnį sú tòmĩs sąntaròmĩs; tòdėl̃ Prū́sų lĩtúvjai raŝų̃davò aŝių, ŝalių, bét avjų, kurmjų, gulbjų, kuřpjų. Kurŝaĩtys iř sú jũ Ŝleĩkerys iř tũñsę' atsitikĩmũñsę' ráŝò: aviũ, kúrmiũ, gul̃biũ, kum̃piu, tempiaũ, aviaũ, stúmiau iř tt.

d) t sú j iř d sú j vĩnaip el̃gjas prį̃ŝ balsés: e, ė, i, ų, ĩ, kĩtaip prį̃ŝ balsés: au, ò, u, ū, ů iř tarmėsę' dař kĩtaip prį̃ŝ a, ai.

α) tj, dj prį̃ŝ e, ė, i, ų, ĩ paviřsta įń t, d, aiŝkjaús sákąnt «j» įŝnų̃ksta, kaĩp ąntaĩ: įŝ *svetję' (sulų̃g. vų̃rę) géma: svetė', įŝ *métjėme, *védjėme géma mėtėme, védeme, į'ŝ *tuŝtjĩ, *tuŝtjĩji — tuŝtĩ, tuŝtĩ-ji, į'ŝ *vertjĩ *vertjĩ-si, *leĩdji, *leĩdjĩsi—vertĩ, vertĩ-s, leĩdi, leĩdĩ-s.

β. tj, dj prį̃ŝ au, ò, u, ū, ů ẑemaĩtjų tarmėję' įńgaûna daúg į'ŝvaizdų: aplįńk Darbênus paviřsta įń suplôkŝtįntus tarsnjús ṭ, ḍ, aplįńk Veiviřẑėnus tařp t iř j įńsibraûna s, tařp d iř j—z; saulêtekinjų ẑemaĩtjų tarmė iř bė mážò kõ vĩsòs augŝtaĩtjų tařmės tařp t iř j įńbraukja ŝ, tařp d iř j—ẑ. Pav. senôviŝki ẑõdjai: *kartjôji, *saldjôji, *kartjųń *saldjųń, *metjaû, *vedjaû tarmėsę' paviřtò įń karṭôji, salḍôji, karṭū́, salḍū́, meṭaû, veḍaû: karṭṣôji, salḍẓôji, karṭṣųń, salḍẓųń, meṭṣaû, veḍẓaû: karṭŝôji, salḍẑôji, karṭŝū́, salḍẑū́, meṭŝaû, veḍẑaû.

Paprastôji raŝų̃ba įńvedė negiřtiną č įń tŝ (tś, ṭ) vĩtą iř j kaĩp iř põ kitųń sąntarųń peřdirbò įń i: mačiau vedẑiau iř tt. Ŝleĩkerys ráŝò: mačaú, vedẑaú, jáuču, ẑódẑu, bét taĩp nėvĩnas lĩtúvys nesákò: visĩ gálime atskiřti giñčų 'obstinatorum' (=gįń-

tšų) nů giñčių 'obstinatarum' (= gįńtšjų); tódėl̃ paprastṓjōję rašų̂bóję reíkja rašų̂ti, kaĩp Kuršaĩtys rášó: mačiaú, vedžiaú, jaûčių, žódžių iŕ tt.

γ) tj iŕ dj prį́š a iŕ ai vînaip apkįńta visųñ žemaĩtjų tarmėsę́, kĩtaip visųñ augštaĩtjų tarmėsę́: j pef̃dirba a iŕ ai įñ e iŕ ei, kaĩp ąntaĩ: kôja, kôjai (sulų̂g. pîva, pîvai) viŕsta įñ kôje, kôjei, jaĩ piŕm j įrá sąntará, tád pagal̃ įństátųmó d, α. j túri įšnųkti prį́š e; tódėl̃ į́š žṓdjų *jautjai, *médjai, *jautjams, *medjams žemaĩtjai pasidárė jaûtei, médei, jaûtems, médems: pirmú sákė *jaûtjei, *jaûtjems, paskuĩ jaûtei jaûtems. Bét augštaĩtjai iŕ tšja įñbraukja tar̃pinįnkus tarsnjús: jaûtšjai, médžjai, jaûtšjams, médžjams, arbá jaûtšei, médžei, jaûtšems, médžems.

Žṓdjų gáló įństátųmai.

a) Senųñ senôvėję žṓdjų galę́ búvó il̃gós iŕ trųḿpós bal̃sės, bét tasaĩ senôviškas laĩkilgys per̃simainė, tódėl̃ šjąndī́'ną vĩsós lĩtúviškós taŕmės tąñkjai túri žṓdjų galę́ trųmpás balsés, kuŕ kĩtą kar̃tą búvó il̃gós. Senôviškąńjį laĩkilgį atrąńdame sudêtinjúńsę žṓdjúńsę: tī́' žṓdjai sukĩbó įñ vîną tadą́, kád jųñ galę́ tebebúvó il̃gós bal̃sės, kurjṓs ikĩ šjṓs dī́nṓs ųžsilaĩkė nesutrųḿpįutós, dėltṓ kád įństátųmas apī́' galutī́njų bal̃sjų sutrųḿpinimą nebegalêjó jųń prigaûti žṓdjų vidurųję́.

1. a sutrųḿpįntas į́š ā arbá ó įrá pirmamę́ arbá vardī́nųję lįńksnųję vī́náskaitljó môtriškósjós gųmės žṓdjų: sená į́š *senó, kaĩp iŕ dabaŕ tebesákóme suduŕtinį búdavardį: senôji; žmóná į́š *žmónó.

2. i į́š ų: dėgąnti, dėgusi, dėgsjąnti įš *degantų, *degusų, *degsjąntų, kurī́' ųžsilaĩkė sudėtinjúńsę: degąntų́s, dėgusųs, dėgsjąntų-s.

3. i į́š ī: senī́ į́š *senî (sulų̂g. senîji), dvī́ senī́ į́š *dvī́, *senī́' (sulų̂g. dvī́ senī́'ji); dir̃bi į́š *dir̃bī (sulų̂g. dir̃bīs); dir̃bti į́š dir̃btī [sulų̂g. dir̃btīs], tolī́ į́š *tolî (sulų̂g. tolī-ję́).

4. u į̃š ů: sú senú, dú senú, senús, dir̃bu, vežú, [sulų̃g. sú senů̃-ju, dú senů̃-ju, senů̃s-jus, dir̃bů̃s, vežů̃s].

b) Žemai̇̃tjų tar̃mės, kar̃tais ir̃ augstai̇̃tjų, sutrųm̃pina žõdjų galę́ li̇̃kusjósjas i̇̂lgas balsės ė, ó, jaĩ prų̃gaidė krinta né ąñt žõdjó gáló; taĩp sákó: tõ, katrõ, kurjõ, anõ, bėt vų̃ra, ti̇̂lta, tõs, anõs, kurjõs, bėt žmônas, sėnas, mážas (sulų̃g. sėnósjós); dir̃ba, rãša, kur̃ rei̇̃kja sakų̃ti: dir̃bó, rãšó [sulų̃g. dir̃bós, rãšós].

c) Trųmpôsjas balsės tõs pátjós tar̃mės visaĩ įšdi̇̂lde žõdjų galę́: vų̃ras, dir̃ba ir̃ k. pavir̃sta įñ vų̃rs, dir̃b; tarmêmóksliškai rãšąnt, rei̇̃kja rašų̃ti neveĩzdįnt įñ b) ir̃ c) įstátųmus: vų̃ró, dir̃bó, vų̃ras, dir̃ba.

Žõdjų ląñkstųmas.

Nesuskai̇̃tómą kalbõs žõdjų galų̃bę môkslas įšskaĩdó ir̃ įšskir̃stó įñ aštůnis skų̃rjús arbá kalbõs dali̇̃s, vadi̇̃namas šjaĩs vardaĩs:

1. Daiktávardys arbá esųbêvardys (nomen substantivum); tõ skų̃rjaus žõdjai žęñklina regimųñ ir̃ neregimųñ daĩktų vardús, kaĩp ąntaĩ, vų̃ras, žmóná, arklų̃s, avi̇̃s, ąñžůlas, akmů̃, prõtas, įšminti̇̃s, ir̃ k.

2. Bùdavardys (nomen adiectivum) apsákó, kóksaĩ įrá tás daĩktas, apí' kurįñ kąñ sákóme, parôdó jõ bùdą ir̃ kókų̃bę: gėras, negėras, sėnas, jaũnas. Bùdavardjų giminaĩtjai įrá skaitli̇̃njai žõdjai: dú, pęnki̇̃, aštůni̇̃, pir̃mas, ąñtras ir̃ k.

3. Įñvardôvi̇tė (pronomen) žęñklina vardųñ vi̇̃tinįnkus, kurjůs dėdame įñ var̃dó vi̇̃tą, nenórêdami jõ partąñkjai vartôti, kaĩp ąntaĩ: áš, mės, tú, ji̇̃s ir̃ tt.

4. Veiksmážódys (verbum) rôdó kąñ kás veĩkja, kąñ dáró arbá kókjamę́ įrá padėjimę́, kaĩp ąntaĩ: rašaũ, sergú, guljú, kertú ir̃ k.

5. Prų̃veiksmys (adverbium) paaĩškina veiksmážódį ir̃ bùdavardį, kaĩp ąntaĩ: gražjaĩ (kąñ darų̃ti), labaĩ (gėras, di̇̃delys) ir̃ k.

6. Prų̃šdėlys (praepositio), daiktávardjó lįnksnjús aĩškįndamas, parôdó kókjamę́ padėjimę́ įrá vi̇̃nas daĩktas, sulų̃ginus sú

kitú, kaĩp ąntaĩ: ąń t (žẽmės), nũ (stôgò). Jaĩ prŷšdėlys, apleĩdęs sávò páprastąńją vĩ'tą, stôjas põ paaĩškinamòjò žõdjò, tád jįń vadĩname pastuȓ-dėlju (postpositio), kaĩp ąntaĩ: kòdėĩ, tòdėĩ (= dėĩ kõ, dėĩ tõ).

7. Jųngė (coniunctio) sujųńgja arbá súriša žòdjús iŕ sákinjus (sententias), kaĩp ąntaĩ: (têvas) iŕ (môtqna), (rášòme) iŕ (skaĩtòme).

8. Jausmážòdys (interiectio) žęńklina širdĩ's jaúsmą, kaĩp ąntaĩ: uî, aí, átatai, ét!!

Kéturjòs piȓmòsjòs kalbõs dálįs: daiktávardys, búdavardys, įńvardôvĩtė iŕ veiksmážòdys vadĩnas ląńkstòmòmis arbá ląnkjòmĩs, dėltõ kád kás kaŕtą maĩnò sávò į'švaizdą kaĩp tõ reikalaûja sákinjò prasmė, kaĩp ąntaĩ: vŷras, vŷrò, vŷrui, vŷrai, vŷrų, vŷrams; rašaú, rašaĩ, rašjaú, rašeĩ, rašŷsju iŕ k. Kéturjòs lĩkusjòs dálįs: prŷveiksmys, prŷšdėlys, jųngė iŕ jausmážòdjai vadĩnas neląńkstòmòmis arbá neląnkjòmĩs, tòdėĩ kád sávò į'švaizdą vĩsur ųžlaĩkò tąń pátją bė jòkjõs átmainòs, atskŷrus prŷveiksmjus, kurĩ' túri laipsnjávimą, kaĩp ąntaĩ: gražjaĩ, gražjaús, gražjaûsjai. Žõdjų ląńkstqmas įšguĩdò visás į'švaizdas arbá lqtĩs (formas), kurjás įńgaûna ląńkjòsjòs kalbõs dálįs, kád galêtų ųžįḿti sávò vĩ'tą sakinqję'. Visás į'švaizdas iŕ átmainas, kurjás gaûname ląnkstŷdami esqbêvardjus, búvardjus iŕ įńvardôvĩtes vadĩname lįnksnjávimu (declinatio), pasidáręń tąń žõdį į'š veiksmážòdjò lįnksnjûti, õ tąń į'š daiktávardjò lįńksnys, lŷgjai taĩp, kaĩp túrime žòdjús: žįngsnjávimas, žįngsnjûti; žįńgsnis; sĩksnjávimas, sĩksnjûti, sĩksnys. Visás į'švaizdas iŕ átmainas, kurjõs rąńdas ląńkstąnt veiksmážòdžjus, vadĩname státjai ląńkstqmu arbá veiksmážòdžjų ląńkstqmu (coniugatio).

Žõdjų lįnksnjávimę reĩkja atskiȓti trĩs daĩktus: a) gŷmę (genus), b) lįńksnį (casum) iŕ c) skaĩtljų (numerum).

a) Lĩtúviška kalbá tetúri dvĩ'jų gqmjųń daiktávardjus: vŷriškòs iŕ môtriškòs; senųń senôvėję jĩ' turêjò nièkatrõsjòs gqmės daiktávardjus, kurĩ' ilgaĩnjui paviȓtò įń vŷriškòs gqmės žòdjús; taĩp músų vŷriškòsjòs gqmės žõdjai: alús, baĩnas, pjúklas at-

sákò senáprusiškîms niėkatrõsjós gįmės žõdjams: alu, balgnan, piuklan. Žmónjųń iŕ daîktų vŷriškósjós rųñšės (sexus) vardaĩ įrá vŷriškósjós gįmės, kaĩp ąntaĩ: tėvas, našlŷs, vagìs, sunús, pîmũ; môtriškósjós rųñšės vardaĩ įrá môtriškós gįmės, kaĩp ąntaĩ: môtįna, našlė, avìs, sesũ.

Kitósę́ kalbósę́ žõdjò galúnė parôdò, kókjõs jìs įrá gįmės; bét lîtúviškóję kalbóję́ į̃š galúnės tîk tegálime suprásti, jôg visĩ žõdjai, kurjųń vardĩnys vînáskaitljò lįńksnys túri galę́ sąñjamą -as iŕ -us, įrá vŷriškósjós gįmės, kaĩp ąntaĩ: dar̃žas, dąngús; visĩ kitųń į̃švaizdų iŕ negįvųń daîktų vardaĩ gáli búti vŷriškós iŕ môtriškós gįmės; tšjá nusprę̃ñdja žmónjųń páprotys: nõrįnts daugŷbė lîtúvjų sákò: tás dąntìs, vînôg tir̃žiškjams tás žõdys rôdós môtriškós gįmės: tá dąntìs.

Reĩkja, ąńt gálò, žinôti, jôg kaĩp kitósę́ kalbósę́, taĩp iŕ musõjóję įrá bę̃ndrõsjós gįmės (generis communis) žõdjai, kurĩ' ųžlaikŷdami tąń pátją į̃švaizdą, tįńka vŷriškîms iŕ môtriškóms vadįñti, kaĩp ąntaĩ: tás iŕ tá saunórá, svetnórá, susná iŕ k.

b) Lîtúviška kalbá túri septŷnis lįnksnjús, kurjũs vadĩname šjaĩs vardaĩs: 1. vardĩnys (nominativus), 2. gįmtĩnys (genetivus), 3. dûtinys (dativus), 4. apskųñstinys (accusativus), 5. šauktĩnys (vocativus), 6. padar̃ginys (instrumentalis) iŕ 7. vîtôlįnksnys (locativus).

Lįúksnys rôdò kókjamę́ padėjimę́ įrá vînas daîktas sulŷginus sú kitú. Bét šjókjamę́ aŕ tókjamę́ padėjimę́ gáli búti vînas iŕ dú iŕ daugŷbė daîktų; tódėĩ músų kalbá, kaĩp iŕ kĩtós senôviškós, túri trìs skaitljús, kurjũs vadĩname šjaĩp: vînáskaitlys (numerus singularis), dvĩskaitlys (numerus dualis) iŕ daugĩskaitlys (num. pluralis). Bé mážò kõ visĩ kalbõs žõdjai túri visús trìs skaitljús: vŷras, dú vŷru, vŷrai; žmóná, dvĩ žmôni, žmônós. Bét įrá tókĩ' žõdjai, kurĩ' vîną tetúri skaĩtljų; vînáskaitlį tetúri: medús, alús iŕ k.; dvĩskaitlį: dú, abúdu; daugĩskaitlį: dúrįs, var̃tai, žir̃klės, mįñtuvai, knįńgós 'liber' iŕ k.

Įrá dar̂ iŕ tókĩ' žõdjai, kurĩ' vîną prásmę túri daugĩskatlįję, kĩtą vînáskaitlįję, kaĩp ąntaĩ: rátai 'plaustrum', rátas 'rota',

dúmai 'fumus', dúmas 'gyvénimas, focus'; geĩžįs 'ferramenta, ferrea instrumenta', gelžìs 'ferrum'.

Lītúviška kalbá átskirja daiktávardjų lįnksnjávimą nű įnvardôvītjų iŕ búdavardjų lįnksnjávimó; átskyrjai įrá šĩ':

a) Daiktávardjai nustôjó niėkatrősjós gymės, bėt įnvardôvītės iŕ búdavardjai yžlaĩkó ikĩ šjős dīnős tąñ gymę vīnáskaitljó vardĩnyję iŕ apskųñstinyję lįńksnyję, kaĩp ąntaĩ: taĩ, tataĩ, tát, šaĩta (žem. šaĩt), šiĩta (žem. šiĩt), sveĩka (žem. sveĩk), drąñsú (graik. θρασύ), saldú, baisú, brąngú, pavójú. Nesųnkú suprásti, kódėĩ búdavardjūñsę yžlĩkó niėkatrôji gymė: jaĩ veikêjó (subiectum) vĩtą y'žima niėkatrősjós gymės įnvardôvītė, dûkime: taĩ arbá neaptribôtinys žődys (infinitivus), kuŕs įrá neĩ vŷriškósjós gymės, neĩ môtriškósjós, kaĩp ąntaĩ miŕti, tád búdavardinė apŷsaka (praedicatum) túri búti niėkatrősjós gymės; pávyzdjui tesĩ' šĩ' sakinjaĩ: taĩ negražú, aŕ taĩ gražú (žem. aŕ tát gražú); saldú iŕ gražú y'ž tėvyñ žémę miŕti 'dulce et decorum est pro patria mori'.

b) Daugŷbė lįńksnjų vĩnaip įšveĩzdi daiktávardjų lįnksnjávimę, kĩtaip įnvardôvītjų iŕ búdavardjų; taĩ aĩškjai mátome, sulŷginęñ vīnáskaitljó dûtinį lįńksnį vŷrui, vītôlįnksnį vŷrę, daugĩskaitljó vardĩnį lįńksnį vŷrai, dûtinį vŷrams, sú taĩs patjaĩs įnvardôvītjų iŕ búdvardjų lįnksnjávimo lįńksnjais: vīnask. dût. tam̃, geram̃, vītôl. tamę', geramę', daugĩsk. vard. lįnksnys tĩ', gerĩ [tás búdavardjų lįńksnys sutrųmpêjó į'š senôviškó įlgésnjó: *gerĩ', kuŕs yžstilaĩkė sudêtinyję lįnksnjávimę: gerĩ-ji (žem. gerĩ'-jai)], dût. tĩm̃s, gerĩm̃s.

Tódėĩ reĩkja atskiraĩ peŕkratinėti daiktávardjų iŕ búdavardjų lįnksnjávimą. Patsaĩ esybêvardjų svarbúmas reikalaũja, kád visųpirmú įšguldŷtumėme iŕ įšaĩškįntumėme jųñ lįnksnjávimą.

Daiktávardjų lįnksnjávimas.

Lįnksnjûjąnt žódjús, reĩkja įnsistebêti įñ dú dalykú: įñ žődjó kamiêną iŕ lįńksnjó galúnę. Kamiênu vadĩname tąñ žődjó dálį, kuŕĩ paŕ vĩsą lįnksnjávimą palĩ'ka bé mážó kő tá patĩ. Lįńksnjó

galūnę vadīname žōdjō dālį, kurī vīnamę' lįńksnųję vīnaip įšveīzdi, kitamę' kītaip. Pávųzdjui pasiēmęń vardīnį lįńksnį žōdjų: vų́ra-s, vagī-s, sunū-s iř daugīskaitljō dûtinį: vų́ra-ms, vagi-mŝ, sunu-mŝ, mātōme, jôg abūdu lįnksnjū ųžlaīkō tūs patjūs kamiênus vyra-, vagi-, sunu-, tū taīpu kád -s įrá vardinjō vīnáskaitljō lįńksnjō galūnė, ő -ms daugīskaitlinjō dûtinjō.

Nedīdelės tėrá kamiênų átmainōs, į'š kurjųń vīnōs labaī įrá senôviškōs, kītōs naujaī padarųtōs pagaī lītúviškų tarmīnjų įństátųmų. Jaū prôkalbėję kamiênų baīsės búvō laipsnjûjamōs, taīp kád vīnamę' lįńksnųję kamiêno baīsė būdavō stąmbésnė, kitamę' smulkésnė; tąń kamiêninjų baīsjų laipsjávimą tebetúrime iř šjąndī'ną kurjūńsę'-ne-kurjūńsę' žōdjūńsę, kaīp ąntaī: vagīs, sunūs, vagimīs, sunumīs, túri smulkesnés kamiênō balsés i, u, nekaīp vīnáskaitlinjō šauktīnys tųń patjųń žōdjų lįńksnys: vagī', sunaū, sū stąmbesnjōmīs baīsėmis ī, au; žōdjai: seserųń, akmenųń túri kamiênus seser-, akmen-, kurjųń stąmbesnjôji įšvaizda búvō: sesūr- (sulų́g. lat. sorōrem) iř akmūn- (sulų́g. graik. ἄκμων 'preikálas'); į'š stąmbesnjųńjų kamiênų: sesūr-, akmūn-, púsbalsėms r iř n nudīlus, gīmė mūsų vīnáskaitlinys vardīnys lįńksnys sesū, akmū.

Į'š naujesnjųńjų tarsnīnjų átmainų labjaûsjai minêtinas įrá dąntīnjų sąntarųń t iř d sū ţ iř ḑ susikeitīmas prį́š tôkjas sąńjamas, kurjōs prasīdeda nū «j»; tąń átmainą régime tōkjūńsę' žōdjūńsę, kaīp ąntaī: jaûtys, gaidų́s — jaûţjų, gaiḑjųń iř k.

Visūs daiktávarḑjus pagaī baīsės, kurją́ń atrąńdame jųń kamiênō galę', įšskiřstōme įń pęnkīs būrjūs arbá skųrjūs iř pagaī tő įńgaûname pęnkīs lītúviškōs kalbōs lįnksnjávimus:

1. Piřmąńjį lįnksnjávimą dárō: a) a-kamiénjai žōdjai tokī', kaīp vų́ras, kéljas, b) ō-kamiénjai žōdjai tokī', kaīp žmōná (į'š senôviškō *žmānā) iř c) kéletas jō-kamiénjų esųbêvarḑjų, kurjųń vīnáskaitljō vardīnys lįńksnys galę' túri -i, kaīp ąntaī: martī, vīšnī, patī, pōnī.

2. Ąntrásys lįnksnjávimas sudêtas įrá į'š a) ų-kamiénjų iř b) ė-kamiénjų žōdjų, kaīp ąntaī: našlų́s, brôlys (į'š senóv. *brâlųs), našlė, saûlė.

3. Trėtįąńjį lįnksnjávimą padárò i-kamiėnjai žǒdjai tokì, kaı̃p: vagı̃s, akı̃s ir̃ k.

4. Ketvirtásys lįnksnjávimas padarų̃tas įrá į'š u-kamiėnjų žǒdjų, kaı̃p antaı̃: sunús, dąngús, vaísjus.

5. Pęńktąńjį lįnksnjávimą dárò sąntarı̃njų kamiênų žǒdjai, kaı̃p ąntaı̃: akmű, rudű, duktė̃, sesű, mėnů, kurjųń kamiênų galę̃ įrá sąntará: akmęn-, rudęn-, dukter-, seser-, mėnes-.

Tų́s lįnksnjávimus reı̃kja į'š ailős įšaîškįnti ir̃ įšguldų̃ti. Lįnksnjávimò môkslas bų́tų labaı̃ aîškus, kád visı̃ lįńksnjai bų́tų aîškjai ųžlaı̃kęń sávò pir̃madales, aiškjaús sákąnt, sávò kamiênus ir̃ lįnksnų̃galjus; bét tôkjų lįńksnjų, kurjųń pir̃madalės mátòmòs, kaı̃p ąntaı̃: vų̃ras, vų̃ra-ms, vagı̃s, vagi-m̃s, vagi-mı̃s kalbòję̃ neláb daúg beųžlı̃kò, tòdėl̃ kád lįnksnų̃galjai neretaı̃ sukı̃bò ir̃ suaũgò įń vı̂ną sú kamiênų galaı̃s. Šjąndı̃ną mum̃s sąnkú pasakų̃ti, kôkjòs įrá pir̃madalės tòkjųń lįńksnjų, kaı̃p ąntaı̃: vų̃rò, vų̃rui, (sú) vų̃ru, vų̃rų. Tų́s dalųkús gilésnys môkslas tegáli įšaîškįnti.

Tòdėl̃ més neįńsileîzdami įń tųrinẽjimus, padų̃dame tšjá visųń lįńksnjų galų́njų sąn̂statą.

I. Lįnksnjávimas.

Lįnksn.	Vı̂náskaitlys.			Daugı̃skaitlys.			Dvı̃skaitlys:		
	a-kam.	ò-kam.	jò-kam.	a-kam.	ò-kam.	jò-kam.	a-kam.	ò-kam.	jò-kam.
I v.	a-s	a	i	ai	òs	jòs	u	i	i
II g.	ò	ós	jòs	ųń, ų	ųń, ų	jųń, jų	ųń, ų	ųń, ų	jųń, jų
III d.	ui	ai	jai	a-ms	ò-ms	jòms	am	òm	jòm
IV a.	ą	ą	ją	us	as	jas	u	i	i
V š.	ę	a	i	ai	òs	jòs	u	i	i
VI p.	u	ą	ją	ais	ò-mis	jòmis	am	òm	jòm
VII v.	ę	òję	jòję	ůńsę	òsę	jòsę	ůńsę	òsę	jòsę

II. Lįnksnjávimas.

Lįńksn.	Vi̊náskaitlys.		Daugískaitlys.		Dvískaitlys.	
	q-kam.	ė-kam.	q-kam.	ė-kam.	q-kam.	ė-kam.
I vard.	qs,-ys	ė	jai	ės	ju	i
II gimt.	jò	ės	jųń, jų	jųń, jų	jųń, jų	jųń, jų
III důt.	jui	ei	jams	ėms	jam	ėm
IV apsk.	į	ę	jus	es	ju	i
V ŝaukt.	q, i	ė	jai	ės	ju	i
VI pad.	ju	ę	jais	ėmis	jam	ėm
VII vi̊t.	qję	ėję	jůṅsę	ėsę	jůṅsę	ėsę

III iŕ IV. Lįnksnjávimai.

Lįńksn.	Vi̊náskaitlys.		Daugískaitlys.		Dvískaitlys.	
	3 lįnks.	4 lįnk.	3 lįnks.	4 lįnk.	3 lįnks.	4 lįnk.
I vard.	is	us	įs	ųs	ju, i	u
II gimt.	i̊s	aus	jųń, jų	ųń, ų	jųń, jų	ųń, ų
III důt.	jui, jai	ui	ims	ums	im	um
IV apsk.	į	ų	is	us	ju, i	u
V ŝaukt.	i̊	au	įs	ųs	ju, i	u
VI pad.	imi	umi	imis	umis	im	um
VII vi̊t.	qję	uję	qsę	ůṅsę	qsę	ůṅsę

V. Lįnksnjávimas.

Lįńksn.	Vi̊náskaitlys.		Daugískaitlys.		Dvískaitlys.	
	n-kam. v. g.	r-kam. m. g.	n-kam. v. g.	r-kam. m. g.	n-kam. v. g.	r-kam. m. g.
I vard.	ů	ė, ů	nįs	rįs	nju	ri
II gimt.	ns	rs	nųṅ, nų	rųṅ	nųṅ, -nų	rųṅ
III důt.	njui	rjai	nims	rims	nim	rim
IV apsk.	nį	rį	nis	ris	nju	ri
V ŝaukt.	ů	ė, ů	nįs	rįs	nju	ri
VI pad.	nimi	rimi	nimis	rimis	nim	rim
VII vi̊t.	nqję	rqję	nqsę	rqsę	nqsę	rqsę

Lįnksnjų galúnės neatitįnka visósę tarmėsę, vîna, dėltő — kád kîkvîná tarmė peȓdirba jás pagal savųńjų tarmînjų įnstátųmų, kaîp ąntaî: vŷras, vŷrò, ligônîs, ávįs žemaîtjų tarmėsę virsta įñ vŷrs, vŷra, ligônis, ávis; ąntra, dėltő kád taȓmės draúginimò keljú súkeitja tűs patjús, bėt įnvairjųñ lįnksnjávimų lįnksnjús, kaîp ąntaî: akmeńs vir̃sta vînur įñ ákmenjò (pagal ąñtròjò lįnksnjávimò), kîtur įñ akmenî's (pagal trétjòjò lįnksnjávimò); ąńt gálò, trėtja, dėltő kád taȓmės nű pát pradjős turėjò nė tás patjás kurjųñ-ne-kurjųñ lįnksnjų galúnes, kaîp ąntai: dûtinjui lįnksnjui: vŷrui, žemaîtiškai atsákò vŷrû (saulėlųd. vŷrǫu, saulėtek. vŷrɯ), augštaîtjų rųtî'tjų tarmėję aplįnk Debeikjús: (tam̂) vŷrai; vînáskaitljò vîtôlįnksnjui: brôlųję, gaidųję vagųję, avųję, sunųję, akmenųję atsákò žemaîtiškas vîtôlįnksnys: brôlė, gaidė, vagė, avė, sunű, akminė; daugîskaitljò augštaîtjų vîtôlįnksnjui: vŷrûsę, sunûsę, žemaîtiškai atsákò: vŷruńsę, sunuńsę.

Taîp tarmėms nesutįnkąnt, bęndrőjòję visųñ lîtúvjų kalbòję reîkja ųžlaikŷti augštjaús įsskaitŷtósjas galúnes.

Daiktávardjų lįnksnjávimas

(declinatio substantivorum).

Ződjų maînųmą paȓ lįnksnjús vadîname lįnksnjávimu.
Kaîp jaú mátėme, daiktávardjų įrá pęnkî linksnjávimai.

Kád lîtúviškų ződjų prŷgaidė (accentus) bútų nekilnôjama (immobilis), tád ųžtėktų įnsiveizdêti įñ vîną pávųzdį arbá paveikslą į'š kîkvînò lįnksnjávimò, bėt prŷgaidei ėsant kilnôjamai, reîkja mážnei visúńsę lįnksnjávimúńsę įnsiveizdêti įñ kéturis pávųzdjus: dú sú tvirtapradę prŷgaidę, ąntrú dú sú tvirtagalę.

Pirmásys lį̇nksnjávimas:
-a- kamiėnjai žő̧djai.

Lį̇ńksnjai.	Tvirtaprádė prŷ̨gaidė.		Tvirtagálė prŷ̨gaidė.	
	1 pavyzdys.	2 pavyzdys.	3 pavyzdys.	4 pavyzdys.
	Vînáskaitlys.		Vînáskaitlys.	
1. Vardı́nys....	vŷras	veȓgas	pőnas	vaȉkas
2. Gį̇mtı́nys....	vŷrȯ	veȓgȯ	pőnȯ	vaȉkȯ
3. Dûtinys.....	vŷrui	veȓgui	pőnui	vaȉkui
4. Apskų̂stinys.	vŷrą	veȓgą	pőną	vaȉką
5. Šauktı́nys ...	vŷrẹ	veȓgẹ	pȯnẹ́	vaikẹ́
6. Padaȓgiuys ..	vŷru	veȓgu	pȯnú	vaikú
7. Vîtôlį̇nksnys .	vŷrę̧	veȓgę̧	pȯnę̧́	vaikę̧́
	D a u g ı́ s k a i t l y s.			
1. Vardı́nys....	vŷrai	vergaı́	pőnai	vaikaı́
2. Gį̇mtı́nys....	vŷrų	vergų̃	pőnų	vaikų́
3. Dûtinys.....	vŷrams	vergams̑	pőnams	vaikams̑
4. Apskų̂stinys.	vŷrus	veȓgus	pȯnús	vaikús
5. Šauktı́nys ...	vŷrai	vergaı́	pőnai	vaikaı́
6. Padaȓginys ..	vŷrais	vergaı́s	pőnais	vaikaı́s
7. Vîtôlį̇nksnys .	vŷrůńsę̧	vergůńsę̧́	pőnůḿsę̧	vaikůńsę̧́
	D v ı́ s k a i t l y s.			
1. Var. 4. Ap. 5 Šauk......	dú vŷru	dú veȓgu	dú pȯnú	dú vaikú
3. Dûtinys.....	dvîm̂ vŷram	dvîm̂ vergam̂	— pőnam	— vaikam̂
6. Padaȓginys...	dvîḿ vŷram	vergaḿ	— pőnam	— vaikaḿ

lı́kusîji lį̇ńksnjai kaı́p daugı́skaitlyję̧.

-ó- kamiẽnjai žõḍjai.

Lįñksnjai.	Tvirtaprádė prĩgaidė.		Tvirtagálė prĩgaidė.	
	1 pavqzdys.	2 pavqzdys.	3 pavqzdys.	4 pavqzdys.
	Vîenáskaitlys.		Vîenáskaitlys.	
1. Vardĩnys....	pîva	žmóná	vîtá	algá
2. Gįmtĩnys....	pîvós	žmónős	vĩ'tós	algős
3. Dûtinys.....	pîvai	žmônai	vĩ'tai	al̃gai
4. Apskųñstinys.	pîvą	žmôną	vĩ'tą	al̃gą
5. Šauktĩnys...	pîva	žmóná	vîtá	algá
6. Padar̃ginys..	pîvą	žmôną	vîtą'	algą'
7. Vîtôlįnksnys.	pîvóję	žmónóję'	vĩ'tóję	algóję'
	D a u g ĩ s k a i t l y s.			
1. Vardĩnys....	pîvós	žmônós	vĩ'tós	al̃gós
2. Gįmtĩnys....	pîvų	žmónųñ	vĩ'tų	algųñ
3. Dûtinys.....	pîvóms	žmónóm̃s	vĩ'tóms	algóm̃s
4. Apskųñstinys.	pîvas	žmônas	vîtás	algás
5. Šauktĩnys...	pîvómis	žmónómĩs	vĩ'tómis	algómĩs
6. Padar̃ginys..	pîvós	žmônós	vĩ'tós	al̃gós
7. Vîtôlįnksnys.	pîvósę	žmónósę'	vĩ'tósę	algósę'
	D v ĩ s k a i t l y s.			
1 Var. 4 Ap. 5 Šauk......	dvĩ pîvi	—žmôni	—vîtĩ	—algĩ
3. Dûtinys.....	dvîm̃ pîvóm	—žmónóm̃	—vĩ'tóm	—algóm̃
6. Padar̃ginys...	dvîm̃ pîvóm	—žmónóm̃	—vĩ'tóm	—algóm̃

lĩkusîji dvĩskaitljó lįñksnjai kaĩp daugĩskaitlqję.

-jȯ-kamiėnjai žȯ̋dj ai.

Lįńksnjai.	Vfnáskaitlys.	Daugı̇́skaitl.	Dvı̇́skaitlys.
1. Vardı̇́nys	martı̇́	maŕtjȯs	dvı̇́ martı̇́
2. Gįmtı̇́nys	martjȍs	martjųñ	dvı̇́jų martjųñ
3. Dûtinys	maŕtjai	martjomŝ	dvı̇̂m martjȯm̂
4. Apskųn̂st. ...	maŕtją	martjás	dvı̇́ martı̇́
5. S͡auktı̇́nys....	martı̇́	maŕtjȯs	dvı̇́ martı̇́
6. Padar̂ginys...	martją́	martjȯmı̇́s	dvı̇́ḿ martjȯḿ
7. Vı̇̂tôlinksnys. .	martjȯję́	martjȯsę́	dvı̇jȯsę́ martjȯsę́

Ąntrásys lįnksnjávimas:
-ų- kamiënjai žődjai.

Lįnksnjai.	Tvirtaprádė prų̂gaidė.		Tvirtagálė prų̂gaidė.	
	1 pavųzdys.	2 pavųzdys.	3 pavųzdys.	4 pavųzdys.
	Vínáskaitlys.		Vínáskaitlys.	
1. Vardínys....	brôlys	vėžų́s	kiŕvys	žųnų́s
2. Gįmtínys....	brôljö	vêžjö	kiŕvjö	žų́njö
3. Dûtinys.....	brôljui	vêžjui	kiŕvjui	žų́njui
4. Apskųn̂stinys.	brôlį	vêžį	kiŕvį	žų́nį
5. Šauktínys....	brôli	vėžų́	kiŕvi	žųnų́
6. Padar̂ginys...	brôlju	vêžju	kirvjú	žųnjú
7. Vítôlįnksnys..	brôlųję	vėžųję́	kiŕvųję	žųnųję́
Daugískaitlys.				
1. Vardínys....	brôljai	vėžjaĩ	kiŕvjai	žųnjaĩ
2. Gįmtínys....	brôljų	vėžjųń	kiŕvjų	žųnjųń
3. Dûtinys.....	brôljams	vėžjam̂s	kiŕvjams	žųnjam̂s
4. Apskųn̂stinys.	brôljus	vêžjus	kirvjús	žųnjús
5. Šauktínys....	brôljai	vėžjaĩ	kiŕvjai	žųnjaĩ
6. Padar̂ginys...	brôljais	vėžjaĩs	kiŕvjais	žųnjaĩs
7. Vítôlįnksnys..	brôljůńsę	vežjůńsę́	kiŕvjůńsę	žųnjůńsę́
Dvískaitlys.				
1. Var. 4. Ap. 5. Šauk.....	dú brôlju	—vêžju	—kirvjú	—žųnjú
3. Dûtinys.....	dvím̂ brôljam	—vėžjam̂	—kiŕvjam	—žųnjam̂
6. Padar̂ginys...	dvíḿ brôljam	—vėžjaḿ	—kiŕvjam	—žųnjaḿ

líkusíji dvískaitljo lįńksnjai kaĩp daugískaitlųję.

-ė- kamiénjai žȍdjai.

Lįñksnjai.	Tvirtaprádė prų̂gaidė.		Tvirtagálė prų̂gaidė.	
	1 pavųzdys.	2 pavųzdys.	3 pavųzdys.	4 pavųzdys.
	Vînáskaitlys.		Vînáskaitlys.	
1. Vardĩnys....	aûklė	gîsmė́	žémė	žòlė́
2. Gįmtĩnys....	aûklės	gîsmės	žémės	žòlė̃s
3. Dûtinys.....	aûklei	gî̂smei	žémei	žȍlei
4. Apskųñstinys.	aûklę	gîsmę	žémę	žȍlę
5. Šauktĩnys....	aûklė	gîsmė́	žémė	žòlė́
6. Padar̃ginys...	aûklę	gî̂smę	žemę́	žòlę́
7. Vîtôlįnksnys..	aûklėję	gîsmėję́	žémėję	žòlėję́
	D a u g ĩ s k a i t l y s.			
1. Vardĩnys....	aûklės	gî̂smės	žémės	žȍlės
2. Gįmtĩnys....	aûkljų	gîsmjųñ	žémjų	žòljųñ
3. Dûtinys.....	aûklėms	gîsmėm̃s	žémėms	žòlėm̃s
4. Apskųñstinys.	aûkles	gî̂smes	žemés	žòlés
5. Šauktĩnys....	aûklės	gî̂smės	žémės	žȍlės
6. Padar̃ginys...	aûklėmis	gîsmėmĩs	žémėmis	žòlėmĩs
7. Vîtôlįnksnys..	aûklėsę	gîsmėsę́	žémėsę	žòlėsę́
	D v ĩ s k a i t l y s.			
1. Var. 4. Ap. 5. Šauk.....	dvĩ aûkli	—gî̂smi	—žemĩ	—žòlĩ
3. Dûtinys.....	dvîm̂ aûklėm	—gîsmėm̂	—žémėm	—žòlėm̂
6. Padar̃ginys...	dvîm̃ aûklėm	—gîsmėm̃	—žémėm	—žòlėm̃

lĩkusîji dvĩskaitljo lįñksnjai kaĩp daugĩskaitlųję.

Tretjásys lįnksnjávimas:
-i- kamiénjai žődjai.

Lįńksnjai.	Tvirtaprádė prĩgaidė.		Tvirtagálė prĩgaidė.	
	1 pavɥzdys.	2 pavɥzdys.	3 pavɥzdys.	4 pavɥzdys.
	Vínáskaitlys.		Vínáskaitlys.	
1. Vardínys....	tôŝis	ŝirdís	»	avís
2. Gįmtínys....	tôŝís	ŝirdí's	»	aví's
3. Dûtinys.....	tôŝjai	ŝir̂djai	»	ávjai
4. Apskųństinys.	tôŝį	ŝir̂dį	»	ávį
5. Ŝauktínys....	tôŝí	ŝirdí'	»	aví'
6. Padar̂ginys...	tôŝimi	ŝirdimí	»	avimí
7. Vítôlįnksnys..	tôŝɥję	ŝirdɥję́	»	avɥję́
	D a u g í s k a i t l y s.			
1. Vardinínys ..	tôŝįs	ŝir̂dįs	dúrįs	ávįs
2. Gįmtínys....	tôŝjų	ŝirdjųń	dúrjų	avjųń
3. Dûtinys.....	tôŝims	ŝirdiḿs	dúrims	aviḿs
4. Apskųństinys.	tôŝis	ŝir̂dis	durís	avís
5. Ŝauktínys ...	tôŝįs	ŝir̂dįs	dúrįs	ávįs
6. Padar̂ginys ..	tôŝimis	ŝirdimís	dúrimis	avimís
7. Vítôlįnksnys .	tôŝɥsę	ŝirdɥsę́	dúrɥsę	avɥsę́
	D v í s k a i t l y s.			
1. 4. 5 dú vagjú	dví tôŝi	—ŝir̂di	»	—aví
3. dvíḿ vagiḿ	— tôŝim	—ŝirdiḿ	»	—aviḿ
6. dvíḿ vagiḿ	— tôŝim	—ŝirdiḿ	»	—aviḿ

líkusíji lįńksnjai kaíp daugískaitlɥję.

Ketvirtásys lįnksnjávimas:
-u- kamiénjai žődjai.

Lįńksnjai.	Tvirtaprádė prŷgaidė.		Tvirtagálė prŷgaidė.	
	1 pavqzdys.	2 pavqzdys.	3 pavqzdys.	4 pavqzdys.
	Vînáskaitlys.		Vînáskaitlys.	
1. Vardı́nys....	Jêzus	sɯnús	vaı̃sjus	dąngús
2. Gįmtı́nys....	Jêzaus	sɯnaús	vaı̃sjaus	dąngaús
3. Dûtinys.....	Jêzui	sɯ̂nui	vaı̃sjui	dąńgui
4. Apskųñstinys.	Jêzų	sɯ̂nų	vaı̃sjų	dąńgų
5. Šauktı́nys....	Jêzau	sɯnaú	vaı̃sjau	dąngaú
6. Padar̂ginys ..	Jêzumi	sɯnumı̃	vaı̃sjumi	dąngumı̃
7. Vîtôlįnksnys .	Jêzɯję	sɯnɯję́	vaı̃sjɯję	dąngɯję́

D a u g ı́ s k a i t l y s.

1. Vardı́nys....	»	sɯ̂nųs	»	dąńgųs
2. Gįmtı́nys....	»	sɯnųń	»	dąngųń
3. Dûtinys.....	»	sɯnumŝ	»	dąngumŝ
4. Apskųñstinys.	»	sɯ̂nus	»	dąngús
5. Šauktı́nys....	»	sɯ̂nųs	»	dąńgųs
6. Padar̂ginys ..	»	sɯnumı́s	»	dąngumı́s
7. Vîtôlįnksnys .	»	sɯnɯ̊ńsę	»	dąngɯ̊ńsę́

D v ı́ s k a i t l y s.

1. Var. 4. Ap. 5. Šauk......	»	dú sɯ̂nu	kaı̃p dú kirvjú	—dąngú
3. Dûtinys.....	»	dvîm̂		—dąngum̂
	»	sɯnum̂		
6. Padar̂ginys ..	»	dvîḿ sɯnuḿ		—dąnguḿ

lı̃kusîji dvı̃skaitljo lįńksnjai kaip daugı̃skaitlqję.

Pęnktásys lįnksnjávimas: sąntaragalúnjai žõdjai.

Lįńksnjai.	Vĩnáskaitlys.			
	vŷriškósjos gųmés.		môtriškósjós gųmés..	
1. Vardĩnys....	pĩmũ	mênů	sesũ	duktė̃
2. Gįmtĩnys....	pĩmeńs	mênesĩs	seseŕs	dukteŕs
3. Dûtinys.....	pĩ̂męnjui	mênesjui	séserjai	dúkterjai
4. Apskųñstinys.	pĩ̂męnį	mênesį	séserį	dúkterį
5. Šauktĩnys....	pĩmũ	mênů	sesũ	duktė̃
6. Padar̂ginys ..	pĩmęnimĩ	mênesimi	seserimĩ	dukterimĩ
7. Vĩtôlįnksnys .	pĩmęnųję́	mênesųję	seserųję́	dukterųję́
	Daugĩskaitlys.			
1. Vardĩnys....	pĩ̂męnįs	mênesįs	séserįs	dúkterįs
2. Gįmtĩnys....	pĩmęnųń	mênesjų	seserųń	dukterųń
3. Dûtinys.....	pĩmęnimŝ	mênesims	seserimŝ	dukterimŝ
4. Apskųñstinys.	pĩ̂męnis	mênesis	séseris	dúkteris
5. Šauktĩnys....	pĩ̂męnįs	mênesįs	séserįs	dúkterįs
6. Padar̂ginys ..	pĩmęnimĩs	mênesimis	seserimĩs	dukterimĩs
7. Vĩtôlįnksnys .	pĩmęnųsę́	mênesųsę	seserųsę́	dukterųsę́
	Dvĩskaitlys.			
1. Var. 4. Ap. 5. Šauk.....	dú pĩ̂męnju	–mênesju	dvi séseri	–dúkteri
3. Dûtinys.....	dvĩm̂ pĩmęnim̂	–mênesim	— seserim̂	–dukterim̂
6. Padar̂ginys ..	dvĩḿ pĩmęniḿ	–mênesim	— seseriḿ	–dukteriḿ

lĩkusĩji dvĩskaitljo lįńksnjai kaĩp daugĩskaitlųję.

Prų̂gaidės kilnôjimas.

Lı̃túviškų esųbêvardjų ljnksnjávimas pasųnkų̃s, dėltő kád žőd̯jų prų̂gaidė, tar̃si gųvásys sidábras, vı̃nòję̃ vı̃tòję nenustįñga ir̃ nepastôvi, bét tő patı̃s žőd̯jò ljnksnjávimę šòkinẽja nű vı̃nős sąñjamős ąñt kitős, kaı̃p ąntaı̃: žmònà, žmònős, bét tòlésnjai jaű né *žmònaı̃ *žmònąñ, kaı̃p įñvardôvı̃tjų ljnksnjávimę: anaı̃, katraı̃, anąñ, katrąñ, alė prų̂gaidę nű gálò atstűmus: žmô-nai, žmôną; taı̃p pát ir̃ daugı̃skaitlyję: žmônòs, žmônas ir̃ žmònųñ, žmònòm̃s, žmònòmı̃s, žmònòsę̃.

Nôrįnt pažiñti prų̂gaidės takús esųbêvard̯jų ljnksnjávimę, reı̃kja įñsistebêti įñ jųñ skųrjús ir̃ páskųrjus. Tam̃ tı̃kslui įrá gerú dú vı̃náskaitljò ljnksnjú: dûtinys ir̃ apskųñstinys, ku-rjűdu daiktávard̯jų ljnksnjávimę niėkadős negaũna prų̂gaidės ąñt paskutinjősjòs sąñjamős, ir̃ daugı̃skaitljò gįmtı̃nys, padar̃ginys ir̃ vı̃tôljnksnys, kurı̃ kar̃tais gaũna prų̂gaidę ąñt paskutinjősjòs sąñ-jamős, kar̃tais negaũna.

Pagal̃ minavôtųñjų vı̃náskaitlinjų ljñksnjų visús esųbêvard̯jus įšskir̃stòme įñ dú skųrjú: pir̃mòjò skų̃rjaus žőd̯jai túri tvirtaprádę prų̂gaidę, kaı̃p ąntaı̃: vų̃rui, vų̃rą, kôtui, kôtą, keĩmui, keĩmą, pı̃vai, pı̃vą, žmônai, žmôną, viĩnai, viĩną; ąñtròjò skų̃rjaus žőd̯jai túri tvirtagálę prų̂gaidę, kaı̃p ąntaı̃: pőnui, pőną, rátui, rátą, par̃šui, par̃šą, mer̃gai, mer̃gą, rąñkai, rąñką, šákai, šáką.

Pagal̃ minavôtųñjų daugı̃skaitlinjų ljñksnjų, sú kurjaı̃s sútarja vı̃namę̃ ljnksnjávimę, vı̃nı̃ ljñksnjai vı̃náskaitljò, kitamę̃ kitı̃, pirmásys skų̃rjus túri dú páskųrju: 1) tı̃ ljñksnjai negaũna prų̂-gaidės ąñt paskutinjősjòs sąñjamős, kaı̃p ąntaı̃: vų̃rų, tiĩtų, 2) túri prų̂gaidę ąñt galűnjų: kòtųñ, žmònųñ, kòtam̃s, žmònòm̃s. — Taı̃p pát ir̃ ąntramę̃ skų̃rjųję įrá dú páskųrju: 3) bé prų̂gaidės ąñt paskutinjősjòs sąñjamős, kaı̃p ąntaı̃: pőnų, rąñkų, pőnams, rąñkòms, 4) sú prų̂gaidę ąñt paskutinjősjòs sąñjamős, kaı̃p ąn-taı̃: dı̃vųñ, vaikųñ, dı̃vam̃s, vaikam̃s.

Tòdėl̃ kı̃kvı̃namę̃ ljnksnjávimę reı̃kja atskir̃ti kéturis prų̂-

gaidės takůs: 1), 2), 3), 4) iř įnsistebêti įň kéturis kîkvînó lįuksnjávimó pávųzdjus.

Prų̂rašai prų́ pirmójó lįnksnjávimó.

1. Kamiênagalys a vînáskaitljó vardînųję lįńksnyję daugų̂bėję tarmjųň nůdilė: vyr̂s, veȓgs, trańs į's senôvišką vų́ras, veȓgas, tránas; -ja-kamiėnjų žődjų sů a nutrůkó iř «j»: vês, pjóvês, rašų́tós, sakų́tós, keîs, veînѕ į's senôviškų vêjas, pjóvêjas, rašų́tójas, sakų́tójas, kéljas, veînjas.

Bét jaî kamiênagaljui nutrůkus bůtų subêgusjósjós įň kůpetą tôkjós sąńtarós, kurjás draugę' sųnků įštarti, tád a negalêjó įšdilti: paršas, daržas, tįńklas iř kitî tókî' žődjai vîsur ųžlaîkó senôvišką įšvaizdą, atskų́rus saulêlųdinjus žemaitjůs, kurî' galůnę -as peȓdirba įń -us: paršus, daržus, tińklus (aplįńk Darbênus, Sáląntus iř kîtur).

Kaîp latų́niška kalbá vardînųję lįńksnųję negáli atskirti porcus nů quercus iř bůdavardjų lįnksnjávimę môtriškîms: bona, iuncta atsákó bonus, iunctus, taîp lų́gjai žemaîtjų minavôtóji tarmė sumaîšė pirmójó lįnksnjávimó žődjůs: paȓšus iřk. sů ketvirtójó lįnksnjávimó žődjais: tuȓgus, vaîsjus, taîp pát iř prų́ môtriškósjós gųmės bůdavardjų vardînjó lįńksnjó mažá, visá atsirádó vų́riškósjós gųmės v-ardînys lįńksnys: mážus, vîsus: (mažós, visós, ó = lęnk. ó, kaîp ąntaî «który», Daúgkąntó ráštůnsę).

2. Vînáskaitljó gįmtînjó lįńksnjó galůnė ó neturêdama prų̂gaidės sutrųmpêjó įń a žemaîtjų iř kurjųň-ne-kurjųň augštaîtjų tarmėsę': vų́ra, veȓga, įň u veljůnîškjų iř kitųň aplįńkui augštaîtjų tarmėję: vų́ru, veȓgu į's senôviškų vų́ró, veȓgó, kaîp į's bůvó, rádós žem. bůva, veljůn. bůvu. Iř môtriškósjós gųmės žődjų galůnė -ós, neturêdama prų̂gaidės pavirsta įń -as: pîvas, rąńkas, bét žmónős, šakős iř kiti tókî' žődjai ųžlaîkė senôvišką iîgą ó, dėltő kád prų̂gaidė krįńta ąńt paskutinjősjós sąńjamős.

3. a- kamiėnjai žődjai žemaîtjų pátarmėsę vînáskaitljó dųtinųję lįńksnųję túri galůnę -ů: tam̃ vų́rů, veȓgů (saulêlųd. žem. sákó: vų́rou, veȓgou, saulêtek. vų́rш, veȓgш), augštaîtjų pátar-

mėsę -ui: vų̃rui, veȓgui, aplįnk Debeikjús: -ai: taȋ vų̃rai. Reĩkja žinôti, jôg vų̃rui, vų̃rai, vų̃rû túri átskiras galū́nes, kurjų̃ niėkaip negálime įšvésti į'š vînős senôviškós į'švaizdós, neĩ tų̃ žõdjų į'š kĩtas kĩtó: vų̃rui negalêjó gįḿti į'š vų̃rai; vų̃rû, neĩ vų̃rai į'š vų̃rui.

4. -ja-iȓ-jó-kamiėnjų žõdjų apsk. lįńksnys túri galū́nę -ją į'š senôviškós -jam: vêją, kélją 'viam', kôją, prádją; žemaĩtjai neápkęntja sąñjamős ja, kurjąñ sávó páprótju peȓdirba įñ je: senôviškų žõdjų tókjųñ, kaĩp ąntaȓ: kôja, kôjós vĩ'tóję jĩ' sákó kôje, kôjes (į'š sutrųḿpįntó kôjas, kaĩp rąńkas įš senôviškó rańkós); bét jaȋ sąñjamős ja galę́ búvó u, žemaĩtjai peȓdirba ją įñ ji. Tódėĩ augštjaús primįntū́ñsjus apskųñstinjus lįnksnjús jĩ' į'štarja šjaĩp: vêji, kéli, kôji, prádi, nebegalêdami atskiȓti kéli 'viam' nû kéli 'genu'; vînôg kilmêmóksliškai (etymologice) iȓ tarmêmóksliškai (dialectologice) rášąnt iȓ žemaĩtjams reĩkja rašų̃ti kélją 'viam', kélį 'genu'.

5. Daugúmas lįńksnjų ja-kamiėnjų iȓ ų-kamiėnjų žõdjų visósę lĩtúvjų tarmėsę́ túri tôkją pát į'švaizdą: -ja-kamiėnys vêjas iȓ -ų- kamiėnys kū́jys taĩp pát dáró vînáskaitljó gįmtĩnį: vêjó, kū́jó, dûtinį: vêjui, kū́jui, padaȓginį: vêju, kū́ju iȓ visús dvĩskaitljó iȓ daugĩskaitljó lįnksnjús, kaĩp ąntaȓ: dú kū́ju, vêjai, kū́jai iȓ tt.

Tódėĩ vĩsós taȓmės peȓdirbó vînáskaitlinį -ja- kamiėnjų žõdjų vĩtôlįnksnį pagaĩ -u-kamiėnjų žõdjų pávųzdjó, kurjųñ vînásk. vĩtôlįnksnys pás augštaĩtjų túri galū́nę -ųję (sutrųḿpinus -ų) pás žemaĩtjų -ėję (sutrųḿpinus -ė): augštaĩtiškai kū́jųję (kū́jų), žemaĩtiškai kū́jėję (kū́jė); draúginimó keljú įñ senôviškó vĩtôlįnksnjó vĩ'tą, kuȓs kád bū́tų nepražúvęs šjąndĩ'ną įšveizdêtų taĩp: *vêję, *kelę́, augštaĩtjai įñsĩtikė vêjųję, kelųję́, žemaĩtjai: vêjė, kelė́; retaĩ kuȓ tesákó: vêjėję, kelėję́.

Minêtini vĩtôlįnksnjai: namĩję́, sutrųḿpinus: namĩ' (žem. numĩ', numųń) iȓ žem. sápnė 'per quietem, in somnio'.

Paprastásys vĩtôlįnksnys vų̃rę, daržę́ į'š senésnjó: *vųri-en, *darži -en, įrá sudêtas į'š tĩkró vĩtôlįnksnjó *vų̃ri, *daržĩ (su-

lǫgįnk sú taĩs prŷveiksmjus: tólĩ, artĩ, ąngstĩ) iȓ prŷšdėljó en (latǫn. in, gr. ἐν); bét vĩtôlįnksnjai: *daržĩ, tólĩ sutrųmpêjó į'š *daržĩ, *tólĩ, kaĩp senĩ į'š *senĩ' (sulǫg. sú tũ dvilųpûtinį senĩji); senôviška tő lįńksnjó į'švaizda: *pránašĩ, *namĩ, *tólĩ, ųžlaĩkė galûnės ilgúmą, jaĩ gávó ų'ždąngą, kaĩp ąntaĩ: pránašĩ-pi 'apud prophetam' (taĩp sákó kanaunįńkas Daúgšas), namĩ-ję', tólĩ-ję', sustrúginus: namĩ', tólĩ' (saulêlųd. žem. numęĩ, tólęĩ); sápnė įrá vĩtôlįnksnys ų-kamiėnjó sápnys, kuȓs ųžlĩkó látvjų kalbóję' iȓ aplįńk Šėduvą iȓ atsákó latǫniškam somnium; įń tő žódjó vĩ'tą pastátjus kĩtą: sápnas, sápnė įngĩjó netaisǫklišką į'švaizdą.

6. Daugĩskaitlinį vĩtôlįnksnį lĩtúvjai senųń senôvėję pasidárė į'š daugĩskaitlinjó apskųñstinjó *vǫrûns, *pĩvās, pridûręń prŷ jő pastuȓdėlį en (= graik. ἐν, latǫn. in): *vǫrûnsen, *pĩvāsen. Tarsnĩnjai įństátųmai tás į'švaizdas peȓdirbó įń augštaĩtiškus: vǫrûsę, pĩvósę, žemaĩtiškus vǫruńsę, pĩvósę. Į'š tųń įństátųmų vĩnas reikalaũja sutrųḿpinti senôviškas dvĩbalses: ûn, ān, ųn pastatǫtas prŷš sąñtarą įń dvĩbalses ŭn, ăn, ĭn; taĩp įš' *aštûńtas, *săkānt, *septųńtas gĩmė: aštuńtas, sákănt, septĩńtas iȓ į'š *vǫrûnsen gĩmė žemaĩtjų vǫruńsę; bét kĩtas įństátųmas, senésnys ų'ž aprašǫtąńjį sutrųḿpinimó įństátųmą, daugǫbėję tarmjųń reikalaũja įšnaikįñti n prŷš s (āsá, ūsá į'š senôviškó *ansá); tódėĩ į'š sutrųḿpįntó *vųrûnsen tósę' tarmėsę' gĩmė *vųrûsen, kaĩp į'š *aštûńtas látvjų kalbóję', kurĩ neápkęntja n prŷš kĩkvĩną sąñtarą, gĩmė astûtais; daȓ kĩtas įństátųmas reikalaũja įšmésti n į'š žódjų gáló: augšt. vǫrûsę, žem. vǫruńsę; ąńt galųń gáló ûns saulêtekinjų žem. tarmėję' paviȓtó įń uns, saulêlųd. įń ūs: saulêlek. vǫrunsę, saulêlųd. vǫrūsę.

7. Prŷgaidės takaĩ visósę' tarmėsę' įrá tĩ' pátįs, atskǫrus saulêlųd. žem. iȓ kurjųń- ne-kurjųń augštaĩtjų tarmės, labjaũsjai netóĩ Kuȓšó sĩnós vartôjamas: tős taȓmės neápkęntja prŷgaidės ąńt paskutinjősjós sąńjamős iȓ sákó: žmó'na, buȓna žmó'nó's, buȓnó's (tsjá kairjôji smailĩnė prŷgaidė ąńt ilgős baĩsės žęñklina ąntrĩnę, silpnésnę prŷgaidę, vôkiškai vadĩnamą Nebenton). Bét reĩkja žinôti, jôg iȓ į'š átžvilgjó įń prŷgaidę įrá vĩnĩ žódjai

sudraúgįnti sú kitaĩs; vĩsós tarmės sákó: daîktus, kaînus, têvus, į'ŝ kurjųñ į'ŝvaizdų tĩk gálime ẑinôti, jôg tĩ' ẑődjai įrá tő skų̃rjaus, kaĩp vų̃rus iŕ veŕgus, bét daŕ negálime ẑinôti, aŕ ŝĩ' ẑődjai túri prų̃gaidêtą galū́nę aŕ ŝáknį; tódėl vĩnós tarmės jū́s lįnksnjū̃ja pagaĩ piŕmójó pávyzdjó: daîktai (ẑem.), kaînai (ẑem. iŕ daugų̃bė augŝt.), têvai (augŝt. aplįńk Debeikjús), kĩtós pagaĩ ą́ntrójó pávyzdjó: daiktaĩ (augŝt.), kalnaĩ (aplįńk Kaúną), tėvaĩ (ẑem. iŕ daugų̃bė augŝt. tarmjųñ); kvêdarniŝkjai ẑemaĩtjai sákó pū́rai (3), veiviŕẑėniŝkjai, kulĩŝkjai iŕ kitĩ sákó puraĩ (4) 'triticum hiemale', dėltő kád apskųñst.: purús įrá bęńdras tretjam̃jam iŕ ketvirtam̃jam skų̃rjui.

Pirmásys lįnksnjávimas į'ŝ átẑvilgjó įń prų̃gaidę.

A) -a- iŕ -ja-kamiénjai dvisąńjámjai ẑődjai.

1)	sjū́las	lą̃ngas	veînjas	búgnas
aũgsas	svĩstas	lũbas	vôras	(búbnas)
dū́mai	ŝaũkŝtas	mêŝlas	ẑaîslas	bútas
grôbas	ŝônas	ôras	ẑą̃ndas	diŕẑas
įñgstas	taŕpas	pêdas 'ma-	plũkŝtas	dųḿblas
kaũlas	tiĩtas	nipulus'	(=tilẑ.	lĩptas
krū́mas	tvaŕtas	plaũkas	plũŝtas).	maĩŝtas
kuŕtas	vêjas	dĩgas	raũgas	miéstas
lęñkas	vų̃ras	jêras	saŕgas	tuŕtas
lųñkas	ẑęñtas	grū́das	sĩtas	dváras
miĩtai		stôgas	skrũstaĩ	métas
môkslas	2)	ŝjaũdas	slĩkas	niékas
nôras	beŕnas	ŝêkas	sũlas	pádas
pĩnas	beŕẑas	taukaĩ	sprą̃ndas	pápas
prū́sas	daŕbas	ûdas (ẑ.	ẑĩdas	paŕŝas
rĩtas	keĩmas	vaŕmas,	ẑiŕgas	piŕŝtas
rū́mas	kôtas	kuĩsys).	ẑjôgas	gąńdras
spą̃ŝtai (ẑ.	krêslas	vaŕẑas	3)	gaŕsas
spą̃slai)	kũsas	veĩdas	aútas	gįńklas

ĩkrai	žádas	vaŕdas	šĩlas	viŕbas
kū̃las	žviŕgždas	vaŕgas	šlákas	žábas
kaŕklas		šášas	vaŕpas	žal̃bas
kaŕtas	4)	daŕžas	puŕvas	šúlas
keŕštas	aúlas	Dĩ'vas	rágas	krĩslas
kaŕpas	bádas	draúgas	rážas	kvápas
lápas	bal̃sas	drĩ'žas	saĩkas	laĩškas
vaŕtai	klánas	dvų̃nas	sakaĩ	lákštas
váškas	klévas	gálas	skveŕnas	jū̃kas
prõtas	kráštas	dúgnas	sápnas	lédas
ráktas	kraújas	garaĩ	snápas	káklas
rą̃stas	námas; na-	gúdas	snĩ'gas	lą́nkas
ráštas	maĩ	gų́mbas	spárnas	lĩnas
rátas	lášas	jevaĩ	stĩklas	lĩzdas
rū̃bas	laúkas	ką́mpas	strázdas	maĩnas
skĩ'tas	pil̃vas	kaúpas	svétjas	mĩ'gas
sõdnas	plaušaĩ	kápas	nižaĩ	mélas
stálas	plĩ'nas	kéljas	pel̃nas	mázgas
stal̃das	tákas	kĩ'mas	pelaĩ	mĩlas
sváras	taŕnas	kéras	pénas	nágas
šápas	tvánas	silkaĩ	vą̃šas	švĩnas
trą́nksmas	val̃kas	šéškas	vil̃kas	vaŕmas

B) -a- iŕ -ja- kamiė́njai trijų̃ iŕ daugjaús są́njamų̃ žõdjai.

1. Nekilnõjama prų̂gaidė įrá tókjų̃ žõdjų, kuriẽ túri ją̃ ją́t ketvirtõsjós są̃njamõs nũ gáló iŕ nemáž kitų̃, kaĩp ąntaĩ:

akũtas	arũdas (ž. mĩgá)	daŕžinįnkas
akrū̃tas	átrašas	pêstinįnkas
apáštalas	aûgsinas	perkū̃nas
apûkas 'pelêdós veĩslė'	avų̂nas 'môtųnós brôlys'	pránašas
		galą̃stuvas

lītúvininkas	tar̃pininkas	ɯ́kininkas
ljúdininkas	tų̂tveikas 'bážmas,	vė́lɯkas (ž. vê̇pɯtė)
maĩstininkas	dĩdelė daugų̂bė'	vų̂skupas
malɯ́nininkas	žabą̃gai (ž. spą̃-	prákaitas
nabášninkas (ž.	slai, pašą̃kinė).	prų̂šininkas
nabáštikas)	gĩrininkas	pɯ́dųmas
pagâlbininkas	kaimų̂nas	

2. Daúg įrá tókjų̃ žõdjų, kurĩ kilnốja sávó prų̂gaidę pagal̃ 2) pávųzdjó, bét taĩp kád ąntrốji sąñjamá negaûna prų̂gaidės, kaĩp ąntaĩ:

ąñginas	pášaras	bur̃bulas	kátinas	sprágilas
ápmaudas	vĩralas	dốbilas	kė́palas	tépalas
ásilas	verpalaĩ	er̃žilas	pélęnas 'fo-	tĩtnagas
ataudaĩ	vir̃balas	gal̃galas	cus'	vábalas
ąñžûlas	žagaraĩ	jõvalas	pelęnaĩ	vákaras
kévalas	žąñsinas	kąñkalas	reĩkalas	vánagas
kir̃minas	ávinas	káspinas	rĩšutas	vếdaras
mil̃žinas	bĩtinas	kátilas	skar̃malas	veĩkalas
ôbûlas	brĩzgilas			

3. Daĩ panašésnys į̃ñ 2) įrá prų̂gaidės kilnốjimas tókjɯ́nsę žõdjɯ́nsę, kurjų̃ñ paskutĩnė ir̃ ąntrốji nũ gáló sąñjamá tegaûna prų̂gaidę, kaĩp ąntaĩ: pjóvėjaĩ ir̃ kitĩ tókĩ dar̃ų̂tójų vardaĩ; pušų̂nas, pušųnę̃, pušųnaĩ ir̃ kitĩ tókĩ surįnktĩnjai žõdjai (collectiva), bét tĩ paskutinĩji aplįñk Til̃žę ir̃ kĩtur nekilnốja prų̂gaidės: pušų̂nai, pušų̂nę.

4. Pagal 3) kilnốja prų̂gaidę žõdjai, padar̃ų̂tĩji sú prų̂sagómĩs:

a) — úmas: daugúmas, gerúmas, ramúmas.

b) — ĩmas: gėrĩmas, vežĩmas, plóvĩmas.

c) — ĩkas: nešĩkas, žirnĩkas, pinĩkas, vainĩkas, kulĩkas, ridĩkas.

d) — úkas: sɯnúkas, veršjúkas, vaikjúkas.

e) — ų́kas: dalų́kas, palavų́kas.

f) — ǘkas: petšjǘkas, valjǘkas, statšjǘkas, **žaljǘkas**, verstšjǘkas, slapǘkas, pasalǘkas.

g) — ṓkas: naujṓkas, laidṓkas, viljṓkas.

h) — ṓnas: sijṓnas, vagṓnas, buljavṓnas.

i) — ṓvas: žinṓvas, vadṓvas, gulṓvas, ganṓvas.

k) — ǘnas: žem. narǘnas (= augšt. náras, latįn. mergus), palaidǘnas, malǘnas, dųkǘnas, pataikǘnas.

l) — ė́las: tekė́las.

m) — inįñkas: avinįñkas, amatnįñkas, darbinįñkas iȓ daúg kitųñ tókjųñ.

C. -ó- iȓ -jó- kamiénjai dvisąñjámjai žṓdjai:

	sȋna		rutá
1)	maȋka	2)	šlájós
aȋdra 'procella' (kȋtur sákó aûdra)	ôda	burná	šúkós
	pȋva	dainá	vȋtá
	plųñksna	galvá	vištá
bąm̃ba	prôga 'occasio'	mȋgá 'arûdas'	
bôba	kįñka	tróbá	4)
deȋna	smiȋga	naudá	algá
dûna	strênós	óžká	ąngá
êdjós (ž. ųžgeȋdės)	šlûta	pėdá	ąñsá
	ûga	skȋdrá	bąndá
gêda	vêtra	žmóná	bąngá
geȋda	ųla		barzdá
giȓnós	žaȓna 'grôbas'	3)	blauzdá
glįñda	saûja	druská	brastvá
jaûja (ž.-jas)	stiȓna	kišká	ȋvá
jûsta	šaȓka	kulká	kaitrá
kiȋpa	ǘdra	plutá	kalbá
kaȋma	vaȓna	plųtá	kąmšá
kûpa	viñgšna	pupá	krumvá
ḷȋpa	ȋnós	putá	krauná
lôva		rąnká	krušá

ląnká	daubá	valdjá	vejá
maldá	gaujá	lęntá	tìsá
mergá	vapsá	lìpsná	tvòrá
mėsá	gìdrá	ligá	tribá
meškà	gijá	lúbòs	rįndá
misá	ižá	martì	salá
pìstá	spąná	makšná (tilž. mašná)	skalsá
pradjá	sulá	šeivá	skòlá
rasá	šaká	švìsá	spragá
raudá (kìtur kūjá, bruñšė)	šalná	talká	ūlá
dejá	šarmá	tąmsá	vagá
dìná	lazdá		žìmá

D) -ó- iŕ -jó- kamiénjai trijųñ iŕ daugjaús sąñjamųñ žódjai.

1. Prūgaidės nekilnôja visì tóki' žódjai, kurì' jąñ túri vìnáskaitljó vardìnąję ąñt tretjósjós sąñjamós arbá daî tóljaús nū gáló iŕ daugūbė tókjųñ, kurjųñ tvirtaprádė prūgaidė krįñta ąñt ąntrósjós nū gáló: anūta 'vūró môtąna (pátjai)', lęntūna, mênesìna, pásaka, pastuřlakós (ž. ąñtrinįñkai grūdaì), pelêda, piřmlakós, prūspauda, radūbós, saulêgrąñža, daŕgana, derūbós 'sponsalia', gánjava, įñląnda, pagaîba, palūkanós (ž. pálūkos), paskaîba, šeimūna, šiŕdperšós (ž. šiŕdgilas).

2. Taŕp galìnės iŕ ąntrósjós nū gáló sąñjamós kaitaljôja prūgaidę pagaľ 2) pávązdjó žódjai padarūti sú prūsagą:

a) -ėjá: audėjá, rišėjá, sjuvėjá, virėjá iŕ daúg k. žódjų.

b) -ìná: avižìná, kvìtìná, mìžìná, pupìná, rugìná iŕ daúg kitųñ žódjų.

3. Maž-daúg panašús įñ 2) prūgaidės kiluôjimas tókjūñsę' žódjūñsę, kurì' jąñ kaitaljôja taŕp galìnės sąñjamós iŕ tretjósjós nū gáló, peřšókdami ąñtrąñją, kaîp ąntaì:

Apatjá, avižá, dòvaná (ž. doviná), kaukará (ž. kaukurė̃), képenós (=jéknós), páplavós, pášukós, pásukós, pavažá, kôpėtjós,

lašišá, blezdįngá, lïlęšá 'vidurjųñ pjmtĩs', Lïtuvá, sámanós (ž. kiminaĩ), šilumá, valąndá, ůdęgá, pabaigá (ž. pabąngá), pádažós 'mir̃kalas', pavalgá (ž. pavilgá), págirjós, pákulós, pámazgós ir̃ daúg kitųñ tokjųñ žődjų.

Žemaĩtjų tarmėsę́ daugůbė žődjų túri nekilnôjamą prŷgaidę, kaĩp ášaka, nórs kitĩ lïtúvjai kilnôja jųñ prŷgaidę (kaĩp žődųję avižá): ašaká, letęná, nugará, pašalpá, vasará, mezljavá, plaštaká, bét žemaĩtiškai: ášaka, létęna, mézljava, pláštaka ir̃ tt.

4. Pagaĩ pávųzdjó 3) kaitaljôja prŷgaidę: agůná, gųvatá 'βιοτή', kamará, sveikatá, lųdeká.

Žődjai padarůtïji sú prŷsagą -ijá žemaítjų tarmėję́ eína tôkjų žődjų kaíp agůná pėdómís: lapijá, molijá, rmdijá, Prantsmzijá. Tir̃žiškjai augštaítjai prŷsagős -ijá vĩ́tóję déda -íjė: lapíjė ir̃ tt.

Prŷrašai prŷ ąñtrójó lįnksnjávimo.

1. Dėltő kád daugůbėję lįńksnjų -ja- kamiénjai pir̃mójó lįnksnjávimó žődjai ir̃ -ų- kamiénjai ąñtrójó túri tôkją pát į́švaizdą (slg. vêju, vêjai, vêjus ir̃ k. sú kůju, kůjai, kůjus), kéletas esųbêvardjų vïnóję́ tarmėję́ eína pagaĩ pir̃mójó lįnksnjávimó, kitóję́ pagaĩ ąñtrójó: augšt. várjas, várją=žem. varůs, várį; augšt. ir̃ žem. médys, médį=augšt. kur̃-ne-kur̃ médjas, médją; žem. ir̃ augšt. rašůtójas, pjóvêjas, kïtur rašůtójys, pjóvėjůs, dar̃ kïtur pagaĩ ketvir̃tójó lįnksnjávimo: rašůtójus, sakůtójus, dėltő kád ir̃ ketvirtásys lįnksnjávimas túri kéletą lįńksnjų, kurĩ́ nesískirja nů atsákąntjųnjų pir̃mójó ir̃ ąñtrójó lįnksnjávimó lįńksnjų (slg. vaísjui su kéljui, kir̃vjui).

2. Vïnáskaitlinys vïtôlįnksnys augštaítiškai skąm̃ba: brôlųję, našlųję́, sutrųḿpinus: brôlų, našlů, žemaítiškai—: brôlėję, našlėję́, sutrųḿpinus: brôlė, našlė́ (in viduo, taíp pát ir̃ in vidua). Galůnė -ųję įrá tikrá vïtôlįnksnjó galůnė ąntramę́ lįnksnjávimę, žem. galůnėję sudraúginimó keljú įš trétjójó lįnksnjávimó

atvą́kó įñ ąńtrąńjį: parvagėję̃ gìmė į́ŝ parvagηję̃, pagal̃ pavel̃ksló vagėję̃ 'in fure', dėltő kád parvagą́s iř vagís túri kéletą tõkjós pát lηtí's lįńksnjų (sulą́g. pařvagį sú vágį).

3. Ąńtrójó lįnksnjávimó ẑődjai į́ŝ átẑvilgjó įñ prą̂gaidę.

A) -η- kamiénjai dvisąńjámjai ẑődjai.

1)	2)	náŝtjai	vąmzdys
br̃dys	arklą́s	dąńgtys	veřŝys
brõlys	grėblą́s	el̃ksnys	vil̃kys
eĩnys 'cervus iř alces'	óẑą́s	gũlys	ẑálys
gur̃gẑdys	ŝjaurą́s (ẑ. ŝjaũrės vẽjas)	plaútjai	ẑįńgsnys
jaũtys	vėplą́s (ẑ. vėpelys)	plĩkys	ẑĩlys
kaĩlys		pũlys	paúkŝtys
kaĩvys	vėẑą́s	rąmtys	peĩlys
kąñsnys	ẑaltą́s	rėtys	pjúvys
kĩtys	3)	raĩŝtys	píkys
kũjys	ąńtys	sařtys	plőtys
kúgys (ŝĩnó)	bařgŝtys (tilẑ. bařŝtys)	sénys	sũrys
kur̃mys	dal̃gys	skil̃vys	svařtys
mir̃ksnys (akí's)	daúgys	slęńkstys	są́kys
mar̃gys	kąmŝtys	snúkys	sĩkys
mõlys	kiřvys	spálys	ẑődys
pąñtys	kĩŝkys	jũdys	ẑjőgys
sĩksnys	lőbys	kąńdys	ẑjúpsnys
sąm̃tys	laúkys	kařŝtys	ẑą́gys
sũrys	kiřtys	kjaúŝys 'kiauŝinys'	4)
ũsys	ląńktys	ŝal̃tys	baublą́s
ũŝvys	médys	ŝúvys	burą́s
vįñgys	mĩẑys	trúkys	drugą́s
ẑir̃nys	múŝys	úgys	eẑą́s
ẑvir̃blys		val̃gys	gaidą́s
			lóvą́s

naŝlų́s	kairų́s	ŝerų́s	apsk. lôpiŝį)
pirŝlų́s	kelų́s	trųnų́s	žiòplų́s
pùkų́s	kòrų́s	kulų́s	žvejų́s
parplų́s	rugų́s	kvìslų́s	žųnų́s
gųlų́s	rusų́s	lòkų́s	
glėbų́s	rųŝų́s	lòpŝų́s (ž. lòpiŝų́s	

Dėltő kád pávųzdjai 1) iŕ 2) túri tôkją pát prų̂gaidę nevìnamę́ lįńksnųję, kéletas žődjų vìnòję́ tarmėję́ eĩna pagaĩ piȓmòjò pávųždjò, kitòję́ pagaĩ ąńtròjò, kaĩp ąntaĩ: tiȓžiŝkjai iŕ kitĩ augŝt. sákò: gurklų́s, guȓklį; nųkŝtų́s, nų́kŝtį pagaĩ 2), bét tùs patjús žòdjús žem. lįnksnjûja pagaĩ 1): guȓklys, guȓklį, nų́kŝtys, nų́kŝtį. Tiȓžiŝkjai iŕ žem. sákò vôkìtys, vôkìtį, pagaĩ 1), bét kaúniŝkjai pagaĩ 2): vòkìtų́s, vôkìtį.

Taĩp pát nevìnas 3) pávųzdjò lįńksnys túri tôkją pát prų̂gaidę kaĩp atsákąs lįńksnys 4), tòdėĩ iŕ tŝjá draúginimò keljú nemáž žődjų įŝsidąngìnò į́ŝ vìnò pávųzdjò įń kìtą, kaĩp ąntaĩ: dagų́s, tekų́s, žem. pagaĩ 3): dágys, tékys; žem. sákò: žardų́s pagaĩ 4), tilž. žaŕdys pagaĩ 3).

B) Trijųń iŕ daugjaús sąńjamųń -ų- kamiénjai žòdjai vìnĩ túri nekilnôjamą prų̂gaidę, kaĩp ąntaĩ: ąńtausys, atûdògys, augįńtinys, daĩgkòtys, begêdys, papaȓtys, sąńnarys, gįmdų́tòjai, kunigaĩkŝtys, palêpys, padùkėlys, pastuȓgalys, púspurys, įŝdų́kėlys, môkųtinys arbá mòkįńtinys, pasìnys, pakaûŝys, púsgųvys, sudžjùvėlys, į́ŝgąństys, pasjútėlys, pakrùmys, púsnûgys, darbų́metys, kùdikys, nûmirėlys, patêvys, pavaŕgėlys, pavásarys, piȓmgalys, pôsunys, prų̂žòdys, ŝeimų́nųkŝtys, ŝikŝnôsparnys, ŝòńkaulys, vìŝkelys, virŝúgalvys (žem. galvôvirŝys), vidùdìnys (žem. dìnôvidys).

Kitĩ pagaĩ 3) pavųzdjò kaitaljôja prų̂gaidę taŕp paskutinjősjòs sąńjamős iŕ ąntrősjòs nů gálò, kaĩp ąntai: baląńdys ‘karvėlys’, beaúsys, bedìvys, brìdkrjaúnys, brìdplaúkys, didgaĩvys, drabúžys (ž. drabùžys), erélys, galvíjys, bitsjúlys, jaunìkys, kareĩvys, keleĩvys, keturkąmpys, melágys (ž. malágys), didbuŕnys, namìŝkys

(ž. numìškys), šaltìnys, šukdą̃ntys, šqkštũklys, trikąmpys; daȓ kitì kaitaljôja prŷgaidę tarp paskutinjősjós iȓ tretjősjós nũ galó, kaìp ąntaì: apvqnų̃s (ž. apqnų̃s), avilų̃s (ž. aulų̃s, sulų̃g. žem. lópišų̃s sú augštaìtjų lópšų̃s), badmirų̃s.

Pagaľ 4) pávqzdjò kaitaljôja prŷgaidę tarp paskutinjősjós iȓ pirmősjós sąnjamųn, kaìp ąntaì:

Bąngputų̃s 'Neptunus'	pagirų̃s	plėšinų̃s (ž. plė-šìmas)	marškinjaì
barzdskutų̃s	pasjųntinų̃s (ž. pásjųntinys)	šjupinų̃s	nebqlų̃s (ž. nébqlys sú nekiln. prŷg.)
kamũlų̃s	veidmainų̃s	kailinjaì	padėlų̃s (ž. pádėlis sú nekilnôjamą prŷgaidę)
karžygų̃s 'heros'	vidurų̃s	kakalų̃s	rqtmetų̃s
patvórų̃s (ž. pa-tórų̃s)	šepetų̃s	kalinų̃s	skaudulų̃s
pašalų̃s	paupų̃s	truputų̃s	žiburų̃s.
vargdìnų̃s	dusulų̃s	ųngurų̃s	
šakalų̃s	dqgulų̃s	kumelų̃s	
kósulų̃s	ešerų̃s	radinų̃s	
kraugerų̃s	gómurų̃s 'palatum'	rę̃ntinų̃s	
krauleidų̃s	kadagų̃s	žaginų̃s	
		lašinjaì	

Dėltő kád tókì' žődjai, kaìp nebqlų̃s, padėlų̃s túri nevìnamę́ lįnksnqję tôkją pát prŷgaidę, kaìp iȓ žődjai sú nekilnôjamą prŷgaidę. [sulų̃g. nébqlį sú ąñtausį], taȓmės nevìnaip lįnksnjûja kéletą tókjųn žődjų; tiľžiškjai sákó: nebqlų̃s, padėlų̃s, paprótų̃s; žemaľtjai iȓ tiľžiškjai iȓ daugų̃bė kitųn augštaìtjų sákó: gų̃vólys, bét anqkštênai sákó: gqvulų̃s.

C. -ė- kamiënjai dvisąnjámjai žődjai:

1)	bũžė	kaȓvė	kuȓpė
aũkle 'puella infantis custos'	diȓsė	kjaũnė	lęñkė
	drôbė	kŷlė	rôpė
	duľkes	keȓpė	rų̃gštė
baìmė	dųmplės	kųmstė	saũlė

seĩlės
smar̃vė (Debeik. smar̃dvė)
gęm̃bė
ger̃vė
jū̃rės
kal̃vė
lų̃sė (pas Žagarìškių, netóľ Kaũnò, sákò: lų̃svė 'lira')
nęñdrė (ž. lęñdrė, anųkštė́nų męñdrė, apliñk Švęntsjõnis ęñdrė)
šjaũrė
žir̃klės
žjur̃kė
žų̃lė

2)

gísmė
šlóvė (ž. šlõvė)
var̃škė
versmė́ (ž. ver̃smė)

3)

aúklė ('fascia cruralis' Tiľžėję sákò auklė́ 4)
bítė
blákė
deĩvė
drígnės
églė
gĩlė
kálė (ir̃ kalė́)
kjaúlė
krásė
lápė
lĩžė
púsė
réplės
rógės 'šlájòs'
siľkė
stáklės
šúkė
švęńtė
Tiľžė
úpė
žágrė
žémė
žvákė
kékšė
šákė

4)

dùbė́
drausmė́
eilė́ (ž. ailá 4)
ežė́ (ž. éžė 3)
garbė́
gerklė́
katė́
virvė́ (ž. vir̃vė)
žolė́
kekė́ (ž. kékė)
kregždė́ (ž. kregždįngá)
laumė̃ (ž. laúmė)
lėlė́ (ž. lélė)
mílės
mįńslė
pelė́
pūslė́
rauplė́
žīvė́
žųnė́
rīkė́
skųlė́
sróvė́
stęmplė́
sjūlė́
varlė́
varpstė́
veislė́ (ž. veĩslė)
vėžė́
žvaigždė́ (ž. žvaizdė́)

D) Trijųñ ir̃ daugjaús sąńjamųñ žõdjai:

1. sú nekilnõjamą prų̂gaidę.

alkū́nė (apliñk Kámajus aukū́nė)
padąñgės
rąnkõvė
gadų̃nė
kaĩmęnė
malõnė
náginė
nakvų̃nė
pádarų̃nė
pakal̃nė
pažąñdės
prų̂-ąngė (apliñk Šjaũljus sákò prįñgys)
rúpūžė
sąñžinė
púsmergė
spąńgū̃lė
ugnávītė
žémū̃gė
žįńginė

Žődjai sú prų̂sagą: a) -aîtė: tarnaîtė, mergaîtė, kunigaikštaîtė, b) -ų̆bė: augštų̆bė, dòrų̆bė, gražų̆bė (aplįńk Tilžę sákò augštų́bė,...) túri nekilnôjamą prų̂gaidę.

2. Žődjai, kurjųń prų̂gaidė kaitaljôjasi tařp paskutinjősjos iř ąntrősjòs nű gálò sąńjamős.

	paklõtė (Tilžėję	perėklė	mergėlė	geltònplaúkė
dròbúlė	paklõdė)	rìškútės	dukrėlė	kerš-šlaúnė
druskínė	palaîkė	Mážįntinjai:	Sudurtinjai:	saus-gįńslė
kepúrė	senátvė	žmònėlė	kųmpnõsė	skįństa-kalbė
krutínė	kumėlė			

3. Žődjai, kurjůńsę prų̂gaidę túri vìnůńsę ljńksnjůńsę paskutinjôji sąńjamá, kitůńsę tretjôji nű gálò.

apušė	giminė	musėlė	pravardė (ž.	Sudurtinjai:
drebulė	giltinė (ž.	nebųlė (ž.	pavardė)	jùk-darė
gegužė	gìltinė)	nébųlė)	sjurbėlė	niėk-džjugė.
gelųmbė	kultuvė (ž.	pradalgė	vòverė	
	kùltuvė)			

Svarbjaůsîji prų̂rasai prų̂ trétjòjò, ketviřtòjò iř pęńktòjò ljnksnjávimò.

1. Žemaîtjų tarmėsę trétjòjò ljnksnjávimò žődjai vų̂riškòsjòs iř môtriškòsjòs gųmės vìnáskaitljò dûtinųję túri galůnę -î: vágî 'vágjui', débesî 'débesjui', gelžî, 'géležjai', ávî 'ávjai', náktî 'náktjai' iř tt.

Vìnáskaitljò vìlôljnksnųję -ėję, sutrųmpinus: -ė, kaîp ąntaî: vagė 'vagųję', debesė 'debesųję', pirtė 'pirtųję', širdė 'širdųję' iř taîp tòljaús.

Piřmòjò skų̂rjaus žődjai, tòkî' kaîp: kařtis, vaîtis, paîtis iř kitî, saulêtekinjų žemaîtjų tarmėsę draúginimò keljú peřsidąnginò į'š tretjòjò ljnksnjávimò įń ąntrąńjį: kařtė, vaîtė, paîtė

iŕ k. — Nemáž žődjų peȓdąngįntų įš pęńktòjò lįnksnjávimò įń trétjąńjį, bét nevisaĩ iŕ pilnaĩ, dėltő kád daugĩskaitljò gįmtĩnys kaŕtais visósę́, kaŕtais kurjósę́-ne-kurjósę́ tarmėsę́ ųžlaĩkė sávò senôvišką įšvaizdą pagaĩ pęńktòjò lįnksnjávimò, kaĩp ąntaĩ: dąntĩs, debesĩs, òbelĩs, žvėrĩs túri daugĩsk. gįmt: dąntųń, debesųń, òbelųń, žvėrųń (aplįńk Anțkštjus).

2. Visĩ ketviŕtòjò lįnksnjávimò žődjai žemaĩtjų tarmėsę́ dárò sávò daugĩskaitlį pagaĩ piȓmòjò lįnksnjávimò: sūnaĩ 'sū́nųs', pĩtai 'pĩtųs'. Bét prįveiksmjò vĩtòję ųžlĩkò: pĩtumĩs 'meridie', viršumĩs, krűžjumis.

3. Didjaũsjas peȓmainas padárė draúginimas pęnktamę́ lįnksnjávimę. Taĩp akmeńs įrá tikrôji pęńktòjò lįnksnjávimò vĩnáskaitljò įšvaizda, bét sákò akmenĩs pagaĩ trétjòjò, ákmenjò pagaĩ ąńtròjò iŕ ákmenò pagaĩ piȓmòjò. Žemaĩtjų taȓmės iŕ tšjá kaĩp tretjamę́ lįnksnjávimę, vĩnáskaitljò dûtinųję túri galū́nę -ĩ, vĩtôlįnksnųję -ė: pĩmenĩ 'pĩmęnjui', pĩmęnė 'pĩmęnųję́', rúdęnĩ 'rū́dęnjui', rudęnė 'rudęnųję́' iŕ tt.

Bū́davardjų lįnksnjávimas.

Bū́davardjais vadĩname tôkjus žòdjús, kurĩ parôdò gųvųń iŕ negųvųń daĩktų bū́dą, arbá kòkűbę, kaĩp ąntaĩ: géras, gerá; negéras, negerá; platùs, platĩ.

Lĩtúviška kalbá túri dvejôpus bū́davardjus: 1. nedvilųpûtus (vĩńtisus, simplicia) arbá neaptribôtósjòs prasmės (indeterminata), kaĩp ąntaĩ: sénas, baĩtas, sená, baltá; 2. dvilųpûtus (syntactice composita arbá parathetica) arbá aptribôtósjòs prasmės (determinata), kaĩp ąntaĩ: senásys, baltásys, senôji, baltôji. Kĩkvĩnas dvilųpûtòjò bū́davardjò lįńksnys įrá sudėtas įš reikalįńgòjò neaptribôtòjò bū́davardjò iŕ atsákąntjòjò įńvardôvĩtės jĩs, jĩ lįńksnjò, kaĩp ąntaĩ senásys įrá sudėtas įš sénas iŕ jĩs, senôji įš sená (kĩtą kaŕtą sakűdavò *senā) iŕ jĩ; sénòjò įš sėnò iŕ jő; seuősjòs įš senős iŕ jős, iŕ tt.

Nôrįnt peȓmanųti dvilųpûtųńjų bū́davardjų lįnksnjávimą, reĩkja žinôti, kőks įrá įńvardôvĩtjų lįnksnjávimas. Tódėĩ nenórê-

dami į̃škreĩpti môksló ailõs, prádedame nũ nedvilqpũtųñjų bùdavar̃djų lį̃nksnjávimó į̃šaĩškinimó; tólésnjai į̃šrôdóme, kaĩp reĩkja įñvardôvĩtės lį̃nksnjũti iŕ ą̃ńt gáló padũdame taisqklés apĩ' dvilqpũtųñjų bùdavar̃djų lį̃nksnjávimą.

Visús lĩtúviškus bùdavar̃djus draugę' sú dalq̃vjais (participia) į̃sskaĩdóme įñ kéturis lį̃nksnjávimus:

1. Pir̃mójó lį̃nksnjávimó įrá tokĩ' bùdavar̃djai, kurjųñ kamiễnó galę' rańdame -a-, -ja-, kaĩp ą̃ntaĩ: géras, gerá, žáljas, žaljá.

2. -q- kamiénjai bùdavar̃djai dáró ą̃ńtrąñjį lį̃nksnjávimą kaĩp ą̃ntaĩ: gerésnys (į's senôviško *geresnq̃s), pasmrq̃s; jĩm̃s atsákó môtriškósjós gqmės -ė-kamiénjai bùdavar̃djai, kaĩp ą̃ntaĩ: gerésnė, pasmrė.

3. Trétjójó lį̃nksnjávimó įrá -u- kamiénjai bùdavar̃djai, vq̃riškósjós gqmės, kurĩm̃s atsákó -jó- kamiénjai bùdavar̃djai môtriškósjós gqmės, vardĩnqje lįńksnqję sú galū́nę -i: grażùs, grażĩ.

4. Ketvir̃tojo lį̃nksnjávimó įrá tôkĩ bùdavar̃djai, kurjųñ kamiễnó galę' rańdame są̃ñtarą, kaĩp ą̃ntaĩ: vežąñs (į's *vėżants), rášąs (į's *rašãñt-s); jĩm̃s atsákó môtriškósjós gqmės bùdavar̃djai tokĩ' pát, kaĩp iŕ trétjójó lį̃nksnjávimó môtriškósjós gqmės, taĩ įrá -jó- kamiénjai bùdavar̃djai sú galū́nę -i vĩnáskaitljó vardĩnqję lįńksnqję, kaĩp ą̃ntaĩ: vežąntĩ, rášąnti. Minễtinas daĩktas, jôg lĩtúviška kalbá netúri tókjųñ bùdavar̃djų, kurĩ' atsakq̃tų tretjam̃ csqbễvar̃djų lį̃nksnjávimui, tókjųñ kaĩp ą̃ntaĩ: vagĩs, vagĩ's; avĩs, avĩ's.

Pir̃mójó bùdavar̃djų lį̃nksnjávimó pávqzdjai.

Vq̃riškósjós gqmės bùdavar̃djai.

Vĩnáskaitlys.

I V.	géras	mįñkštas	túštjas
II G.	géró	mįñkštó	túštjó
III D.	geram̃	mįnkštam̃	tuštjam̃

IV A.	géra̧	mi̧ñkŝta̧	túŝt̯ja̧
V Š.	géras	mi̧ñkŝtas	túŝt̯jas
VI P.	gerú	mi̧ñkŝtu	tuŝt̯jú
VII V.	geramȩ́	mi̧nkŝtamȩ́	tuŝt̯jamȩ́

D a u g ĭ s k a i t l y s.

I, V: V. iŕ Š.	gerĭ́	mi̧nkŝtĭ́	tuŝtĭ́
II G.	geru̧ń	mi̧nkŝtu̧ń	tuŝt̯ju̧ń
III D.	gerîm̂s	mi̧nkŝtîm̂s	tuŝtîm̂s
IV A.	gerús	mi̧ñkŝtus	tuŝt̯jús
VI P.	geraĭ́s	mi̧nkŝtaĭ́s	tuŝt̯jaĭ́s
VII V.	gerúińsȩ́	mi̧nkŝtúińsȩ́	tuŝt̯júińsȩ́

D v ĭ́ s k a i t l y s.

I,IV,V:V. A.Š.	gerú	mi̧ñkŝtu	tuŝt̯jú
II G.	geru̧ń	mi̧nkŝtu̧ń	tuŝt̯ju̧ń
III D.	gerîm̂	mi̧nkŝtîm̂	tuŝtîm̂
VI P.	gerîḿ	mi̧nkŝtîḿ	tuŝtîḿ
VII V.	gerúińsȩ́	mi̧nkŝtúińsȩ́	tuŝt̯júińsȩ́

Môtriŝkósjós gu̧més búdavard̯jai.

V î n á s k a i t l y s.

I, V: V. iŕ Š.	gerá	mi̧nkŝtá	tuŝt̯já
II G.	gerős	mi̧nkŝtős	tuŝt̯jős
III D.	gérai	mi̧ñkŝtai	túŝt̯jaî
IV A.	géra̧	mi̧ñkŝta̧	túŝtja̧
VI P.	gerá̧	mi̧ñkŝta̧	tuŝt̯já̧
VII V.	gerójе̧́	mi̧nkŝtójȩ́	tuŝtjójȩ́

D a u g ĭ s k a i t l y s.

I, V: V. Š.	géròs	mįn̂kŝtòs	túŝţjòs
II G.	gerųń	mįnkŝtųń	tuŝţjųń
III D.	geròm̂s	mįnkŝtòm̂s	tuŝţjòm̂s
IV A.	gerás	mįn̂kŝtas	tuŝţjás
VI P.	geròmĭs	mįnkŝtòmĭs	tuŝţjòmĭs
VII V.	geròsę́	mįnkŝtòsę́	tuŝţjòsę́

D v ĭ s k a i t l y s.

I, IV, V: V. A. Š.	gerĭ	mįn̂kŝti	tuŝtĭ
II G.	gerųń	mįnkŝtųń	tuŝţjųń
III D.	geròm̂	mįnkŝtòm̂	tuŝţjòm̂
VI P.	geròḿ	mįnkŝtòḿ	tuŝţjòḿ
VII V.	geròsę́	mįnkŝtòsę́	tuŝţjòsę́.

Ąntrásys bū́davarḑjų lįnksnjávimas.

V ĭ n á s k a i t l y s.

	Vŷriŝkòji gųmė́		Môtriŝkòji gŷmė	
I, V: V. Š.	gerésnys	medĭnys	gerésnė	medĭnė
II G.	gerésnjò	medĭnjò	gerésnės	medĭnės
III D.	geresnjam̂	medĭnjui	gerésnei	medĭnei
IV A.	gerésnį	medĭnį	gerésnę	medĭnę
VI P.	geresnjú	medinjú	geresnę́	medinę́
VII V.	geresnjamę́	medĭnųję	geresnėję́	medĭnėję

D a u g ĭ s k a i t l y s.

I, V: V. Š.	geresnĭ	medĭnjai	gerésnės	medĭnės
II G.	geresnjųń	medĭnjų	geresnjųń	medĭnjų
III D.	geresnĭm̂s	madĭnjams	geresnėm̂s	medĭnėms
IV A.	geresnjús	medinjús	geresnés	medinés
VI P.	geresnjaĭs	medĭnjais	geresnėmĭs	medĭnėmis
VII V.	geresnjūńsę́	medĭnjūńsę	geresnėsę́	medĭnėsę

6

Dvı̃skaitlys.

I,IV,V:V.A.Š.	dú geresnjú	—medinjú	dvı̃ geresnı̃	—medinı̃
III D.	dvı̂m̂ geresnı̂m̂	—medı̃njam	dvı̂m̂ geresnėm̂	—medı̃nėm
VI P.	dvı̂ḿ geresnı̂ḿ	—medı̃njam	dvı̂ḿ geresnėḿ	—medı̃nėm

Visı̃ kitı̃ lįńksnjai įrá tókı̃ pát, kaı̃p atsákąntı̂ji daugı̃sk.

Trėtjásys búdavardjų lįnksnjávimas.

Vı̂náskaitlys.

	Vŷriškóji gąmė		Môtriškóji gąmė	
I,V:V.Š.	aı̂škus	saldús	aı̂ški	saldı̃
II G.	aiškaús	saldaús	aiškjős	saldjős
III D.	aiškjam̂	saldjam̂	aı̂škjai	salı̃djai
IV A.	aı̂šką	salı̃dų	aı̂škją	salı̃dją
IV P.	aı̂škju	saldjú	aı̂škją	saldją́
VII V.	aiškjamę́	saldjamę	aiškjóję́	saldjóję́

Daugı̃skaitlys.

I, V: V. Š.	aı̂škųs	salı̃dųs	aı̂škjós	salı̃djós
II G.	aiškjųń	saldjųń	aiškjųń	saldjųń
III D.	aiškı̂m̂s	saldı̂m̂s	aiškjóm̂s	saldjóm̂s
IV A.	aı̂škjus	saldjús	aı̂škjas	saldjás
VI P.	aiškjaı̃s	saldjaı̃s	aiškjómı̃s	saldjómı̃s
VII V.	aiškjũńsę	saldjũńsę́	aiškjósę́	saldjósę́

Dvı̃skaitlys.

I,IV,V:V.A.Š.	dú aı̂škju	—saldjú	dvı̃ aı̂ški	—saldı̃
III D.	dvı̂m̂ aiškı̂m̂	—saldı̂m̂	dvı̂m̂ aiškjóm̂	—saldjóm̂
VI P.	dvı̂ḿ aiškı̂ḿ	—saldı̂ḿ	dvı̂ḿ aiškjóḿ	—saldjóḿ

Lı̃kusı̂ji lįńksnjai kaı̃p daugı̃skaitlųję.

Ketvirtásys búdavardjų lįnksnjávimas.

Vyriškósjós gymės dalývjai (participia).

V í n á s k a i t l y s.

I,V: V. Š.	sukąńs	súkęs	súksjąs
II G.	súkąntjó	súkusjó	súksjąntjó
III D.	sukantjam̃	súkusjam	súksjąntjam
IV A.	súkąntį	súkusį	súksjąntį
VI P.	súkąntju	súkusju	súksjąntju
VII V.	sukąntjamę́	súkusjamę	súksjąntjamę

D a u g í s k a i t l y s.

I,V: V. Š.	sukąń iŕ súkąntįs	súkęń iŕ súkusįs	súksjąń iŕ súksjąntįs
II G.	sukąntjųń	súkusjų	súksjąntjų
III D.	sukąntíms	súkusíms	súksjąntíms
IV A.	súkąntjus	súkusjus	súksjąntjus
VI P.	sukąntjaís	súkusjais	súksjąntjais
VII V.	sukąntjůńsę́	súkusjůńsę	súksjąntjůńsę

D v í s k a i t l y s.

I,IV,V:V.A.Š.	dú súkąntju	—súkusju	súksjąntju
III D.	dvím̃ sukąntím̃	—súkusím	súksjąntím
IV P.	dvím̃ sukąntím̃	—súkusím	súksjąntím

Líkusíji lįńksnjai, kaíp atsákąntíji daugískaitlyję.

Môtriškósjós gymės dalývjai (participia).

V í n á s k a i t l y s.

I, V: V. Š.	sukąntí	súkusi	súksjąnti
II G.	sukąntjős	súkusjós	súksjąntjós
III D.	súkąntjai	súkusjai	súksjąntjai

IV A.	súkąntją	súkusją	súksjąntją
VI P.	súkąntją	súkusją	súksjąntją
VII V.	sukąntjòję́	súkusjòję	súksjąntjòję

D a u g ĭ s k a i t l y s.

I, V: V. Š.	súkąntjòs	súkusjòs	súksjąntjòs
II G.	sukąntjų̃	súkusjų	súksjąntjų
III D.	sukąntjòm̃s	súkusjòms	súksjąntjòms
IV A.	súkąntjas	súkusjas	súksjąntjas
VI P.	sukąntjòmĭs	súkusjòmis	súksjąntjòmis
VII V.	sukąntjòsę́	súkusjòsę	súksjąntjòsę

D v ĭ s k a i t l y s.

I,IV,V:V·A.Š.	dvĭ sukąntĭ	—súkusi	—súksjąnti
III D.	dvĭm̃ sukąntjòm̃	—súkusjòm	—súksjąntjòm
VI P.	dvĭm̃ sukąntjòm̃	—súkusjòm	—súksjąntjòm

Lĭkusĭji lįńksnjai, kaĭp atsákąntĭji daugĭskaitlųję.

P r ų̂ r a š a i b ú d a v a r d j ų l į n k s n j á v i m u i į š a î š k į n t i.

1. Sulų̂ginus búdavardjų lįnksnjávimą sú esqbêvardjų lįnksnjávimu, pasirôdò, jôg môtriškòsjòs gqmės búdavardjai taĭp įrá lįnksnjų̂jami, kaĭp iŕ esqbêvardjai tő̃s patjő̃s į́švaizdòs: **gerá** iŕ **tvòrá, tuštjá** iŕ **pradjá, medĭnė** iŕ **lipĭnė; saldĭ, sukąntĭ** ir **martĭ** sávò lįnksnjávimę nerôdò nėjôkjò átskqrjò. Bét vų̂riškòsjòs gqmės búdavardjai įństabjaĭ atsĭskirja nů̃ tő̃s patjő̃s į́švaizdòs esqbêvardjų, kaĭp ąntaĭ:

a) Vĭnáskaitljò šauktĭnys esqbêvardjų lįnksjávimę túri savő̃tiškas galúnes -ę (vų̂rę), -au (sunaú), tů̃ taĩpu kád búdavardjų lįnksnjávimę tás lįńksnys taĭp pát įsveĭzdi kaĭp vardĭnys: **géras, saldús;**

b) dų̂tinys: **geram̂, tuštjam̂, saldjam̂** túri kitôniską galúnę, nekaĭp **vų̂rui, súnui.**

c) taĩp pát iŕ vītôlįnksnys: geramę̃, saldjamę̃, nesutįńka sú vų̃rę, sunųję̃;

d) daugĩskaitljò vardĩnys iŕ šauktĩnys: gerĩ iŕ vų̃rai neatitįńka; taipõgi neatitįńka:

e) dûtinys: gerîms, saldîms iŕ vų̃rams, sunumîs;

f) dvĩskaitljò dûtinys: gerîm̃, saldîm̃ iŕ vų̃ram, sunum̃;

g) dvĩskaitljò padaȓginys: gerím̃, saldím̃ iŕ vų̃ram, sunúm̃.

2°. Kaíp kítur, taíp iŕ búdavardjų lįnksnjávimę dárò nemážą keblúmą iȓ paînìją -ja-kamiénjai žõdjai:

Vísòs lĩtúvjų taŕmės įšdiľdė j põ sąntarõs prų̃š i, ī iŕ į́špradinę ę. Į́š *tuštji, *tuštjīms, *svetję vísur gímė: tuští, tuštîms, svetę́. Bét j prų̃š a ilgjaús turẽjòs: į́š *tuštjamę, *tuštjais gímė augštaítjų *tušt-š-jamę, *tušt-š-jais; į́š tųń peȓmainjus a põ j įń e: *tuštšjemę, *tuštšjeis iŕ ąńt gálò įšmétus j: tuštšemę́, tuštšeís. Žemaítjų tarmėję́ į́š *tuštjamę, *tuštjais gímė *tuštjemę, *tuštjeis iŕ įšmétus j: tuštemę́, tušteís.

Kīkvīnas e daugų̃bėję tarmjųń įńgaûna baľsės a gaŕsą: géras paviŕsta įń gáras (sú mįńkštu g), tódėľ kalbômókslinįńkai neįńmánò kaip rašų̃ti: aŕ tuščeis, aŕ tuščieis, aŕ daȓ tuščiais. Šleíkerys rášò vīnaip, Kuršaîtys — ąńtraip. Mums rôdòs, kád tšjá reíkja palíkti laísvę rašų̃tójams, dėltõ kád aŕ šjaíp aŕ taíp parašų̃si, skaitų̃tójas vīnaip skaitų̃s, ųžlaikų̃damas sávò prigįmtõsjòs tarmės páprótį.

3°. Kaíp esųbêvardjų, taíp iŕ búdavardjų lįnksnjávimę dídeles átmainas dárò žõdjų draúginimas. Jaî kóksaí nõris vīnò lįnksnjávimò lįńksnys įńgaûna tôkją pát į́švaizdą kaíp iŕ bęndravaŕdys kítò lįnksnjávimò lįńksnys, tád iŕ líkusîji lįńksnjai gáli búti taŕp savęńs įšlų̃gįnti. Tódėľ búdavardjò dídys 'magnus' môtriškóji gųmė: dídė, dídės, dídei, dídę, dídėję, dídės iŕ tt. pagaľ piȓmójò lįnksnjávimò, taíp pát iŕ vīnáskaitljò vītôlįnksnys: didimę̃ pasitraûkė į́š kéljò padarų̃tam pagaľ piȓmójò lįnksnjávimò vītôlįnksnjui: didjamę́. Bét nereíkja paŕ vīną laikų̃ti búdavardjų:

dídys, diǫjá arbá dídė (tős patjős prasmės, kaíp iŕ dídelys, dídelė) iŕ didús, didí 'superbus, -ba'.

Trétjòjò lįnksnjávimò arbá -u-kamiėnjai búdavarǫjai draúginimò keljú įńgíjò tôkją į'švaizdą, kôkją túri -ja-kamiėnjai piŕmòjò lįnksnjávimò búdavarǫjai, vînáskaitljò dûtinųję, padaŕginųję iŕ vîtôlįnksnųję: salǫjam̂, salǫjú, salǫjamę', daugískaitljò visûńsę' lįńksnjûńsę, atskų̂rus vardínį iŕ šauktínį, kurjûdu ųžlaíkė senôvišką į'švaizdą: saľdųs, iŕ dvískaitljò visûńsę' bé į'šįmtinės.

Taíp tataí -u-kamiėnjų búdavarǫjų lįnksnjávimas įrá míšras: vîní lįńksnjai įrá padarų̂ti į'š -ú-kamiėnjų, kití į'š -já-kamiėnjų. Žemaítjų tarmėsę' beųžlíkò tiktaí vînáskaitljò vardínys iŕ šauktínys (saldús, platús iŕ kití tókí'), padarų̂tas į'š -ú-kamiėnjò; tû taŕpu kád visí kití lįńksnjai įrá padarų̂ti į'š -já-kamiėnjò, kaíp vînáskaitljò gįmtínys: saľǫjò (taŕmiškai: saľdže, saľdze, saľde)= saldaús, plátjò (taŕmiškai: plátše, plátse, pláte), apsk.: saľdę, plátę = saľdų, plátų, daugískaitljò vard. iŕ šaukt.: saldí, platí = saľdųs, plátųs.

Tás -u- iŕ -ja- kamiėnjų búdavarǫjų draúginimas gávò prádją nû môtriškòsjòs gųmės búdavarǫjų: saldí iŕ platí tiktaí vînáskaitljò vardínųję iŕ šauktínųję teatsískirja nû piŕmòjò lįnksnjávimò -ja-kamiėnjų búdavarǫjų: tuštjá, tretjá; visûńsę' kitûńsę' lįńksnjûńsę nėrá nėjôkjò átskųrjò: platjős, plátjòs taíp pát įšveízdi kaíp iŕ tuštjős, túštjòs. Bét tókíms búdavarǫjams, kaíp ąntaí: tuštjős, túštjòs atsákò piŕmòjò lįnksnjávimò vų̂riškòsjòs gųmės: túštjò, tuští, tòdėľ žemaítjai iŕ nusprę̂ndė, jôg iŕ búdavarǫjams: platjős, plátjòs teisįńgai túri atsakų̂ti vų̂riškòsjòs gųmės búdavarǫjai: plátjò 'plataús', platí 'plátųs'.

Į̇š tős patjős prų̂žastí's iŕ ketviŕtòjò lįnksnjávimò búdavarǫjai, teisįngjaús sákąnt dalų̂vjai (participia), tiktaí kéletą lįńksnjų tetúri padarų̂tų pagaľ senôviškò lįnksnjávimò: sukąńs, sukąntí, sukąń; tû taŕpu kád daugų̂bė lįńksnjų įńgíjò -ja- kamiėnjų búdavarǫjų į'švaizdą: súkąntjò, kaíp túštjò iŕ tt.

Kaíp atę́ntys, atę́ntė 'veniens, futurus, -ra' į'š *at-jąńs 'ad-iens' peŕsidąnginò įń ąntrąnjį lįnksnjávimą, taíp iŕ sukąńs

iŕ kití dalṷvjai nevînòję́ tarmėję́ įṅgį́ja šjąndí́ną -ų- kamiénjų bṹdavardjų į́švaizdą: súkąntys.

Niėkatrősjòs gųmės bṹdavardjai.

Niėkatrősjòs gųmės esųbêvardjams įšnṷkus, rôdòs, nebereíkja niėkatrősjòs gųmės bṹdavardjų. Tũ taȓpu neabejôtinas daĩktas, jôg lĩtúviška kalbá tebevartôja labaí senôviškus niėkatrősjòs gųmės bṹdavardjus. Trįńs įrá tő ųžlaíkųmò prṷ̂žastįs:

1. tòkjṹńsę́ sakinjṹńsę́, kurjųń veikêjas (subiectum) įra neaptribôtinys žődys (infinitivus), apṷsaka (praedicatum) negáli bṹti neí vṷriškòsjòs gųmės, neí môtriškòsjòs, kaíp ąntaí: saldú iŕ gražú ų́ž tėvṷnę miŕti 'dulce et decorum est pro patria mori', «lęngvú prižadêti, sųnkú įšpiĩdųti»;

2. bepersőnjai sakinjaí nepríima neí vṷriškòsjòs gųmės, neí môtriškòsjòs. Sulṷgįnk latṷniškus sákinjus: «ventum est ad praelium», «Romae per septem reges regnatum est», «mihi gratum est» sú lĩtúviškais: tśjá paúkštjò tupêta, teń' viȓkò bêgta, tśjá žmònjųń važjũjama, mań gaílu, taũ šaĩta, jaḿ šiȓta;

3. įńvardôvĩtės (pronomina) ųžlaíkė niėkatrąńją gṷmę, kaíp ąntaí: tát, tataí, taí 'istud'. Tôkjai įńvardôvĩtei ésąnt veikêjò vĩ́tòję iŕ apṷsaka túri bṹti niėkatrősjòs gųmės, kaíp ąntaí: aŕ tát gražú?

-a- kamiénjai bṹdavardjai kítą kaȓtą niėkatrősjòs gųmės galṹnėję turêjò -d, pá̧jmtą į́š įńvardôvĩtjų lįnksnjávimò; sulṷgįnk lat. id, istud, illud sú lĩt. id[-ąńt 'auf dass = *in id' = ut finale]. Lĩtúvjai senųń senôvėję sákė: *šalta-d, *šilta-d, *sveika-d. Tasaí -d žődjų galę́ turêjò įšnṷkti pagaȓ lĩtúviškòs kalbős tarsnínjų dêsnjų; tòdėȓ rádòs tòkí́ žődjai: šaĩta, šiȓta, sveíka, kurjṹs iŕ šjąndí́ną tebevartôja daugṷbė augštaítjų lĩtúvjų. Žemaítjų tarmėję́ nudílò galṹnės baȓsė -a: šaĩt, šiȓt, sveík.

Šleíkerys iŕ kití kalbinįńkai sákò, bṹk reíkją rašṷti: *šaltą, *šiltą, *sveiką, dėltő kád niėkatrősjòs gųmės žęńklas búvęs -m (lat. parum, gratum, ventum). Bét nereíkja ųžmiŕšti, jôg mṹsų

búdavardjai įrá lįnksnjûjami pagal' įnvardôvītjų lįnksnjávimó, kurjő niėkatrôji gųmė́ túri žęñklą né -m, bét -d (illud, istud)! Neganá tő, į's *šaĩtą pas lītúvjų augštaítjų rų̃tų šalųję́ bū́tų gímęs *šaĩtu, *šaĩtu, pás žemaítjų *šaĩta, kaíp į's viľką gímė augštaítjų rųtī'tjų viľku viľku, žemaítjų—viľka, tũ tarpu kád augštaítjai rųtī'tjai sákò: mañ šaľta, žemaítjai—: muñ šaĩt.

-u- kamiė̃njai niėkatrősjós gųmės búdavardjai nũ senųñ senôvės neturė̃jò nėjôkjò žęñklò: mū́sų platú gražjaí atsákò graíkiškam πλατύ iŕ sanskrítiškam pr̥thú.

Taíp pát iŕ búdavardjai, kurjųñ kamiênò galę́ įrá sąntará vīnáskaitljò niėkatrősjós gųmės vardínųję iŕ apskųñstinųję neturė̃jò nėjôkjò žęñklò: *reikjant, *velkant, taí įrá grų́nas kamiênas, kuŕs tarnávò tųñ lįnksnjų vī'tòję. Nudílus sąñtarai t, gávome dabaŕ vartôjamus niėkatrősjós gųmės žodjús: reíkjąn, reikėjęn, reikêsjąn; snįngąn, snįgęn.

Nebé reíkalò velkąñ, degąñ, viľkęn, dégęn, viľksjąn, dégsjąn dabaŕ tarnaûja vardínjò daugískaitljò lįnksnjò vī'tòję, bét tėjá neįšpûla įnsileîsti įñ įšaiškinimą prų̃žastī's, paŕ kurjąñ vardínys vīnáskaitljò niėkatrősjós gųmės lįnksnys įnsigrjôvė įñ vardínjò daugískaitljò vų̃riškósjós gųmės lįnksnjò vī'tą. Reíkja tiktaí žinôti, jôg nuplíkęn iŕ kití tókī' dalų́vjai pás rųtī'tjų pildò tarnávimą nevīñ vų̃riškósjós, bét iŕ môtriškósjós gųmės daugískaitljò vardínjò lįnksnjò.

Prų̃veiksmjai 'adverbia'.

Niėkatrősjós gųmės búdavardjų vīnáskaitlinys apskųñstinys lįnksnys nevīnóję́ kalbóję́ pildò prų̃veiksmjų tarnávimą, kaíp ąntaí: lat.: multum, parum, facile; lęnk.: miło; rúsiškai: пріятно. Senųñ senôvėję tôkį pát tarnávimą pildė iŕ lītúviškų niėkatrősjós gųmės búdavardjų apskųñstinys lįnksnys, bét padarų̃tas pagaľ įnvardôvītjų lįnksnjávimò: šaĩta(d), šiľta(d). Tóksaí įrá mū́sų prų̃veiksmys ganá (į's *ganá-d: sanskrit. ghaná-s 'pilnas'; į's átžvilgjò įñ prásmę, žvilgterėk įñ rúsišką «полно плакать» = ganá veŕkti) iŕ piŕmgaljai sudėtinjų búdavardjų: jûd-

bèras 'jûdaí bêras', baît-margas 'baltaí maȓgas' iȓ daúg kitųñ tókjųñ.

Paprastȋji mū́sų prȳveiksmjai įrá sudurtí į̃s niėkatrṓsjòs gųmės apskųñstinjò lįñksnjò iȓ patviȓtinimò dalélės -ai, kurjąñ mátome daugȳbėję tókjųñ žõdjų, kaíp: tas-aí, šis-aí, tat-aí: šaltaí, šiltaí... į̃s niėkatrṓsjòs gųmės apskųñstinjò lįñksnjò *šalta[-d], *šilta[-d] iȓ -ai.

-u- kamiėnjai bū́davardjai túri míšrą lįnksnjávimą. Prȳveiksmjams darȳti įrá reikalįñgas nė́ ú-kamiėnys, bėt já-kamiėnys: drąñsjai įrá padarȳtas į̃š niėkatrṓsjòs gųmės apskųñstinjò lįñksnjò: *drąñsja[-d] (kaíp iȓ dût. drąñsjam̃) iȓ patviȓtinimò dalėlės -ai.

Práktiška taisųklė prȳveiksmjams darȳti įrá ší: Jaî vīnáskaitljò vardínys bū́davardjò lįñksnys túri galū́nę -as, tád reíkja jąñ peȓdirbti įñ -ai; bė́t jaî túri -jas, -ys arbá -us, tád reíkja jás peȓdirbti įñ -jai. Pávųzdjai: géras: prȳveiksmys geraí, baîtas: baltaí, tū́štjas: tū́štjaí, gerésnys: ž. gerésnjai, saldús: saľdjai iȓ saldjaí. Bėt į̃š bū́davardjò sė́nas tū́rime prȳveiksmį seneí, nė́ senaí, kaíp taisųklė reikalaûja. Taíp pát į̃š bū́davardjò dídys aplįñk Tiľžę įrá vartôjamas netaisųkliškaí padarȳtas prȳveiksmys dideí 'valde, labai': mū́sų kráštò augštaítjai sákò didjaí, kaíp taisųklė reikalaûja.

Labaí vartôjami įrá žõdjai sú galū́nę -ųn, kaíp ąntaí: žemųń, augštųń, brąngųń iȓ kití tókí', kurjū́s Kuršaítys vadína prȳveiksmjais. «Kȋk galvųñ, tȋk galvôjimų» apí' tųñ žõdjų kiľmę. Mum̃s rôdòs ų́ž kitús įñ tí'są panašésnys šís įšaîškinimas: apskųñstinys lįñksnys kĩtą kaŕtą iȓ bė́ prȳšdėljò «įñ» pagaîbòs galė̃jò parôdȳti «vī'tą, kuȓ kás eína». Taíp latȳniški apskųñstinjai: domum, rus, Romam, Corinthum, Athenas tam̃ tíkslui nereikalaûja prȳšdėljò «in», tũ taȓpu kád paprastȋji esųbêvardjai negalė̃jò apsieíti bė́ jõ pagaîbòs, kaíp ąntaí: in urbem, in silvam. Grážjòs tõ senôviškò páprótjò pálaikòs iȓ šjąndí'ną tebėrá saulė̃tekinjų augštaítjų tarmėję': apskųñstinys neaptribôtinjò lįñksnys (supinum) bė́ prȳšdėljò pagaîbòs tòję' tarmėję' rôdò «kuȓ kás eína», kaíp ąn-

taí: eík guľtų 'i cubitum', jís eína ŝi'nó pjaûtų, taŕtumi «jís eína įń ŝi'nó pjôvimą»,

Senųń senôvėję lītúvjai taíp vartôjò iŕ kitųń esqbêvarḍjų apskųn̂stinjus lįnksnjús: *laukań, *ŝalíń, *augŝtqn̂, *ŝaltqn̂ búvò tikrí apskųn̂stinjai lįńksnjai į'ŝ esqbêvarḍjų: laúkas, ŝalís, *augŝtqs, *ŝaltqs. Bét tókí' apskųn̂stinjai lįńksnjai, rôdqdami «kuŕ kás eína», turêjò netôlimą nū pr͡ųveiksmjų prásmę; tódėľ, kaíp niėkatrősjòs gqmés apsk. lįńksnys: *ŝalta[-d]; *ŝilta[-d] įńgávęs patviŕtinimò dalėlę -ai paviŕtò įń tíkrą pr͡ųveiksmį: ŝaltaí, ŝiltaí, taip lų̃gjai iŕ esqbêvarḍjų apsk. lįńksnys, įńgíjęs netôlimą nū pr͡ųveiksmjų prásmę, apturêjò tąń pátją patviŕtinimò dalėlę -ai iŕ paviŕtò įń pr͡ųveiksmį: *laukan-ai, *ŝalqn-ai, *augŝtqn-ai. Tá pilná į'ŝvaizda tebėrá kvêdarniŝkjų búdavardqję augŝtqn-aí--kas (aplįńk Tiľžę augŝtų̃nai-kas) 'supinus, resupinus' iŕ tókjūńsę' senôviŝkūńsę ŝóḍjūńsę, kaíp ąntaí: gilqn-aí, kurįń Kurŝaîtys sávò lītúviŝkai -vôkiŝkamę ŝódų̃nę įŝspaûzdinò draugę sū gilqń.

Patviŕtinimò dalėlė -ai nesuaûga sū ŝóḍjais ąmŝinaí iŕ neatitraukjamaí: ŝis-aí stôvi gretų̃mais su ŝís, tas-aí su tás, tat-aí su tát. Tódėľ lītúvjai nevînam̂ ŝóḍjui neteisįn̂gai nutraûkė galū́nę -ai: į'ŝ mataí padárė mát, į'ŝ *kámai—kam̂. Taíp pát iŕ į'ŝ senôviŝkų apskųn̂stinjų lįńksnjų: *laukanai, *ŝaltqnai, *augŝtqnai, *ŝalinai atmétęń -ai padárė ŝjąndí'ną vartôjamus ŝóḍjús: laúkan, ŝaltqń, augŝtqń, ŝalíń, kurjųń galū́nė -n visósę' tarmėsę' įrá įŝtarjamá, dėltő', kád neseneí teatsirádò paskutinjőjòję ŝóḍjų sąńjamòję', tū taŕpu kád vîn̂tisasys arbá nesudêtasys sū dalelę' -ai apsk. lįńksnys, jaî pr͡ųgaidė nekrįńta ąńt paskutinjősjòs sąńjamős, vísur nustôjò galínės púsbalsės n: laúką, ŝálį, aúgŝtį, ŝaľtį.

Ŝleíkerys sąn̂prótavò, bū́k laúkan iŕ kití tókí' ŝóḍjai gímęń į'ŝ apskųn̂stinjò lįńksnjò *laúkan iŕ atsákąntjò sláviŝkam на 'ąńt' pr͡ųŝdėljò. Bét tás sąn̂prótys įrá bé pêḍjų iŕ pámatò (págrįndò)! Žínąnt, jôg rqtí'tjai augŝtaítjai peŕdirba «an» pr͡ų̃ŝ sąn̂taras įń «un» (rqt. augŝt. sun-spará=ŝem. sąń-spará, sun-narų̃s=sąn̂-

narys), reĩkja tiktaĩ žvilgterėti į̃ tõkį sákinį, kaíp ąntaí: «Miškań búdavó einí» (Anqkštjųñ šiléljó 20 ailá) iŕ pasirôdqs, jôg miškań į́š *miškanaí tegalējó gįḿti, bét negalêjó į́š *miškanna; dėltő kád įš tókjős pirmálqtės (Grundform) saulêtekinjai augštaítjai bútų pasidáręń né miškań, bét *miškmna. Ąñtrą púsę veŕtus, tókí' žőd̨jai, kaíp id-ańt, kam-ant-inê-ti 'interrogatione aliquem premere' (į́š *kam-añti 'na co = quorsum') rôdó, jôg jaú giljóję́ senôvėję, kád niėkatrősjós gqmės apskųñstinjó lįńksnjó galúnės -d iŕ -m tebebúvó sveíkós iŕ nepeĩmainqtós, lĩtúvjai vartôjó prq̂šdėlį «ąńt». Tódėĩ «į́š piŕštó įšlaũžtas» įrá sakinq̃s, búk músų senátėvjai daŕ iŕ kítą turêjó bęndraprásmį prq̂šdėlį *na!

Búdavard̨jų iŕ prq̂veiksmjų laipsnjávimas 'gradatio'.

Búdavard̨jai rôdó gqvųñ iŕ negqvųñ daĩktų kókq̃bę, Bét tá kókq̃bė įrá nelq̃gi iŕ įńvairí: vĩnas daĩktas gáli turêti jős daugjaús ų́ž kítą, arbá daugjaús ų́ž visús kitús daĩktus. Tódėĩ búdavard̨jai túri pő trís laĩpsnjus (gradus): pirmásys vadínas nelq̃ginamasys laĩpsnys — positivus, antrásys augštesnq̃sys — comparativus, tretjásys augštjaũsys—superlativus.

Augštésnjójó laĩpsnjó galúnė įrá: vq̃riškósjós gqmés: -ésnys, môtriškósjós gqmės: -ésnė, augštjaũsjójó—: vq̃r. gqmės: -jaũsys arbá -jaũsjas, môtr. gqmės: -jaũsė arbá -jaũsja. Pávqzd̨jai: baĩtas, -á —baltésnys, -ė—baltjaũsys, -ė arbá baltjaũsjas, -ja; dídis, ė—didésnys, -ė—did̨jaũsys, -ė iŕ d. k.

Vqrésnys, vqrjaũsys netúri nelq̃ginamójó laĩpsnjó búdavard̨jó, dėltő kád vq̃ras jaú seneí į́š búdavard̨jó paviŕtó į̃ń esqbêvardį. Taíp pát augésnys 'maior natu', sákąnt į̃ń môtriškąą, įrá bé nelq̃ginamójó iŕ augštjaũsjójó laĩpsnjó.

Piŕmas, pirmésnys, pirmjaũsys; paskutínys, paskutjaũsys túri laĩpsnjus taŕtumi nereikalįñgai, tũ taŕpu kád dídelys skaítljus med̨jagínjų búdavard̨jų, kaíp ąntaí: medínys, mólínys, skardínys, sidabrínys, vakarq̃kštys, rqtmetínys iŕ

kití tóki' aplįnkų̃bjų búdavardjai negáli turêti neí augštésnjójó, neí augštjaûsjójó laîpsnjó.

Minêtini įrá nuplônįntósjós prasmés augštesnîji laîpsnjai, kaíp ąntaí: didêlèsnys 'maiusculus', mažêlèsnys 'minusculus', gerêlèsnys 'paullo melior' iŕ kití tóki'.

Nôrįnt pastíprįnti augštjaûsjójó laîpsnjó prásmę, reíkja prỹ jő pridur̃ti žódėlį: visų arbá kû, kaíp ąntaí: visų-gerjaûsys 'longe optimus, omnium optimus', kû-gerjaûsys 'quam optimus'. Žemaítjų tarmė tam̃ tíkslui prídeda kar̃tais žódėlį saû: saû gerjaûsys 'quam optimus'.

Žemaítjų tarmėję' nelỹginamójó laîpsnjó dvilųpûtîji búdavardjai, sudėtí sú žődjú «visų-», túri augštjaûsjójó laîpsnjó prásmę, kaí ąntaí: visų-gérà̀sys 'optimus', visų-mážàsys 'minimus'

Prỹveiksmjų laîpsnjai įrá dárómi į'š atsákąntjųńjų búdavardjų laîpsnjų pagal' žínómósjós taisųklės, kaíp ąntaí: gerésnys: gerésnjai 'melius', gerjaûsys: gerjaûsjai 'optime'. Bét augštesnų̃sys prỹveiksmjų laîpsnys: gerésnjai, tólésnjai, daugésnjai, nevísur įrá vartôjamas, dėltő kád tasaí laîpsnys visósę' tarmésę' įrá dárómas sú pagaîbą savőtiškós galúnės -jaús arbá -jaú, kaíp ąntaí: gerjaús arbá gerjaú 'melius'.

Minêtinas įrá prỹveiksmys jûjaús arbá jûjaú arbá jű 'magis', kuŕs netúri nelỹginamójó laîpsnjó; pãvųzdys: vaikaí jûjaús mų̃li môtųną, nekaíp têvą.

Búdavardjų prỹgaidė.

Įš átžvilgjó įń prỹgaidę reíkja atskir̃ti dvitartjús búdavardjus, kurjųń kamiênas túri dví tartí arbá sąñjami, kaíp ąntaí: géras, gražús, nű tritar̃tjų arbá daugtar̃tjų, kurjųń kamiênę rąńdame daugjaús né dví sąñjami, kaíp ąntaí: mêlinas, raudônas, malónús. Neganá tő, môtriškósjós gųmės búdavardjai túri savőtišką prỹgaidę, kurí nesutįńka sú vỹriškósjós gųmės búdavardjų prỹgaidę. Tódėl' reíkja įńsiveizdêti įń prỹgaidę: 1. dvitar̃tjų búdavardjų iŕ tritar̃tjų vỹriškósjós gųmės; tólésnjai 2. dvitar̃tjų iŕ tritar̃tjų búdavardjų môtriškósjós gųmės.

I. a) Dvitaŕtjų vų́riškósjós gųmės búdavardjų prų̂gaidė.

Lįńksnjai.	1. Skų́rjus.		2. Skų́rjus.	
	1 páskųrys.	2 páskųrys.	3 páskųrys.	4 páskųrys.
	Vīnáskaitlys.			
1. Vard., 5. Šauk.	géras	mįñkštas	grażús	aîškus
2. Gįmt.	gérò	mįñkštò	grażaús	aiškaús
3. Dût.	geram̃	mįnkštam̃	grażjam̃	aiškjam̃
4. Apsk.	gérą	mįñkštą	gráżų	aîškų
6. Padaȓg.	gerú	mįñkštu	grażjú	aîškju
7. Vītôl.	geramę́	mįnkštamę́	grażjamę́	aiškjamę́
	Daugīskaitlys.			
1. Vard., 5. Šauk.	gerí	mįnkští	gráżųs	aîškųs
2. Gįmt.	gerų̃	mįnkštų̃	grażjų̃	aiškjų̃
3. Dût.	gerī̃ms	mįnkštī̃ms	grażī̃ms	aiškī̃ms
4. Apsk.	gerús	mįñkštus	grażjús	aîškjus
6. Padaȓg.	geraís	mįnkštaís	grażjaís	aiškjaís
7. Vītôl.	gerū̃ńsę́	mįnkštū̃ńsę́	grażjū̃ńsę́	aiškjū̃ńsę́
	Dvīskaitlys.			
1. V., 4. A., 5. Š.	(dú) gerú	mįñkštu	grażjú	aîškju
2. Gįmt.	(dvījų) gerų̃	mįnkštų̃	grażjų̃	aiškjų̃
3. Dût.	(dvīm̃) gerīm̃	mįnkštīm̃	grażīm̃	aiškīm̃
6. Padaȓg.	(dvīḿ) gerīḿ	mįnkštīḿ	grażīḿ	aiškīḿ
7. Vītôl.	(dvīsę́) gerū̃ńsę́	mįnkštū̃ńsę́	grażjū̃ńsę́	aiškjū̃ńsę́

Prą̃rašai apí′ búdavardjų prą̃gaidės takús.

1°. Búdavardjai sú galúnę -ys nereikalaũja átskirò pávqzdjò, dėltõ kád jųń prą̃gaidės vĩtá įrá tá patí, kaíp pir̃mòjò skýrjaus pir̃mòjò páskqrjò -a- kamiėnjų búdavardjų. Atskąrus búdavardį dídys sųnkú rásti tòs veislės dvitartjús búdavardjus: žemaítjų tarmėję′ esqbêvardys káplys 'secūris obtūsa' pavirtò įń búdavardį káplys, -ė 'obtusus, -a, hebes'.

2°. Pir̃mòjò skýrjaus pir̃mòjò páskqrjò búdavardjų vĩnáskaitljò padar̃ginys ir apskųñstinys, daugískaitljò apskųñstinys túri prą̃gaidę ąńt pát galúnės, tũ tar̃pu kád tõ patí′s skýrjaus ąńtròjò páskqrjò búdavardjai túri jąń ąńt pirmõsjòs sąńjamõs: vĩnásk. padar̃g., dvískaitljò vard. ir apsk. gerú, daugísk. apsk. gerús: vĩnásk. padar̃g., dvísk. vard. ir apsk. mįñkštu, daugísk. apsk. mįñkštus.

3°. Visí dvitartjai výriškósjòs gqmės búdavardjai túri prą̃gaidę vĩnáskaitljò apskųñstinqję ąńt pirmõsjòs sąńjamõs, vĩnáskaitljò dũtinqję ir vĩtõlįnksnqję, taíp pát ir daugískaitljò gįmtínqję, dũtinqję, padar̃ginqję ir vĩtõlįnksnqję—ąńt paskutinjõsjòs.

Labjaũsjai vartõjamųńjų dvitartjų búdavardjų sąñrašas.

Pir̃mòjò skýrjaus pir̃mòjò páskqrjò búdavardjai (: géras):

áklas	ertas arbá erd-	lábas	prástas
ąńgštas	vas	lėtas	raíbas
básas	gel̃tas	lĩ′kas	raínas
bęńdras 'com-	gi′dras	lįńksmas	raítas
mūnis'	greítas	lęńgvas = žem.	rétas
bergždjá	kal̃tas	lęngvús	rúdas
blõgas	keístas 'insoli-	mážas	sar̃tas = žem.
búkas	tus'	męńkas	raúdas
déglas	klíbas	míšras	saúsas
dõras	klúsas	naújas	sjaúras
drųńgnas	kreívas	paíkas	sénas
dvõlas	kur̃tjas	píktas	sker̃sas

spítras	šil̃tas	šveñtas	vísas
stát̯jas	šir̃mas = žem.	tíkras	žálas
strúgas	šir̃vas	tų́las	žáljas
sveíkas	šlápjas	trųm̃pas	žílas
šaúnas	šlúbas	tū́št̯jas	žlíbas
šė́mas	šmúlas	ver̃tas	žnaíras.

Prasmė̃s nepilnū́mò bū́davard̯jai: bal̃svas, gel̃svas, jū̃svas, mė̀l̃svas, raū́svas, rúsvas, ré̃svas 'pòretų́s', žal̃svas, žil̃svas.

Pir̃mòjò skų́rjaus ą́ñtròjò páskųrjò bū́davard̯jai
(: mįñkštas):

aûgštas	il̂gas	mĩlas	rū́gštas
bal̂nas	įñgas 'piger'	nû̃gas	rū́stas
bal̂tas	kar̃štas	pal̂šas	sil̂pnas
bêras	kjaûras	pêst̯jas	skįñstas
drêgnas	ker̃šas	pil̂kas	stôras *)
drū́tas = žem.	kĩtas	pil̂nas	sū́ras
drū́ktas	kil̂tas	plôkšt̯jas=žem.	šal̂tas
gir̃tas	knjū́pšt̯jas =	plôkštas	šų́kštas
gų́vas	žem. knjū́kštas	plônas	tū́las
grų́nas = žem.	laîbas = žem.	plų́nas	tvir̃tas
grų́nas	tęñvas	raîšas	ū́mas
jaûnas	ljûsas	rįm̃tas=žem.	žvaînas
jûdas	mar̃gas	rųm̃tas	žų́dras.

Ą́ñtròjò skų́rjaus pir̃mòjò páskųrjò bū́davard̯jai
(: gražús):

apstús	bailús	bįngús	darbús
aržús 'lascivus,	baisús	budrús	derlús
mulierosus'	baugús	bugštús	dųgús
aštrús	baugštús	buklús	drabnús **)
atstús	bjaurús	dailús	drąñsús

*) Žem.: stôras aûdiklas, stòrá lęntá, bét drū́ktas rąñstas, žmògús. Slg. augšt. stòr̃-galys sú žem. drū́kt-galys.

**) Drabnús ôras arbá drabní dĩná: kád kôjòs drįm̃ba.

dróvús
dubús
dukšnús
důsnús
ėdrús
jaukús
jautrús
gajús
gailús
gaižús
gąństús
gardús = žem. skanús
garsús
gašlús
gašús 'agilis'
gausús
gilús
gležnús
glitús
gragštús
grasús = įńkųrús, nůbódús
graudús
gudrús
guvús 'celer, impiger'
kaitrús
kartús

kąntrús
klaidús
kląmpús = žem. kritús
kratús
kraupús 'bugštús'
laĩškús
ląndús
lepús
lipšnús
lupús
mąńslús 'docilis, facile intelligens'
maršús = ųžmaršús
marús
meilús
mókslús 'docilis, scientiā praeditus'
naršús
našús
ópús
pigús
platús
puikús
rajús

ramús
rąmbús
rı̃bús
rómús 'clemens'
saldús
sargús
seklús
skaistús
skalsús
skalús
skaudús
skląndús
skubrús = žem. skubús
skudrús
smagús 'au. habilis, hilaris; žem. ponderosus'
smailús
smarkús
smukús
smurtnús
sprąngús
staigús
stąmbús
statús
stiprús
strópús 'diligens'

sukrús
sųnkús
svarbús
ž. šaunús = au. šaúnas
šnekús
švelnús
švı̃sús
talpšnús
tąmprús
tąmsús
tı̃sús
tįngús
tižús
traknús 'apsísukąs, agilis'
trąnkús
trapús
trupús
tuklús
valkús
vešlús
vėsús
vikrús
žvairús
žvarbús = žjaurús vė̂jas 'penetrans'.

Peȓspėjimas. Nőrįnts ąngús 'segnis', brąngús iŕ sótús túri prų̂gaidę ąńt paskutinjősjós sąńjamős, vı̃nôg jaĩ jí krįńta ąńt pirmősjós, tád įrá tvirtaprádė: ą̃ngų, brą̃ngų, sõtų; netaíp kaíp saľdų. Kád tókjųń bṹtų daugjaús, tád reíktų jű́s surašų̃ti įń vı̂ną átskirą krṹvą.

Ąńtrójó skų́rjaus ąńtrójó páskųrjó bṹdavarḑjai:

ar̃škus 'aĩškus'
lų̃gus

raĩškus
smul̃kus

sôdrus 'tęgi'
spêrus 'qui cito fit'

stą̃ngus = stąn-

gús Tiĺžėję ž. šaŕpus 'celer'	švąñkus tąñkus	trąñšus 'sôdrus' sákąnt apí' žeĩ-	męnis iŕ me- ḍjús

I. b) Daugtaŕtjų vŷriškósjós gqmės búdavarḍjų prŷgaidė.

α. Kéletas búdavarḍjų sú prŷsagą -ôna-s: geltônas, raudônas kaitaljôja prŷgaidę kaíp mįñkštas: kaŕtais gaûna jąñ galúnė, kaŕtais balšė ó, bét negaûna jős pirmôji sąńjamá: raudônas, raudôną, raudónamę́, raudóní iŕ tt.

β. Búdavarḍjai sú prŷsagą -ina-s túri prŷgaidę vínúńsę́ lįńksnjúńsę ąńt galúnės, kitúńsę́ — ąńt pirmősjós sąńjamős, bét nedûda jôs ąńtraijai nű gáló sąñjamai: krúvinas, kruvinam̃, sú krúvinu iŕ tt.; slg. mêlinas, puŕvinas, sákinas, smiĩtinas, vaŕginas, iŕ daugŷbė kitųñ tókjųñ. Taíp pát kilnôja prŷgaidę iŕ ší' búdavarḍjai: átdaras, átkilas, átviras, átrakas, átbulas, átkalas, átskiras, į'širas, į'šilgas, į'stisas, į'sžirgas, lŷgnešas, lŷgminas, pá-ilgas, páslitas, pástaras, pástiras, svétimas, tôbulas 'perfectus', tôlimas.

γ. Nekilnôjamą prŷgaidę

túri daugtaŕtjai búdavarḍjai, padarŷti sú prŷsagómís:

1°. a) -ûta-s: gaurûtas, kaĩnûtas, nagûtas, pirštûtas...

b) -óta-s: ąńsôtas, barzdôtas, kaŕpótas, naudôtas, sámanótas, šakôtas...

c) -ėta-s: duĩkėtas, dûbêtas, gelųmbêtas, saûlėtas, žólêtas, žvaizdêtas...

[d) -ųta-s: akŷtas, ausŷtas 'aurītus' (ausŷta kepúrė), dąntŷtas].

2°. -įnga-s: apmaudįñgas, garsįñgas, įšmįntįñgas, miĩtįngas, pakeleivįñgas, pavasarįñgas, prótįñgas, rúpestįñgas, suĩtįngas...

3°. -ôka-s: apstôkas, augštôkas, didôkas, saldôkas...

4°. -iška-s: bét nevisi: dôriškas, lęñkiškas, lìtúviškas, pîniškas, prúsiškas, vôkiškas, žemaitiškas...

5°. įñvairjős kilmės: akų̃las, ausų̃las, aĩkanas, augštųnaĩkas 'supinus', basniñtjas, palaĩdas, pusẽtinas 'satis bonus' (=žem. vidutínys), pusjaũtinas, vakarų̃kštjas, valų̃bas.

δ. Búdavardjai sú galúnę -ys, -ų̃s: dídelys kaitaljôja sávò prų̃gaidę kaíp krúvinas; augštésnjójò laĩpsnjò búdavardjai: gerésnys iř kití kaíp raudônas, atskų̃rus vĩnásk. padaĩginį, dvísk. vard., apsk. iř daugísk. apsk., kurí túri prų̃gaidę ąñt paskutinjősjós: geresnjú, geresnjús.

Sąñ-puvys įrá nekilnôjamós prų̃gaidės.

Pasmrų̃s v. pósmrų̃s, pajůdų̃s v. pójůdų̃s iř kití tókí kaitaljôja prų̃gaidę nů̃ paskutinjősjós ąñt pirmősjós; pasmrų̃s, apsk. pásmrį, daugísk. gįmt. pósmrjųñ, apsk. pôsmrjus.

ε. Daugtaĩtjai búdavardjai sú galúnę -us bé mážò kő visí kaitaljôja sávò prų̃gaidę kaíp gražús, bét aplęñkdamí prų̃špaskutínjąñją sąñjamą: atlaidús, átlaidų iř tt., apvalús, įñvairús, įñkqrús 'grasús, nůbódús', įñstabús, įñvadús, apsargús, atžagarús, paląnkús, pakabús 'habilis', panašús, pašąnkús, pająmblús 'docilis', nůlaidús, ųžmaršús.

Kaíp aĩškus kilnôja prų̃gaidę: at-žúlus 'tetricus', pagaũlus 'habilis'; kaíp brąngús —: malônús; padórús — grĩžtai kaíp gražús.

II. Môtriškôsjôs gųmės búdavardjų prųgaidė.

Lįńksnjai.	1. pávųzdys: tvirta-gálė prųgaidė.	2. pávųzdys: tvirta-prádė prųgaidė.
Vînáskaitlys.		
1. Vard., 5. Šaukt.	gerá	mįnkštá
2. Gįmtĩnys.....	gerős	mįnkštős
3. Dûtinys......	gérai	mįńkštai
4. Apskųństinys..	gérą	mįńkštą
6. Padarginys ...	gerą́	mįńkštą
7. Vîtôlįnksnys ..	gerôję́	mįnkštôję́
Daugĩskaitlys.		
1. Vard., 5. Šaukt.	gérôs	mįńkštôs
2. Gįmtĩnys.....	gerųń	mįnkštųń
3. Dûtinys......	gerôḿs	mįnkštôḿs
4. Apskųństinys..	gerás	mįńkštas
6. Padarginys ...	gerômís	mįnkštômís
7. Vîtôlįnksnys ..	gerôsę́	mįnkštôsę́
Dvĩskaitlys.		
1. Vard., 4. Apsk., 5. Šauk......	dví gerí	dví mįńkšti
3. Dûtinys......	dvîḿ gerôḿ	dvîḿ mįnkštôḿ
6. Padarginys ...	dvîḿ gerôḿ	dvîḿ mįnkštôḿ.

Líkusîji dvískaitljô lįńksnjai niėkű nesískirja nű atsákąntjų daugískaitljô lįńksnjų.

Prụ̂rašai:

1°. Visí dvitaŕtjai búdavardjai sú galúnėmis -a, -ė, -i kaitaljôja sávó prụ̂gaidę pagal dvíjų pávyzdjų: gerá iŕ mįnkštá, kurjŭdu túri prụ̂gaidę né tòję patjòję vítòję tiktaí trijúnsę lįńksnjúnsę: vìnáskaitljó padaŕginyję, daugískaitljó apskųństinyję iŕ dvískaitljó vardínyję (draugę sú apsk. iŕ šaukt.).

2°. Pirmásys pávyzdys įrá visųń tókjųń búdavardjų, kurjųń kamiênas vìnáskaitljó apskųństinyję túri tvirtagálę prụ̂gaidę. Jaí vụ̂riškósjós gymės búdavardys kaitaljôja sávó prụ̂gaidę pagal 1. pávyzdjó (: géras) arbá 3. (: gražús), tád atsákąntíji môtriškósjós gymės búdavardjai (: gerá, graží) kaitaljôja pagal piŕmójó pávyzdjó (: gerá), kurjő prụ̂gaidė né paŕ nágó jŭdymę neprasíkiša prő prụ̂gaidę tókjųń žódjų, kaíp antaí: mergá.

3°. Ąntrásys pávyzdys įrá tókjųń búdavardjų, kurjųń kamiênas vìnáskaitljó apskųństinyję túri tvirtaprádę prụ̂gaidę. Vụ̂riškósjós gymės búdavardjams, kurí sávó prụ̂gaidę kaitaljôja pagal 2. pávyzdjó (: mįńkštas) arbá 4. (: aîškus) atsákó môtriškósjós gymės búdavardjai ąntrójó pávyzdjó (: mįnkštá), kurjő prụ̂gaidė nesískirja nŭ tókjųń esybêvardjų prụ̂gaidės, kaíp ąntaí: žmóná.

4°. Môtriškósjós gymės daugtaŕtjai búdavardjai taíp prisitaíkina prụ̂ pávyzdjų: gerá iŕ mįnkstá, kaíp vụ̂riškósjós gymės daugtaŕtjai prụ̂ pávyzdjų: géras iŕ mįńkštas, atskụ̂rus jôg vụ̂riškíms: dídelys, gerésnys iŕ kitíms tókíms atsákó môtriški: dídelė, gerésnė.

Įńvardôvítjų lįnksnjávimas.

Įńvardôvítės įrá dvejôpós: 1. esybêvardinės arbá persôninės: áš, tú, savęńs, iŕ 2. búdavardinės: tás, šís iŕ tt.

1. Esųbêvardinės įnvardôvītės.

Lįńksnjai.	1. persôna.	2. persôna.	Savų̂veikslinė.
	Vīnáskaitlys.		
1. Vard., 5. Šauk.	ás	tú	»
2. Gįmtı́nys....	manęńs	tavęńs	savęńs
3. Dûtinys.....	mań	taû	saû
4. Apskųństinys.	manę́	tavę	savę́
6. Padar̃ginys ..	manimí	tavimí	savimí
7. Vītôlįnksnys .	manųję́	tavųję́	savųję́
	Daugı́skaitlys.		
1. Vard., 5. Šauk.	més	jųńs	»
2. Gįmtı́nys....	mū́sų	jū́sų	»
3. Dûtinys.....	mum̃s	jum̃s	»
4. Apskųństinys.	mús	jús	»
6. Padar̃ginys ..	mumís	jumís	»
7. Vītôlįnksnys .	musųję́	jusųję́	»
	Dvı́skaitlys:		
1. Vard., 4. Ap. 5. Šauk.	múdu, múdvi	júdu, júdvi	»
2. Gįmtı́nys....	múdvijų	júdvijų	»
3. Dût. 6. Padar̃g.	múdvīm	júdvīm	»
7. Vītôlįnksnys .	múdvīsę	júdvīsę	»

Tarmjųń savõtiškós įńvardôvītjų į́švaizdós.

1°. Žemaítjai sákó: múnęs 'manęńs', muñ arbá múnī 'mañ', muní 'mané' [=augšt. rąt., kaíp ąntaĩ: dusetískjų maní 'ἐμέ' prų́ manų́ 'ἐμοῦ' (tar̃miškai) į́š manęń], muním 'manimí', munė́ 'manąję́'; védu 'múdu', védvi 'múdvi' védums msc. védvims fm. 'múdvījų', védum msc. védvim fm. 'múdvīm';

távęs 'tavęńs', tavim 'tavimí', tavė́ 'tavąję́'; jųm̃s (aplį́ńk Kvêdarną, Rītávą) = jųńs (aplį́ńk Vir̃žuvėnus arbá Janápólį) 'ὑμεῖς', jųm̂sų (aplį́ńk Švėksną) = jųñsų (aplį́ńk Vir̃žuvėnus) 'ὑμῶν'; júdums msc. júdvims fm. 'júdvījų', júdum msc. júdvim fm. 'júdvīm';

sávęs 'savęńs', savim 'savimí', savė́ 'savąję́';

daugískaitljó apsk.: mús ir̃ mumís, jús ir̃ jumís.

2°. Saulêlądinjai žemaítjai, aplį́ńk Sáląntus, Kar̃tęną ir̃ k., sákó: mûsa 'mûsų', jûsa 'jûsų'.

Saulêtekinjai augštaítjai sákó: mum̂ 'mum̂s', jum̂ 'jum̂s', mum̂dvīm 'múdvīm', jum̂-dvīm 'júdvīm', mum̃s 'mús'.

Aplį́ńk Kaúną sákó: mumąsę́ 'musąję́', jumąsę́ 'jusąję́'.

3°. Minėtinós įrá augštaítiškós įńvardôvītės: áš-en ir̃ ášenai 'aš', tú-jen ir̃ tú-jenai 'tú'.

4°. Nevīná augštaítjų tarmė́ vartôja trųmpésnį gįmtínį lįńksnį: manė̃ 'manęńs', tavė̃ ir̃ savė̃.

5°. Žemaítjai vartôja enklítiškas įńvardôvītes: -m 'mihi, μοί' ir̃ -t 'tibi, σοί': dûke-m dûnós kąńsnėlį 'dûk mañ', suspaûske-m galvélę 'suspaûsk mañ', dąńtį skaúda-m 'dąntís mañ skaústa', ar̃ dąńtį skaúda-t? 'ar̃ tau dąntís skaústa?', tąlêk, rų́kštę pa-įm̃sû-t! 'tąlêk! jaĩ né,—tád áš tau rų́kštę paįmsju'.

Vísur vartôjama įrá enklítiška įńvardôvītė -s: perkû-s ar̃klį 'perkú saû', prausjû-s 'prausjú savę́'. Senôvės ráštûnsę rańdame ir̃ enklítišką gįmtínį lįńksnį: pa-mi-gailī̃s var̃gstąntjó «miserere mei laborantis».

6°. Minėtinas įrá atitôlįntinys lįńksnys (ablativus): múma 'múdvījų', júma 'júdvījų', kur̃s aplį́ńk Pil̃kalnį ir̃ kítur Prûsų šaląję́ įńgíjó turêtójinjó gįmtínjó lįńksnjó (genetivi possessivi) prásmę.

2. Búdavardinės arbá gymẽtósjos įnvardôvîtės.

Lįnksnjai.	Vŷriškósjos gymés.		Môtriškósjos gymés.		Niėkatrősjos gymés.
			Vînáskaitlys.		
1. V., 5. Š.	tás	šís	tá	ší	taí v. tát v. tataí
2. Gįmt.	tő	šjő	tős	šjős	»
3. Dût.	tam̃	šjam̃	taí	šjaí	»
4. Apsk.	tą̃	šį̃	tą̃	šją̃	taí, tát, tataí
6. Padar̃g.	tũ	šjũ	tą́	šją́	»
7. Vîtôl.	tamę́	šimę́ (šjamę́)	tóję́	šjóję́	»
			Daugískaitlys.		
1. V., 5. Š.	tí'	ší'	tős	šjős	»
2. Gįmt.	tųñ	šjųñ	tųñ	šjųñ	»
3. Dût.	tîm̂s	šîm̂s	tóm̂s	šjóm̂s	»
4. Apsk.	tús (tũs)	šjús (šjũs)	tás (tős)	šjás (šjős)	»
6. Padar̃g.	taís	šjaís	tómís	šjómís	»
7. Vîtôl.	tűńsę́	šjűńsę́	tósę́	šjósę́	»
			Dvískaitlys.		
1. V. 4. Ap.					»
5. Š.	tűdu	šjűdu	tí'dvi	ší'dvi	»
2. Gįmt.	tų́dvîjų	šjų́dvîjų	tų́dvîjų	šjų́dvîjų	»
3. Dût.	tîm̂dvîm	šîm̂dvîm	tóm̂dvîm	šjóm̂dvîm	»
6. Padar̃g.	tîḿdvîm	šîḿdvîm	tóḿdvîm	šjóḿdvîm	»
7. Vîtôl.	tűńsę́ dvîsę́	šjűńsę́ dvîsę́	tósę́ dvîsę́	šjósę́ dvîsę́	»

Prŷrašai.

1°. Búdavardines įnvardôvîtes lįnksnjûjame taíp pát, kaíp iŕ búdavardjus, atskŷrus šjás į'šįmtines:

a) Vînáskaitljó apskųństinys lįńksnys: tą́, šį, šją́ [=ž. tąń, šįń, šjąń, aplįńk Kvêdarną, Rîtávą] túri galúnėję ĩlgą baľsę, tű taȓpu kád búdavardjai iŕ esųbêvardjai túri trųḿpą: gérą̃, dídį̃, vŷrą̃, brôlį̃. Bét reíkja minêti, jõg Prúsų šalųję́ aplįńk Stálupėnus iŕ ų'žnemuniškjai aplįńk Vištŷtį (Wysztyniec) tebesákó senôviškai: gérą, vŷrą, brôlį, súnų, ávį.

b) Vînáskaitljó padaȓginys: tű, šjű, labjaûsjai augštaítjų tarmėję́, gaûna nű tókjųń žődjų, kaíp ąntaí: sunu-mí, galúnę -mi: tű-mí, šjű-mí arbá, strugjaús sákąnt, tűḿ, šjűḿ.

c) Iŕ môtriškósjós gųmės padaȓginys: tą́, šją́ kuŕ-ne-kuŕ i'š átžvilgjó įń ĩlgas balsés dvilųpûtųńjų búdavardjų: gerâją [gerąńją], įngíjó ĩlgą baľsę: tâ, šjâ [tąń, šjąń].

d) Daugískaitljó vardínys ųžlaíkė senôvišką ĩlgą galúnę -î: tí̃, ší́, katrí́, šití́, aní́, tű taȓpu kád búdavardjai sutrųḿpinó tąń galúnę: gerí, sení (įš senôviškų: *gerî, *senî).

e) Daugískaitljó apskųństinys vŷr. gųmės įrá trejôpas: tús, tűs iŕ Prúsų púsėję tûs; môtr. gųmės taíp pát trejôpas: tás, tős (aplįńk Dúsetas) iŕ tâs [į'š *tąńs] (Prúsų šalųję́).

f) Niėkatrősjós gųmės vînáskaitljó vardínys iŕ apskųństinys lįńksnys ųžlaíkė galúnę -t' (kaíp áš įš *až 'ἐγ-ώ', taíp -t įš -d, kurįń tebetúrime žódėlųję id-ąńt), bét pő ų'žd ąngós patviȓtinimó dalėlės -ai: tat-aí, šit-aí, ąnt-aí, į'š kurjųń atmétus-ai gímė: tát', šít', ąńt' 'ecce! en!'.

2°. -a-kamiėnės įnvardôvîtės įrá šjős:

a) tás, tá, taí (tataí, tát');

b) ańs (senôviškai: anás), aná, ąntaí. Saulêtekinjai augštaítjai sákó ánįs 'aní''. Žemaítjų tarmėję́ ańs, aná įngíjó trečjősjós persônós įnvardôvîtės (: jís, jí) prásmę;

c) kás 'quis' netúri daugískaitljó. Minêtini įrá: turêtójinys gįmtínys lįńksnys (genetivus possessivus) kînő iŕ sakinŷs: «kű vardú?» (tšjá kű = lat. quō įrá vartôjamas kaíp búdavardys);

d) katrás 'uter', katrá, kurjő prasmės nereíkja maišýti sú įnvardôvītę kuŕs 'qui'. Klaûsjąnt apĩ' dú, reíkja sakýti katrás, bét klaûsjąnt apĩ' trís iŕ daugjaûs, reíkja sakýti kuŕs;

e) kítas, vísas, kĩkvĩnas įrá lįnksnjûjami grĩžtai kaíp búdavardjai: kití, visí, kĩkvĩnĩ.

3°. -ų-, -ja- iŕ -i- kamiénės įnvardôvītės:

a) jís, jí túri lįnksnjávimą tôkį, pát, kaíp iŕ šís, atskýrus daugískaitljò apskųństinį, kurjő galúnė įrá visadős ilgá: jûs (aplįńk Tiľžę: jûs) iŕ vīnáskaitljò vītôlįnksnį jamę', kuŕs niékur negaûna į'švaiždós *jimę';

b) kôks, šjôks, anôks, kitôks (žem. kitôniškas), neijôks (žem. nėjôks) aplįńk Tiľžę túri tvirtagálę prýgaidę: kőks, šjőks, tőks iŕ tt.;

Lįńksnjai.	Vīnáskaitlys.	Daugískaitlys	Dvískaitlys.
	Výriškósjós gųmės.		
1. Vard. 5. Šaukt.	kôks (kőks)	kókĩ'	kôkju (kôkjudu)
2. Gįmtĩnys	kôkjò	kókjųń	kókjųń
3. Dûtinys.....	kókjam̂	kókĩm̂s	kókĩm̂dvĩm
4. Apskųństinys .	kôkį (kókįń)	kôkjus	kôkju (kôkjudu)
6. Padaŕginys...	kôkju	kókjaís	kókĩḿdvĩm
7. Vĩtôlinksnys. .	kókjamę'	kókjúńsę'	kókjúńsę'
	Môtriškósjós gųmės.		
1. Vard. 5. Šaukt.	kókjá	kôkjós	kôki (kôkidvi)
2. Gįmtĩnys	kókjős	kókjųń	kókjųń
3. Dûtinys.....	kôkjai	kókjóm̂s	kókjóm̂dvĩm
4. Apskųństinys .	kôkją(kókjąń)	kôkjas	kôki (kôkidvi)
6. Padaŕginys...	kôkją	kókjómís	kókjóḿdvĩm
7. Vĩtôlįnksnys. .	kókjóję'	kókjósę'	kókjósę'

Sú tómis įnvardôvitėmis reikja primįnti žemaitįjų neljnksnjûjamą įnvardę tókjaíjais 'eiusdem-modi' [tarmiškai: tuokėjės]. Augštaitįjų kóktai ir kóktú, tóktai ir tóktú įrá niėkatrósjós gymės žódėljai *kókt, *tókt, sudurtí sú -ai (kaíp tas-aí) ir -u (kaíp jaí-g-u, né-g-u);

c) páts, patí draugę pìldó ir esybêvardjó tarnávimą (='maritus, uxor') ir įnvardės (='ipse, ipsa'); tódėl míšras įrá tős įnvardės ljnksnjávimas:

Ljnksnjai.	Vìnáskaitlys.	Daugískaitlys	Dvískaitlys.
	Vyriškósjós gymės.		
1. Vardínys....	páts	pátįs	patjúdu
2. Gįmtínys....	patí's	patjųñ	patjųñ
3. Dûtinys.....	patjam	patíms, patims	patímdvím, patímdvím
4. Apskųñstinys .	pátį	patjús	patjúdu
5. Šauktínys....	patí'	pátįs	patjúdu
6. Padarginys ..	patjú, patimí	patjaís	patímdvím, patímdvím
7. Vìtôljnksnys..	patimę' patjamę'	patjůnsę'	patjůnsę'
	Môteriškósjós gymės.		
1. Vard. 5. Šaukt.	patí	pátjós	patídvi
2. Gįmtínys....	patjős	patjųñ	patjųñ
3. Dûtinys.....	pátjai	patjóms	patjómdvím
4. Apskųñstinys .	pátją	patjás	patídvi
6. Padarginys...	patją'	patjómís	patjómdvím
7. Vìtôljnksnys..	patjóję'	patjósę	patjósę'.

Žódélis pát, vartôjamas sudêtinjůnsę žődjůnsę: taíp-pát, tęń-pát, nů-pát 'inde a', į'š-pát 'inde ex', įń-pát 'usque in', líg-pát 'usque ad', įrá sutrųmpįnta niėkatrősjós gųmės į'švaizda *páti (= lat. -pote).

Tás-páts 'idem', tá-patí 'eadem' lįnksnjůja abídvi įńvardôvíti.

Ví'špats túri páprastą esųbêvardjų lįnksnjávimą: Ví'špatjó, Ví'špatjui iŕ tt., bét kaŕtais vartôjamas įrá įńvardôvítinys lįnksnjávimas: Ví'špatis, Ví'špatjam...

Sudêtinės įńvardôvítės.

Įš sudêtínjų įńvardôvítjų vînós túri atskiraí nebevartôjamus prîdurus, kítós sudêtós sú vartôjamais žődjais.

1°. Nebevartôjamós patviŕtinimó dalėlės (particulae emphaticae) įrá šjós:

a) -ai: šis-aí, tas-aí, ans-aí, kurs-aí, pats-aí, šit-aí (iŕ štaí), tat-aí, ąnt-aí, tikt-aí (Daúgšas tebevartôja tíkt-aí, padarųtą į'š tîkas 'tantus'), tókt-aí, kókt-aí, tšjón-aí, tęn-aí, šen-aí, aurę́n-ai;

b) -gi: kás-gi, tás-gi, šís-gi, kuŕs-gi;

c) -jė: tó-jė, ši-jė, anó-jė, aplįńk Tiľžę iŕ Veljûną;

d) -nai: ji-naí (cf. žem. įńdėm-naí = įńdėm), [máni-nai 'mihi', táví-nai 'tibi', múmí-nai 'nobis', júmí-nai 'vobis' aplįńk Dúsetas: slg. daŕ dusetíškjų: eíti-nai, sakųti-nai iŕ tt. = eíti, sakųti];

e) -jau: tas-jaú 'tás páts', kurjő padaŕginys lįńksnys: tůjaú 'eodem, scilicet tempore = statim'; kur-jaú 'kuŕgi';

f) -gatės: šís-gatės, tás-gatės;

g) -u: kőkt-u, tőkt-u; jaî-g-u (slg. né-g-u).

2°. Sú vartôjamaisjais žődjais sudêtósjós įńvardės:

a) ší-ta-s, ši-tá lįnksnjůjama kaíp tás;

b) bilę-kás, bilę-kîk, bilę-kaíp, bilę-kuŕ, bilę-kadą = žem. bų-kás, bų-kîk, bų-kaíp, bų-kuŕ, bų-kadą;

c) žem. nė-ka-s = aug. ní'-ka-s, daugísk. ž. nėkai = a. ní'-kai 'nugae';

d) ne-kás, kas-ne-kás; ne-kuŕs, kuŕs-ne-kuŕs;

e) vís-kas (gįmt. vísò-kő iŕ vískò) = tilž. vís-lab;

f) kít-kas, gįmt. kítò-kő iŕ kítkò;

g) sú sákinju: «kás žinò kás» įrá sudêtòs įnvardôvîtės: kas-žíkas (iŕ kás žkas iŕ kanákas) 'nescio quis', kasžíkòks; kasží-kur, kasží-kaip, kasží-kík, kasží-kadą, kasží-kůmet;

h) žem. jaîb-kas 'bilę-kás, bą-kás' iŕ į̃š tős įnvardôvîtės įš-vestîji prų̃veiksmjai: jaîb-kaíp 'bilę-kaíp', jaîb-kuŕ, jaîb-kamę́;

i) gretų̃mais vartôjamòsjòs įnvardôvîtės: kíts-kítò 'alĭus alĭus', vîñs-ąńtrò 'alter alterĭus', kíts-kitam̃, vîñs-ąntram̃ iŕ tt.

Dvilųpûtųńjų búdavardjų lįnksnjávimas.

Nedvilųpûtîji búdavardjai túri neaîškją iŕ neaptribôtą prásmę. Sakų̃dami: «géras vų̃ras», dů̃dame suprásti, jôg kal̃bame apí' tôkį vų̃rą, kurįñ reíkja atskiȓti nů̃ visųñ «negerųñjų»; bét «gerųñ» vų̃rų įrá daúg, todėl̃ nòrêdami parôdųti, jôg kal̃bame apí' žinòmą «gérą vų̃rą» sákòme «gerásys vų̃ras». Tôkjus búdavardjus vadíname «dvilųpûtais», dėltő kád dûtas búdavardjò lįńksnys įrá sudvilųpûtas sú atsákąntju įnvardôvîtės «jís», «jí» lįnksnjú.

Įnvardôvîtė «jís», «jí», sukíbusi sú búdavardju įñ vîną žődį, gaûna nemáž átmainų:

Lįńksnjai.	Atskirá įńvardôvîtė.		Enklítiška įńvardôvîtė.	
	V î n á s k a i t l y s.			
1. Vard. 5. Šauk.	jís	jí	-ys	-ji
2. Gįmtĩnys . . .	jő	jős	-jó	-jós
3. Dûtinys	jam̂	jaí	-jam	-jai
4. Apskųn̂st. . .	jįń	jąń	-jį	-ją
6. Padar̂ginys. .	jű	ją́	-ju	-ją
7. Vîtôlįnksnys.	jamę́	jóję́	-jamę	-jóję
	D a u g í s k a i t l y s.			
1. Vard., 5. Šauk.	jí́	jős	-ji (-jî)	-jós (-ės)
2. Gįmtĩnys . . .	jųń	jųn̋	-jų	-jų
3. Dûtinys . . .	jîm̂s	jóm̂s	-îms	-jóms
4. Apskųn̂st. . .	jűs	jás	-jus	-jas
6. Padar̂ginys. .	jaís	jómís	-jais	-jómis
7. Vîtôlįnksnys.	jůńsę́	jósę́	-jůńsę	-jósę
	D v í s k a i t l y s.			
1. V., 4. Ap., 5. Š.	jűdu	jí́dvi	-ju (-judu)	-ji (-jidvi)
2. Gįmt.	jųń	jųn̋	-jų	-jų

Dûtinys iŕ padar̂ginys daugq̂bėję tarmjųń túri tôkją į́ŝvaizdą kaíp atsákąntîji nedvilqpû-tójó lįnksnjávimó lįńksnjai.

Padûtóji ápẑvalga rôdó, jôg įn̂vardôvîtė jís, jí enklítiŝkai vartôjama sú bůdavarḏjais nustôjó baŕsjų ilgúmó ŝjůńsę́ lįń-ksnjůńsę: vq̂r. gqmés: vînáskaitljó: apskųn̂stinqję -jį (atskiraí var-

tôjama jĩ [=žem. kvêdarniškjų iŕ rîtáviškjų jįñ 'eum']), padaŕginqję -ju (atskiraí vartôjama jũ); daugískaitljó: vardínqję -ji (atsk. vart. jí'), apskųñstinqję -jus (atsk. vart. jũs); dvískaitljó: vardínqję, apskųñstinqję iŕ šauktínqję -ju iŕ -judu (atsk. vart. jũdu); môtriškósjós gqmės: vînáskaitljó: apskųñstinqję -ją̃ (atsk. vart. ją̃ [=žem. kvêdarniškjų iŕ rîtáviškjų jąñ]), padaŕginqję -ją (atsk. vart. kuŕ-ne-kuŕ: ją̃ sú tvirtapradę́ prq̂gaidę); daugískaitljó: apskųñstinqję -jas (atsk. vart. kuŕ-ne-kuŕ: jõs; jąs sú tvirtapradę́ prq̂gaidę); dvískaitljó: vardínqję, apskųñstinqję iŕ šauktínqję -ji iŕ -jidvi (atsk. vart. jí'dvi).

Tás baĺsjų sutrųḿpinimas įrá prq̂gaidės pádaras: enklítiškai vartôjama įńvardôvîtė jís, jí nustôja pirmínės arbá augštõsjós prq̂gaidės. Tódėĺ tõs baĺsės, kurjõs žõdjų galę́ neturêjó sąntarõs ų'ždąngós vî'tóję, sutrųmpêjó.

Bét iŕ búdavardjai dvilqpûtamę lįnksnjávimę netôkją túri į'švaizdą, kaíp nedvilqpûtamę. Neabejôtinas daíktas, jôg laíkui slęńkąnt lîtúviškų žõdjų galúnės sumęnkêjó: ilgîji lįnksnq̂galjai paviŕtó įñ trųmpús. Músų prôsenóljai iŕ senátėvjai įńsítîkė dvilqpûtąńjį búdavardjų lįnksnjávimą, kád tõs galúnės tebębúvó sveíkós iŕ neųžgaûtós. Kaíp šjąndí'ną tebęsákóme: tąñ, tũ, tí', taíp senųñ senôvėję sakq̂davó: *geran, *gerů, *gerî, iŕ tadą́ sú tókjaís pilnaís lįńksnjais sukíbó atsákąntîji pilní įńvardôvîtės «jís» «jí»: *geran-jqn, *gerů-jů, *gerî-jî, į'š kurjųñ taisqkliškaí gímė šjąndí'ną vartôjamósjós tųñ lįńksnjų į'švaizdós: géràń-jį, gerû-ju, gerî-ji.

Kuršaîtys atbulaí iŕ nemôksliškai sąñprótauja, búk tóksaí žõdys kaíp gerîji gímęs į'š *gerijî, baĺsės ilgúmą peŕkėlus nũ įńvardôvîtės įñ búdavardį! Bét žvîlgterėjęń įñ tôkjus žódjús, kaíp ąntaí gerásys, saldúsys iŕ tôkjus kaíp geresnq̂sys, aîškjai mátóme, jôg tí' búdavardjai, kurí' kítą kaŕtą turêjó trųmpás galúnes, kaíp ąntaí: gėrăs, saldŭs iŕ dvilqpûtamę lįnksnjávimę ųžlaíkė trųmpás balsés, kaíp ąntaí: gerăsys, saldŭsys. *Gerésnys, į'š kurjõ naujesnjůñsjůñsę laikůńsę́, sutrųḿpinus galúnę, gímė gerésnis [rãšomas kaipõ gerésnys], dvilqpûtamę lįn-

ksnjávimę ųžlaíkė sávò prígįmtąñjį ilgúmą: geresnų́s-is [rášò-mas kaipõ geresnų́s-ys]. Įš lųtí's gerô-ji gálime matų́ti, jôg senųń senôvėję môtriškòsjòs gųmės vìnáskaitljò vardínys lįńksnys turêjò iĺgą baľsę: *gerā [pralítúviškai].

Trųmpaí sákąnt, dvilųpûtíji bū́davarąjai ųžlaíkė sveikás iŕ neųžgaũtas senôviškas galū́nes, tū̃ taŕpu kád vìnûtisíji arbá ne-dvilųpûtíji naujesnjū́ńsjūńsę laikū́ńsę́ sutrųḿpinò sávò galū́nes tòdėľ iŕ mátòme nemážą átskųrį taŕp gerésnis iŕ geresnų́s-is, gerí ir gerí-ji, iŕ tt.

Vy̋riškósjós gymės dvilypų̂tųńjų búdavardjų lįnksnjávimó pávyzdjai.

Augštaitiškas lįnksnjávimas:

Lįńksnjai.						
	V ĩ n á s k a i t l y s.					
1. V., 5. Š. .	gerásis	geresnýsis	saldũsis	sukąsis	súkęsis	súkšąsis
2. Gįmt. . . .	gérójó	gerésnójó	saldžójó	súkąntšójó	súkusójó	súkšąntšójó
3. Dŷt.	gerãmjam	geresnamjam	saldžamjam	súkąntšamjam	súkusamjam	súkšąntšamjam
4. Apsk. . . .	gérąjį	gerésnįjį	saľdūjį	súkąntįjį	súkusįjį	súkšąntįjį
6. Padarg. . .	gerũju	geresnũju	saldžũju	súkąntšũju	súkusũju	súkšąntšũju
7. Vĩtôl. . . .	gerańjamę	geresnamjamę	saldžamjamę	súkąntšamjamę	súkusamjamę	súkšąntšamjamę
	D a u g í s k a i t l y s.					
1. V., 5. Š. . .	gerĩji	geresnĩji	saldĩji	súkąntĩji	súkusĩji	súkšąntĩji
2. Gįmt. . . .	gerūjū	geresnūjū	saldžūjū	sukąntšūjū	súkusūjū	súkšąntšūjū
3. Dŷt.	gerĩmsims	geresnĩmsims	saldĩmsims	sukąntĩmsims	súkusimsims	súkšąntimsims
4. Apsk. . . .	gerũsus	geresnũsus	saldžũsus	súkąntšũsus	súkusũsus	súkšąntšũsus
6. Padarg. . .	geraísais	geresnaísais	saldžaísais	sukąntšaísais	súkusaisais	súkšąntšaisais
7. Vĩtôl. . . .	gerũsũsę	geresnũsũsę	saldžũsũsę	sukąntšũsũsę	súkusũsũsę	súkšąntšũsũsę
	D v í s k a i t l y s.					
1. V., 4. Ap. 5. Šauk. .	dú gerũju v. gerũjudu	dú geresnũju v. geresnũjudu	dú saldžũju v. saldžũjudu	dú súkąntšũju v. súkąntšudu	dú súkusũju v. súkusũjudu	dú súkšąntšũju v. súkšąntšũjudu
2. Gįmt. . . .	gerūjū	geresnūjū	saldžūjū	sukąntšūjū	súkusjūjū	súkšąntšūjū
3. Dŷt.	gerĩmdvĩm	geresnĩmdvĩm	saldĩmdvĩm	sukąntĩmdvĩm	súkusĩmdvĩm	súkšąntĩmdvĩm
6. Padarg. . .	gerĩmdvĩm	geresnĩmdvĩm	saldĩmdvĩm	sukąntĩmdvĩm	súkusĩmdvĩm	súkšąntĩmdvĩm
7. Vĩtôl. . . .	gerũsũsę	geresnũsũsę	saldžũsũsę	súkąntšũsũsę	súkusũsũsę	súkšąntšũsũsę

Žemaitiškas lįnksnjávimas.

Lįńksnjai.						
			Víńáskaitlys.			
1. V., 5. Š. . .	géràsis	gerésnèsis	saľdèsis	súkąntèsis	súkusèsis	súksentèsis
2. Gįmt. . . .	gérö̀je	geréşnö̀je	saľdžö̀je	súkąntšö̀je	súkuşö̀je	súkseņtšö̀je
3. Dût.	gérů̀jů	geréşnů̀jů	saľdžů̀jů	súkąntšů̀jů	súkuşů̀jů	súkseņtšů̀jů
4. Apsk. . . .	gérąǹji	gerésnįǹji	saľdęǹji	súkąntįǹji	súkusįǹji	súksentįǹjį
6. Padarg. . .	gerůju	gereşnůju	saldžůju	sukąntšůju	súkuşůju	súkseņtšůju
7. Vitôl. . . .	geramęñjė	gerėsnemęñjė	saldemęñjó	sukąntemęñjė	súkusemęñjė	súksentemeñjė
			Daugískaitlys.			
1. V., 5. Š. . .	gerí'jei	geresní'jei	saldí'jei	sukąntí'jei	súkusí'jei	súksentí'jei
2. Gįmt. . . .	gerųñju	gereşnųñju	saldžųñju	sukąntšųñju	súkuşųñju	súkseņtšųǹju
3. Dût.	gerí'síms	geresní'síms	saldí'síms	sukąntí'síms	súkusí'síms	súksentí'síms
4. Apsk. . . .	gerųñşus	gereşnųñşus	saldžųñşus	súkąntšųńşus	súkuşųńşus	súkseņtšųńşus
6. Padarg. . .	geraíseis	geresneíseis	saldeíseis	sukąnteíseis	súkuseìseis	súksenteìseis
7. Vitôl. . . .	gerųńşųńsi	gereşnųńşųńsi	saldžųńşųńsi	sukąntšųńşųńsi	súkuşųńşųńsi	súkseņtšųńşųńsi
			Dvískaitlys.			
1. V., 4. A., 5. Š.	dú gerůju	gereşnůju	saldžůju	sukąntšůju	súkuşůju	súkseņtšůju
2. Gįmt. . . .	tůdums gerůjums	gereşnůjums	saldžůjums	sukąntšůjums	súkuşůjums	súkseņtšůjums
3. Dût.	dum̂ gerůjum	gereşnůjum	saldžůjum	sukąntšůjum	súkuşůjum	súkseņtšůjum
6. Padarg. . .	dum̂ gerůjum	gereşnůjum	saldžůjum	sukąntšůjum	súkuşůjum	súkseņtšůjum

Líkusíji lįńksnjai kaíp atsákąntíji daugískaitljó.

Saulêtekinjai augštaítjai sákò: géras-ai 'gerásys', sénas-ai 'senásys', búdavardjui aptribôti vartôdami tąñ pátją patvirtinimò dalélę -ai, kurjąñ visí lïtúvjai vartôja sú įnvardôvïtémis: tas-aí, kurs-aí, pats-aí.

Daugûbė tarmjųñ neápkęntja gretûmais įštartųñ lųgjųñ sąñjamųñ: -jam-jam, -ïms-ïms; tódėl̃ į́š tókjųñ sujųñgimò sąñjamųñ į́šmeta vïną m: žem. gerḯs-ïms=tilž. gerïs-ïms 'gerïmsïms', debeikênų sena-jam̃ = veljûnískjų séna-jam iŕ senâ-jam 'senam̃jam', tilž. gerâ-jam 'geram̃jam'; debeikênų sena-jamí 'senam-jamę́', senïs-ïm 'senïms-ïms'.

Žem. dídįñs-is = augšt. didûs-is 'didûsys'.

Žemaítjų žódûlųtė geramęñ-jė įrá sudėtá įš geramę́ [į́š pra-lïtuv. *gerameñ] iŕ vïtôlįnksnjò -jė 'jamę́', kuŕs įrá taíp pát padarûtas į́š įñvardôvïtės «jís», kaíp žem. vïtôlįnksnys kûjė 'kûjųję' į́š esųbêvardjò kûjis 'kûjys', aiškjaús sákąnt -jė įrá vïtôlįnksnys né įñvardôvïtjų, bét esųbêvardjų lįnksnjávimò.

Žem. gerí́-jei túri -jei įš esųbêvardjų lįnksnjávimò (kaíp: kûjei 'kûjai') iŕ dûtinys gérû-jû 'geram̃-jam' túri netiktaí -jû į́š esųbêvardjų lįnksnjávimò (kaíp: kûjû 'kûjui'), bét iŕ búdavardį gerû- (kaíp: vûrû 'vûrui')

Žem. grážèsis 'gražúsys', sal̃dèsis 'saldúsys', plátèsis 'platúsys' įrá padarûti né į́š ú-kamiènjò, bét į́š já-kamiènjò: *gražjas-ųs, *saldjas-ųs, *platjas-ųs; taíp pát súkąntèsis, súkusèsis, súksentèsis né į́š sąñtarinjò kamiênò: sukant-, sukus-, suksjant-, bét į́š já-kamiènjò: sukantja-, sukusja-, suksjantja-.

Žemaítjų dvískaitljò gįmtínys senûjums, dûtinys iŕ padaŕginys senûjum įrá padarûtas né į́š kamiênò, bét į́š vardínjò lįñksnjò (: dú senûju), pridûrus lįnksnûgaljus -ms, -m, kaíp tûdums sûnum̂s, tûdum sûnum̂.

Môtriškósjós gųmės dvilųpûtųńjų bûdavardjų lįnksnjávimò pávųzdjai.

Vînáskaitlys.

1. V., 5. Š. . .	gerôji	geresnjôji ir	geresnêji	saldjôji	sukąntjôji	súkusjòji
2. Gįmt. . . .	gerősjós	geresnjősjós	geresnésjós	saldjősjós	sukąntjősjós	súkusjósjós
3. Dût.	géraijai	gerésnjaijai	gerésneijai	saľdjaijai	súkąntjaijai	súkusjaijai
4. Apsk. . . .	gérąńją	gerésnjąńją	gerésnęńją	saľdjąńją	súkąntjąńją	súkusjąńją
6. Padaȓg. . .	gerąñją	geresnjąñją	geresnęñją	saldjąñją	súkąntjąńją	súkusjąńją
7. Vîtôl. . . .	gerőjòję	geresnjőjòję	geresnėjòję	saldjőjòję	súkąntjòjòję	súkusjòjòję

Daugîskaitlys.

1. V., 5. Š. . .	gérósjós	gerésnjósjós	gerésnėsjós	saľdjósjós	súkąntjósjós	súkusjósjós
2. Gįmt. . . .	gerųńjų	geresnjųńjų		saldjųńjų	sukąntjųńjų	súkusjųńjų
3. Dût.	geròmsjòms	geresnjòmsjòms	geresnêmsjòms	saldjòmsjòms	sukąntjòmsjòms	súkusjòmsjòms
4. Apsk. . . .	gerôsjas v. gerąñsjas	geresnjôsjas v. geresnjąñsjas	geresnêsjas v. geresnęñsjas	saldjôsjas v. saldjąñsjas	súkąntjósjas v. súkąntjąńsjas	súkusjósjas v. súkusjąńsjas
6. Padaȓg. . .	geròmsjòms	geresnjòmsjòms		saldjòmsjòms	súkąntjòmsjòms	súkusjòmsjòms
7. Vîtôl. . . .	gerősjósę	geresnjősjósę		saldjősjósę	sukąntjősjósę	súkusjósjósę

Dvîskaitlys.

1. V., 4. Ap. 5. Š.	gerîji-gvi v. dví gerîji	geresnîji-dvi v. dví geresnîji	saldîji-dvi v. dví saldîji	sukąntîji-dvi v. dví sukąntîji	súkusîji-dvi v. dví súkusîji
3. Dût.	gerîm-dvîm	geresnjôm-dvîm	saldjôm-dvîm	sukąntjôm-dvîm	súkusjòm-dvîm
6. Padaȓg. . .	gerím-dvîm	geresnjóm-dvîm	saldjóm-dvím	sukąntjóm-dvîm	súkusjòm-dvîm.

Lîkusîji lįńksnjai, kaîp atsákąntîji daugîskaitlųję.

Môtriškóšjós gųmės dvilųpûtǐji bûdavardjai bé máž-kó taíp pát įrá lįnksnjûjami visósę́ tarmėsę́.

Didǐji átskųrjai įrá šǐ́:

a) Saulêtekinjai arbá rųtǐ́tjai augštaítjai sákó: gerô-ja 'gerôji', senô-ja 'senôji'.

b) Žemaítiškai sákóme: gerő̧s-óms = dût. geróm̃s-jóms iŕ padaȓg. geróm̃s-jóms.

c) Žemaítjų dvískaitlys įrá naujaí padarų̃tas į́š vardínjó, apskų̃stinjó iŕ šauktínjó «tǐ́dvi gerǐji», pridûrus galûnes -ms iŕ -m: gįmtínys: tǐ́dvi-ms gerǐ́ji-ms, dûtinys tǐ́dvi-m gerǐ́jim, padaȓginys: tǐ́dvim gerǐ́jim arbá dvim̃ gerǐ́jim.

Skaitlínjai žődjai 'numeralia'.

Tikrǐji skaitlínjai žődjai:	Paailínjai skaítljų žődjai:
1. vǐnas, vǐná, niėkatr. gųm. vǐñ	piȓmas, pirmá
2. dú, dví	ą̃ntras, ąntrá
3. trįñs	trétjas, tretjá
4. keturí, kéturjós	ketviȓtas, ketvirtá
5. pęnkí, pę́nkjós	pę́nktas, pęnktá
6. šeší, šéšjós	šéštas, šeštá
7. septųní, septų̃njós	septį̃ntas, septįntá arbá sékmas, sekmá
8. aštûní, aštûnjós	aštų̃ntas, aštųntá arbá ášmas, ašmá
9. devųní, devų̃njós	devį̃ntas, devįntá
10. dešimtís, -ǐ́s	dešį́mtas, dešįmtá
11. vǐnûlika = žem. vǐnjûleka	vǐnûliktas, -ta = žem. vǐnjûlektas, -ta
12. dvų̃lika = žem. dvų̃leka	dvų̃liktas, -ta = žem. dvų̃lektas, -ta

13. trq̂-lika=ẑem. trq̂-leka	trq̂liktas = ẑ. trq̂lektas, -ta
14. keturjô-lika = ẑ. -leka	keturjôliktas, -ta
15. pęnkjô-lika = ẑ. -leka	pęnkjôliktas, -ta
16. ŝeŝjô-lika=ẑ. -leka	ŝeŝjọliktas, -ta
17. septqnjô-lika = ẑ. -leka	septqnjôliktas, -ta
18. aŝtůnjô-lika = ẑ. -leka	aŝtůnjôliktas, -ta
19. devqnjô-lika = ẑ. -leka	devqnjôliktas, -ta
20. dví-deŝimti	dvídeŝįmtas, -ta
30. trįńs déŝįmtįs	trísdeŝimtas, -ta
40. kéturjòs déŝįmtįs	kéturjòs-deŝįmtas, -ta
50. pęńkjòs déŝįmtįs	pęńkjòs-deŝįmtas, -ta
60. ŝéŝjòs déŝįmtįs	ŝéŝjòs-deŝįmtas, -ta
70. septq̂njòs déŝįmtįs	septq̂njòs-deŝįmtas, ta
80. aŝtûnjòs déŝįmtįs	aŝtûnjòs-deŝįmtas, -ta
90. devq̂njòs déŝįmtįs	devq̂njòs-deŝįmtas, -ta
100. ŝįḿtas	ŝįmtásys, ŝįmtôji
200. dú ŝįmtú	duŝįmtásys, -tôji
300. trįńs ŝįmtaí	trisŝįmtásys, -tôji
1000. tûkstąntis, -îs	tûkstąntq́sys, tûkstąntjôji
5000. pęńkjòs tûkstąntįs	»
1000,000. tûkstąntis tû-kstąntjų=milijőnas	»
25. dvídeŝįmti pęnkí	dvídeŝįmti pęńktas
56. pęńkjòs déŝįmtįs ŝeŝí	pęńkjòs déŝįmtįs ŝéŝtas
367. trįńs ŝįmtaí ŝéŝjòs déŝįmtįs septqní	trįńs ŝįmtaí ŝéŝjòs déŝįmtįs se-ptįńtas arbá sékmas
8792. aŝtûnjòs tûkstąntįs	aŝtûnjòs tûkstąntįs septqní

septųní šįmtaí devų̂njós déšįmtįs iŕ dú, dví.	šįmtaí devų̂njós déšįmtįs iŕ ąńtras, ąntrá.

Tikrî̂ji skaitlínjai žṓdjai 'cardinalia'.

Tikrî̂ji skaitlínjai žṓdjai, pradêjus nű «vînas» ikí «devųní», įrá búdavardjai iŕ túri búdavardišką lįnksnjávimą, atskų̂rus tąń aplįnkų̂bę, jôg jîm̂s trúksta dvilųpûtóji į'švaizda.

1. vînas, vîná túri grîžtai tôkį pát lįnksnjávimą kaíp iŕ mįńkštas, mįnkštá (žr. augštjaus 79,80 lákštó pusés). Jő reikšmė atsákó latų̂niškam «ūnus» ir búdavardjui «merus» : vîná druská=gųvá druská, vînas pînas 'merum lac', vîní pelaí, vîní kvîtjaí, vînós ávižós. Daugískaitlys: vîní, vînós įrá vartôjamas sú daugískaitlinjais (pluralia tantum) esųbêvardjais: vîní rátai, vînós šlájós 'rőgės', vîní mįńtuvai, vînós žiŕklės.

2. dú, dví túri savőtišką lįnksnjávimą:

1. V., 4. Ap., 5. Š.	dú, dví		
2. Gįmtínys	dvî'jų=ž. dvijųń		
3. Dûtinys	dvîm̂ =ž. dum̂	(vų̂r. g.), dvim̂	(môtr. g.)
6. Padaŕginys	dvîḿ =ž. duḿ	(vų̂r. g.), dviḿ	(môtr. g.)
7. Vîtôlįnk.	dvîsę́ =ž. dvijųńsę(vų̂r. g.), dvijósę́(môtr. g.)		

Kur-ne-kuŕ sákó iŕ: dú-jen iŕ dú-jen-ai 'dú' [aplįńk Anų̂kštjus, Dúsetas]. Senôviškas dvískaitljó vîtôlįnksnys įrá dvîjaus arbá dvîjau.

3. trįńs túri esųbêvardišką lįnksnjávimą:

1. V. 5. Š.	trįńs
2. G.	trijųń
3. D.	trim̂s
4. A.	trís
6. P.	trimís
7. Vt.	trisę́ = žem. trijųńsę́ (vų̂r. g.), trijósę́ (môtr. g.).

Bū́davardišką lįnksnjávimą, aplęńkus apskųństinį, túri skaitlínjai žódjai nū «keturí» ikí «devųní»:

1.V.,5.Š.	vỹr. g.	keturí	pęnkí	šeší	septųní
	môt.g.	kéturjos	pęńkjos	šéšjos	septų̃njos
2. G.	vỹr. g. / môt.g.	keturjųń	pęnkjųń	šešjųń	septųnjųń
3. D.	vỹr. g.	keturíms	pęnkíms	šešíms	septųníms
	môt.g.	keturjóms	pęnkjóms	šešjóms	septųnjóms
4. A.	vỹr. g.	kéturis	pęnkís	šešís	septų̃nis
	môt.g.	kéturjas	pęnkjás	šešjás	septų̃njas
6. P.	vỹr. g.	keturjaís	pęnkjaís	šešjaís	septųnjaís
	môt.g.	keturjòmís	pęnkjòmís	šešjòmís	septųnjòmís
7. Vt.	vỹr. g.	keturjū́ńsę́	pęnkjū́ńsę́	šešjū́ńsę́	septųnjū́ńsę́
	môt.g.	keturjòsę́	pęnkjòsę́	šešjòsę́	septųnjòsę́

Skaitlínjai: aštū́ní, devųní prỹgaidę kaitaljôja kaíp septųní.

Įńspêjimas: 1°. apskųństinjai: trís iŕ kéturis įrá tikraí senôviški. Įń tū́du pasiveizdêjęń, pasidárė lítúvjai apskųństinjus: pęnkís, šešís, septų̃nis, aštū̃nis, devų̃nis. Kuŕ sákò: kéturjus, pęnkjús iŕ tt., tí skaitlinjús žódjús pritaíkinò prỹ bū́davardjų: dideli, dídeljus.

2°. Tikraí senôviški vítôlįnksnjai įrá ší: dvíjaus arbá dvíjau, dví [sustrúgįntas įš dvíj-au], trisú, keturísu, pęnkísu, šešísu, septųnísu, aštūnísu, devųnísu, kurjū́s prỹveiksmiškai vartôjame, sakỹdami: «jí keturísu rugjús kúlja», «més pęnkísu linús míname», «bernaí (= žem. vaíkjai) dvíjau gúli». Raudóńdvariškjai iŕ kití sákò: trisę́, keturísę, pęnkísę iŕ tt., pritaíkįndami senôviškus žódjús prỹ paprastųńjų vítôlįnksnjò galū́njų: keturjū́ńsę́, pęnkjū́ńsę́ iŕ tt.

Dešįmtís, šįmtas iŕ tū́kstąntis túri esųbêvardišką lįnksnjávimą, dėltő kád jí įrá skaitlínjai daiktávardjai, kaíp iŕ:

dvéjetas, tréjetas, kétvertas, pęńketas, šéšetas, septų-
netas, aštûnetas, devųnetas.

Žődys dešįmtís senôvėję turêjo sąntarínį kamiêną, kuŕs ųž-
líkó veljûnískjų žódųlqtėję dešįmś (=sańskr. daçát, graik. δε-
κάς) iŕ daugískaitljó gįmtínqję: dešįmt-ųń, kaíp dąnt-ųń
'ὀδόντ-ων', žąńs-ųń 'χην-ῶν' iŕ k. Aplįńk Tiľžę iŕ kítur vartôja
sustrúgįntus: déšįmt, dvídešįmt, trísdešįmt iŕ tt.

Tūkstąntis, -ís arbá tūkstąntė, -ės įrá môtriškósjós gų-
mės žődys; bét daugųbė lítúvjų lįnksnjûja jįń pagaľ ų-kamiénjų
vųriškósjós gųmės esųbêvardjų.

Šįḿtas vísur įrá a-kamiénys daiktávardys kaíp daŕžas.

«Dvųlęka» (=aug. dvųlika, žem. dvųleka; aug. iŕ žem. dvų-
lékys 'duodenarius nummus') ikí «devųnjôlęka» (=aug. devų-
njôlika, žem. devųnjôleka) įrá o- kamiénjai esųbêvardjai iŕ túri
jųń lįnksnjávimą.

Ąntrínjai (derivata) skaítljų žődjai.

1°. Svarbjaûsys ąntrínjų skaítljų skųrjus įrá paailínjai (ordi-
nalia), kurjūs dárome į́š tikrųńjų skaitlínjų žődjų, prį́ jųń ka-
miênó prikabįńdami prųsagą -ta-s, kaŕtais -ma-s.

α. Piŕmas, pirmá įrá tős patjős šakní's, kaíp iŕ prei-
-m-ęnė 'pirmôji namųń dalís' iŕ latųniškas primus; slg. veljû-
nískjų: priḿ-galys 'pirḿgalys', priḿ-lakós 'pirḿlakós'.

Jaî «piŕmas» rôdó né skaítljaus, bét kôkjó daíktó arbá žmó-
gaús veŕtją iŕ augštųbę arbá savótiškúmą, tád jís túri būdavar-
dišką laipsnjávimą: pirmésnys, pirmjaûsys.

Pirmutínys įrá padarųtas pasiveizdêjus įń paskutínys.

β. Ąńtras, ąntrá įrá savőtiškas augštesnųsys laîpsnys į́š
įńvardôvítinjó kamiénó «ana-» iŕ atsákó vôkiškam Ander, gőti-
škam anþar.

Ąńtras 'alter' iŕ kítas 'alius' nevînòję̋ tarmėję̋ įrá misraí vartôjami žődjai, bét ųžlaíkąnt pirmésnę jųń prásmę, reíkja sakų̂ti «ąńtras» (='secundus, alter') įń vînąį̋s dvíjų, jaî jįń lų̂giname sú pirmûju, «kítas» įń vînąį̋s daugų̂bės, jaí jò nelų̂giname sú pirmûju.

γ. Trétjas, tretjá túri neįsaîškinamą e, kurjő nėrá skaitlínjò žődjò kamiênę «tri-».

δ. Ketvíŕtas, pęńktas, šéštas, septįńtas, aštųńtas, devįńtas įrá taisųkliškaí padarų̂ti žődjai sú prų̂sagą -ta-s į́s tikrųńjų skaítljų: keturí, pęnkí iŕ tt. Įš *septųntas, *aštûntas, *devųntas, sutrųḿpinus balsés, kílò septįńtas, aštųńtas, devįńtas.

ε. Dešįḿtas, dvídešįmtas iŕ kití túri prų̂sagą -a-, pridur̂tą prų̂ sąntarínjò kamiênò dešįmt-, į́s kurjő statjaí įrá padarų̂tas daugískaitljò gįmtínys dešįmt-ųń.

ζ. Šįmtás-ys, tūkstąntų̂s-ys netúri savőtiškòs prų̂sagős.

η. A'šmas 'octāvus' įš senôviškò *áštmas.

ϑ. Pakrûjiškų tarmė túri savőtiškus paailinjús žődjús: vínûlekįńtas, dvųlekįńtas, trųlekįńtas iŕ tt, ikí žődjò devųnjòlekįńtas, kuŕ kití augštaítjai sákò: vînûliktas, dvų̂liktas... arbá vînûlíkys, dvųlíkys, trųlíkys... iŕ kuŕ žemaítjai sákò: vînjûlektas, dvų̂lektas, trųlektas,... devųnjôlektas.

2°. Vîní, dvejí, trejí, ketverí, pęnkerí, šešerí, septųnerí, aštûnerí, devųnerí įrá vartôjami skaítąnt tôkjus daîktus, kurjųń vardaí tetúri daigískaitlį (pluralia tantum): vîní marškinjaí, dvejí rátai, trejí métai, kétverjòs šlájòs iŕ tt.

3°. Dvéjetas iŕ žem. dveîtas, ábejetas, tréjetas, kétvertas, pęńketas, šéšetas, septų̂netas, aštûnetas iŕ devų̂netas įrá skaitlínjai esųbêvardjai, kurjűs vartôjame skaitų̂dami nevînős rųńšės arbá lųtí's daîktus: dvéjetas vaikųń (sūnūs iŕ duktė), pęńketas arkljųń (jaî tamę̋ skaítljūję įrá iŕ kumélės iŕ eržilaí).

4°. Kòkų̂binjai (qualitativa): vînôkas, -òká iŕ vînôdas, dvejô-

pas, trejôpas, ketverjôpas, pęnkerjôpas, ...deş̌imterjôpas, šįmterjôpas.

5°. Vĩnlįnkas = žem. į́stisas, dvílįnkas, dvígubas, trílįnkas keturlįnkas atsákò latǐniškims sú galúnę -plex: duplex, triplex.

Dvíšakas 'bisulcus', tríšakas 'trisulcus'.

6°. Gǐvòljų ąmžjui parôdqti vartôjame: mitulǐs = žem. mítulys iȓ žím-mitǐs, dveigǐs 'bimus', treigǐs 'trimus', ketveȓgys 'quadrimus', pęnkeȓgys, šešeȓgys, septqneȓgys, aštûneȓgys, devqneȓgys, dešįmteȓgys.

7°. Įšdalǐtinjai (distributiva): pő vĩną, pő dú, pő dví, pő trís, pő kéturis, pő kéturjas iȓ tt.

8°. Apskritősjòs prasmės skaítljai: kelí, kéljòs; kĩk; daug -daúg 'summum'; maž-máž 'minimum'; maž, mažaí; męnkaí.

Veiksmážòdjų ląńkstqmas

'verborum coniugatio'.

Apskritaí iȓ visűtíniškai šitĩ' dalǐkai įrá žinôtini apĩ' lĩtúvišką veiksmážòdjų ląńkstqmą:

Veiksmážòdys túri trís skaitljús: vĩnáskaitlį, dvískaitlį iȓ daugískaitlį. Vĩnáskaitlys túri savőtiškas pirmősjòs, ąntrősjòs iȓ tretjősjòs persônòs galúnes: diȓbu, diȓbi, diȓba, bét dvískaitlys iȓ daugískaitlys tetúri savőtiškas pirmősjòs iȓ ąntròsjòs persônòs galúnes: diȓbava, diȓbata; diȓbame, diȓbate, dėltő kád dvískaitlinės iȓ daugískaitlinės tretjősjòs persônòs tarnávimą pildò vĩnáskaitljò tretjôji persôna: jís diȓba, jűdu diȓba, jĩ' diȓba. Tąń ląńkstqmò savòtiškúmą rąńdame visòsę' lĩtúvjų tarmėsę' iȓ visųsenjaûsjúnsę rástúnsę; taíp-pát iȓ látvjų iȓ senáprusjų kalbòjė; tòdėľ iȓ reíkja nuspręñsti, jôg jįń jaú turẽjò iȓ aistíškė prôkalbė: lĩtúviškòs, látviškòs iȓ senáprusiškòs kalbős bęndrôji môtqna.

Lĩtúviškas veiksmážòdys túri savőtišką į́švaizdą darǐtinjui (activum) veíksmui aptaȓti: diȓbu, diȓbti, iȓ sudêtą sú įńvardô-

vìtę «si» savų̃veiksmį (reflexivum): dir̃bů-s(i) 'mihi facio', dir̃btìs(i) 'sibi facere'; prausjů̃-s(i) 'me lavo', praũsti-s(i) 'se lavare'.

Kęntêtinjò (passivum) veíksmò į'švaizdòs tiktaí pálaikòs bęų̃žlíkò: skel̃ti 'findere' (activum): skel̃-dė-ti 'findi, rimas agere' (passivum), ver̃žti 'urgere' (activum): viržêti 'urgēri' (passivum) ir̃ d. k. Kęntêtinjui veíksmui aptar̃ti paprastaí vartôjame kęntêtinjus dalųvjús (participia passivi): dir̃bamas, dir̃btas draugę́ sú veiksmážòdju bū́ti 'esse'.

Tòlésnjai, mū́sų veiksmážòdys túri savõtiškas vìñtisas į'švaizdas keturìms laikam̃s aptar̃ti: dabartínjui arbá ésąntjamjam (praesens): dir̃bu, práeiginjui arbá búvusjamjam (praeteritum): dir̃bau; atę́ñtjui arbá bū́sjąntjamjam: dir̃bsju.

Ą́ñt gálò, veiksmážòdys įšreìškja šjų̃s sákųmò būdús (modus): rôdųtinį (indicativus): dir̃bu, dir̃bau, dir̃bdavau, dir̃bsju; sąñkalbinį (conditionalis): dir̃btjau; lìptínį (imperativus): dir̃bk; geistínį (optativus): te-dirbì́.

Neaptribôtinys žõdys (infinitivus) ir̃ dalų̃vjai (participia) į'š senôviškò páprotjò bū́s tšjá įšaìškįnti draugę́ sú veiksmážòdjų ląñkstųmu, nõrįnts tì'są pasákjus, neaptribôtinys žõdys įrá tíkras esųbêvardys, dalų̃vjai—tikrí bū́davardjai.

Persôninės galū́nės.

Veiksmážòdjų ląñkstųmas senųñ senôvėję búvò dvejôpas: vìnò ląñkstómasys kamiênas galę́ turêjò sąñtarą, kaíp ąntaí: es-, mìg-, ąñtrò—bal̃sę, kaíp ąntaí: dirba-, neša-.

Pir̃mòjò ląñkstųmò šjõs búvò persôninės galū́nės:

1. -mi: es-mí 'sum', mìg-mí 'dormio';
2. -si: esí 'es' į'š *es-sí, mìg-sí 'dormis';
3. -ti: és-ti 'est', mì'g-ti 'dormit'.

Šjam̃ ląñkstųmui bé mážò kõ visaí įsnų̃kus, kalbòję́ įñsikerêjò ir̃ vir̃šų gávò ąntrásys ląñkstųmas, kurjõ šìtós įrá asmęnínės (persôninės) galū́nės:

Skaítljai.	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vı̃náskaitlys	-u	-i	Patsaí kamiênas bé galûnės.
Daugískaitlys	-me, žem, -ma	-te	
Dvískaitlys	-va	-ta	

Tős asmęnínės galûnės visûnsę́ laikûnsę́ įrá tős pátjȯs, atskı̃rus átmainas, kurjős tikrőjȯję vı̃tȯję bûs įšaîškįntȯs.

Savı̃veiksmys (reflexivum) ųžlaíkė galûnjų senôviškas į́švaizdas, dėltő kád tı̃ dêsnjai, kurı̃ sutrųmpinȯ žődjų galûnes, niẽkȯ negalêjȯ padarı̃ti galûnėms, kurjős, pridûrus įnvardôvı̃tę «si», atsirádȯ žődjų vidurųję́; tódėl savı̃veiksmjȯ galûnės įrá kı̃k-tı̃k ilgésnės:

Skaítljai:	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vı̃náskaitlys	-ů-s(i)	-ı̃-s(i)	Grųnas kamiênas + įnvardė -s(i)
Daugískaitlys	-mė-s(i), -mȯ-s	-tė-s(i)	
Dvískaitlys	-vȯ-s(i)	-tȯ-s(i)	

Persôninės galûnės bé mážȯ kő įrá tős pátjȯs pař vísą veiksmážȯdjų ląnkstųma; bét suaûgusjȯs įñ vı̃ną sú įnvairjųñ laikųñ kamiênagaljais, kartais jős gávȯ kitôniškąį́švaizdą.

Paprastı̃ji dabartínjȯ laíkȯ kamiênagaljai įrá trįñs: a) -a-, kaíp ąntaí: dirb-a-; b) -ja-, kaíp ąntaí: ar-ja-, put-ja-, iř c) -i-, kaíp ąntaí: mųl-i-, sú kurjaís asmęnínės galûnės šjaíp įšveîzdi:

Kamiênagalys -a-:

	1. pesôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	dir̃b-u	dir̃b-i	dir̃b-a
Daugískaitlys	dir̃b-a-me	dir̃b-a-te	dir̃b-a
Dvískaitlys	dir̃b-a-va	dir̃b-a-ta	dir̃b-a

Kamiênagalys -ja-:

	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	ar-jú put̯-jú	ar-í put-í	ár-ja pút̯-ja
Daugískaitlys	ár-ja-me pút̯-ja-me	ár-ja-te pút̯-ja-te	
Dvískaitlys	ár-ja-va pút̯-ja-va	ár-ja-ta pút̯-ja-ta	

Kamiênagalys -i-:

	1. persôna.	2. persôna.	3. persôna.
Vînáskaitlys	mų̂l-ju	mų̂l-i	mų̂l-i
Daugískaitlys	mų̂l-i-me	mų̂l-i-te	
Dvískaitlys	mų̂l-i-va	mų̂l-i-ta	

Prų̂rašai iř įnspêjimai.

1°. Pir̃mòjò vînáskaitljò asmeńs (persônòs) galúnė -u įrá sutrųḿpįnta į́š senôviškòs galúnės -ů, kurí ikí šjős dînős tebekų̂šò savų̂veiksmųję: -ů-s(i), kaíp ąntaí: vežů̂-s(i), malů̂-s(i) iř kitųñ tòkjųñ, kurjųñ pilná į́švaizda: *vežů, *malů taisųkliškaí atsákò latų̂niškîms veiksmážòdjams: vehō, molō.

2°. Ąńtròjò asmeńs senjaûsė galúnė búvò -e-si (sulų̂gįnk sú ją́ mîg-sí 'dormis'): -e- kamiênagalys, -si asmęnínė galúnė. Savų̂veiksmųję jí turêjò šjôkją sųńkją įšvaizdą: -esi-si; įšmé-tus į́š tar̃pò s, gímė -ei-si iř į́š tő taisųkliškaí kílò -î-si (î = senôv. ei, kaíp ąntaí: lîkú = graik. λείπω). Kaíp savų̂veiksmjò

pirmòjò asmeńs galûnė -û-si turėjò aktûviškà -û, taip iŕ grėt savûveiksmjò galûnės -î-si lîtúvjai pasidárė aktûviškà -î: tû *dirbî, ìš kurjõs gimė šjąndí'ną vartôjama sutrumpinta galûnė -i. Taip tataí mûsų žõdjai: veží, malí, jųñgi atsákò latûniškîms: vehis, molis, iungis.

3°. Tretjásys vînáskaitljò asmû turėjò dvejôpą galûnę, vîną ilgésnę: -ti (slg. mí'g-ti 'dormit'), ąntrą trumpésnę: -t. Pirmôji galûnė tebeljñdò žemaitjų beasménųję žõdųję régiteis 'videtur', kuŕs suaûgò jñ vîną ìš *regi-ti 'videt' iŕ pastíprinimò dalélės -ai (kaip tas-aí, šit-aí) sú įnvardôvîtę -si. Įš *regi-ti+ai+si taisųkliškai gimė žem. régiteis.

Ąntrôji trumpesnjôji galûnė senųñ senôvėję núdilė, dėltõ kád galínė sąntará -t, jaî neturėjò ų'ždąngòs, įšnûkò. Iŕ taip mûsų žõdjai: máła, véža, jųñgja (ìš senòviškų *malet, *vežet, *jungjet) atsákò latûniškîms: molit, vehit, iungit.

Tá tretjôji vînáskaitljò persôna piĩdò tarnávimą iŕ tretjõsjòs dvískaitljò iŕ daugískaitljò. Šitõs pastebêtinòs ápraiškòs kaltiujñkė įrá nièkatrôji gųmė. Kád lîtúvjai tebeturėjò nièkatrõsjòs gųmės esųbêvardjus, tád vartôjò jûs kaip graikaí, taí įrá, sákinjò veikêjò (subiecti) ví'tòję ésąnt žõdjui nièkatròsjòs gųmės, apûsaka (praedicatum) veiksmážòdys visadõs búvò vînáskaitlųję, nė paŕ nágò jûdųmę neveîzdįnt jñ veikėjò skaitljų, kaip ąntaí: τὸ πρόβατον βαίνει 'avís eina' iŕ τὰ πρόβατα βαίνει 'ávįs eina'. Lîtúvjai, nustôjęn nièkatrõsjòs gųmės esųbêvardjų, pritaikinò senôviškà jųñ sąñtaiką prîí vûriškósjòs iŕ môtriškòsjòs gųmės esųbêvardjų, iŕ taip draugę́ sú senáprusjais iŕ látvjais įnsigíjò kalbõs savòtiškúmą, kurjõ kitá nėvîná pasaûlės kalbá netúri.

4°. Senųñ senôvėję daugískaitljò iŕ dvískaitljò galûnės búvò dvejôpòs: ilgésnės, kaip ąntaí: -mes iŕ -mas (= lat. -mus), -tes (= lat. -tis), -vas, -tas, iŕ trumpésnės: -me iŕ -ma, -te (= graik. -τε), -va, -ta. Įš ilgesnjųñjų iŕ įnvardôvîtės «-si» gimė savûveiksmjò daugískaitlys: aug. diŕba-mės (ìš *dirba-mes+si) = žem. diŕba-mòs (ìš *dirba-mas+si), diŕba-tės (ìš *dirba-tes+si), dvískaitlys: diŕba-vòs (ìš *dirba-vas+si),

dir̂ba-tòs (į́ŝ *dirba-tas+si), kaíp į́ŝ *meldímas+si, *elgímas+si gímė žem. meldímòs, elgímòs; į́ŝ trųmpesnjųñjų—aktų̃viškasys veíksmas: dir̂ba-me, dir̂ba-te, dir̂ba-va, dir̂ba-ta.

5°. i-kamiénjai veiksmážȯdjai, labjaûsjai žemaítjų tarmėję́, įšnų́kò. Įñ tı́są panašú, jôg jı́ turêdami pirmőjòję vı́náskaitljò persônòję tôkją pát galū́nę kaíp iŕ ja-kamiénjai veiksmážȯdjai (slg. mų̃lju sú arjú), pirmú pavirtò įñ ja- kamiénjús veiksmážȯdjus: galjú, gáljame, gáljate: paskuí draugę́ sú šjaís pakljúvò įñ a- kamiénjų skaítljų: mų̃lu, arú, mų̃lam, áram.

Bét tókı́ žȯdjai, kaíp ąntaí: bé-regįnt, régiteis 'régisi', rôdò, jôg kítą kar̃tą iŕ žemaítjai turêjò i-kamiénjús veiksmážȯdjus.

6°. Atęñtjò laíkò kamiênas túri galū́nę -si-: dir̂b-sju, dir̂bsi, dir̂b-s, dir̂b-si-me, dir̂b-si-te, dir̂b-si-va, dir̂b-si-ta, atskų̃rus trétjąñją persôną, kurí visósę́ tarmésę́ nustôjò kamiênagaljò -i. Tasaí laíkas įrá ląñkstòmas kaíp pávyzdys «mų̃lju». Kur-ne-kur̃ jís pakljúvò įñ ja- kamiénjų veiksmážȯdjų ląñkstymą: dir̂b-sja-me, dir̂b-sja-te, dir̂b-sja-va, dir̂b-sja-ta, arbá į́ŝ -ja- padárjus -e-: žem. dir̂b-se-m, dir̂b-se-t iŕ tt.

Saulêtekjò púsės žemaítjai túri sutrųm̃pįntą tő laíkò įšvaizdą: dir̂bsu, dírbsi, dir̂bs, dir̂bsma, dir̂bste, dir̂bsva, dir̂bsta.

7°. Práeiginjò laíkò kamiênas kar̃tais túri galū́nę -ò-, kar̃tais -ė-: dir̂b-ò-me, nés-ė-me. Senųñ senôvėję tős galū́nės búvò stąmbésnės: -òj- iŕ -ėj-: *dirb-òj-ů, *neŝ-ėj-ů, *dirb-òj-ı̂, *neŝ-ėj-ı̂. Prı́ŝ -ı̂ įšnų́kus sąñtarai j, į́ŝ *dirb-òj-ı̂, *neŝ-ėj-ı̂ taisykliškaí gímė: dir̂bai, nešeí. Pagal̃ ąñtròjò asmeñs pávyzdjò iŕ pirmásys pavir̃tò įñ: dir̂bau, nešjaú, nőris tšjá negalêjò į́ŝ bal̃sjų tar̃pò įšnų́kti j. Prı́ŝ sąñtaras vísur taisykliškaí įšnų́kò j: dir̂b-ò-me, néŝ-ė-me į́ŝ senôviškų: *dirb-òi-me, *neŝ-ėi-me, lų́gjai kaíp latų̃niškas er-ā-mus gímė į́ŝ *es-āi-mos.

Taíp tataí įñgíjòme šítą ląñkstymą:

dir̂bau, dir̂bai, dir̂bò, dir̂bòme, dir̂bòte, dir̂bòva, dir̂bòta; nešjaú, nešeí, néŝė, néŝėme, néŝėte, néŝėva, néŝėta.

Sujųn̂gtinjò arbá sąn̂kalbinjò (coniunctivi sive conditionalis) sakųm̂bmdjò sąn̂krava.

Tás sakųm̂bmdys (modus) sudêtas įrá į'š geistínjò (optativi) búdò veiksmážòdjò «búti» ir ląńkstómòjò veiksmážòdjò neaptribôtinjò žõdjò apskųn̂stinjò lįńksnjò sú galúnę -tum (kaíp latųn. «supinum»). Įš tõs sąn̂kravòs šjąndí'ną gruvėsai belíkò:

Vínáskaitlys	1. asmũ	dir̃btjau, dir̃btja = žem. dir̃btjò
	2. asmũ	dir̃btumei arbá dir̃btumi, ví'tòmis dir̃btumbei
	3. asmũ	dir̃btų
Daugískaitlys	1. asmũ	dir̃btumime, kítur dir̃btumbime
	2. asmũ	dir̃btumite, » dir̃btumbite
	3. asmũ	dir̃btų
Dvískaitlys	1. asmũ	dir̃btumiva, kítur dir̃btumbiva
	2. asmũ	dir̃btumita, » dir̃btumbita
	3. asmũ	dir̃btų.

Lı̃ptínjò, geistínjò ir įnjųn̂gtinjò sakųm̂bmdjò sąn̂krava.

Lı̃ptínjò sakųm̂bmdjò kamiênas túri sávò galę' sąn̂jamą -ki (augštaítjų tarmėję) arbá -ke (žemaítjų tarmėję'). Tás sakųm̂bmdys netúri neí pirmõsjòs víuáskaitljò neí tretjõsjòs kitųñ skaítljų persônòs; kítòs persônòs gaũna šjôkją į'švaizdą: dir̃b-k, dirb-ki-me, dir̃b-ki-te, dir̃b-ki-va, dir̃b-ki-ta; žemaítiškai sákąnt: dir̃b-k, dir̃b-ke-m, dir̃b-ke-t, dir̃b-kjau, dir̃b-ke-tau.

Senôviškas sujųn̂gtinys sakųm̂bmdys tebėrá šjũnsę' augštaítjų žõdjũnsę: eimé 'ž. ėkem', eivá 'ž. ėkjau'.

Prų̃veiksmys «šeñ», tar̃tumi kòksaí veiksmážòdys, gávò lı̃ptínjò sakųm̂bmdjò galúnes, augštaítiškai: eík-š, eík-š-te, žemaítiškai: eik-šeñ, eik-šeñ-ket, eik-šeñ-ketau.

Žínòma, jaî veiksmážòd̯jò kamiênò galę̃ įrá -k-, tád lı̃ptı́nųję sakų̃mbumdųję reı́kja kilmêmòksliškai rašų̃ti dú k: súk-ki-me, traũk-ki-me, laũk-ki-me, kaíp rášòme: lauk-káktys, plik-káktys, nõris iŕ sákòme laukáktys, plikáktys.

Tret̯jõsjòs lı̃ptı́njò sakų̃mbumd̯jò persônòs tarnávimą pil̃dò geistı́njò sakų̃mbumd̯jò tret̯jôji persôna: te-dirbı̃', te-degı̃', te-vežı̃', te-sákai, te-rášai.

Augštaít̯jai aplı̨ńk Švęnt̯jônis (Vil̃njaus valdų̃bòję) tebęvartôja geistı́nį sakų̃mbumdį, atskų̃rus piŕmąńjį vı̃náskaitljò ásmęnį: rášai 'scribas velim', rášai-me 'scribamus velim', rášai-te 'scribatis velim'.

Tret̯jõsjòs lı̃ptı́njò sakų̃mbumd̯jò persônòs tarnávimą pil̃dò taipôgi tret̯jôji įńjųñgtinjò sakų̃mbumd̯jò persôna: te-diŕba, té-neša, tegul̃ diŕba, tegul̃ néša. Kı́tą kaŕtą įńjųñgtinys búvò vartôjamas paŕ visás persônas: jı́s taíp pát įšveizdêjò kaíp iŕ rôdųtinys (indicativus) sakų̃mbumdys, tiktaí smulkesnés turêjò galū́nes. Augštaít̯jai aplı̨ńk Debeikjús iŕ šįąndı̃ńą tebęvartôja įńjųñgtinjò sakų̃mbumd̯jò daugı́skaitljò piŕmąńją persôną: diŕbam 'faciamus, diŕbkime', nésam 'feramus, néškime', tũ taŕpu kád diŕbame, néšame iŕ tęń įrá rôdųtinys sakų̃mbumdys.

Veiksmážòd̯jų skų̃rjai
'classes verborum'.

Visús veiksmážòd̯jus skaídòme įñ dú skųrjú: 1) pirmı́njai veiksmážòd̯jai dárò vı̃ną skų̃rjų, 2) ąntrı́njai — ąñtrą.

Pirmı́njais vadı́name tôkjus veiksmážòd̯jus, kurjųñ dabartı́ńjò laíkò kamiênas, atmétus piŕmòjò asmeńs galū́nę -u, tetúri vı̃ną sąñjamą, kaíp ąntaí; diŕb-u, vež-ú, pųkst-ú, kalb-ú, kert-ú, iŕ tt.

Ąntrı́njai arbá įšvestı́njai (derivata) veiksmážòd̯jai, atmétus tõ patı̃'s laíkò iŕ tõ patı̃'s asmeńs galū́nę -u, túri dvı̃jųñ, trijųñ sąńjamųñ kamiêną, kaíp ąntaí:. vagôj-u, važjũj-u, raša-ú, dégin-u, édinêj-u iŕ tt.

Bét tū́du diḑjūju veiksmážòḑjų skųrjú túri mažesnjús skųrjús arbá páskųrjus, kurjū́s reíkja bưtinaí pažįnti, nôrįnt suprásti veiksmážòḑjų ląnkstųmą.

A. Pirmínjai veiksmážòḑjai.

Skaîdąnt pirminjús veiksmážòḑjus įn savõtiškus skųrjús, reíkja įnsistebêti įn dabartínjò laíkò kamiênąː sulų́ginus jįn sú veiksmážòḑjò kamiênu, kurįn atrąndame, atmétęn neaptribôtinjò žòḑjò galū́nę -ti. Dabartínjò laíkò kamiênas túri kartais prų̂sagą (suffixum) -a-, kartais ir stąmbésnę balsę nekaíp kitųn laikųn kamiênas, kartais prų̂sagas -ja-, -sta-, -na- arbá įn šáknį įnspraûstą -n-, -m-. Tòdėl visò lábò įrá pęnkí skų́rjai pirmínjų veiksmážòḑjų. Neganá tõ, kíkvînò skų́rjaus práeiginjò laíkò kamiênas gáli turêti netôkją sąnkravą, kôkją rąndame neaptribôtinjò žòḑjò kamiênę, kaíp ąntaí: kôrjau túri ilgą -ò-, kurjõ nėrá neaptribôtinjò žòḑjò kamiênę: kar-ti. Įš átžvilgjò įn práeiginjò kamiênò į'švaizdą (formam) skirstòme kíkvînò skų́rjaus veiksmážòḑjus įn krưvás arbá bưrjús.

Pirmas pirmínjų veiksmážòḑjų skų́rjus.

a) Dabartínys kamiênas sú prų̂sagą -a-, práeiginys sú -ò-:

aûgu [aûg-a-me], aûgau [aûg-ò-me], aûgsju, aûgti
bêgu, bêgau, bêgsju, bêgti
brukú, brukaú, brúksju, brúkti
dirbu, dirbau, dirbsju, dirbti
kąndu, kąndau, kąnsju, kąnsti
kišú, kišaú, kíšju, kíšti
knisú, knisaú, knísju, knísti
krušú, krušaú, krúšju, krúšti
lipú, lipaú, lípsju, lípti
ritú, ritaú, rísju, rísti
sêdů-s (nu-sêdu), sêdaus, sêsjůs, sêstis

sukú, sukaú, súksju, súkti
supú, supaú, súpsju, súpti 'lįngûti'
ŝôku, ŝôkau, ŝôksju, ŝôkti
žįñdu, žįñdau, žįñsju, žįñsti.

Sjuvú (=tilž. sjuvú [į's sjųvú]) iŕ nemáž tókjųñ, kaíp: grjųvú, kljųvú, pųvú, žųvú, lį́ja, rįjú, įñ kurjųñ vĩtą že-maítjai sákó: grunú, kljunú, punú, žunú, lų́n[a], rųnú.

b) Práeiginys kamiênas sú prų́sagą -ė-:

dégu [dég-a-me], degjaú (dég-ė-me), dégsju, dégti
kasú, kasjaú, kásju, kásti
kepú, kepjaú, képsju, képti
lakú, lakjaú, láksju, lákti
metú, metjaú, mésju, mésti
neŝú, neŝjaú, néŝju, néŝti
peŝú, peŝjaú, péŝju, péŝti
plakú, plakjaú, pláksju, plákti
segú, segjaú, ségsju, ségti
sekú, sekjaú, séksju, sékti
tepú, tepjaú, tépsju, tépti
vedú, vedjaú, vésju, vésti
vežú, vežjaú, véŝju, vėžti.

Įñspêjimas: Įrá iŕ tókĩ' veiksmážódjai, kurĩ' vínóję' tarmėję' túri práeiginį kamiêną sú galúnę -ó-, kitóję' sú -ė-, kaíp ąntaí: žem. êdu, êdjau [êd-ė-m], bét aplįñk Pĩlkalnį (Prúsų ŝalųję') sákó; êdu, êdau; žem. malú, malaû, muŝú muŝaû, bét aplįñk Pĩlkalnį: maljú, maljaú, muŝú, muŝjaú.

c) Práeiginjó kamiênó baľsė ilgá:

ginú, gų́njau, gįñsju, gįñti 'vetare'
minú, mų́njau, mįñsju, mįñti
pilú, pų́ljau, pĩlsju, pĩlti
pinú, pų́njau, pįñsju, pįñti
skinú, skų́njau, skįñsju, skįñti

trinú, trŷnjau, trį̂sju, trį̂ti
imú (= žem. jemú), ėmjaú, į́msju, į́mti.

d) Atskŷrus dabartínį kamiễną, vísas veiksmážódys túri prŷsagą -ėj- (prŷš bal̃sę) arbá -ė- (prŷš są̃ntarą):
badú, badễjau, badễsju, badễti
bil̃du, bildễjau, bildễsju, bildễti
blizgú, blizgễjau, blizgễsju, blizgễti
budú, budễjau, budễsju, budễti 'vigilare', kurjô nereí-[kja maišŷti sú pradễtinės prasmė́s veiksmá-[žódju: bųndú, budaú, bústi; atsíbųndu, at-[síbudau (= Prusė́liškjų: pa-bundú).
drebú, drebễjau, drebễsju, drebễti
dų̃zgu, dųñzgễjau, dųñzgễsju, dųñzgễti
gel̃bu, gel̃bėjau, gel̃bėsju, gel̃bėti
kalbú, kalbễjau, kalbễsju, kalbễti
mỗku, mókễjau, mókễsju, mókễti
ską̃mbu, skąmbễjau, skąmbễsju, skąmbễti
skel̃du (=žem. skel̃dėju), skel̃dėjau, skel̃dėsju, skel̃dėti
skę̃ndu, skę̃ndėjau, skę̃ndėsju, skę̃ndėti
šnekú, šnekễjau, šnekễsju, šnekễti
žadú, žadễjau, žadễsju, žadễti
žę̃mbu, žę̃mbėjau, žę̃mbėsju, žę̃mbėti = žem. žą̃mbu, žą̃mbėjau, žą̃mbėsju, žą̃mbėti.

e) Práeiginys iř kitųñ laikųñ kamiễnas, atskŷrus dabartínį, túri prŷsagą -ój- (prŷš bal̃sę) arbá -ó- (prŷš są̃ntarą):

gĩdu (iř gĩstu), gidỗjau, gidỗsju, gidỗti
mĩgú (žem. mĩgtú), mĩgỗjau, mĩgỗsju, mĩgỗti
raũdu (senỗviškai sákąnt: raũ[d]-mi), raudỗjau, raudỗsju, raudỗti.

Senỗviškas veiksmážódys: saũgmi jaú įñgávó ąntrínjó veiksmážódjó į́švaizdą: saũgóju, saũgójau, saũgósju, saũgóti.

Ą́ntras pirmínjų veiksmážòdjų skýrjus.

Dabartínys kamiênas túri augštésnjò laîpsnjò bal̃sę, nekaíp kitų̃ laikų̃ kamiênai:

a) Práeiginjò prýsagá -ò-:

bredú, bridaú, brísju, brísti
kemšú, kįmšaú, kį́mšju, kį́mšti
kerpú, kirpaú, kir̃psju, kir̃pti
kertú, kirtaú, kir̃sju, kir̃sti
kremtú, krįmtaú, krį́msju, krį́msti
lendú, lįndaú, lį̃nsju, lį̃nsti
lìkú, likaú, líksju, líkti
meĩžu, miĩžau, miĩšju, miĩžti
renkú, rįnkaú, rį́nksju, rį́nkti
sergú, sirgaú, sir̃gsju, sir̃gti
slenkú, slįnkaú, slį́nksju, slį́nkti
telpú, tilpaú, til̃psju, til̃pti
trenkú, trįnkaú, trį́nksju, trį́nkti
vejú, vijaú, výsju, výti
velkú, vilkaú, vil̃ksju, vil̃kti

b) Práeiginjò prýsagá -ė-:

gemú, gimjaú, gį́msju, gį́mti
genú, ginjaú, gį̃nsju, gį́nti
menú, minjaú, mį̃nsju, mį́nti; át-menu
pûlu (=žem. pulú), pûljau, puĩsju, puĩti.

Paskutinýsys veiksmážòdys ųžlaĩkò augštésnjò laîpsnjò bal̃sę ir̃ práeiginjò laĩkò kamiênę.

Trė́tjas pirmínjų veiksmážòdjų skýrjus.

Dabartínjò laĩkò kamiênas túri prýsagą -ja-:

A. Ą́ntrásys arbá nedabartínys kamiênas negaûna prýdurõs arbá ą́ntaugòs:

a) Práeiginys kamiênagalys įrá -ò-:

grįndjú, grįndaú, grįñsju, grįñsti
grûdju, grûdau, grûsju, grûsti
leîdju, leîdau (ir vi'tòmis leîdjau), leîsju, leîsti

b) Práeiginys kamiênagalys įrá -ė-. Įš tõs labaí gausįñgòs veiksmážòdjų krūvõs dûdame tšjá neláb daúg pávyzdjų, sustátęñ jûs įñ aílą pagaĩ nedabartínjò kamiênò galûnės:

-k : keîkju, keîkjau, keîksju, keîkti
klqkjú, klqkjaú, klq́ksju, klq́kti
plaûkju, plaûkjau, plaûksju, plaûkti
plaukjú, plaukjaú, plaúksju, plaúkti
plîkju, plîkjau, plîksju, plîkti 'verberare'
plikjú, plikjaú, pli'ksju, pli'kti 'flammare'
traûkju, traûkjau, traûksju, traûkti
su-vôkju, -vôkjau, -vôksju, su-vôkti 'invenire'
jûkjû-(si), jûkjaú-s, jũksjû-s, jũktí-s.

-g : baigjú (2. bęngjú), baigjaú, baígsju, baígti (2. bęñgti)
smaûgju, smaûgjau, smaûgsju, smaûgti
smeigjú, smeigjaú, smeígsju, smeígti
pri-vęñgju, -vęñgjau, -vęñgsju, pri-vęñgti 'revereri'
džjaugjû-s(i), džjaugjaú-s, džjaúgsjû-s, džjaúgtí-s.

-t : jautjú, jautjaú, jaúsju, jaústi
kęntjú, kęntjaú, kęñsju, kęñsti
sjųntjú, sjųntjaú, sjųñsju, sjųñsti
spitjú, spitjaú, spi'sju, spi'sti
ŝnjókŝtjú, ŝnjókŝtjaú, ŝnjõkŝju, ŝnjõkŝti
ŝveitjú, ŝveitjaú, ŝveísju, ŝveísti
ŝvitjú, ŝvitjaú, ŝvi'sju, ŝvi'sti

-d : aûdju, aûdjau, aûsju, aûsti
su-baudjú 'castigo', su-sí-baudju 'coniurationem facio'
draudjú, draudjaú, draúsju, draústi
grųmzdjú, grųmzdjaú, grųḿsju, grųḿsti

pa-gûdju, -gûdjau, -gûsju, pa-gûsti
skųndju '1. accuso; 2. parce utor (žem.)', skųndjau,
[skųnsju, skųnsti
žeidjú, žeidjaú, žeísju, žeísti.

-p : kôpju, kôpjau, kôpsju, kôpti 'capere, rapere'
kópjú (=tilž. kaupjú), kópjaú, kõpsju, kõpti 'cineres
tegere'
lîpjú, lîpjaú, lí'psju, lí'pti
švilpjú, švilpjaú, švil̃psju, švil̃pti
tęmpjú, tęmpjaú, tęḿpsju, tęḿpti

-b : glôbju, glôbjau, glôbsju, glôbti 'amplecti'
grêbju, grêbjau, grêbsju, grêbti
greibjú, greibjaú, greíbsju, greíbti
grîbjú, grîbjaú, grí'bsju, grí'bti
grôbju, grôbjau, grôbsju, grôbti 'rapere'
skalbjú, skalbjaú, skal̃bsju, skal̃bti
skeĩbju, skeĩbjau, skeĩbsju, skeĩbti

-s : jûsju, jûsjau, jûsju, jûsti
klaûsju, klaûsjau, klaûsju, klaûsti
prausjú, prausjaú, praúsju, praústi
tęnsjú, tęnsjaú, tęñsju, tęñsti
tîsjú, tîsjaú, tí'sju, tí'sti

-š : kôšju, kôšjau, kôšju, kôšti
plêšju, plêšjau, plêšju, plêšti
šjaûšjû-s, šjaûšjau-s, šjaûšjû-s, šjaûštî-s

-ž : drôžju, drôžjau, drôšju, drôžti
gnjaûžju, gnjaûžjau, gnjaûšju, gnjaûžti
grîžju, grîžjau, grîšju, grîžti
mêžju, mêžjau, mêšju, mêžti 'stercus evehere'
veržjú, veržjaú, veŕšju, veŕžti

-r : arjú, arjaú, ar̃sju, ar̃ti
barjú, barjaú (žem. baraû), bar̃sju, bar̃ti

-l : guljú, guljaú, gul̃sju, gul̃ti

-šk, -kš : reĩškju, reĩškjau, reĩkšju, reĩkšti
trêškju, trêškjau, trêkšju, trêkšti
tšerškjú (ž. tširškjú), tšerškjaú, tšeŕkšju, tšeŕkšti

-zg, -gz : mezgjú, mezgjaú, mégsju, mégzti
rezgjú, rezgjaú, régsju, régzti

B. Dabartínjo kamiênò baĩsė silpnésnė ųž 1) práeiginjò,

2) práeiginjò iŕ kitųñ laikųñ kamiênò baĩsę:

1°. Tiktaĩ práeiginjò laĩkò kamiênas tetúri stąmbésnę baĩsę:

berjú, bèrjaú, beŕsju, beŕti
perjú, pèrjaú, peŕsju, peŕti 'vanôti'
sverjú, svèrjaú, sveŕsju, sveŕti
žerjú, žèrjaú, žeŕsju, žeŕti

gerjú, gêrjau, geȓsju, geȓti
nerjú, nêrjau, neȓsju, neȓti
šerjú, šêrjau, šeȓsju, šeȓti
tverjú, tvêrjau, tveȓsju, tveȓti
verjú, vêrjau, veȓsju, veȓti

geljú, gêljau, gel̂sju, gel̂ti
keljú, kêljau, kel̂sju, kel̂ti
skeljú, skêljau, skel̂sju, skel̂ti
veljú, vêljau, vel̂sju, vel̂ti

lemjú, lèmjaú, lęḿsju, lęḿti 'divinare, de futuris rebus coniecturam facere'
remjú, rèmjaú, ręḿsju, ręḿti
tremjú, trèmjaú, tręḿsju, tręḿti

semjú, sêmjau, sęm̂sju, sęm̂ti
vemjú, vêmjau, vęm̂sju, vęm̂ti

girjú, gų̂rjau, giȓsju, giȓti

irjû-s, ŷrjau-s, ir̃sjů-s, ir̃ti-s 'remigare'
skirjú, skŷrjau, skir̃sju, skir̃ti
spirjú, spŷrjau, spir̃sju, spir̃ti
tirjú, tŷrjau, tir̃sju, tir̃ti

skiljú, skŷljau, skil̃sju, skil̃ti = 2em. úgnį skeljú, skê-
ljau, skel̃sju, skel̃ti; ir̃ 2em. skil̃tuvas.

burjú, bū́rjau, bur̃sju, bur̃ti 'lęm̃ti'
burjû-s, bū́rjau-s, bur̃sjů-s, bur̃ti-s 'velificare'
durjú, dū́rjau, dur̃sju, dur̃ti
kurjú, kū́rjau, kur̃sju, kur̃ti

kuljú, kū́ljau, kul̃sju, kul̃ti

dumjú, dū́mjau, dųm̃sju, dųm̃ti
stumjú; stū́mjau, stųm̃sju, stųm̃ti

karjú, kôrjau, kar̃sju, kar̃ti

2°. Práeiginjó ir̃ kitųñ laikųñ kamiênas túri il̃gą bal̃sę:
drebjú, drėbjaú, drėbsju, drėbti
dreskjú, drėskjaú, drėksju, drėksti
dvesjú, dvėsjaú, dvėsju, dvėsti
kretjú, krėtjaú, krėsju, krėsti
lekjú, lėkjaú, lėksju, lėkti
pletjú, plėtjaú, plėsju, plėsti = Til2. ir̃ Pilkaln. splėsti
slepjú, slėpjaú, slėpsju, slėpti
srebjú, srėbjaú, srėbsju, srėbti
teškjú, tėškjaú, tėkšju, tėkšti

blaškjú, blóškjaú, blőkšju, blőkšti 'facere, ut aliquid
decidat; deiicere'
dvakjú, dvókjaú, dvőksju, dvőkti
smagjú, smógjaú, smőgsju, smőgti '2em. svỹgju, svỹ-
gjau, svỹgsju, svỹgti'
vagjú, vógjaú, vőgsju, vőgti

putjú, pūtjaú, pū́sju, pū́sti.

C. Įš átžvilgjo į̃ pirmõsjos vìnáskaitljo persônos galū́nę -ju prį̃ trétjojo skỹrjaus priskaítome ir̃ tôkjus veiksmážodjus, kurjų̃ dabartínys kamiênas túri galū́nę -i-, práeiginys ir̃ kitų̃ laikų̃ kamiênas: -ėj- prį̃š bal̃sę, -ė- prį̃š są̃ntarą: regjú, regí, régi, régime, régite, régiva, régita; regêjau, regêsju, regêti.

1°. Dabartínjo laíko kamiênagalys -i-:

derjú, derêjau, derêsju, derêti
dėvjú, dėvêjau, dėvêsju, dėvêti
galjú, galêjau, galêsju, galêti
gêdjû-s, gêdėjau-s, gêdėsjû-s, gêdėtí-s
girdjú, girdêjau, girdêsju, girdêti
kaljú (žem. kalêju), kalêjau, kalêsju, kalêti
kôsju, kôsėjau, kôsėsju, kôsėti
krunjú, krunêjau, krunêsju, krunêti
laîmju (žem. laimêju), laimêjau, laimêsju, laimêti
mer̃dju, mer̃dėjau, mer̃dėsju, mer̃dėti
mỹlju, mylêjau, mylêsju, mylêti
nôrju, nórêjau, nórêsju, nórêti
sêdju, sėdêjau, sėdêsju, sėdêti
stôvju, stóvêjau, stóvêsju, stóvêti
tikjú, tikêjau, tikêsju, tikêti
tyljú, tylêjau, tylêsju, tylêti
tįñgju, tįngêjau, tįngêsju, tįngêti
turjú, turêjau, turêsju, turêti 'habere'
tūrjú, tūrêjau, tūrêsju, tūrêti 'tenere'
tšjaûžju, tšjaûžėjau, tšjaûžėsju, tšjaûžėti
veĩzdju, veizdêjau, veizdêsju, veizdêti = žem. veĩzu, veizêjau, veizêsju, veizêti
žỹdju, žydêjau, žydêsju, žydêti
žjūrjú, žjūrêjau, žjūrêsju, žjūrêti.

2°. Dabartínjo laíko kamiênagalys -ja-:

kęntjú (kęńt-ja-me), kęntêjau, kęntêsju, kęntêti
raîšju, raîšėjau, raîšėsju, raîšėti = žem. raîšju, raîšau,
raîšju, raîšti 'šlubûti'
raûgju (žem. raûgėju), raûgėjau, raûgėsju, raûgėti

D. Įš átžvilgjo įń dabartínį kamiênų, įń trétjąńjį skýrjų dėdame iŕ tôkjus veiksmážodjus, kurjųń -j- įrá šakninys, bét pryš sąûtaras įšnýksta:

bôju, bôjau, bôsju, bôti
jôju, jôjau, jôsju, jôti
klôju, klôjau, klôsju, klôti
lôju, lôjau, lôsju, lôti *)
plôju, plôjau, plôsju, plôti **)
stôju, stôjau, stôsju, stôti
tvôju, tvôjau, tvôsju, tvôti 'verberare'

sêju, sêjau, sêsju, sêti.

E. Vînos tarmės dabartínį kamiênų dáro pagaĺ trétjôjo, kítos pagaĺ pęńktôjo skýrjaus pávyzdjo, arbá kítaip kaíp į'škreipja:

gijú, gijaú, gýsju, gýti = žem. gynú, gijaû, gýsju, gýti
lį'ja, líjo, lís, lýti = žem. lýna, líjo, lýs, lýti
rijú, rijaú, rýsju, rýti = žem. rynú, rijaû, rýsju, rýti

šlûju, šlavjaú, šlûsju, šlûti = žem. šlavú

bljaûju, bljôvjau, bljaûsju, bljaûti = žem. bljaûnu
dźjaûju, dźjôvjau, dźjaûsju, dźjaûti = žem. dźjaûnu
grjaûju, grjôvjau, grjaûsju, grjaûti = žem. graûnu

---

*) Su-lújo, su-luî-ti 'latrare incipere' yžlaíko i, į'š j padarýtą, iŕ pryš sąûtaras.

**) Įš tő veiksmážodjo šaknî's túrime esybêvardjus: pa-plôtys 'ein flacher Fladen Brot' iŕ plytá 'der Ziegel'.

kraûju, krôvjau, kraûsju, kraûti = žem. kraûnu
ljaûjůs, ljôvjaus, ljaûsjůs, ljaûtis = žem. ljaûnůs
pjaûju, pjôvjau, pjaûsju, pjaûti = žem. pjaûnu
plaûju, plôvjau, plaûsju, plaûti = žem. plaûnu
raûju, rôvjau, raûsju, raûti = žem. raûnu
spjaûju, spjôvjau, spjaûsju, spjaûti = žem. spjaûnu
šaûju, šôvjau, šaûsju, šaûti = žem. šaûnu, šôvjau ir šavaû

grījú, grījaú, grī'sju, grī'ti = žem. grejú
lījú, lījaú, lī'sju, lī'ti kąñ į'š váškò, švínò, várjò *) = žem. lejú
skrījú, skrījaú, skrī'sju, skrī'ti = žem. skrejú
šlījú, šlījaú, šlī'sju, šlī'ti = žem. šlejú.

Prų̂rašas.

Vísòs lītúvjų tar̃mės senųñ senôvėję įšdilde «j», jaî tá púsbalsė stóvėjò tar̃p sąntarõs ir bal̃sės i, ī: *vertjů, bét *vertī į'š *vertjī; tódėl̃ šjąndī'ną augštaítiškai sákòme verṭšú (ṭš lų́gus mįnkštam̃ č), vertí (né *verṭšì!).

Žemaĩṭjų tar̃mės ir į'š sąñjamõs -ja- põ sąntarõs dárò -e-: jaûtems, médems į'š *jaûtjams, *médjams; tódėl̃ į'š 3. persônòs *ver̃tja žemaĩṭjai pasidárė senôvišką *ver̃te, į'š kurjõs, trų́mpai galûnei nudílus, gímė šjąndī'ną vartôjama treṭjõsjòs persônòs žemaítiška į'švaizda ver̃t. Bét tasaí žõdys: ver̃t, lų́gjai kaíp ir ąntrôji persôna: vertí, nė par̃ nágò jû́dųmę nesískirja nũ atsákąnṭjųñjų persônų pir̃mòjò arbá ąñtròjò veiksmážòḍjų skų́rjaus: mét 'méta', véd 'véda', ker̃t 'ker̃ta' — metí, vedí, kertí: ir par̃ tát žemaĩṭjai visús trétjòjò skų́rjaus veiksmážòḍjus draûginimò keljú súvedė įñ pir̃mąñjį skų́rjų ir sákò: vertú, leîdu, regú ir t. t., atskų́rus tôkjus veiksmážòḍjus, kurjųñ -j- stôvi tar̃p bal̃sjų, kaíp ąntaí: klôju ir atskų́rus veiksmážòḍjus: galjú, gailjů-s ir (kũ) vęñgju.

---

*) Lītúvai, lų-tí-s 'forma, species': gražjõs lųtī's arklų́s.

Ketviŕtas pirmínjų veiksmážòdjų skýrjus.

Tő skýrjaus įństabús ženklas įrá prònôsinė púsbalsė dabartínjò laíkò kamiênę, kurjős nėrá kitųń laikųń kamiênę.

A. Prònôsinė púsbalsė, įńsibrôvusi, kýšò patjamę́ šaknî's vidurųję́. Atskýrus žemaítišką veiksmážòdį kri-m-tú, kritaû (= augšt. kri-n-tú, kritaú) tá púsbalsė įrá tős patjős veíslės, kaíp iŕ sąntará, prýš kurjąń jí stôvi, tataí įrá, n prýš dąntinės, m prýs lúpines iŕ tt.

Kaíp ketviŕtòjò, taíp iŕ pęńktòjò skýrjaus veiksmážòdjai įrá pradêtinės prasmės (inchoativa) iŕ nevînas veiksmážòdys vînòję́ tarmėję́ įrá ketviŕtòjò, kitòję́ pęńktòjò skýrjaus, kaíp ąntaí: aug. lep-stú = žem. le-m-pú, aug. ži-ń-lú = žem. žiî-stu.

Pávųzdjai:

ąnkú, akaú, áksju, ákti; at-ąnkú, apj-ąnkú
blųnkú, blukaú, blúksju, blúkti
at-sí-bųndu, -budau, -búsju, -bústi
bųnkú, bukaú, búksju, búkti
drįmbú, dribaú, dríbsju, dríbti
dųmbú, dubaú, dúbsju, dúbti
pra-sí-dżjųngu, prasídżjugau, prasidżjúgsju, prasidżjúgti
gęndú, gedaú, gésju, gésti
įń-, pri- gųndú, -gudaú, -gúsju, -gústi
su-jųndú, sujudaú, sujúsju, sujústi
jųntú, jutaú, júsju, jústi
kąnkú, kakaú, káksju, kákti; su-kąnkú (slg. mėtų sukaktúvės 'dies anni versarius'), nu-kąnkú, pa-kąńka = žem. ųž-tęńka
klųmpú, klupaú, klúpsju, klúpti
pa-krįmpú, pakripaú, pakrípsju, pakrípti
krįntú, kritaú, krísju, krísti = žem. krimtú, krísti
lįmpú, lipaú, lípsju, lípti
mįngú, migaú, mígsju, mígti; ųž-mįngú

mįntú, mitaú, mísju, místi
ap-, ųž-, įn-nįnkú, -nikaú, níksju, -níkti
pįngú, pigaú, pígsju, pígti
plįnkú, plikaú, plíksju, plíkti
su-prąntú, suprataú, suprásju, suprásti
pųntú, putaú, púsju, pústi 'tįňstu'
pa- pųňškú, papuškaú, papúkšju, papúkšti 'trúputį pųntú'
rąndú, radaú, rásju, rásti
su-rįnkú, surikaú, suríksju, suríkti 'incondita voce exclamare'
ap-sí-rįnku, apsírikau, apsiríksju, apsiríkti 'falli, in errorem incidere, errare, labi'
rųnkú, rukaú, rúksju, rúkti
sęnkú, sekaú, séksju, sékti
su-skąntú, suskataú, suskásju, suskásti
ap-sklįndú, apsklidaú, apsklísju, apsklísti
skręntú, skretaú, skrésju, skrésti
smęngú, smegaú, smégsju, smégti
smųnkú, smukaú, smúksju, smúkti
snįňga, snígò, snígs, snígti
ap-spįntú, ap-spitaú, apspísju, apspísti
sprųngú, sprugaú, sprúgsju, sprúgti
stęmbú, stebaú, stébsju, stébti
stįngú, stigaú, stígsju, stígti = stų̑gstu, stų̑gau, stų̑gsju, stų̑gti Raudóňdvarųję
sjųntú, sjutaú, sjúsju, sjústi
at-šįmpú, atšipaú, atšípsju, atšípti
su-šląmpú, sušlapaú, sušlápsju, sušlápti
pra-šnęnkú, prašnekaú, prašnéksju, prašnékti
šųntú, šutaú, šúsju, šústi
švįntú, švitaú, švísju, švísti
tąmpú, tapaú (= tapjaú Prúsų šalųję́), tápsju, tápti
tęnkú, tekaú, téksju, tékti; pa-, ųž-, su- tęnkú
tįnkú, tikaú, tíksju, tíkti

trųnkú, trukaû, trúksju, trúkti
tųnkú, tukaû, túksju, túkti
žlųngú, žlugaû, žlúgsju, žlúgti
su-žvįngú, sužvigaû, sužvígsju, sužvígti.

B. Púsbalsė n įrá pridur̃ta prį̃ šaknî's gálò.

P á v ų z d̯ j a i:

au-n-ú, avjaú, aúsju, aúti; ap-sí-, nu-sí-aunu
einú, ėjaú, eísju, eîti = žem. eitû, ĕjaû
gaûnu, gavaú, gaûsju, gaûti
guînu, gujaú, guîsju, guîti

Žemaîtjų tarmėję́ daugjaûs įrá tő̃s krnvő̃s veiksmážòd̯jų, kaíp ąntaí:

lųń[a] = aug. lį́ja
grnnú = » grjųvú
pnnú = » pųvú
žnnû = » žųvû

bljaûnu = » bljaûju
ljaûnůs = » ljaûjůs
pjaûnu = » pjaûju
raûnu = » raûju
šaûnu = » šaûju

Atskirĩji veiksmážòd̯jai.

Įrá kéletas tókjųń veiksmážòd̯jų, kurí' neįntįnka įń įšaîškįntůńsjus skųrjús iŕ kurjů́s reíkja atskiraí primįńti:

veȓ-d-u túri dabartínjò laíkò kamiênę d, kurjő nerąńdame kitůńsę́ tő veiksmážòd̯jò giminaîtjůńsę: vir-jaú, viȓ-sju, vír-inu, vír-a-las, ver-ênas, varús, atskų̃rus esųbêvardį vird-úklys 'šaltínjò verdąntí akís', įń kurįń jaú įńsibrôvė d į́š dabar-tínjò kamiênò;

dûdu, davjaû (=žem. devjaû), dûsju, dûti iṙ dedû, dêjau, dêsju, dêti įrá įšvésti į's dvílįnkò šaknì's kamiênò dû-da- iṙ de-da-; į's šjõ paskutínjòjò tebęvartôjame senôvišką: kás désti-s (į's *ded-ti-si) = kás dédas;

žem. į's trétjòjò asmeńs padarųtîji veiksmážòdjai eitû (=sen. ei-mí, aug. iṙ kaí-kurjųñ žem. einû), lìktû (=sen. lìkmí, aug. lìkû), mìgtû (=sen. mìgmí, aug. mìgû), kurjųñ sąntarõs t kitûñsę kamiênûñsę nėrá: ejaû (=aug. ėjaû), likaû, mìgôjau, eísju, líksju, mìgôsju, eíti, líkti, mìgôti;

esû, esí, įrá, ésame, ésate, ésava, ésata arbá esmé = žem. esmá, esté, esvá, está = žem. estaû, buvaû, bûsju, bûti. Tás veiksmážòdys įrá sudêtas į's trijųñ bûtinaí atskirųñ šaknjųñ: a) es-, b) prųšdėlys „įñ" sú patviṙtinimò žòdeljû -ra, tòdėl reikêtų žòdųkilmiškai rašųti né ųrá, bét įrá (=gr. ἔνι ῥα), slg. žem. kad--aṙ áš taû sakaû? c) buv- prįš balsés, bû- prįš sąñtaras. Tretųsys asmũ ésti (ásti) tõs patjõs prasmės kaíp žemaítjų bûń, ųžlíkò né vìnòję augštaítjų tarmėję iṙ susidraûginusi sú giṙdi: girdjû, girdí, į'šdavė naûją dabartínį kamiêną: estjû, estí, ésti arbá ásti=žem. bûnû, bûní, bûń.

Es-mé, es-té, es-vá, es-tá iṙ primįntôji trétjòjò asmeńs į'švaizda ásti, ésti (=sańskr. ásti, graik. ἔστι, lat. est, vòk. ist, slav. jestь) sú senôvišku pirmûju asmęnimí es-mí įrá pálaikòs sąntaragalûnjò ląńkstųmò, tũ taṙpu kád és-a-me, és-a-te iṙ k. įrá padarųti įñ piṙmòjò veiksmážòdjų skųrjaus pávųzdį: diṙbame, diṙbate iṙ tt.

Pęńktas pirmínjų veiksmážòdjų skųrjus.

A. Dabartínjò laíkò kamiênas túri prųsagą -sta-, kurjõs kitųñ laikųñ kamiênę nėrá. Įš átžvilgjò įñ prásmę tõ skųrjaus veiksmážòdjus vadíname pradêtinjais (verba inchoativa).

Lìtûviška kalbá túri daugjaûs né dú šįmtû pradêtinjų veiksmážòdjų, kurjųñ šaknís prįš prųsagą -sta-, sulųginus sú kitaís giminaítjais žõdjais, įrá silpnabaľsė: lųstu, lųsau, lųsti, bét lìsas; bûgstu bûgau bûgti, bét baugús; iṙ t. t..

a) Veiksmážodžių kamiénagalųję įrá vìną į́š sąntarųñ: k, g, p, b, m, n, l, r:

-k-: al̃kstu, al̃kau, al̃ksju, al̃kti
brįñkstu, brįñkau, brįñksju, brįñkti
dųkstú, dųkaú, dų́ksju, dų́kti; ųž-dų́kti
drė̃kstu, drė̃kau, drė̃ksju, drė̃kti
drųkstú, drųkaú, drų́ksju, drų́kti
dukstú, dukaú, dúksju, dúkti
jųñkstu, jųñkau, jųñksju, jųñkti
lįnkstú, lįnkaú, lį́nksju, lį́nkti
mirkstú, mirkaú. mírksju, mírkti
įš-mõkstu, įšmõkau, įšmõksju, įšmõkti
nųkstú, nųkaú, nų́ksju, nų́kti
pųkstú, pųkaú, pų́ksju, pų́kti
plė̃kstu, plė̃kau, plė̃ksju, plė̃kti
rukstú, rukaú, rúksju, rúkti
stõkstu, stõkau, stõksju, stõkti 'prádedu stókõti' = žem.
pri-kąmpú, prikapaú, prikápti
pa-sveikstú, pasveikaú, pasveíksju, pasveíkti
švįñkstu, švįñkau, švįñksju, švįñkti
trũkstu, trũkau, trũksju, trũkti
tvįnkstú, tvįnkaú, tvį́nksju. tvį́nkti
úksta, ukó, úks, úkti 'úkjas, ukė́s, úksis, úktis'
vųkstú, vųkaú, vų́ksju, vų́kti; ųž-, nu-, įñ-vų́kti.
-g-: brįñgstu, brįñgau, brįñgsju, brįñgti
bũgstu, bũgau, bũgsju, bũgti; pa-bũgstu
dų̃gstu, dų̃gau, dų̃gsju, dų̃gti
dir̃gstu, dir̃gau, dir̃gsju, dir̃gti; su-dir̃gti
lų̃gstu, lų̃gau, lų̃gsju, lų̃gti
mė̃gstu, mė̃gau, mė̃gsju, mė̃gti
pa-sil̃gstu, pasil̃gau, pasil̃gsju, pasil̃gti (=pa-si-il̃gti)
slũgstu, slũgau, slũgsju, slũgti; slg. slúgterė́ti
sprõgstu, sprõgau, sprõgsju, sprõgti

stįn̂gstu, stįn̂gau, stįn̂gsju, stįn̂gti
svaigstú, svaigaú, svaígsju, svaígti, 'galvõs súkinį gaũti'
slg. svaigė̃ti, svaiginų̃s
vargstú, vargaú, var̃gsju, var̃gti.
-p-: alpstú, alpaú, al̃psju, al̃pti
klįmpstú, klįmpaú, klįm̃psju, klįm̃pti
krųpstú, krųpaú, krų̃psju, krų̃pti
sil̂pstu, sil̂pau, sil̂psju, sil̂pti
sirpstú, sirpaú, sir̃psju, sir̃pti
slôpstu, slôpau, slôpsju, slôpti
š̂jur̂pstu, š̂jur̂pau, š̂jur̂psju, š̂jur̂pti
tarpstú, tarpaú, tar̃psju, tar̃pti.
-b-: pa-gil̂bstu, pagil̂bau, pagil̂bsju, pagil̂bti
pra-kalbstú, prakalbaú, prakal̃bsju, prakal̃bti
pra-lóbstú, pralóbaú, pralõbsju, pralõbti
skôbstu, skôbau, skôbsju, skôbti 'rugštam̂ tápti'.
-n-: sęn̂stu, senaú, sęn̂sju, sęn̂ti
tvįn̂stu, tvinaú, tvįn̂sju, tvįn̂ti
pa-žįn̂stu, pažinaú, pažįn̂sju, pažįn̂ti.
-m-: lįm̂stu, limaú, lįm̂sju, lįm̂ti
rįm̂stu, rimaú, rįm̂sju, rįm̂ti
tęm̂sta, témó, tęm̃s, tęm̃ti.
-l-: pa-si-gailstú, pasígailau, pasigaílsju, pasigaílti
pa-mil̂stu, pamilaú, pamil̂sju, pamil̂ti
šėlstú, šėlaú, šė̃l̃sju, šė̃l̃ti
nu-tólstú, nutólaú, nutõl̃sju, nutõl̃ti.
-r-: at-ker̂stu, atkeraú, atker̂sju, atker̂ti
skar̂stu, skaraú, skar̂sju, skar̂ti.

mir̂štu, mirjaú, mir̃sju, mir̃ti.

Prų̂rašas.

Žemaítjai vartója nemáž pęñktójo skų̃rjaus veiksmážodjų, kurí' pás augštaítjų įrá ketvir̃tójó skų̃rjaus, kaíp ąntaí: kil̂stu =

aug. kįnlū, šĩlstu = aug. šįnlū, žĩlstu = aug. žįnlū, baĩstu = aug. bąnlū, bir̃stu=aug. bįnrū ir̃ t. t. Įš ąntrõs pūsės augštaitjai Prūsų pūsėję sākō: pra-si-džjug-stū, žlugstū, lepstū ir̃ k., įñ kurjųñ vir̃tą žemaitjai dėda: pra-sí-džjungu, žlungū, lempū ir̃ k.

b) Jaĩ veiksmāžōdjō kamiẽnagalys įrā t, d, s, š, ž, šk, tād tās sąñtaras reikja sutaikįnti sū prīsagą -sta- pagal̃ žinomųnjų tarsnínjų įnstātųmų: t + s > s (*met-sju > mėsju), d + s > s (*ved-sju > vėsju), s + s > s (*kas-sju > kāsju), š + s > š (*neš-sju > nėšju), ž + s > š (*vež-sju > vėšju), šk + s > kš (*tėšk—sju > tėkšjū).

α. Veiksmāžōdjō kamiẽnagalys t:

gelstū, geltaū, gel̃sju, gel̃sti
kaistū, kaitaū, kaísju, kaísti
nu-kalstū, nukaltaū, nukal̃sju, nukal̃sti
ap-karstū, apkartaū, apkar̃sju, apkar̃sti
su-kirstū, sukirtaū, sukir̃sju, sukir̃sti; pĩnas su-kir̃tęs.
ap-kurstū, apkurtaū, apkur̃sju, apkur̃sti
įñ-nirstū, įnnirtaū, įnnir̃sju, įnnir̃sti 'magno cum studio aliquid facere incipere'
skuistū, skuitaū, skuísju, skuísti
virstū, virtaū, vir̃sju, vir̃sti.

β. Veiksmāžōdjō kamiẽnagalys d:

bôstu, bôdau, bôsju, bôsti
brę̃nstu, brę̃ndau, brę̃nsju, brę̃nsti
įš-sí-gąñstu, įšsígąndau, įšsigąñsju, išsigąñsti
įš-girstū, įšgirdaū, įšgir̃sju, įšgir̃sti
pra-gų̃stu, pra-gų̃dau, pra-gų̃sju, pra-gų̃sti
gvilstū, gvildaū, gvil̃sju, gvil̃sti: rĩšutai įšgvil̃dęñ
pa-kir̃stu, pakir̃dau, pakir̃sju, pakir̃sti 'pa-būsti'
klų̃stu, klų̃dau, klų̃sju, klų̃sti
kūstū, kūdaū, kūsju, kūsti 'lų̃stu lų̃sti'
ljūstū, ljūdaū, ljūsju, ljūsti

skęństú, skęndaú, skęńsju, skęństi
skų̃stu, skų̃dau, skų̃sju, skų̃sti
sklų̃stu, sklų̃dau, sklų̃sju, sklų̃sti
nu-skurstú, nuskurdaú, nuskuŕsju, nuskuŕsti
slų̃stu, slų̃dau, slų̃sju, slų̃sti
ap-snų̃stu, apsnų̃dau, apsnų̃sju, apsnų̃sti
į̃s-vų̃stu, į̃svų̃dau, į̃svų̃sju, išvų̃sti
pra-žų̃stu, pražų̃dau, pražų̃sju, pražų̃sti.

γ. Veiksmážódjó kamiênagalys s:

drįństú = žem. dręńsú, drįńsaú, drįńsju, drįństi
pa-, nu-ilstú, -ilsaú, -iĺsju, -iĺsti
lų̃stu, lų̃sau, lų̃sju, lų̃sti
tįństú, tįńsaú, tįńsju, tįństi.

δ. Veiksmážódjó kamiênagalys š:

aũštu, aũšau, aũšju, aũšti 'frigescere'
aúšta, aúšó, aúš, aúšti 'lucescere'
gaištú, gaišaú, gaíšju, gaíšti
ųž-mirštú, -miršaú, -miŕšju, -miŕšti
plų̃štu, plų̃šau, plų̃šju, plų̃šti.

ε. Veiksmážódjó kamiênagalys ž:

ap-dirštú, apdiržaú, apdiŕšju, apdiŕžti 'durescere'
gųštú, gųžaú, gų́šju, gų́žti
grįńštú, grįńžaú, grįńšju, grįńžti
at-lų̃štu, atlų̃žau, atlų̃šju, atlų̃žti
lų̃štu, lų̃žau, lų̃šju, lų̃žti
pa-pėštú, papėžaú, papė́šju, papė́žti
pa-rėštú, parėžaú, parė́šju, parė́žti 'crassum et rigidum fieri'
pa-rų̃štu, parų̃žau, parų̃šju, parų̃žti: mênů parų̃žó, mênesis pá-raiža
pa-tilštú, patilžaú, patiĺšju, patiĺžti.

ζ. Veiksmážòḍjò kamiênagalys šk:

brėkšta, brėško, brėkš, brėkšti 'aug. lucescere; žem. vesperascere'; slg. žem. są̃-brėškys 'crepusculum'
trų̃kštu, trų̃škau, trų̃kšju, trų̃kšti
trôkštu, trôškau, trôkšju, trôkšti.

B. Jaĩ veiksmážòḍjò kamiênas túri trųmpą balsę a, e, i, u iř sávò galúnėję vîną į's švargžḍjųñjų sąntarųñ s, š, ž, tád dabartínys kamiênas gaũna iř prų̂sagą -sta-, kaip iř kití ketviřtòjò skų̃rjaus veiksmážòḍjai, iř daf šaknî's vidujè sąñtarą -n-, kurí vînósę' tarmésę' dũda nôsburninę balsę ąń, ęń, įń, ųń, kitósę' įsnų́ksta, augštjaús primįntôsjas trųmpás balsés pratęñsusi įñ ilgas ā, ē, y, ū.

P á v ų z ḍ j a i:

α. Veiksmážòḍjò kamiênagalys s:

gęństú, gesaú, gésju, gésti
prųństú, prusaú, prúsju, prústi
sųństú, susaú, súsju, sústi
pa-trįństú, patrisaú, patrísju, patrísti
įń-vįństú, įńvisaú, įńvísju, įńvísti.

β. Veiksmážòḍjò kamiênagalys š:

įš-klįńštú, įškli šaú, įsklíšju, įšklíšti
mįńštú, mišaú, míšju, míšti
šąńštú, šašaú, šášju, šášti
tręńštú, trešaú, tréšju, tréšti.

γ. Veiksmážòḍjò kamiênagalys ž:

įńštú, ižaú, íšju, ížti; slg. îžjú arbá eižjú, aižaû, ížos, ížinós, av-iž-á 'avena=*aperta'
pra-nįńštú, pranižaú, praníšju, pranížti
tįńštú, tižaú, tíšju, tíšti; slg. áp-tiž-a-s
su-ųńštú, suužaú, suúšju, suúžti 'prádedu ùžti'.

P r ų̂ r a š a s.

Šleikerys į̀š žemaítiškó veiksmážôdjó eitú, eitî, eít; eítau, eítatau; eítam, eítat į̀švedė neteisįn̂gą môkslą, bûk ketvir̃tójó skų̂rjaus veiksmážôdjų žęn̂klas ésąs né -sta-, bét -ta-, kaíp latų̂n. pec-tō, flec-tō ir̃ graik. τύπ-τω. Tũ tar̃pu neabejôtinas daĩktas, jôg žem. eitú ir̃ dar̃ dú veiksmážôdju: lìktú 'lìkú' ir̃ mìgtú 'mìgú', įn̂gávó -t- draúginimó keljú (per associationem formarum grammaticarum). Senôviški veiksmážôdjai eimí 'eo', likmí 'linquo', mìgmí 'dormio' turễjó pil̂ną trétįn̂jį ásmęnį eíti 'it', lìkti 'linquit', mìgti 'dormit', kurî́ žemaítjų tarmėję́, trųmpóm̂s bal̃sėms bé prų̂gaidės žôdjų galę́ įšdílus, taisųkliškaí pavir̃tó įn̂ eít, lìkt, mìgt ir̃ susilų̂ginó sú tretjû̃ju asmęnimí pir̃mójó, ketvir̃tójó ir̃ pęn̂któjó skų̂rjaus: mét 'méta', ker̃t 'ker̃ta', pų̂kst 'pų̂ksta', šun̂t 'šun̂ta'; bét šjųn̂ paskutinjųn̂jų veiksmážôdjų pirmásys asmũ įšveĩzdi šjaíp: metú, kertú, pųkstú, šuntú; tódėl̃ ir̃ trijųn̂ pirmųn̂jų (: eít, lìkt, mìgt) veiksmážôdjų tretų̂sys asmũ įngávó tôkją pát į̀švaizdą: eitú, lìktú, mìgtú. Tódėl̃ ir̃ aĩšku, jôg tósę́ tarmėsę́, kurjõs ųžlaikó trųmpás galinės balsės i, a ir̃ bé prų̂gaidės, nėrá tókjųn̂ žôdjų, kaíp eitú ir̃ t.t.

Tólésnjai Šleíkerys sákó, bûk į̀š žemaítiškó žôdjó eitú aĩšku ésąn̂, jôg pųkstú ir̃ kití pęn̂któjó skų̂rjaus veiksmážôdjai įn̂gávęn̂ s į̀š niẽkó! Bét žemaítiški eitú, lìktú, mìgtú, neturễdami s, rôdó, jôg jì įrá né tõs patjõs kilmės, kaíp ir̃ žemaítiški pųkstú, nųkstú ir̃ t.t.

Ąn̂t gáló, Šleíkerys rąn̂da kasžíkókį pratęn̂símą tókjûn̂sę́ veiksmážôdjûn̂sę, kaíp ąntaí gėstú, trėštú. Bét žemaítjų žôdjai gęn̂stú, tręn̂štú aĩškjai rôdó, jôg jì túri įn̂brauktą įn̂ šáknį sąn̂tarą -n-. Mátome, jôg tasaí dídelys kalbųn̂ tųrễjas, aĩskįndamas mûsų peñktójó skų̂rjaus veiksmážôdjus búvó labaí nelaimįn̂gas.

B. Ą n t r í n j a i v e i k s m á ž ô d j a i.

Ąntrínjų veiksmážôdjų įrá septųní skų̂rjai, kurjûs sudễjęn̂ sú pęnkjaís pirmínjų veiksmážôdjų skų̂rjais, gaũsime vísó lábó dvų̂lęką skų̂rjų.

Šėštas skýrjus:

1. Pirmá krœvá: -ò- (dabart. laíkas), -ė- (práeig. laíkas), -ų- (atęńtys laíkas iŕ neaptribôtinys žődys):

daraú (dárò-me), darjaú (dárė-me), darų́-sju, darų́-ti
rašaú, rašjaú, rašų́sju, rašų́ti

sakaú, sakjaú, sakų́sju, sakų́ti
laîstau, laîstjau, laîstųsju, laîstųti
skaîdau, skaîdjau, skaîdųsju, skaîdųti.

Dabartínjò laíkò senôviškas ąntrásys vînáskaitljò asmű *rašòj-î, púsbalsei -j- prį́š -î- įšnų́kus, paviŕtò įń *rašòî: *rašòi, ąńt gálò rašaí, įń kurjò pávųzdį įrá padarų́tas pirmásys asmű rašaú. Práeiginys kamiênas *rašj-ė(j) nustôjò sávò galínės púsbalsės -j- prį́š -ė-: rášė, rášėme iŕ tt.

2. Ąntrá krœvá: -ò- (dab. laíkas), -òjò- (práeig. laíkas), -ò- (atęńtys laíkas iŕ neaptribôtinys žődys):

kų́bau (kų́bò-me), kų́bòjau (kų́bòjò-me), kų́bò-sju, kų́bò-ti
lįńdau, lįńdòjau, lįńdòsju, lįńdòti

rų́mau, rų́mòjau, rų́mòsju, rų́mòti
îškau, îškôjau, îškôsju, îškôti
žinaú, žinôjau, žinôsju, žinôti
saûgau, saugôjau, saugôsju, saugôti
kųmpsaú, kųmpsôjau, kųmpsôsju, kųmpsôti
vėpsaú vėpsôjau, vėpsôsju, vėpsôti
žjòbsaú, žjòbsôjau, žjobsôsju, žjòbsôti.

Sėkmas skų́rjus.

-òja- : -òjò- : -ò-

laîdòju (laîdòja-me), laîdòjau (laîdòjò-me), laîdò-sju, laîdò-ti
vaivôju, vaîvôjau, vaivôsju, vaivôti

laîp-j-òju, laîp-j-òjau, laîp-j-òsju, laîp-j-ò-ti
lakjôju, lakjôjau, lakjôsju, lakjôti

paînjóju, paînjójau, paînjósju, paînjóti
skaînjóju, skaînjójau, skaînjósju, skaînjóti
vajôju, vajôjau, vajôsju, vajôti

dóvanôju, dóvanôjau, dóvanôsju, dóvanôti
šakôju, šakôjau, šakôsju, šakôti.

A'šmas skįrjus:
-ûja- : -avó- : -û-:

baĩtûju (baĩtûja-me), baĩtavau (baltavó-me) baĩtû-sju, baĩtû-ti
jûdûju, jûdavau, jûdûsju, jûdûti
raúdanûju, raúdanavau, raúdanûsju, raúdanûti.

badûju, badavaú, badûsju, badûti
garûju, garavaú, garûsju, garûti
melûju, melavaú, melûsju, melûti
žųgjûju, žųgjavaú, žųgjûsju, žųgjûti
žóḍjûju žóḍjavaú, žódjûsju, žóḍjûti.

važjûju, važjavaú, važjûsju, važjûti.

Devįńtas skįrjus:
-auja- : -avó- : -au-:

klįkauju (-auja-me), klįkavau (-avó-me), klįkau-sju, klįkauti
rêkauju, rêkavau, rêkausju, rêkauti
šúkauju, šúkavau, šúkausju, šúkauti
žjôbauju, žjôbavau, žjôbausju, žjôbauti

geidaûju, geidavaú, geidaûsju, geidaûti
ragaûju, ragavaú, ragaûsju, ragaûti.

karjaûju, karjavau, karjaûsju, karjaûti
keljaûju, keljavaú, keljaûsju, keljaûti
šînaûju, šînavaú, šînaûsju, šînaûti
vîšpataûju, vîšpatavaú, vîšpataûsju, vîšpataûti.

Dešįmtas skųrjus:

-ija- : -ijò- : -ų- :

dalijú (dalíja-me), dalijaú (dalíjò-me), dalų̃-sju, dalų̃-ti
kirmijú, kirmijaú, kirmų̃sju, kirmų̃ti
lų̃kiju, lų̃kijau, lų̃kųsju, lų̃kųti 'parce utor'
rômiju, rômijau, rômųsju, rômųti
rudijú, rudijaú, rudų̃sju, rudų̃ti.

Augštaítjai įñvedė -ų- į̃š neaptribôtinjò žõdjò iŕ atęñtjò laíkò, kuŕ -ų- įrá taisųkliškaí padarų̃tas į̃š -iji-, iŕ įñ kitús laikús: dalųjú, dalųjaú.

Vînjûlęktas skų̃rjus:

-ėja- : -ėjò- : -ė- :

akêju (akêja-me), akêjau (akêjò-me), akê-sju, akê-ti
velêju, velêjau, velêsju, velêti.

akmęnêju, akmęnêjau, akmęnêsju, akmęnêti
seilêju, seilêjau, seilêsju, seilêti.

kneb-in-êju, kneb-in-êjau, kneb-in-êsju, kneb-in-êti
šlavinêju, šlavinêjau, šlavinêsju, šlavinêti
žjòplinêju, žjòplinêjau, žjòplinêsju, žjòplinêti.

Dvų̃lęktas skųrjus.

1. Pirmá krūvà: -ina-: -inò-: -įn-:

taíkinu (taíkina-me), taíkinau (taíkinò-me), taíkįñsju, taíkįn-ti
viŕkinu, viŕkinau, viŕkįñsju, viŕkįnti
lákinu, lákinau, lákįñsju, lákįnti.

gaivinú, gaivinaú, gaivįñsju, gaivįñti
laipinú, laipinaú, laipįñsju, laipįñti
narinú, narinaú, narįñsju, narįñti.

rašų-d-inu, rašų-d-inau, rašų-d-įnsju, rašų-d-įnti
valgųdinú, valgųdinaú, valgųdįñsju, valgųdįñti.

2. Ąntrá krūvá: -ena-: -enó-: -ęn-:

kūrenú (kūréna-me), kūrenaú (kūrénó-me), kūręñ-sju, kū-
ręñ-ti
gųvenú, gųvenaú, gųvęñsju, gųvęñti
mekenú, mekenaú, mekęñsju, mekęñti
plezdenú, plezdenaú, plezdęñsju, plezdęñti.

Veiksmážódjų savõtiška prasmė.

Įš átžvilgjó įñ prásmę, reíkja aikštėń įškelti prīžastinjús veiksmážódjus (verba causalia arbá causativa). Jí rôdó, jôg veikêjas né patsaí kąñ veíkja arbá įrá kókjamę padėjimę, bét dûda prīžastį, ųdąnt kítas kás tąñ veíksmą darųtų, arbá ųdąnt būtų tókjamę padėjimę.

Prīžastínjai veiksmážódjai įrá né vīnõs įšvaizdós; tąnkjaûsjai įrá vartôjami:

1°. paprastīji peřeiginjai veiksmážódjai prīžastínjų vītòję, kaíp ąntaí: «ųžtvêrjau tvõrą» žęñklina nekaŕtą tąñ pátją prásmę kaíp iŕ prīžastínys veiksmážódys: «ųžtveřdinau tvõrą», arbá «lîpjaú ųžtveřti».

2°. Trétjójó skųrjaus veiksmážódjai, kurjųñ prīsagõs kítur neřąndame, labaí tąñkjai įrá prīžastínjai, įšvestí įš ketviŕtójó iŕ pęńktójó veikšmážódjų skųrjaus, kaíp ąntaí: vertjú 'daraú, kád kás viŕstų', laûžju 'daraú, kád kás lūštų', švītjú iŕ šveitjú 'daraú, kád kás švīstų', keitjú 'daraú, kád kás kístų'*), kretjú 'daraú, kád kás krístų', kreipjú 'daraú, kád kás krųptų'.

3°. Šéštójó skųrjaus ąntrínjai veiksmážódjai įrá nesųkį vartôjami prīžastínjų vītòję, įšvestų įš ketviŕtójó iŕ pęńktójó veiksmážódjų skųrjaus, kaíp ąntaí: tviĩkau 'daraú, kád kás tviĩktų'

*) Slg. ap-kįntú, ap-kitaú, ap-kísti 'aliam formam induere, mutari'.

tvilkųti, mišaú 'daraú, kád kás místų' mišųti, gesaú 'daraú, kád kás géstų' gesųti, plikaú 'daraú, kád kás plíktų' plikųti, iŕ d. k.

4°. Jaî nepeŕeiginys veiksmážòdys sávò kamiênò galę́ túri vîną įš púsbalsjų r, l, m, n, j, v, tád įš jő įšvestásys prųžastínys veiksmážòdys prįš -ò-: -ė-: -ų- gaûna sąñtarą -d-, kaíp ąntaí: aŕ-d-ò-me, aŕ-d-ė-me, ar-d-ų-ti įš veiksmážòdjò žem. iŕstu, iraû, iŕti = aug. įñrú, iraú, iŕti, šil-dòme, šildųti, gįmdaú gimdųti, tvįñdau tvįñdųti, gųdau gųdųti, pŭdau, pŭdųti. Jí įrá įšvestí įš veiksmážòdjų: žem. šilstu = aug. šįñlú šilti, gemú iŕ gįmstu gįmti, tvįñstu tvįñti, žem. gųnú = aug. gįjú gųti, žem. pŭnú = aug. pųvú, kurjųñ kamiê-nai įrá: šil-, gim-, tvin-, gij- (sulųgįnk sú tũ gij-aú), puv- (slg. puv-aú).

Kaíp iŕ-ti: ar-dų-ti túri né tő patís laîpsnjò balsés, taíp iŕ nemáž kitųñ prųžastínjų prasíkiša prő sávò pirminjús veiksmá-žòdjus baľsėmis, kaíp ąntaí: kljudųti prį́ kljŭti, baidųti prį́ látviškò bų-tî-s (mŭsų veiksmážòdys bijaú įrá ąntrínys), pju-dųti (Prŭsų šalųję; pljudųti aplįńk Debeikjús), žem. pjŭdųti prį́ pjaûti (sákò: šúnįs pjaûna).

Jôg senųñ senôvėję tős rųñšės prųžastínjai veiksmážòdjai búvò įšvedamí iŕ įš tókjųñ, kurjųñ kamiênò galę́ įrá sąntará, rôdò augštaítiškîji veiksmážòdjai: pluk-dų-ti, mig-dų-ti, stab--dų-ti (prį́ nu-stéb-ti) iŕ kelí tokí, kurjųñ žemaítjų tarmėję́ nebėrá, nés žemaítjai tesákò stabųti, bé d.

5°. Jaî nepeŕeiginys veiksmážòdys sávò kamiênò galę́ túri sąñtarą, tád jő prųžastínys gaûna prįsagą -ina-. -inò-: -in-, kaíp ąntaí: kalbina kalbinò kalbinti įš veiksmážòdjò kalbú kalbêjau kalbêti, kurjő kamiênas įrá kalb-.

Tős rųñšės prųžastínjų veiksmážòdjų túrime labaí dídelį skaítljų: jũkįnti prį́ jũktis, šnékįnti prį́ šnekêti, pųkįnti prį́ pųkti, sòdįñti (: žem. svadįñti) prį́ sėdêti, bėgįñti iŕ bògįñti prį́ bêgti, lakįñti prį́ lėkti, laipįñti (: žem. la-pįñti) prį́ lípti, iŕ d. k.

Žemaitiškas prŭžastínys biřstinu biřstįnti įrá padarŭtas né į's veiksmážòdjò kamiênò bir-, bét į's dabartínjò kamiênò biřsta. Sulŭg. iĩg-st-in-u 'lang machen' pás Kuršaitjò į's Kelch'o.

Jaĩ peřeiginys veiksmážòdys žęñklina tôkį veiksmą, kurjõ žmógús nedárò, kaíp ąntaí: lákti, lésti, (kjaušinjús arbá kjaušjús) dêti, tád iř jõ prŭžastínys gaũna prŭsagą -ina-: lákinu, lésinu, dédinu. Dédinu įrá padarŭtas į's dabartínjò kamiênò déda iř nemaišŭtinas sú dêdinu.

Kařtais į's tõs patjõs šaknĩ's géma dú prŭžastinjú veiksmážòdju maž-daúg įñvairjõs iř kitôniškòs prasmés: migaú migŭti 'sopire' iř míginu mígįnti 'dormire sino'; pirmásys žęñklina 'daraú, kád kás ųžmígtų', ąntrásys—'leĩdju migôti'. Pař tarmés tąnkjaús įñvŭksta tasaí dalŭkas: žem. môkau môkjau môkųti 'docēre, darŭti, kád kás įšmôktų' = aug. mòkinú mòkinaú mòkįñti 'docēre, darŭti, kád kás mòkêtų', aug. stabdŭti = žem. stabŭti, aug. iř žem. gįmdŭti = Prúsų lít. gamįñti.

Dídelys lìtúviškòs kalbõs tuřtas iř tíkras pagrážinimas įrá kęntêtinjai prŭžastínjai veiksmážòdjai (causalia passiva), tókĩ kaíp: rašŭ-dinu rašŭ-dinau rašŭ-dįñsju rašŭ-dįnti. Atskŭrus látvjų, músų artímjaũsjųñjų gimináitjų, kařbą, kítur niẽkur neràñdame tókjųñ veiksmážòdjų. Jųñ prasmé įrá neabejôtinai pasŭviška, kaíp ąntaí: «rašŭdinu ráštą» reĩškja 'epistolam scribendam curo', arbá 'epistolam scribi iubeo', arbá 'peto, ut epistola scribatur'. Tąñ pasŭviską prásmę jĩ įñgíjò dėltõ kád sávò kiřmę véda né státjai į's veiksmážòdjò kamiênò, bét į's kęntêtinòjò veiksmò kamiênò, kuřįñ kítą kařtą turêjò visí peřeiginjai veiksmážòdjai. Kęntêtinòjò veiksmò kamiênas arbá pasŭviškasys kamiênas búvò dáròmas įš ląñkstómòjò peřeiginjò veiksmážòdjò kamiênò, pridúrus prŭsagą -dja-: -dėjò-: -dėj-, -dė-, kaíp ąntaí: skeĩ-dja-me (kítur sákò: skeĩ-dėja-me), skeĩ-dėjò-me, skeĩ-dėj-usi, skeĩ-dė-ti 'findi, rimas agere' į's kamiênò skel-, veiksmážòdjò skeljú skêljau skeĩti; sveř-dja-me arbá sveř-

da-me arbá sver-dêja-me, sverdêjome, sverdêjusi, sverdêti 'pendulum esse; titubare, vacillare' į's kamienò sver-, veiksmážodjò sverjú, svėrjaú, svérti.

Tókjųń pasųviškųńjų veiksmážodjų, kaíp skel-dė-ti, sverdê-ti, šjąndí'ną nedaúg betúrime, bét labaí jųń daúg túri graikųń, tólimesnjųńjų mûsų giminaítjų, kalbá, kaíp ąntaí: ἐνεχ-θῆ-ναι 'ferri'. Graikiška pasųviškųńjų veiksmážodjų prųsagá -θη- taisqkliškaí iŕ kaíp lášas jń lášą atsákò mûsų prųsagai -dė(j)-, kaíp mátome į'š veiksmážodjò θή-σω 'ponam' = lit. dê-sju. Kaíp į'š pasųviškų kamienų sver-dja-: sver-dėjò-: sver-dėj-: sverdė-: iŕ skel-dja-: skel-dėjò-: skel-dėj-: skel-dė-, pridûrus prųsagą -ina-: -inò-: -in-, gímė kęntêtinjai prųžastínjai veiksmážodjai: sveŕ-d-inu 'daraú, kád kás sverdêtų' iŕ skel-d-inu 'daraú, kád kás skeldėtų', taíp senųń senôvėję į'š nebęvartôjamò pasųviškò veiksmážodjò *neš-dê-ti (= graik. ἐνεχ-θῆ-ναι) iŕ kitųń tókjųń gímė: néš-d-inu 'ferrendum curo, ferri iubeo' iŕ t.t.

Nôrint taisqkliškaí padarųti kęntêtinjus prųžastinjús veiksmážodjus, reíkja veizdêti jń dú daíktu, pavaŕdjui, jń veiksmážodjò prásmę iŕ jń kamienò į'švaizdą.

α. Į'š átžvilgjò jń prásmę kęntêtinjus veiksmážodjus tegálime įšvésti tiktaí į'š peŕeiginjų. Nepeŕeiginjai veiksmážodjai, negalêdami turêti pasųviškųńjų veiksmážodjų, negáli turêti kęntêtinjų prųžastínjų. Tasaí įnstátqmas aíškjai pasirôdò, dárąnt prųžastinjús į'š tókjųń veiksmážodjų, kurí' túri dví prasmí: víną peŕeiginę, ąntrą nepeŕeiginę: paėmus, dûkime, veiksmážodjus dégti 'cremare, cremando praeparare', képti 'coquere', viŕti 'in aqua coquere' jųń peŕeiginėję prasmėję; įšvestíji į'š jųń prųžastínjai veiksmážodjai bús kęntêtinjai sú prųsagą -d-ina-: -d-inò-: -d-in-: ąnglís dég-d-ina-me 'carbones ligna cremando parandos curamus', dûną kép-d-ina-me 'panem coqui iubemus', šjúpinį viŕ-d-ina-me 'coqui iubemus'. Bét paėmus tûs patjús veiksmážodjus jųń nepeŕeiginėję prasmėję: dégti 'ardēre', képti 'ardori expositum esse', viŕti 'fervēre', prųžastínjai bús ší' paprastíji nekęntêtinjai: žvákę déginu, varínį vírinu.

Jaî nepeȓeiginys veiksmážõdys gaûna veíkalą, kaíp lat. pugnam pugnare, dũkime, «tôlimą keljônę keljaûti», tád į́š jõ gálime įšvésti kęntêtinį prų̃žastínį: «tôlimą keljônę keljaû-d-in--ti», dėltõ kád tókjamę́ atsitikimę́ nepeȓeiginys veiksmážõdys įrá lų̃gus peȓeiginjui.

β. Įš átžvilgjó įñ kamiênó į́švaizdą kęntêtinys prų̃žastínys túri visadõs tôkją sąñkravą, kôkją túri kęntêtinys práeiginys dalų̃vys, kaíp ąntaí: dũ-ta-s: dũ-d-inu, dê-ta-s: dê-d-inu, piȓk-ta-s: piȓk-d-inu iȓ t. t., nõris dabartínys kamiênas kítaip įšveîzdi: dũdu, dedú, perkú.

Įñspêjimai.

1°. Žemaítjų žõdys biȓ-st-inu rôdó, jôg prų̃sagá -ina- gáli bū́ti pridurtá iȓ prį̃ negrų̃nójó kamiêno.

2°. Prį́š Šleíkerį, kuȓs sąñprótauja, jôg prų̃sagá -d-ina- tetúri vı̃tą põ kurjųñ-ne-kurjųñ sąntarųñ, reíkja aikštėñ įškeĩti, jôg né įñ sąñtaras reíkja veizdêti, dárąnt kęntêtinjus prų̃žastinjús veiksmážõdjus, bét įñ tąñ: aȓ peȓeiginys įrá veiksmážõdys, į́š kurjõ nôrime įšvésti prų̃žastínį.

3°. Prų̃š Kuršaîtį, kuȓs sávó žõdų̃nę surášė daúg tókjųñ žõdjų, kaíp: *bêgdinu (=bėginú), reikja pasakų̃ti, jôg į́š nepeȓeiginjų negálime įšvésti kęntêtinjų prų̃žastínjų. *Bêgdinu įrá nelĩtúviškas žõdys, bét pra-bêgdinu lĩtúviškas, dėltõ kád pra-bêgti įrá peȓeiginys veiksmážõdys.

4°. Peȓkratjus visús veiksmážõdjus pasirôdó, jôg vı̃nas tiktaí diȓbti tetúri dvejôpą kęntêtinį prų̃žastínį: diȓb-d-inu iȓ diȓb-inu 'faciendum curo'.

Sąñjųngójimó pávųzdjai.

Ląñkstųmó vardú vadíname visás átmainas, kurjás veiksmážõdys (verbum) įñgaûna, beląñkstómas paȓ laikús (tempora), sakų̃mbmdjus (modos), skaitljús (numeros) iȓ ásmenis (persōnas). Bét tás vaȓdas nevisaí têrá aĩškus, dėltõ kád iȓ esųbêvardjų lįn-

ksnjávimas (declinatio) gáli bûti tũ patjú vardú vadínamas. Tódêl, rôdós, bús naudįñgas daĩktas įnvésti naujaí padarųtą sąñjųngójimó žódį, kursaí grîžtai atsákó latųniškam žódjui coniugatio. Šnekamős kalbős žódjui sąñjųnga 'virvélė spragilgalvei prį spragilkótjó prirîšti' dávus apstésnę prásmę iŕ įšvédus į'š jő veiksmážódį sąñjųngóju sąñjųngójau sąñjųngósju sąñjųngóti, kaíp į'š žódjó pásaka túrime į'švestą veiksmážódį pásakóju pásakójau pásakósju pásakóti, nesųnkú įrá pasidarųti esųbêvardį: sąñjųngójimas.

Lîtúviškų veiksmážódjų įrá dú sąñjųngójimu:

Piŕmójó sąñjųngójimó veiksmážódjai įrá tĩ, kurjųñ dabartínjó laĩkó kamiênas (thema, stirps) sávó galę túri baĩsę (vocalem), kaíp ąntaí: diŕba-, peŕka-, gírja-, peíkja-, pųksta- iŕ tt.;

Ąñtrójó sąñjųngójimó veiksmážódjai įrá tĩ, kurjųñ dabartínjó laíkó kamiênas sávó galę túri sąñtarą (consonantem), kaíp ąntaí: es-: mîg- iŕ tt,

Tųñ sąñjųngójimų átskųrys aiškjaûsjai pasirôdó dabartínjó laíkó rôdųtinjó sakųmbmdjó vînáskaitljó pirmaḿjamę asmęnųję, kurjő galûnė (terminatio) pirmaḿjamę sąñjųngójimę įrá -u: diŕb-u, perk-ú, girj-ú, peikj-ú, pųkst-ú iŕ tt., ąntraḿjamę -mi: es-mí 'sum', mîg-mí 'dormio' iŕ tt.

Ąñtrójó sąñjųngójimó veiksmážódjams prisidraúginimó keljú suéjus įñ piŕmąñjį sąñjųngójimą, šjąndĩ'ną jaú nebęsákóme: esmí, mîgmí, lîkmí, bét sákóme: esú, mîgú = žem. mîgtú, lîkú = žem. lîktú. Mums reíkja labjaûsjai įnsistebêti įñ piŕmąñjį sąñjųngójimą.

Sąñjųnjójimó pávųzdjai (exempla) bús tšjá sustatųti pa-aíljui pagaĩ veiksmážódjų skųrjų (classes). Į'š átžvilgjó įñ prųgaidę (accentum), reíkja įnsiveizdêti įñ dú pávųzdju kîkvînamę veiksmážódjų skųrjmję.

Apvaljaí iŕ apskritaí sákąnt, nekilnójamą prųgaidę túri tókĩ veiksmážódjai, kurjųñ prųgaidė, stóvêdama né žódjų galę, bét pradjóję arbá vidurųję, įrá tvirtaprádė, kaíp ąntaí: diŕbame

iŕ diȓbu, diȓbòme iŕ diȓbau, iŕ tt., bét jaî parôdqtòje vī'tòję prų̂gaidė įrá tvirtagálė arbá jaî stôvi ąńt trųmpųńjų bal̃sjų, tád jí įrá kilnôjama iŕ labjaûsjai dabartínjò iŕ práeiginjò laíkò vīnáskaitljò pirmaḿjamę iŕ ąntraḿjamę asmęnqję́ nusileîd̯ja ąńt veiksmážòd̯jò galū́nės, kaíp ąntaí: védame, bét vedú, vedí; peŕkame, bét perkú, perkí; veŕt̯jame, bét vert̯jú, vertí; súkòme, bét sukaú (= žem. sukaû), sukaî (žem. sukaî) iŕ tt.

Rqtī́t̯jai augštaít̯jai, aplįńk Debeikjús iŕ kítur, ųžlaíkò tąñ įństátqmą iŕ bū́sjąnt̯jòjò laíkò veiksmážòd̯jū́ńsę, kaíp ąntaí: diȓbsime iŕ diȓbsju, bét piŕksime: pirksjú.

I. Skq́rjus.

a) Dabartínys kamiênas: diȓb-a-, súk-a-.

Rôdqtòjinys sakqm̂budys.

Vīnáskaitlys	1. asmū̃	diȓbu	sukú
	2. »	diȓbi	sukí
	3. »	diȓba	súka
Dvískaitlys	1. asmū̃	diȓbava	súkava
	2. »	diȓbata	súkata
	3. »	diȓba	súka
Daugískaitlys	1. asmū̃	diȓbame	súkame
	2. »	diȓbate	súkate
	3. »	diȓba	súka

Līpėjínjò sakqm̂bud̯jò vī'tòję:

1. įńjųngėjínys sakqm̂budys:

Vīnáskaitljò	3. asmū̃	jís, ji	te-biȓba	jís, jí	té-suka
Dvískaitljò	3. »	jū̃du, jī'dvi		jū̃du, jī'dvi	
Daugískaitljò	3. »	jī', jõs		jī', jõs	

2. geidėjínys sakqm̂budys:

Vīnáskaitljò	3. asmū̃	jís, ji	te-dirbī'	jís, jí	te-sukī'
Dvískaitljò	3. »	jū̃du, jī'dvi		jū̃du, jī'dvi	
Daugískaitljò	3. »	jī', jõs		jī', jõs	

D a l ą̃ v j a i.

1. Veíktinòjò veíksmò:

α) lįnksnjů̃jamasys: dirbą̃ñs sukąñs
β) nelįnksnjů̃jamasys: dir̃bąnt súkąnt.

2. Kęntễtinòjò veíksmò:

dir̃bamas súkamas.

b) Práeiginys kamiênas: dirb-ò-, suk-ò-.

Rôdųtinys sakųm̂bмdys:

Vînáskaitlys 1. asmũ	dir̃bau	sukaú = žem. sukaû
2. »	dir̃bai	sukaí = » sukaî
3. »	dir̃bò	súkò
Dvískaitlys 1. asmũ	dir̃bòva	súkòva
2. »	dir̃bòta	súkòta
3. »	dir̃bò	súkò
Daugískaitlys 1. asmũ	dir̃bòme	súkòme
2. »	dir̃bòte	súkòte
3. »	dir̃bò	súkò.

c) Senôviškò pusąntrašáknjò ųžbęngtínjò laíkò kamiênas: *de-dirb-, *se-suk- pálaikòs beųžlíkò dalą̃vjų̃ñsę, iȓ taí bé reduplikatsijônės:

1. lįnksnjů̃jamasys dalą̃vys: dir̃bęs súkęs
2. nelįnksnjů̃jamasys » dir̃bus súkus.

d) Atęñtjò laíkò kamiênas: dirb-sja- iȓ dirb-si-, suk-sja- iȓ suk-si-:

Rôdųtòjinys sakųm̂bмdys:

Vînáskaitlys 1. asmũ	dir̃bsju	súksju
2. »	dir̃bsi	súksi
3. »	diȓbs(=žem. dir̃bs)	súks
Dvískaitlys 1. asmũ	dir̃bsiva	súksiva
2. »	dir̃bsita	súksita
3. »	diȓbs (dir̃bs)	súks

Daugískaitlys	1. asmũ	dir̃bsime	súksime
	2. »	dir̃bsite	súksite
	3. »	dir̃bs (dir̃bs)	súks.

D a l ų̃ v j a i:

1. veíktinójó veíksmó.

α) lįnksnjũjamasys:	dir̃bsjąs	súksjąs
β) nelįnksnjũjamasys:	dir̃bsjąnt	súksjąnt.

2. kęntė̃tinójó veíksmó:

dir̃bsimas	súksimas.

e) Tąñkįntinjó laíkó kamiẽnas: d i r b - d a v ó -, s u k - d a v ó - :

Rôdųtójinys sakų̃mbudys:

Vı̃náskaitlys	1. asmũ	dir̃bdavau	súkdavau
	2. »	dir̃bdavai	súkdavai
	3. »	dir̃bdavó	súkdavó
Dvískaitlys	1. asmũ	dir̃bdavóva	súkdavóva
	2. »	dir̃bdavóta	súkdavóta
	3. »	dir̃bdavó	súkdavó
Daugískaitlys	1. asmũ	dir̃bdavóme	súkdavóme
	2. »	dir̃bdavóte	súkdavóte
	3. »	dir̃bdavó	súkdavó.

D a l ų̃ v j a i:

α) lįnksnjũjamasys:	dir̃bdavęs	súkdavęs
β) nelįnksnjũjamasys:	dir̃bdavus	súkdavus.

Sąñkalbinys sakų̃mbudys (modus conditionalis).

Vı̃náskaitlys	1. asmũ	dir̃btjau (žem. -tjó)	súktjau (žem. -tjó)
	2. »	dir̃btumei ir̃ -tumi	súktumei ir̃ -tumi
	3. »	dir̃btų (žem. dir̃btųm)	súktų (žem. súktųm)

Dvískaitlys	1. asmū̃	dir̃btumiva	súktumiva
	2. »	dir̃btumita	súktumita
	3. »	dir̃btų (dir̃btųm)	súktų (súktųm)
Daugískaitlys	1. asmū̃	dir̃btumime	súktumime
	2. »	dir̃btumite	súktumite
	3. »	dir̃btų (dir̃btųm)	súktų (súktųm)

Lìpėjìnys sakų̂mbudys (modus imperativus).

Vìnáskaitljó	2. asmū̃	dir̃bk(i)	súkk(i)
Dvískaitljó	1. asmū̃	dir̃bkiva	súkkiva
	2. »	dir̃bkita	súkkita
Daugískaitljó	1. asmū̃	dir̃bkime	súkkime
	2. »	dir̃bkite	súkkite

Neaptribôtinys žődys (infinitivus):

α.	dûtinys lįńksnys (dativus):	dir̃bti	súkti
β.	padar̃ginys lįńksnys (instrumentalis):	dir̃btę	suktę́
γ:	apskųñstinys lįńksnys (accus.=supinum):	dir̃btų	súktų

Dalų́vjai (participia):

α.	bęndralaíkys (synchronum):	dir̃bdamas	súkdamas
β.	práeiginys kęntêtinójó veíksmó:	dir̃btas	súktas
γ.	bûtinasys (part. pass. necessitatis):	dir̃btinas	súktinas

Pir̃mójó sąñjųngójimó -ė- kamiėnys práeiginys laíkas.

Rôdųtójinys sakų̂mbudys:

Vìnáskaitlys	1. asmū̃	degjaú	vedjaú
	2. »	degeí	vedeí
	3. »	dégė	védė
Dvískaitlys	1. asmū̃	dégėva	védėva
	2. »	dégėta	védėta=žem. védėtau
	3. »	dégė	védė

Daugískaitlys	1. asmũ	dégėme	védėme
	2. »	dégėte	védėte
	3. »	dégė	védė.

Įnspėjimas.

A'tskirį tarp -ė- kamiẽnjò (degjaũ dégė-me) ir -ò- (dir̃bau dir̃bò-me) práeiginjò laikò padárė senõviškòji prigaidė: -ò- į'š pirmínjò -ā- búvò tòkjųñ veiksmážòdjų práeiginjò laikò žęñklas, kuri' prigaidę turė̃jò kamiẽnò galę', kaip lat. er-â-mus (į'š pirmínjò *es-ā-mos): *sukô-me, *dirbô-me; bėt práeiginjò kamiẽnò galę' búvò -ė-, jaĩ prigaidę turė̃jò veiksmážòdjò šaknís arbá asmenínė galū́nė, kaip ąntai: dégė-me, védė-me.

Tąñ tarsnínį dė̃snį mátòme tòkjū́ńsę' žòdjū́ńsę, kaip latįn. hálō ir an-hélō (į'š pirmínjò *án-hēlō), lituv. klô-ti (į'š pirmínjò *klā[i]-tvī) ir klė̃tis (į'š pirmínjò *klė[i]-tí-s).

Páskui, veiksmážòdjų *sukô-me, *dirbôme prigaidei per̃šòkus ąńt šaknĩ's (: súkòme, dir̃bòme) ir susilįginus sú prigaidę tòkjųñ kaip: dégėme, védėme, tikrõji átskirjò prížastís pasíslėpė; tòdėl' Šleíkerys ir kití lìtúviškòs kalbõs tirė́jaí sákò, bū́k -ė- tòkjųñ veiksmážòdjų, kaip dégėme, gímęs į'š -jā-: *deg-jā--me. Tąñ Šleíkerjò mõkslą, rõdòs, patíkrina dú dalikū́: a) práeiginjò -ė- kamiẽnjò pirmásys vìnáskaitljò asmũ túri -j-, kaip ąntaí: kepjaũ, degjaũ, vedjaũ; b) žemaítjų veiksmážòdjai: jõjėm, klõjėm, draugę' vartõjami sú jõjòm, klõjòm, rõdòs, patvir̃tina tąñ sąñprótį, bū́k ò (senõvės ā), stòvė̃damas põ j, pavir̃sta įñ ė. Bėt netaíp įrá į'š-tisųñ:

a) Įš senõviškòs dvíbalsės eu gímė lìtúviška dvíbalsė jau, kaip ąntaí: jaukús 'cicur', dū̃tinys jaukja-m̃, į'š indòeurõpiškò *euku-s, *eukjo- (sulįg. sańskrítišką ōkíja-s 'domesticus', į'š indòeurõpiškò *eukíjo-s), šjaũdas į'š *šeudas (sulįg. graik. κεῦθος); tòdėl' kepjaũ į'š *kepeu, õ tás įrá suprąñtamas ir bé j.

b) Žemaítjų jõjėm, klõjėm įrá pritaĩkįnti prie tòkjųñ práeiginjų, kaip dégėm, védėm, dėltã kád ò žõdjų galę' žemaítjai sutrumpina įñ a; sulįg.: ąńs dir̃ba 'jís dir̃bò'; ir kìkvìną trumpą

a pő j peȓdirba įñ e; sulɥ̂g.: kôje 'kôja'. Tódėľ klôjó, jôjó žemaíţjų tarmėję́ turễjó pavírsti įñ *klôja, *jôja iŕ pagaljaús įñ klôje, jôje, kaíp iŕ dégė pavírtó įñ žem. dége; iŕ pagaľ pávɥzḑjó dége: dégėm dégėt, pradễjó žemaíţjai sakɥ̂ti: klôje: klôjėm klôjėt, tebęvartôdami iŕ senôviškus klôjóm klôjót.

Iŕ taíp, práeiginjűnsę védė-mė, vėžė-me, dégė-me, képė-me niėkadős nebúvó sąñjamős -jā-.

II. Skɥ́rjus.

a) Dabartínys kamiễnas: melž-a-, velk-a-:

Rôdɥtójinys sakɥ̂mbumbys.

Vínáskaitlys	1. asmű	meĩžu	velkú
	2. »	meĩži	velkí
	3. »	meĩža	veľka
Dvískaitlys	1. asmű	meĩžava	veľkava
	2. »	meĩžata	veľkata
	3. »	meĩža	veľka
Daugískaitlys	1. asmű	meĩžame	veľkame
	2. »	meĩžate	veľkate
	3. »	meĩža	veľka

Lípėjínjó sakɥ̂mbumḑjó vı́′tóję:

1. įñjųngėjínys sakɥ̂mbumdys:

Vínáskaitljó	3. asmű	jís, jí	te-meĩža	jís, jí	té-velka.
Dvískaitljó	3. »	jűdu, jí′dvi		jűdu, jí′dvi	
Daugískaitljo	3. »	jí′, jős		jí′, jős	

2. geidėjínys sakɥ̂mbumdys:

Vínáskaitljó	3. asmű	jís, jí	te-melží′	jís, jí	te-velkí′.
Dvískaitljó	3. »	jűdu, jí′dvi		jűdu, jí′dvi	
Daugískaitljó	3. »	jí′, jős		jí′, jős	

Dalų́vjai:

1. Veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjûjamasys: melžąńs velkąńs
β. nelįnksnjûjamasys: meľžąnt veľkąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

meľžamas veľkamas.

b) Práeiginys kamiênas: milžò-, vilkò-

Rôdųtójinys sakųm̂bꝛdys.

Vînáskaitlys	1. asmů	mil̂žau	vilkaú=žem. vilkaû
	2. »	mil̂žai	vilkaí = » vilkaî
	3. »	mil̂žò	viľkò
Dvískaitlys	1. asmů	mil̂žòva	viľkòva
	2. »	mil̂žòta	viľkòta
	3. »	mil̂žò	viľkò
Daugískaitlys	1. asmů	mil̂žòme	viľkòme
	2. »	mil̂žòte	viľkòte
	3. »	mil̂žò	viľkò

c) Senôviškò pusąntrašákjò ųžbęngtínjò laíkò įn̂pėdinys dalų́vis:

α. lįnksnjûjamasys: mil̂žęs viľkęs
β. nelįnksnjûjamasys: mil̂žus viľkus.

d) Atęńtjò laíkò kamiênas: milšja- milši- (-š- įš ž+s), vilksja- vilksi-.

Rôdųtójinys sakųm̂bꝛdys.

Vînáskaitsys	1. asmů	mil̂šju	viľksju=rų́t. aug. vilksjú
	2. »	mil̂ši	viľksi = » » vilksí
	3. »	miľš (=žem. mil̂š)	viľks
Dvískaitlys	1. asmů	mil̂šiva	viľksiva
	2. »	mil̂šita	viľksita
	3. »	miľš (mil̂š)	viľks

Daugìskaitlys	1. asmű	miȋšime	vil̃ksime
	2. »	miȋšite	vil̃ksite
	3. »	mil̃š (miȋš)	vil̃ks.

Dalỹvjai:

1. Veìktinọjò veìksmò:

α. lịnksnjûjamasys:	miȋšją̇s	vil̃ksją̇s
β. nelịnksnjûjamasys:	miȋšjąnt	vil̃ksjąnt.

2. kęntẽtinòjò veìksmò:

miȋšimas	vil̃ksimas.

e) Tą̃nkịntinjò laìkò kamiẽnas: milž-davò-, vilk-davò-.

Rôdqtòjinys sakq̃mbmdys.

Vìnáskaitlys	1. asmű	miȋždavau	vil̃kdavau
	2. »	miȋždavai	vil̃kdavai
	3. »	miȋždavò	vil̃kdavò
Dvìskaitlys	1. asmű	miȋždavòva	vil̃kdavòva
	2. »	miȋždavòta	vil̃kdavòta
	3. »	miȋždavò	vil̃kdavò
Daugìskaitlys	1. asmű	miȋždavòme	vil̃kdavòme
	2. »	miȋždavòte	vil̃kdavòte
	3. »	miȋždavò	vil̃kdavò

D a l ỹ v j a i:

α. lịnksnjûjamasys:	miȋždavęs	vil̃kdavęs
β. nelịnksnjûjamasys:	miȋždavus	vil̃kdavus.

Są̃nkalbinys sakq̃mbmdys.

Vìnáskaitlys	1. asmű	miȋžtjau (žem.-tjò)	vil̃ktjau (žem.-tjò)
	2. »	miȋžtumei, -tumi	vil̃ktumei, -tumi
	3. »	miȋžtų (žem.-tųm)	vil̃ktų (žem. -tųm)

Dvískaitlys	1. asmũ	mil̂žtumiva	vil̃ktumiva
	2. »	mil̂žtumita	vil̃ktumita
	3. »	mil̂žtų (-tųm)	vil̃ktų (-tųm)
Daugískaitlys	1. asmũ	mil̂žtumime	vil̃ktumime
	2. »	mil̂žtumite	vil̃ktumite
	3. »	mil̂žtų (-tųm)	vil̃ktų (-tųm).

Lîpėjînys sakųm̂bųdys.

Vînáskaitljò	2. asmũ	mil̂žk(i)	vil̃kk(i)
Dvískaitljò	1. »	mil̂žkiva	vil̃kkiva
	2. »	mil̂žkita	vil̃kkita
Daugískaitljò	1. »	mil̂žkime	vil̃kkime
	2. »	mil̂žkite	vil̃kkite.

Neaptribôtinys žődys:

α. dûtinys lįńksnys:	mil̂žti	vil̃kti
β. padar̃ginys lįńksnys:	mil̂žtę	vilktę́
γ. apskųństinys lįńksnys:	mil̂žtų	vil̃ktų.

Dalų́vjai:

α. bęndralaíkys:	mil̂ždamas	vil̃kdamas
β. práeiginys kęntêtinòjò veíksmò:	mil̂žtas	vil̃ktas
γ. bũtinasys:	mil̂žtinas	vil̃ktinas.

III. S k ų́ r j u s.

a) Dabartínjò laíkò kamiênas: l a u k - j a -, v e r ţ - j a -.

Rôdųtinys sakųm̂bųdys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	laûkju	verţjú
	2. »	laûki	vertí
	3. »	laûkja	veŕţja
Dvískaitlys	1. asmũ	laûkjava	veŕţjava
	2. »	laûkjata	veŕţjata
	3. »	laûkja	veŕţja

Daugískaitlys	1. asmű	laûkjame	veŕtjame
	2. »	laûkjate	veŕtjate
	3. »	laûkja	veŕtja.

Lípėjínjó sakųmbudjó vi'tóję:

1. įnjųngėjínys sakųmbudys.

Vín.	3. asmű	jís, jí	te-laûkja	jís, jí	te-veŕtja.
Dvísk.	3. »	jűdu, jí'dvi		jűdu, jí'dvi	
Daug.	3. »	jí', jős		jí', jős	

2. geidėjínys sakųmbudys:

Vín.	3. asmű	jís, jí	te-laukí'	jís, jí	te-vertí'.
Dvísk.	3. »	jűdu, jí'dvi		jűdu, jí'dvi	
Daug.	3. »	jí', jős		jí', jős	

Dalųvjai:

1. veíktinójó veíksmó:

α. lįnksnjűjamasys: laûkjąs veŕtjąs
β. nelįnksnjűjamasys: laûkjąnt veŕtjąnt

2. kęntêtinójó veíksmó:
laûkjamas veŕtjamas.

b) Práeiginjó laíkó kamiênas: laukė-, vertė-:

Rôdųtinys sakųmbudys.

Vínáskaitlys	1. asmű	laûkjau	vertjaú
	2. »	laûkei	verteí
	3. »	laûkė	veŕtė
Dvískaitlys	1. asmű	laûkėva	veŕtėva
	2. »	laûkėta	veŕtėta
	3. »	laûkė	veŕtė
Daugískaitlys	1. asmű	laûkėme	veŕtėme
	2. »	laûkėte	veŕtėte
	3. »	laûkė	veŕtė.

c) Pusąntrašáknjó ųžbęngtínjó įñpėdinys dalɋvys:

α) lįnksnjûjamasys: laûkęs veŕtęs

β) nelįnksnjûjamasys: laûkus veŕtus.

d) Atęńtjo laíkó kamiênas: lauk-sja- lauk-si-, versja- versi-

Rôdɋtinys sakɋm̂bɯdys.

Vînáskaitlys	1. asmű	laûksju	veŕsju = rɋt. aug. versjú
	2. »	laûksi	veŕsi = » » versí
	3. »	laúks (žem. laûks)	veŕs
Dvískaitlys	1. asmű	laûksiva	veŕsiva
	2. »	laûksita	veŕsita
	3. »	laúks (laûks)	veŕs
Daugískaitlys	1. asmű	laûksime	veŕsime
	2. »	laûksite	veŕsite
	3. »	laúks (laûks)	veŕs.

Dalɋvjai:

1. veíktinójó veíksmó:

α) lįnksnjûjamasys: laûksjąs veŕsjąs

β) nelįnksnjûjamasys: laûksjąnt veŕsjąnt

2. kęntêtinójó veíksmó:

laûksimas veŕsimas.

e) Tąñkįntinjó laíkó kamiênas: lauk-davó-, verz-davó-.

Rôdɋtójinys sakɋm̂bɯdys.

Vînáskaitlys	1. asmű	laûkdavau	veŕzdavau
	2. »	laûkdavai	veŕzdavai
	3. »	laûkdavó	veŕzdavó
Dvískaitlys	1. asmű	laûkdavóva	veŕzdavóva
	2. »	laûkdavóta	veŕzdavóva
	3. »	laûkdavó	veŕzdavó

Daugískaitlys	1. asmũ	laûkdavóme	veŕzdavóme
	2. »	laûkdavóte	veŕzdavóte
	3. »	laûkdavó	veŕzdavó

Dalývjai:

α. lįnksnjûjamasys:	laûkdavęs	veŕzdavęs
β. nelįnksnjûmasys:	laûkdavus	veŕzdavus

f) Są̂ûkalbinys sakų̃mbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmũ	laûktjau	veŕstjau
	2. »	laûktumei, -tumi	veŕstumei, -tumi
	3. »	laûktų (žem.-tųm)	veŕstų (žem. -tųm)
Dvískaitlys	1. asmũ	laûktumiva	veŕstumiva
	2. »	laûktumita	veŕstumita
	3. »	laûktų	veŕstų
Daugískaitlys	1. asmũ	laûktumime	veŕstumime
	2. »	laûktumite	veŕstumite
	3. »	laûktų	veŕstų

g) Lípėjínys sakų̃mbmdys.

Vínáskaitljó	2. asmũ	laûkk(i)	veŕsk(i)
Dvískaitljó	1. »	laûkkiva	veŕskiva
	2. »	laûkkita	veŕskita
Daugískaitljó	1. »	laûkkime	veŕskime
	2. »	laûkkite	veŕskite.

h) Neaptribôtinys žődys:

α) dûtinys lįńksnys:	laûkti	veŕsti
β) padaŕginys » :	laûktę	verstę́
γ) apskųństinys » :	laûktų	veŕstų

i) Dalývjai:

α) bęndralaíkys:	laûkdamas	veŕzdamas
β) práeiginys kęntėtinójó veíksmó:	laûktas	veŕstas
γ) bútinasys:	laûktinas	veŕstinas.

IV. Skų́rjus.

a) Dabartínjò laíkò kamiẽnas: **tru-n-k-a-.**

Rôdųtinys sakų̂mbmdys.

Vĩnáskaitlys	1. asmũ	trųnkù
	2. »	trųnkí
	3. »	trų́nka
Dvískaitlys	1. asmũ	trų́nkava
	2. »	trų́nkata
	3. »	trų́nka
Daugískaitlys	1. asmũ	trų́nkame
	2. »	trų́nkate
	3. »	trų́nka.

Lĩpėjínjò sakų̂mbmdjò vĩ'tòję:

1. įṅjųngėjínys sakų̂mbmdys:

Visųñ trijųñ skaítljų 3. asmũ: te-trų́nka

2. geidėjínys sakų̂mbmdys:

Visųñ trijųñ skaítljų 3. asmũ: te-trų́nkí.

Dalų́vjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α) lįnksnjûjamasys: trų́nkąs, trų́nkąnti
β) nelįnksnjûjamasys: trų́nkąnt

2. kęntẽtinòjò veíksmò:

trų́nkama — niekatrõsjòs gųmės.

Ketviȓtòjò skų́rjaus veiksmážòdjai, atskų́rus dabartínį laíką, paȓ visús lìkusjųñsjus laikús iȓ sakų̂mbmdjus túri tôkį-pát sąñ-jųngòjimą, kaíp atsákąntĩji piȓmòjò skų́rjaus veiksmážòdjų laikaí iȓ sakų̂mbmdjai:

b) trukaú,
c) trúkęs,
d) trúksju = rɥt. aug. truksjú
e) trúkdavau
f) trúkt̯jau = ẑem. trúkt̯jȯ,
g) trúkk(i),
h) α. trúkti, β. truktę́, γ. trúktų,
i) α. trúkdamas, β. trúkta—nièkatrősjȯs gɥmė́s,
γ. trúktina—nièkatrősjȯs gɥmė́s.

V. Skɥ́rjus.

a) **Dabartínjȯ laíkȯ kamiênas: ṗabɯg-sta-, pɥk-sta-.**

Rôdɥtȯ́jinys sakɥ̂mbɯdys.

Vȋnáskaitlys	1. asmű	pabɯ́gstu	pɥkstú
	2. »	pabɯ́gsti	pɥkstí
	3. »	pabɯ́gsta	pɥ́ksta
Dvískaitlys	1. asmű	pabɯ́gstava	pɥ́kstava
	2. »	pabɯ́gstata	pɥ́kstata
	3. »	pabɯ́gsta	pɥ́ksta
Daugískaitlys	1. asmű	pabɯ́gstame	pɥ́kstame
	2. »	pabɯ́gstate	pɥ́kstate
	3. »	pabɯ́gsta	pɥ́ksta

Lȋpėjínjȯ sakɥ̂mbɯd̯jȯ vȋ́tȯję:

1. įnjųngėjínys sakɥ̂mbɯdys:

Visųñ trijųñ skaítljų 3. asmű: te-pabɯ́gsta te-pɥ́ksta

2. geidėjínys sakɥ̂mbɯdys:

Visųñ trijųñ skaítljų 2. asmű: te-pabɯ́gstȋ te-pɥ́kstȋ.

Dalɥ́vjai:

1. veíktinȯjȯ veíksmȯ:

α. lįnksnjũjamasys: pabɯ́gstąs pɥ́kstąs
β. nelįnksnjũjamasys: pabɯ́gstąnt pɥ́kstąnt.

2. kęntêtinòjò veíksmò, nièkatrősjòs gųmės:
pabûgstama pų́kstama.

Iŕ pęńktòjò skų́rjaus veiksmážòdjų sakųm̂bmdjai iŕ laikaí, aplęńkus dabartínį kamiênų, líkusįńjį są́ñjųngòjimą túri tôkį-pát, kaíp piŕmòjò skų́rjaus veiksmážòdjai, pavaŕdjui: pabûgti, kaíp diŕbti, pų́kti, kaíp súkti:

b) pabûgau pųkaú
c) pabûgęs pų́kęs
d) pabûgsju pų́ksju = ryt. aug. pųksjú
e) pabûgdavau pų́kdavau
f) pabûgtjau pų́ktjau
g) pabûgk(i) pų́kk(i)
h) α. pabûgti pų́kti
   β. pabûgtę pųktę'
   γ. pabûgtų pų́ktų
i) α. pabûgdamas pų́kdamas
   β, pabûgta pų́kta }nièkatrősjòs gųmės
   γ. pabûgtina pų́ktina }

M i š r á s y s s ą ñ j ų n g ò j i m a s.

Lītúviška kalbá nemáža túri tòkjųń veiksmážòdjų, kurjųń dabartínjò laíkò są́ñjųngòjimas įrá į'š neįšvestínjų įšaíškįntųńjų, tû taŕpu kád kitųń laikųń kamiênas gaûna, kaíp įšvestínjai arbá ąntrínjai veiksmážòdjai, galûnę -òj- prų́š balsés, -ò- prų́š są́ñtaras, arbá -ėj- prį́š balsés, -ė- prų́š sąñtaras.

1°. a) Dabartínys kamiênas gída-, kitųń laikųń kamiênas gíd-ò(j)-: gîdu gîda-me, te-gîda, gídąńs, kaíp diŕbu diŕba-me, te-diŕba, dirbąńs, bét práeiginys gíd-ôj-ò-me, atęńtys gíd-ô-sju.

Mígú mí'ga-me (=žem. mígtú mí'gta-m), kaíp sukú sú-ka-me iŕ t.t., bét práeiginys míg-ôj-ò-me, atęńtys míg-ô--sju, neaptribôtinys míg-ô-ti.

Raûdu raûda-me (veljûníškjai, žemaítjai): raud-ôj-ò-me: raud-ô-sju, raud-ô-ti. Senôviškai búvò sákòma raû(d)-mi. Tiľžiškjai vi'tòję raûdu sákò raudôju.

b) Dabartínys kamiênas: gelba-, kalba-, kaíp dirba-, suka-, bét kitų̃ laikų̃ kamiênas gelb-ė(j)-, kalb-ė(j)-, kaíp ąntrínjų veiksmážodjų: geĩbu kalbú geĩba-me kaĩba-me: geĩbėjau kalbêjau: geĩbėti kalbêti.

2°. Dabartínys kamiênas: rjaugja, kęntja-, kaíp III. skýrjaus laukja-, vertja-, bét kitų̃ laikų̃ ąntrínys kamiênas rjaug-ė(j)-, kęnt-ė(j)-::

rjaûgju rjaûgja-me, kęntjú kę́ntja-me: rjaûgėjau rjaûg-ėj-ó-me, kęntêjau kęntêjome: rjaûgėti kęntêti.

Augšt. raîšju raîšja-me: raîšėjau raîšėti = žem. raîšu raîšame: raîšau raîšti.

Beasmėnys veiksmážodys: reíkja: reikêjó reikês = rqt. aug. reíkja: reíkė: reíks.

3°. Labaí daúg įrá veiksmážodjų, kurí' tiktaí pirmamjamę dabartínjó laíkó asmenqję túri trétjójó veiksmážodjų skýrjaus į'švaizdą, tũ taĩpu kád dabartínys kamiênas túri galúnėję -i-, kitų̃ laikų̃ kamiênas -ė(j)-

	mýlju	tikjú	
	mýli	tikí	
	mýli	tíki	
	mýliva	tíkiva	
	mýlita	tíkita	
	mýlime	tíkime	
	mýlite	tíkite	
te-mýli	té-tiki	te-mqlí'	te-tikí'
	mýlįs	tikįñs,	

bét mqlêjaū tikêjau: mqlêsju tikêsju: mqlêti tikêti.

4°. Ketviŕtójó iŕ pęńktójó skýrjaus veiksmážodjų į'švaizdą túri tí', kurjų̃ šaknqję́ įrá trųmpá baĩsė, šaknĩ's galę́ š, ž arbá s iŕ kurjų̃ prasmė įrá pradêtinė (inchoativa), kaíp ąntaí: míš-ti, tíž-ti, gés-ti:

Dabartínys laíkas: mįñšta į'š *mi-n-š+sta, tįñšta į'š *ti-n-ž+sta, gęñsta į'š *ge-n-s+sta.

Práeiginys laíkas: míšò, tížò, gésò.

5°. a) Dabartínjò laíkò kamiênas túri prįsagą -ta-, kitųñ laikųñ kamiênas įrá panašús įñ ąntrinjús veiksmážòdjus: žem. mìg-tú mì'g-ta-me: mìg-ôj-ò-me: mìg-ô-ti, gìs-ta-me (Krûpjùñsę) 'gìdame': gìd-ôj-ò-me: gìd-ô-ti.

b) Dabartínys kamiênas túri -ta-, kitųñ laikųñ kamiênas panašús įñ pirminjús veiksmážòdjus:

žem. lìk-tú lì'k-ta-me: likaû : líkti,
žem. ei-tú eí-ta-me : ejaû : eíti.

Ąntrínjų arbá įšvestínjų veiksmážòdjų sąñjųngòjimas.

VI. Skįrjus.

VI. skįrjus, 1-ôji peřskaida: dabartínjò ir kitųñ laikųñ kamiênas: kųbòj-, žinòj- prįš balsés, kųbò-, žinò- prį'š sąñtaras.

VI. skįrjus, 2-ôji peřskaida: dabartínjò laíkò kamiênas: laistò-, kitųñ laikųñ kamiênas:
laist[j]- prįš balsés, laistų- prįš sąñtaras.

a) Dabartínys laíkas.

Rôdųtòjinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmû	kįbau	žinaú	laîstau	laistaú
	2. »	kįbai	žinaí	laîstai	laistaí
	3. »	kįbò	žínò	laîstò	laístò
Dvískaitlys	1. asmû	kįbòva	žínòva	laîstòva	laístòva
	2. »	kįbòta	žínòta	laîstòta	laístòta
	3. »	kįbò	žínò	laîstò	laístò
Daugískaitlys	1. asmû	kįbòme	žínòme	laîstòme	laístòme
	2. »	kįbòte	žínòte	laîstòte	laístòte
	3. »	kįbò	žínò	laîstò	laístò

1. įnjųngėjínys sakųmbmdys.

Vínáskaitljò 3. asmű	jís, jí	te-kųbò	te-žínò	te-laîstò	
Dvískaitljò 3. »	jűdu, jí'dvi				
Daugískaitljò 3. »	jí', jős				te-laístò

2. geidėjínys sakųmbmdys.

Vínáskaitljò 3. asmű	jís, jí	te-kųbai	te-žínai	te-laîstai	
Dvískaitljò 3. »	jűdu, jí'dvi				
Daugískaitljò 3. »	jí', jős				te-laístai

Dalųvjai:

1. veíktinòjò veíksmò.:

α. lįnksnjűjamasys:	kųbąs	žínąs	laîstąs	laístąs
β. nelįnksnjűjamasys:	kųbąnt	žínąnt	laîstąnt	laístąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

kųbòma (niėkatrősjòs gųmės) žínòmas laîstòmas laístòmas.

b) Práeiginys laíkas.

Rôdųtinys sakųmbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmű	kųbòjau	žinôjau	laîstjau	laistjaú
	2. »	kųbòjai	žinôjai	laîst[j]ei	laisteí
	3. »	kųbòjò	žinôjò	laîst[j]ė	laístė
Dvískaitlys	1. asmű	kųbòjòva	žinôjòva	laîstėva	laístėva
	2. »	kųbòjòta	žinôjòta	laîstėta	laístėta
	3. »	kųbòjò	žinôjò	laîstė	laístė
Daugískaitlys	1. asmű	kųbòjòme	žinôjòme	laîstėme	laístėme
	2. »	kųbòjòte	žinôjòte	laîstėte	laístėte
	3. »	kųbòjò	žinôjò	laîstė	laístė

c) Pusąntrašáknjò ųžbęngtínjò įnpėdinys dalųvys:

α. lįnksnjűjamasys:	kųbòjęs	žinôjęs	laîstęs	laístęs
β. nelįnksnjűjamasys:	kųbòjus	žinôjus	laîstjus	laístjus.

d) Atęñtys laíkas.

Rôdqtinys sakqm̂bmdys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	kq̃bósju	žinôsju	laîstqsju	laistq̃sju
	2. »	kq̃bósi	žinôsi	laîstqsi	laistq̃si
	3. »	kq̃bós	žinős (žem.-ôs)	laîstqs	laistq̃s (žem.-q̂s)
Dvískaitlys	1. asmũ	kq̃bósiva	žinôsiva	laîstqsiva	laistq̃siva
	2. »	kq̃bósita	žinôsita	laîstqsita	laistq̃sita
	3. »	kq̃bós	žinős (-ôs)	laîstqs	laistq̃s (-q̂s)
Daugískaitlys	1. asmũ	kq̃bósime	žinôsime	laîstqsime	laistq̃sime
	2. »	kq̃bósite	žinôsite	laîstqsite	laistq̃site
	3. »	kq̃bós	žinős (-ôs)	laîstqs	laistq̃s (-q̃s).

Dalq̃vjai:

1. veíktinójó veíksmó:

α. lįnksmjûjamasys: kq̃bósjąs žinôsjąs laîstqsjąs laistq̃sjąs
β. nelįnksnjûjamasys: kq̃bósjąnt žinôsjąnt laîstqsjąnt laistq̃sjąnt

2. kęntêtinójo veíksmó (sjąndi'ną nebevartôjami):

žinôsimas laîstqsimas laistq̃simas.

e) Tąñkįntinjó laíkó kamiẽnas: kqbó-davó-, žinó-davó-, laîstq-davó-, laistq̃-davó-.

Rôdqtójinys sakqm̂bmdys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	kq̃bódavau	žinôdavau	laîstqdavau	laistq̃davau
	2. »	kq̃bódavai	žinôdavai	laîstqdavai	laistq̃davai
	3. »	kq̃bódavó	žinôdavó	laîstqdavó	laistq̃davó
Dvískaitlys	1. asmũ	kq̃bódavóva	žinôdavóva	laîstqdavóva	laistq̃davóva
	2. »	kq̃bódavóta	žinôdavóta	laîstqdavóta	laistq̃davóta
	3. »	kq̃bódavó	žinôdavó	laîstqdavó	laistq̃davó
Daugískaitlys	1. asmũ	kq̃bódavóme	žinôdavóme	laîstqdavóme	laistq̃davóme
	2. »	kq̃bódavóte	žinôdavóte	laîstqdavóte	laistq̃davóte
	3. »	kq̃bódavó	židôdavó	laîstqdavó	laistq̃davó.

Dalų̃vjai:
veíktinójó veíksmó:

α. lįnksnjũjamasys:	kų̃bódavęs	žinôdavęs	laĩstųdavęs	laistų̃davęs
β. nelįnksnjũjamasys:	kų̃bódavus	žinôdavus	laĩstųdavus	laistų̃davus

f) Są̃ñkalbinys sakų̃mbudys.

Vīnáskaitlys	1. asmũ	kų̃bóųjau	žinôųjau	laĩstųųjau	laistų̃ųjau
	2. »	kų̃bótumei	žinôtumei	laĩstųtumei	laistų̃tumei
	3. »	kų̃bótų	žinôtų	laĩstųtų	laistų̃tų
Dvískaitlys	1. asmũ	kų̃bótumiva	žinôtumiva	laĩstųtumiva	laistų̃tumiva
	2. »	kų̃bótumita	žinôtumita	laĩstųtumita	laistų̃tumita
	3. »	kų̃bótų	žinôtų	laĩstųtų	laistų̃tų
Daugískaitlys	1. asmũ	kų̃bótumime	žinôtumime	laĩstųtumime	laistų̃tumime
	2. »	kų̃bótumite	žinôtumite	laĩstųtumite	laistų̃tumite
	3. »	kų̃bótų	žinôtų	laĩstųtų	laistų̃tų.

g) Lìpėjínys sakų̃mbudys.

Vīnáskaitljó	2. asmũ	kų̃bók	žinôk	laĩstųk	laistų̃k
Dvískaitljó	1. »	kų̃bókiva	žinôkiva	laĩstųkiva	laistų̃kiva
	2. »	kų̃bókita	žinôkita	laĩstųkita	laistų̃kita
Daugískaitljó	1. asmũ	kų̃bókime	žinôkime	laĩstųkime	laistų̃kime
	2. »	kų̃bókite	žinôkite	laĩstųkite	laistų̃kite.

h) Neaptribôtinys žődys:

α. dũtinys lįñksnys:	kų̃bóti	žinôti	laĩstųti	laistų̃ti
β. padar̃ginys »	kų̃bótę	žinôtę	laĩstųtę	laistų̃tę
γ. apskųñstinys »	kų̃bótų	žinôtų	laĩstųtų	laistų̃tų.

i) Dalų̃vjai:

α. bęndralaĩkys:	kų̃bódamas	žinôdamas	laĩstųdamas	laistų̃damas
β. práeig. kęnt. veíksmó:	kų̃bóta (niek. g.)	žinôtas	laĩstųtas	laistų̃tas
γ. bũtinasys:	kų̃bótina »	žinôtinas	laĩstųtinas	laistų̃tinas.

VII. Skq̃rjus.

a) Dabartínjò laíkò kamiênas: laid-ò-ja-, vag-ò-ja.

Rôdytinys sakq̃mbmdys.

Vìnáskaitlys	1. asmũ	laîdòju	vagôju
	2. »	laîdòji	vagôji
	3. »	laîdòja	vagôja
Dvískaitlys	1. asmũ	laîdòjava	vagôjava
	2. »	laîdòjata	vagôjata
	3. »	laîdòja	vagôja
Daugískaitlys	1. asmũ	laîdòjame	vagôjame
	2. »	laîdòjate	vagôjate
	3. «	laîdòja	vagôja

Lìpėjínjò sakq̃mbmdjò vì'tòję:

1. įnjųngėjínys sakq̃mbmdys.

Vìnáskaitljò	3. asmũ	jìs, jì	te-laîdòja te-vagőja
Dvískaitljò	3. »	jũdu, jì'dvi	arbá tegul', žem.
Daugískaitljò	3. »	jì', jős	laí laîdòja vagôja.

2. geidėjínys sakq̃mbmdys.

Vìnáskaitljò	3. asmũ	jìs, jì	te-laîdòjì te-vagőjì
Dvískaitljò	3. »	jũdu, jì'dvi	arbá tegul', žem.
Daugískaitljò	3. »	jì', jős	laí laîdòjì vagőjì.

Dalq̃vjai:

1. veíktinòjò veíksmò.

α. lįnksnjûjamasys: laîdòjąs vagôjąs
β. nelįnksnjûjamasys: laîdòjąnt vagôjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

laîdòjamas vagôjamas.

b) Práeiginjò laíkò kamiênas: laîdòjò-, vagòjò-.

Rôdųtòjinys sakų̂mbudys.

Víenáskaitlys	1. asmũ	laîdòjau	vagôjau
	2. »	laîdòjai	vagôjai
	3. »	laîdòjò	vagôjò
Dvískaitlys	1. asmũ	laîdòjòva	vagôjòva
	2. »	laîdòjòta	vagôjòta
	3. »	laîdòjò	vagôjò
Daugískaitlys	1. asmũ	laîdòjòme	vagôjòme
	2. »	laîdòjòte	vagôjòte
	3. »	laîdòjò	vagôjò

c) Dalų́vjai:

α. lįnksnjũjamasys	laîdòjęs	vagôjęs
β. nelįnksnjũjamasys:	laîdòjus	vagôjus.

d) Atę́ntys laíkas.

Rôdųtòjinys sakų̂mbudys.

Víenáskaitlys	1. asmũ	laîdòsju	vagôsju
	2. »	laîdòsi	vagôsi
	3. »	laîdòs	vagős (žem. vagôs)
Dvískaitlys	1. asmũ	laîdòsiva (žem. laîdòsjau)	vagôsiva
	2. »	laîdòsita (žem. laîdòsjatau)	vagôsita
	3. »	laîdòs	vagős (vagôs)
Daugískaitlys	1. asmũ	laîdòsime	vagôsime
	2. »	laîdòsite	vagôsite
	3. »	laîdòs	vagős (vagôs)

Dalų́vjai:

1. veíktinòjò veíksmò.

α. lįnksnjũjamasys:	laîdòsjąs	vagôsjąs
β. nelįnksnjũjamasys:	laîdòsjąnt	vagôsjąnt

2. kęntêtinójó veíksmó:

laîdósimas vagôsimas.

e) Tąñkįntinys laíkas.

Rôdųtinys sakųm̂bumdys.

Vínáskaitlys	1. asmũ	laîdódavau	vagôdavau
	2. »	laîdódavai	vagôdavai
	3. »	laîdódavó	vagôdavó
Dvískaitlys	1. asmũ	laîdódavóva	vagôdavóva
	2. »	laîdódavóta	vagôdavóta
	3. »	laîdódavó	vagôdavó
Daugískaitlys	1. asmũ	laîdódavóme	vagôdavóme
	2. »	laîdódavóte	vagôdavóte
	3. »	laîdódavó	vagôdavó.

Dalývjai:

α. lįnksnjûjamasys:	laîdódavęs	vagôdavęs
β. nelįnksnjûjamasys:	laîdódavus	vagôdavus

f) Sąñkalbinys sakųm̂bumdys.

Vínáskaitlys	1. asmũ	laîdótjau	vagôtjau
	2. »	laîdótumei	vagôtumei
	3. »	laîdótų	vagôtų
Dvískaitlys	1. asmũ	laîdótumiva	vagôtumiva
	2. »	laîdótumita	vagôtumita
	3. »	laîdótų	vagôtų
Daugískaitlys	1. asmũ	laîdótumime	vagôtumime
	2. »	laîdótumite	vagôtumite
	3. »	laîdótų	vagôtų

g) Lîpėjínys sakųm̂bumdys.

Vínáskaitljó	2. asmũ	laîdók	vagôk
Dvískaitljó	1. »	laîdókiva	vagôkiva
	2. »	laîdókita	vagôkita

Daugískaitljó	1. asmű	laîdókime	vagôkime
	2. »	laîdókite	vagôkite.

h) Neaptribôtinys žődys:

α. dűtinys lįńksnys:	laîdóti	vagôti
β. padal̃ginys » :	laîdótę	vagôtę
γ. apskųñstinys » :	laîdótų	vagôtų

i) Dalų́vjai:

α. bęndralaíkys:	laîdódamas	vagôdamas
β. práeiginjó kęnt. veíksmó:	laîdótas	vagôtas
γ. bűtinasys:	laîdótinas	vagôtinas.

VIII. Skų́rjus.

a) Dabartínjó laíkó kamiênas: baltűja-, žaljűja-.

Rôdųtójinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmű	bal̃tûju	žaljûju
	2. »	bal̃tûji	žaljûji
	3. »	bal̃tûja	žaljûja
Dvískaitlys	1. asmű	bal̃tûjava	žaljûjava
	2. »	bal̃tûjata	žaljûjata
	3. »	bal̃tûja	žaljûja
Daugískaitlys	1. asmű	bal̃tûjame	žaljûjame
	2. »	bal̃tûjate	žaljûjate
	3. »	bal̃tûja	žaljûja.

Lîpėjínjó sakųmbudjó vi̇̃tóję:

1. įńjųngėjínys sakųmbudys.

Vînáskaitljó 3. asmű	jís, jí	te-bal̃tûja	te-žaljûja.
Dvískaitljó 3. »	jűdu, jı̃dvi		
Daugískaitljó 3. »	jı̃, jős		

2. geidėjínys sakąm̃bmdys.

Vīnáskaitljò 3. asmũ	jìs, jì	} te-bal̃tũjĩ	te-žaljũjĩ
Dvískaitljò 3. »	jũdu, jĩ'dvi		
Daugískaitljò 3. »	jĩ', jõs		

Dalŷvjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjũjamasys:	bal̃tũjąs	žaljũjąs
β. nelįnksnjũjamasys:	bal̃tũjąnt	žaljũjąnt

2. kęntẽtinòjò veíksmò:

bal̃tũjama žaljũjama niėkatrõsjòs gąmės.

b) Práeiginjò laíkò kamiẽnas: baltavò-, žaljavò-

Rõdątòjinys sakąm̃bmdys.

Vīnáskaitlys	1. asmũ	bal̃tavau	žaljavaú
	2. »	bal̃tavai	žaljavaí
	3. »	bal̃tavò	žaljávò
Dvískaitlys	1. asmũ	bal̃tavòva	žaljávòva
	2. »	bal̃tavòta	žaljávòta
	3. »	bal̃tavò	žaljávò
Daugískaitlys	1. asmũ	bal̃tavòme	žaljávòmė
	2. »	bal̃tavòte	žaljávòte
	3. »	bal̃tavò	žaljávò

Dalŷvjai:

α. lįnksnjũjamasys:	bal̃tavęs	žaljávęs
β. nelįnksnjũjamasys:	bal̃tavus	žaljávus.

c) Atęñtys laíkas.

Vīnáskaitlys	1. asmũ	bal̃tũsju	žaljũsju
	2. »	bal̃tũsi	žaljũsi
	3. »	bal̃tũs	žaljũs (žem. žaljûs)

Dvískaitlys	1. asmű	baľtůsiva	žaljûsiva
	2. »	baľtůsita	žaljûsita
	3. »	baľtůs	žaljűs (žaljûs)
Daugískaitlys	1. asmű	baľtůsime	žaljûsime
	2. »	baľtůsite	žaljûsite
	3. »	baľtůs	žaljűs (žaljûs)

Dalůvjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjûjamasys:	baľtůsjąs	žaljûsjąs
β. nelįnksnjûjamasys:	baľtůsjąnt	žaljûsjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

baľtůsima žaljûsima — niėk. gųmės.

d) Tąñkįntinys laíkas.

Rôdųtòjinys sakųmbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmű	baľtůdavau	žaljûdavau
	2. »	baľtůdavai	žaljûdavai
	3. »	baľtůdavò	žaljûdavò
Dvískaitlys	1. asmű	baľtůdavòva	žaljûdavòva
	2. »	baľtůdavòta	žaljûdavòta
	3. »	baľtůdavo	žaljûdavò
Daugískaitlys	1. asmű	baľtůdavòme	žaljûdavòme
	2. »	baľtůdavòte	žaljûdavòte
	3. »	baľtůdavò	žaljûdavò

Dalůvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	baľtůdavęs	žaljûdavęs
β. nelįnksnjûjamasys:	baľtůdavus	žaljûdavus.

e) Sąñkalbinys sakųmbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmű	baľtůtjau	žaljůtjau
	2. »	baľtůtumei	žaljůtumei
	3. »	baľtůtų	žaljůtų
Dvískaitlys	1. asmű	baľtůtumiva	žaljůtumiva
	2. »	baľtůtumita	žaljůtumita
	3. »	baľtůtų	žaljůtų
Daugískaitlys	1. asmű	baľtůtumime	žaljůtumime
	2. »	baľtůtumite	žaljůtumite
	3. »	baľtůtų	žaljůtų.

f) Lîpėjínys sakųmbmdys.

Vínáskaitljò	2. asmű	baľtůk	žaljůk
Dvískaitljò	1. »	baľtůkiva	žaljůkiva
	2. »	baľtůkita	žatjůkita
Daugískaitljò	1. »	baľtůkime	žaljůkime
	2. »	baľtůkite	žaljůkite.

g) Neaptribôtinys žődys.

α. dűtinys lįňksnys:	baľtůti	žaljůti
β. padafginys »	baľtůtę	žaljůtę
γ. apskųñstinys »	baľtůtų	žaljůtų.

h) Dalųvjai:

α. bęndralaíkys:	bąľtůdamas	žaljůdamas
β. pŗáeig. kęnt. veíksmò	baľtůta	žaljůta —niėk. gųm.
γ. bűtinasys	baľtůtina	žaljůtina —niėk. gųm.

IX. Skųrjus.

a) Dabartínjò laíkò kamiěnas: šmkauja-, keljauja-.

Rôdųtòjinys sakųmbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmű	šűkauju	keljaûju
	2. »	šűkauji	keljaûji
	3. »	šűkauja	keljaûja

Dvískaitlys	1. asmũ	šūkaujava	keljaûjava
	2. »	šūkaujata	keljaûjata
	3. »	šūkauja	keljaûja
Daugískaitlys	1. asmũ	šūkaujame	keljaûjame
	2. »	šūkaujate	keljaûjate
	3. »	šūkauja	keljaûja

Lîpėjínjò sakųmbudjò vî'tòję:

1. įnjųngėjínys sakųmbudys:

Vînáskaitljò	3. asmũ	jís, jí	te-šūkauja	te-keljaûja
Dvískaitljò	3. »	jũdu, jí'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jî', jõs		

2. geidėjínys sakųmbudys:

Vînáskaitljò	3. asmũ	jís, jí	te-šūkaujî	te-kęljaûjî
Dvískaitljò	3. »	jũdu, jí'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jî', jõs		

Dalývjai:

1. veíktinòjò veíksmò.

α. lįnksnjûjamasys:	šūkaująs	keljaûjąs
β. nelįnksnjûjamasys:	šūkaująnt	keljaûjąnt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

šūkaujama keljaûjama — niėkatrõsjòs gymės

b) Práeiginys laíkas.

Rôdytòjinys sakųmbudys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	šūkavau	keljavaû
	2. »	šūkavai	keljavaí
	3. »	šūkavò	keljávò
Dvískaitlys	1. asmũ	šūkavòva	keljávòva
	2. »	šūkavòta	keljávòta
	3. »	šūkavò	keljávò

Daugískaitlys	1. asmũ	ŝũkavóme	keljávóme
	2. »	ŝũkavótẽ	keljávóte
	3. »	ŝũkavó	keljávó

Dalųvjai:

α. lįnksnjũjamasys:	ŝũkavęs	keljávęs
β. nelįnksnjũjamasys:	ŝũkavus	keljávus

c) Atęńtys laíkas.

Rôdųtinys sakųm̂bmdys.

Vínáskaitlys	1. asmũ	ŝũkausju	keljaûsju
	2. »	ŝũkausi	keljaûsi
	3. »	ŝũkaus	keljaús (ẑem. keljaûs)
Dvískaitlys	1. asmũ	ŝũkausiva	keljaûsiva
	2. »	ŝũkausita	keljaûsita
	3. »	ŝũkaus	kaljaús (keljaûs)
Daugískaitlys	1. asmũ	ŝũkausime	keljaûsime
	2. »	ŝũkausite	keljaûsite
	3. »	ŝũkaus	keljaús (keljaûs).

Dalųvjai:

1. veíktinójó veíksmó:

α. lįnksnjũjamasys:	ŝũkausjąs	keljaûsjąs
β. nelįnksnjũjamasys:	ŝũkausjąnt	keljaûsjąnt

2. kęntẽtinójó veíksmó:

ŝũkausima keljaûsima — niėkatr. gųmės.

d) Tąn̂kįntinys laíkas.

Rôdųtinys sakųm̂bmbys.

Vínáskaitlys	1. asmũ	ŝũkaudavau	keljaûdavau
	2. »	ŝũkaudavai	keljaûdavai
	3. »	ŝũkaudavó	keljaûdavó

Dvískaitlys	1. asmũ	šũkaudavóva	keljaũdavóva
	2. »	šũkaudavóta	keljaũdavóta
	3. »	šũkaudavó	keljaũdavó
Daugískaitlys	1. asmũ	šũkaudavóme	keljaũdavóme
	2. »	šũkaudavóte	keljaũdavóte
	3. »	šũkaudavó	keljaũdavó

Dalývjai:

α. lįnksnjũjamasys:	šũkaudavęs	keljaũdavęs
β. nelįnksnjũjamasys:	šũkaudavus	keljaũdavus.

e) Sąñkalbinys sakymbudys.

Vínáskaitlys	1. asmũ	šũkautjau	keljaũtjau
	2. »	šũkautumei	keljaũtumei
	3. »	šũkautų	keljaũtų
Dvískaitlys	1. asmũ	šũkautumiva	keljaũtumiva
	2. »	šũkautumita	keljaũtumita
	3. »	šũkautų	keljaũtų
Daugískaitlys	1. asmũ	šũkautumime	keljaũtumime
	2. »	šũkautumite	keljaũtumite
	3. »	šũkautų	keljaũtų

f) Lípėjínys sakymbudys.

Vínáskaitljó	2. asmũ	šũkauk	keljaũk
Dvískaitljó	1. »	šũkaukiva	keljaũkiva
	2. »	šũkaukita	keljaũkita
Daugískaitljó	1. »	šũkaukime	keljaũkime
	2. »	šũkaukite	keljaũkite

g) Neaptribôtinys žődys:

α. dũtinys lįńksnys:	šũkauti	keljaũti
β. padarginys »	šũkautę	keljaũtę
γ. apskųñstinys »	šũkautų	keljaũtų

h) Dalų̃vjai:

α. bęndralaíkys:	sū́kaudamas	keljaũdamas
β. práeig. kęntêt. veíksmò:	sū́kauta	keljaũta
γ. bū́tinasys:	sū́kautina	keljaũtina.

X. Skų̃rjus.

a) Dabartínys laíkas.

Rôdųtòjinys sakųmbudys.

Vìnáskaitlys	1. asmũ	lų̃kiju	dalijú
	2. »	lų̃kiji	dalijí
	3. »	lų̃kija	dalíja
Dvískaitlys	1. asmũ	lų̃kijava	dalíjava
	2. »	lų̃kijata	dalíjata
	3. »	lų̃kija	dalíja
Daugískaitlys	1. asmũ	lų̃kijame	dalíjame
	2. »	lų̃kijate	dalíjate
	3. »	lų̃kija	dalíja.

Lìpėjínjò sakųmbudjò vì'tòję:

1. įnjųngėjínys sakųmbudys.

Vìnáskaitljò	3. asmũ	jís, jí	te-lų̃kija	te-dalíja.
Dvískaitljò	3. »	jùdu, jì'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jì', jős		

2. geidėjínys sakųmbudys.

Vìnáskaitljò	3. asmũ	jís, jí	te-lų̃kijì	te-dalíjì.
Dvískaitljò	3. »	jùdu, jì'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jì', jős		

Dalų̃vjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjûjamasys:	lų̃kiją̃s	dalíją̃s
β. nelįnksnjûjamasys:	lų̃kiją̃nt	dalíją̃nt

2. kęntêtinòjò veíksmò:

lų́kijamas dalíjamas.

b) Práeiginys laíkas.

Rôdųtòjinys sakųm̂bɯdys.

Vínáskaitlys	1. asmű	lų́kijau	dalijaú
	2. »	lų́kijai	dalijaí
	3. »	lų́kijò	dalíjò
Dvískaitlys	1. asmű	lų́kijòva	dalíjòva
	2. »	lų́kijòta	dalíjòta
	3. »	lų́kijò	dalíjò
Daugískaitlys	1. asmű	lų́kijòme	dalíjòme
	2. »	lų́kijòte	dalíjòte
	3. »	lų́kijò	dalíjò.

Dalų́vjai:

α. lįnksnjű̂jamasys:	lų́kijęs	dalíjęs
β. nelįnksnjű̂jamasys	lų́kijus	dalíjus.

c) Atę́ntys laíkas.

Rôdųtòjinys sakųm̂bɯdys.

Vínáskaitlys	1. asmű	lų́kųsju	dalų̂sju
	2. »	lų́kųsi	dalų̂si
	3. »	lų́kųs	dalų́s (žem. dalų̂s)
Dvískaitlys	1. asmű	lų́kųsiva	dalų̂siva
	2. »	lų́kųsita	dalų̂sita
	3. »	lų́kųs	dalų́s (dalų̂s)
Daugískaitlys	1. asmű	lų́kųsime	dalų̂sime
	2. »	lų́kųsite	dalų̂site
	3. »	lų́kųs	dalų́s (dalų̂s)

Dalų́vjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjű̂jamasys:	lų́kųsjąs	dalų̂sjąs
β. nelįnksnjű̂jamasys:	lų́kųsjąnt	dalų̂sjąnt

2. kęntėtinojo veiksmo:
lįkųsimas dalįsimas.

d) Tąnkįntinys laikas.

Rôdųtinys sakųmbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmů	lįkųdavau	dalįdavau
	2. »	lįkųdavai	dalįdavai
	3. »	lįkųdavò	dalįdavò
Dvískaitlys	1. asmů	lįkųdavòva	dalįdavòva
	2. »	lįkųdavòta	dalįdavòta
	3. »	lįkųdavò	dalįdavò
Daugískaitlys	1. asmů	lįkųdavòme	dalįdavòme
	2. »	lįkųdavòte	dalįdavòte
	3. »	lįkųdavò	dalįdavò

Dalįvjai:

α. lįnksnjûjamasys:	lįkųdavęs	dalįdavęs
β. nelįnksnjûjamasys:	lįkųdavus	dalįdavus.

e) Sąnkalbinys sakųmbmdys.

Vínáskaitlys	1. asmů	lįkųtjau	dalįtjau
	2. »	lįkųtumei	dalįtumei
	3. »	lįkųtų	dalįtų
Dvískaitlys	1. asmů	lįkųtumiva	dalįtumiva
	2. »	lįkųtumita	dalįtumita
	3. »	lįkųtų	dalįtų
Daugískaitlys	1. asmů	lįkųtumime	dalįtumime
	2. »	lįkųtumite	dalįtumite
	3. »	lįkųtų	dalįtų

f) Lípėjinys sakųmbmdys.

Vínáskaitljò	2. asmů	lįkųk	dalįk
Dvískaitljò	1. »	lįkųkiva	dalįkiva
	2. »	lįkųkita	dalįkita

Daugískaitljò	1. asmũ	lýkųkime	dalýkime
	2. »	lýkųkite	dalýkite

g) Neaptribôtinys žõdys.

α. dûtinys lįñksnys:	lýkųti	dalýti
β. padaŕginys » :	lýkųtę	dalýtę
γ. apskųñstinys » :	lýkųtų	dalýtų.

h) Dalývjai:

α. bęndralaíkys:	lýkųdamas	dalýdamas
β. práeig. kęnt. veíksmò:	lýkųtas	dalýtas
γ. bùtinasys:	lýkųtinas	dalýtinas

XI. Skýrjus.

Dabartínys laíkas.

Rôdųtòjinys sakųm̃bmdys.

Víñáskaitlys	1. asmũ	seîlėju	velêju
	2. »	seîlėji	velêji
	3. »	seîlėja	velêja
Dvískaitlys	1. asmũ	seîlėjava	velêjava
	2. »	seîlėjata	velêjata
	3. »	seîlėja	velêja
Daugískaitlys	1. asmũ	seîlėjame	velêjame
	2. »	seîlėjate	velêjate
	3. »	seîlėja	velêja

Lîpėjínjò sakųm̃bmdjò vî'tòję:

1. įñjųngėjínys sakųm̃bmdys.

Víñáskaitljò	3. asmũ	jís, jí	te-seîlėja	te-velêja
Dvískaitljò	3. »	jũdu, jí'dvi		
Daugískaitljò	3. »	jí', jõs		

2. geidėjínys sakąmbudys.

Vínáskaitljó	3. asmű	jís, jí	te-seílėjí te-velêjí
Dvískaitljó	3. »	jűdu, jídvi	
Daugískaitljó	3. »	jí, jős	

Dalývjai:

1. veíktinójó veíksmó:

α. lįnksnjûjamasys:	seílėjąs	velêjąs
β. nelįnksnjûjamasys:	seílėjąnt	velêjąnt

2. kęntêtinójó veíksmó:

seílėjamas velêjamas.

b) Práeiginys laíkas.

Rődųtinys sakąmbudys.

Vínáskaitlys	1. asmű	seílėjau	velêjau
	2. »	seílėjai	velêjai
	3. »	seílėjó	velêjó
Dvískaitlys	1. asmű	seílėjóva	velêjóva
	2. »	seílėjóta	velêjóta
	3. »	seílėjó	velêjó
Daugískaitlys	1. asmű	seílėjóme	velêjóme
	2. »	seílėjóte	velêjóte
	3. »	seílėjó	velêjó.

Dalývjai:

α) lįnksnjûjamasys:	seílėjęs	velêjęs
β) nelįnksnjûjamasys:	seílėjus	velêjus.

c) Atęńtys laíkas.

Vínáskaitlys	1. asmű	seílėsju	velêsju
	2. »	seílėsi	velêsi
	3. »	seílės	velės (žem. velês)

Dvískaitlys	1. asmũ	seîlėsiva	velêsiva
	2. »	seîlėsita	velêsita
	3. »	seîlės	velės (velês)
Daugískaitlys	1. asmũ	seîlėsime	velêsime
	2. »	seîlėsite	velêsite
	3. »	seîlės	velės (velês)

Dalų̃vjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α) lįnksnjũjamasys:	seîlėsjąs	velêsjąs
β) nelįnksnjũjamasys:	seîlėsjąnt	velêsjąnt.

2. kęntêtinòjò veíksmò:

seîlėsimas velêsimas.

d) Tąñkįntinys laíkas.

Rôdųtinys sakų̃mbudys.

Vináskaítlys	1. asmũ	seîlėdavau	velêdavau
	2. »	seîlėdavai	velêdavai
	3. »	seîlėdavò	velêdavò
Dvískaitlys	1. asmũ	seîlėdavòva	velêdavòva
	2. »	seîlėdavò	velêdavò
	3. »	seîlėdavòta	velêdavòta
Daugískaitlys	1. asmũ	seîlėdavòme	velêdavòme
	2. »	seîlėdavòte	velêdavòte
	3. »	seîlėdavò	velêdavò.

Dalų̃javi:

α. lįnksnjũjamasys:	seîlėdavęs	velêdavęs
β. nelįnksnjũjamasys:	seîlėdavus	velêdavus

e) Sąñkalbinys sakqm̂bmdys.

Vînáskaitlys	1. asmũ	seîlėtjau	velêtjau
	2. »	seîlėtumei	velêtumei
	3. »	seîlėtų	velêtų
Dvískaitlys	1. asmũ	seîlėtumiva	velêtumiva
	2. »	seîlėtumita	velêtumita
	3. »	seîlėtų	velêtų
Daugískaitlys	1. asmũ	seîlėtumime	velêtumime
	2. »	seîlėtumite	velêtumite
	3. »	seîlėtų	velêtų.

f) Lîpėjínys sakqm̂bmdys.

Vînáskaitljò	2. asmũ	seîlėk	velêk
Dvískaitljò	1. »	seîlėkiva	velêkiva
	2. »	seîlėkita	velêkita
Daugískaitljò	1. »	seîlėkime	velêkime
	2. »	seîlėkite	velêkite

g) Neaptribôtinys žődys:

α. dũtinys ljñksnys	seîlėti	velêti
β. padar̃ginys »	seîlėtę	velêtę
γ: apskųñstinys »	seîlėtų	velêtų.

h) Dalývjai:

α. bęndralaîkys	seîlėdamas	velêdamas
β. práeig. kęnt. veîksmò:	seîlėtas	velêtas
γ. bũtinasys:	seîlėtinas	velêtinas.

XII. Skŷrjus.

a) Dabartínys laíkas.

Rôdųtójinys sakųmbudys:

Vínáskaitlys	1. asmű	taîkinu	džjòvinú	raŝŷdinu	gųvenú
	2. »	taîkini	džjòviní	raŝŷdini	gųvení
	3. »	taîkina	džjòvína	raŝŷdina	gųvéna
Dvískaitlys	1. asmű	taîkinava	džjòvínava	raŝŷdinava	gųvénava
	2. »	taîkinata	džjòvínata	raŝŷdinata	gųvénata
	3. »	taîkina	džjòvína	raŝŷdina	gųvéna
Daugískaitlys	1. asmű	taîkiname	džjòvíname	raŝŷdiname	gųvéname
	2. »	taîkinate	džjòvínate	raŝŷdinate	gųvénate
	3. »	taîkina	džjòvína	raŝŷdina	gųvéna.

Lípėjínjò sakųmbudjò vîʹtòję:

1. įñjųngėjínys sakųmbudys:

Vínáskaitljò	3. asmű	jís, jí	te-taîkina tedžjòvína teraŝŷdina tegųvéna.
Dvískaitljò	3. »	jűdu, jîʹdvi	
Daugískaitljo	3. »	jîʹ, jős	

2. geidėjínys sakųmbudys:

Vínáskaitljò	3. asmű	jís, jí	te-taîkinî tedžjòvínî teraŝŷdinî tegųvénî
Dvískaitljò	3. »	jűdu, jîʹdvi	
Daugískaitljò	3. »	jîʹ, jős	

Dalŷvjai:

1. veíktinòjò veíksmò:

α. lįnksnjűjamasys: taîkinąs džjòvínąs raŝŷdinąs gųvénąs

β. nelįnksnjűjamasys: taîkinąnt džjòvínąnt raŝŷdinąnt gųvénąnt.

2. kęntêtinòjò veíksmò:

taîkinamas džjòvínamas raŝŷdinamas gųvénamas.

b) Práeiginys laíkas.

Rôdųtȯjinys sakų̂mbɯdys.

Vînáskaitlys	1. asmű	taîkinau	dżjȯvinaú	raŝų̂dinau	gųvenaú
	2. »	taîkinai	dżjȯvinaí	raŝų̂dinai	gųvenaí
	3. »	taîkinȯ	dżjȯvínȯ	raŝų̂dinȯ	gųvénȯ
Dvískaitlys	1. asmű	taîkinȯva	dżjȯvínȯva	raŝų̂dinȯva	gųvénȯva
	2. »	taîkinȯta	dżjȯvínȯta	raŝų̂dinȯta	gųvénȯta
	3. »	taîkinȯ	dżjȯvínȯ	raŝų̂dinȯ	gųvénȯ
Daugískaitlys	1. asmű	taîkinȯme	dżjȯvínȯme	raŝų̂dinȯme	gųvénȯme
	2. »	taîkinȯte	dżjȯvínȯte	raŝų̂dinȯte	gųvénȯte
	3. »	taîkinȯ	dżjȯvínȯ	raŝų̂dinȯ	gųvénȯ

Dalų́vjai:

α) lįnksnjů̂jamasys:	taîkinęs	tżjȯvínęs	raŝų̂dinęs	gųvénęs
β) nelįnksnjů̂jamasys:	taîkinus	dżjȯvínus	raŝų̂dinus	gųvénus

c) Atę́ntys laíkas.

Rôdųtinys sakų̂mbɯdys.

Vînáskaitlys	1. asmű	taîkįńsju	dżjȯvįn̂sju	raŝų̂dįńsju	gųvęn̂sju
	2. »	taîkįńsi	dżjȯvįn̂si	raŝų̂dįńsi	gųvęn̂si
	3. »	taîkįńs	dżjȯvįn̋s	raŝų̂dįńs	gųvęn̋s
Dvískaitlys	1. asmű	taîkįńsiva	dżjȯvįn̂siva	raŝų̂dįńsiva	gųvęn̂siva
	2. »	taîkįńsita	dżjȯvįn̂sita	raŝų̂dįńsita	gųvęn̂sita
	3. »	taîkįńs	dżjȯvįn̋s	raŝų̂dįńs	gųvęn̋s
Daugískaitlys	1. asmű	taîkįńsime	dżjȯvįn̂sime	raŝų̂dįńsime	gųvęn̂sime
	2. »	taîkįńsite	dżjȯvįn̂site	raŝų̂dįńsite	gųvęn̂site
	3. »	taîkįńs	dżjȯvįn̋s	raŝų̂dįńs	gųvęn̋s.

Dalų́vjai:

1. veíktinȯjȯ veíksmȯ:

α. lįnksnjů̂jamasys:	taîkįńsjąs	dżjȯvįn̂sjąs	raŝų̂dįńsjąs	gųvęn̂sjąs
β. nelįnksnjů̂jamasys:	taîkįńsjąnt	dżjȯvįn̂sjąnt	raŝų̂dįńsjąnt	gųvęn̂sjąnt.

2. kęntêtinòjò veíksmò:

taìkįn̂simas dżjòvįn̂simas raŝų̂dįn̂simas gųvęn̂simas.

d) Tąn̂kįntinys laíkas.

Rôdųtòjinys sakų̂mbmbys.

Vînáskaitlys	1. asmû	taìkįndavau	dżjòvįn̂davau	raŝų̂dįndavau	gųvęn̂davau
	2. »	taìkįndavai	dżjòvįn̂davai	raŝų̂dįndavai	gųvęn̂davai
	3. »	taìkįndavò	dżjòvįn̂davò	raŝų̂dįndavò	gųvęn̂davò
Dvískaitlys	1. asmû	taìkįndavòva	dżjòvįn̂davòva	raŝų̂dįndavòva	gųvęn̂davòva
	2. »	taìkįndavòta	dżjòvįn̂davòta	rąŝų̂dįndavòta	gųvęn̂davòta
	3. »	taìkįndavò	dżjòvįn̂davò	raŝų̂dįndavò	gųvęn̂davò
Daugískaitlys	1. asmû	taìkįndavòme	dżjòvįn̂davòme	raŝų̂dįndavòme	gųvęn̂davòme
	2. »	taìkįndavòte	dżjòvįn̂davòte	raŝų̂dįndavòte	gųvęn̂davòte
	3. »	taìkįndavò	dżjòvįn̂davò	raŝų̂dįndavò	gųvęn̂davò.

Dalų̂vjai:

α) lįnksnjûjamasys:	taìkįndavęs	dżjòvįn̂davęs	raŝų̂dįndavęs	gųvęn̂davęs
β) nelįnksnjûjamasys:	taìkįndavus	dżjòvįn̂davus	raŝų̂dįndavus	gųvęn̂davus.

e) Sąn̂kalbinys sakų̂mbmdys.

Vînáskaitlys	1. asmû	taìkįntjau	dżjòvįn̂tjau	raŝų̂dįntjau	gųvęn̂tjau
	2. »	taìkįntumei	dżjòvįn̂tumei	raŝų̂dįntumei	gųvęn̂tumei
	3. »	taìkįntų	dżjòvįn̂tų	raŝų̂dįntų	gųvęn̂tų
Dvískaitlys	1. asmû	taìkįntumiva	dżjòvįn̂tumiva	raŝų̂dįntumiva	gųvęn̂tumiva
	1. »	taìkįntumita	dżjòvįn̂tumita	raŝų̂dįntumita	gųvęn̂tumita
	2. »	taìkintų	dżjòvįn̂tų	raŝų̂dįntų	gųvęn̂tų
Daugískaitlys	1. asmû	taìkįntumime	dżjòvįn̂tumime	raŝų̂dįntumime	gųvęn̂tumime
	2. »	taìkįntumite	dżjòvįn̂tumite	raŝų̂dįntumite	gųvęn̂tumite
	3. »	taìkįntų	dżjòvįn̂tų	raŝų̂dįntų	gųvęn̂tų.

f) Lîpėjînys sakųmbudys.

Vînáskaitljò	2. asmů	taîkįnk	dżjòvįñk	rašų̃dįnk	gųvęñk
Dvískaitljò	1. »	taîkįnkiva	dżjòvįñkiva	rašų̃dįnkiva	gųvęñkiva
	2. »	taîkįnkita	dżjòvįñkita	rašų̃dįnkita	gųvęñkita
Daugískaitljò	1. »	taîkįnkime	dżjòvįñkime	rašų̃dįnkime	gųvęñkime
	2. »	taîkįnkite	dżjòvįñkite	rašų̃dįnkite	gųvęñkite.

g) Neaptribôtinys žődys:

α. dûtinys lįńksnys:	taîkįnti	dżjòvįñti	rašų̃dįnti	gųvęñti
β. padar̃ginys » :	taîkįntę	dżjòvįñtę	rašų̃dįntę	gųvęñtę
γ. apskųñstinys » :	taîkįntų	dżjòvįñtų	rašų̃dįntų	gųvęñtų

h) D a l ų̃ v j a i.

α. bęndralaîkys:	taîkįndamas	dżjòvįñdamas	rašų̃dįndamas	gųvęñdamas
β. práeig. kęnt. veîksmò:	taîkįntas	dżjòvįñtas	rašų̃dįntas	gųvęñtas
γ. bůtinasys:	taîkįntinas	dżjòvįñtinas	rašų̃dįntinas	gųvęñtinas.

Pašalpînjò veiksmážődjò į'švaizdòs.

Per̃kratinėjąnt lîtúviškò veiksmážődjò į'švaizdas, pasirôdò, jôg jős įrá dvejôpòs į'š átžvilgjò įñ sávą sąñkravą:

vînòs **nesudêtòs** arbá vîñtisòs, kaîp ąntaî: **dir̃bame**, arbá jaî ir̃ sudêtòs, tád taîp, jôg sudêtųńjų daljųñ kar̃tais visiškaî nebęsuprąńtame, kaîp ąntaî: **dir̃b-ò-me**, **dir̃b-davò-me**, **dir̃b-sime**, kar̃tais vargú suprąńtame, kaîp ąntaî: **dir̃btumime** į'š senôviškò ***dirbtum+bvime**;

kítòs **sudêtòs** į'š pašalpînjò veiksmážődjò **esú**, **buvaú**, **bůsju** ir̃ dalų̃vjò tő veiksmážődjò, kurįñ reîkja sąñjųngóti, kaîp ąntaî: **esú dir̃bęs**.

Pirmősjòs rųñšės į'švaizdas įšrôdėme atskirůńsę sąñjųngòjimůńsę; antrősjòs rųñšės į'švaizdas, kurjás vadiname pašalpînėmis, tšjá padůdame.

1. Bęngtínys laíkas (perfectum).

Vı̃náskaitlys	1. asmũ	esú (senôv. esmí)	dir̃bęs, dir̃busi
	2. »	esí	
	3. »	į̇rá (senôv. ésti)	
Dvískaitlys	1. asmũ	ésava (žem. ésau: esvá)	dir̃busju, dir̃busi
	2. »	ésata (žem. ésatau: estaú)	
	3. »	į̇rá (ésti)	
Daugískaitlys	1. asmũ	ésame (žem. ésam: esmá)	dir̃bęñ (ž. ir̃ dir̃busįs), dir̃busjós.
	2. »	ésate (žem. ésat: estę́)	
	3. »	į̇rá (ésti)	

2. Bąñdąmó arbá pradẽjimó práeiginys laíkas (Imperfectum de conatu).

Vı̃náskaitlys	1. asmũ	buvaú (žem. buvaũ)	bedirbąñs, bedirbąntí.
	2. »	buvaí (žem. buvaĩ)	
	3. »	búvó	
Dvískaitlys	1. asmũ	búvóva	bedir̃bąntju, bedir̃bąnti.
	2. »	búvóta (žem. búvótau)	
	3. »	búvó	
Daugískaitlys	1. asmũ	búvóme	bedirbąñ (žem. ir̃ bedir̃bąntįs) bedir̃bąntjós
	2. »	búvóte	
	3. »	búvó	

3. Pirmbęngtínys laíkas (plusquamperfectum).

Vı̃náskaitlys	1. asmũ	buvaú	dir̃bęs, dir̃busi
	2. »	buvaí	
	3. »	búvó	
Dvískaitlys	1. asmũ	búvóva	dir̃busju, dir̃busi
	2. »	búvóte	
	3. »	búvó	

Daugískaitlys	1. asmũ	búvóme	dir̃bęń (ẑem. ir̃ dir̃busįs), dir̃busjós.
	2. »	búvóte	
	3. »	búvó	

4. Pirmatęńtys laíkas

(futurum exactum).

Vĩnáskaitlys	1. asmũ	bûsju	dir̃bęs, dir̃busi
	2. »	bûsi	
	3. »	bús (ẑem. bûs)	
Dvískaitlys	1. asmũ	bûsiva	dir̃busju, dir̃busi
	2. »	bûsita	
	3. »	bús (bûs)	
Daugískaitlys	1. asmũ	bûsime	dir̃bęń (ẑem. ir̃ dir̃busįs), dir̃busjós.
	2. »	bûsite	
	3. »	bús (bûs)	

5. Sąñkalbinjó sakųm̃bmųdjó práeiginys laíkas.

Vĩnáskaitlys	1. asmũ	bûtjau (ẑem. bûtjó)	dir̃bęs, dir̃busi.
	2. »	bûtumei	
	3. »	bûtų (ẑem. bûtųm)	
Dvískaitlys	1. asmũ	bûtumiva	dir̃busju, dir̃busi
	2. »	bûtumita	
	3. »	bûtų	
Daugískaitlys	1. asmũ	bûtumime	dir̃bęń (ẑem. ir̃ dir̃busįs), dir̃busjós.
	2. »	bûtumite	
	3. »	bûtų	

Žodžių rodyklės.

a

abejetas 121
abipus 25
adant 16
aguona 72
-ai, particula emphatica 107
aila 38, 76
aime ‘eamus’ 40
-aitė, suffixum 77
aižau 149
akėti 153
akylas 98
akytas 97
aklas 94
akmenėti 153
akrūtas 68
akti 141
akuotas 68
aldra 70
alga 70
alkanas 98
alkti 145
alkūnė 76
alpti 146
alus 49
amatininkas 70
ame ‘eamus’ 40
anas 104
anga 70
anginas 69
angus 96
anyta 71
anksti 66
ankštas 94
anoks 105
ans 15. 104
ant 36
antai, ant 15. 104
antakiai 36
antausis 74
antinas 16
antis 73
antra ‘secundo’ 16
antras 120
antrininkai grūdai 71
apačia 71
apaštalas 68
apdiržti 148
apeigos 14
apynys 75
apkarsti 147
apkeisti 10
apkęsti 10
apkintu 38
apkisti 154
apkursti 147
apmaudas 69
apnikti 142
apryštu 38
apsargus 98
apsirikti 142
apsklisti 142
apskritis fm. 24
apskųsti 10
apsnūsti 148
apspisti 142
apstus 95
aptižas 149
apušė 77
apuokas 68
apvalus 98
ardyti 155
ariu, arti 125. 135
arklys 73
arškus 96
arti 66
aruodas 68
aržus 95
aržuolas 11
asilas 69
asmuo 20
aš 6. 101
ašaka 72
aš-en(ai) 102
ašmas 120
aštrus 95
aštuonergis 122
aštuoni 119
atadrėkis 5
ataduoti 5
ataudai 69
atbulas 97
atdaras 97
atentis ‘futurus’ 86
atiduoti 5
atkalas 97
atkerti 146
atkilas 18. 97
atlaidus 98
atlyžti 148
atrakas 97
atrašas 68
atsibusti 141
atskiras 97
atstus 95
atšipti 142
atuodogis 74
atviras 18. 97
atžagarus 98
atžūlus 98
audėja 71
audra 70
augesnis 91
augintinis 74
augštas 95
augštyn 35. 89
augštynaikas 90. 98
augti 130
aũklė 35. 76
áuklė 35. 76
auklẽ 76
auksas 67
auksinas 16. 68
aukūnė 76
aulas 68
aulys 75
aurẽnai 107
ausylas 98
ausytas 97
austi 134
aũšti 12. 17. 148
áušti 12. 148
autas 67
auti 143
aut-skariai 5
aužuolas 11
avilys 75
avynas 68
avinas 69
avininkas 70
aviža 14. 71. 149
avižiena 71

ą

ąsa 70
ąsidinis 44
ąsotas 97
ąšas 44
ąžuolas 11. 69

b

badas 68
badėti 132
badmirys 75
baduoti 152
baidyti 155
baigti 134
bailus 95

baimė 75
baisus 95
balandis 74
bálnas 12. 95
bałnas 12
balsas 68
balstu 147
balsvas 95
baltas 95
baltmargas 89
baltuoti 152. 183.
bąlu 147
bamba 70
banda 70
banga 70
Bangputys 75
barau: bariau 135
barkštis 73
barti 135
barzda 70
barzdskutys 75
basas 94
basnirčias 98
baublys 73
baugštus 95
baugus 95. 144
bažmas 39
beausis 74
bedievis 74
*bėgdinu 158
begėdis 74
bėginti 155
bėgti 130
bėgtynės 14
bendras 94
bengti 134
bėras 95
be-regint 127
bergždžia 94
bernas 67
berti 136
beržas 67
by- 107
bičiulis 74
bildėti 132
bile- 107
bingus 95
birstinti 156
birstu 147
bįru 147
bitė 76
bitinas 69
bitkoris 5
bjaurus 95
blakė 76
blauzda 70
blezdinga 72
bliauju 139
bliaunu 139. 143
blizgėti 132
blogas 94
blokšti 137
blukti 141
boba 70
boginti 155
bokštas 39
bosti 147
boti 139
braidyti 40
brangyn 89
brangus 96
brastva 40. 70
bredu 40
brėkšta, brėkšti 17. 149
bręsti 147
brydė 40
briedis 73
briedkriaunis 5. 74
briedplaukis 74
bringti 145
brinkti 145
bristi 133
brizgilas 69
brolis 42. 73
broterauties 42
broterėlis 42
brukti 130
brųšė 71
brųzgesys 41
brųzginti 29
būbnas 67
budėti 132
budrus 95
būgnas 67
bugštus 95
būgti 144. 145
bukas 94
būkis 19
buklus 95
bukti 141
buliavonas 70
būnu ʻbųvuʼ 144
burbulas 69
būrys 43. 73
burna 70
burti 137
burties 137
būsis 19
busti 132
butas 67
bužulas 39
buožė 39. 75

č

čerkšna 19
čerkšti 136
čirkšti 136
čiaužėti 138

d

dagis: dagys 74
dáiktai: daiktaĩ 67
dailus 95
daina 70
dalgis 73
dalgkotis 74
daliju 190
dalykas 69
dalyti 153
dangtis 73
dantis 49: dant-ų 78
dantytas 97
darbas 67
darbymetis 74
darbininkas 70
darbus 95
dargana 71
daryti 151
daržas 68
daržininkas 68
dauba 71
daug-daũg 122
daugis 73
daugnora 13
debes-ų g. pl. 78
dedinu 156
dėdinu 156. 158
dedu 144
degdinu 157
deginu 157
deglas 6. 94
degti 131. 157
deivė 76
deja 71
delna 70
derėti 138
derybos 14. 71
derlus 95
destis 144
dešims 120
dešimtas 120
dešimtergis 122
dešimtis 120
dėti 144
dėvėti 138
devjau: davjau 144
devynergis 122
devyneri 121
devynetas 121
devyni 119
devintinės 14
didburnis 74
didei adv. 89
didėlesnis 92
didgalvis 74
didis 86
didįsis (žem.)=didysis 114
didokas 97
didus 86
dygulys 75
dygti 145
dygus 95
dykti 145
dykūnas 70
dirbdinu 158
dirbinu 158
dirbu 125. 130. 160
dirgti 145
dirsė 75
diržas 67

diegas 67
diena 71
dienovidis 74
Dievas 68
dobilas 69
doras 8. 11. 94
dorybė 77
doriškas 98
dovana 71
dovanoti 152
dovina (žem.) 71
drabnus 95
drabūžis 74
drąsiai 89
drąsu 50
drąsus 16. 95
draugas 68
drausmė 76
drausti 134
drebėti 132
drėbti 137
drebulė 77
drėgnas 95
drėksti 43. 137
drėkti 145
dręsu 148
dribti 141
drignės 76
drignys n. pl. 4
drykti 145
drįstu 148
driežas 68
drobė 75
drobulė 77
drovus 96
drožti 39. 135
drugys 73
drūktas 95
drūktgalis 95
drungnas 94
druska 70
druskinė 77
drūtas 95
druožė 7. 39
du, dvi 118
dubti 141
dubus 96
dugnas 68
dù-jen(ai) 118
dūkrelė 77
dukšnus 96
dūkti 145
dulkė(s) 14. 75
dulkėtas 97
dūmai 14. 50. 67
dūmas 14. 50
dumblas 9. 67
dumplės 75
dumti 137
durys n. pl. 49
durti 137
dūsulys 75
dųzgėti 132
duoba 38
duobė 38. 76
duobėtas 97
duodinu 158
duodu 144
duona 70
duosnus (didumas šnektų taria dosnùs) 96
duoti 144
dvabė iš duobė 40
dvaras 67
dveigys 122
dveitas 121
dvejetas 121
dveji 121
dvejopas 121
dvėsti 137
dvibridė 40
dvigubas 122
dvikybis 3
dvylas 94
dvyleka (žem.) 120
dvylekintas 120
dvylekis 120
dvylektas (žem.) 120
dvylikis 120
dvilinkas 122
dvynas 68
dvišakas 122
dviejau(s) 119
dvokti 137

dž

džiaugsmas 43
džiaugties 134
džiauju 139
džiaunu 139
džiovinu 197

e

eglė 76
eikšen, eikšenket 128
eikš, eikšte 128
eilė 76
eime 'eamus' 40. 128
eimi 144
einu 143. 144
eiti infin. 143
eiti 3 praes. 150
eitie-nai infin. 107
eitu 'einu' 144. 150. 176
eižiu 149
èkem 'eamus' 128
elgimos 127
elksnis 73
elnis 73
endrė 76
erdvas 94
erelis 74
ertas 41. 94
eržilas 69
esčiu 144
esme: esame 144
esmi 123
esti 144
ešerys 75
ežẽ: ẽžė 76
ežys 73

ė

ėdau: ėdžiau 131
ėdrus 8. 96
ėdu 39
ėdžios 70
-ėja, suffixum 71
ėjau: ejau 143
-ėtas, suffixum 97

g

gadynė 76
gaidys 73
gaigalas 69
gailus 16. 96
gaišti 148
gaivinti 153
gaižus 96
gajus 96
galas 69
galąstuvas 68
galėti 138
galūnė 50
galutinis 46
galva 70
galvijis 74
galvoviršis 74
gaminti 156
gana 88
gandras 67
ganiava 71
ganovas 70
garai 68
garbė 76
gardus 96
garsas 67
garsus 96
garuoti 152
gąstus 96
gašlus 96
gašus 96
-gatės, particula emphatica 107
gauja 71
gauruotas 97
gausus 96
gauti 143
gėda 70
gėdėties 138
gegužė 77
geidauti 152
gelbu, gelbėti 132. 175
gelda 70
gelsti 147
gelsvas 95
geltas 94

gelti 136
geltonplaukė 77
gelumbė 9. 77
gelžis 50
gelžys n. pl. 50
gembė 76
geramę-jė loc. sg. 114
geras-ai 114
gerėlesnis 92
geresniai 'melius' 92
geriau(s) 92
geriausiai 'optime' 92
gerklė 76
gerklos 29
geroja n. sg. fm. 116
gerti 136
gervė 76
gesyti 155
gesti 141. 149. 175
gęstu 150. 175
-gi, particula emphatica 107
giaurė 4
gija 71
giju 139
gilė 76
gilynai 90
gylys 74
giltinė 77
gilus 96
gimdyti 156
gimdytojai 74
gymė 48
giminė 77
gimti 133
ginčas 45
ginklas 67
giñti 12. 27. 133
gìnti 27. 131
gynu 139
girdėti 138
giria 13
gyriai 12
girininkas 69
girnos 70
girtas 95
girti 136
gįsla (žem.) 10. 28. 32
gyvas 95.
gyvata 72
gyvenu 154. 197
gyvolis 13. 75
gyvulys 75
gyžti 148
giedra 71
giedras 94
giedu 132. 174
giesmė 42. 76
giestu 132. 176
glėbys 76
gležnus 96
glinda 70
glitus 96
globti 135
gluodenas 7
gniaužti 135
gomurys 75
grakštus 96
grasus 96
graudus 96
graunu 139
gražybė 77
grėblys 73
grėbti 135
greibti 135
greitas 94
greju 140
griauju 139
grynas 30. 88. 95
grįsti 134
grįžti 10. 148
griųvu 131
griebti 135
grieju 140
griežynė 33
griežtai 98
griežti 135
grobas 67
grobti 135
grūdas 67
grumsti 134
grūnu 131. 143
grūsti 134
gružinėti 38
grūžtis fm. 38
gruodas 7
gudas 68
gudrus 96
guirė 12
guiti 12. 31. 143
gulėti 39
gulovas 70
gulti 135
gumbas 9. 68
gurgždis 73
gurklis: gurklys 74
guvus 96
gųžė 10. 44
guoba 7
guodžioti 7
guolis 39. 73
gvilsti 147

i

idant 16. 87
-ija, suffixum 72
-ikas, suffixum 69
ikrai 68
ilgainiui 48
ilgas 95
ilgoji 16
ilgstinu 156
-imas, suffixum 69
imti 132
in-dėm : in-dėmnai (=žem. ydėm) 107
ingas 95
-ingas, suffixum 97
in-gusti (ir y-gusti) 141
-ininkas, suffixum 70
in-kyrus (ir y-kyrus) 96. 98
inkstas 67
in-kurtuvės (ir y-k°) 14
in-pat (ir y-pat) 107
irstu, irti 155
irties 137
išdygti 3
išdykėlis 74
išdykti 3
išduba 38
išgąstis 74
išgirsti 147
išilgas 97
iširas 97
-iškas, suffixum 98
iškllišti 149
išleistuvės 14
išmokti 145
išpat 107
išsigąsti 147
ištisas 97. 122
išvysti 148
išžirgas 97
iža 71
ižėnos (= žem. ižinos) 149
ižos 149
ižti 149

į

įlanda 71
įnirsti 147
įru, irti 155
įsitiekti 110
įstabus 98
įvadus 98
įvairus 98
įvedybos 14
įvisti 149

y

-ybė, suffixum 77
-ykas, suffixum 69
yla 70
yra (: falso įra) 144
-ytas, suffixum 97

ie (arba ē)

-iena, suffixum 71
ienos 70
ieškoti 151
iešmas 8
ieva 7. 70
iežiu, iežti 149

j

jaib- 108
jaigu 106

-jau, particula emphatica 107
jauja 70
jaukus 96. 164
jaunas 95
jaunikis 74
jausti 134
jautis 73
jautrus 96
-jė, particula emphatica 107
jeibė 27
jeknos 4. 71
jemu 132
jėras 8. 67
jevai 68
ji-nai 107
jis, ji 105. 109
jojėm (žem.) 1 plur. praet. 164
joti 139
jovalas 69
jùma 102
jumie-nai 'vobis' 107
jums 'vos' 102
jumsų 102
junkti 145
jūrės 76
jųs (žem.) = jūs 102
jūsa 102
justi 141
jūsų 102
juo 'magis' 92
juodas 95
juodasis 16
juod-bėras 88
juodymė 100
juodis 11. 73
juoduoti 35. 152
juojáu(s) 'magis' 31. 92
juokas 68
juokdarė 77
juokinti 155
juokties 134
juosta 39. 70
juosti 135
juosvas 95

k

kada 25
kadagys 75
kadar 144
kailiniai 75
kailis 73
kaima 70
kaimenė 76
kaimynas 69
kairys 74
kaisti 147
kaitalioti 38
kaitra 70
kaitrus 96
kakalys 75
kaklas 68
kakti 141
kalba 70
kalbėti 132. 155. 175
kalbinti 155
kalė 76
kalėti 138
kalinys 75
kálnai : kalnaĩ 67
kalnuotas 97
káltas 12
kaĩtas 12. 94
kalvė 76
kalvis 73
kamantinėti 91
kamara 72
kamėnas 50
kampas 9. 68
kamša 70
kamštis 73
kamuolys 75
kana-kas 108
kandis 73
kankalas 69
kantrus 96
kapas 68
kaplis 94
kapt 39
kareivis 74
kariauti 152
karklas 68
karpas 68
karpotas 97
karštas 95
karštis 73
kartas 68
kartė 77
karti 137
kartus 96
karvė 75
karžygys 75
kas 104
kas-ne-kas 108
kąsnis 73
kaspinas 69
kąsti 10. 130
kasti 131
kastinis sviestas 40
kas-ži- 108
kas-ži-kas 108
kas-ž-kas 108
katė 76
katilas 69
katinas 69
katras 15. 105
kaukara 71
kaukurė 71
kaulas 67
kaupas 68
keičiu 154
keikti 134
keimarinis 3
keistas 94
keisti 4
kekė 76
kekšė 76
keleivis 74
keli 122
kelias 51. 68
keliaudinu 158
keliauju 152. 186
kelinės 14
kelis 65
kelys 74
kelmas 67
kelti 136
kempinis 9
kentėti 139. 175
kepalas 69
kepdinu 157
kepenos 71
kepinu 157
kepu 131. 157
kepurė 77
keras 68
kerpė 75
keršas 95
kerš-šlaunė 4. 77
kerštas 68
kęsti 134
keturi 119
keturie-su 119
keturkampis 74
keturlinkas 122
ketvergis 122
ketveri 121
ketveriopas 122
ketvirta 'quarto' 16
ketvirtas 120
kevalas 69
kybau, kyboti 151. 176
kilmė 40
kilpa 70
kilstu 146
kiltas 95
kįlu 147
kiminai 72
kimšti 133
kinis 39
kinka 9. 70
kiaulė 76
kiaunė 75
kiauras 95
kiaušis 73
kioksoti 13
kirminas 69
kirmyti 153
kirpti 133
kirsti 133
kirtis 73
kirvis 73
kiška 70
kiškis 73
kišti 130
kitas 105. 120
kit-kas 108
kitoks 105

kitoniškas 105
kits-kito 108
kiek 122
kiekvienas 105
kielė 75
kiemas 68
kieno 104
kietas 95
kíetis 12. 73
kiẽtis 12
klaidus 96
klampus 96
klanas 68
klausti 135
klėtis 39. 164
klevas 68
klibas 94
klykautį 152
klykti 134
klimpti 146
klysti 147
kliudyti 155
kliūnu 131
kliūti 155
kliųvu 131
klojėm (žem.) 1 pl. praet. 164
kloti 39. 139. 164
klupti 141
klusas 94
kluonas 7. 39
knebinėti 153
kningos 49
knisti 130
kniūkštas 95
kniūpsčias 95
kodėl 48
koja 165
koks 105
koktai, koktu 106
kopėčios 71
kõpti 135
kópti 135
kópti medų 39
korys 74
kosėti 39. 138
kosulys 75
košti 135
koštuvės 14
kotas 67
krasė 76
kraštas 68
kratus 96
kraugerys 75
kraujas 68
krauju 140
krauleidys 75
krauna 38. 70
kraunu 140
kraupus 96
krečiu, krėsti 137. 154
kregždė 76
kregždinga 76
kreipti 154
kreivas 94
krėslas 67
krimsti 133
krimtu (žem.)=krintu 141
krintu 141
krypti 146
krislas 42. 68
kristi 141
kritus 96
kryžiumis adv. 78
krūmas 67
krunėti 138
krūsnis 38
kruša 70
krušą beria 17
krušti 130
krūtinė 77
krūtis 38
krūva 70
kruvinas 97
kūdikis 74
kūgis 73
kuisis 11. 31. 67
kūjis 73
kulys 74
kulka 70
kulti 137
kultuvė 77
kumelė 77
kumelys 75
kumpas 9
kumpnosė 77
kumpsoti 151
kumstė 75
kunigaikštis 74
kurčias 94
kūrenti 154
kuriaũ 107
kurmis 73
kurpė 75
kurs 15. 105
kurs-ne-kurs 108
Kuršas 66
kur̃tas 11
kùrtas 67
kurti 137
kūsti 147
kuo vardu? 104
kuo-geriausis 92
kuoja 71
kuoka 8
kuolas 68
kuopa 8. 39. 70
kuosas 7. 39. 67
kvapas 68
kviečiai 14
kvieslys 74
kvietiena 71

l

labas 94
laibas 95
laidau 39
laidoju 151. 180
laidokas 70
laidotuvės 14
laikau 40
laimėti 138
laipinti 153. 155
laipjoti 151
laipsnis 38
láistau 151. 176
laistaũ 176
laiškas 68
laiškus 96
lakinti 153. 155
lakioti 151
lakti 131
lakštas 68
landus 96
langas 67
lanka 71
lankas 24. 68
lanktis 73
lankus 48
lapas 68
lapė 76
lapija 13. 72
lapinu 40. 155
lašas 68
lašiniai 75
lašiša 72
laukan 90
laukas 68
laukis 73
laukkaktis 129
laukneša 37
laukti 168
lauku adv. 15
laumė 76
laužas 37
laužti 154
lazda 71
lažybos 14
ledas 68
ledtekas 42
leidau : leidžiau 134
leidu (žem.)=leidžiu 140
leisti 39. 134
leju 140
lėkti 137
lėlė 76
lempu 141. 147
lemti 136
lendrė 76
lengvas : žem. lengvus 94
lengvu ntr. 87
lenkas 67
lenkė 75
lenkti 9
lenta 71
lentyna 71
lepstu 141. 147
lepus 96
lėtas 94

letena 72
lydeka 72
lig 23
liga 71
lygmenas : žem. lygminas 97
lygnešas 97
lig-pat 107
lygti 145
lygtuvės 14
lygus 96
lįja 17. 131. 139
lykiju 38. 153. 190
lykis 40
likti 133
limti 146
lyn(a) 'lįja' 17. 131. 139. 143
linai 14
linas 68
lindoti 151
linką (žem. taria liñkon) 23
linksėti 43
linksmas 94
linkti 9. 145
lipinė 84
lipšnus 96
lipti 131. 141
lysė 76
lysti 144. 148
lįsti 10. 133
lysvė 76
lytis fm. 28. 140
lizdas 68
ližė 76
liaujuos 140
liaunuos 140. 143
liudininkas 69
liūsti 147
liuobėti 7
liuosas 95
lieju : leju 140
liekas 38. 94
liekmi 144
liekti 3 praes. 150
liektu 144. 150. 176
lieku 125. 144
lielešа 72
liemuo 28
liepa 70
liepsna 71
lieptas 67
liepti 28. 135
liesas 144
lieti 12
Lietuva 72
lietuvai 140
lietuvininkas 69
lobis 73
lokys 74
lopišys 74
lopšys 74
loti 139
lova 70
lovys 73
lubos 71
lunkas 9. 67
lupus 2. 96
lųšis 10
lūžti 148
lūžtis 37
luobas 67
luošas 7

m

-m 'mihi' 102
magztis 44
mainas 68
maištas 67
maištininkas 69
makšna 71
malagis 74
malau : maliau 131
malda 71
malka 70
malonė 76
malonus 92. 98
malūnas 70
malūnininkas 69
maluo-si 125
mane g. sg. 102
manie-nai 'mihi' 107
margas 95
margis 73
marškiniai 75
maršus 96
marti 51. 71
marus 96
mąslus 96
mastis 43
mastyti 43
mastuvai 14
mašna 71
matai : mat 90
mazgas 43. 68
maž(ai) 122
mažas 94
mažėlesnis 92
maž-maž 122
mažnei 31
medis 72. 73
medkotis 5
medus 49
medžias 72
medžionė 26
mėgti 145
megzti 43. 136
meilus 96
mekenti 154
melagis 74
melas 68
meldimos 127
mėlinas 92. 97
mėlsvas 95
meluoti 152
melžu 165
mendrė 76
mėnesiena 71
menkai 122
menkas 94
merdėti 138
merga 71
mergaitė 77
mérkti 11
meȓkti 12
mėsa 71
mesti 131
meška 71
mėšlas 5. 43. 67
metas 67
mezliava 72
mėžti 135
mi 'mei' 102
migdyti 155
miginti 156
migyti 156
migti 141
milas 68
mylėti 138
mylista 15
myliu 125. 175
miltai 67
miltinas 16
miltingas 97
milžinas 69
milžti 133
mìnti·131
miñti 133
mintuvai 49
mirksnis 73
mirkti 145
mirti 146
misa 71
mįslė 13. 28. 76
misti 142
mišyti 155
miškan 91
mišras 44. 86. 94
mįštu, mišti 149. 17
mitulys 122
miega 68. 70
miegas 68
miegmi 123. 144
miegoti 132
miegti 3 praes. 150
miegtu 132. 144. 150. 174. 176
miegu 134. 174
mielas 95
mielės 76
miestas 67
miežiai 14
miežis 73
miežiena 71
mokėti 132
mokinti 156
mokintinis 74
mokyti 156
mokytinis 74
mokslas 5. 43. 67
mokslus 96

molija 72
molis 73
motyna 8
muma 102
mumie-nai 'nobis' 107
mun- (žem.) = man-
102
mūsa 102
mūsasis 49
musėlė 77
mušau : mušiau 131
mūšis 73
muštynės 14

n

nabašninkas 69
nabaštikas 69
nagas 68
naginė 76
-nai, particula emphatica 107
nakvynė 76
namas 68
namie 65
namie-je 65
naras 70
narinti 153
naršus 96
narūnas 70
naščiai 37. 73
našlys 74
našta 37
našus 37. 96
nauda 70
naujas 94
naujokas 70
nebylys 75
nebylė 77
nedoroji 16
ne-gu 106
nei-joks 105
nė-joks 105
ne-kas 108
nėkas (žem.) = aug. niekas 107
ne-kurs 108
nelabasis 16
nendrė 76
nepakabus 36
nerti 136
nėščia 37
nešdinu 157
nėšiai 37
nešikas 69
nėšinuos 37
nešti 131
nykštis : nykštys 74
nykti 145
niekas 67. 107
niekdžiugė 77
niežai 68
noras 67
norėti 138
nōris 36
nugara 72
nukalsti 147
numie (žem.) 65
numiškis (žem.) 75
nuskursti 148
nustebti 155
nustinga 3 praes. 63
nutolti 146
nuo 36
nuobodus 96
nuogas 7. 28. 95
nuolaidus 98
nuoma 7. 36
nuomirėlis 74
nuo-pat 107

o

obel-ų g. pl. 78
obuolas 69
oda 8. 70
-ōkas, suffixum 70
-ókas, suffixum 97
-ōnas, suffixum 70
opus 96
oras 8. 28. 67
-otas, suffixum 97
-ōvas, suffixum 70
ožys 73
ožka 70

p

pabaiga 72
pabaigtuvės 14
pabanga 72
pabengtuvės 14
pabūgstu 173
padangės 76
padaras 110
padarga 29
padarynė 29. 76
padas 67
padažos 72
padėlys 75
padorus 98
padūkėlis 74
paėda 19
pagalba 71
pagalbininkas 69
pagaulus 98
pagilbti 146
pagirys 75
pagirios 72
pagrindas 90
paguosti 7. 135
paikas 94
paĩlgas 97
paĩlsti 148
painija 85
painioti 152
pajemblus 98
pajuodys 98
pakabus 98
pakalnė 76
pakanka 141
pakaušis 74
pakylėti 40
pakìrsti 'pabusti' 147
paklodė 77
paklotė 77
pakrautė 38
pakripti 141
pakrūmis 74
pakulos 72
palaidas 98
palaidūnas 70
palaikė 77
palankus 98
palavykas 69
palėpis 74
palydėti 39
palšas 95
paltė 77
palūkanos 71
palūkos 71
pamazgos 72
pamilti 146
panašus 37. 98
panyšėti 37
pantis 73
papartis 74
papas 67
papėžti 148
paplavos 71
paplotis 139
paprotys 75
papukšti 142
paraiža 148
parėžti 148
paryžti 148
parplys 74
paršas 67
parvagys 70
pasaka 71
pasalūkas 70
pasienis 74
pasigailti 146
pasilgti 145
pasiuntinys 75
pasiutėlis 74
paskalba 71
paskučiausis 91
paskutinis 120
pasostė 39
pastaras 97
pastiras 97
pasturgalis 74
pasturlakos 71
pasukos 71
pasunkys 63
pasūrys 79. 98
pasveikti 145
pašalys 75
pašalpa 72
pašankinė 69
pašankus 98
pašaras 69
pašlitas 97
pašukos 71

pat 107
pataikūnas 70
pataisūnai 44
patarmė 23
patėvis 74
pati 51
patilžti 148
patristi 149
pats, pati 106
patvorys 75
paukštis 73
pa-upys 75
pavalga 72
pavardė 77
pavargėlis 74
pavasaringas 97
pavasaris 74
pavaža 71
paveikslas 43
pavilga 72
pavyžeti 39
pavoju 50
pažandės 76
pažinti 146
pečiūkas 70
pėda 70
pėdas 67
pėdsakas 5
pėdžios 90
peilis 73
pelai 68
pelė 76
pelėda 71
pelenai 14. 69
pelenas 14. 69
pelnas 68
penas 68
penkergis 122
penki 119
pentis 9
pereklė 7
perkūnas 68
perkūnija 13
perti 136
pėsčias 95
pėstininkas 68
pešti 131
peštynės 14
petnešos 37
pigti 142
pigus 96
pykinti 155
pikis 73
piktas 94
pykti 145. 173
pylinas 16
pilkas 95
pilnas 95
pilti 131
pilvas 68
pinti 131
pintis 9
pirkdinti 158
pirm 36
pirmas 120
pirmgalis 74
pirmlakos 71
pirmu adv. 46
pirmutinis 120
piršlys 74
pirštas 67
pienai 14
pienas 14. 67
piesta 71
piešinas 38
piešiu, piešti 38
pietumis 'meridie' 78
pieva 70
pjauju 140. 155
pjaunu 140. 143
pjovėjas 69. 72
pjovėjys 72
pjudyti 155
pjūdyti 155
pjūvis 73
plakti 131
plaštaka 72
platu ntr. 88
platus 96
plaučiai 73
plauju 140
plaukas 67
pláukti 12. 134
plaũkti 12. 134
plaunu 140
plaušai 68
plėkti 'pelėti' 145
plėsti 137
plėšimas 75
plėšinys 75
plėšti 135
plezdenti 154
plikis 73
plikkaktis 129
plikti 142. 155
plynas 95
plyšti 148
plyta 70. 139
pliekti 134
pliẽkti 134
plienas 68
pliudyti 155
plokščias 95
plokštas (žem.) 95
plonas 95
ploti 139
plotis 73
plukdyti 155
plunksna 70
pluta 70
pluo(k)štas 67
pojuodys 98
Pondziecvs 44
Pondzius 44
poni 51
poretys 95
posūnis 74
posūrys 98
prabėgdinti 158
pradalgė 77
pradžia 71
pragysti 147
prakaitas 69
prakalas 40
prakalbti 146
pralobti 146
pranašas 68
pranašie-pi 66
pranešti 37
pranižti 149
prasidžiūgstu 147
prasidžiugti 141
prasidžiungu 147
prastas 94
prašnekti 142
prausti 135
pravardė 77
pražysti 148
preikalas 40
preimenė 120
prie 36
prieangė 36. 76
prieduras 107
priespauda 71
priešininkas 69
prietaisas 29
priežodis 74
prikapti 145
primgalis 120
primlakos 120
pringis 76
privengti 134
proga 70
prosenolis 21
protas 68
prūsas 67
prusti 149
pūdymas 69
puikus 96
puišau 38
puišinas 38
pulu 'puolu' 133
pulti 39. 133
pūnu 131. 143
pupa 70
pupiena 71
pūrai 14. 67
purvas 68
purvinas 16. 97
pusė 76
pusėtinas 98
pusgyvis 74
pusiautinas 27. 98
pusmergė 76
pusnuogis 74
puspūris 74
pūslė 42. 76
pusti 142
pūsti 11. 138
pušynas 69
puta 70
pųvu 131

puokai 8
puokys 74
puolis 73
puošti 8

r

radybos 71
radinys 75
ragas 68
ragauti 152
raibas 94
rainas 94
raišas 38. 95
raišeti 139. 175
raiškus 96
raišti 139. 175
raištis 73
raitas 94
rajus 96
raktas 68
rambus 8. 96
ramentas 38
ramtis 8. 24. 73
ramus 96
ranka 70
rankovė 76
rasa 71
rąstas 68
rasti 142
rąšė 10
rašydinti 154. 156. 197
rašyti 151
rašytojas: -jis: -jus 72
raštas 68
ratai 14. 49
ratas 14. 49. 68
rauda 71
raudas 94
raudoju 174
raudonas 92
raudonuoti 152
raudoti 132
raudu 174
raugas 67
raugėti 139
rauju 140
raumi 132. 174
raunu 140. 143
rauplė 76
rausvas 95
ražas 66
regėti 138
regiteis 'videtur' (žem.) 126
regu 'regiu' (žem.) 140
regzti 136
regztis 43
reikalas 69
reikėti 175
reikia 175
reikšti 136
rėkauti 152
rėkšti 43
remti 136
rentinys 75
replės 76
rėsvas 95
retas 94
rėtis 73
rįju 131. 139
rykštė 75
rymoti 151
rimtas 95
rimti 146
rinda 71
rinkti 133
rynu 131. 139
risti 130
rišėja 71
ryšys 74
rytai 14
rytas 14
rytmetinis 91
rytmetys 75
riaugiu 175
riebus 96
riekė 76
rieškutės 77
riešutas 69
rietas 67
rieties 22
rogės 14. 76
rogsoti 43
romyti 38. 153
romus 38. 96
ropė 75
rūbas 68
rudas 94
rūdija 72
rūdyti 153
rugiena 71
rugys 74
rūgštas 95
ruišis 38
rukti 142
rūkti 145
rūmai 38. 67
rumbas 9
rumtas 38. 95
rundzinas 44
rupūžė 76
rūsys 74
rūstas 95
rusvas 95
rųsė 4. 10. 44. 49
rūta 70

s

-s 'sibi' 102
saikas 68
sąjunga 44. 150
sakai 68
sakau-s(i) 19
sakinas 16. 97
sakyti 151
sala 71
saldokas 97
saldu 50
saldus 96
saldžiai 89
samanos 72
samtis 9. 73
sąnaris 74
sąnašos 37
sanbrėškis 149
sanburgos 44
sankrava 128
sanpuvis 96
santakys 44
sapnas 68
sapnė 'in somnio' (žem.) 65
sapnis 66
sargas 67
sargus 96
sartas 94
sartis 73
sąspara 90
sąspyris 44
sąsūka 44
sąšlavos 44
sáu (geriausis) 92
saugmi 132
saugoti 132. 151
sauja 70
saulė 75
saulėgrąža 35. 71
saulėkaitis 35
saulėlydis 35
saunora 13
sausas 94
sausgyslė 77
save g. sg. 102
sąvarža 44
sąžinė 76
sėdėti 138
segti 131
seilės 76
seilėti 153. 193
seklus 96
sekminės 14
sekti 131. 142
semti 136
senas 94
senas-ai 114
senatvė 77
senei adv. 'senai' 89
senis 73
senoja 'senoji' 116
senolis 2
senti 146
septynergis 122
septyni 119
sėsties 130
sesuva 40
sėti 139
sijonas 70
sykis 73
silkai (žem.) 'šilkai' 68

silkė 76
silpnas 95
silpti 146
sirgti 133
sirpti 146
siauras 94
siūlas 67
siūlė 76
siurbėlė 77
siusti 142
siųsti 134
siuvu : siųvu 131
siekis 73
sieksnis 73
sieksniuoti 38
siena 23. 70
sietas 12. 67
siẽtas 12
sieti 11
skainioti 152
skaistus 96
skalbti 135
skaldyti 151
skalsa 71
skalsus 96
skalus 96
skambėti 132
skanus 96
skardinis 91
skarmalas 69
skarti 146
skaudulys 75
skaudus 96
skelbti 135
skeldėti 123. 132. 156
skeldinti 157
skelti 123. 136. 137
skendėti 132
skersas 94
skerstuvės 14
skęsti 10. 148
skylė 76
skilti 137
skiltuvas 137
skilvis 73
skinti 131
skirti 137
skystas (= žem. skįstas) 10. 95
skysti 148
skiedra 70
skietas 68
sklandus 96
sklysti 148
skobti 146
skola 71
skreju 140
skresti 142
skrieju 140
skrodžiu 39
skruostai 8. 39. 67
skubrus 96
skubus 96
skudrus 96
skuisti 'furere' 31. 38. 147
skųsti 135
skvernas 68
slapūkas 70
slenkstis 73
slėpti 137
slinkti 133
slysti 148
sliekas 67
slogos 39
slopti 146
slugterėti 145
slūgti 145
sluogas 39
sluoguoti 8. 39
smagus 96
smailus 96
smardvė 76
smarkus 96
smarvė 76
smaugti 3. 134
smaukti 3
smegti 142
smeigti 134
smilga 70
smiltinas 97
smiltis 14
smogti 137
smukti 142
smukus 96
smulkus 96
smurtnus 96
snapas 68
snigti 142
sninga 3 praes. 17
sniegas 68
snukis 73
soda 39
sodinti 155
sodnas 68
sodrus 96
sodžius 39
so̍stas 8. 39
sotus 96
spalis 73
spanguolė 76
sparnas 68
spąslai 67
spąstai 67
spėrus 96
spęsti 10
spyna 71
spirti 137
spitras 95
spiesti 134
spjauju: spjaunu 140
splėsti 137
spoksoti 43
spraga 71
spragilas 69
sprandas 67
sprangus 96
spręsti 10
sprogti 145
sprugti 142
srėbti 137
sritis 24
srovė 76
sruobalas 8
sruobti 8
sruoga 8
stabdyti 155
stabykaulis 40
stabyti 155
stačias 95
stačiūkas 70
staigus 96
staklės 76
stalas 68
staldas 68
stambus 20. 51. 96
stangus 96
status 96
stebti 142
stemplė 76
stigti 142
stygti 142
stiklas 68
stingti 146
stiprus 96
stirna 70
stiebas 14
stogas 67
stokti 145
storas 95
stoti 39. 139
stovėti 138
strazdas 68
strėnos 70
stropus 96
strugas 95
struginti 40
stumti 137
stuomuo 8. 39
subaudžiu 134
sūdyti 34
sū̃dyti 34
sudžiūvėlis 74
sujusti 141
sukaktuvės 141
sukinys 2
sukirsti 147
sukrus 2. 96
sukurnis 2
sukti 131. 160
sula 71
sulujo 139
sunkus 96
suprasti 142
supti 131
sūras 95
surikti 142
sūris 27. 73
sū̃ris 27. 73
susibaudžiu 134
suskasti 142
susna 13

susti 149
sušlapti 142
su-užti 149
suvokti 134
sužvigti 143
suodžios 8. 39
suolas 39. 67
svadinti (žem.) 'sodinti' 39. 40. 155
svaigėti 146
svaigti 146
svaras 68
svarbus 96
svartis 73
svečias 68
sveik(a) ntr. 16. 50. 87
sveikas 95
sveikata 72
svembti 9
sverdėti 157
sverdinti 157
sverti 136
svetimas 97
svetnora 13
sviegti 137
sviestas 67

Š

šaka 71
šakalys 75
šakė 76
šakoti 152
šalin 90
šalip 3
šalna 71
šalt(a) ntr. 16. 50. 87. 89
šaltas 95
šaltyn 90
šaltinis 75
šaltis 73
šapas 68
šarka 70
šarma 71
šarpus 97
šašas 68
šašti 149
šauju 140
šaukštas 67
šaunas 95
šaunu 140. 143
šaunus 96
šavau : šovjau 140
šeimyna 71
šeimynykštis 74
šeiva 71
šėkas 67
šėlti 146
šėmas 7. 95
šėm-margas 4. 6
šepetys 75
šerys 74
šerti 136
šešergis 122
šeši 119
šeškas 68
šeštinės 14
šikšnosparnis 74
šykštas 95
šykštuoklis 75
šilas 68
šilt(a) ntr. 16. 50. 87
šiltai adv. 89
šiltas 95
šilstu : šįlu 147
šiluma 72
šimtas 119
šimtasis 120
šimteriopas 122
širdgilas 71
širdperšos 71
širmas 95
širvas 95
šis, ši 103
šis-ai 89
šisgatės 107
šit(ai) 15. 104
šitas 107
šiaudas 67. 164
šiaurė 76
šiaurys 73
šiauštics 135
šioks 105
šiupinys 75
šiurpti 146
šiuo : šiuo-mi 104
šienauti 152
šlajos 70
šlakas 68
šlapjas 95
šlavinėti 153
šlavu 'šluoju' 139
šleju : šlieju 140
šlóvė : šlovẽ 76
šlubas 95
šluoju 139
šluota 70
šmėkšoti 43
šmulas 95
šnabždesys 41
šnekėti 132
šnekinti 155
šnekta 26
šnekus 96
šniokšti 134
šokti 131
šonas 67
šonkaulis 74
šūkauti 152. 186
šukdantis 75
šukė 76
šukos 70
šulas 68
šunburnis 44
šundriekos 44
šunkelis 44
šunkojis 44
šusti 142
šūvis 73
švankus 97
švarkai 14
šveisti 134. 154
švelnus 96
šventas 95
šventė 76
švilpti 135
švinas 68
švinkti 145
švinta 17
švisti 142
šviesa 37. 71
šviesti 134. 154
šviesus 96

t

-t 'tibi' 102
tada 25
tai 50
taikinti 153. 197
taip-pat 107
takas 68
takšoti 13
talka 71
talpšnus 96
tamysta 15
tamprus 96
tamsa 71
tamsta 15
tamsus 96
tankus 97
tapau : tapjau 142
tariuos 19
tarmė 22
tarnaitė 77
tarnas 68
tarp 36
tarpas 67
tarpininkas 69
tarpti 146
tas, ta 103
tas-ai 89
tasgatės 107
tasiau 107
taspats 107
tat 50
tatai 50. 89. 104
tatras 15
taukai 67
taukinas 16
tave g. sg. 102
tavie-nai 'tibi' 107
tekėlas 70
tekys : tekis 74
tėkšti 43. 137
tekti 142
tempti 24. 135
temsta 17
temti 146
tenkinties 19
ten-pat 107
tepalas 69

tepti 131
terp 36
tęsti 135
tévai : tėvaĩ 67
tėvas 26
tęvas 95
tikėti 138. 175
tikras 95
tikslas 5. 43
tikt(ai) 15
tikti 142
tylas 95
tylėti 138
tilpti 133
tiltas 67
Tilžė 76
tingėti 138
tingus 96
tirti 137
tįsti 148
tįštu 175
titnagas 69
tytveikas 69
tižti 149. 175
tižus 96
tiek 15
tiekas 15. 107
tiektai 15
tiesa 71
tiesti 135
tiesus 96
tobūlas 97
todėl 48
to-jė 107
tokiaijais 106
toktai 106
toktu 106
toli 46. 66
tolimas 97
tolieje 46
traknus 96
tranksmas 68
trankus 96
trapus 96
trąšus 97
traukti 134
trečia 'tertio' 16
trečias 120
treigys 122
trejetas 121
treji 121
trejopas 122
trėkšti 136
tremti 136
trešti 149
tręštu 150
triba 23. 71
trikampis 75
trykšti 149
trilinkas 122
trynys 74
trinkti 133
trinti 132
trįs 'tres' (žem.) = trys 32. 118
trisu loc. pl. 119
trišakas 122
troba 70
trokšti 43. 149
trūkis 73
trukti 143
trūkti 145
trumpas 95
trunku 172
trupus 96
truputys 75
tu 101
tu-jen(ai) 102
tuklus 96
tūkstantė 2
tūkstantis fm. 120
tūkstantysis 120
tukti 143
tūlas 95
turėti 138
tūrėti 138
turtas 67
tuščias 95
tuo : tuomi 104
tuo-jau 107
tvanas 68
tvartas 67
tvenkti 24
tverti 136
tvilkyti 155
tvinkti 145
tvinti 146
tvirtas 95
tvora 71
tvoti 139

u

-u (?), tariamoji particula emphatica 107
ugnavietė 76
uiti 12
-ukas, suffixum 69
-umas, suffixum 69
ungurys 9. 75
upė 76
užgeldės 70
užmaršus 96. 98
užmiršti 148
užtenka 141

ū

ūdra 70
ūgis 73
-ūkas, suffixum 70
ūkininkas 69
ūksmė 43
ūkti 145
ūmas 95
-ūnas, suffixum 70

uo (ů)

uodas 39. 67
uodega 72
uodžiu 39
uoga 70
uoksas 7
uola 7. 71
uosis 73
uoslės 39
uošvis 73
-uotas, suffixum 97

v

vabalas 69
vadovas 70
vaga 71
vagis 73
vagonas 70
vagoti 180
vaikas 68
vaikis 35
vainikai 14
vainikas 69
vaišės 14
vaivoti 151
vajoti 152
vakarai 14
vakaras 69
vakarykščias 98
vakarykštis 91
valanda 72
valdžia 71
valgydinti 154
valgis 73
valybas 98
valiūkas 70
valkus 96
valtė 77
vamzdis 73
vanagas 69
vanduva 40
vanoti 136
vapsa 71
vardas 68
vargas 68
vargdienys 75
varginas 16. 97
vargti 146
varias : varys 72
varlė 76
varmas 67. 68
varna 70
varpas 68
varpstė 76
varškė 76
vartai 49. 68
varžas 67
vasara 72
vasarolaukis 35
vąšas 44. 68
vaškas 68
važiuoti 152
vėdaras 69
vedu, vedvi 102
veidas 67
veidmainys 75

veikalas 69
veislẽ : veĩslė 76
veiz(d)ėti 138
veja 71
vėjas 67
velėti 153. 193
velku 165
velnias 67
velti 136
vėlūkas 69
vemti 136
vepelis 73
vėplys 73
vėpsoti 151
vėpūtė 69
verdu 143
verėnas 143
verčiu 154. 168
verpalai 69
versmẽ : vérsmė 76
versčiūkas 70
veršis 73
vertas 95
verti 136
vertu (žem.) = ver-
čiu 140
veržti 123. 135
vesti 131
vėsus 96
vešlus 96
vėtra 70
vėžė 76
vėžys 73
vežti 131
vežuo-si 125
vidūdienis 74
vidurys 75
vidutinis 98
vikrus 96
vykti 145
viliokas 70
vilkas 68
vilkas 73
vilkti 133
vingis 9. 73
vinkšna 70
viralas 69
vyras 67
virbalas 69
virbas 68
virdinti 157
virduklis 143
vyresnis 91
virinti 157
virkinti 153
virsti 147
viršugalvis 74
viršumis adv. 78
virti 157
virvė 76
viržėti 123
visas 95. 105
vis-kas 108
vis-lab 108
visu-gerasis 92
visu-geriausis 92
visu-mažasis 92
visuotiniškai 122
vyskupas 69
višta 70
vyti 133
vytuvai 14
viena 'primo' 16
vienas 118
vieni 120
vieniuoleka 116
vieniuolektas 120
vienlinkas 29. 122
vienodas 121
vienokas 121
viens-antro 108
vientisas 13
vienuolikis 120
vienuolekintas 120
vieškelis 74
viešni 51
viešpatauti 152
viešpats 107
vieta 70
vogti 137
vokietis 27. 74 = vo-
kietys 74
vokiškas 98
volungė 9
voras 8. 67
voverė 77

Ž

žabangai 69
žabas 68
žadas 68
žadėti 132
žagarai 69
žaginys 75
žagrė 76
žaibas 68
žaibuoja 17
žaislas 67
žalas 95
žalias 95
žalis 73
žaliūkas 70
žaliuoti 35. 183
žalsvas 95
žaltys 73
žambėti 132
žandas 67
žangus 9
žardys : žardis 74
žarna 70
žąsinas 16. 69
žąs-ų g. pl. 120
žeisti 135
žembėti 132
žemė 76
žemyn 2. 89
žemuogė 76
žentas 67
žerti 136
žiburys 75
žydėti 138
žydras 95
žygis 73
žygiuoti 152
žilas 95
žylė 76
žilis 73
žilstu 141. 147
žilsvas 95
žilu 141. 147
žynė 76
žinginė 76
žingsnis 73
žingsniuoti 38
žynys 11. 74
žinoti 151. 176
žinovas 70
žirgas 67
žirklės 76
žirnikas 69
žirnis 73
žįsti 131
žiaurus
žiobauti 152
žiobsoti 151
žiogas 67
žiogis 73
žioplinėti 153
žioplys 74
žiupsnis 73
žiūrėti 138
žiurkė 76
žiebus meta 17
žiedas 67
žiema 71
žiemmitys 122
žievė 76
žlibas 95
žlugstu 147
žlugti 134
žlungu 147
žmona 70
žnairas 95
žodis 73
žodžiuoti 152
žolė 76
žūnu 131. 143
žųvu 131
žvaigždė 76
žvaizdė (žem.) 76
žvainas 95
žvairus 96
žvakė 76
žvarbus 96
žvejys 74
žvėr-ų g. pl. 78
žvirblis 73
žvirgždas 68

Отдѣлъ II.

Переводъ грамматики литовскаго языка, исполненный К. Буга.

Отъ переводчика.

Грамматика литовскаго языка, предлагаемая вниманію читателя въ оригиналѣ и въ переводѣ, составлена Казимиромъ Осиповичемъ Явнисомъ (Jaũnius) между 1885 и 1892 годами въ бытность его профессоромъ гомилетики и литовскаго языка въ Ковенской Римско-католической Духовной Семинаріи. Въ лекціяхъ по грамматикѣ литовскаго языка, къ которымъ жизнь предъявляла чисто практическое требованіе — научить воспитанниковъ семинаріи правильно говорить и писать по-литовски, при всёмъ своёмъ желаніи Явнисъ, какъ человѣкъ интересующійся вопросами сравнительнаго языкознанія (онъ уже тогда былъ знакомъ съ трудами Августа Шлейхера и Іоганна Шмидта), считалъ недостаточнымъ ограничиться простымъ констатированіемъ грамматическихъ фактовъ безъ научнаго освѣщенія.

До 1897 года лекціи Явниса по грамматикѣ литовскаго языка были доступны лишь небольшому кругу бывшихъ воспитанниковъ Ковенской семинаріи, а съ этого года онѣ становятся благодаря гектографическому изданію студентовъ литовцевъ Юрьевскаго университета общимъ достояніемъ. Послѣднимъ изданіемъ, вышедшимъ безъ разрѣшенія автора и съ многочисленными описками (К. Гуковскій. Поневѣжскій уѣздъ. Ковна 1898, 89) и пропусками, остался составитель грамматики очень недоволенъ.

Въ новомъ изданіи, которое въ 1906 году взяло на себя Отдѣленіе русскаго языка и словесности Императорской Академіи Наукъ, Явнисъ намѣревался дать свою грамматику въ значительно дополненномъ и исправленномъ видѣ. Но смерть автора, послѣдовавшая 25 февраля 1908 года, не дала осуществиться послѣднему намѣренію, вслѣдствіе чего его грамматика вышла въ свѣтъ въ редакціи 1897 (resp. 1885—1892) года за исключеніемъ первыхъ трёхъ листовъ, просмотрѣнныхъ и исправленныхъ имъ самимъ до смерти.

Если бы не преждевременная смерть, то мы были бы въ правѣ ожидать отъ Явниса болѣе обстоятельной грамматики его родного языка, лучшимъ знатокомъ котораго по праву онъ слылъ. Но даже и въ томъ видѣ, какой она приняла въ редакціи 1897 года, грамматика Явниса, не смотря на краткость и неполноту, кое-чѣмъ дополняетъ и исправляетъ предшественниковъ. У него, напр.: 1) діалектологія представлена полнѣе и лучше обработана, чѣмъ у Шлейхера и Куршата, 2) въ области ударенія и интонацій сдѣланы новыя открытія (законъ предударныхъ и заударныхъ слоговъ, законъ проклизиса), 3) дополнены парадигмы склоненія (žmonà, áuklė || giesmẽ) и др.

Правописаніе литовскаго оригинала сильно отличается отъ общепринятаго. Явнисъ вводитъ слѣдующія новыя буквы: ȯ, ш, ą, ı̊, (ů), ą̊, ш̊, ṅ, d̬, t.

Буква ȯ замѣняетъ букву о общепринятаго правописанія. Точка надъ буквою о введена по аналогіи съ ė: обѣимъ буквамъ въ большинствѣ говоровъ соотвѣтствуютъ «узкіе» (закрытые) звуки о и е. Прим. ȯda вм. oda.

Буква ш пишется вмѣсто обыкновеннаго *ū*, т. е. долгаго *u*. Прим. bшdas вм. būdas.

Рядомъ съ буквою ą въ правописаніи Явниса встрѣчается и у. Первой буквѣ во всѣхъ говорахъ, не знающихъ сокращенія неударяемыхъ гласныхъ, соотвѣтствуетъ *долгій* гласный *i*, между

тѣмъ какъ по отношенію ко второй буквѣ говоры расходятся: въ однихъ гласный, передаваемый послѣднею буквою, является *долгимъ* звукомъ, а въ другихъ — *краткимъ*. Прим.: lentųna, rašų-mas, arklųs, но mótyna, brólys.

Дифтонгъ *ie* (= *ė* Шлейхера и *iė* Куршата) въ правописаніи Явниса является въ трёхъ разновидностяхъ: ī, ų̊, iė. Буква ī пишется тамъ, гдѣ въ нижне-литовскихъ жемайтскихъ говорахъ ей соотвѣтствуютъ звуки ī (вост.) : ẹi (зап.); напр.: dīna, sīna = жем. dīna : dẹina, sīna : sẹina. Въ тѣхъ случаяхъ, когда верхне-литовскому (аукштайтскому) дифтонгу *ie* во всѣхъ безъ исключенія жемайтскихъ говорахъ соотвѣтствуетъ долгій монофтонгъ i (y), Явнисъ пишетъ ų̊, напр.: prų̊ = аукшт. priẽ = обще-жем. prī (pry), vokų̊tys = аукшт. vokietis = обще-жем. vokytis. Когда же вмѣсто аукштайтскаго ie и въ жемайтскомъ является *ie*, какъ и на мѣстѣ аукштайтскаго ė (ср. аукшт. sėkla, gėda = жем. siekla, gieda), тогда Явнисъ пишетъ *iė*, напр.: niėkas, kjauliėna, sviėtas.

Дифтонгъ uo въ правописаніи Явниса является въ двухъ разновидностяхъ — ů и ů̄. Буква ů пишется тамъ, гдѣ въ нижне-литовскихъ говорахъ является *ū* (вост.) : *ọu* (зап.), напр.: důna = жем. dūna : dọuna. Пишется ů̄ въ тѣхъ случаяхъ, когда въ однихъ говорахъ слово является съ *uo*, а въ другихъ, отличающихъ ū отъ uo, является съ ū, напр.: didů̄menė, pů̄kys = diduomenė и didūmenė, puokys и pūkys.

Рядомъ съ ą, ę, į, ų Явнисъ пишетъ также и ąń, ęń, įń, ųń, напр.: mergą, katę, ašį, alų, но kąń, šįń, laukųń, ąńsa, kęństi, lįństi, skųnsti. Буквы ą, ę, į, ų безъ ń пишутся въ тѣхъ формахъ, въ которыхъ всѣ современные говоры имѣютъ чистые гласные звуки безъ носового призвука. Вмѣсто ą, ę, į, ų общепринятаго правописанія пишется ąń, ęń, įń, ųń въ томъ случаѣ, когда въ части говоровъ является «носовой» гласный или даже *a, e, i, u + n*.

Вмѣсто *č* и *dž* Явнисъ пишетъ ț, tš, tš и ḑ, dž, dž. Буквы ț и ḑ стоятъ тамъ, гдѣ верхне-литовскимъ *č* и *dž* въ нижне-ли-

товскихъ говорахъ соотвѣтствуютъ *t* и *d*, напр.: mẽd̨jaga, mẽd̨jams, jaut̨jams = medžiaga, medžiams, jaučiams при нижне-лит. mediaga, medems, jautems.

Слова čià, džiaugsmas и pečius въ правописаніи **Явниса** принимаютъ слѣдующій видъ: tšia, džjaugsmas, но petšjus. Пишется tš въ тѣхъ случаяхъ, когда во всѣхъ говорахъ является č, между тѣмъ какъ tš при наличіи говоровъ съ с.

На палатальное произношеніе согласнаго звука въ орѳографіи **Явниса** указываетъ буква j, стоящая вслѣдъ за буквою, долженствующею выразить соотвѣтствующій палатальный согласный звукъ, напр.: kjaulė, šjaudas, tšjaudėii, ljautis; по послѣ губныхъ (*b*, *p*, *v*, *m*) j и у **Явниса** является не показателемъ палатальнаго произношенія согласнаго, но самостоятельнымъ согласнымъ звукомъ. Въ словахъ kjaulė, šjaudas буквы kj и šj выражаютъ одинъ звукъ k и š, между тѣмъ какъ въ словахъ bjaurus, pjauti, avju, kurmjų bj, pj, vj, mj представляютъ собою два звука — b, p, v, m + j. Въ переводѣ принято написаніе kiaulė, šiaudas, čiaudėti, liauties, но bjaurus, pjauti.

Правописаніе **Явниса** въ переводѣ его грамматики, съ согласія редактора акад. **Ф. Ѳ. Фортунатова**, замѣнено общепринятымъ правописаніемъ съ нѣсколькими отклоненіями въ мелочахъ (į- при in-, kamę, laukuosę). Общепринятое правописаніе въ основѣ своей этимологически-діалектологическое. Когда большинство литовцевъ пишетъ áugštas «высокій», sagtìs «застёжка», darbštùs «работящій, трудолюбивый», degtìnė «водка», rúožtas «полоса», slúogsnis «слой», тогда они безъ сомнѣнія связываютъ названныя слова въ одну *этимологическую* группу съ áugu «росту», augèsnis «старшій», segù «застегиваю», dìrbu «работаю» (dárbas «работа»), degù «горю; жгу», rúožas «полоса» (rėžiu «рѣжу»), sluogúoti «отягчаю» (slėgiu «жму, давлю»). Написанія drąsus «смѣлый» || dręsù «я смѣю» || drįsaũ «я смѣлъ, осмѣлился», grąžas «ободъ, обечайка», grąžtas «буравъ, сверло» || gręžiù «сверлю, кручу, поворачиваю» || grįžtù «возвращаюсь», skų́sti «жаловаться», bąlù «бѣлѣю», kęrù «отстаю, отдираюсь», kįlù

«поднимаюсь, возношусь вверхъ, происхожу», sųsù «паршивѣю, шелудивѣю» принадлежатъ къ числу *діалектологическихъ*.

Современное литовское правописаніе отличается отъ правописанія, принятаго заграничными лингвистами, напр., Бругманномъ и др., слѣдующимъ:

1) вмѣсто *ė*, *ů* пишется *ie*, *uo*, напр.: píenas «молоко», muõlas «слизь»;

2) вмѣсто *cz*, *sz* пишется *č*, *š*, напр.: čià «здѣсь», šešėlis «тѣнь»;

3) проводится различіе между ča, dža и čia džia, напр.: giñčas «споръ», но svẽčias «гость»;

4) вмѣсто *ż* пишется *ž*, напр.: žubérklas «острога».

Казимиръ Буга.

Петроградъ, январь 1916 г.

Правописаніе.

Правописаніе (ороографія) учитъ насъ, какъ слѣдуетъ выражать на письмѣ слова живого, разговорнаго языка.

Не всѣ люди одинаково писали или пишутъ, ибо правописаніе можетъ основываться на различныхъ принципахъ:

1) на произношеніи тѣхъ звуковъ, которые слѣдуетъ выразить на письмѣ;

2) на произношеніи передаваемаго на письмѣ звука въ другихъ, родственныхъ по происхожденію, словахъ;

3) на произношеніи этого же звука у другихъ носителей того же самого языка;

4) наконецъ, на произношеніи этого же звука носителями извѣстнаго языка въ историческомъ его прошломъ.

По этимъ принципамъ правописаніе можетъ быть четырёхъ родовъ: фонетическимъ, этимологическимъ, діалектологическимъ и историческимъ.

Самое лёгкое правописаніе — фонетическое. Фонетическимъ было письмо, напр., у древнихъ индійцевъ, грековъ и римлянъ. У литовцевъ послѣдователемъ этого правописанія былъ Фр. Куршатъ (Kuršáitis), извѣстный изслѣдователь литовскаго языка. Примѣромъ фонетическаго правописанія можетъ служить причастіе прош. вр. страдат. зал. отъ корня *jug-* 'вязать': по-индійски juktás, по-гречески ζευκτός, по-латыни iunctus, всюду съ *k* вмѣсто корневого *g*, вслѣдствіе того, что суффиксъ начинается глухимъ (безголоснымъ) *t*.

Этимологическое правописаніе немного труднѣе фонетическаго. Этимологически писали у литовцевъ епископы М. Волончевскій и А. Барановскій, также и Авг. Шлейхеръ, одинъ изъ знаменитѣйшихъ изслѣдователей не только литовскаго, но и другихъ языковъ. Примѣромъ можетъ служить написаніе jungtas съ *g* передъ *t* вмѣсто произносимаго *k*: пишется *g* потому, что это *g* встрѣчается передъ гласными въ этимологически родственныхъ словахъ, напр.: jùngas 'иго', są́junga 'связка'.

Діалектологическое правописаніе у литовцевъ примѣняли М. Волончевскій, Л. Ивинскій и многіе другіе писатели изъ жемайтовъ (нижне-литовцевъ), которые вмѣсто своихъ формъ dẹ̀ina 'день', dọ́una 'хлѣбъ' или dīnà, dúna писали diena, duona; хотя Ивинскій иногда ошибался и писалъ, напр., tuokstante 'тысяча', żemien 'внизъ': въ его говорѣ túkstantė, żemȳn имѣютъ тѣ же самые гласные *ū* и *ī*, какъ и слова dūna, dīna. Ивинскій и другіе писатели жемайты достойны похвалы за попытку и желаніе согласовать (на письмѣ) между собою разрозненные говоры литовскаго языка.

Историческое правописаніе держится, напр., у французовъ и другихъ европейскихъ народовъ, которые пишутъ слова своего языка понынѣ такъ, какъ ихъ писали встарину. У литовцевъ подобнаго правописанія не существовало. Если бы кто-нибудь писалъ, напр., tiemus, vaikamus, avimus вмѣсто tíems 'тѣмъ', vaikáms 'дѣтямъ', avìms 'овцамъ', тотъ писалъ бы исторически, потому что такъ произносили и писали литовцы XVI вѣка, напр., Давкша и др.

Фонетическое правописаніе пригодно для характеристики лишь одного какого-нибудь говора. Никто не станетъ порицать тѣхъ писателей, которые, издавая народныя пѣсни, сказки и загадки, всѣ звуки пишутъ такъ, какъ ихъ слышатъ. Довконтъ пишетъ, напр., dẹina (deina) или dījna (dijna), Станевичъ — dina, Юшкевичъ — diena, потому что эти слова такъ произносятся жителями тѣхъ мѣстъ, гдѣ эти собиратели записали свои пѣсни. — Но это же правописаніе не годится для сочиненій, пред-

назначенныхъ для пользованія всѣхъ литовцевъ: общелитовское правописаніе не должно обращать вниманія на одно только произношеніе звуковъ и въ то же время забывать этимологически родственныя слова и различные говоры. Доказательствомъ негодности фонетическаго правописанія можетъ служить правописаніе Куршата. Хотя Куршатъ и старается писать фонетически, но иногда нарушаетъ правила своего правописанія и пишетъ согласно этимологіи и указаніямъ говоровъ. Такъ, онъ пишетъ, напр., въ повелительномъ наклоненіи sùkkite 'вертите, крутите' два *k* на томъ основаніи, что здѣсь къ корню *suk-*, находимому въ словахъ sukaũ 'я вертѣлъ, крутилъ', sukinỹs 'головокруженіе', sukur̃nis 'вихорь', sukrùs 'вёрткій, быстрый; крѣпкоскручоный (ониткахъ)', присоединёнъ суффиксъ *-ki-*, какъ и въ формѣ lùp-ki-te 'дерите, лупите' при корнѣ *lup-*, который находимъ въ словахъ: lupùs 'который легко лупится, отдирается', lupinė̃ti 'отлупливать, отдирать', núolupa 'кожура, лупа' и др. Не подлежитъ сомнѣнію, что тильзитскіе литовцы, равно какъ и всякіе другіе, произносятъ sùkite sùkit, съ однимъ *k*, такъ какъ двойныхъ согласныхъ, или геминатъ литовскій языкъ не знаетъ. Отсюда ясно, что Куршатъ, когда писалъ sùk-ki-te, обращалъ вниманіе не на произношеніе звуковъ, но на этимологію слова. Мало того, онъ нерѣдко обращалъ вниманіе и на другіе говоры: тильзитскіе литовцы одинаково произносятъ žā̃si 'anserem', ā̃sa 'ansam' и ā̃vi 'avem,' ā̃ki 'oculum'; поэтому Куршату слѣдовало бы всѣ эти слова одинаково и писать; между тѣмъ онъ пишетъ: въ žą̃sį, ą̃są *a* съ «хвостикомъ», въ ã̄vį, ã̄kį *a* безъ «хвостика», говоря, что такъ слѣдуетъ писать потому, что литовцы другихъ говоровъ произносятъ žą̃^{n}si, ą̃^{n}sa съ носовымъ *a*, ā̃vi, ā̃ki же съ чисто-ртовымъ, не носовымъ *a*. Если Куршатъ, нарушая правила своего правописанія, часто пишетъ не по произношенію звуковъ, но согласно этимологіи и діалектологіи, то мы можемъ легко понять, что фонетическое правописаніе не годится ни для науки, ни для общелитовской письменности. Въ самомъ дѣлѣ, не лучше и не легче ли будетъ писать: smáugti 'давить' и smaũkti

'снимать кольцо съ пальца', išdýgti 'дать ростокъ, прорасти' и išdýkti 'стать бездѣльникомъ, избаловаться', нежели вмѣстѣ съ Куршатомъ писать smáukti √g и smaũkti √k, išdýkti √g и išdýkti √k, всякій разъ ставя знакъ корня послѣ сомнительнаго слова; вѣдь, написавъ smáugti, išdýgti, нѣтъ основанія бояться, чтобы кто-нибудь вмѣсто слышимаго *k* не произнёсъ здѣсь *g*; бояться этого не слѣдуетъ, потому что звукосочетаніе *gti* не можетъ быть произнесено иначе, какъ только *kti*. Поэтому вполнѣ благоразумно отказались отъ подобнаго правописанія всѣ изслѣдователи литовскаго языка и знаменитѣйшіе литовскіе писатели.

Объ этимологическомъ правописаніи.

При этимологическомъ правописаніи не пишутся всегда тѣ звуки, которые мы слышимъ въ произношеніи, но пишутся звуки, требуемые этимологіею слова; иначе говоря, при этомъ правописаніи не соблюдаются всѣ законы о согласованіи звуковъ другъ съ другомъ, — законы, ненарушимо дѣйствующіе въ живомъ языкѣ.

Звуки дѣлятся на:

1) гласные: *a*, *o*, *e*, *ė*, *i*, *y*, *u*, *ū*; *ie*, *uo*, *ai*, *ei*, *ui*, *au*;
2) полугласные: *j*, *v*, *l*, *m*, *n*, *r*;
3) согласные: *k*, *g*; *t*, *d*; *p*, *b*; *s*, *z*; *š*, *ž*; *č*, *dž* (=ǯ).

Согласные бываютъ:

a) глухіе: *k*, *t*, *p*, *s*, *š*, *č*;
b) звонкіе: *g*, *d*, *b*, *z*, *ž*, *dž* (=ǯ).

Въ живомъ языкѣ дѣйствуютъ слѣдующіе законы согласованія (между собою согласныхъ):

1. Всякій согласный, глухой или звонкій, можетъ стоять въ словахъ передъ любымъ гласнымъ и полугласнымъ. Какъ *k*, *t*, *p*, *s*, *š*, *č*, такъ и *g*, *d*, *z*, *ž*, *dž* можемъ произнести въ соединеніи съ гласными (*a*, *o*, *e*, *ė* и др) и полугласными (*j*, *v*, *l*, *m*, *n*, *r*). Примѣры: kalbà 'языкъ = Sprache', galvà 'голова'; kélti 'подни-

мать', gélti 'жалить'; keĩsti 'мѣнять', geĩsti 'желать'; kiáunė 'куница', giáurė 'холодная почва'; kvãpas 'духъ, запахъ', gvildýti 'лущить (орѣхи)'; krãštas 'берегъ', grą̃žtas 'буравъ'; kláusti 'спрашивать', glaũsti 'прижимать, сдвигать что съ чѣмъ-нибудь'; jẽknos 'печень', drìgnys pl. 'белена'; akmuõ 'камень', augmuõ 'растеніе'.

2. Звонкіе согласные могутъ стоять только со звонкими, глухіе — съ глухими; поэтому въ живомъ языкѣ не находимъ ни глухихъ рядомъ со звонкими, ни звонкихъ рядомъ съ глухими. Примѣры: lìbdamas 'прилипая, взбираясь', tráugdamas 'таща', nẽždamas 'неся' съ *bd*, *gd*, *žd*, dìrpti 'дѣлать, работать', vèšti 'везти', sèkti 'застегнуть, отстегнуть' съ *pt*, *št*, *kt*, хотя въ первыхъ словахъ корнями служатъ lip-, trauk-, neš-, во вторыхъ — dirb-, vež-, seg-.

3. При встрѣчѣ двухъ согласныхъ, которые образуются въ одномъ и томъ же мѣстѣ рта, если эти согласные вполнѣ одинаковы, одинъ долженъ исчезнуть, какъ это видно изъ слѣдующихъ примѣровъ: sùkkime, sùkkite, tráukkime, tráukkite, также — kerš-šlaũnė 'корова, у которой kéršos šlaũnys', šèm-margė 'корова šėmaĩ margà', которые произносятся съ однимъ согласнымъ вмѣсто двухъ, т. е.: sùkime, sùkite, tráukime, tráukite, keršlaũnė, šėmar̃gė. Если же эти согласные не одинаковы, иначе говоря, если одинъ согласный звонкій, второй глухой, то въ такомъ случаѣ происходитъ уподобленіе перваго согласнаго второму. Изъ уподобленныхъ согласныхъ одинъ выпадаетъ. Изъ võgkite 'воруйте', sẽgkite 'пристёгивайте' образуются võkkite, sẽkkite и, послѣ упрощенія геминатъ, võkite, sẽkite. Также изъ daĩgkotis 'косовище', žvãkgalis 'огарокъ (свѣчи)' черезъ daĩkkotis, žvãggalis развиваются формы daĩkotis, žvãgalis.

4. Слѣдуетъ обратить особенное вниманіе какъ на согласованіе согласныхъ *š*, *ž* съ *s*, такъ и на согласованіе *d*, *t* съ *s* и *d*, *d* и *t* съ *d*, *d* и *t* съ *k*. Согласованіе названныхъ звуковъ не всегда приводитъ къ одинаковымъ результатамъ, а эти различія зависятъ отъ того, встрѣтились ли согласные другъ съ другомъ недавно, или же они искони стояли рядомъ.

a) *š* или *ž* въ сочетаніи съ *s* даётъ *s* въ сложныхъ словахъ, напр., už-stóti 'заступиться', iš-sémti 'вычерпать' и др. произносятся ustóti, isémti. Но въ словообразованіи *š* и *ž* въ соединеніи съ *s* даётъ *š*: изъ vež-siu 'буду везти', neš-siu 'буду нести', lūž-sta 'ломается', plyš-sta 'лопается, рвётся', mėž-slas 'навозъ' (съ суффиксомъ -sla- какъ и въ словахъ mók-slas 'наука', tìk-slas 'цѣль') развились vèšiu (жем. vèšu), nèšiu (жем. nèšu), lúšta, plýšta, mė̃šlas.

b) *d* или *t* съ *s* въ сложеніи (въ сложныхъ словахъ) измѣняется въ *c*. Слова pė́d-sakas 'слѣдъ', aut-skariaĩ 'онучи', at-stóti 'отстать' произносятся какъ pė́cakas, auckariaĩ, actóti. Но въ словообразованіи *d* или *t*+*s* даётъ *s*; напр., изъ met-siu 'брошу', ved-siu 'поведу', slydstu 'скольжу', vytstu 'вяну', šviet-sa 'свѣтъ', šviet-sus 'свѣтлый' имѣемъ mèsiu (жем. mèsu), vèsiu (жем. vèsu), slýstu, výstu, šviesà, šviesùs.

c) *d* или *t*+*d* или *t* въ сложныхъ словахъ даютъ или *d* или *t*, смотря по тому, который согласный былъ на второмъ мѣстѣ. Изъ ati-dúoti или ata-dúoti 'отдать', atā̃-drėkis 'оттепель', ati-tólinti 'удалить', послѣ сокращенія префикса ati- (ata-) въ at-, получаемъ at-dúoti, ā̃t-drėkis, at-tólinti, произносимыя какъ adúoti, ā̃drėkis, atólinti. Но въ словообразованіи *t* или *d*+*t* или *d* измѣняются въ *st* или *zd*, смотря по тому, который согласный, *t* или *d*, стоялъ на второмъ мѣстѣ. Такъ, напр., изъ met-tas 'брошенный', ved-tas 'ведённый', kirt-tas 'рубленный', met-ti 'бросать', ved-ti 'вести', kirt-ti 'рубить' получаемъ mẽstas, vẽstas, kir̃stas, mèsti, vèsti, kir̃sti, но изъ ved-damas 'ведя', met-damas 'бросая', leid-damas 'пуская', leid-davau 'неразъ я пускалъ', kirt-davau 'неразъ я рубилъ',— vẽzdamas, mẽzdamas, léizdamas, léizdavau, kir̃zdavau.

d) *d* или *t*+*k* въ сложныхъ словахъ даютъ *tk*, напр., med-kõtis 'ножъ съ деревяннымъ черенкомъ', bried-kriaũnis 'ножъ, черенокъ котораго сдѣланъ изъ лосьей кости', bìt-koris 'arbor cariosa', которыя произносятся какъ metkõtis, brietkriaũnis, bìt-koris. Но въ словообразованіи, иначе говоря, въ простыхъ (не

сложныхъ) словахъ *t* или *d*+*k* измѣняются въ *sk*, напр., изъ ved-kime 'ведёмте', met-kime 'бросимте' получаемъ vẽskime, mẽskime.

При этимологическомъ правописаніи эти законы живого языка о взаимномъ согласованіи консонантныхъ звуковъ не всегда соблюдаются. Въ основу этого правописанія кладётся слѣдующее правило: такъ слѣдуетъ писать, чтобы письмо сохраняло первичные согласные словъ и корней. Первичные согласные словъ обнаруживаются такими формами слова, въ которыхъ согласные стоятъ передъ гласнымъ. Такъ, напр., желая знать, какіе согласные нужно считать первичными въ словахъ iškàsti 'выкопать, вырыть', uškàsti 'закопать, зарыть', ižgérti 'выпить', užgérti 'выпить самому и тѣмъ предложить другому', мы должны подобрать слово, начинающееся гласнымъ, сложенное съ тѣми же префиксами, напр. eĩti 'идти': išeĩti 'выйти', užeĩti 'зайти'. Такъ же видимъ, что корнями въ формахъ sùgdamas 'вертя, крутя', dẽgdamas 'горя', sùkti 'вертѣть, крутить', dègti 'горѣть' служатъ suk- и deg-, потому что согласные *k* и *g* находимъ передъ гласными и полугласными: sukù 'верчу', degù 'горю', sukrùs 'вёрткій', dẽglas 'съ бѣлыми и чорными полосами' (о свиньяхъ). Поэтому всѣ эти слова нужно писать, сохраняя ихъ первичные согласные, т. е.: užkàsti, išgérti, užgérti, sùkdamas, dẽgdamas, sùkti, dègti, хотя при такомъ написаніи нарушаемъ второй нашъ законъ о согласованіи консонантовъ.

Примѣненіе правила этимологическаго правописанія — двоякое: 1) при написаніи сложныхъ словъ, 2) при написаніи простыхъ (не сложныхъ) словъ.

1) При передачѣ на письмѣ сложныхъ словъ надо сохранять первичные согласные словъ, ибо въ такихъ словахъ законы живого языка произвели сравнительно немного измѣненій. Примѣры: atbégti 'прибѣжать', išgérti 'выпить', užkàsti 'закопать', atdúoti 'отдать', ãtdrėkis 'оттепель', iššémti 'вычерпать', užstóti 'заступиться, наступить на что-н.', žvãkgalis 'огарокъ', šẽmmargas 'синевато-сѣро-пёстрый'.

2) При написаніи простыхъ (не сложныхъ) словъ слѣдуетъ

сохранять первичные согласные, когда эти слова этимологически ясны, иначе говоря, когда законы живого языка о согласованіи консонантовъ мало измѣнили природу согласныхъ. Поэтому нужно писать, напр.: sùkdamas, nèšdamas, dègti, dýgti, võgkime, sẽgkime, sùkkime и др. Но если звуковые законы измѣнили согласные до неузнаваемости, то тогда нужно писать согласно произношенію. Поэтому, хотя согласно этимологіи и слѣдовало бы писать degants 'горящій', vedsiu 'буду вести', metsiu 'брошу', švietsus 'свѣтлый', vedti 'вести', metti 'бросить', sviedtas 'масло', metkime 'давайте бросать', vedkime 'ведёмте', plyšsta 'рвётся', lūžsta 'ломается', mėžslai 'навозъ', nešsiu 'буду нести', vežsiu 'буду везти' и др., мы должны писать degą̃s, vèsiu, mèsiu, šviesùs, vèsti, mèsti, svíestas, mẽskime, vẽskime, plýšta, lúšta, mėšlaĩ, nèšiu, vèšiu и др., сохраняя всѣ измѣненія, произведённыя четвёртымъ закономъ о согласованіи консонантовъ (4 a, b, c, d).

Правила этимологическаго правописанія нарушаются еще и въ томъ случаѣ, когда этимологическому написанію явно противорѣчитъ произношеніе. Намъ достовѣрно извѣстно, что мѣстоименіе àš 'я' нѣкогда произносилось какъ àž: это намъ показываютъ родственные языки, въ которыхъ согласный звонкій: слав. азъ, авест. az-əm, др.-инд. ah-ám, греч. ἐγ-ώ, латин. eg-o. Не смотря на всё это слѣдуетъ писать àš, потому что àž мы должны были бы произносить съ *ž*, какъ и въ словахъ vèž 'везётъ, везутъ', láuž 'ломаетъ, ломаютъ' и др.. Когда этимологія слова вполнѣ совпадаетъ съ произношеніемъ, тогда слѣдуетъ писать согласно произношенію. Этимологія слова должна быть сохраняема въ тѣхъ случаяхъ, когда это бываетъ возможнымъ безъ нарушенія законовъ живого языка.

О діалектологическомъ правописаніи.

Литовскій языкъ распался на множество говоровъ, вслѣдствіе чего одно и то же слово различно произносится. Діалектологическое правописаніе, по мѣрѣ возможности, старается согласовать и объединить говоры. Поборники этого правописанія

стремятся къ тому, чтобы всѣ писали *одинаково*, хотя бы произносили различно.

Діалектологическое правописаніе употребляетъ слѣдующіе графическіе знаки чисто-діалектологическаго характера:

ie, ė, uo, o; am, an, em, en; ą, ę, į, ų.

1. *ie* произносятъ литовцы аукштайты какъ дифтонгъ *iė*, западные жемайты — какъ *ẹi* (*ẹ* равно узкому, краткому *ė*, какъ въ словѣ sáulė[1]) 'солнце'), восточные (въ Россіенскомъ у.) — какъ долгое *ī* (= *y*). Такъ, напр., слово dienà 'день' первые произносятъ diėnà, вторые — dẹina, третьи — dīnà. Примѣры: líepa 'липа', liẽpti 'приказывать', líeti 'лить', liẽžti 'лизать', iẽšmas 'рожонъ', ievà 'сирень', píeva 'лугъ', píenas 'молоко', šiẽnas 'сѣно', pliẽnas 'сталь', kíetas 'твёрдый', kiẽmas 'дворъ; деревня', kíelė 'трясогузка', giedrà 'вёдро', giesmẽ 'пѣснь', žiemà 'зима'.

2. *ė* въ аукштайтскомъ нарѣчіи произносится какъ узкое *ē* (= франц. *é* fermé, нѣмец. *eh*, *ee*, напр., въ словахъ Reh, See), въ жемайтскомъ же — какъ дифтонгъ *iė*. Слово pėdà 'стопа, футъ' первые произносятъ pēdà, вторые же — piėdà. Примѣры: gė́da 'стыдъ, срамъ', pė́das 'снопъ', šė́kas 'зелёное, несушоное сѣно', šė̃mas 'синевато-сѣрый', vėžė̃ 'колея', vėgėlė̃ 'налимъ', vė́jas 'вѣтеръ', sė́ti 'сѣять', dė́ti 'класть, положить'.

3. Въ нѣкоторыхъ случаяхъ *ie* произносится и въ жемайтскихъ говорахъ на аукштайтскій ладъ, т. е. какъ *iė*. Примѣры: svíetas 'свѣтъ = міръ', griẽkas 'грѣхъ', griẽšyti 'грѣшить', ciẽlas или čiẽlas 'цѣлый'. Слова съ *ie*, не мѣняющимся въ говорахъ, или заимствованія изъ славянскихъ языковъ, или же такія литовскія, которыя недавно проникли путёмъ заимствованія изъ одного говора въ другой.

4. *uo* произносятъ аукштайты какъ *uo*, жемайты же западные — какъ *ọu* (съ узкимъ, краткимъ *o*), восточные — какъ долгое *ū*. Напр., слово dúona 'хлѣбъ' первые произносятъ dúona,

1) Слово sáulė имѣетъ *краткое* узкое *ė* только въ жемайтскомъ нарѣчіи. *Прим. переводчика.*

вторые — dǫuna, третьи — dúna. Примѣры: úoga 'ягода', uolà 'скала', úoksas 'дупло', úosis 'ясень', úošvis 'тесть', búožė 'безменъ', duobẽ 'яма', druožẽ 'полоса', dúoti 'дать', guobà 'ulmus campestris v. suberosa', guõdžioti 'утѣшать', pagúosti 'утѣшить', pãguoda 'утѣшеніе', gluõdenas 'anguis fragilis' (жем. gluõdins), glúosnis 'ива', grúodas 'замёрзшая грязь', kúosas 'галка, грачъ', kuõdas 'чубъ', klúonas 'токъ (въ гумнѣ)', júodas 'чорный', lúobas 'лубъ', liúosas 'свободный', liuobėti 'solēre' (также и liūbėti), lúošas 'хромой', núogas 'голый', núoma 'аренда', núomoti 'брать въ аренду', púodas 'горшокъ', жем. puokaĩ 'пухъ' (аукшт. pūkaĩ), púošti 'украшать', súodžios 'сажа', súolas 'скамья', skruostaĩ 'щоки', sluogúoti 'отягчать', srúoga 'талька', sruõbti 'хлебать', sruõbalas 'похлёбка', stuomuõ 'ростъ (человѣка); станъ=столько полотна, сколько идётъ его на рубашку безъ рукавовъ', kúoka 'дубина', kúopa 'плата за потраву; сельское собраніе'.

5. *o* въ аукштайтскомъ нарѣчіи произносится монофтонгически, какъ долгое *ō*, въ жемайтскомъ же—дифтонгически, какъ *uo*. Наприм., слово jóti 'ѣхать верхомъ' первые произносятъ jōti, вторые же — júoti. Примѣры: ožỹs 'козёлъ', óda 'epidermis; кожа', óbuolas 'яблоко', brólis 'братъ', mótyna 'мать', trobà 'изба', stógas 'крыша', dovanà 'подарокъ', stovėti 'стоять', stóras 'толстый', dõras 'добродѣтельный', sóstas 'тронъ'.

Примѣчаніе. Дифтонги *uo* и *ie* трудно произнести «чисто» въ началѣ слова, поэтому передъ *uo* появляется *v*, передъ *ie* — *j*. Аукштайты произносятъ *ie* и *uo* дифтонгически, какъ *iė* и *uo*, поэтому въ началѣ словъ передъ этими дифтонгами они часто прибавляютъ *j* и *v*. Слова iẽšmas 'рожонъ', íeškau 'ищу', ievà 'сирень', úoga 'ягода', úosis 'ясень' въ аукштайтскихъ говорахъ произносятся какъ jiẽšmas, jíeškau, jievà, vúoga, vúosis, между тѣмъ какъ эти слова жемайты произносятъ безъ придаточныхъ *j* и *v*, т. е. какъ ęĩšmas, ę́iškau, ęĩva, ǫ́uga, ǫ́usis (тельшевскіе) или ỹšmas, ýškau, yvà, úga, úsis (россіенскіе).

Въ жемайтскихъ говорахъ монофтонги *ė* и *o* произносятся дифтонгически какъ *iė* и *uo*, вслѣдствіе чего въ началѣ слова передъ *iė* развивается вторичное *j*, передъ *uo* — *v*. Слова ė̃du 'ѣмъ', ė̃dalas 'кормъ (для свиней)', ėdrùs 'прожорливый', óras 'воздухъ', ožỹs 'козёлъ' жемайты произносятъ какъ jíėdu, jiė̃dals, jiėdrùs, vúors 'аёr', ничѣмъ неотличая послѣдняго слова отъ vúors 'aranea' (= vóras), vuožỹs, которыя въ аукштайтскихъ говорахъ произносятся безъ придаточныхъ *j* и *v*.

Нужно писать iė̃šmas, úoga, ė̃du, óras 'воздухъ', несмотря на то, что въ нѣкоторыхъ говорахъ эти слова произносятся съ *j* и *v*. Но слѣдуетъ писать въ началѣ слова *j* и *v* въ тѣхъ словахъ, которыя во всѣхъ говорахъ произносятся съ *j* и *v*, напр., въ jė̃ras 'ягнёнокъ', vóras 'паукъ', между тѣмъ какъ въ такихъ словахъ, какъ jíėdu, vuožỹs, jíė̃škau, vúoga, *j* и *v* — прибавка только нѣкоторыхъ говоровъ.

6. Дифтонги *am* и *an* въ западныхъ аукштайтскихъ говорахъ (Ковно, Эйрагола и др.) произносятся какъ *am* и *an*. Восточные аукштайты (Вилкомирскаго, Новоалександровскаго уѣздовъ) на мѣстѣ *a* въ этихъ дифтонгахъ произносятъ *u*. Жемайты произносятъ на мѣстѣ *am* и *an* чаще всего *ǫm* и *ǫn* (— *ǫ* средній звукъ между краткими *o* и *u*; *ǫm* и *ǫn* произносятся такъ, что выдыхательный токъ одновременно проходитъ черезъ ртовый каналъ и носъ). Такъ, первые (западные аукштайты) произносятъ, напр., sámtis 'уполовникъ', dantìs 'зубъ', вторые — súmtys, duntìs, третьи — sǫ́mtis, dǫntìs. Примѣры: kam̃štis 'затычка', ram̃tis 'подпорка', kam̃pas 'уголъ', rambùs 'лѣнивый', lángas 'окно', lañkas 'дуга', tánkus 'густой, частый', dangùs 'небо', brangùs 'дорогой', stangùs 'упругій', žangùs 'любящій žeñgti', rankà 'рука', tvankà 'удушье'.

Примѣчаніе. Въ жемайтскихъ говорахъ не трудно отличать дифтонги *am* и *an* отъ *um* и *un*. Въ жемайтскомъ

словѣ kǫm̃ps 'angulus' на мѣстѣ *am* имѣемъ *ǫm* съ *ǫ*, которое, хотя и равно краткому, открытому *u*, но ясно отличается отъ *u* такихъ словъ, какъ kum̃ps 'curvus', потому что въ послѣднемъ словѣ *u* узкое.

Но восточнымъ аукштайтамъ весьма легко смѣшать дифтонги *am* и *an* съ *um* и *un*. Желая узнать, первично ли *u* въ словахъ dum̃blas 'илъ', gum̃bas 'шишка, желвакъ', gelumbẽ 'сукно', восточные аукштайты должны справиться, какъ эти слова произносятся въ другихъ (не восточныхъ) говорахъ. Видя, что всѣ говорятъ dum̃blas, они узнаютъ, что въ этомъ словѣ *u* первичное, между тѣмъ какъ въ другихъ словахъ, напр., въ súmtys, *u* стоитъ на мѣстѣ *a*, потому что въ другихъ говорахъ произносятъ sámtis или sǫ́mtis, но не *sùmtis. Поэтому нужно писать: dum̃blas 'илъ', sámtis 'уполовникъ', lángas 'окно', trum̃pas 'короткій', kam̃pas 'уголъ', gum̃bas 'шишка', rum̃bas 'кайма; рубецъ', vólungė 'иволга', ungurỹs 'угорь', lùnkas 'лыко'.

7. Дифтонги *em* и *en* произносятъ какъ *em* и *en* тѣ литовцы, которые и *am*, *an* произносятъ съ чисто-ртовымъ *a*. Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ *am* и *an* измѣнились въ *ǫm* и *ǫn*, и *em*, *en* произносятся какъ *ęm*, *ęn*, гдѣ *ę* есть средній звукъ между краткими *i* и *e*. При произношеніи дифтонговъ *ęm* и *ęn* токъ воздуха одновременно проходитъ черезъ ртовый каналъ и носъ. Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ на мѣстѣ *am* и *an* являются *um* и *un*, дифтонги *em* и *en* произносятся какъ *im* и *in*. Напр., слова gémbė 'вѣшалка', žénklas 'знакъ' одними произносятся какъ gémbė, žénklas, другими — какъ gę́mbi, žę́nklas,, третьими — какъ gímbė, žínklas. Примѣры: pémpė 'пиголица', tem̃pti 'тянуть', rem̃ti 'подпирать, помогать', svem̃bti 'ныть (о зубахъ)', kémpinis 'губка, трутъ', leñkti 'гнуть' (не слѣдуетъ смѣшивать съ liñkti 'гнуться'), péntis 'обухъ' (не слѣдуетъ смѣшивать съ pìntis 'трутъ').

Примѣчаніе. Восточнымъ аукштайтамъ надо быть осто-

рожными, чтобы не смѣшать дифтонговъ *em* и *en* съ *im* и *in*. Нужно писать *im* и *in*, напр., въ слѣдующихъ словахъ: giñklas 'оружіе', trìnka 'колода', kìnka 'ляжка', mìnkau 'мѣшаю въ дежѣ хлѣбъ', mìntuvai 'мяло', kim̃ba 'хватается, придирается', lim̃pa 'липнетъ', vìngis 'лука̀, излу̀чина', žiñgsnis 'шагъ' (но žeñgti 'ступать').

8. *ą*, *ę*, *į*, *ų* восточные жемайты и сосѣдніе съ ними западные аукштайты (немногіе) произносятъ такъ, что выдыхательный токъ одновременно проходитъ черезъ носъ и ртовый каналъ; поэтому эти гласные можно называть носо-ртовыми (риностоматическими). Западные жемайты и почти всѣ аукштайты на мѣстѣ «носовыхъ» гласныхъ имѣютъ долгіе чисто-ртовые гласные.

į и *ų* въ серединѣ слова въ говорахъ произносятся двояко: 1) какъ *į*ⁿ и *ų*ⁿ и 2) какъ долгія *i* (= *y*) и *u*. Восточные жемайты произносятъ, напр., apskų́ⁿstę 'обвинить', lį̃ⁿstę 'лѣзть', западные— apskústę, lìstę, аукштайты — apskúst(i), lìst(i). Примѣры: gį̀sla 'жила' [1]), grį̃žti 'вернуться', lų́šis,-ies 'рысь', rų́šis,-ies 'видъ, родъ', gų̃žis,-ies 'большой вертелъ бедренной кости', skį̀stas [1]) 'жидкій'.

Измѣненія *ą*, *ę* въ говорахъ.

α) Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ гласные *a* и *e* дифтонговъ *an* и *en* остаются чисто-ртовыми гласными, *ą* и *ę* произносятся или a) какъ долгія *ā* и *ē* (Ковно и др.), или b) какъ *ā* и *ē* съ одновременнымъ прохожденіемъ тока воздуха черезъ носъ и ртовый каналъ (Россіены).

β) Тѣ литовцы, которые дифтонги *an* и *en* произносятъ какъ *on* и *en*, измѣняютъ *ą* и *ę* въ назалированныя *o̧* и *ẹ*, послѣ которыхъ слышенъ призвукъ носового согласнаго *n*. Такъ произносятъ, напр., хвейданскіе (Kvědarna) и нѣкоторые другіе восточные жемайты, ретовскіе и немало другихъ западныхъ жемайтовъ.

---

1) Gį̀sla и skį̀stas имѣютъ į не изъ дифтонга *in*, но изъ общелитовскаго долгаго *i*. См. K. Būga. Kalbos dalykai. Kaunas 1910, стр. 52. *Примѣчаніе переводчика.*

γ) Дорбянскіе (Darbė̃nai, Тельшевскаго у.) и нѣкоторые другіе западные жемайты на мѣстѣ ą и ę имѣютъ дифтонги *ọu* и *ẹi*.

δ) Восточные аукштайты на мѣстѣ ą и ę имѣютъ долгіе монофтонги *ū* и *ī*.

Слова ką́sti 'кусать', apkę̃sti 'переносить, терпѣть' въ говорахъ произносятся какъ: α a) kā́st(i), apkēst(i) [Ковно, Эйрагола], α b) kā́ⁿsti, apkēⁿsti (Россіены), β) kǫ́ⁿstẹ, apkę̃ⁿstẹ (Хвейданы, Ретово), γ) kǫ́uste, apkẹīˢstẹ (Дорбяны), δ) kúst(i), apkīst(i) [Вилкомирскій, Новоалександровскій уѣзды].

Примѣры: skę̃sti 'тонуть', spę́sti 'ставить силки, западни', sprę́sti 'судить, постановлять' и др.

Примѣчаніе. Въ западномъ жемайтскомъ поднарѣчіи существуетъ немало говоровъ [напр., Саланты-Salantaĩ], въ которыхъ на мѣстѣ ą и ę находимъ ọ̄, или звукъ средній между *o* и *u*, и ẹ̄, или звукъ средній между *e* и *i*: kǫ́stẹ, apkẽˢtẹ.

Надо намъ остерегаться, чтобы на письмѣ не смѣшивать однихъ звуковъ съ другими. Всякій долженъ помнить, что носовые *ą*, *ę*, *į*, *ų* не могутъ стоять въ серединѣ слова передъ *k*, *g*, *t*, *d*, *p*, *b*. Вслѣдъ за Куршатомъ и нѣкоторыми другими писателями надо избѣгать такихъ написаній какъ pįk 'плети', trįk 'три', въ которыхъ *į* = *y* есть діалектическая замѣна дифтонга *in*, сохранившагося въ большинствѣ говоровъ.

Далѣе, восточнымъ аукштайтамъ легко смѣшать *ą* и *ę* съ *ū* и *y* или *ų* и *į*, западнымъ — съ *a* и *e*, дорбянскимъ жемайтамъ — съ *uo* и *ie*. Сравнивъ слово сомнительное (по отношенію къ правописанію) съ тѣмъ же самымъ словомъ другихъ говоровъ, мы ясно увидимъ, какъ слѣдуетъ писать данное слово. Сравненіе дорбянскаго названія дуба ọ́užọuls съ ретовскимъ ǫ́ⁿžọuls, хвейданскимъ ǫ́ⁿžūls, ковенскимъ ā́žuolas, оникштенскимъ úžōlas, показываетъ что когда мы пишемъ для литовцевъ Ковенской губерніи, слѣдуетъ писать ą́žuolas. Однако и при такомъ написаніи приняты къ свѣдѣнію далеко не всѣ говоры. Вмѣсто формы ą́žuolas, вполнѣ совпадающей съ латышскою uôzuōls,

занѣманскіе (Сувалкской губ.) литовцы говорятъ áržuolas[1]), прусскіе же — áužuolas. Но наше дѣло — изученіе говоровъ нашей (Самогитской) епархіи и выработка правописанія на основаніи этихъ говоровъ.

Хотя въ конечныхъ неударяемыхъ слогахъ носовые гласные во всѣхъ литовскихъ говорахъ чаще всего теперь произносятся какъ чисто-ртовые, однако діалектологическое правописаніе, ставящее своею цѣлью объединеніе говоровъ посредствомъ письма, не можетъ обойтись и здѣсь безъ графическихъ знаковъ ą, ę, į, ų. Мы пишемъ tėvą 'отца', žẽmę 'землю' и др., хотя теперь никто не произноситъ *tėvāⁿ, *žẽmēⁿ, но или tėvā, žẽmē, или tėvă žẽmĕ, или tėvū, žẽmī. Носовые знаки мы употребляемъ въ: 1) вин. ед., напр., výrą 'мужа', sáulę 'солнце', ãvį 'овцу', súnų 'сына', [2) род. мн., напр., výrų, sáulių, avjų̃, sūnų̃], 3) твор. ед., напр., sù šaką̀ 'съ вѣтвью', sù žvakę̀ 'со свѣчою', 4) мѣстн. ед. и мн., напр., tamę̀ 'въ томъ', geramę̀ výrę 'въ хорошемъ мужѣ', tuosę̀ výruosę, tosę̀ žmonosę̀ 'въ тѣхъ женахъ'.

Знаки ударенія.

Мы пользуемся тремя знаками ударенія: циркумфлексомъ (˜), акутомъ (´) и грависомъ (`).

1) *Циркумфлексъ* ставится надъ: α) долгими восходящими (сильноконечными) монофтонгами, β) надъ *a* и *e* средней долготы (долговатыми) и γ) восходящими (сильноконечными) дифтонгами.

Примѣры: α) pũsti 'flare', bẽrė 'sparsit', kõrį 'favum', dõras 'qui est frugi', žynỹs žỹnį 'знахарь', skỹlę 'дыру', vėžõ 'колея', katẽ 'кошка';

β) mãžas 'малый', sẽnas 'старый', rãšome 'пишемъ', vẽdame 'ведёмъ', mẽtai 'годъ';

γ): a) juõkas 'смѣхъ', juõkties 'смѣяться', juõdis 'nigredo',

1) Форма áržuolas извѣстна также одному восточно-аукштайтскому говору, а именно говору деревни Засети (Zasẽčiai), Дятловской вол. (Zýtela, въ XVI вѣкѣ — Здетела), Слонимскаго у.—Въ Владиславовѣ (Naũmiestis), Сувалкской губ., говорятъ éržuolas (ср. тамъ же: ekmuõ вм. akmuõ «камень»). *Прим. переводчика.*

duõbę 'foveam', diẽną 'diem', kiẽmas 'дворъ', liẽžti 'лизать', siẽti 'вязать', akiẽs 'глаза', širdiẽs. 'сердца';

b) saũsas 'сухой', naũjas 'новый', vaĩkas 'дитя', pel̃kti 'хаять', į-vel̃kti 'превозмочь, надоѣсть', kul̃sis 'комаръ', laũkas 'поле', draũgas 'другъ', kaũkti 'выть', plaũkti 'nare, natare', kar̃tas 'разъ', var̃tai 'ворота', ber̃ti 'сыпать', ser̃game 'aegrotamus', pir̃kti 'купить', kir̃sti 'рубить', kur̃tas 'surdus', šal̃tis 'морозъ', vil̃kas 'волкъ', pulkas 'толпа', kam̃štis 'затычка', kem̃šame 'пихаемъ, набиваемъ, затыкаемъ', kim̃šti, gum̃bas 'шишка', trum̃pas 'короткій', giñti 'pellere', tiñklas 'неводъ, сѣти', liñkti 'гнуться', lañkas 'дуга', lañkstome 'сгибаемъ'.

2. *Акутъ* ставится на нисходящихъ (сильноконечныхъ) монофтонгахъ и дифтонгахъ.

Примѣры: α) púti 'гнить', jóti 'ѣхать верхомъ', klóti 'стлать', dė́ti 'класть', sė́ti 'сѣять', gýti 'выздоравливать', lýti 'pluere', bū́ti 'быть';

β) dúoti 'дать', júodas 'чорный', šlúota 'метла', júosta 'поясъ', líeti 'fundere', píeva 'лучъ', síetas 'cribrum', kíetas 'твёрдый';

γ) láužti 'ломать', šáuti 'стрѣлять', kláusti 'спрашивать', táikinti 'стараться попасть, цѣлиться', váišinti 'угощать', svéikinti 'здороваться', méilė 'любовь', kéikti 'проклинать', kárti 'вѣшать', šérti 'кормить скотъ; ударить', kálti 'ковать', kélti 'поднимать; перевозить (черезъ рѣку, озеро)', žénklas 'знакъ', gémbė 'вѣшалка'.

3. *Грависъ* ставится надъ краткими ударяемыми гласными и надъ *i*, *u* въ дифтонгахъ il, ir, im, in, ul, ur, um, un, и ui подъ нисходящею (сильноначальною) интонаціею.

Примѣры: α) tàs 'тотъ', kàs 'кто', tamę̀ 'въ томъ', laukę̀ 'въ полѣ', bùvome 'мы были', išgìjome 'стали здоровы, вылѣчились', kìtas 'другой', vìsas 'весь', bùkas 'тупой';

β) bìrti 'сыпаться', skìrti 'отдѣлять', kìlti 'подниматься, отправляться (въ путь)', kùlti 'молотить, бить', pùlti 'падать', dùmti 'дуть', stùmti 'пихать', gùirė 'особый видъ маленькой рыбки', gùiti 'гнать', ùiti 'гнать'.

4. Смѣшанные примѣры: [1] áušti 'frigescere': aũšti 'lucescere', [2] káltas 'caelum (instrumentum)': kaltas 'qui debet', [3] bálnas 'albus (de bove)': balnas 'clitellae, ephippium', [4] akìs mérkti 'жмурить': linùs meřkti 'мочить', [5] pláukti 'in spicas exire (de segetibus)': plaũkti 'nare', [6] kíetis 'artemisia campestris': kiẽtis 'duritia', [7] síetas 'cribrum densum': siẽtas 'funis', [8] púsi 'putresces': pũsi 'flabis': pùsi 'tumesces', [9] gýrei 'laudasti': gỹriai 'laudes': gìriai 'silvae' (dat. sing.).

Синтаксисъ.

Въ синтаксисѣ излагается ученіе о томъ, какъ изъ сочетанія словъ образуются предложенія и каковы они бываютъ. Предложеніемъ называется мысль, выраженная словами. Главнѣйшія части предложенія — подлежащее и сказуемое. Предложенія дѣлятся на простыя и сложныя; простыя же — на нераспространённыя и распространённыя. Простое нераспространённое предложеніе имѣетъ только самые необходимые члены — подлежащее и сказуемое; распространённое же простое предложеніе кромѣ этихъ членовъ имѣетъ еще опредѣлительныя и дополнительныя слова.

Предложеніе, несочинённое съ другимъ, называется простымъ. Нѣсколько предложеній, соединённыхъ въ одно цѣлое, называется сложнымъ предложеніемъ. Кромѣ того, предложенія могутъ быть еще повѣствовательными, желательными, вопросительными, утвердительными, отрицательными и др.

Простое предложеніе.

Подлежащее.

Подлежащимъ можетъ быть: имя существительное, мѣстоименіе, прилагательное, причастіе, числительное, неопредѣлённое наклоненіе, а также цѣлое предложеніе.

Примѣры: mẽdis žaliúoja 'дерево зеленѣетъ', jũs išmintìngi 'вы разумны', ilgóji inkándo 'змѣя (= gyvãtė) укусила', rãšoma-

sis prapúolė 'пропало перо (карандашъ и т. п., всё то чѣмъ пишутъ)', «dù spõkso, dù riõgso, dù kiõkso, dù bẽga, dù gẽna, vienuoliktàsis (= жем. vieniúolektãsis) plíekia» 'двое глядятъ, двое торчатъ, двое висятъ, двое бѣгутъ, двое гонятъ, одиннадцатый бьётъ' (Разгадка — kárvė 'корова'), «lengvù pasakýti, sunkù išpìldyti» yrà tokì žmonių̃ patarlė̃ 'легко сказать, трудно исполнить — есть такая пословица'.

1. Чаще всего подлежащимъ бываетъ имя *существительное*. Существительныя бываютъ конкретными и абстрактными: конкретныя, напр.: akmuõ 'камень', žẽmė 'земля', sáulė 'солнце'; абстрактныя, напр., išmintìs 'разумъ', atmintìs 'память', núomonė 'мнѣніе; чутьё'. Изъ имёнъ конкретныхъ одни обозначаютъ цѣлый родъ или видъ (*нарицательныя*), напр.: žmogùs 'человѣкъ', gývolis 'животное', paũkštis 'птица', žolė̃ 'трава', другія же — одинъ предметъ или лицо (*собственныя*), напр.: Kaũnas 'Ковно', Nerìs 'рѣка Вилія', Šatrijà 'гора Шатрія', Výtautas 'Витовтъ', Kęstùtis 'Кейстутъ'. Наконецъ, нѣкоторыя имена существительныя однимъ словомъ обозначаютъ множество предметовъ (*собирательныя*), напр.: lapijà 'листва', perkúnija 'гроза', girià 'лѣсъ, пуща', eglýnas 'ельнякъ', beržýnas 'березнякъ'.

Въ литовскомъ языкѣ не сохранились имена существительныя *средняго* рода. Существительныя въ литовскомъ только двухъ родовъ: *мужескаго*, напр.: výras 'мужъ', tė̃vas 'отецъ', brólis 'братъ', и *женскаго*, напр.: žmonà 'жена, женщина', mótyna 'мать', sesuõ 'сестра'. Имѣется также нѣсколько словъ *общаго* рода, напр.: saunorà 'эгоистъ, эгоистка', svetnorà 'желающій, -ая чужого (добра)', daugnorà 'ненасытный, -ая', susnà 'паршивый, -ая'.

Въ существительныхъ различаемъ три числа: *единственное*, напр.: výras, žmonà, *двойственное*, напр.: dù výru, dvì žmóni, и *множественное*, напр.: výrai, žmónos. Въ аукштайтскихъ говорахъ двойственное число вытѣснено множественнымъ. Аукштайты говорятъ, напр.: dù výrai (= dù výru), dvì žmónos (= dvì žmóni), т. е. вмѣсто двойственнаго употребляютъ множественное число.

Обратное явленіе наблюдаемъ въ восточныхъ аукштайтскихъ говорахъ, гдѣ по примѣру двойственнаго дат. dvíem výram стали говорить и tíem výram (= tíems výrams), т. е. находимъ тамъ замѣну дательнаго множественнаго числа посредствомъ дат. двойственнаго.

Въ жемайтскомъ нарѣчіи употребляется своеобразное двойственное число. Основою дв ч. служитъ именительный падежъ. Къ этой основѣ прибавляются окончанія дв. ч.; напр.:

Им., в., зв.	tuõdu výru	tiẽdvi žmóni
Род.	tuõdu-ms výru-ms	tiẽdvi-mš žmonim̃-s
Дат., твор.	tuõdu-m výru-m	tiẽdvi-m žmoni-m̃

Въ литовскомъ языкѣ есть немало словъ употребительныхъ только во множественномъ числѣ (pluralia tantum). Названія предметовъ, состоящихъ изъ нѣсколькихъ частей, — pluralia tantum, напр.: marškiniaĩ 'рубашка', kẽlinės 'штаны', švar̃kai 'зипунъ, армякъ', mìntuvai 'мяло', mastùvai 'станъ, на которомъ приготовляется основа ткани', vytùvai' воробы', stãklės 'ткацкій станокъ', žìrklės 'ножницы', kãmanos 'узда', šlãjos 'дровни', rõgės 'дровни, сани', var̃tai 'ворота', dùrys 'двери'. Также pluralia tantum названія пирушекъ, праздниковъ и обрядностей, напр.: pabaigtùvės (жем. pabengtùvės) 'дожинки', lygtùvės 'сговоръ о цѣнѣ', láidotuvės 'похороны', koštùvės 'праздникъ приготовленія пива', inkurtùvės 'новоселье', išleistùvės 'проводы', skerstùvės 'праздникъ закалыванія свиньи', šeštìnės 'шестидесятница', sekmìnės 'семидесятница, семикъ', vainìkai 'праздникъ вѣнковъ = Boże ciało', devintìnės 'девятидесятница', į́vedybos 'обрядъ введенія въ церковь послѣ родовъ', derýbos 'sponsalia', lažýbos 'пари'; bėgtỹnės 'бѣга, wyścigi', muštỹnės 'драка', peštỹnės 'разногласіе, драка'. Названія городовъ, а также другихъ населённыхъ мѣстъ, часто бываютъ pluralia tantum, напр.: Šiauliaĩ 'Шавли', Telšiaĩ 'Тельши', Žarė̃nai 'Жораны', Kal̃tinėnai 'Колтыняны', Dùsetos 'Дусяты', Kamajaĩ 'Комаи', Paneriaĩ 'Понары', Pajúriai 'Поюри' и др.

Слѣдуетъ отмѣтить, что нѣкоторыя слова имѣютъ во множественномъ числѣ не то значеніе, какое является въ единственномъ, напр.: [1] rãtai 'currus, plaustrum': rãtas 'rota', [2] dúmai 'fumus': dúmas 'дворъ = kiẽmas', [3] pelenaĩ (жем. pelinaĩ) 'cinis': pẽlenas (жем. pẽlins) 'focus', [4] (žuviẽs) píenai 'молòка (у рыбьихъ самцовъ)': (kárvės) píenas 'молокò', [5] vãkarai 'occidens': vãkaras 'vespera' (nm. pl. vakaraĩ 'vesperae'), [6] rýtai 'oriens': rýtas 'tempus matutinum'.

Нѣкоторыя имена существительныя, въ другихъ языкахъ употребляющіяся въ единственномъ числѣ, въ литовскомъ извѣстны въ формѣ множественнаго числа, напр.: miẽžiai 'hordeum', kviečiaĩ 'triticum aest.', pūraĩ 'triticum hiemale' (accus. pl. pūrùs), ãvižos 'avēna', linaĩ 'linum', dùlkės 'pulvis' и др. Въ единственномъ числѣ эти слова обозначаютъ одно зёрнышко или одинъ стебелёкъ, одну пылинку: miẽžis, kvietỹs, pũras, avižà, lìnas, dùlkė, smiltìs 'одна пылинка песку'.

2. Избѣгая многократнаго повторенія имени субъекта, можемъ его замѣнить *мѣстоименіемъ*: àš 'я', tù 'ты', jìs 'онъ', tàs 'тотъ', šìs 'этотъ', šìtas 'вотъ этотъ', añs 'вотъ тотъ' и др.

За исключеніемъ личнаго мѣстоименія третьяго лица jìs jì, juõdu jiẽdvi, jiẽ jõs, всѣ остальныя личныя мѣстоименія могутъ пропускаться, особенно, когда они въ предложеніи не подчеркиваются. Вмѣсто àš sakaũ 'я говорю', tù sakaĩ 'ты говоришь', mẽs sãkome 'мы говоримъ' и т. д. можно говорить sakaũ, sakaĩ, sãkome, но вмѣсто jìs rãšo 'онъ пишетъ', jì rãšo 'она пишетъ', juõdu rãšo 'они оба пишутъ', jiẽdvi rãšo 'онѣ обѣ пишутъ', jiẽ rãšo 'они пишутъ', jõs rãšo 'онѣ пишутъ' нельзя говорить rãšo, потому что съ пропускомъ мѣстоименія становится неяснымъ кто rãšo. Но въ отвѣтахъ можно пропускать даже мѣстоименіе третьяго лица. На вопросъ ar̃ brólis rãšo? 'пишетъ ли братъ'? обыкновенно отвѣчаютъ rãšo. Равнымъ образомъ пропускается мѣстоименіе и при повелительномъ наклоненіи, напр.: eĩk šaliñ! 'пошолъ вонъ'!, eĩkite laũku или eĩkite orañ! 'идите на дворъ'! Но въ сильныхъ повелѣніяхъ (приказаніяхъ) мѣстоименіе не пропускается, напр.: eĩk tù šaliñ!, eĩkite jũs šaliñ (laũku)!

Надо избѣгать смѣшенія двухъ вопросительныхъ мѣстоименій: kuřs и katràs 'который'. Мѣстоименіе kuřs, kurì употребляется, когда идётъ рѣчь объ одномъ предметѣ изъ многихъ (qui), katràs же, когда говорится объ одномъ изъ двухъ (uter); напр.: kuřs dantìs? 'который зубъ?', kuřs piřštas? 'который палецъ?', но katrà akìs? 'который глазъ?', katrà ausìs? 'которое ухо?', katràs ántakis? 'которая бровь?' и т. д.

Támsta или tãmysta, plur. támstos или tãmystos, въ вѣжливомъ обращеніи замѣняетъ мѣстоименіе tù 'ты'. Это мѣстоименіе общаго рода; согласуется оно со сказуемымъ, какъ и tù: támsta žinaĩ 'Pan wie', támstos žinote 'Panowie wiecie'. Нѣкоторые литовцы, преимущественно занѣманскіе, вмѣсто támsta въ вѣжливомъ обращеніи употребляютъ слово põnas 'господинъ'.— Прусскіе литовцы даже къ одному человѣку при вѣжливомъ обращеніи говорятъ: sėskitės, jũs paĩlsite bestovėdami! 'садитесь, Вы устанете стоя!', употребляя множественное число вмѣсто единственнаго. Желая показать большое почтеніе, литовцы говорятъ въ глаза и за-глаза Jõ mýlista 'Jego mość = Его милость': Jùk Jõ mýlista mán prižadėjai 'вѣдь Ваша милость мнѣ обѣщала', Jõ mýlista šviesiáusias kunigáikštis liẽpė 'Его милость свѣтл. князь приказалъ', Jõ mýlista šviesiáusias žemaĩčių výskupas įsãkė 'Его милость свѣтл. епископъ Самогитскій повелѣлъ'. . .

Мѣстоименія имѣютъ три рода: мужескій, напр.: šìs, tàs, añs, tíekas 'tantus', tatràs 'тотъ изъ двухъ', женскаго, напр.: šì, tà, anà, tiekà, tatrà, и средняго, напр.: šitaĩ или šìt, antaĩ или añt 'ecce', tiktaĩ или tìkt 'только' (у Даукши tiektaĩ), tíek 'tantum'.

3. Имена *прилагательныя* имѣютъ двѣ формы: *неопредѣлённую* (indefinita forma), напр.: mãžas 'малый', báltas 'бѣлый', sẽnas 'старый', и *опредѣлённую* (definita forma), напр.: mažàsis, baltàsis, senàsis = жем. màžāsis, báltāsis, sènāsis (съ двумя удареніями). Опредѣлённая форма прилагательныхъ возникла путёмъ сложенія неопредѣлённой формы съ мѣстоименіемъ jìs, jì.

Чаще всего подлежащимъ въ прилагательныхъ бываютъ опредѣлённыя формы, напр.: juodàsis 'vélnias = чортъ', nelabàsis

'чортъ', ilgóji 'gyvãtė = змѣя', nedorój i 'piktóji dvasià = злой духъ' и др. Подлежащимъ могутъ быть иногда и неопредѣлённыя прилагательныя, но такія, которыя говорящими не сознаются какъ таковыя, напр.: áuksinas 'złoty = монета, цѣною въ 15 или 30 коп.', žą̃sinas 'гусакъ' (первоначально это слово значило 'имѣющій много гусей'; ср. pur̃vinas 'грязный', sãkinas 'испачканный смолою', taũkinas 'сальный', miltinas 'испачканный мукою', var̃ginas' полный горя' и др.), añtinas 'селезень'=жем. pỹlinas и др.

Средній родъ въ литовскомъ сохранился только въ мѣстоименіяхъ и прилагательныхъ. Средній родъ отъ имёнъ прилагательныхъ образуется слѣдующими четырьмя способами:

α) Въ прилагательныхъ съ основами на *u* среднимъ родомъ служитъ чистая основа: gailùs 'жалкій; жалѣющій; ѣдкій' муж. р., gailì жен. р., gailù (и gaĩlu) сред. р.: drąsùs 'смѣлый' муж. р., drąsì жен. р., drąsù сред. р. (греч. θρασύ) и др.

β) Въ прилагательныхъ съ основами на *a* окончаніемъ средняго рода (nom., acc. sg.) нѣкогда было *-n*. Послѣ отпаденія конечнаго *-n* окончаніемъ средняго рода имёнъ прилагательныхъ и причастій въ жемайтскомъ нарѣчіи стало *-a*, напр.: víena 'unum, primo', añtra 'alterum, secundo', trẽčia 'tertium, tertio', ketvir̃ta 'quartum, quarto' и т. д.

γ) Чаще всего прилагательныя съ основами на *a* образуютъ средній родъ по аналогіи мѣстоименій, а склоненіе прилагательныхъ въ литовскомъ ничѣмъ не отличается отъ склоненія мѣстоименій; ср. дат. ед. gerám 'доброму', senám 'старому' съ tám 'тому' (но výrui 'мужу'), дат. мн. geríems 'добрымъ', seníems 'старымъ' съ tíems 'тѣмъ' (но výrams). Окончаніемъ средняго рода въ мѣстоименіяхъ служило *-d*; ср. лат. id, istud, illud. Это *-d* сохранилось въ словахъ id-añt и ad-añt 'auf dass, ut (finale)', но въ концѣ слова оно всюду, согласно законамъ литовскаго языка, исчезло. Нѣкогда при муж. р. šáltas 'холодный', šil̃tas 'тёплый', sveĩkas 'здоровый', жен. р. šaltà, šiltà, sveikà средній родъ звучалъ какъ *šáltad, *šil̃tad, *sveĩkad. Изъ послѣднихъ формъ, послѣ отпаде-

нія конечнаго *-d*, произошли аукштайтскія формы šálta, šiĩta, sveĩka, жемайтскія šált, šiĩt, sveĩk.

б) Средній родъ причастій въ аукштайтскихъ говорахъ образуется при помощи мѣстоименнаго окончанія *-d*, въ жемайтскихъ же — при помощи именного окончанія *-m* (*-n*), напр.: čià žmonių̃ važiúota 'оказывается (по нѣкоторымъ даннымъ можно заключать), что здѣсь ѣхали (проѣзжали) люди', гдѣ форма važiúota въ аукштайтскихъ говорахъ восходитъ къ *važiúota-d, въ жемайтскихъ же — къ *važiúota-m; ср. др.-инд. itara-d и itara-m nom. et acc. sg. neutr.

Предложенія личныя и безличныя.

a) Въ тѣхъ предложеніяхъ, въ которыхъ сказуемымъ служитъ *безличный* глаголъ (verbum impersonale), подлежащее отсутствуетъ, напр.: témsta 'темнѣетъ', tẽmo 'темнѣло', tems̃ 'будетъ темнѣть'; brékšta 'смеркается', švìñta 'свѣтаетъ', aũšta 'появляется заря', sniñga 'падаетъ снѣгъ', lỹja (жем. lŷn) 'идётъ дождь', žaibúoja (жем. žíebus mèt) 'сверкаетъ молнія', krùšą bẽria 'падаетъ градъ' и др.

b) Пропускается подлежащее, всѣмъ хорошо извѣстное, напр., въ такихъ предложеніяхъ, какъ: šį̃ mẽtą, sãko, bùs giedrà 'въ этомъ году, говорятъ, будетъ хорошая погода', гдѣ при sãko подразумѣвается žmónės 'люди'.

c) Подлежащее неясно въ такихъ предложеніяхъ, какъ, напр.: išeĩsi neválgęs, pareĩsi išálkęs 'выйдешь не ѣвши, придёшь проголодавшись'.

Въ другихъ языкахъ для выраженія подлежащаго въ такихъ предложеніяхъ какъ b) и c) служитъ неопредѣленное мѣстоименіе; ср. нѣм. man sagt, франц. on dit.

Въ литовскомъ иногда вмѣсто неяснаго подлежащаго употребляется существительное žmogùs 'человѣкъ', напр.: žmogùs nenóri vìs dejúoti 'не хочешь постоянно горевать'.

d) Желая сказать слушателямъ нѣчто имъ непріятное, упо-

требляютъ вмѣсто мѣстоименія jũs неясное подлежащее mẽs, напр.: mẽs čià nusidė́jome 'вы провинились'.

Падежъ подлежащаго.

Подлежащее обыкновенно стоитъ въ *именительномъ* падежѣ. Но въ отрицательныхъ предложеніяхъ подлежащимъ можетъ быть и *родительный* падежъ, напр.: čià niẽko (жем. nẽko) nėrà 'здѣсь нѣтъ никого', nėrà žmogaũs, kur̃s tõ nežinótų 'нѣтъ человѣка, который бы этого не зналъ'. Впослѣдствіи увидимъ, что иногда даже *винительный* падежъ можетъ быть подлежащимъ; ср. такое предложеніе, какъ: sãko, kaimýną mìrus 'говорятъ, что сосѣдъ умеръ'.

Сказуемое.

Сказуемымъ въ предложеніи можетъ быть: 1) имя, точнѣе говоря, имя существительное, прилагательное, числительное, и 2) глаголъ.

1. При *именномъ* сказуемомъ для соединенія подлежащаго со сказуемымъ нужна связка (copula). Связкою служитъ глаголъ esù 'sum', buvaũ 'fui', búsiu 'ero', búti 'esse'. Связка пропускается въ слѣдующихъ двухъ случаяхъ: 1) когда ею служитъ настоящее время (esù, esì...), напр.: àš žmogùs 'я человѣкъ', medùs saldùs 'mel est dulce', 2) когда ею бываетъ неопредѣлённое наклоненіе búti 'esse', напр.: jìs láukia pãvežamas 'онъ ждётъ, чтобы его подвезли', jìs nóri pãgiriamas 'онъ хочетъ, чтобы его похвалили', katė̃ nóri paglóstoma 'кошка хочетъ, чтобы её погладили'. Нельзя пропускать связки, когда ею бываетъ прошедшее или будущее время. Вмѣсто jìs bùvo žmogùs 'онъ былъ человѣкъ', medùs bùs saldùs 'мёдъ будетъ сладокъ' нельзя говорить, пропустивъ связку, jìs žmogùs, medùs saldùs.

Сказуемое со своимъ подлежащимъ *согласуется* въ родѣ и числѣ: какого рода подлежащее, такого рода должно быть и прилагательное сказуемое; также какого числа подлежащее, такого числа — и прилагательное сказуемое. Примѣры: medùs saldùs

'мёдъ сладокъ' муж. р., misà saldì' пивное сусло сладко' жен. р., ar̃ tàt gražù? 'красиво ли это?' сред. р., saldù ir̃ gražù ùž tėvų̃ žẽmę mir̃ti (мѣстоименія tàt, taĩ и неопредѣлённое наклоненіе — средняго р.), tù greĩtas 'ты быстръ' (говоря о мущинѣ), tù greità 'ты быстра' (о женщинѣ), jũs greitì и jũs greĩtos 'вы быстры', var̃tai atkilì 'ворота отворены', dùrys ãtviros 'двери открыты'.

Мужескому роду отдаётся предпочтеніе передъ женскимъ; поэтому говорится tė̃vas, mótyna, duktė̃ ir̃ sesuõ sveikì 'отецъ, мать, дочь и сестра здоровы'. Не говоримъ здѣсь sveĩkos, потому что одно изъ подлежащихъ мужескаго рода.

Если въ предложеніи два подлежащихъ, стоящихъ каждое въ единственномъ числѣ, то сказуемое должно принять форму двойственнаго числа, напр.: tė̃vas ir̃ mótyna abùdu sveikù. Въ тѣхъ говорахъ, въ которыхъ исчезло двойственное число, въ подобныхъ предложеніяхъ употребляютъ множественное число: tė̃vas ir̃ mótyna sveikì.

При подлежащемъ существительномъ единственнаго числа, обозначающемъ не одинъ, но множество предметовъ или людей, сказуемое часто согласуется не съ самимъ подлежащимъ, но съ его значеніемъ (constructio ad sententiam), напр.: šim̃tas žmonių̃ susivažiãvę 'говорятъ, что съѣхалось 100 людей'.

Сказуемое имя *существительное* очень часто не согласуется со своимъ подлежащимъ ни въ родѣ, ни въ числѣ; напр.: grúodas bãtams paėdà (или čerkšnà bãtams paėdà 'ледяная кора на снѣгу...') 'замёрзшая грязь быстро портитъ сапоги', var̃tai vãsarą, nósis žiẽmą — žmonių̃ var̃gas 'ворота лѣтомъ, носъ зимою — людское горе'. Когда сказуемымъ бываетъ имя существительное *mobile*, тогда нужно родъ сказуемаго согласовать съ родомъ подлежащаго; напр.: tàs výras gẽras pjovė̃jas 'этотъ мущина хорошій жнецъ', tà mergà gerà rišėjà 'эта дѣвушка хорошая связывательница (споповъ)'. Такое сказуемое иногда отличается отъ подлежащаго даже *падежомъ*, особенно при обозначеніи призванія, ремесла и т. п.; напр.: kuõ búsi? 'кѣмъ будешь?' — àš búsiu kùnigu, jìs bùs kareivjù 'я буду священникомъ, онъ будетъ солдатомъ'.

Примѣчаніе. Сказуемое *прилагательное* можетъ стоять только въ *именительномъ*, но никогда не въ творительномъ; напр.: tàs peĩlis gẽras 'этотъ ножъ хорошъ', tàs peĩlis bùs gẽras 'этотъ ножъ будетъ хорошъ'. По-литовски ни въ какомъ случаѣ нельзя сказать: tàs peĩlis bùs *gerù.

Причастіе служитъ сказуемымъ послѣ возвратныхъ глаголовъ: sakaũs sakiaũs sakýsiuos, tariúos tariaũs tarýsiuos, búsiuos búkis. Примѣры: jìs sãkos daũg žìnąs 'dicit se multa scire', jìs sãkos tę̃n bùvęs 'dicit se ibi fuisse', jì tãrias daũg gãlinti 'putat se multum posse', jìs tãrės kasžìką rãdęs 'putavit se magni momenti rem invenisse', búkis niẽko nežìnąs 'simula te nihil scire', jìs búsis niẽko negirdė́jęs 'simulat se nihil audivisse', ténkinaus išsprúdęs ìš jõ rañkų 'mihi gratum fuit, quod eius manus effugi', jì ténkinos sveĩką káilį beišnẽšusi.

Причастное сказуемое употребляется для выраженія *косвенной* рѣчи. Примѣры: jõ sūnùs mìręs 'mihi dixerunt, cognovi, vidi, eius filium esse mortuum', sūnùs beskaĩtąs, tévas berãšąs, duktẽ besiuvantì 'vidi filium legere, patrem scribere, filiam suere', bérnas rytój į̃ mìšką važiúosiąs 'operarium mihi dixerunt cras in silvam profecturum esse'.

Слѣдуетъ отмѣтить, что причастія дѣйствительнаго залога довольно часто замѣняются причастіями *страдательнаго* залога; напр.: вмѣсто čià žmogùs ẽjęs 'говорятъ, что здѣсь проходилъ человѣкъ', čià žmónės važiúoją 'говорятъ, что здѣсь люди проѣзжаютъ', tę̃n paũkštis tupė́jęs 'говорятъ, что тамъ сидѣла птица' говорятъ также и: čià žmogaũs eĩta, čià žmonių̃ važiúojama, tę̃n paũkščio tupė́ta. Ср. др.-инд. idam ẽšām ǯagdham 'čià jų̃ válgyta' (B. R. Sanskrit-Wb. III, 2).

Есть нѣсколько такихъ глаголовъ, *неопредѣленныя наклоненія* которыхъ могутъ быть въ предложеніи сказуемымъ. Эти глаголы суть слѣдующіе: girdė́ti 'слышать', matýti 'видѣть', regė́ti 'видѣть', pažìnti 'узнать'. Примѣры: kàs girdė́ti? 'quid novi?', jaũ namaĩ matýti 'domum iam conspicitur, iam oculis cerni potest', dár nematýti namų̃ 'domus oculis cerni nondum potest', dár

nepažìnti, kàd jaũ aũšta 'еще невидно, что восходитъ заря', stam̃būs dáiktai ir̃ iš tólo matýti 'крупные предметы видны и издали'.

Примѣчаніе. Для пониманія подобныхъ предложеній, надо знать, что неопредѣлённое наклоненіе есть (по происхожденію) настоящій *дательный* ед., такъ что matýti, girdėti и др. по значенію близки къ отглагольнымъ существительнымъ mãtymui, dėl mãtymo 'для видѣнія', girdėjimui, dėl girdėjimo 'для слышанія'. Говоря tę̃n mẽdis matýti высказываемъ приблизительно то же самое, что и посредствомъ tę̃n mẽdis yrà dėl mãtymo, или mãtymui, или tę̃n mẽdį gãli matýti.

2. Чаще всего бываетъ сказуемымъ *глаголъ.*

Глагольное сказуемое согласуется со своимъ подлежащимъ въ *лицѣ,* напр.: àš rašaũ 'я пишу', tù rašaĩ 'ты пишешь' и támsta rašaĩ 'Вы пишете', mẽs rãšome 'мы пишемъ', jũs rãšote 'вы пишете', mùdu или vèdu rãšova 'мы оба пишемъ', jùdu rãšota (жем. jùdu rãšotau) 'вы оба пишете'.

Слѣдуетъ отмѣтить, что въ литовскомъ языкѣ третье лицо *единственнаго* числа замѣнило собою третье лицо остальныхъ чиселъ, т. е. двойственнаго и множественнаго; напр.: výras rãšo, dù výru rãšo, keturì výrai rãšo. Это явленіе очень древнее. Такъ говорятъ во всѣхъ безъ исключенія литовскихъ говорахъ, такъ говорятъ латыши и нѣкогда говорили пруссы, соплеменные литовцамъ.

Своеобразный способъ согласованія глагола-сказуемаго съ подлежащимъ станетъ намъ понятнымъ, когда мы узнаемъ, что и въ литовскомъ языкѣ, какъ и въ другихъ родственныхъ языкахъ, нѣкогда было много имёнъ существительныхъ *средняго* рода. Множественное число имёнъ средняго рода мало чѣмъ отличается отъ единственнаго числа собирательныхъ существительныхъ; поэтому если подлежащимъ является имя существительное *множественнаго* числа *средняго* рода, то при нёмъ сказуемое

можетъ стоять въ *единственномъ* числѣ. Такъ, напр., греки говорятъ: *τὰ πράγματα* (nm. pl. neutr.) *καλά ἐστιν* (3 pers. sing.) 'opera pulchra *sunt*' (въ дословномъ переводѣ: 'opera pulchra *est*'). Нѣкогда литовцы, когда въ ихъ языкѣ существовали имена средняго рода и ещо чувствовалось, что, напр., trýlika (жем. trýleka) есть им. множественнаго ч. средняго рода, могли говорить trýlika rãšo 'tredecim scribunt'. Послѣ потери имёнъ существительныхъ средняго рода подобное согласованіе было распространено и на такія предложенія, подлежащимъ въ которыхъ были имена мужескаго и женскаго рода.

Въ глаголахъ различаемъ три *залога:* дѣйствительный, возвратный и страдательный.

Дѣйствительный залогъ показываетъ дѣйствіе либо переходящее съ субъекта на другой предметъ, напр.: nešù 'несу', dìrbu 'дѣлаю', rašaũ 'пишу', либо не переходящее, напр.: stóvju 'стою', sė́džiu 'сижу', gulìù 'лежу'. Глаголы перваго рода называемъ *переходными*, глаголы же второго рода — *непереходными*.

Возвратный залогъ выражаетъ такое дѣйствіе, которое возвращается на самого субъекта или совершается въ его пользу. Въ возвратныхъ глаголахъ нужно различать двѣ категоріи: винительно-возвратные (reflexivum directum) и дательно-возвратные (reflexivum indirectum) глаголы. *Винительно-возвратные* глаголы суть переходные глаголы, сложенные съ винительнымъ падежомъ возвратнаго мѣстоимѣнія si 'se'; напр.: prausiúo-s(i) 'моюсь = prausiù savè', nu-si-praũsiu 'помоюсь = nu-praũsiu savè', ap-si-darýti или ap-si-vil̃kti švar̃kais 'одѣться', ap-si-rėdýti 'нарядиться', skùstie-s(i) 'бриться', švi̇̃estie-s(i) 'наряжаться по праздничному' и др... *Дательно-возвратные* глаголы это тѣ же самые переходные глаголы, что и въ первой категоріи, но соединённые съ дательнымъ возвратнаго мѣстоимѣнія si 'sibi'; напр.: perkúo-s(i) 'perkù sáu = покупаю себѣ', nu-sì-pirkau árklį 'я купилъ себѣ лошадь', riekiúo-s(i) 'рѣжу себѣ (хлѣбъ)', vežúo-s(i) 'везу себѣ', nešúo-s(i) 'несу себѣ' и др.. — Менѣе важны слѣдующія категоріи возвратныхъ глаголовъ: *отложительные* (verba

deponentia), напр.: juokiúos 'смѣюсь', gailiúos 'жалѣю, каюсь', džiaugiúos 'радуюсь', и *взаимные*, показывающіе, что дѣйствіе происходитъ между нѣсколькими лицами или предметами, напр.: mùšties sù kuõ 'драться съ кѣмъ-н.', pjáuties 'грызться, идти на ножахъ', lieties 'браниться' и др..

Отъ (старой категоріи) *страдательнаго* залога въ литовскомъ сохранились только одни причастія: dìrbamas 'дѣлаемый', rãšomas 'который пишутъ', dìrbtas 'дѣланный', rašýtas 'писанный', dìrbtinas 'который слѣдовало бы дѣлать', rašýtinas 'который слѣдовало бы писать'. Путёмъ сложенія этихъ причастій съ глаголомъ esù 'sum', buvaũ, búsiu, búti образуются формы страдательнаго залога; напр.: tà tvorà músų tvertà 'этотъ заборъ нами гороженъ', namaĩ tévo bùvo statýti 'домъ былъ построенъ отцомъ'. Но чаще всего вмѣсто страдательныхъ формъ употребляются дѣйствительныя: mẽs tą̃ tvõrą tvẽreme, tuõs namùs tévas stãtė.

Въ глаголахъ различаемъ три *времени:* настоящее, прошедшее и будущее; напр.: dìrbu 'я дѣлаю', dìrbau 'я дѣлалъ', dìrbsiu 'я буду дѣлать'. Прошедшихъ временъ въ литовскомъ цѣлыхъ четыре: 1) imperfectum: dìrbau, 2)praeteritum frequentativum: dìrbdavau, 3) perfectum: esù dìrbęs и 4) plusquamperfectum: buvaũ dìrbęs. Будущихъ временъ тоже не одно, но два: 1) futurum primum: dìrbsiu, 2) futurum exactum: búsiu dìrbęs. Итакъ, временъ всего будетъ семь: 1) praesens, 2) imperfectum, 3) praeteritum frequentativum, 4) perfectum, 5) plusquamperfectum, 6) futurum primum и 7) futurum exactum.

Говоры литовскаго языка.

Въ настоящее время число людей, говорящихъ по-литовски, около двухъ милліоновъ. Они живутъ на большой территоріи, образующей четыреугольникъ, на углахъ котораго лежатъ города: Либава (Liepója), Двинскъ (Dünaburg), Гродно (Gardinas) и Лабіау (Labguvà). До самихъ этихъ городовъ литовскія поселенія не доходятъ.

Хотя всѣ литовцы говорятъ по-литовски, но не всѣ одинаково произносятъ слова: каждый на свой особый ладъ. Поэтому мы и говоримъ, что литовскій *языкъ* распался на *нарѣчія* и *говоры*. Прежде всего литовскій языкъ состоитъ изъ двухъ крупныхъ *нарѣчій*: *аукштайтскаго*, или верхне-литовскаго, и *жемайтскаго*, или нижне-литовскаго (въ географическомъ отношеніи).

Аукштайты живутъ въ восточной и южной частяхъ выше описаннаго четыреугольника, *жемайты* же — въ западной и сѣверной частяхъ. Граница, отдѣляющая жемайтское нарѣчіе отъ аукштайтскаго, идётъ по линіи, начинающейся отъ Курляндской (Kur̃šas) границы и идущей черезъ мѣстечки: Вегеры (Vegẽriai), Крупе (Kruopjai), мимо г. Шавель (Šiauliaĩ) черезъ почт. ст. Бубье (Būbjaĩ) прямо къ г. Россіенамъ (Raséiniai); оттуда, съ поворотомъ на юго-западъ, черезъ Таурогенъ (Taurag̃ė) къ Прусской границѣ, въ Пруссіи до рѣки Нѣмана (Nẽmunas), затѣмъ Нѣманомъ вплоть до Балтійскаго моря (Jū́ra). На востокъ и югъ отъ этой линіи господствуютъ говоры верхне-литовскаго, или аукштайтскаго нарѣчія, на западъ и сѣверъ отъ нея — говоры нарѣчія нижне-литовскаго, или жемайтскаго.

Фонетическіе критеріи того и другого нарѣчія—слѣдующіе: звукосочетанія *tja*, *tjai*, *dja*, *djai* и долгіе монофтонги *ė* и *o*.

Аукштайтами называются тѣ литовцы, которые пралитовскія звукосочетанія *tja*, *tjai*, *dja*, *djai* произносятъ какъ *če*, *čei* (иные *čia*, *čiai*), *dže*, *džei* (иные *džia*, *džiai*) и *ė* какъ узкое долгое *ē*, равное нѣмецкому *ē*, напр., въ словахъ See, Reh, или французскому *é* fermé.

Жемайтами называются тѣ литовцы, которые *tja*, *tjai*, *dja*, *djai* измѣнили въ *te*, *tei*, *de*, *dei* и *ė* произносятъ какъ дифтонгъ *ie*.

Пралитовскія формы *platjam 'широкому', *jautjams 'воламъ', *jautjai 'волы', *jautjais 'волами', *medjams 'деревьямъ', *medjai 'деревья' въ аукштайтскихъ говорахъ измѣнились въ plačém jáučems, jáučei, jáučeis или plačiám, jáučiams, jáučiai, jáučiais; mẽdžems, mẽdžei или mẽdžiams, mẽdžiai, въ жемайт-

скихъ же — въ platém, jáutems, jáutei или jáutē, jáuteis или jáutēs, mèdems, mèdei или mèdē.

Пралитовскія слова sḗkla 'сѣмена', sḗti 'сѣять', dḗti 'класть' произносятся въ аукштайтскомъ нарѣчіи какъ sḗkla, sḗti, dḗti, съ узкимъ долгимъ *ē*, въ жемайтскомъ же — síėkla, síėti, díėti, съ дифтонгомъ *iė*.

Монофтонгъ *o* въ аукштайтскихъ говорахъ произносится монофтонгически, какъ болѣе или менѣе узкое *ō*, въ жемайтскихъ же—дифтонгически, какъ *uo*: напр.: brólis 'братъ'=аукшт. brǒlis, жем. brúolis.

Аукштайтское и жемайтское нарѣчія распадаются каждое на три *поднарѣчія*.

Аукштайтскія поднарѣчія суть слѣдующія: 1) *западное* въ большей части прусской Литвы, въ сѣверной и юго-западной частяхъ Сувалкской губ., въ аукштайтскихъ областяхъ Ковенской губерніи вплоть до рѣкъ Шушвы (Šušvìs,-iẽs) и Невяжи (Nevė́žis,-ies), 2) *среднее:* въ Ковенскомъ уѣздѣ, на востокъ отъ названныхъ рѣкъ, 3) *восточное:* въ уѣздахъ Поневѣжскомъ (Panevėžỹs), Вилкомирскомъ (Ukmergẽ или Vilkamergẽ), Новоалександровскомъ (Ežerė́nai), въ Виленской (Vìlnius), Гродненской (Gar̃dinas) и восточныхъ частяхъ Сувалкской губ..

Жемайтскія поднарѣчія: 1) *югозападное:* въ сѣверозападной части восточной Пруссіи, особенно въ Клайпедскомъ, или Мемельскомъ (Klaĩpėda) округѣ, 2) *сѣверозападное*: почти во всёмъ Тельшевскомъ, въ западной части Шавельскаго, въ зап. приходахъ Россіенскаго уѣзда Ковенской губ. и въ Полангенскомъ (Palangà) приходѣ Курляндской губ., 3) *юговосточное*: въ большей части Россіенскаго, въ частяхъ Шавельскаго, Тельшевскаго уѣздовъ и въ сѣверозападной Пруссіи.

Фонетическими критеріями для *аукштайтскихъ* поднарѣчій служатъ: a) дифтонги *am*, *an* и *em*, *en* и b) звукосочетаніе *lė*.

Западные аукштайты *a* и *e* дифтонговъ *am*, *an* и *em*, *en* произносятъ какъ чисто-ртовыя *a* и *e*, а въ звукосочетаніи *lė* соглас-

ный *l* они произносятъ какъ «среднее» *l*, равное нѣмецкому *l*, напр., въ словѣ lesen.

Средніе аукштайты *a* и *e* названныхъ дифтонговъ произносятъ такъ же, какъ и западные аукштайты, но *lė* въ ихъ произношеніи имѣетъ «твёрдое» *l* (какъ въ словѣ laũkas 'поле'), какъ и у восточныхъ аукштайтовъ.

Восточные аукштайты произносятъ *a* и *e* дифтонговъ *am̃*, *añ* и *em̃*, *eñ* «нечисто» и *l* передъ *ė* измѣняютъ въ «твёрдое» *l* (= *ł*).

Слова ram̃tis 'подпорка', lañkas 'дуга', tem̃pti 'тянуть', tveñkti 'запруживать'; lė̃kti 'летѣть, бѣжать', kalbėti 'говорить', произносятъ *аукштайты*:

a) *западные* какъ: ram̃tis, lañkas, tem̃pti, tveñkti, l̩ė̃kti, kal̩bėti (l̩ = «среднему» *l*);

b) *средніе* какъ: ram̃tis, lañkas, tem̃pti, tveñkti, łė̃kti, kałbėti (*ł* = «твёрдому» *l*);

c) *восточные:* одни какъ — rọm̃tis, lọñkəs, tẹm̃pti, tvẹñkti, другіе — rum̃tys, luñkas, tim̃pti, tviñkti, съ широкими *u* и *i*, третьи — rụm̃tys, lụñkas, tị̃mti, tvịñkti, съ узкими *u* и *i*. Всѣ восточные аукштайты произносятъ łė̃kti, kałbėti, съ «твёрдымъ» *l*.

Слѣдуетъ отмѣтить, что между среднимъ и восточнымъ аукштайтскими поднарѣчіями существуютъ *переходные говоры*. Въ линковскомъ (Liñkuvà) и погирскомъ (Pagirỹs) переходныхъ говорахъ сильноначальные дифтонги *ám*, *án* и *ém*, *én* произносятся съ «чистыми» гласными *a* и *e* на средне-аукштайтскій ладъ: sámtys 'уполовникъ', lángas 'окно', pémpė 'пиголица', péntis 'обухъ', между тѣмъ какъ въ тѣхъ же самыхъ дифтонгахъ подъ восходящимъ (сильноконечнымъ) удареніемъ *a* и *e* измѣняются въ *ọ* и *ẹ*: rọm̃tys, lọñkas, tẹm̃pti, tvẹñkti.

Въ меречскомъ (Merkìnė, Трокскаго у.) говорѣ и въ нѣкоторыхъ говорахъ восточныхъ окраинъ Сувалкской губ. на восточно-аукштайтскій ладъ произносятся только старыя «носовыя» *ą* и *ę* подъ восходящимъ (сильноконечнымъ) удареніемъ и при отсутствіи ударенія; напр.: ũsũ изъ ą̃są 'ушко', žũsis изъ žą̃sis 'гусь', skỹsta изъ skę̃sta 'тонетъ', ũžuolýnas изъ ą̃žuolýnas 'дубнякъ', añgũ

изъ añgą, kadù изъ kadą̀ 'когда', tadù изъ tadą̀ 'тогда', kálni изъ kálnę 'въ горѣ', gałì изъ galę̀ 'въ концѣ'.

Фонетическими критеріями для *жемайтскихъ поднарѣчій* служатъ дифтонги *ie* (=ī, ё) и *uo* (=ū). Эти дифтонги произносятъ жемайты:

a) *югозападные* какъ долгіе, «узкіе» монофтонги ē̦ и ō̦;

c) *сѣверозападные* какъ дифтонги *e̦i* и *o̦u*;

c) *юговосточные* какъ долгіе монофтонги *ī* и *ū*.

Слова dienà 'день', piemuõ 'пастухъ', dúona 'хлѣбъ' въ жемайтскихъ говорахъ произносятся какъ: a) dē̦na, pē̦mō, dō̦na, b) de̦ina, pẽ̦imo̦ũ, dó̦una, c) dīnà, pīmũ, dūna.

Примѣчаніе. Дифтонги *am*, *an* и *em*, *en* служатъ фонетическими критеріями дѣленія жемайтскаго нарѣчія на говоры. Начиная отъ южной границы жемайтскаго нарѣчія вплоть до м. Жвингъ (Žviñgiai) гласные *a* и *e* въ названныхъ дифтонгахъ произносятся такъ же, какъ и въ западномъ и средне-аукштайтскомъ поднарѣчіяхъ, т. е. какъ «чисто-ртовыя» *a* и *e*. Въ говорахъ, лежащихъ къ сѣверу отъ Жвингъ, *a* и *e* названныхъ дифтонговъ измѣняются въ *o̦* и *e̦*. Большинство тельшевскихъ жемайтовъ въ этихъ случаяхъ имѣетъ тоже *o̦* и *e̦*. Въ жемайтскихъ говорахъ западной окраины Тельшевскаго уѣзда дифтонги *am*, *an* и *em*, *en*, какъ и въ большинствѣ восточно-аукштайтскихъ говоровъ, измѣнились въ *um*, *un* и *im*, *in*, съ узкими *u* и *i* [1]).

Поднарѣчія распадаются на *говоры*. Такъ, напр., *сѣверозападное* жемайтское поднарѣчіе можно раздѣлить на три говора,

1) Въ Салантахъ (Salantaĩ), Полангенѣ (Palangà) и Масядахъ (Mósėdis) дифтонги *am*, *an* и *em*, *en* не совпали съ *um*, *un* и *im*, *in*. Такихъ жемайтскихъ говоровъ, въ которыхъ вмѣсто *an* и *en* произносилось бы *un* и *in* съ «узкими» *u* и *i*, повидимому, не существуетъ. *Примѣчаніе переводчика.*

основываясь на произношеніи пралитовскихъ звукосочетаній *tj* и *dj* въ положеніи передъ *au*, *u*, *ui* и *o*. Въ однихъ говорахъ произносятъ, напр.: maṭáu 'я видѣлъ', veḍáu 'я вёлъ' (около Дорбянъ), въ другихъ — maçáu, veʒ́áu (около Вевиржанъ-Veivìrženai = діал. Vãvẹ́ržẹnā), въ третьихъ — mačáu, vež́áu (около Ретова, Тельшъ), хотя во всѣхъ этихъ говорахъ произносятъ pẹ̀imọ̃ 'piemuõ, пастухъ'.

Въ близкомъ родствѣ съ литовцами находятся *латыши* (lãtvjai) и *пруссы* (prū́sai). Прошло съ тѣхъ поръ уже двѣсти лѣтъ, какъ пруссы онѣмечились, латыши же и по сей день здравствуютъ; они живутъ по обѣ стороны Зап. Двины (Daugùvà). Пруссы жили въ области, лежащей между рѣкою Вислою и г. Кенигсбергомъ.

Въ *латышскомъ* языкѣ *k* и *g* въ положеніи передъ гласными передняго ряда измѣнились въ *c* и *dz* (= ʒ). Вмѣсто kir̃vis 'топоръ', genỹs 'дятелъ', kèpti 'печь', gérti 'пить' латыши говорятъ cir̂vis, dzenis, cept, dzer̂t. Изъ старыхъ *tj* и *dj* въ латышскомъ развились *š* и *ž*; напр., гдѣ литовцы произносятъ bríedžio, латыши говорятъ briêža 'оленя'. Въ латышскомъ не терпимы *an* и *en* передъ согласными, поэтому такія слова, какъ rankà 'рука', penkì 'пять', тамъ произносятся какъ ruòka, pìeci.

Прусскій языкъ сохранилъ много древнихъ чертъ. Въ нёмъ сохранились безъ измѣненія сочетанія *tj* и *dj*, что можно заключить изъ прусскаго слова medione = лит. medžiõnė 'охота'. Въ прусскомъ сохранились нѣкоторыя весьма древнія формы словъ, напр.: kasmu 'кому' = лит. kám, stesmu = лит. tám 'тому'.

Подобно тому какъ всѣ литовскія нарѣчія, поднарѣчія и говоры произошли отъ одного праязыка, такъ точно и языки литовскій, латышскій и прусскій должны были развиться изъ одного общаго праязыка, который мы называемъ *айстійскимъ*. Примѣромъ айстійскаго праязыка можетъ служить хотя бы названіе «отца» *tãvas, изъ которого произошли лит. tė̃vas, латыш. tēvs и прус. tāvs. Это слово не извѣстно ни одному другому языку.

Айстійскій праязыкъ, предокъ прусскаго, латышскаго и ли-

товскаго языковъ, есть одинъ изъ членовъ индоевропейской семьи языковъ. Индоевропейская семья языковъ заключаетъ въ себѣ десять слѣдующихъ вѣтвей: индійскую, персидскую, армянскую, греческую, албанскую, италійскую, кельтскую, германскую, славянскую и айстійскую. Авг. Шлейхеръ полагалъ, что индоевропейскій праязыкъ, названный нѣмцами, въ погонѣ за пустою славою, индогерманскимъ, прежде всего распался на два языка, изъ которыхъ одинъ былъ праязыкомъ германцевъ, славянъ и айстійцевъ (айстовъ), другой — праязыкомъ индійцевъ, персовъ, армянъ, грековъ, албанцевъ, италійцевъ и кельтовъ. Съ теченіемъ времени первый праязыкъ образовалъ изъ себя два языка: германскій и славяно-айстійскій праязыки; второй также распался на два языка, изъ которыхъ одинъ былъ праязыкомъ индійцевъ и персовъ, другой — праязыкомъ грековъ, италійцевъ и кельтовъ. Затѣмъ и эти праязыки распались на нѣсколько языковъ: индо-персидскій праязыкъ выдѣлилъ изъ себя два языка: индійскій и персидскій; греко-итало-кельтскій праязыкъ—три: греческій, латинскій и кельтскій; но славяно-айстійскій праязыкъ нѣкоторое время оставался еще единымъ, и распаденіе его на два языка, славянскій и айстійскій, произошло гораздо позже, чѣмъ распаденіе остальныхъ праязыковъ.

Это ученіе Шлейхера о развѣтвленіи индоевропейскаго праязыка было построено поспѣшно и преждевременно, когда еще индоевропейскіе языки не были достаточно изучены. Въ наши дни ученые признаютъ близнецами только одну пару праязыковъ: индійскій и персидскій, всѣ же восемь остальныхъ праязыковъ они считаютъ находящимися въ одинаковой степени родства между собою. Ошибочно думать, будто славянскій и айстійскій праязыки — близнецы: айстійскій праязыкъ есть такой же братъ славянскаго праязыка, какъ и остальныхъ праязыковъ индоевропейской семьи языковъ. — Отмѣтимъ, что̀ по этому поводу говоритъ извѣстный языковѣдъ Дельбрюкъ: «Надо скептически относиться ко всѣмъ группировкамъ индоевропейскихъ

языковъ, которыя до сихъ поръ были дѣлаемы учоными, за исключеніемъ одной лишь азіятской группы языковъ». Einleitung zum Sprachstudium, стр. 139.

Изслѣдованіемъ и описаніемъ литовскаго языка занималось много учоныхъ. Намъ надо сказать нѣсколько словъ о грамматикахъ литовскаго языка Шлейхера и Куршата.

Знаменитый изслѣдователь индоевропейскихъ языковъ Августъ Шлейхеръ издалъ свою грамматику въ 1856 г. въ Прагѣ подъ слѣдующимъ заглавіемъ: Litauische Grammatik von August Schleicher. Спустя двадцать лѣтъ вышла въ свѣтъ грамматика Фридриха Куршата — Grammatik der Littauischen Sprache von Dr. Friedrich Kurschat. Halle 1876. Въ названныхъ грамматикахъ подробно описанъ языкъ Прусской Литвы. Но знакомство съ этими грамматиками весьма полезно даже тому, кто хочетъ изучать говоры Русской Литвы (Didėji Lietuvà).

Въ грамматикѣ Шлейхера читатель найдётъ вполнѣ научное изложеніе фактовъ языка, ясное и вѣрное объясненіе формъ словъ. Но какъ нѣмецъ, Шлейхеръ не могъ вполнѣ разобраться въ литовскихъ звукахъ. Для поясненія сказаннаго достаточно привести слѣдующія двѣ его ошибки:

a) Шлейхеръ не вполнѣ отличалъ сильноначальные гласные отъ сильноконечныхъ. Онъ различалъ, напр., дифтонги съ *a* и *e* въ первой части, въ остальныхъ же дифтонгахъ и во всѣхъ долгихъ монофтонгахъ различіе интонацій для Шлейхера не существовало. Aũšti 'свѣтлѣть' и áušti 'стынуть', sveĩkas 'здоровый' и svéikinti 'здороваться', vaĩrą 'campanam' и vároą 'spicam' и другія слова съ подобнымъ звуковымъ составомъ Шлейхеръ различалъ, но зато въ такихъ словахъ, какъ giñti 'гнать' и gìnti 'защищать', sũris 'salsitas' и súris 'caseus', gỹriai 'laudes' и gýrei 'laudasti' и въ др. под., онъ не слышалъ различія въ интонаціи.

b) Шлейхеръ не могъ найти различія между звукосочетаніями *čiau*, *džiau*, *čiu*, *džiu* и др. (съ «мягкими» *č* и *dž* = ǯ) и *čau*, *džau*, *ču*, *džu* и др. (съ «твердыми» *č* и *dž*). Шлейхеръ пишетъ, напр.: maczaú, vedżaú, jáuczu, médżu тамъ, гдѣ ему слѣдовало бы пи-

сать macziaú, vedžiaú, jáuczin, médžiu, потому что такъ произносятъ литовцы, въ говорахъ которыхъ *tj* и *dj* измѣнились въ *č* и *dž*.

Куршатъ, какъ природный литовецъ, лучше разобрался въ литовскихъ интонаціяхъ и звукахъ. Но зато Куршатъ въ своей грамматикѣ и словарѣ безпощаднымъ образомъ смѣшиваетъ *uo* съ *o*, *ie* съ *ė*. Въ сочиненіяхъ Куршата сплошь да рядомъ находимъ двойныя написанія, такія, какъ, напр.: ũras и óras, nógas и nũgas вмѣсто единственно правильныхъ óras 'воздухъ' и nũgas (= núogas) 'голый'. Вмѣсто lieminõ 'стволъ, тулово', liẽpti 'приказывать' Куршатъ пишетъ lėmuõ, lẽpti, съ такимъ *ė*, какъ и въ словахъ dė́ti 'класть', sė̃kla 'зерно'. Вмѣсто «носовыхъ» *į* и *ų* нерѣдко Куршатъ пишетъ «чистыя» *y* и *ū*; напр., вмѣсто gįsla 'жила'[1]), mįslė̃ 'загадка' у него находимъ gýsla, myslė̃. Всѣ эти ошибки вызваны тѣмъ, что въ тильзитскомъ говорѣ, который зналъ Куршатъ, вполнѣ совпали между собою *uo* съ *o*, *ie* съ *ė*, *į* съ *y*, *ų* съ *ū*. Пользуясь грамматикою Куршата, мы берёмъ изъ нея только то, что можемъ признать вѣрнымъ, ошибокъ же Куршата мы не принимаемъ, но оправдываемъ ихъ тѣмъ, что «humanum est errare».

Грамматика состоитъ изъ двухъ частей. Въ первой части изучаются слова, взятыя въ отдѣльности (не въ предложеніи), во второй же части говорится о соединеніи словъ въ предложенія. Первая часть грамматики называется *этимологіею* (Formenlehre), потому что въ ней разсматриваются слова въ формальномъ отношеніи, вторая же — *синтаксисомъ*, потому что въ этой части изучаются согласованіе словъ между собою и соединеніе ихъ въ предложенія.

Первая часть грамматики распадается на два отдѣла: *фонетику* (фонологію), изучающую звуки и ихъ законы, и *морфологію*, изучающую измѣненіе словъ.

---

1) Gįsla (жем.) восходитъ къ общелитовской формѣ gýsla. См. выше, стр. 13.
Примѣчаніе переводчика.

Фонетика.

Языкъ состоитъ изъ предложеній, предложенія состоятъ изъ словъ, слова изъ слоговъ, слоги изъ звуковъ.

Звукомъ называется нерасчленимая частичка человѣческаго артикулированнаго голоса, напр.: *a*, *i*, *s* и др. Звуки дѣлятся на: *гласные*, *полугласные* и *согласные*.

Дѣленіе звуковъ на три категоріи станетъ намъ понятнымъ, когда мы познакомимся съ составными частями говорильнаго аппарата. Говорильный аппаратъ состоитъ изъ двухъ частей: голосовыхъ связокъ въ гортани и резонатора. Резонаторъ состоитъ также изъ двухъ частей: полости рта и полости носа. Наконецъ, въ полости рта различаемъ нѣсколько мѣстъ: 1) мягкое нёбо, 2) твёрдое нёбо: a) болѣе удалённое отъ губъ или заднее, b) переднее, 3) предзубье и 4) губы.

Гласнымъ называется чистый звукъ, производимый выдыхательнымъ токомъ, выходящимъ изъ лёгкихъ черезъ щель, образуемую голосовыми связками, и производящимъ треніе объ эти связки. Та или иная форма резонатора различно измѣняетъ звукъ, отчего и происходятъ разные гласные, напр.: *a*, *e*, *i*, *u* и др.

Полугласными называются такіе звуки, которые одинаково бываютъ и гласными и согласными, напр.: *l*, *m*, *n*, *r*, *j*, *v*. Въ положеніи передъ согласными и въ концѣ слова полугласные становятся гласными, но передъ гласными являются согласными, потому что въ послѣднемъ случаѣ при произношеніи однихъ полугласныхъ нуженъ полный затворъ въ извѣстной части рта, при другихъ — сильное сближеніе артикулирующихъ органовъ.

Согласнымъ называется шумъ, производимый выдыхательнымъ токомъ, голосовымъ или безголоснымъ, который встрѣчаетъ на своемъ пути преграду или въ видѣ полнаго затвора, или въ видѣ тѣснины, оставляющей узкую щель для прохода выдыхаемаго воздуха. Такимъ путёмъ образуются согласные: *k*, *g*; *t*, *d*; *p*, *b*; *s*, *z*; *ś*, *ź*; [*c*, *dz* (=ʒ); *č*, *dž* (=ǯ)].

Гласные.

Гласные литовскаго языка дѣлятся на: α) *монофтонги* и β) *дифтонги.*

α) *Монофтонгическіе* гласные бываютъ какъ «чистыми» или ртовыми, такъ и «носовыми».

Чисто-*ртовые* монофтонги: a) краткіе: *a*, *e*, *i*, *u*, b) долгіе, *o*, *ė*, *y*, *ū*.

Носовые монофтонги: *ą*, *ę*, *į*, *ų* — долгіе и краткіе.

β) *Дифтонги* дѣлятся на собственно-дифтонги, состоящіе изъ двухъ гласныхъ, и дифтонгическія сочетанія, состоящія изъ соединенія краткихъ гласныхъ *a*, *e*, *i*, *u* съ полугласными *l*, *m*, *n*, *r*.

Собственно-дифтонги — слѣдующіе: *au*, *ai*, *ei*, *ui*; *ie*, *uo*.

Дифтонгическія сочетанія: *al*, *el*, *il*, *ul*; *am*, *em*, *im*, *um*; *an*, *en*, *in*, *un*; *ar*, *er*, *ir*, *ur*. Такъ какъ полугласные *l*, *m*, *n*, *r* могутъ быть и «мягкими», то къ перечисленнымъ шестнадцати дифтонгическимъ сочетаніямъ надо прибавить еще шестнадцать смягчонныхъ: aḷ, eḷ, iḷ, uḷ; aṃ, eṃ, iṃ, uṃ; aṇ, eṇ, iṇ, uṇ; aṛ, eṛ, iṛ, uṛ.

О произношеніи гласныхъ.

Литовскій языкъ распался на нарѣчія и говоры, главнымъ образомъ вслѣдствіе того, что одни и тѣ же гласные различно произносятся въ разныхъ мѣстахъ Литвы. По отношенію къ произношенію гласныхъ нужно отмѣтить слѣдующее:

I. Ртовые гласные: 1. *Монофтонги:* a) Краткіе:

α) Гласный *a* всѣ литовцы произносятъ одинаково, какъ латинское *a*: šakà 'вѣтвь', dar̃žas 'огородъ' и др., за исключеніемъ аукштайтовъ изъ окрестностей м. Оникштъ (Anykščiaĩ, accus. Anýkščius), которые *a* подъ удареніемъ въ серединѣ слова произносятъ какъ средній гласный между *ă* и *ŏ*. Эго *å* есть гласный средней долготы, иначе, долговатый. Вмѣсто ãvį 'овцу', ãkį 'глазъ', árklį 'лошадь' въ Оникштахъ говорятъ å̃vī, å̃kī, ǻrklī.

β) Гласный *е* во многихъ говорахъ произносится какъ *а*, смягчающее предыдущій согласный; напр.: ķaturì 'четыре' изъ keturì, ķapù 'жарю, пеку' изъ kepù, ģãras 'хорошій' изъ gẽras и др.

Въ восточно-жемайтскихъ говорахъ относительно произношенія гласнаго *е* дѣйствуетъ слѣдующій законъ: *е* подвергается измѣненію въ *а* въ положеніи послѣ *g*, *k* и *j* при условіи отсутствія въ предшествующемъ слогѣ *палатальныхъ* гласныхъ (*i*, *y*, *e*, *ė*, *ie*) и *j*. Поэтому въ названныхъ говорахъ произносятъ, напр.: ķagrù 'стригу', ķãpam 'стрижомъ', но kegrì 'стрижошь', ģanù 'выгоняю скотъ на пастбище', ģãnam, но ģenì, jãknos 'печень', но уменьш. jeknìkės.

γ) Гласные *i* и *u* въ аукштайтскихъ говорахъ — узки (закрыты), въ жемайтскихъ же — широки (открыты), болѣе или менѣе похожи на *ĕ* и *ŏ*; напр.: kitì 'другіе', visì 'всѣ', dù 'два', sùkti 'вертѣть, крутить'.

b) Долгіе: α) Гласные *y* и *ū* во всѣхъ говорахъ произносятся одинаково, какъ латинскіе долгіе гласные *ī* и *ū*; напр.: rýtas 'утро', sỹkis 'разъ', súris 'сыръ', púras 'пуръ = мѣра сыпучихъ тѣлъ'.

β) Гласный *о* большинство аукштайтовъ произноситъ какъ долгое закрытое *ō*. Восточные аукштайты на мѣстѣ *о* имѣютъ: одни — *ā* (долгое), другіе же — *ā̊*, т. е. средній звукъ между *ā* и *ō*. Въ жемайтскихъ говорахъ *о* подверглось дифтонгизаціи въ *uo*, за исключеніемъ клайпедскихъ жемайтовъ, которые вм. *о* имѣютъ *ā̊*. Слово brólis 'братъ' въ говорахъ произносится какъ: brā̊lys, brãlys или brãlis, brólis и brúolis.

γ) Гласный *ė* жемайты произносятъ какъ дифтонгъ *iė*, большинство аукштайтовъ — какъ закрытое *ē*, передъ которымъ *l* палатализуется. Около г. Ковна и къ востоку отъ него *ė* произносится болѣе или менѣе открыто (широко), передъ которымъ *l* не палатализуется. Наконецъ, въ нѣкоторыхъ словахъ около Купишекъ (Kùpiškis, Вилком. у.) *ė* измѣняется въ *ā*. Примѣръ: жем. peliẽ 'мышь', зап.-аукшт. peḷẽ, вост.-аукшт. pelẽ, купиш. palã.

2. *Дифтонги.*

Произношеніе дифтонговъ представляетъ еще болѣе различій.

α) Только *au*, *ui* и *ie* [*ie* исключительно въ славянскихъ заимствованіяхъ] почти всѣ литовцы произносятъ одинаково, ибо сохраняютъ обѣ составныя части дифтонга. Примѣры: laũkas 'поле', gùiti 'гнать', жем. kuĩsis 'комаръ', skuĩsti 'бѣсноваться', svíetas 'свѣтъ = міръ', griẽkas 'грѣхъ'. Но и изъ числа этихъ дифтонговъ дифтонгъ *au* подъ сильно-начальною интонаціею рагнитскіе (Ragaĩnė въ Прусской Литвѣ) аукштайты измѣняютъ въ долгое *ā*, напр.: ā́st изъ áusti 'ткать', ā́gt изъ áugti 'рости' и др.

β) *ai* и *ei* въ жемайтскихъ говорахъ чаще всего монофтонгируются въ *ā* и *ē*, между тѣмъ какъ почти во всѣхъ аукштайтскихъ говорахъ сохраняются обѣ составныя части дифтонга. Вмѣсто vaĩkas 'дитя', vaikaĩ 'дѣти', láistyti 'поливать', peĩlis 'ножъ', sveĩkas 'здоровый' жемайты говорятъ vāks, vākā, lástīti, pēlis, svēks.

γ) Намъ уже извѣстно, что дифтонги *ie* и *uo* почти всѣ аукштайты произносятъ одинаково, какъ *iė* и *uo*, югозападные жемайты — какъ ẹ̄ и ọ̄, сѣверозападные — какъ *ẹi* и *ọu*, юговосточные — какъ *ī* и *ū*. Поэтому такія слова, какъ piemuõ, dienà и dúona, принимаютъ въ говорахъ слѣдующіе виды: 1) pìėmuõ, dìėnà, dúona, 2) pẹ̄mọ̄, dẹ̄na, dọ̄na, 3) pẹimọu, dẹina, dọuna, 4) pīmū, dīna, dūna.

δ) Дифтонгическія сочетанія, за исключеніемъ *am*, *an* и *em*, *en*, которыя западные аукштайты произносятъ какъ *am*, *an* и *em*, *en*, восточные — какъ *um*, *un* и *im*, *in*, жемайты — какъ *ọm*, *ọn* и *ẹm*, *ẹn*, почти всѣ литовцы произносятъ одинаково.

II. Носовые гласные.

Носовое произношеніе графическихъ знаковъ *ą*, *ę*, *į*, *ų* сохранилось только у восточныхъ жемайтовъ да у незначительной части западныхъ аукштайтовъ, живущихъ вблизи жемайтовъ; во всѣхъ же остальныхъ говорахъ на мѣстѣ носовыхъ стоятъ чисто-ртовые

гласные. Аукштайты окрестностей г. Ковна на мѣстѣ *ą*, *ę*, *į*, *ų* произносятъ ртовые *ā*, *ē*, *ī*, *ū*, другіе же восточные аукштайты на мѣстѣ *ą* и *ų* имѣютъ *ū*, на мѣстѣ *ę* и *į* — *ī*. Въ западно-жемайтскихъ говорахъ изъ *ą* и *ę* развились дифтонги *ọu* и *ẹi*, а изъ *į* и *ų* — монофтонги *ī* и *ū*. Слова ką̃sti 'кусать', apkę̃sti' переносить', gį̃sla 'жила', apskų̃sti 'обвинить' въ говорахъ произносятся какъ: 1) kąsti, apkęsti, gįsla, apskųsti, 2) kāsti, apkēsti, gīsla, apskūsti, 3) kọustẹ, apkẹistẹ, gīsla, apskūstẹ, 4) kūsti, apkīsti, gīsla, apskūsti.

Не лишнимъ будетъ замѣтить, что въ концѣ слова носовые, даже въ говорахъ сохраняющихъ носовое произношеніе, измѣняются въ чисто-ртовые гласные при *отсутствіи на нихъ ударенія*. Ср. жем. trį̃s 'три'[1]) при ãvis 'овцы' изъ ãvįs, какъ ещо въ концѣ XVI вѣка произносилъ и писалъ Николай Даукша.

Количественныя различія гласныхъ.

При изученіи природы гласныхъ нельзя не затронуть вопроса о количественныхъ и интонаціонныхъ различіяхъ гласныхъ звуковъ литовской рѣчи.

Количественныя различія звуковъ человѣческой рѣчи опредѣляются относительною *продолжительностью* звука.

По относительной продолжительности гласные звуки дѣлятся на: *краткіе*, *долгіе*, *полудолгіе* или долговатые.

Краткими гласными называются такіе, для произнесенія которыхъ достаточно кратчайшаго періода времени, точнѣе говоря, которые произносимъ въ одно мгновеніе. Гласные *a*, *e*, *i*, *u* — кратки на концѣ слова, въ остальныхъ же положеніяхъ при отсутствіи на нихъ ударенія. Примѣры: a) *конецъ слова:* tà 'эта, та', anà 'вонъ та', šè 'на!', čià 'здѣсь', šì 'вонъ эта', patì 'сама, жена', dù 'два', nešù 'несу'; b) въ положеніи безъ ударенія, *не на концѣ слова:* platì 'широкая', mažà 'малая', kelì 'нѣсколько', vištà 'курица', kità 'другая, иная', turė́ti 'держать', dubùs 'глу-

1) Въ формахъ trį̃s и ãvįs į восходитъ къ пралитовскому *долгому ī*. См. K. Būga, Kalbos dalykai, стр. 52 и сл. *Примѣчаніе переводчика.*

бокій' (о посудѣ). Во многихъ аукштайтскихъ говорахъ гласные *a*, *e*, *i*, *u* иногда бываютъ кратки даже *подъ удареніемъ*, не на концѣ слова; напр.: senàsis, mažàsis, gerèsnis, platùsis 'широкій'.

Долгими гласными называются такіе, для произнесенія которыхъ нужно въ два раза больше времени, чѣмъ при произношеніи краткихъ гласныхъ. Такъ, напр., на произнесеніе *au* въ словахъ aũšti 'lucescere' или áušti 'frigescere' идётъ столько же времени, какъ и на произнесеніе краткихъ *a* и *u*. На произнесеніе *y* въ словѣ gýrei 'laudasti' или *ū* въ словѣ súris 'сыръ' тратится столько же времени, какъ и на произнесеніе двухъ краткихъ *i* или *u*.

Долгими гласными считаются: a) всѣ дифтонги и дифтонгическія сочетанія: *ai*, *ei*, *ui*; *au*; *ie*, *uo*; *al*, *ar*. . ., *am*, *an*. . ., b) монофтонги: *o*, *ė*, *y* и *ū*, c) носовые: *ą*, *ę*, *į*, *ų*: ąsà, apkę̃sti, mįslė̃, rų̃šis,-ies 'видъ, родъ', tą̃, šį̃, tų̃, mažų̃. Носовые, стоящіе въ открытыхъ конечныхъ слогахъ слова, въ однихъ говорахъ произносятся какъ *долгіе ā* (:*ū*), *ē* (:*ī*), *ī* и *ū*, въ другихъ же — какъ *краткіе a* (:*u*), *e* (:*i*), *i* и *u*: šãką 'вѣтвь', šãkę 'вилы', ãkį 'глазъ', šẽškų 'хорька'.

Полудолгими или *долговатыми* гласными называются такіе, на произнесеніе которыхъ тратится въ полтора раза болѣе времени, чѣмъ его нужно для произнесенія краткаго гласнаго. Такъ, напр., произноситъ большинство литовцевъ *a* и *e* подъ удареніемъ, не на концѣ слова; напр.: kãsame 'мы копаемъ', nẽšame 'мы несёмъ'. Краткіе *i* и *u* подъ удареніемъ (не на концѣ) чуть-чуть длиннѣе, чѣмъ тѣ же гласные безъ ударенія; напр.: vìsas 'весь', pùsė 'половина'.

Сѣверозападные жемайты, напр., около Дорбянъ, всѣ *краткіе* гласные подъ *старымъ*, не перенесённымъ съ конца слова, *удареніемъ* произносятъ *долговато*, между тѣмъ какъ краткіе гласные, недавно получившіе *новое*, передвинутое съ конечнаго слога, *удареніе*, въ этихъ говорахъ остаются *краткими*; напр.: vĩšta 'gallinam' изъ vìštą (= діал. vę̃šta) — съ *долговатымъ i*, но vìšta 'gallina' изъ vištà (= діал. vę̀šta) — съ *краткимъ i*.

Въ Оникштенскомъ восточно-аукштайтскомъ говорѣ развились новые *долговатые* гласные изъ прежнихъ *долгихъ* при условіи отсутствія на нихъ ударенія и въ конечныхъ слогахъ слова (даже подъ удареніемъ). Vėžỹs 'ракъ', akmuõ 'камень' въ названномъ говорѣ произносятся съ *долговатыми y* и *uo*, хотя другіе говоры въ подобныхъ случаяхъ имѣютъ *долгіе* гласные, какъ и въ серединѣ слова.

Интонаціи [1]) гласныхъ звуковъ.

Удареніемъ называется болѣе высокое и сильное произношеніе одного гласнаго, чѣмъ всѣхъ остальныхъ того же слова; напр.: первое *a* въ словѣ mãžas 'малый' выше и сильнѣе, чѣмъ второе *a*.

Высота и сила голоса станутъ намъ понятными, когда мы прислушаемся къ разнымъ звукамъ, издаваемымъ одною и тою же струною скрипки. Чѣмъ сильнѣе натянута струна, тѣмъ выше издаваемый ею звукъ. *Высота* звука зависитъ отъ быстроты колебаній (числа колебаній въ секунду) струны, производящей звуковыя волны. На подобіе струнъ скрипки, мы можемъ также и голосовыя связки въ гортани, по своему желанію, натянуть или ослабить, привести въ болѣе или менѣе быстрое колебаніе. Поэтому гласные въ нашихъ словахъ могутъ быть: одни — *высокими* и *сильными*, другіе — *низкими* и *слабыми*.

Краткимъ гласнымъ интонація чужда. Всѣ долгіе гласные, мо́нофтонги и дифтонги произносятся двояко: либо съ *нисходящею*, *сильноначальною* интонаціею, либо съ интонаціею *восходящею*, *сильноконечною*.

При *нисходящей* интонаціи первая часть долгаго гласнаго выговаривается высокимъ и сильнымъ (рѣзкимъ) голосомъ, во второй же части долгаго гласнаго голосъ падаетъ и ослабѣваетъ. При *восходящей* интонаціи первая часть долгаго гласнаго звука

1) Вмѣсто *ударенія*, въ смыслѣ извѣстнаго движенія голоса или послѣдовательности тоновъ, сопровождающей произношеніе (выговоръ) всѣхъ некраткихъ гласныхъ, какъ подъ главнымъ удареніемъ слова, такъ и въ другихъ слогахъ о. К. Явнисъ впослѣдствіи употреблялъ терминъ *интонація*.

Примѣчаніе переводчика.

произносится болѣе или менѣе низкимъ и слабымъ голосомъ, а во второй части долгаго гласнаго голосъ становится высокимъ и сильнымъ. Такъ, напр., дифтонгъ *au* въ словѣ aušti можемъ произнести двояко: 1) съ *нисходящимъ* ударенiемъ: áušti 'frigescere', гдѣ *a* сильнѣе чѣмъ *u*, 2) съ *восходящимъ*: aũšti 'lucescere', гдѣ *u* сильнѣе чѣмъ *a*.

Знаки ударенія.

Для выраженія интонаціи подъ главнымъ ударенiемъ служатъ слѣдующіе знаки: *акутъ* (´), *циркумфлексъ* (˜) и *грависъ* (`).

Акутъ служитъ для выраженія *нисходящей* интонаціи подъ главнымъ ударенiемъ, напр.: súdyti 'sale conspergere', áušti 'frigescere', mérkti 'жмурить (глаза)'.

Нисходящая интонація въ дифтонгическихъ сочетаніяхъ *ui*, *il*, *im*, *in*, *ir* и *ul*, *um*, *un*, *ur* по причинѣ *краткости i* и *u*, выражается посредствомъ *грависа*; напр.: gùirė 'minutisssimus pisciculus', pìlti 'лить', kùlti 'бить, молотить' и др.

Циркумфлексъ служитъ для обозначенія *восходящей* интонаціи во всѣхъ *долгихъ* гласныхъ (монофтонгахъ и дифтонгахъ) и въ *долговатыхъ a* и *e*; напр.: sũdyti 'судить', kaũkas 'домашнее божество, приносящее своему владѣльцу всякое добро', meȓkti 'мочить (лёнъ)', kal̃tas 'виновный', vil̃kti 'волочь, тянуть'.

Грависъ ставится надъ *краткими* гласными подъ главнымъ ударенiемъ; напр.: akìs 'глазъ', pùsė 'половина', nešù 'несу'.

Знаки ударенія (интонаціи подъ главнымъ ударенiемъ) дѣлаютъ возможнымъ различать и на письмѣ тѣ слова, которыя строго различаются въ живой рѣчи; напр.: púsime 'putrescemus', pũsime 'flabimus' и pùsime 'tumescemus'.

Законы интонацій и удареній.

1. Всѣ долгіе гласные одного и того же слова, находясь въ слогахъ *предшествующихъ* главному ударенію, имѣютъ *восходящую* интонацію; напр., *ė* и *au* въ словахъ tėvaĩ 'родители', laužaĩ 'костры' произносятся съ *восходящею* интонаціею, хотя въ положеніи подъ ударенiемъ имѣютъ *нисходящую* интонацію: tė́vas, láužas.

Слово áuklė 'infantis custos puella' отличается интонаціею отъ слова aũklė 'tibiale', но между ихъ уменьшит. auklẽlė 'parva infantis custos' и auklẽlė 'parvum tibiale' положительно *нѣтъ никакой фонетической разницы:* въ обѣихъ послѣднихъ формахъ дифтонгъ *au* имѣетъ *восходящую* интонацію.

2. Всѣ долгіе гласные, находясь въ слогахъ *слѣдующихъ* за главнымъ удареніемъ, имѣютъ *нисходящую* интонацію. Дифтонги *ai* и *au* въ словахъ vaĩkis 'батракъ' и laũkas 'поле' имѣютъ восходящую интонацію, но тѣ же самые дифтонги въ сложныхъ словахъ pùs-vaikis 'полубатракъ' и vasaró-laukis 'яровое поле' представляютъ уже другую интонацію — *нисходящую.* Родительный отъ слова vìs-kas 'всё' имѣетъ восходящую интонацію, т. е. kõ, когда произносимъ два слова, т. е. vìsa kõ, но — *нисходящую,* т. е. kó, когда произносимъ одно слово: vìsko: *-o* сильноначальное, потому что оно стоитъ *за* главнымъ удареніемъ.

3. Если вмѣсто первоначальнаго ударенія возникаетъ вторичное въ части слова, *предшествующей* исконному главному ударенію, то оно, попавъ на долгій гласный, *всегда* имѣетъ сильноконечную или *восходящую* интонацію. Творит. мн. mergomìs 'дѣвушками', šakomìs 'вѣтвями' и др. въ большинствѣ говоровъ превратились въ mergõms, šakõms и др.; послѣднія формы произносятся иначе, чѣмъ дательн. мн. mergóms, šakóms.

Сѣверозападные жемайты не терпятъ ударенія на конечныхъ слогахъ словъ. Напр., въ дорбянскомъ говорѣ такія формы, какъ žmonà 'жена, женщина', galvà 'голова', — невозможны. Вмѣсто žmonà, galvà въ Дорбянахъ говорятъ žmõna, gaĩva, но въ вин. ед. сохраняютъ старую *сильноначальную* интонацію: žmóna, gálva.

Есть немало общелитовскихъ словъ съ *переднимъ вторичнымъ* удареніемъ; напр.: aũgštis 'высота' изъ стараго *augštýs (ср. adv. augštỹn 'вверхъ'), juõduoti 'чернѣть' изъ *juodúoti (ср. žaliúoti 'зеленѣть') и др. Во всѣхъ этихъ случаяхъ существуетъ *восходящая* интонація согласно нашему третьему закону, хотя слова, отъ которыхъ образованы эти формы, имѣютъ *нисходящую* интонацію: áugštas 'высокій', júodas 'чорный'.

4. Если вмѣсто первоначальнаго ударенія возникаетъ вторичное въ части слова, *слѣдующей за* исконнымъ главнымъ удареніемъ, то оно, появляясь на долгомъ гласномъ, *всегда* имѣетъ сильноначальную или *нисходящую* интонацію. Такъ, напр., слова dìdė 'большая', sáulė 'солнце' въ сложеніи съ другими словами получаютъ *заднее вторичное* удареніе на конечномъ слогѣ, по интонаціи *нисходящее:* didė̃-ji 'большая', saulė̃-kaitis 'sáulės kaĩtinamoji vietà, солнцепёкъ', saulė̃-grąža 'ἡλιό-τροπος = солнцеворотъ, подсолнечникъ', saulė̃-lydis 'западъ'.

5. Долгіе гласные съ нисходящею интонаціею, сравнительно недавно очутившіеся на концѣ слова, не измѣняютъ своей интонаціи. Ср. жем. jó 'ѣдетъ верхомъ', vagó 'бороздитъ', važiúo 'ѣдетъ', velė́ 'стираетъ бѣльё', šienáu 'коситъ сѣно' и др., возникшія изъ jója, vagója, važiúoja, velė́ja, šienáuja. Но если долгіе гласные съ *нисходящею* интонаціею издревле стояли въ *конечныхъ* слогахъ, то они перешли въ долгіе гласные съ *восходящею* интонаціею. Въ силу этого тоническаго закона 3 л. будущаго времени имѣетъ въ аукштайтскихъ говорахъ *восходящую* интонацію: rašỹs, važiuõs, dė̃s, duõs, jõs и др., хотя во всѣхъ остальныхъ лицахъ интонація — *нисходящая*: rašýsiu, važiúosiu, dė́siu, dúosiu, jósiu.

Слѣдуетъ отмѣтить, что первичные глаголы (verba primitiva) на *у* и *ū* въ аукштайтскихъ говорахъ (напр., Виштинецъ — Vištýtis, Сув. г., Велёна — Veliuonà, Ков губ. и др.) имѣютъ въ 3-мъ лицѣ будущаго времени краткія *i* и *u*, напр.: gìs, lìs, bùs, pùs при 1 ед. gýsiu, lýsiu, búsiu, púsiu и неопредѣленномъ наклоненіи gýti 'поправляться, выздоравливать', lýti 'идти дождю', búti 'быть', púti 'гнить'.

Въ доказательство того, что нѣкогда дѣйствовалъ этотъ законъ на всёмъ пространствѣ литовскаго языка, говорятъ слѣдующіе факты:

α) Пралитовскія формы *jýs 'онъ', *šýs 'вотъ этотъ' ⁄ *gaidýs 'пѣтухъ', *vėžýs 'ракъ' во всѣхъ говорахъ измѣнились въ jìs, šìs ⁄ gaidỹs, vėžỹs; ср. gìs ⁄ rašỹs 3 fut. изъ *gýs ⁄ *rašýs.

β) Изъ tárpas 'промежутокъ' и pìrmas 'первый' производныя

•tar̃p или ter̃p 'между' и pir̃m 'прежде, передъ' имѣютъ *восходящую* интонацію.

γ) Всѣ предлоги въ сложеніи съ другими словами чаще всего имѣютъ *нисходящую* интонацію, но въ отдѣльномъ употребленіи они всегда представляютъ интонацію *восходящую;* напр.: ánt-akiai 'брови', но añt (kálno) 'на (горѣ)', núo-ma 'аренда, лихва' (изъ *nuo + ima), но nuõ (stógo) 'съ (крыши)', príe-angė 'преддверье' (жем. prý-angė), но priẽ (añgos) 'передъ (входомъ)' (жем. prỹ).

Тѣ и другіе случаи вполнѣ удовлетворительно объясняются дѣйствіемъ нашего пятаго закона, по которому *конечные нисходящіе гласные должны переходить въ восходящіе.* Tárpas, núoma, núog и др. сохранили старую интонацію только потому, что гласные этихъ формъ стоятъ въ серединѣ слова, но tar̃p, nuõ и др. имѣютъ *восходящую* интонацію, потому что гласные этихъ формъ издавна находятся въ концѣ слова.

Но для говорящаго представляетъ большое неудобство то обстоятельство, что одно и то же слово является въ различныхъ видахъ; поэтому, когда звуковые законы въ одномъ и томъ же словѣ произведутъ неодинаковыя измѣненія, то говорящіе стараются сдѣлать эти измѣненія однообразными. Звуковые законы требуютъ, чтобы мы спрягали слѣдующимъ образомъ: gýsiu, gýsi, gìs ~ rašýsiu, rašýsi, rašỹs, но жемайтскіе говоры выровняли результаты этого закона, т. е. стали говорить и gýs ~ rašýs, уподобивъ формы gìs ~ rašỹs остальнымъ формамъ будущаго времени.

Согласно звуковымъ законамъ слѣдовало бы говорить rašaũ 'пишу', rašaĩ 'пишешь', потому что здѣсь *au* и *ai* стоятъ въ исходѣ слова, но rašáu-si 'пишу себѣ', rašái-si, потому что здѣсь двугласные находятся въ серединѣ слова, или очутились на концѣ слова сравнительно недавно: rašáu-*s*, rašái-*s* (ср. at-*si*-gérti 'напиться' и пр.). Но то обстоятельство, что одно и то же слово является въ видѣ rašaũ, и въ видѣ rašáu въ rašáus, образуетъ для говорящаго нѣкоторое неудобство, поэтому аукштайты сдѣлали однообразнымъ спряженіе, уподобивъ такія формы, какъ rašáus, такимъ, какъ rašaũ, т. е. вмѣсто rašáus аукштайты

стали говорить rašaũs. Въ жемайтскихъ говорахъ произошло нѣчто обратное: форма rašaũ уподобилась формѣ rašáus, и такимъ образомъ возникла форма rašáu. Какъ видимъ, уподобленіе шло не въ одномъ и томъ же направленіи въ обоихъ литовскихъ нарѣчіяхъ:

жем. rašáu, rašái ← rašáu-s(i), rašái-s(i),
aукшт. rašaũ, rašaĩ → rašaũ-s(i), rašaĩ-s(i).

Чередованіе гласныхъ.

Этимологія словъ показываетъ, что отъ одного корня можетъ быть образовано очень много словъ. Но не всѣ этимологически родственныя слова сохраняютъ одинъ и тотъ же гласный въ корнѣ: обыкновенно въ такихъ словахъ *гласные мѣняются.*

Примѣры: отъ корня *neš-* (греч. ἐ-νεκ-, слав. нес-) ведутъ начало nešù 'несу', nẽšdinu 'принимаю мѣры, забочусь, чтобы несли', nešióju 'ношу', lauk-nešà 'деревянная посудина, въ которой носятъ жидкое кушанье на поле работникамъ', pẽt-nešos 'подтяжки', nẽšiai 'два ведра воды, принесённыя коромысломъ', nãsčiai 'коромысло', nèščià 'беременная '(для перехода значенія ср. латин. forda 'gravida' при fero 'nešù'), nẽšinuos 'убираюсь (къ чорту), проваливаю', našùs 'быстрый', panašùs į̃ ką̃ 'similis alicui', naštà 'ноша', prã-našas 'пророкъ' (ср. pranèšti kám ką̃ 'aliquem de aliqua re certiorem facere'), są̃našos 'всё то, что остаётся на лугахъ послѣ разлива рѣки, озера', panyšėti 'недалеко, немного поднести, нести';

отъ корня *šviet-* (др.-инд. çvēt-, слав. свѣт-): šviẽtė 'свѣтилъ, -ли', šviečiù 'свѣчу' изъ *šviet-ju, šviesà 'свѣтъ' изъ *šviet-sà (ср. tam-sà 'темнота' при tém-ti 'темнѣть'), šviesùs 'свѣтлый' изъ *šviet-sùs (ср. bai-sùs 'наводящій ужасъ' при bij-ó-ti 'бояться'), šviñta 'свѣтаетъ', pra-švìto 'разсвѣло', šveičiù 'просвѣщаю, учу' (жем.) изъ *šveit-jù, švaistaũ 'часто посвѣчиваю' изъ *švait-staũ;

отъ корня *lauž-* (др.-инд. ruǯ-): láužiu' ломлю', láuždinu 'принимаю мѣры, чтобы что-нибудь ломилось', láužau 'ломаю', láužydinu 'забочусь, принимаю мѣры, чтобы что-нибудь ломалось', lúštu 'ломлюсь' изъ *lūž-stu, pa-lúžo 'надломилось', lūžtìs 'láužas'.

Изъ приведённыхъ примѣровъ видимъ, что въ корняхъ *neš-*, *šviet-*, *lauž-* гласные не остаются всюду одни и тѣ же, но мѣняются:

neš- : nėš- : naš- : nyš-,
šviet- : švit- : šveit- : švait-,
lauž- : lūž-.

Подобная мѣна гласныхъ въ этимологически родственныхъ словахъ называется *чередованіемъ* гласныхъ.

Внимательно разсмотрѣвъ всѣ слова, происходящія отъ одного и того же корня, увидимъ, что чередованіе гласныхъ подчинено извѣстнымъ законамъ:

1. Если какое бы то ни было слово имѣетъ въ своёмъ корнѣ гласный *a*, то родственныя съ нимъ слова могутъ имѣть *e*, *ė*, *i*, *y*, *o*, *u*, *ū*, *uo*, но не имѣютъ ни *ie*, ни *au*.

2. Слово, въ корнѣ котораго существуетъ дифтонгъ *ie*, можетъ быть этимологически родственнымъ только съ такими словами, въ корнѣ которыхъ находимъ *i*, *y*, *ei*, *ai*, *ui*, но не *a*, *e*, *ė*, *o*, *u*, *ū*, *uo*, *au*.

3. Если какое бы то ни было слово имѣетъ въ своемъ корнѣ дифтонгъ *au*, то его родственники могутъ имѣть только *u*, *ū* и *uo*.

Итакъ, гласные въ словообразованіи чередуются не произвольно, но согласно законамъ о рядахъ гласныхъ. Въ чередованіи гласныхъ слѣдуетъ различать три ряда гласныхъ: *рядъ a*, *рядъ ie* и *рядъ au*.

Члены этихъ рядовъ — слѣдующіе:

a) *ряда a:* i, y, e, ė, a, o, uo; u, ū.
b) *ряда ie:* i, y, ie, ei, ai; ui.
c) *ряда au:* u, ū, au; uo.

Примѣры чередованія гласныхъ въ *рядѣ a:* rìm-stu, nu-rìmo 'онъ успокоился' : rýmau 'сижу подперши голову руками; думаю' : remjù 'подпираю, помогаю' : rė̃mjau 'я подпиралъ, помогалъ' : ramùs 'спокойный; тепловатый (о водѣ)', raminù 'утѣшаю, успо-

каиваю', ramtis 'подпорка', ramstaũ 'подпираю', rameñtas 'по́сохъ' : rómus 'mitis, placidus', rómyti 'холостить, скопить' : rùmtas 'gravitate morum conspicuus' : rúmai 'palatium' (въ семасiологическомъ отношенiи ср. русск. покой ∕ почить).

Примѣры чередованія гласныхъ въ *рядѣ ie:* [1] lìkti 'оставлять, оставаться; класть' : lýkyti 'оставлять про запасъ' : liekù или жем. liek-tù 'оставляю, остаюсь; кладу', liẽkas 'лишній' : laikýti '(со)держать';

[2] ap-kintù 'мѣняюсь', ap-kitaũ 'я измѣнился', kìtas 'другой, иной' : keičiù 'мѣняю' : kait-alióju 'часто мѣняю';

[3] ap-rýštu 'начинаю хромать' изъ *ap-rýš-stu, aprýšo '(уже) хромаетъ' : ráišas 'хромой' : rùišis 'хромецъ';

[4] piešiù 'duco lineam carbone', piẽšos 'fuligo', piẽšinas 'contaminatus fuligine' (говорятъ и puĩšinas) : paišaũ 'contamino fuligine' (говорятъ и puišaũ);

[5] жем. skuĩsti 'furere' : латыш. skaìst.

Примѣры чередованія гласныхъ *ряда au:* [1] dum̃ba 'дѣлается углубленіе', dùbo 'дѣлалось углубленіе', iš-dubà 'дупло' : daubà 'оврагъ, долина' : duobà 'дупло' (Ковно), duobẽ 'яма';

[2] iš-tùkęs 'жирный' : taukaĩ 'жиръ';

[3] kráuti 'складывать въ кучу', kraunà 'черенокъ (ножа)', pakraũtė 'потолокъ надъ очагомъ (въ старыхъ жемайтскихъ пumaĩ)' : krūvà 'куча', krúsnis, -ies 'куча камней', krũtys pl. или krūtìnė 'грудь';

[4] gráužiu 'грызу' : gružinė́ju 'огрызаю (понемногу и дочиста)' : grũžtìs, accus. sing. grũžtį 'ноющая, острая боль живота'.

Такихъ корней, которые имѣли бы столько членовъ чередованія гласныхъ, какъ корень *rem-*, немного. Обыкновенно изъ теоретически возможнаго числа членовъ чередованія гласныхъ находимъ не болѣе двухъ или трёхъ членовъ.

Первый рядъ чередованія гласныхъ ради удобства можно разбить на четыре *подраздѣленія* по корневымъ гласнымъ первичныхъ (непроизводныхъ) глаголовъ.

α) Подраздѣленіе *e*: [1] nèšti 'нести' : naštà 'ноша', [2] vèsti 'ве-

сти' : vadžióti 'водить', vadõvas 'руководитель, проводникъ', [3]berti 'сыпать' : bìrti 'сыпаться' : barstýti 'посыпать'...

β) Подраздѣленіе *ė*: [1]slė́gti 'жать, давить' : slógos 'gravedo': slúogas, pl. sluogaĩ 'брёвна, которыми надавливается мочимый лёнъ', sluogúoti 'класть брёвна на мочимый лёнъ; отягчать', [2]ė́du 'ѣмъ' : úodas, pl. uodaĩ 'комаръ', [3]sė́džiu 'сижу' : sóstas 'тронъ' изъ *sód-tas, pa-sõstė 'сидѣніе ткацкаго станка', sodà и sõdžius 'деревня', sodinù 'сажаю' : súodžios или súodės или súodys 'сажа' : súolas 'скамья' изъ *súod-las, [4]klė́-tis 'амбаръ' или (въ Оникштахъ) klėtìs : klóti 'стлать: крыть', klojìmas 'гумно' : klúonas 'токъ (жем.); гумно (восточно-aукшт.)'.

γ) Подраздѣленіе *o*: [1]kópti mẽdų 'вынимать мёдъ изъ улья': kàpt! 'хвать!' : kúopa 'вознагражденіе за потраву', [2]dróžti 'строгать' : druožė̃ 'полоса', [3]stóties 'вставать' : stuomuõ 'ростъ, высота человѣческаго тѣла', [4]bókštas 'baszta' : bãžmas 'множество' : búožė 'безменъ; шарикъ на концѣ палки' : bùžulas 'шарикъ', [5]skródžiu 'разрѣзываю; чищу рыбу' : skruostaĩ 'щека' изъ *skruod-taĩ, [6]kósėti 'кашлять', kosulỹs 'кашель' : kúosas 'галка, грачъ'.

δ) Подраздѣленіе *uo*: [1]júosti 'опоясывать', júosta 'поясъ', [2]dúoti 'дать', [3]pùlti 'падать' : púoliau 'я палъ' (восточно-аукшт. púolau), [4]guõlis 'логовище животнаго = жем. kìnis' (греч. γωλεός 'Lager des Wildes') : gulė́ti 'лежать', [5]úodžiu 'нюхаю', uostinė́ju '(понемногу) понюхиваю; разузнаю', úoslės 'нюхъ' изъ *úod-slės сл. mį-slė̃ 'загадка'), úostau 'нюхаю' изъ *uod-stau.

О переходѣ чередованія гласныхъ изъ одного ряда въ другой. Сравнивъ слово pa-vyž-ėti 'немного и недалеко везти, подвозить' съ palyd-ėti 'проводить', сразу мы не можемъ рѣшить, къ какимъ рядамъ принадлежатъ vyž- и lyd-; только близкіе родственники перваго слова — vežù 'везу', važióju 'вожу', važiúoju 'ѣду', и второго — léidžiu 'пускаю', láidau 'бросаю (напр., камни)', ясно показываютъ намъ, что vyž- есть членъ *ряда a*, lyd- же — членъ *ряда ie*. По законамъ человѣческой психики, два такихъ ряда представленій, въ которыхъ находится нѣсколько общихъ обоимъ рядамъ членовъ,

имѣютъ стремленіе слиться въ одинъ рядъ. Примѣромъ можетъ служить склоненіе словъ tė̃vas 'отецъ' и sūnùs 'сынъ'. Множественное число отъ слова tė̃vas — слѣдующее: tėvaĩ, tėvų̃, tėváms, tė̃vus, tėvaĩs, tėvuosę̃; отъ слова sūnùs множ. ч. почти такое же: súnūs, sūnų̃, sūnùms, súnus, sūnumìs, sūnuosę̃. Tėvų̃, tė̃vus, tėvuosę̃ ничѣмъ не отличаются отъ sūnų̃, súnus, sūnuosę̃, поэтому въ большинствѣ говоровъ и остальные падежи второго ряда *уподобились* соотвѣтственнымъ падежамъ перваго ряда: tėvaĩ, tėváms, tėvaĩs, т. е. измѣнились въ sūnaĩ, sūnáms, sūnaĩs. Такое смѣшеніе различныхъ рядовъ формъ словъ мы называемъ *ассоціаціею словъ (associatio formarum grammaticarum)*. Поэтому теперь легко понять, что при наличности множества такихъ формъ, какъ, напр., pavyžė́ti 'немного везти, подвозить', pakylė́ti 'немного поднять', palydė́ti 'проводить', которыя, имѣя однородный звуковой составъ корней, принадлежатъ къ разнымъ рядамъ чередованія гласныхъ, корни словъ путёмъ ассоціаціи словъ могутъ быть перенесены изъ одного ряда чередованія гласныхъ въ другой. Сравнивъ между собою этимологически родственныя слова bredù 'иду вбродъ', bridaũ 'я шолъ вбродъ', brỹdis (жем. brydẽ) 'вытоптанный ногами слѣдъ по засѣянному полю или лугу', dvibrìdė 'бредень', purvã-bridis 'бредящій по грязи', brastà 'бродъ' (жем. brastvà, gen. sg. brãstvos изъ *brad-tvà), мы находимъ, что общимъ корнемъ для всѣхъ перечисленныхъ словъ служитъ bred- изъ *ряда а*; но словамъ bridaũ, brỹdis соотвѣтствуютъ изъ *ряда ie* likaũ 'я остался', lỹkis 'остатокъ', при которыхъ имѣется форма съ *ai* — laikaũ 'держу, храню', что̀ и вызвало вслѣдствіе ассоціаціи съ рядомъ *ie* новообразованіе br*ai*daũ, совсѣмъ не гармонирующее съ bredù, brastà. Послѣдняго новообразованія нѣтъ въ родственныхъ языкахъ; латыши, ближайшіе родичи литовцевъ, говорятъ bradât, не *braìdât.

Не только ассоціація словъ, но иногда даже удареніе переноситъ корень слова изъ одного ряда чередованія гласныхъ въ другой. Такъ, напр., жемайтскія слова stabý-kaulis 'бедренная кость', kastìnis (svíestas) 'масло изъ грѣтой сметаны', lapinù

'принимаю мѣры, чтобы кто-нибудь взобрался (на дерево и т. д.)', prakãlas 'наковальня' сокращены изъ *staibý-kaulis (ср. stáibis 'голень'), *kaistìnis (ср. kaĩtinu 'грѣю, согрѣваю'), laipinù, *praikãlas (ср. preikãlas)[1]). Въ Ковнѣ говорятъ amè 'eamus' вмѣсто aimè (около Пренъ — Príenai, Сув. губ.) изъ eimė̃ (около Тильзита — Tiĩžė),

Наконецъ, слѣдуетъ отмѣтить сокращеніе дифтонга *uo* въ *va*; напр.: sesuõ 'сестра', vanduõ 'вода' измѣняются въ sesvà или sesuvà, vandvà или vanduvà (около Полавеня — Palẽvenė = діал. Paláṽanā); duobẽ 'яма', duonẽlė 'хлѣбъ' въ dvabẽ, dvanẽlė (около Езна, Вилен. губ.). Вмѣсто *suodinù изъ sodinù 'сажаю' жемайты говорятъ svadinù.

Согласные.

Согласными называются такіе звуки, при произнесеніи которыхъ въ резонаторѣ образуется шумъ или треніе. Согласные дѣлятся на: *взрывные* (explosivae) и *фрикативные* (fricativae).

При образованіи *взрывныхъ* согласныхъ происходитъ полный затворъ резонатора (въ извѣстной части рта). При образованіи же *фрикативныхъ* происходитъ только приближеніе одной части полости рта къ другой. Поэтому при произнесеніи взрывныхъ согласныхъ выдыхаемый изъ лёгкихъ токъ съ силою раздвигаетъ сомкнутыя части рта и такимъ образомъ производитъ шумъ; при произнесеніи же фрикативныхъ токъ воздуха проходитъ черезъ узкую щель, вслѣдствіе чего образуется шумъ въ родѣ свиста или шипѣнія.

Шумъ и свистъ или шипѣніе бываютъ какъ голосовые, такъ и безголосные. Поэтому и согласные могутъ быть голосовыми

---

1) Въ жемайтскомъ нарѣчіи *ā* изъ *ai* даже при отсутствіи на нёмъ ударенія не сокращается въ *a*. Во всѣхъ этихъ словахъ общелитовское *a*; ср. stabulỹs 'столбъ' въ Покопяхъ ‖ stabý-kaulis, lapenù «бью крыльями, лечу» въ Дусятахъ ‖ lapinù. Форма pr*a*kãlas извѣстна даже въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ (Лынгмяны = Linkmenes, -enų̃ Свенцянскаго у. Вил. губ.). Этимологія слова kastìnis (въ Масядахъ — kàstẽnis изъ пра-жем. * kastinīs) мнѣ неизвѣстна.

Примѣчаніе переводчика.

(звонкими) и безголосными *(глухими)*. При образованіи *звонкихъ* согласныхъ выдыхательный токъ, проходя черезъ приближонныя другъ къ другу голосовыя связки, приводитъ ихъ въ дрожаніе, дающее голосъ, между тѣмъ какъ при образованіи *глухихъ* согласныхъ выдыхательный токъ безпрепятственно проходитъ черезъ гортань, не задѣвая голосовыхъ связокъ, удалённыхъ одна отъ другой, вслѣдствіе чего не получается голосъ. При произнесеніи, напр., *t*, *s* шумъ и свистъ — безголосные, между тѣмъ какъ *d*, *z* произносятся съ голосовыми шумомъ и свистомъ или шипѣніемъ.

Шумъ и свистъ или шипѣніе образуются въ разныхъ мѣстахъ рта: 1) въ *мягкомъ нёбѣ*, при *g*, *k*, 2) въ *твёрдомъ нёбѣ*, при *ģ*, *ķ*, 3) у *переднихъ зубовъ*, при *t*, *d*, *s*, *z*, 4) *между губами*, при *p*, *b*, *v*. Поэтому согласные дѣлятся далѣе ещо на: 1) *мягконёбные (велярные)*, 2) *твердонёбные*, 3) *зубные* и 4) *губные*.

При произнесеніи согласнаго въ соединеніи съ палатальными гласными (*i*, *y*, *ie*, *e*, *ei*, *ė*) и «полугласнымъ» *j* прежде всего полости рта придаётся такой укладъ, какой нуженъ для произнесенія палатальнаго гласнаго, и только послѣ этого образуется требующійся шумъ или свистъ или шипѣніе. Поэтому согласные дѣлятся ещо на *твёрдые* и *смягчонные*, или палатализованные.

Законы сочетанія согласныхъ.

1. Звонкіе согласные могутъ стоять рядомъ только со звонкими, глухіе съ глухими, между тѣмъ какъ передъ гласными и полугласными могутъ являться любые согласные. Примѣры: išeĩti 'выйти', išlìpti 'вылѣзть (поднимаясь вверхъ)', išrìšti 'развязать', išmègzti 'развязать (узелъ)', iškàsti 'выкопать', išlį̃sti 'вылѣзть', išpèšti 'выщипать', но ižberti 'высыпать', ižgérti 'выпить', iždìlti 'убыть отъ тренія, истереться', которыя пишемъ согласно этимологическому принципу: išberti, išgérti, išdìlti; dìrbu 'дѣлаю', dìrbsiu 'буду дѣлать' (произносится dìrpsiu), dìrbti 'дѣлать' (произносится dìrpti), slėgiu 'жму, надавливаю', slėgsiu, slėgti (произ-

носится slė̃ksiu, slė̃kti), grę̃žiù 'сверлю; возвращаю', grę̃žti (произносится grę̃šti), grą̃žtas 'буравъ, сверло' (произносится grą̃štas).

2. Два согласные, образующіеся въ одномъ и томъ же мѣстѣ, но не тожественные, становятся тожественными, при чомъ одинъ изъ нихъ всегда выпадаетъ; напр.: sùk-k 'верти!', sùk-kime произносятся какъ sùk, sùkime; võg-k 'кради! воруй!', võgkime, slė́gk 'дави! жми!', slė́gkime и др. сперва измѣняются въ võkk, võkkime, slė́kk, slė́kkime и уже впослѣдствіи въ võk, võkime, slė́k, slė́kime. Такимъ образомъ изъ žvā̃k-galis 'огарокъ' черезъ žvā̃ggalis развивается žvā̃galis, изъ šė̃m-margas 'šė́maĩ márgas' — šė́margas, изъ keršš̌laũnė 'kéršą šlaunimì kárvė' — keršlaũnė. Во всѣхъ подобныхъ случаяхъ надо писать этимологически, т. е.: slė́g-kime, žvā̃kgalis, šė̃m-margas и т. д.

3. a) $t+t$ и $d+t$ даютъ *st*; $d+d$ и $t+d$ даютъ *zd*; $t+k$ и $d+k$ даютъ *sk*; напр.: *met-ti 'бросить', *ved-ti 'вести' = mèsti, vèsti; *met-damas 'бросая', *ved-damas 'ведя' = mèzdamas, vèzdamas; *met-ki, *ved-ki = mèsk 'брось!', vèsk 'веди!'.

b) $t+l$ и $d+l$ даютъ одно *l*, напр.: *súod-las (корень sėd- 'сидѣть') = súolas 'скамья', *brótlys (изъ *brótrys, ср. broter-ẽlis demin., bróter-au-ties 'брататься' и латин. frāter) = brólis 'братъ'.

c) $t+s$ и $d+s$ даютъ одно *s*, напр.: 1 sg. futuri *met-siu 'брошу', *ved-siu 'поведу' = mèsiu, vèsiu.

Примѣчаніе. Результаты дѣйствія законовъ *3 a—c* сохраняются и на письмѣ. Всегда надо помнить, что какъ эти, такъ равно и многіе другіе звуковые законы дѣйствуютъ только въ серединѣ простыхъ, не сложныхъ словъ, между тѣмъ какъ въ *сложныхъ* словахъ примѣняются только первые два закона; поэтому изъ led-tẽkas 'ледяная сосулька', ā̃t-drėkis 'оттепель', at-kélti 'отворить ворота', at-stóti 'отстать', at-léisti 'прислать' и др. возникаютъ не *lestẽkas, *ā̃zdrėkis, *askélti, *astóti, *aléisti, но letẽkas, ā̃drėkis и др., которыя пишемъ согласно этимологическому принципу: ledtẽkas, ā̃tdrėkis и т. д.

Шлейхеръ полагалъ, что и *t+l* и *d+l* измѣняются въ *sl*, а *d+m* — въ *sm*. Ему казалось, что krìslas 'пылинка', pūslẽ 'пузырь', giesmẽ 'пѣснь' и др. произошли изъ *krit-las, pūt-lė, gied-mė. Но существуютъ несомнѣнные суффиксы -sla-, -sma-, -smė-, напр., въ слѣдующихъ словахъ: mók-slas 'наука', tìk-slas 'цѣль', pavéik-slas 'примѣръ, образецъ, картина'; džiaũg-smas радость'; ūk-smẽ 'umbra, тѣнь'; поэтому упомянутыя выше слова восходятъ къ *krìt-slas, *pūt-slẽ, *gied-smẽ согласно закону *3 c*.

4. *s*, *z*; *š*, *ž*. a) Не въ сложныхъ словахъ *s+s* даютъ *s*, *š+s* — *š*, *ž+s* — *š*. Примѣры: kasù 'копаю': 1 sg. fut. kàsiu изъ *kas-siu, knisù 'рою': fut. knìsiu изъ *knis-siu, lýstu 'худѣю' изъ *lys-stu;

mušù 'бью': fut. mùšiu изъ *muš-siu, kemšù 'пихаю, набиваю': fut. kiḿšiu изъ *kimš-siu, plýštu 'лопаюсь' изъ *plýš-stu;

vežù 'везу': fut. vèšiu изъ *vež-siu, lúštu 'ломаюсь' изъ *lūž-stu, įsì-gūštu 'съёживаюсь и тепло накрываюсь' изъ *įsì-gūž-stu, mėšlaĩ 'навозъ' изъ *mėž-slaĩ (суффиксъ -sla-, какъ и словѣ mók-slas, корень mėž-: mė́žiu 'stercus ex stabulo veho').

b) Въ сложныхъ словахъ *s+s*, *š+s* и *ž+s* всегда даютъ *s*. Примѣры: pùs-salė 'полуостровъ', iš-sémti 'вычерпать', už-stóti 'заступиться', которыя произносимъ pùsalė, isémti, ustóti, хотя пишемъ этимологически: pùssalė и т. д.

c) Передъ гласными иногда находимъ *sk*, *šk*, *zg*, но передъ согласными имъ соотвѣтствуютъ *ks*, *kš*, *gz*; напр.: nu-driskaũ : nu-drìksti 'оторваться; сдѣлаться оборванцемъ', dreskiù : drẽksti 'раздирать, царапать', mezgù, mãzgas 'узелъ' : mègzdamas, mègzti 'завязывать, развязывать (узелъ)', rezgù : rẽgztis 'ein aus Schnüren gestricktes Heunetz', tróškau : trókšti 'жаждать', tė́škiaũ : tẽkšti 'брызгать', reškiù, rė́škiaũ : rẽkšti 'срывать (напр., яблоко съ яблони)' и др. Такъ какъ въ литовскомъ есть немало и такихъ словъ какъ, напр.: spoksaũ 'зѣваю', rogsaũ 'торчу', takšaũ 'стою разлившись (о водѣ)', šmėkšaũ 'во мглѣ, неясно показываюсь', liñksiu

linksėti 'кланяться' и др., то является вопросъ, какимъ образомъ могло возникнуть чередованіе *zg*, *sk*, *šk* съ *gz*, *ks*, *kš*. Подобное чередованіе было вполнѣ законнымъ (lautgesetzlich) только въ такихъ словахъ, въ которыхъ конечнымъ согласнымъ корня, передъ суффиксами *-ska-* и *-ška-*, было *g* или *k*, такъ что получалась непріятная группа согласныхъ *-ksk-* или *-kšk-*. Въ этой группѣ исчезало *первое k* путёмъ диссимиляціи, когда оно стояло передъ гласнымъ, напр.: jìs rę̃škė изъ *vrẽk-škė (ср. др.-инд. vr̥çčáti, vr̥knás), между тѣмъ какъ въ положеніи передъ согласнымъ въ безударномъ слогѣ выпадало *второе k*: rẽkšti изъ *vrẽkšk-ti. По образцу подобныхъ глаголовъ впослѣдствіи стали измѣняться и такіе, которые въ окончаніи корня не имѣли *k* и *g*, какъ, напр.: tróškau || trókšti изъ корня teres- 'сохнуть, жаждать' (ср. нѣм. Durs-t 'жажда').

Итакъ, поневѣжскія mastìs тесёмка' (изъ *mazg-tìs), mastýti 'вязать' (изъ *mazg-týti) и латинское restis (изъ *rezg-tis) показываютъ, что лит. magztìs 'тесёмка', magztýti 'вязать' и rẽgztis 'máišė' (ср. rezgù : règzti 'вязать, плести') суть новообразованія, возникшія вышеописаннымъ путёмъ.

Примѣчаніе. Всѣ примѣры, разсмотрѣнные выше, не имѣютъ ничего общаго съ перестановкою звуковъ, которую находимъ, напр., въ жемайтскихъ словахъ Põndzievs и rundzins 'laete crescens, obesus' и аукшт. Põndzius (Ariógala — Эйрагола) 'Ζεὺς Δεσπότης', возникшихъ изъ *Põnz-Dievs, *runz-d-inas (ср. латыш. rūsa 'Haufen' и лит. ązd-inis, ąs-id-ìnis 'ein Krug, eine Kanne mit einem Henkel', латин. imbr-idus) и *Põnz-Dius.

5. Звукъ *n* отличается большою гибкостью: онъ приспособляется ко всякому согласному, передъ которымъ ему приходится стоять, и потому его артикуляція передъ мягконёбными согласными бываетъ *мягконёбною* (велярною), передъ зубными — *зубною*, передъ губными — *губною*. Передъ фрикативными *s*, *z*, *š*, *ž* и *j* и *v*, при образованіи которыхъ артикулирующія части

рта сближаются между собою, но не замыкаются, *n* не имѣетъ полной артикуляціи: языкъ не задѣваетъ нёба, гласный же, стоящій передъ нимъ, удлиняется и получаетъ смѣшанный звукъ, одновременно идущій черезъ полость носа и рта. Въ большинствѣ говоровъ «носовые» гласные измѣнились въ долгіе «ртовые».

Примѣры: 1) *велярное n*: sánkalba 'условіе', 2) *зубное n*: sañdaras 'договоръ, миръ', santakỹs 'сліяніе (рѣкъ)', 3) *губное n* (= *m*): sánbrėškis 'ἀμφιλύκη' (произносится sámbrėškis), sánburgos 'наледь' (произносится sámburgos), 4) *носовой гласный*: (kẽlio) są́sūka 'compitum, перекрёстокъ', są́spyris 'споръ, диспутъ', są́stata 'составъ', są́šlavos 'соръ', są́žinė 'совѣсть', (sprãgilo) są́junga 'связка', (síenos) są́varža 'скрѣпа';

1) *велярное n*: šùnkelis 'просёлочная дорога', šunkõjis 'съ собачьими ногами', 2) *зубное n*: šundríekos 'pataisũnai (Ковно) = pataisaĩ (Дусяты), Lycopodium selago', 3) *губное n* (= *m*): šunburñis 'съ собачьею мордою; нехристь' (произносится šumburñis), 4) *носовой гласный*: pinù 'плету' : fut. pį́siu, trinù 'тру' : fut. trį́siu, kándu 'кусаю' : fut. ką́siu изъ *kand-siu, žą̃sìs 'гусь' (= нѣм. Gans), ąsà 'ушко' (= латин. ansa), ąsótas 'съ ушкомъ' (= латин. ansātus), mį́slẽ 'загадка', gį́sla 'жила', gų́žis,-ies 'большой вертелъ бедреной кости', rų́šis,-ies 'видъ, сортъ', ą̃šas 'дужка (котла)' или (въ Тильзитѣ) vą̃šas, grį́štù 'возвращаюсь' изъ *grinž-stu, gręžiù 'сверлю', grą̃žtas 'буравъ', grąžýti 'пробуравливать сверломъ', grąžìnti 'возвращать', saulégrąža 'солнцеворотъ; подсолнечникъ'.

Въ концѣ слова *n* сохраняется въ жемайтскомъ нарѣчіи при условіи ударяемости конечнаго слога. Примѣры: tọn, katrọn, anọn, tũn, anũn, šunũn, но výrų 'мужей', tìltų 'мостовъ', súnų 'сына' (accus. sg.), ãvį 'овцу', žmóna женщину, výra 'мужчину' и т. д. (ọ, ų, į = узкимъ краткимъ *o*, *u*, *i*).

6. а) Передъ *j* всѣ согласные палатализуются и почти всѣ сливаются съ «йотомъ» въ одинъ палатальный звукъ. Такъ, напр., изъ сложенія формъ jóms dat. pl. fm., juõs accus. pl. msc. съ geróms, gerùs (изъ *gerúons) возникаютъ geróms-joms, gerúosjus; въ послѣднихъ формахъ *s* палатализуется и сливается съ *j*

въ одинъ звукъ ș (палатальное или «мягкое» *s*): gerṓmșoms, gerúoșus (жем. gerúșus). Такое же отношеніе, какое находимъ между современными формами: trijų̃ gen. pl. : trimìs instr. pl. 'тремя', нѣкогда существовало и въ другихъ словахъ, напр.: *ašijų̃ 'axium' : ašimìs, *avijų̃ 'ovium' : avimìs. Изъ *ašijų̃, *avijų̃, послѣ выпаденія гласнаго *i*, возникли формы *ašjų̃, avjų̃ и, наконецъ, așų̃, aụų̃. Также нѣкогда было *šalijų̃ (: šalimìs), откуда, съ теченіемъ времени, произошла современная форма šaḷų̃ черезъ посредствующее звено *šaljų̃ 'сторонъ'.

b) Губные *p*, *b*, *m* и *v* въ положеніи передъ *j* палатализуются, но самъ *j* не сливается съ этими согласными въ одинъ звукъ; поэтому прусскіе литовцы пишутъ ašių 'осей', šalių 'странъ', но avjų 'овецъ', kurmjų 'кротовъ', gulbjų 'лебедей', kumpjų 'окороковъ'. Куршатъ и Шлейхеръ въ этихъ случаяхъ пишутъ: aviũ, kùrmiũ, gul̃biũ, kum̃piũ, tempiaũ, aviaũ, stúmiau и т. д.

c) *t* съ *j* и *d* съ *j* даютъ разные результаты въ зависимости отъ того, стоятъ ли эти сочетанія передъ: α) *e*, *ė*, *i*, *y*, *ie*, или передъ: β) *o*, *uo*, *au*, *u*, *ū*, или же, въ діалектахъ, передъ: γ) *a*, *ai*.

α) Сочетанія *tj* и *dj* передъ *e*, *ė*, *i*, *y*, *ie* лишаются *j*-та; напр.: voc. sg. svetè (ср. výre) изъ *svetjè, 1 pl. praet. mĕtėme vĕdėme изъ *mĕtjėme *vĕdjėme, nom. pl. msc. tuštì tuštíeji изъ *tuštji *tuštjíeji, 2 sg. praes. vertì vertíes, léidi léidies изъ *vertjì *vertjíes, *léidji léidjies.

β) Сочетанія *tj* и *dj* передъ *o*, *uo*, *au*, *u*, *ū* въ жемайтскомъ нарѣчіи подверглись слѣдующимъ измѣненіямъ: 1) въ Дорбянскомъ говорѣ этимъ сочетаніямъ соотвѣтствуютъ палатальные *ṭ*, *ḍ*, 2) въ Вейвиржанскомъ (Veivìrženai) — *c*, *ʒ* (= *dz*), 3) въ восточно-жемайтскомъ поднарѣчіи, какъ и въ аукштайтскомъ нарѣчіи, сочетаніямъ *tj*, *dj* соотвѣтствуютъ *č*, *ǯ* (= *dž*). Вмѣсто старыхъ формъ *kartjóji 'горькая', *saldjóji 'сладкая', *kartjų̃, *saldjų̃ g. pl., *metjáu 'я бросилъ', *vedjáu 'я вёлъ' въ современныхъ говорахъ находимъ: 1) karṭóji, salḍóji, karṭũ, salḍũ, meṭáu, veḍáu (Дорбяны), 2) karçóji, salḍẓóji, karçũn, salḍẓũn, meçáu, vedẓáu (Вейвиржаны), 3) karčóji, salḍžóji, karčũn

(вост.-жем.) или karčũ (аукшт.), saldžũn или saldžũ, mečáu, vedžáu (вост.-жем.) или mečaũ, vedžaũ (аукшт.).

γ) Сочетанія *tj* и *dj* передъ *a* и *ai* неодинаково измѣняются въ литовскихъ нарѣчіяхъ. Подъ вліяніемъ *j* гласные *a* и *ai* въ жемайтскомъ нарѣчіи измѣнились въ *e* и *ei*: вмѣсто kója 'нога', kójai 'ногѣ' (ср. píeva 'лугъ', píevai) появились kóje, kójei, а послѣ согласнаго передъ *e j* по закону *6 с. α*) исчезаетъ. Изъ формъ *jáutjai 'волы', *mèdjai 'деревья', *jáutjams 'воламъ', *mèdjams 'деревьямъ' черезъ переходную ступень *jáutjei, *mèdjei, *jáutjems, *mèdjems возникли жемайтскія формы jáutei, mèdei, jáutems, mèdems, которымъ въ аукштайтскомъ нарѣчіи соотвѣтствуютъ: jáučiai, mẽdžiai, jáučiams, mẽdžiams или jáučei, mẽdžei, jáučems, mẽdžems.

Въ обычномъ правописаніи вмѣсто *tš* теперь принято писать *č*, *j* же въ нёмъ замѣненъ посредствомъ *i* даже послѣ губныхъ; напр.: mačiau, vedžiau, labiau и т. д. Шлейхеръ писалъ mačau, vedžau, jaučū, žodžu, т. е. такъ, какъ не произноситъ ни одинъ литовецъ: вѣдь всѣ отличаютъ, напр., giñčų 'obstinatorum' отъ giñčių 'obstinatarum'; поэтому слѣдуетъ писать вслѣдъ за Куршатомъ mačiaũ, vedžiaũ, jáučių, žõdžių и т. д. [но giñčas 'споръ', trìčas 'человѣкъ горячка', gùčas 'умникъ', stìčas 'упрямый; упрямство'].

Законы конца словъ.

Въ глубокой древности конечные гласные словъ могли быть какъ долгими, такъ и краткими. Съ теченіемъ времени количественныя отношенія измѣнились: теперь всѣ литовскіе говоры часто имѣютъ въ концѣ словъ краткіе гласные тамъ, гдѣ нѣкогда были долгіе. Старая долгота сохранилась въ сложныхъ словахъ: эти слова срослись въ одно цѣлое еще тогда, когда конечные гласные ихъ были долгими, и такими сохраняются они и донынѣ, какъ находящіеся уже въ серединѣ словъ.

1. *-a*, сократившееся изъ *-ā* или *-o*, существуетъ въ им. ед. жен. р.: senà 'старая' изъ *seno (сохранилось въ senó-ji), žmonà 'жена, женщина' изъ *žmono.

2. *-i* изъ *-y* (=ī): dẽganti 'жгущая, горящая', dẽgusi 'горѣвшая, жогшая', dègsianti 'которая будетъ горѣть, жечь' изъ *deganty, *degusy, *degsianty, сохранившихся въ возвратной формѣ: deganty̍-s 'kurì sáu dẽga = kurì dẽga-si', dẽgusy-s, dègsianty-s.

3. *-i* изъ *-ie*: senì 'старые' изъ *seníe (ср. seníe-ji), dvì senì изъ *dviẽ seniẽ (ср. dvì seniẽ-ji), dìrbi 'ты дѣлаешь' изъ *dìrbie (ср. dìrbie-s), dìrbti 'дѣлать' изъ *dìrbtie (ср. жем. dìrbtie-s), tolì 'далеко' изъ *tolíe (ср. tolie-ję̃).

4. *-u* изъ *-uo*: sù senù 'со старымъ', dù senù nom. du. msc., senùs acc. pl. msc., dìrbu 'дѣлаю', vežù 'везу'; ср. sù senúo-ju, dù senúo-ju, senúos-ius, dìrbuo-s, vežúo-s.

Въ жемайтскихъ говорахъ, а иногда и въ аукштайтскихъ, сокращаются и въ остальныхъ случаяхъ долгіе гласные *ė*, *o*, когда конецъ слова не получаетъ ударенія. Жемайты говорятъ, напр.: tõ 'того', katrõ 'котораго изъ двухъ', kuriõ 'котораго изъ многихъ', anõ 'вонъ того', но vy̍ra 'мужа', tìlta 'моста'; tõs 'тѣ', anõs 'вонъ тѣ', kuriõs 'которыя', но žmónas 'жоны', sẽnas 'старыя', mãžas 'малыя' (ср. sẽnos-ios); dìrba 'онъ дѣлалъ', rãša 'онъ пишетъ', вмѣсто dìrbo, rãšo (ср. reflexivum dìrbo-s, rãšo-s).

Краткіе гласные конечныхъ слоговъ словъ въ жемайтскихъ говорахъ исчезли; напр.; vy̍rs dìrb вмѣсто vy̍ras dìrba. Согласно этимологическому принципу слѣдуетъ писать несокращонныя формы, т. е. vy̍ras dìrba и vy̍ro, dìrbo.

Морфологія.

Безчисленное множество словъ человѣческаго языка наука подраздѣляетъ на восемь разрядовъ или частей рѣчи, которыя носятъ слѣдующія названія:

1. *Имя существительное.* Слова этого разряда представляютъ собою имена предметовъ—видимыхъ и невидимыхъ; напр.: vy̍ras 'vir', žmonà 'mulier', arklȳs 'equus caballus', avìs 'ovis', ą̃žuolas 'quercus', akmuõ 'lapis', prõtas 'mens', išmintìs 'intellectus' и др.

2. *Имя прилагательное* показываетъ, каковъ предметъ, о

которомъ мы говоримъ, т. е. обозначаетъ его качество; напр.: gẽras 'bonus', negẽras 'malus', sẽnas 'vetus', jáunas 'iuvenis'. Къ разряду прилагательныхъ относятся имена *числительныя:* dù 'duo', penkì 'quinque', aštuonì 'octo', pìrmas 'primus', añtras 'secundus' и др.

3. *Мѣстоименіе.* Слова этого разряда замѣняютъ собою имена; напр.: àš 'ego', mẽs 'nos', tù 'tu', jìs 'ille' и др.

4. *Глаголъ* показываетъ что кто дѣлаетъ или въ какомъ состояніи находится; напр.: rašaũ 'scribo', sergù 'aegroto' gulių̀ 'iaceo', kertù 'caedo' и др.

5. *Нарѣчіе* опредѣляетъ глаголъ и прилагательное; напр.: gražiaĩ (ką̃ darýti) 'formose (aliquid facere)', labaĩ (gẽras, dìdelis) 'admodum (bonus, magnus)' и др.

6. *Предлогъ,* опредѣляя падежи имени существительнаго, показываетъ въ какомъ положеніи находится одинъ предметъ по отношенію къ другому; напр.: añt (žemės) 'на (землѣ)', nuõ stógo 'съ (крыши)'. Предлогъ, стоящій послѣ поясняемаго слова, называется *постпозиціею,* напр., dẽl въ ko-dẽl 'почему', to-dẽl 'потому' = dẽl kõ, dẽl tõ.

7. *Союзъ* соединяетъ слова и предложенія; напр.: (tė́vas) ir̃ (mótyna) '(отецъ) и (мать)', (rãšome) ir̃ (skaĩtome) '(мы пишемъ) и (читаемъ)'.

8. *Междометіе* служитъ для выраженія нашихъ чувствъ; напр.: ùi, aĩ, ãtatai, èt!

Четыре первыя части рѣчи: имя существительное, прилагательное, мѣстоименіе и глаголъ, называются *измѣняемыми* частями рѣчи, потому что ихъ форма постоянно мѣняется въ предложеніи; напр.: výras, výro, výrui, výrai, výrą, výrams; rašaũ, rašaĩ, rašiaũ, rašeĩ, rašýsiu и др. Остальныя четыре части рѣчи: нарѣчіе, предлогъ, союзъ и междометіе, называются *неизмѣняемыми* частями рѣчи, потому что форма этихъ частей рѣчи постоянно остаётся одной и той же, за исключеніемъ тѣхъ нарѣчій, которыя имѣютъ степени сравненія, напр.: gražiaĩ 'красиво', gražiaũs 'красивѣе', gražiáusiai 'красивѣе всего'.

Словоизмѣненіе имени существительнаго, прилагательнаго и мѣстоименія называютъ *склоненіемъ*, а словоизмѣненіе глагола — *спряженіемъ*.

Имя существительное.

Въ склоненіи имёнъ существительныхъ слѣдуетъ различать: 1) родъ, 2) падежъ и 3) число.

1. Въ литовскомъ языкѣ имена существительныя двухъ родовъ: *мужескаго* и *женскаго*. Въ глубокой древности не были чужды литовскому языку также и существительныя средняго рода. Alùs 'пиво', baĩnas 'сѣдло', pjúklas 'пила' въ литовскомъ мужескаго рода, между тѣмъ какъ въ прусскомъ языкѣ эти слова *средняго* рода: alu, balgnan, piuclan.

Имена мужчинъ — мужескаго рода, напр.: tẽvas 'отецъ', našlỹs 'вдовецъ', vagìs 'воръ', sūnùs 'сынъ', piemuõ 'пастухъ'. Имена женщинъ — женскаго рода, напр.: mótyna 'мать', našlẽ 'вдова', avìs 'овца', sesuõ 'сестра'.

Въ другихъ языкахъ грамматическій родъ слова легко узнаётся по окончанію, но въ литовскомъ окончаніе только въ рѣдкихъ случаяхъ точно показываетъ родъ. Всѣ слова, оканчивающіяся въ имен. ед. на *-as* и *-us*, мужескаго рода, напр.: dar̃žas 'огородъ', dangùs 'небо'. Слова съ другими окончаніями въ имен. ед. могутъ быть какъ мужескаго, такъ и женскаго рода; тутъ дѣло привычки: напр., большинство литовцевъ говоритъ tàs dantìs 'этотъ зубъ' (муж. р.), но тильзитскимъ литовцамъ кажется, что dantìs — женскаго рода: tà dantìs.

Наконецъ, надо замѣтить, что въ литовскомъ, какъ и въ другихъ языкахъ, есть немало словъ *общаго* рода, т. е. такихъ, которыя одинаково могутъ обозначать какъ мужчинъ, такъ и женщинъ; напр.: tàs и tà svet-norà 'чужого (добра) желающій, -ая', sau-norà 'эгоистъ', susnà 'паршивый, -ая' и др.

2. Въ литовскомъ языкѣ различаются *семь падежей:* 1) именительный, 2) родительный, 3) дательный, 4) винительный, 5) звательный, 6) творительный и 7) мѣстный.

Падежъ показываетъ, въ какомъ положеніи находится одинъ предметъ въ сравненіи съ другимъ. Но въ томъ или иномъ положеніи могутъ находиться — одинъ, два или множество предметовъ; отсюда возникаютъ *три числа:* единственное, двойственное и множественное. Почти всѣ имена имѣютъ три числа: výras || dù výru || výrai, žmonà || dvì žmóni || žmónos. Но есть и такія имена, которыя имѣютъ одно число: 1) *только единственное:* medùs 'мёдъ', alùs 'пиво' и др., 2) *только двойственное:* dù 'два', abùdu 'оба', 3) *только множественное:* dùrys 'двери', vartai 'ворота', žirklės 'ножницы', mìntuvai 'мяло', жем. kniñgos 'книга' и др. Есть даже нѣсколько такихъ имёнъ, которыя имѣютъ одно значеніе во множественномъ, а совершенно другое въ единственномъ числѣ, напр.: rãtai 'plaustrum' : rãtas 'rota', dúmai 'fumus' : dúmas 'gyvẽnimas, focus', gélžys 'ferramenta, ferrea instrumenta' : gelžìs 'ferrum'.

Склоненіе существительныхъ въ литовскомъ кое-чѣмъ отличается отъ склоненія прилагательныхъ и мѣстоименій. Отличія сводятся къ слѣдующему:

a) Существительнымъ чужда категорія *средняго* рода. Мѣстоименія и прилагательныя до сихъ поръ сохранили имен., вин. ед. *средняго* рода, напр.: taĩ, tataĩ, tàt 'то, это', šálta = жем. šált 'холодно', šiĩta = жем. šiĩt 'тепло', sveĩka = жем. sveĩk 'здорово', drąsù 'отважно' (ср. гр. $\vartheta\rho\alpha\sigma\acute{\upsilon}$), saldù 'сладко', baisù 'страшно', brangù 'дорого', pavojù 'опасно'. Нетрудно объяснить, почему сохранились имена прилагательныя *средняго* рода. Когда подлежащимъ бываетъ мѣстоименіе средняго рода, напр., taĩ 'то', или неопредѣлённое наклоненіе, — грамматическая форма, не различающая рода —, напр., mirti 'умирать', тогда и сказуемое прилагательное должно стоять въ среднемъ родѣ. Примѣромъ могутъ служить слѣдующія фразы: taĩ negražù 'это некрасиво', ar̃ taĩ gražù = жем. ar̃ tàt gražù? 'развѣ это красиво?', saldù ir̃ gražù ùž tėvų̃ žẽmę mir̃ti 'dulce et decorum est pro patria mori'.

b) Многіе падежи имёнъ существительныхъ имѣютъ не тѣ же окончанія, что мѣстоименія и прилагательныя, въ чомъ мо-

жемъ убѣдиться, сравнивъ дат. ед. výrui, мѣст. ед. výrę, им. мн. výrai, дат. мн. výrams съ соотвѣтствующими падежами мѣстоименій и прилагательныхъ: tám gerám дат. ед., tamę̀ geramę̀ мѣстн. ед., tiẽ gerì[1]) им. мн., tíems geríems дат. мн. А потому приходится разсматривать склоненіе имёнъ существительныхъ отдѣльно отъ склоненія прилагательныхъ.

Склоненіе имёнъ существительныхъ.

Въ склоненіи словъ надо обращать вниманіе на *основу* слова и падежное *окончаніе*. *Основою* называется та часть слова, которая въ склоненіи остаётся почти тою же самою. Падежнымъ *окончаніемъ* называется та часть слова, которая при измѣненіи слова по падежамъ принимаетъ различные виды. Возьмёмъ для примѣра имен. ед. výra-s 'мужъ', vagì-s 'воръ', sūnù-s 'сынъ' и дат. мн. výra-ms, vagì-ms, sūnù-ms. Изъ этого примѣра видимъ, что въ обоихъ падежахъ та же самая основа: vyra-, vagi-, sūnu-, *-s* же есть окончаніе им. ед., а *-ms* — окончаніе дат. мн.

Основа слова не во всѣхъ падежахъ одинакова. Одни варіанты основы — остатокъ глубокой старины, другіе же — новообразованія литовскихъ говоровъ. Уже въ [индоевропейскомъ] праязыкѣ гласные основы въ извѣстныхъ случаяхъ имѣли неодинаковыя ступени: въ однихъ падежахъ основа имѣла сильный видъ, въ другихъ — слабый. Чередованіе гласныхъ не чуждо нѣкоторымъ основамъ даже въ наше время. Формы vagìs, sūnùs, vagimìs, sūnumìs имѣютъ слабый видъ основы, а зват. ед. vagiẽ, sūnaũ — сильный видъ. Въ формахъ seserų̃ 'сестёръ', akmenų̃ 'камней' основами служатъ seser-, akmen-, сильный видъ которыхъ sesuor- (ср. латин. sorōr-em) и akmuon- (ср. греч. ἄκμων) сохранился въ им. ед. sesuõ, akmuõ, съ отпавшими *-r* и *-n*.

Изъ новѣйшихъ фонетическихъ измѣненій слѣдуетъ отмѣ-

1) Форма gerì (nom. pl. msc.) восходитъ къ болѣе древней *geriẽ, сохранившейся въ членныхъ прилагательныхъ gerie-ji : жем. gerìejai (съ *восходящею* интонаціею).

Прим. переводчика. Тельшевскіе жемайты, напр., въ Масядахъ (Mósėdis), Салантахъ (Salantaĩ) вм. geriẽjai говорятъ geríejai (діал. ģerẹ́ijē).

тить чередованіе зубныхъ *t* и *d* съ (альвеолярными аффрикатами) *č* и *dž* передъ такими слогами, которые нѣкогда начинались съ *j*; напр.: jáutis 'волъ', gaidỹs 'пѣтухъ : jáučių, gaidžių и др.

Имена существительныя по гласному основы можно подраздѣлить на пять группъ, изъ которыхъ каждая составитъ особое *склоненіе*.

1) Къ *первому* склоненію относятся тѣ существительныя, основа которыхъ оканчивается на: a) *-a-:* výras 'мужчина, мужъ', kẽlias 'дорога', b) *-o-:* žmonà 'женщина, жена' изъ *žmonó и c) тѣ на *-jo-*, имен. ед. которыхъ оканчивается на *-i:* martì 'жена сына; жена брата', viešnì 'гостья', patì 'жена; сама', ponì 'госпожа'.

2) Въ составъ *второго* склоненія входятъ: a) основы на *-y-:* našlỹs 'вдовецъ', brólis 'братъ' изъ *brálys[1]), и b) основы на *-ė-:* našlẽ 'вдова', sáulė 'солнце'.

3) *Третье* склоненіе составляютъ основы на *-i-:* vagìs 'воръ', akìs 'глазъ'.

4) *Четвёртое* склоненіе образуютъ основы на *-u-:* sūnùs 'сынъ', dangùs 'небо', vaĩsius 'плодъ'.

5) Къ *пятому* склоненію относятся всѣ слова съ *основою на согласный:* основы akmen- (жем. akmin-), ruden- (жем. rudin-), dukter-, seser-, mėnes- при именительномъ ед. akmuõ 'камень', ruduõ 'осень', duktẽ 'дочь', sesuõ 'сестра', mėnuo 'мѣсяцъ; луна'.

Ученіе о склоненіи было бы весьма несложнымъ, если бы всѣ падежи сохранили въ цѣльности свои первоначальныя основы и падежныя окончанія. Но такихъ падежей, гдѣ прозрачны были бы основа и окончаніе (ср. výra-s : výra-ms, vagì-s : vagì-ms : vagi-mìs), сохранилось немного: въ большинствѣ случаевъ *па-*

1) Въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ слова типа brólis въ имен. ед. оканчиваются на -īs; ср. káilīs 'шкура', peilīs 'ножъ' въ Дусятахъ, Ушполяхъ, Оникштахъ, brãlīs въ Дусятахъ = brólīs въ Оникштахъ (конечное -īs средней долготы). Тельшевскіе жемайты въ словахъ типа brólis нѣкогда имѣли также -īs. Жем. brúolīs, peĩlīs, ver̃š'is 'телёнокъ' съ *узкимъ* i восходятъ къ пра-жем. brólīs, peilīs, vefšīs. Жем. váltẹs 'барка', kártẹs 'жердь', vẹ̀ltẹs 'надежда' съ *широкимъ* i (= узкому e) восходятъ къ пражем. váltis, kártis, vìltis. *Прим. переводчика.*

дежныя окончанія срослись съ конечнымъ гласнымъ основы. Теперь намъ нелегко сказать, что̀ служитъ первоначальнымъ окончаніемъ въ такихъ падежахъ, какъ напр.: vу́rо, vу́rui, (sù)vу́ru, vу́rų. Рѣшеніе вопроса о первоначальныхъ падежныхъ окончаніяхъ мы предоставимъ сравнительной грамматикѣ; съ насъ будетъ вполнѣ достаточно одного лишь перечисленія современныхъ падежныхъ окончаній безъ историческаго ихъ объясненія.

Падежныя окончанія I-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.			Множеств. число.			Двойствен. число.		
	основы на *-a-*	основы на *-o-*	основы на *-jo-*	основы на *-a-*	основы на *-o-*	основы на *-jo-*	основы на *-a-*	основы на *-o-*	основы на *-jo-*
Имен. .	as	a	i	ai	os	ios	u	i	i
Род. . .	o	os	ios	ų	ų	ių	Родите	льный	множ.
Дат. . .	ui	ai	iai	ams	oms	ioms	am	om	iom
Вин. . .	ą	ą	ią	us	as	ias	u	i	i
Зват. . .	e	a	i	ai	os	ios	u	i	i
Твор. . .	u	ą̆	ią̆	ais	omis	iomis	am	om	iom
Мѣстн..	ę̆	oję̆	ioję̆	uosę̆	osę̆	iosę̆	Мѣст	ный м	нож.

Падежныя окончанія II-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.		Множеств. число.		Двойствен. число.	
	основы на *-y-*	основы на *-ė-*	основы на *-y-*	основы на *-ė-*	основы на *-y-*	основы на *-ė-*
Имен. . .	ys, is	ė	iai	ės	iu	i
Родит. .	io	ės	ių	ių	Родительн	ый множ.
Дат. . . .	iui	ei	iams	ėms	iam	ėm
Вин. . . .	i	ę	ius	es	iu	i
Зват. . .	y, i	ė	iai	ės	iu	i
Твор. . .	iu	ę̆	iais	ėmis	iam	ėm
Мѣстн. .	yję̆	ėję̆	iuosę̆	ėsę̆	Мѣстный	множ.

Падежныя окончанія III-го и IV-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.		Множеств. число.		Двойствен. число.	
	III склоненіе	IV склоненіе	III склоненіе	IV склоненіе	III склоненіе	IV склоненіе
Имен....	is	us	ys	ūs	iu, i	u
Родит...	ies	aus	ių	ų	Родительн	ый множ.
Дат.....	iui, iai	ui	ims	ums	im	um
Вин.....	į	ų	is	us	iu, i	u
Зват....	ie	au	ys	ūs	iu, i	u
Твор....	imi	umi	imis	umis	im	um
Мѣстный.	yję̆	ūję̆	ysę̆	uosę̆	Мѣстный	множ.

Падежныя окончанія V-го склоненія.

Падежи.	Единственное число.		Множеств. число.		Двойствен. число.	
	основы на *-n-*	основы на *-r-*	основы на *-n-*	основы на *-r-*	основы на *-n-*	основы на *-r-*
Имен....	uo	ė, uo	nys	rys	niu	ri
Родит...	ns	rs	nų	rų	Родительн	ый множ.
Дат.....	niui	riai	nims	rims	nim	rim
Вин.....	nį	rį	nis	ris	niu	ri
Зват....	uo	ė, uo	nys	rys	niu	ri
Твор....	nimi	rimi	nimis	rimis	nim	rim
Мѣстный.	nyję̆	ryję̆	nysę̆	rysę̆	Мѣстный	множ.

Падежныя окончанія не во всѣхъ говорахъ одинаковы. Различіе окончаній, во-первыхъ, происходитъ отъ того, что въ каждомъ говорѣ они подвергаются своеобразнымъ измѣненіямъ по звуковымъ законамъ, дѣйствующимъ въ говорахъ, напр.: výras, výro, ligónies, ãvys въ жемайтскихъ говорахъ измѣняются въ výrs, výra, ligúonis, ãvis; во-вторыхъ, въ говорахъ часто падежи одного склоненія замѣняются соотвѣтственными падежами

другихъ склоненій, напр.: род. ед. akmeñs 'камня' въ однихъ говорахъ замѣненъ формою ãkmenio (по II склоненію), въ другихъ—формою akmeniẽs (по III склоненію); наконецъ, въ-третьихъ, отдѣльные говоры получили изъ праязыка для нѣкоторыхъ падежей разныя окончанія, напр.: вмѣсто дат. ед. výrui жемайты говорятъ výruo (запад. vírou, вост. vírū), восточные аукштайты изъ окрестностей мѣстечка Добейкъ (Debeĩkiai Вилкомирскаго у).—(tám) výrai; мѣстному ед. brólyję, gaidyję̃, vagyję̃, avyję̃, sūnūję̃, akmenyję̃ въ жемайтскихъ говорахъ соотвѣтствуютъ формы brólė (=діал. brúolie), gaidẽ (=діал. gãdiẽ и gaidiẽ), vagẽ (=діал. vagiẽ), avẽ (=діал. aviẽ), sūnuõ (=діал. sūnoũ и sūnũ), akmenẽ (=діал. akminiẽ); аукштайтскимъ формамъ мѣстн. мн. výruosę, sūnuosę̃ въ жемайтскомъ нарѣчіи соотвѣтствуютъ výrūsę (=діал. výrųsi [съ «носовымъ» u, напр., въ Хвейданскомъ, Ретовскомъ говорахъ] и výrūsi), sūnūsę̃ (=діал. sūnųsì и sūnūsì или, съ переносомъ ударенія, sūnųsi и sūnūsi).

Въ виду такого разнообразія окончаній въ говорахъ, въ письменности нужно пользоваться тѣми падежными окончаніями, которыя приведены нами въ таблицахъ.

Склоненіе имёнъ существительныхъ.

Измѣненіе словъ по падежамъ называется склоненіемъ. Выше мы уже видѣли, что въ именахъ существительныхъ слѣдуетъ различать пять склоненій.

Если бы удареніе въ литовскихъ словахъ было неподвижнымъ, тогда достаточно было въ видѣ примѣра изъ каждаго склоненія привести одно слово, но такъ какъ удареніе подвижно, то почти во всѣхъ склоненіяхъ приходится брать по четыре примѣра: два для *нисходящей*, два другихъ для *восходящей* интонаціи.

Первое склоненіе.

1. Основы на *-a-*.

Примѣры: výras 'мужъ, мужчина', vérgas 'рабъ', põnas 'баринъ, господинъ', vaĩkas 'дитя'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	výras	vérgas	põnas	vaĩkas
2. Родительный..	výro	vérgo	põno	vaĩko
3. Дательный...	výrui	vérgui	põnui	vaĩkui
4. Винительный .	výrą	vérgą	põną	vaĩką
5. Звательный ..	výre	vérge	ponè	vaikè
6. Творительный	výru	vérgu	ponù	vaikù
7. Мѣстный....	výrę	vérgę	ponę̀	vaikę̀
	Множественное число.			
1. Именительный	výrai	vergaĩ	põnai	vaikaĩ
2. Родительный..	výrų	vergų̃	põnų	vaikų̃
3. Дательный...	výrams	vergáms	põnams	vaikáms
4. Винительный..	výrus	vérgus	ponùs	vaikùs
5. Звательный...	výrai	vergaĩ	põnai	vaikaĩ
6. Творительный	výrais	vergaĩs	põnais	vaikaĩs
7. Мѣстный	výruosę	verguosę̀	põnuosę	vaikuosę̀
	Двойственное число.			
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dù výru	dù vérgu	dù ponù	dù vaikù
3. Дательный...	dvíem výram	dvíem vergám	dvíem põnam	dvíem vaikám
6. Творительный	dviẽm výram	dviẽm vergam̃	dviẽm põnam	dviẽm vaikam̃

Род. и мѣстный дв. тожественны съ тѣми же падежами множ. числа.

2. Основы на *-о-*.

Примѣры: píeva 'лугъ', žmonà 'женщина, жена', vietà 'мѣсто', algà 'жалованіе'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	píeva	žmonà	vietà	algà
2. Родительный..	píevos	žmonõs	viẽtos	algõs
3. Дательный...	píevai	žmónai	viẽtai	al̃gai
4. Винительный .	píevą	žmóną	viẽtą	al̃gą
5. Звательный ..	píeva	žmonà	vietà	algà
6. Творительный	píevą	žmóną	vietą̀	algą̀
7. Мѣстный....	píevoję	žmonòję̀	viẽtoję	algoję̀
	Множественное число.			
1. Именительный	píevos	žmónos	viẽtos	al̃gos
2. Родительный..	píevų	žmonų̃	viẽtų	algų̃
3. Дательный...	píevoms	žmonóms	viẽtoms	algóms
4. Винительный..	píevas	žmónas	vietàs	algàs
5. Звательный ..	píevos	žmónos	viẽtos	al̃gos
6. Творительный	píevomis	žmonomìs	viẽtomis	algomìs
7. Мѣстный....	píevosę	žmonosę̀	viẽtosę	algosę̀
	Двойственное число.			
1. Им., 2. Вин., 5. Зв.......	dvì píevi	dvì žmóni	dvì vietì	dvì algì
3. Дательный...	dvíem píevom	dvíem žmonóm	dvíem viẽtom	dvíem algóm
6. Творительный	dviẽm píevom	dviẽm žmonõm	dviẽm viẽtom	dviẽm algõm

Род. и мѣст. дв. тожественны съ тѣми же падежами мн. числа.

3. Основы на *-jo-*.

Примѣры: martì 'сыновняя, братнина жена; невѣста'.

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
1. Именительный .	martì	mar̃čios	dvì martì
2. Родительный . .	marčiõs	marčių̃	
3. Дательный. . .	mar̃čiai	marčióms	dvíem marčióm
4. Винительный . .	mar̃čią	marčiàs	dvì martì
5. Звательный . . .	martì	mar̃čios	
6. Творительный. .	marčią̀	marčiomìs	dviẽm marčiõm
7. Мѣстный.	marčioję̀	marčiosę̀	

Второе склоненіе.

1. Основы на *-y-*.

Примѣры: brólis 'братъ', vėžỹs 'ракъ', kir̃vis 'топоръ', žynỹs 'знахарь'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	brólis	vėžỹs	kir̃vis	žynỹs
2. Родительный. .	brólio	vė́žio	kir̃vjo	žỹnio
3. Дательный. . .	bróliui	vė́žiui	kir̃vjui	žỹniui
4. Винительный .	brólį	vė́žį	kir̃vį	žỹnį
5. Звательный . .	bróli	vėžỹ	kir̃vi	žynỹ
6. Творительный	bróliu	vė́žiu	kirvjù	žyniù
7. Мѣстный. . . .	brólyję	vėžyję	kir̃vyję	žynyję

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Множественное число.			
1. Именительный	bróliai	vėžiaĩ	kir̃vjai	žyniaĩ
2. Родительный..	brólių	vėžių̃	kir̃vjų	žynių̃
3. Дательный...	bróliams	vėžiáms	kir̃vjams	žȳniáms
4. Винительный..	brólius	vė̃žius	kirvjùs	žyniùs
5. Звательный...	bróliai	vėžiaĩ	kir̃vjai	žyniaĩ
6. Творительный	bróliais	vėžiaĩs	kir̃vjais	žyniaĩs
7. Мѣстный....	bróliuosę	vėžiuosę̃	kir̃vjuosę	žyniuosę̃
	Двойственное число.			
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dù bróliu	dù vėžiu	dù kirvjù	dù žyniù
3. Дательный...	dvíem bró-liam	dvíem vė-žiám	dvíem kir̃vjam	dvíem žy-niám
6. Творительный	dviẽm bró-liam	dviẽm vė-žiam̃	dviẽm kir̃vjam	dviẽm žy-niam̃

Род. и мѣстн. дв. = род. и мѣстн. множ.

2. Основы на -*ė*-.

Примѣры: áuklė 'няня', giesmė̃ 'свящ. пѣсня', žẽmė 'земля', žolė̃ 'грава'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	áuklė	giesmė̃	žẽmė	žolė̃
2. Родительный..	áuklės	giesmė̃s	žẽmės	žolė̃s

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
3. Дательный . . .	áuklei	gíesmei	žẽmei	žõlei
4. Винительный . .	áuklę	gíesmę	žẽmę	žõlę
5. Звательный . . .	áuklė	giesmė̃	žẽmė	žolė̃
6. Творительный	áuklę	gíesmę	žemę̀	žolę̀
7. Мѣстный	áuklėję	giėsmėję̀	žẽmėję	žolėję̀
		Множественное число.		
1. Именительный	áuklės	gíesmės	žẽmės	žõlės
2. Родительный . .	áuklių	giesmjų̃	žẽmjų	žolių̃
3. Дательный . . .	áuklėms	giesmė́ms	žẽmėms	žolė́ms
4. Винительный .	áukles	gíesmes	žemès	žolès
5. Звательный . . .	áuklės	gíesmės	žẽmės	žõlės
6. Творительный	áuklėmis	giesmėmìs	žẽmėmis	žolėmìs
7. Мѣстный	áuklėsę	giesmėsę̀	žẽmėsę	žolėsę̀
		Двойственное число.		
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dvì áukli	gíesmi	žemì	žolì
3. Дательный . . .	dvíem áuk-lėm	giesmė́m	žẽmėm	žolė́m
6. Творительный	dviẽm áuk-lėm	giesmė̃m	žẽmėm	žolė̃m

Род. и мѣстн. дв. тожественны съ тѣми же падежами мн. числа.

Третье склоненіе.

Основы на *-i-*.

Примѣры: tóšis 'берёста', širdìs 'сердце', dùrys 'двери', avìs 'овца'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	tóšis	širdìs		avìs
2. Родительный..	tóšies	širdiẽs		aviẽs
3. Дательный...	tóšiai	šìrdžiai		ãvjai
4. Винительный .	tóšį	šìrdį		ãvį
5. Звательный...	tóšie	širdiẽ		aviẽ
6. Творительный	tóšimi	širdimì		avimì
7. Мѣстный....	tóšyję	širdyję̀		avyję̀
	Множественное число.			
1. Именительный	tóšys	šìrdys	dùrys	ãvys
2. Родительный..	tóšių	širdžių̃	dùrių	avjų̃
3. Дательный...	tóšims	širdìms	dùrims	avìms
4. Винительный..	tóšis	šìrdis	durìs	avìs
5. Звательный ..	tóšys	šìrdys	dùrys	ãvys
6. Творительный	tóšimis	širdimìs	dùrimis	avimìs
7. Мѣстный....	tóšysę	širdysę̀	dùrysę	avysę̀
	Двойственное число.			
1. Им., 4. Вин., 4. Зв.	dvì tóši	šìrdi		avì
3. Дательный...	dvíem tó-šim	širdìm		avìm
6. Творительный	dviẽm tó-šim	širdim̃		avim̃

Род. и мѣстн. дв. тожественны съ тѣми же падежами множ. числа.

Четвёртое склоненіе.

Основы на *-u-*.

Примѣры: Jėzus 'Іисусъ', sūnùs 'сынъ', vaĩsius 'плодъ', dangùs 'небо'.

Падежи.	Нисходящая интонація.		Восходящая интонація.	
	1. примѣръ.	2. примѣръ.	3. примѣръ.	4. примѣръ.
	Единственное число.			
1. Именительный	Jėzus	sūnùs	vaĩsius	dangùs
2. Родительный..	Jėzaus	sūnaũs	vaĩsiaus	dangaũs
3. Дательный...	Jėzui	súnui	vaĩsiui	dañgui
4. Винительный..	Jėzų	súnų	vaĩsių	dañgų
5. Звательный..	Jėzau	sūnaũ	vaĩsiau	dangaũ
6. Творительный	Jėzumi	sūnumì	vaĩsiumi	dangumì
7. Мѣстный....	Jėzūję	sūnūję̃	vaĩsiūję	dangūję̃
	Множественное число.			
1. Именительный		súnūs	Слово vaĩsius во множественномъ числѣ измѣняется по II склоненію, по типу kir̃vis.	dañgūs
2. Родительный..		sūnų̃		dangų̃
3. Дательный...		sūnùms		dangùms
4. Винительный..		súnus		dangùs
5. Звательный...		súnūs		dañgūs
6. Творительный		sūnumìs		dangumìs
7. Мѣстный....		sūnuosę̃		danguosę̃
	Двойственное число.			
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.		dù súnu	Какъ kir̃vis II склоненія.	dangù
3. Дательный...		dvíem sūnùm		dangùm
6. Творительный		dviẽm sūnum̃		dangum̃

Род. и мѣстн. дв. тожественны съ тѣми же падежами множ. числа.

Пятое склоненіе.

Основы на *-n-*, *-r-* и *-s-*.

Примѣры: piemuõ 'пастухъ', mė́nuo 'мѣсяцъ, луна', sesuõ 'сестра', duktė̃ 'дочь'.

Падежи.	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
		Единственное число.		
1. Именительный	piemuõ	mė́nuo	sesuõ	duktė̃
2. Родительный. .	piemeñs	mė́nesies	seseȓs	dukteȓs
3. Дательный. . .	píemeniui	mė́nesiui	sẽseriai	dùkteriai
4. Винительный .	píemenį	mė́nesį	sẽserį	dùkterį
5. Звательный . .	piemuõ	mė́nuo	sesuõ	duktė̃
6. Творительный	piemenimì	mė́nesimi	seserimì	dukterimì
7. Мѣстный	piemenyjè	mė́nesyje	seseryjè	dukteryjè
		Множественное число.		
1. Именительный	píemenys	mė́nesys	sẽserys	dùkterys
2. Родительный. .	piemenų̃	mė́nesių	seserų̃	dukterų̃
3. Дательный . . .	piemenìms	mė́nesims	seserìms	dukterìms
4. Винительный . .	píemenis	mė́nesis	sẽseris	dùkteris
5. Звательный. . .	píemenys	mė́nesys	sẽserys	dùkterys
6. Творительный	piemenimìs	mė́nesimis	seserimìs	dukterimìs
7. Мѣстный. . . .	piemenysè	mė́nesyse	seserysè	dukterysè
		Двойственное число.		
1. Им., 4. Вин., 5. Зв.	dù píemeniu	mė́nesiu	dvì sẽseri	dùkteri
3. Дательный. . .	dvíem piemenìm	mė́nesim	dvíem seserìm	dukterìm
6. Творительный	dviẽm piemenim̃	mė́nesim	dvíem seserim̃	dukterim̃

Род. и мѣстн. дв. = род. и мѣстн. множественнаго числа.

Переносъ ударенія.

Склоненіе литовскихъ имёнъ существительныхъ было бы нетруднымъ, если бы удареніе при измѣненіи слова во всѣхъ формахъ оставалось на томъ же самомъ слогѣ. Но, напр., при žmonà 'женщина, жена', žmonõs мы находимъ не *žmonaĩ, *žmoną̃, какъ въ мѣстоименіяхъ anaĩ 'той', katraĩ 'которой изъ двухъ', aną̃ 'ту', katrą̃ 'которую изъ двухъ', а съ переносомъ ударенія: žmónai, žmóną. То же является и во множ. числѣ: žmónos, žmónas, но žmonų̃, žmonóms, žmonomìs, žmonosę̀.

Одни падежи никогда не имѣютъ ударенія на послѣднемъ слогѣ, напр., дат. и вин. ед., другіе же, напр., род., твор. и мѣстн. множ., въ однихъ случаяхъ имѣютъ, въ другихъ же не имѣютъ.

Всѣ имена существительныя по отношенію къ *интонаціи* дат. и вин. ед. числа могутъ быть подраздѣлены на двѣ группы:

1) слова съ *нисходящей* интонаціею, напр.: výrui, výrą; kótui, kótą отъ kótas 'черенъ'; kélmui, kélmą отъ kélmas 'пень'; píevai, píevą отъ píeva 'лугъ'; žmónai, žmóną отъ žmonà 'жена, женщина'; vìlnai, vìlną отъ vìlna 'руно';

2) слова съ *восходящей* интонаціею, напр.: põnui, põną отъ põnas 'баринъ'; rãtui, rãtą отъ rãtas 'колесо'; par̃šui, par̃šą отъ par̃šas 'поросёнокъ'; mer̃gai, mer̃gą отъ mergà 'дѣвица, служанка'; rañkai, rañką отъ rankà 'рука'; šãkai, šãką отъ šakà 'вѣтка'.

Слова, являющіяся въ дат. и вин. ед. съ *нисходящей* интонаціею, по отношенію къ *мѣсту ударенія* въ род., твор. и мѣстн. множ.

1) или *никогда* не имѣютъ ударенія на послѣднемъ слогѣ, напр.: výrų, výrais, výruosę; tìltų, tìltais, tìltuosę;

2) или *всегда* имѣютъ удареніе на послѣднемъ слогѣ, напр.: kotų̃, kotáms; žmonų̃, žmonóms.

Подобнымъ же образомъ и въ словахъ съ *восходящей* интонаціею мы находимъ:

1) слова, *никогда* не имѣющія ударенія на послѣднемъ слогѣ въ род., твор. и мѣстномъ множ. числа: напр.: põnų, põnams; rañkų, rañkoms;

2) слова, *всегда* имѣющія удареніе въ названныхъ падежахъ на послѣднемъ слогѣ, напр.: dievų̃, dievám̃s; vaikų̃, vaikáms.

Итакъ, во всѣхъ склоненіяхъ нужно различать четыре типа словъ по отношенію къ интонаціи и мѣсту ударенія.

Примѣчанія къ первому склоненію.

1. Во многихъ говорахъ гласный основы *-a-* исчезъ въ им. ед.: výrs, vérgs, tráns 'трутень' изъ výras, vérgas, trãnas. Въ словахъ съ основой на *-ja-* вмѣстѣ съ *a* исчезъ и *j:* vės 'вѣтеръ', pjovės 'жнецъ', rašýtos 'писатель', sakýtos 'кто говоритъ', kéls 'дорога', vélns 'чортъ' изъ vė̃jas, pjovė̃jas, rašýtojas, sakýtojas, kẽlias (изъ *kẽljas), vélnias.

Гласный основы *-a-* не выпадаетъ лишь въ томъ случаѣ, когда послѣ выпаденія его образовалась бы неудобопроизносимая группа согласныхъ. Par̃šas 'порося, боровъ', dar̃žas 'огородъ', tiñklas 'сѣти, неводъ' во всѣхъ говорахъ сохраняютъ старую форму, за исключеніемъ западныхъ жемайтовъ, которые *-as* измѣняютъ въ *-us*: pãršus, dãržus, tį̃nklus (Дорбяны — Darbėnai, Солонты — Salantaĩ и др.). Какъ въ латинскомъ им. ед. porcus не отличается отъ quercus, а въ склоненіи прилагательныхъ именительному жен. рода bona, iuncta соотвѣтствуютъ въ муж. р. bonus, iunctus, такъ точно и названные говоры жемайтскаго нарѣчія въ имен. ед. существительныхъ имёнъ болѣе не различаютъ словъ перваго склоненія (ср. pãršus, dãržus, tį̃nklus) отъ словъ четвёртаго склоненія (ср. tũrgus, vãisius), а также и въ прилагательныхъ при имен. ед. жен. р. mãža, vìsa въ муж. р. говорятъ mãžus, vĩsus[1]) [*ã*, *ĩ* — долговаты].

2. Окончаніе род. ед. *-o*, не имѣя на себѣ ударенія, сократилось въ *-a* во всѣхъ жемайтскихъ и въ нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ: výra, vérga. Въ веліонскомъ (Veliuonà, -õs, Veliúoną) и смежныхъ съ нимъ говорахъ вмѣсто výro, vérgo гово-

---

1) Довконтъ въ своихъ сочиненіяхъ вм. mãžas, vĩsus писалъ mažós, wīsós (ó = польск. ó, напр., въ словѣ który).

рятъ výru, vérgu (ср. жем. bùva, веліон. bùvu изъ bùvo 'былъ, были').

Также и окончаніе женскаго рода *-os*, не имѣя на себѣ ударенія, сокращается въ жемайтскихъ и нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ въ *-as:* род. ед. píevas, rañkas, но žmonõs, šakõs и др. сохраняютъ старое долгое *-o,* потому что удареніе падаетъ на послѣдній слогъ.

3. Въ дат. ед. основъ на *-a-* окончаніемъ служатъ:

a) *-uo* въ жемайтскихъ говорахъ: tám vу́ruo, vérguo = діал. vу́ro̧u, vérgo̧u (западн.), vу́rū, vérgū (вост.);

b) *-ui* въ аукштайтскихъ говорахъ: vу́rui, vérgui;

c) *-ai* въ восточно-аукшт. добейкскомъ (Debeĩkiai) говорѣ: tám vу́rai.

Слѣдуетъ замѣтить, что формы vу́rui, vу́rai и vу́ruo не могутъ быть выводимы ни изъ одной общей формы, ни одна изъ другой: нельзя выводить vу́rui изъ vу́rai, а vу́ruo и vу́rai изъ vу́rui.

4. Окончаніе вин ед. *-ją* основъ на *-ja-* и *-jo-* восходитъ къ древнему *-jam:* vė̃ją 'вѣтеръ', kė̃lią 'дорогу', kóją 'ногу', prā̃džią 'начало'. Въ жемайтскомъ нарѣчіи сочетаніе *ja* измѣнилось въ *je.* Поэтому жемайты вмѣсто kója, kójos говорятъ kóje (т. е. kúoje), kójes (изъ сокращенной формы *kójas, ср. жем. rañkas изъ rañkos). Но если за сочетаніемъ *ja* слѣдовалъ звукъ *n,* то такое *ja* у жемайтовъ давало *ji.* Вышеприведённые вин. ед. въ жемайтскомъ нарѣчіи принимаютъ такой видъ: vė̃ji (т. е. víėji), kė̃li, kóji (т. е. kúoji), prā̃di, при чомъ не сохраняется различіе между kė̃li 'дорогу' и kė̃li 'колѣно'. При соблюденіи этимологически-діалектологическаго принципа правописанія и жемайтамъ слѣдовало бы писать kė̃lią 'дорогу' и kė̃lį 'колѣно'.

5. Многіе падежи отъ основъ на *-ja-* и *-y-* имѣютъ во всѣхъ говорахъ одинаковыя окончанія: имя сущ. съ основою на *-ja-* vė̃jas 'вѣтеръ' и съ основою на *-y-* kújis 'молотъ' одинаково образуютъ род. ед.: vė̃jo и kújo, дат. ед.: vė̃jui и kújui, твор. ед.: vė̃ju и kúju, и всѣ падежи дв. и мн., напр.: dù vė̃ju и dù kúju, vė̃jai и kújai и т. д.. Поэтому во всѣхъ говорахъ мѣстн. ед. отъ основъ

на *-ja-* былъ передѣланъ по образцу имёнъ съ основами на *-y-*, оканчивающихся въ этомъ падежѣ на *-yję* (*-yj* или *-y*) у аукштайтовъ или *-ėję* (*-ė*) у жемайтовъ: аукшт. kújyję (kújyj, kúјy), жем. kújėję (kújė, т. е. въ произношеніи kújiė). Путёмъ уподобленія основъ на *-ja-* основамъ на *-y-* старые мѣстные vẽję, kelę̃ [1]) 'въ пути, дорогѣ' были вытѣснены новообразованіями vẽjyję, kelyję̃ у аукштайтовъ или vẽjėję, kelėję̃ (въ произношеніи viẽjiė, keliẽ) у жемайтовъ.

Слѣдуетъ отмѣтить мѣстные падежи: namieję̃ 'дома', сокращонный въ namiẽ [2]) (жем. numiẽ, numỹn [въ Хвейданахъ, гдѣ вм. dienà говорятъ dynà]), жем. sãpnė 'во время сна, во снѣ'.

Мѣстный ед. výrę, daržę̃ 'въ огородѣ' образованъ изъ мѣстнаго ед. *výri, *darž̀i (ср. нарѣчія: tolì 'вдали, далеко', artì 'вблизи, близко', ankstì 'рано') и постпозиціи *en* (= лат. in, гр. ἐν): *vyri-en, *darži-en. Формы мѣстнаго ед. *daržì, tolì сократились изъ *daržíe, *tolíe, какъ senì 'старые' изъ *seníe (ср. seníe-ji). Несокращонная форма мѣст. ед. *prãnašie 'у пророка', *namíe 'дома', *tolíe 'вдали' сохранилась лишь подъ прикрытіемъ постпозиціи: prãnašie-pi (Даукша въ XVI в.), namie-ję̃, tolie-ję̃, послѣ сокращенія: namiẽ, toliẽ (= зап.-жем. nùmẹ̃i, tuõlẹ̃i).

Жем. sãpnė есть мѣстн. ед. отъ sãpnis 'сонъ', съ основою на *-y-*, сохранившагося въ латышскомъ, а въ литовскомъ — только въ окрестностяхъ Шадова (Šeduvà) [3]), и соотвѣтствующаго латинскому somnium. Послѣ того какъ sãpnis вышло изъ употребленія и его мѣсто заняло sãpnas, форма sãpnė стала казаться неправильной.

6. Мѣстный множ. въ литовскомъ образуется изъ вин. мн. *výruons, *píevās посредствомъ присоединенія постпозиціи **en*

---

1) Мѣстный ед. ч. vẽję понынѣ сохранился въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ, напр., въ дусятскомъ, въ лынгмянскомъ (Lìnkmenes, -nų): kur tãkam̃ vẽji važ'úåsi? *Прим. переводчика.*

2) Форма namiẽ не восходитъ къ namieję̀. Изъ namieję̀ въ дусятскомъ говорѣ имѣли бы не namẽ (ẽ средней долготы открытое; m не мягкое), но *namiẽ. Loc. pl. anosę̀ 'въ тѣхъ' въ дусятскомъ говорѣ даётъ форму anås (съ *долгимъ* å), но gen. sg. anõs даётъ anãs (a *средней* долготы). *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ при sãpnas мѣст. ед. sapnỹ. *Прим. переводчика.*

(= гр. ἐν, лат. in): *výruonsen, *píevāsen. Согласно съ звуковыми законами изъ этихъ формъ произошли: výruosę, píevose у аукштайтовъ, výrųsę[1]), píevosę у жемайтовъ. Одинъ изъ этихъ законовъ требуетъ сокращенія старыхъ долгихъ дифтонговъ uon, ān, yn (= īn) въ положеніи передъ согласнымъ въ un, an, in; вслѣдствіе чего изъ *aštuõntas 'восьмой', *sãkānt(i) 'говоря', *septỹntas 'седьмой' должны были развиться формы aštuñtas[2]), sãkant, septiñtas. Форма *výruonsen по этому закону въ жемайтскомъ нарѣчіи измѣнилась въ *výrunsen > výrųsę. Но другой законъ, болѣе древній, чѣмъ законъ сокращенія дифтонговъ, требуетъ во многихъ говорахъ выпаденія *n* передъ *s* (āsà, ūsà 'ушко у посуды' изъ *ansā́); поэтому изъ несокращонной формы *výruonsen въ этихъ говорахъ произошла форма výruosę, подобно тому какъ изъ *aštuõntas въ латышскомъ языкѣ, который не терпитъ *n* передъ согласнымъ, образовалось astuôtais. По третьему закону должно было исчезнуть конечное *n*: *výruosen > výruosę (= діал. výruose и výruosi). Наконецъ, -uons- дало въ восточныхъ жемайтскихъ говорахъ -ųs-, въ западныхъ же — -ūs-[3]): výrųsę || výrūsę.

7. Имена сущ. имѣютъ удареніе на однихъ и тѣхъ же слогахъ почти во всѣхъ говорахъ. Западные жемайтскіе говоры и нѣкоторые аукштайтскіе, особенно пограничные съ Курляндскою (Kur̃šas, -o) губерніею, не терпятъ ударенія на *послѣднемъ* слогѣ; вслѣд-

---

1) Окончаніе мѣстн. мн. -ųsę извѣстно только изъ такихъ жемайтскихъ говоровъ, въ которыхъ вмѣсто gýsla 'жила' (= прусск. -gislo), skýstas 'жидкій' (= прусск. skīsta-), jūs 'вы' (= прусск. ioūs), trỹs 'три' говорятъ gįsla, skįstas, jųs, trįs. Формы laukųsę̀ 'въ поляхъ', výrųsę возникли изъ пражемайтскихъ *laukūsę̀, výrūsę. Въ тельшевскомъ уѣздѣ около Ворнь (Varniaĩ) даже ū изъ общелитовскаго uo передъ s и въ абсолютномъ концѣ слова измѣнилось въ ų; тамъ говорятъ, напр.: glų́snis 'ива' изъ glúosnis, dat. sg. bérnų изъ bérnuo (= зап.-жем. bérnọu); šų̃ 'собака' изъ šuõ, paskų 'послѣ, потомъ' изъ paskuo. *Прим. переводчика.*

2) Вм. aštuñtas въ Масядахъ (Mósėdis), Салантахъ (Salantaĩ), Шкудахъ (Skuõdas) говорятъ aštañtas (діал. àštǫ̃nc при діал. ģèlųmbiẽ 'gelumbẽ = сукно'). *Прим. переводчика.*

3) Западно-жемайтское -ūs- въ мѣстн. мн. не можетъ восходить къ общелитовскому -uos-. Изъ -uos- было бы -ǫus-. *Прим. переводчика.*

ствіе чего въ названныхъ говорахъ говорятъ: žmо̑na 'женщина, жена, супруга', bur̃na 'ротъ', род. ед. žmо́nо̀s, bur̃nо̀s (здѣсь 'грависомъ' нами обозначено вторичное, болѣе слабое удареніе, называемое нѣмцами Nebenton).

Относительно мѣста ударенія надо замѣтить, что здѣсь возможны новообразованія. Всѣ литовцы говорятъ въ вин. мн. dáiktus 'вещи, мѣста', kálnus 'горы', tė̃vus 'родители'. По этимъ формамъ мы можемъ судить, что эти имена сущ. такого же типа, какъ и výrus и vérgus, но по нимъ мы не въ состояніи знать, имѣютъ ли эти имена удареніе подвижное или неподвижное; въ однихъ говорахъ названныя имена сущ. измѣняются по первому образцу: dáiktai (жем.), kálnai (жем. и большинство аукшт.), tė̃vai (аукшт. около Добейкъ)[1]), въ другихъ же — по второму образцу: daiktaĩ (аукшт.), kalnaĩ (около Ковна), tėvaĩ (жем. и большинство аукшт.). Хвейданскіе жемайты говорятъ pũrai (по третьему образцу), вевиржанскіе (Veivìrženai), кулевскіе (Kuliaĩ) и другіе[2]) же — pūraĩ 'triticum hiemale' (по четвёртому образцу); это различіе вызвано винительнымъ мн. pūrùs, который является общимъ для третьяго и для четвёртаго образцовъ.

Первое склоненіе по отношенію къ интонаціи и ударенію.

А) Двусложныя имена сущ. съ основами на *-a-* и *-ja-*,

1) склоняющіяся по образцу výras (см. выше стр. 71):

áuksas, *золото*.
dúmai, *дымъ*.
gróbas, *кишка; pl. скелетъ (кости)*.
ìnkstas, *почка, шуля*.
káulas, *кость*.
krúmas, *кустъ*.
kùrtas, *хортъ*.
lénkas, *полякъ*.
lùnkas, *лыко*.
mìltai, *мука*.
mókslas, *ученіе, наука:*
nóras, *желаніе*.
píenas, *молоко;* píenai, *молоки*.
prúsas, *пруссъ*.

1) Въ Дусятахъ обыкновенно говорятъ tė̃vai, но иногда можно слышать и tėvaĩ. *Прим. переводчика.*

2) Въ Масядахъ, Салантахъ говорятъ pũrã изъ общелит. pūraĩ. *Прим. переводчика.*

rietas, *бедро, ляжка.*
rúmas, *дворецъ.*
spą̃stai (жем. **spą̃slai**), *силки.*
siúlas, *нитка.*
svíestas, *масло.*
šáukštas, *ложка.*
šónas, *бокъ.*
tárpas, *промежутокъ, средство.*
tìltas, *мостъ.*
tvártas, *хлѣвъ.*
vė́jas, *вѣтеръ.*
žéntas, *зять.*

2) Имена существительныя, склоняющіяся по образцу **vérgas** (см. выше стр. 71):

bérnas, *батракъ.*
béržas[1]), *берёза.*
dárbas, *работа.*
díegas, *ростокъ.*
grúdas, *зерно.*
jė́ras, *ягнёнокъ.*
kélmas, *пень.*
kótas, *ручка.*
krė́slas, *стулъ, кресло.*
kúosas, *галка.*
lángas, *окно.*
lúobas, *лубъ.*
mė́šlas, *навозъ.*
óras, *воздухъ.*
pė́das, *снопъ.*
pláukas, *волосъ.*
plúokštas (= тильз. **plúoštas**)[1]), *емокъ, пучокъ, напр., льна.*
ráugas, *закваска.*
sárgas, *сторожъ.*
síetas[1]), *сито.*
skruostaĩ, *щоки.*
slíekas, *дождевой червь.*
sprándas, *затылокъ.*
stógas *крыша;* вост.-аукшт. *ростъ, statūra.*
súolas, *скамья.*
šiáudas, *соломинка.*
šė́kas, *свѣжескошенное сѣно.*
taukaĩ, *жиръ.*
úodas, *комаръ* (жем. **varmas**, **kuĩsis**).
váržas, *верша.*
véidas, *лицо.*
vélnias, *дьяволъ.*
vóras, *паукъ.*
žáislas[2]), *игрушка; игра.*
žándas, *челюсть.*
žíedas, *цвѣтъ; кольцо.*
žìrgas, *конь.*
žiógas, *кузнечикъ.*

3) Имена существительныя, склоняющіяся по образцу **põnas** (см. выше стр. 71):

aũtas, *онуча, портянка.*
bũgnas или **bũbnas**, *котлы*

1) Въ Дусятахъ им. мн. **béržai**, **plúoštai**, **sietai**. *Прим. переводчика.*
2) Въ трокскихъ (Вил. губ.) говорахъ **žáislai** 'вечеринки'. *Прим. переводчика.*

(муз. инструментъ); барабанъ.
bùtas, *сѣни, лѣтняя кухня.*
diřžas, *ремень.*
dum̃blas, *илъ.*
dvãras, *имѣніе.*
gañdras, *аистъ.*
gařsas, *звукъ, молва.*
giñklas, *оружіе.*
ìkrai, *икра.*
kařklas, *лоза.*
kařpas, *зарубка.*
kařtas, *разъ.*
keřštas, *месть.*
kuõlas, *колъ.*
lãpas, *листъ.*
liẽptas, *перекладина.*
maĩštas, *мятежъ.*
miẽstas, *городъ.*
mẽtas, *пора; годъ* (об. pl.).
niẽkas, *никто, ничто.*
pãdas, *подошва, подмётка.*
pãpas, *сосокъ.*
pařšas, *поросёнокъ; боровъ.*
piřštas, *палецъ.*
prõtas, *разумъ.*
rãktas, *ключъ.*
rą̃stas, *бревно.*
rãštas, *письмо.*
rãtas, *колесо.*
rũbas, *платье, одежда.*
skiẽtas, *бёрдо.*
sõdnas, *садъ.*
stãlas, *столъ.*
staĩdas, *хлѣвъ.*
svãras, *фунтъ.*
šãpas, *соломинка, былинка.*
trañksmas, *стукъ.*
tuřtas, *богатство.*
vařtai, *ворота.*
vãškas, *воскъ.*
žãdas, *обѣщаніе; рѣчь.*
žviřgždai, *дресва.*

4) **Имена существительныя, склоняющіяся по образцу vaĩkas** (см. выше стр. 71):

aũlas, *голенище.*
bãdas, *голодъ.*
baĩsas, *голосъ.*
dařžas, *огородъ.*
Diẽvas, *Богъ.*
draũgas, *другъ, пріятель.*
driẽžas, *ящерица.*
dùgnas, *дно.*
dvỹnas, *близнецъ.*
gãlas, *конецъ.*
garaĩ, *угаръ.*
gùdas, *нелитовецъ; литовецъ другого говора; бѣлоруссъ.*
gum̃bas, *шишка; изв. болѣзнь живота.*
jevaĩ, *хлѣба.*
juõkas, *смѣхъ.*
kãklas, *шея.*

kam̃pas, *уголъ.*
kãpas, *могильный холмъ.*
kaũpas, *насыпь, верхи.*
kẽlias, *дорога, путь.*
kẽras, *пень; кустъ.*
kiẽmas, *дворъ.*
klãnas, *лужа.*
klẽvas, *клёнъ.*
krãštas, *берегъ, сторона.*
kraũjas, *кровь.*
krìslas, *порошинка, соринка.*
kvãpas, *запахъ.*
laĩškas, *листъ, письмо.*
lãkštas[1]), *листъ, письмо.*
lañkas, *дуга.*
lãšas, *капля.*
laũkas, *поле.*
lẽdas, *ледъ.*
lìnas, *лёнъ.*
lìzdas, *гнѣздо.*
maĩnas, *мѣна.*
mãzgas, *узелъ.*
mẽlas, *ложь, неправда.*
miẽgas, *сонъ.*
mìlas, *домашнее сукно.*
nãgas, *ноготь.*
nãmas, **namaĩ**, *домъ.*
niežaĩ, *чесотка.*
pelaĩ, *мякина, полова.*
pel̃nas, *заработокъ.*
pẽnas, *пища.*
pil̃vas, *животъ.*
plaušaĩ, *мочало.*
pliẽnas, *сталь.*
pur̃vas, *грязь.*
rãgas, *рогъ.*
rãžas, *сухой прутъ; голикъ.*
saĩkas, *мѣра.*
sakaĩ, *сухая смола.*
sãpnas, *сонъ.*
silkaĩ (жем.), *шолкъ.*
snãpas, *клювъ.*
sniẽgas, *снѣгъ.*
spar̃nas, *крыло.*
stìklas, *стекло; рюмка.*
strãzdas, *дроздъ.*
svẽčias, *гость.*
šãšas, *струпъ.*
šẽškas, *хорёкъ.*
šìlas, *боръ;* (жем.) *верескъ.*
šlãkas, *капля, немного жидкости.*
šùlas, *столбъ; клёпка.*
švìnas, *свинецъ.*
tãkas, *тропинка.*
tar̃nas, *слуга.*
tvãnas, *наводненіе, потопъ.*
vaĩkas, *дитя.*
var̃das, *имя.*
var̃gas, *нужда, бѣда.*
var̃mas (жем.), *комаръ; летающіе муравьи.*
var̃pas, *колоколъ.*

---

1) Въ Дусятахъ им. мн. lãkštai. *Прим. переводчика.*

vą̃šas (жем. ą̃šas), *дужка.*
vil̃kas, *волкъ.*
vir̃bas, *хворостина.*
žãbas[1]), *хворостина.*
žaĩbas, *молнія.*

В) Трёхсложныя и многосложныя имена сущ. съ основами на *-a-* и *-ja-*.

1. *Неподвижное* удареніе имѣютъ всѣ имена сущ. съ удареніемъ на четвёртомъ слогѣ отъ конца и много другихъ.

Примѣры:

akúotas[2]), *ость.*
akrútas, *корабль.*
apãštalas, *апостолъ.*
apúokas, *филинъ.*
arúodas, *закромъ* = жем. miegà, -gõs, míegą.
ãtrašas, *отвѣтъ письмомъ.*
áuksinas, *30 коп.* (жем.), *15 к.* (вост.-аукшт.).
avýnas, *дядя по матери.*
dar̃žininkas, *огородникъ; тотъ, у кого участокъ земли состоитъ изъ одного огорода.*
galą́stuvas, *брусокъ (точильн.).*
gìrininkas, *житель лѣсовъ.*
kaimýnas, *сосѣдъ.*
lietùvininkas, *литовецъ.*
liùdininkas, *свидѣтель.*
maĩštininkas, *мятежникъ.*
malū̃ninkas, *мельникъ.*
nabãšninkas, жем. nabãštikas, *покойникъ.*
pagálbininkas, *помощникъ.*
pė̃stininkas, *пѣхотинецъ.*
perkúnas, *громъ; Перкунасъ.*
prãkaitas, *потъ.*
prãnašas, *пророкъ.*
príešininkas, *противникъ.*
púdymas, *паровое поле.*
tárpininkas, *посредникъ.*
týtveikas, *множество.*
úkininkas, *хозяинъ.*
vė̃lūkas (жем. vė̃pūtė), *флюгеръ.*
výskupas, *епископъ.*
žabángai (жем. spą́slai, pašánkinė), *силки, ловушка.*

2. Въ слѣдующихъ трёх- и много-сложныхъ именахъ сущ. множ. число имѣетъ удареніе на *послѣднемъ* слогѣ, кромѣ в. мн.:

añginas, *змѣя.*
ãpmaudas, *досада.*
ãsilas, *оселъ.*
ataudaĩ, *утокъ.*
ãvinas, *баранъ.*
ą́žuolas, *дубъ.*

1) Въ Дусятахъ им. мн. žãbai. *Прим. переводчика.*
2) Въ Дусятахъ им. мн. akuotaĩ. *Прим. переводчика.*

bìtinas, *пчелиная матка.*
brìzgilas, *узда.*
buȓbulas, *водяной пузырь.*
dóbilas, *клеверъ.*
eȓžilas, *жеребецъ.*
gaĩgalas, *селезень.*
jõvalas, *свиной кормъ (густой).*
kañkalas, *бубенчикъ.*
kãspinas, *лента, косынка.*
kãtilas, *котёлъ.*
kãtinas, *котъ.*
kẽpalas, *булка (хлѣба).*
kẽvalas, *скорлупа, шелуха.*
kiȓminas, *червь.*
milžinas, *великанъ.*
óbuolas, *яблоко.*
pãšaras, *кормъ (солома, сѣно).*
pẽlenas (жем. pẽlins), *очагъ.*
pelenaĩ (жем. pelinaĩ) *зола, пепелъ.*
reĩkalas, *интересъ, дѣло.*
ríešutas, *орѣхъ.*
skaȓmalas, *лоскутокъ.*
sprãgilas, *молотильный цѣпъ.*
tẽpalas, *мазь.*
tìtnagas, *кремень.*
vãbalas, *жукъ, насѣкомое.*
vãkaras, *вечеръ.*
vãnagas, *ястребъ.*
vė́daras, *желудокъ.*
veĩkalas, *произведеніе, дѣяніе.*
verpalaĩ, acc. pl. **veȓpalus**, *пряжа.*
vìralas, *варево.*
viȓbalas, *прутъ.*
žagaraĩ, *хворостъ.*
žą̃sinas, *гусакъ.*

3. По образцу склоненія vérgas (см. выше стр. 71) переносится удареніе въ слѣдующихъ именахъ сущ.:

pjovė́jas 'жнецъ', мн. pjovėjaĩ и другія nomina agentis на -ė́jas.

pušýnas 'сосиякъ', мѣстн. ед. pušynę̀, мн. pušynaĩ и др. подобныя собирательныя въ тильзитскомъ говорѣ имѣютъ неподвижное удареніе: м. ед. pušýnę, мн. pušýnai.

4. По образцу склоненія põnas (см. выше стр. 71) удареніе переносится въ именахъ сущ., образованныхъ при помощи слѣдующихъ суффиксовъ:

a) -ùmas: daugùmas, *множество,* gerùmas, *доброта,* ramùmas, *спокойствіе.*

b) -imas: gérìmas, *напитокъ,* vežìmas, *возъ,* plovìmas, *мытьё.*

c) -ìkas: nešìkas, *носильщикъ,* žirnìkas, *гороховидный цвѣтокъ,* pinìkai, *кружева,* vainìkas, *вѣнокъ,* kulìkas, *мошонка,* ridìkas, *рѣдька.*

d) -ùkas: sūnùkas, *сынокъ*, veršiùkas, *телёнокъ, бычонокъ* (вост.-аукшт.), vaikiùkas, *дитятко*.

e) -ȳkas: dalȳkas, *доля, порція, дѣло, предметъ*, palavȳkas, *бродяга, гуляка*.

f) -ũkas: pečiũkas, *плечистый*, valiũkas, *кому дано много воли, праздный*, stačiũkas, *прямой человѣкъ, говорящій безъ обиняковъ*, žaliũkas, *дюжій, крѣпышъ*, versčiũkas, *коверкающій языкъ*, slapũkas, *любящій таиться, скрываться*, pasalũkas, *втихомолку (безъ лая) нападающій (о собакѣ)*.

g) -õkas: naujõkas, *новичокъ, колонистъ*, laidõkas, *развратникъ*, польск. *łajdak*, viliõkas, *обманщикъ, соблазнитель*.

h) -õnas: sijõnas, *юбка*, vagõnas, *небольшой деревянный сосудъ для масла и сметаны*, buliavõnas, *быкъ*.

i) -õvas: žinõvas, *знатокъ*, vadõvas, *вождь*, gulõvas, *лежебокъ*, ganõvas, *погонщикъ*.

k) -ũnas: жем. narũnas, *нырокъ*, *mergus* (аукшт. nãras), palaidũnas, *распутникъ*, malũnas, *мельница*, dykũnas, *праздный, безъ дѣла шатающійся*, pataikũnas, *праздношатающійся, старающійся угодить кому-нибудь*.

l) -ẽlas: tekẽlas, *точило*.

m) -ininkas (вост.-аукшт. и зап.-аукшт., напр., въ Волковышскомъ, Владиславовскомъ уѣздахъ Сув. губ. -inȳkas. *К. Б.*): avininkas, *овчаръ*, amatninkas, *ремесленникъ*, darbininkas *работникъ* и др.

C) Двусложныя имена сущ. съ основами на *-o-* и *-jo-*.

1. Въ слѣдующихъ именахъ сущ. удареніе постоянно остаётся на одномъ и томъ же слогѣ, т.-е. эти слова склоняются по образцу *píeva* (см. выше стр. 72):

áldra (жем.) = аукшт. áudra, *буря*.
bámba, *пупъ*.
bóba, *баба*.
délna, *ладонь*.
dúona, *хлѣбъ*.
édžios, *ясли* (жем. užgéldės).
gėda, *стыдъ, срамъ*.

gélda, *корыто.*
gìrnos, *жернова.*
glìnda, *гнида.*
ýla, *шило.*
íenos, *оглобли.*
jáuja, *овинъ* (жем. jáujas).
júosta, *поясъ.*
káima, *деревня.*
kìlpa, *петля, стремя.*
kìnka, *подколѣнокъ.*
kúopa, *плата за потраву.*
líepa, *липа.*
lóva, *кровать, гряда (цвѣтовъ).*
málka, *дрова* (об. plur.).
óda, *кожа.*
plùnksna, *перо.*
próga, *случай, occasio.*
sáuja, *горсть.*
síena, *стѣна.*
smìlga [1]), *метлица (сорная трава).*
stárta, *овсянка, emberiza.*
strénos, *бёдра.*
stìrna, *серна.*
šárka, *сорока.*
šlúota, *метла.*
údra, *выдра.*
úoga, *ягода.*
várna, *ворона.*
vétra, *буря.*
vìnkšna, *вязъ.*
žárna [2]), *кишка.*

2. Въ слѣдующихъ словахъ переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *žmonà* (см. выше стр. 72):

burnà, *ротъ.*
dainà, *народная пѣсня.*
galvà, *голова.*
miegà (жем.), *закромъ.*
naudà, *польза.*
ožkà, *коза.*
pėdà, *шагъ, стопа.*
raudà, *плачъ, причитаніе.*
skiedrà, *щепка.*
trobà, *изба, зданіе.*

3. Въ слѣдующихъ словахъ переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *vietà* (см. выше стр. 72):

druskà, *соль.*
kiškà, *подколѣнокъ; ляшка.*
kulkà, *пуля.*
plutà, *корка.*
plytà, *кирпичъ.*
pupà, *бобъ.*

---

1) Въ Тверечѣ (Свенц. у. Вил. губ.) говорятъ smilgà, -õs smil̃gą. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ, Купишкахъ, Свядосцахъ, Тверечѣ и др. žarnà, -õs, žárną. *Прим. переводчика.*

putà, *пѣна.*
raukà, *рука.*
rūtà, *рута.*
šlãjos, *сани.*
šùkos, *гребень.*
vištà, *курица.*

4. Въ слѣдующихъ именахъ сущ. переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *algà* (см. выше стр. 72):

angà [1]), *отверстіе (дверей).*
ąsà, *ушко.*
bandà, *скотъ.*
bangà, *волна.*
barzdà, *борода.*
blauzdà, *голень.*
brastvà (жем.) [2]), *бродъ.*
daubà, *долина.*
dejà, *горе, увы!*
dienà, *день.*
ievà, *черёмуха.*
gaujà, *толпа.*
giedrà, *вёдро.*
gijà, *нить.*
ižà, *шуга, сало.*
kaitrà, *жара.*
kalbà, *языкъ, рѣчь, разговоръ.*
kamšà, *гать.*
kraunà, *черенокъ.*
krušà, *градъ.*
krūvà, *куча.*
lankà, *поёмный лугъ.*
lazdà, *орѣшина; палка.*
lentà, *доска.*
liepsnà, *пламя.*
ligà, *болѣзнь.*
lùbos [3]), *потолокъ.*
makšnà (жем.), *мошна.*
maldà, *молитва.*
mergà, *дѣвушка; прислуга.*
mėsà, *мясо.*
meškà [3]), *медвѣдь.*
misà, *брага.*
piestà, *ступа.*
pradžià [3]), *начало.*
rasà, *роса.*
raudà, *плотва*=kuojà [4]), brų̀šė.
rindà, *корыто яслей; рядъ.*
salà, *островъ.*
skalsà, *спорость.*
skolà, *долгъ.*
spynà, *замо́къ.*
spragà, *отверстіе въ заборѣ.*
sulà, *берёзовый, кленовый сокъ,* польск. *oskoła.*
šakà, *вѣтвь.*

---

1) Въ Ольсядахъ, Салантахъ род. ед. añgos. *Прим. Переводчика.*
2) Въ Дусятахъ говорятъ brastà, g. s. brãstos, въ Вижунахъ (Вилком. у.) — brasvà, brãsvos. *Прим. переводчика.*
3) Въ Дусятахъ род. lùbų, mẽškos, prãdžios. *Прим. переводчика.*
4) Kuojà, -jõs, kuõją въ Дусятахъ, Вобольникахъ. *Прим. переводчика.*

šalnà, *зáморозъ*.
šarmà, *иней*.
šeivà, *цѣвка*.
šviesà, *свѣтъ*.
talkà, *толока*.
tamsà, *темнота*.
tiesà, *правда*.
tribà, *граница*.
tvorà, *заборъ*.
uolà, *скала*.
vagà, *борозда*.
vapsà [1]), *оса*.
valdžià, *власть, правительство*.
vejà, *мурава*.
vielà, *проволока*.
žiemà, *зима*.

D) Трёх- и много-сложныя имена сущ. съ основами на *-o-* и *-jo-*.

1. *Неподвижное* удареніе сохраняютъ всѣ тѣ имена сущ., которыя въ именительномъ ед. имѣютъ его на третьемъ слогѣ или еще далѣе отъ конца, а также всѣ трёх- и много-сложныя имена съ *нисхо-дящею* интонаціей на *второмъ* слогѣ отъ конца. Примѣры:

anýta, *свекровь*.
dárgana, *ненастье*.
derýbos, *сговоръ, sponsalia*.
gãniava, *пастбище*.
įlanda, *лазея, пристанище*.
lentýna, *полка*.
mẽnesiena [2]), *лунная ночь*.
mótyna, *мать*.
pagálba, *помощь*.
palúkanos (жем. pãlūkos), *проценты*.
pãsaka, *сказка*.
paskálba, *молва*.
pastùrlakos (жем. añtrininkai grūdaĩ), *послѣдки*.
pelė́da, *сова*.
pìrmlakos, *лучшее зерно*.
príespauda (жем. prýspauda), *притѣсненіе*.
radýbos, *награда за находку*.
saulė́grąža, *солнцеворотъ, подсолнечникъ*.
šeimýna, *семья*.
šìrdperšos (жем. šìrdgilas), *грусть, боль сердца*.

2. Переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *žmonà* (см. выше стр. 72) въ именахъ сущ., образованныхъ:

1) Род. ед. vãpsos въ Салантахъ. Vapsvà, р. ед. vãpsvos въ Дусятахъ, Помпянахъ. *Прим. переводчика.*

2) Mė́nesienà въ Дусятахъ, Свядосцахъ. *Прим. переводчика.*

a) при помощи суффикса *-ėjà:* audėjà, *ткачиха,* rišėjà, *связывательница сноповъ,* siuvėjà, *швея,* virėjà, *кухарка* и др.

b) при помощи суффикса *-ienà:* avižienà, kvietienà, miežienà, pupienà, rugienà, *поле, съ котораго снятъ овёсъ, пшеница, ячмень, бобы, рожь* и др.

3. Въ слѣдующихъ именахъ сущ. переносъ ударенія почти такой, какъ и въ именахъ типа *žmonà,* съ той только разницей, что съ конечнаго слога удареніе переходитъ не на второй, но на *третій* слогъ отъ конца:

a) третій слогъ отъ конца имѣетъ *восходящую* интонацію:

apačià, *низъ.*
avižà, *овёсъ.*
blezdingà, *ласточка.*
kaukarà *холмъ, вершина горы* (жем. kaukurẽ).
kẽpenos, *печень* (jẽknos, jẽknų).
lašišà, *лососъ.*
pabaigà, *окончаніе* (жем. pabangà).
pãdažos, *соусъ, mir̃kalas.*
pavalgà, *волога* (жем. pavilgà).
pãgirios, *похмелье.*
pãkulos[1]), *пакля.*
pãmazgos[1]), *помои.*
pãplavos, *помои.*
pãsukos, *сыворотка.*
pãšukos[1]), *пáчесь.*
pavažà, *пóлозъ.*
sãmanos[1]), *мохъ* (жем. kiminaĩ).
šilumà, *тепло.*
valandà, *минутка, часъ.*

b) третій слогъ отъ конца имѣетъ *нисходящую* интонацію:

dovanà, *даръ, подарокъ* (жем. dovinà изъ dovenà).
kópėčios, *лѣстница.*
lielešà, *колотье въ селезёнкѣ* (жем. lielišà).
Lietuvà, *Литва.*
oženà, *козлиная шкура* (жем. ožinà).
uodegà, *хвостъ* (жем. uodigà).

Въ жемайтскихъ говорахъ немало такихъ имёнъ сущ. съ постояннымъ удареніемъ, которыя въ аукштайтскихъ говорахъ имѣютъ *подвижное* удареніе. Вмѣсто ašakà, *ость, рыбья кость,*

1) Род. мн. pãkulų, pãmazgų, pãšukų, sãmanų въ Дусятахъ. *Прим. переводчика.*

letenà, *плесна́, лапа,* mezliavà, *сборъ, складчина, подать,* nugarà, *спина,* pašalpà, *помощь,* plaštakà, *пядень,* vasarà, *весна,* жемайты говорятъ[1]) ãšaka, lẽtena, mẽzliava, nùgara, pàšalpa, plãštaka, vãsara.

4. Переносъ ударенія происходитъ по образцу склоненія *vietà* (см. выше стр. 72) въ слѣдующихъ именахъ сущ.:

aguonà, *макъ.*
gyvatà, *жизнь.*
kamarà, *комната.*
lydekà, *щука.*
merginà, *дѣвушка.*
sveikatà, *здоровье.*

Имена сущ. на *-ijà* въ жемайтскомъ нарѣчіи мѣняютъ удареніе по образцу склоненія vietà || aguonà (род. ед. viẽtos || aguõnos), напр.: lapijà, *листва,* molijà, *чистоглиняная почва,* rūdijà, *ржавое болото,* Prancūzijà, *Франція* и др. Въ тильзитскомъ говорѣ суффиксъ -ijà замѣнёнъ черезъ *-ìjė:* lapìjė и т. д.

Примѣчанія ко второму склоненію.

1. Имена сущ. перваго склоненія съ основою на *-ja-* и второго склоненія на *-y-* во многихъ падежахъ имѣютъ одинаковыя окончанія (ср. vẽju, vẽjai, vẽjus I скл. : kúju, kújai, kújus II скл.), вслѣдствіе чего произошло то, что нѣкоторыя существительныя въ однихъ говорахъ идутъ по первому, въ другихъ по второму склоненію; напр.:

аукшт. vãrias, vãrią, *мѣдь* = жем. varỹs[2]), vãrį, аукшт. и жем. mẽdis, mẽdį, *дерево* = вост.-аукшт. mẽdžias, mẽdžią, аукшт. и жем. rašýtojas, *писатель,* pjovẽjas, *жнецъ* = діал. rašýtojis, pjovẽjỹs и даже, по четвёртому склоненію, rašýtojus, sakýtojus, *сказатель,* такъ какъ и въ четвёртомъ склоненіи имѣется нѣсколько падежей, которые своими окончаніями не отличаются отъ

1) Въ Дусятахъ также говорятъ: ãšaka, lẽtena, mẽžliaba, nùgara, vãsara. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ говорятъ vãrys, р. ед. vãrio. *Прим. переводчика.*

соотвѣтственныхъ падежей перваго и второго склоненія (ср. vaĩsiui IV скл. : kẽliui I скл. : kir̃vjui II скл.).

2. Мѣстный ед. въ аукштайтскихъ говорахъ оканчивается на *-yję* (сокр. *-y*), въ жемайтскихъ — на *-ėję* (сокр. *-ė*) : аукшт. brólyję 'въ братѣ', našlyję 'во вдовцѣ', сокращ. bróly, našlỹ = жем. brólėję, našlėję, сокращ. brólė, našlẽ 'in viduo, in vidua'. Окончаніе *-yję* есть первоначальное окончаніе второго склоненія. Жемайтское окончаніе *-ėję* есть новообразованіе, проникшее изъ третьяго склоненія: parvagėję замѣнило собою форму parvagyję по типу vagėję 'въ ворѣ' вслѣдствіе того, что parvagỹs 'кранъ' и vagìs 'воръ' имѣютъ нѣсколько падежей съ одинаковыми окончаніями (ср. par̃vagį : vãgį).

Второе склоненіе по отношенію къ интонаціи и ударенію.

А) Двусложныя имена сущ. съ основою на *-y-:*

1) имѣющія *неподвижное* удареніе, т. е. склоняющіяся по образцу *brólis* (см. выше стр. 73 и сл.):

bríedis, *лось.*
élnis, *олень, cervus, alces.*
gùrgždis, *дягиль, Archangelica officinalis.*
jáutis, *волъ; быкъ* (Ольсяды).
káilis, *овчина, шкура.*
kálvis, *кузнецъ.*
kąsnis, *кусокъ.*
kíetis, *чернобыльникъ, Artemisia vulgaris.*
kújis, *молотъ.*
kúgis, *стогъ (сѣна).*
kùrmis, *кротъ.*
mìrksnis, *мигъ, мгновеніе.*
márgis, *пестрякъ.*
mólis, *глина.*
páutis, *путо.*
rùikis (жем.), *юбка.*
sámtis, *уполовникъ.*
síeksnis, *сажень.*
súris, *сыръ.*
úosis, *ясень.*
úošvis, *тесть.*
vìngis, *изгибъ, лука.*
žìrnis, *горошина,* pl. *горохъ.*
žvìrblis, *воробей.*

2) Имена сущ., измѣняющія удареніе по типу склоненія *vėžỹs* (см. выше стр. 73 и сл.):

arklỹs, *лошадь.*
grėblỹs, *грабли.*
ožỹs, *козёлъ.*
šiaurỹs, *сѣверный вѣтеръ* (жем. šiáurės vė̃jas).
vėplỹs, *ротозѣй* (жем. vė̃pelis).
žaltỹs [1]), *ужъ.*

3) Имена сущ., измѣняющія удареніе по типу склоненія *kir̃vis* (см. выше стр. 73 и сл.):

añtis, *пазуха.*
bar̃kštis (жем.), *свёкла.*
dal̃gis, *коса.*
dañgtis, *покрышка.*
daũgis, *множество.*
el̃ksnis, *ольха* (жем. al̃ksnis).
guõlis, *ложе, логовище.*
júodis, *животное чорной масти.*
kam̃štis, *затычка, пробка.*
kañdis, *укушеніе; кусъ.*
kar̃štis, *жара.*
kiaũšis (жем.), *яйцо.*
kìškis, *заяцъ.*
kir̃tis, *ударъ; добыча.*
lañktis, *навой, воро́бы.*
laũkis, *животное съ бѣлою звѣздою на лбу.*
lõbis, *богатство.*
mẽdis, *дерево.*
miẽžis, *ячмень.*
mũšis, *битва.*
nãščiai, *коромысло.*
paũkštis, *птица.*
peĩlis, *ножъ.*
pìkis, *смола.*
pjũvis, *рѣзъ.*
plaũčiai, *лёгкія.*
plìkis, *лысый; голякъ.*
plõtis, *ширина.*
puõlis, *паденіе.*
raĩštis, *платокъ; верёвочка.*
ram̃tis, *подпорка.*
rẽtis, *рѣшето.*
sar̃tis, *рыжая лошадь.*
sẽnis, *старикъ.*
siẽkis, *стремленіе.*
sỹkis, *разъ.*
skil̃vis, *зобъ; желудокъ.*
sleñkstis, *порогъ.*
snùkis, *морда.*
spãlis, *кострика.*
sũris, *солёный вкусъ.*
svar̃tis, *рычагъ.*
šal̃tis, *холодъ, морозъ.*
šũvis, *выстрѣлъ.*
trũkis, *надрывъ.*
ũgis, *ростъ.*

---

1) Въ Дусятахъ и Тверечѣ говорятъ žal̃ktys, žal̃kčio. *Прим. переводчика.*

vaĩgis, *кушанье.*
vam̃zdis, *трубочка, свирѣль.*
ver̃šis, *телёнокъ; быкъ* (вост.-аукшт.).
viĩkis, *волоченіе, тасканіе.*
žãlis, *животное бурой масти.*
žìlis, *сѣдой.*
žiñgsnis, *шагъ.*
žỹgis, *хожденіе; разъ.*
žiõgis, *весенній ручей.*
žiùpsnis, *щепотка.*
žõdis, *слово.*
žviĩgis, *взглядъ.*

4) Имена сущ., измѣняющія удареніе по типу склоненія *žynỹs* (см. выше стр. 73 и сл.):

baublỹs, *выпь.*
bũrỹs, *толпа, множество.*
drugỹs, *бабочка; лихорадка.*
ežỹs[1]), *ёжъ.*
gaidỹs, *пѣтухъ.*
gylỹs, *жало; оводъ, oestrus.*
glėbỹs, *охапка, объятіе* (жем. klėbỹs, klẽbjo).
kairỹs, *лѣвша.*
kelỹs, *колѣно,* pl. kẽliai.
korỹs, *соты.*
kulỹs, *мошонка;* (вост.-аукшт.) *полуостровъ.*
kvieslỹs, *приглашатель.*
lokỹs[2]), *медвѣдь.*
lopšỹs[3]), *колыбель,* жем. lopišỹs, lópišio.
lovỹs[3]), *корыто.*
našlỹs, *вдовецъ.*
parplỹs, *медвѣдка, gryllus gryllotalpa.*
piršlỹs, *сватъ = польск. dziewosłąb.*
puokỹs (жем.), *ёршъ.*
ryšỹs, *перевязь, связка.*
rugỹs, *рожь.*
rũsỹs, *яма для храненія картофеля; погребъ.*
šerỹs, *щетина.*
trynỹs, *желтокъ.*
žioplỹs, *зѣвака.*
žvejỹs, *рыбакъ.*

Вслѣдствіе того, что имена сущ. типовъ *brólis* и *vėžỹs* во многихъ падежахъ вполнѣ тожественны и по ударенію и по интонаціи, нѣкоторыя имена въ однихъ говорахъ склоняются по первому, въ другихъ по второму типу; напр., тильзитскіе и другіе западные

1) Въ Дусятахъ ẽžys. *Прим. переводчика.*

2) Слово lokỹs, повидимому, склоняется по типу vėžỹs. Ср. выраженія (Schleicher, Lit. Lesebuch): Gìrio lókius (не lokiùs!) išmokìn 81; meškà sù lókiu — abùdu tókiu 89. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ род. ед. lópšio и lóvjo. *Прим. переводчика.*

аукштайты говорятъ gurklȳs, gùrklį, *зобъ, адамово яблоко,* nykštȳs, nýkštį, *большой палецъ,* между тѣмъ какъ у жемайтовъ эти слова склоняются по первому типу, т. е. типу *brólis:* gùrklis gùrklį, nýkštis nýkštį. Тильзитской и жемайтской формѣ vókietis, vókietį 'нѣмецъ' (жемайты говорятъ vókytis, а не vókietis. *К. Б.*) въ говорѣ окрестностей города Ковна соотвѣтствуетъ vokietȳs, vókietį.

Также словà типовъ *kir̃vis* и *žynȳs* въ нѣкоторыхъ падежахъ вполнѣ совпадаютъ по интонаціи и ударенію, что и послужило причиною смѣшенія этихъ двухъ типовъ въ нѣкоторыхъ словахъ; напр.:

dagȳs, *репейникъ, carduus* = жем. dãgis.
tekȳs, *баранъ* = жем. tẽkis [1]).
жем. žardȳs, *огорожа для телятъ, жеребятъ* = тильз. žar̃dis.

В). Трёхсложныя и многосложныя имена сущ. съ основами на *-y-*.

1) Неподвижное удареніе имѣютъ слѣдующія имена:

ántausis, *мѣсто надъ ушами и за ушами.*
atúodogis, *яровая рожь.*
augìntinis, *воспитанникъ.*
begėdis, *безстыдникъ.*
darbýmetis, *рабочая пора.*
gimdýtojai, *родители.*
išdȳkėlis, *бездѣльникъ, своевольный человѣкъ.*
ìšgąstis, *испугъ, перепугъ.*
kūdikis, *ребёнокъ.*
kunigáikštis, *князь.*
mókytinis (жем.) или mokìntinis (зап.-аукшт.), *ученикъ.*
núomirėlis (жем., вмѣсто númirėlis) = аукшт. numìrėlis, *покойникъ.*
padūkėlis, *сумашедшій.*
pakrúmis, *мѣсто вблизи кустовъ.*
pakáušis, *затылокъ.*
palėpis, *подстрѣха.*
papártis, *папоротникъ.*
pasíenis, *мѣсто у стѣны.*
pasiùtėlis, *сумашедшій.*
pastùrgalis, *задъ.*
patėvis, *отчимъ.*
pavar̃gėlis, *бѣдняга.*
pavãsaris, *весна.*
pìrmgalis, *передняя часть.*

1) Въ Дусятахъ tẽkys, въ Владиславовѣ tẽkis. ***Прим. переводчика.***

pósūnis, *пасынокъ.*
príežodis, *пословица.*
pùsgyvis, *полуживой.*
pùsnuogis, *полураздѣтый.*
pùspūris, *половина мѣры сыпучихъ тѣлъ, называемой* púras.
są́naris, *членъ; суставъ.*
sudžiúvėlis, *сухопарый, сухой.*
šeimýnykštis, *слуга, батракъ.*
šikšnósparnis, *летучая мышь.*
šónkaulis, *ребро.*
viẽškelis, *большая проѣзжая дорога.*
viršùgalvis, *макушка* (жем. galvóviršis).
vidúdienis, *полдень* (жем. dienóvidis).
žiemóspirgis (жем.), *трещина въ деревѣ отъ мороза.*

2) Имена сущ., измѣняющія удареніе по типу склоненія *kir̃vis* (см. выше стр. 73 и сл.):

balañdis (жем.), *голубь.*
beaũsis, *безухій.*
bediẽvis, *безбожникъ.*
bičiùlis, *пчелиный сябръ* (= bičiuõlis *Dus.*); *пріятель.*
briedkriaũnis, *ножъ, черенокъ котораго сдѣланъ изъ лосьей кости.*
briedplaũkis, *такой масти, какъ лось.*
didbur̃nis, *съ большимъ лицомъ.*
didgal̃vis, *большеголовый.*
drabùžis и жем. drabũžis, *одежда.*
erẽlis, *орёлъ.*
galvìjis, *скотина.*
jaunìkis, *молодой, женихъ.*
karel̃vis, *воинъ.*
kelel̃vis, *путешественникъ.*
keturkam̃pis, *четыреугольникъ.*
melãgis, жем. malãgis, *лжецъ, враль.*
namìškis, жем. numìškis, *домашній.*
šaltẽkšnis, *крушина, rhamnus frangula.*
šaltìnis, жем. šaltẽnis, *источникъ.*
šukdañtis, *со щербою въ зубахъ.*
šykštuõklis, *скряга.*
trikam̃pis, *треугольникъ.*

3) Имена сущ., измѣняющія удареніе на подобіе типа *žynỹs* (см. выше стр. 73 и сл.). Въ именахъ этого типа удареніе переходитъ съ послѣдняго слога на начальный:

apvynỹs, жем. apynỹs [1]), *хмель.*
avilỹs, *улей,* жем. aulỹs, aũlio.
badmirỹs, *умирающій съ голоду.*

1) Въ Дусятахъ также арупỹs. *Прим. переводчика.*

Bangputỹs, *морское божество.*
barzdskutỹs, *бритва.*
dusulỹs, *одышка.*
dygulỹs, *колика, колóтье.*
ešerỹs, *окунь.*
kadagỹs, *можжевельникъ.*
kakalỹs, *печка.*
kalinỹs, *узникъ.*
kamuolỹs, *клубокъ.*
karžygỹs, *герой.*
kraugerỹs, *кровопійца.*
krauleidỹs, *кто кровь проливаетъ.*
kumelỹs, *жеребёнокъ;* вост.-аукшт. *жеребецъ.*
lašiniaĩ, *сало.*
nebylỹs, *нѣмой,* жем. nèbylis.
padėlỹs, *яйцо, положенное какъ приманка, чтобы въ этомъ мѣстѣ несла курица,* жем. pãdėlis.
pagirỹs, *полѣсье.*
pasiuntinỹs, *посолъ, посыльный,* жем. pàsiuntinis [1]).
pašalỹs, *навѣсъ, подстрѣха.*
patvorỹs, жем. patorỹs, *мѣсто у забора.*
paupỹs, *мѣсто у рѣки.*
radinỹs, *находка.*
rentinỹs, *срубъ.*
skaudulỹs, *болячка.*
šakalỹs, *щепа, полѣшко.*
šepetỹs, *щотка.*
šiupinỹs, *гороховый супъ съ свининой.*
truputỹs, *крошка.*
ungurỹs, *угорь.*
vargdienỹs, *горемыка.*
vidurỹs, *середина.*
žaginỹs, *срубленная нетолстая ель съ подсѣчонными сучьями, съ остряками (óстровъ).*
žiburỹs, *лучина; свѣтъ.*
židinỹs, *очагъ.*

4) Имена сущ., въ которыхъ удареніе измѣняется по типу склоненія *vė̃žys* (см. выше стр. 73 и сл.):

gomurỹs, gómurio, *нёбо.*
kailiniaĩ, *кожухъ.*
kosulỹs, *кашель.*
lopišỹs (жем.), *колыбель.*
marškiniaĩ, *рубашка.*
plėšinỹs, *новина,* жем. plė̃šimas.
rytmetỹs, *утреннее время.*
veidmainỹs, *лицемѣръ.*

Такія имена сущ., какъ nebylỹs, padėlỹs, имѣютъ въ нѣкоторыхъ падежахъ то же самое удареніе и ту же интонацію, что и имена

1) Въ жемайтскомъ нарѣчіи собственно произносятъ съ двумя удареніями, т. е. pàsiuntìnis. *Прим. переводчика.*

съ неподвижнымъ удареніемъ (ср. nẽbylį : ántausį), вслѣдствіе чего въ говорахъ возникаютъ различія по мѣсту ударенія. Тильзитскимъ формамъ съ *подвижнымъ* удареніемъ: nebylỹs, padėlỹs, paprotỹs 'привычка' въ жемайтскомъ нарѣчіи соотвѣтствуютъ формы съ *неподвижнымъ* удареніемъ: nèbylis, pàdėlis, pàprotis. При тильзитской и жемайтской формѣ gývolis 'животное' оникштянцы (Anykščiaĩ Вилкомирскаго у.) говорятъ gyvulỹs.

C) Двусложныя имена сущ. съ основами на *-ė-*.

1) Имена сущ. съ *неподвижнымъ* удареніемъ, т. е. склоняющіяся по типу *áuklė* (см. выше стр. 74 и сл.):

báimė, *боязнь, страхъ.*
búožė, *безменъ.*
dìrsė, *костерь, bromus secalinus.*
dróbė, *полотно.*
dùlkės, *пыль.*
dùmplės, *кузнечный мѣхъ.*
gémbė, *деревянный гвоздь для вѣшанья платья.*
gérvė, *журавль.*
júrės, *море.*
kálvė, *кузница.*
kárvė, *корова.*
kérpė, *мохъ;* вост.-aукшт. *верхній отрѣзокъ рѣпы, рѣдьки и др. съ листьями.*
kiáunė[1]), *куница.*
kíelė, *трясогузка.*
kùmstė, *кулакъ.*
kùrpė, *башмакъ;* жем. *футъ.*
lénkė, *долина.*
lýsė[2]), *гряда, загонъ,* lýsvė около Ковна.
néndrė, жем. léndrė, оникштинское méndrė, свенцянское éndrė, *тростникъ.*
rýkštė, *розга.*
rópė, *рѣпа.*
sáulė, *солнце.*
séilės[3]), *слюни.*
smárvė, *смрадъ, зловоніе,* smárdvė въ Добейкахъ.
šiáurė, *сѣверъ.*
žýlė, *синица.*
žìrklės, *ножницы.*
žiùrkė, *крыса.*

1) Въ Сейнахъ (Seinaĩ Сувалк. губ.) kiaunẽ, kiaũnę. *Прим. переводчика.*

2) Въ Вержболовѣ (Virbãlius Сув. г.), Владиславовѣ (Naũmiestis) lýsia. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ seilẽ, séilę (tẽka seilẽ). *Прим. переводчика.*

2) Имена сущ., склоняющіяся по типу *giestẽ* (см. выше стр. 74 и сл.):

šlovẽ, *честь,* жем. šlóvė.
varškẽ, *творогъ.*
versmẽ, *ключъ, источникъ,* жем. vérsmė.

3) Имена сущ., въ которыхъ удареніе мѣняется по типу склоненія *žẽmė* (см. выше стр. 74 и сл.):

aũklė (жем.), *онуча, портянка;* тильз. auklẽ, aũklę.
bìtė, *пчела.*
blãkė, *клопъ.*
deĩvė (жем.), *миө. моровая дѣвица.*
drìgnės, *белена.*
ẽglė, *ель.*
gìlė, *жолудь.*
kãlė, *сука,* также и kalẽ.
kẽkšė, *распутная женщина, meretrix.*
kiaũlė, *свинья.*
krãsė, *мягкія кресла.*
lãpė, *лисица.*
lìžė, *хлѣбная лопата.*
pùsė, *половина.*
rẽplės, *щипцы.*
rõgės, *дровни.*
siĩkė, *сельдь.*
stãklės, *ткацкій станокъ.*
šãkė, *вила.*
šùkė, *черепокъ; щерба.*
šveñtė, *праздникъ.*
Tiĩžė, *городъ Тильзитъ.*
ùpė, *рѣка.*
veĩslė (жем.), *приплодъ; порода.*
žãgrė, *лемехъ; соха.*
žvãkė, *свѣча.*

4) Имена сущ., въ которыхъ переносъ ударенія происходитъ по типу склоненія *žolẽ* (см. выше стр. 74 и сл.):

drausmẽ, *запретъ, дисциплина.*
duobẽ [1]), *яма.*
eilẽ, *рядъ,* жем. ailà, -õs, aĩlą [2]).
ežẽ [3]), *межа, гряда,* жем. ẽžė.
garbẽ [1]), *честь.*
gerklẽ [1]), *горло.*
katẽ [4]), *кошка.*
kekẽ, *гроздъ,* жем. kẽkė [5]).
kregždẽ [5]), *ласточка,* жем. kregždingà.

1) Въ Дусятахъ вин. ед. dúobę, gárbę, gérklę. ***Прим. переводчика.***

2) Тельшевскіе жемайты, напр., въ Салантахъ, Масядахъ, Шкудахъ, говорятъ eilà, -õs, eĩlą. ***Прим. переводчика.***

3) Въ Дусятахъ ežià, род. ед. ẽžios, въ Вилкіи (Vilkijà на Нѣманѣ) ažià, род. ед. ãžios, гдѣ *a-* изъ *e-*. ***Прим. переводчика.***

4) У тельшевскихъ жемайтовъ (Масяды, Саланты) kãtė. ***Прим. переводчика.***

5) Въ Дусятахъ kẽkė и skrẽgždė. ***Прим. переводчика.***

laumē, жем. laũmė[1]), *миө. существо.*
lėlē, *кукла,* жем. lėlė.
miẽlės, *дрожжи.*
mįslē, *загадка.*
pelē, *мышь.*
pūslē, *пузырь.*
rauplē, *оспа.*
riekē, *ломоть хлѣба.*
rievē, *слой (дерева).*
siūlē, *шовъ.*
skylē, *дыра.*
srovē, *быстрина, prąd, pęd wody.*
stemplē, *пищеводъ, stomachus.*
varlē[2]), *лягушка.*
varpstē, *веретено.*
veislē, *приплодъ; порода,* жем. veĩslė[1]).
vėžē, *колея.*
virvē, *верёвка,* жем. vir̃vė[1]).
žievē, *кора.*
žynē, *знахарка.*
žvaigždē[1]), *звѣзда,* жем. žvaizdē.

D) Трёхсложныя и многосложныя имена сущ. съ основами на -*ė*-.

1) Имена сущ., имѣющія *неподвижное* удареніе:

alkū́nė, *локоть руки,* aukū́nė въ Комаяхъ.
gadýnė, *время, времена; эпоха.*
kaĩmenė, *стадо.*
malṓnė, *милость.*
nãginė, *постола.*
nakvýnė, *ночлегъ.*
padángės, *поднебесье.*
pàdarỹnė (жем. съ двумя удареніями), *инструментъ, снасть.*
pakálnė, *мѣсто подъ горою.*
pažándės, *сапъ.*
príeangė, *крыльцо,* prìngis около Шавель.
pùsmergė, *подростокъ дѣвочка.*
rankóvė, *рукавъ.*
rùpūžė, *жаба.*
są́žinė, *совѣсть.*
spañguolė, *клюква.*
tė́viškė, *родина.*
ugnãvietė, *очагъ.*
žẽmuogė, *земляника.*
žiñginė, *ѣзда шагомъ.*

Имѣютъ также неподвижное удареніе и имена сущ., образованныя при помощи суффиксовъ:

1) Въ Дусятахъ laũmė, veĩslė, vir̃vė, žvaĩgždė. *Прим. переводчика.*
2) У тельшевскихъ жемайтовъ (Масяды, Саланты) var̃lė. *Прим. переводчика.*

a) *-áitė:* tarnáitė, *служанка,* mergáitė, *дѣвушка,* kunigaikštáitė, *княжна;*

b) *-ýbė* (жем. и вост.-аукшт.): augštýbė, *высота,* dorýbė, *добродѣтель,* grażýbė, *красота.* Около Тильзита говорятъ augštỹbė и т. д..

2) Имена сущ., въ которыхъ передвиженіе ударенія совершается по типу склоненія *żẽmė* (см. выше стр. 74 и сл.):

drobùlė, *простыня.*
druskìnė [1]), *солонка.*
kepùrė, *шапка.*
krūtìnė, *грудь.*
kumẽlė, *кобыла.*
paklõtė, *простыня,* paklõdė въ Тильзитѣ.
palaĩkė, *подержанная, неновая.*
perẽklė, *насѣдка.*
rieškùtės [1]), *пригоршни.*
senãtvė [1]), *старость.*

Уменьшительныя: dūkrẽlė, *дочка,* mergẽlė, *дѣвица,* żmonẽlė, *женщина, жена.*

Сложныя имена: geltonplaũkė, *желтоволосая,* kerš-šlaũnė, *у кого ляжка пѣгая, пёстрая,* kumpnõsė, *кривоносая,* sausgỹslė, *сухожилая,* skystakaĩbė, *пискливая.*

3) Имена сущ., въ которыхъ удареніе переносится въ извѣстныхъ падежахъ съ конечнаго слога на начальный, и начальный слогъ имѣетъ *нисходящую* интонацію:

giltinẽ, *олицетвореніе смерти,* жем. gìltinė [2]).
kultuvẽ, *пральный валёкъ,* жем. kùltuvė [3]).
voverẽ [4]), *бѣлка.*

4) Имена сущ., въ которыхъ удареніе въ извѣстныхъ падежахъ переносится съ конечнаго слога на начальный слогъ, и этотъ послѣдній имѣетъ *восходящую* интонацію:

---

1) Въ Дусятахъ drùskinė, rieškùčios, род. мн. rieškùčių, senãtuvė. *Прим. переводчика.*

2) Gìltinė и въ Дусятахъ. *Прим. переводчика.*

3) Жемайты, напр., въ Ольсядахъ (Alsėdžiai), Масядахъ, Салантахъ произносятъ съ двумя удареніями, т. е. kùltùvė. *Прим. переводчика.*

4) Voverìs, -iẽs, vóverį, род. мн. voverų̃ въ Дусятахъ, Ольсядахъ, Салантахъ, Масядахъ. *Прим. переводчика.*

apušẽ (жем.)[1], *осина.*
drebulẽ, *осина.*
gegužẽ, *кукушка.*
gelumbẽ, *сукно.*
giminẽ, *родня.*
musėlẽ, *муха.*
nebylẽ, *нѣмая,* жем. nèbylė.
pradalgẽ, *укосъ.*
pravardẽ, *прозвище, фамилія,* жем. pavardẽ.
siurbėlẽ, *піявка.*

Сложныя имена: juokdarẽ, *насмѣшница, шутница*, niekdžiugẽ, *радующаяся пустякамъ.*

Примѣчанія къ третьему, четвёртому и пятому склоненіямъ.

1. Въ жемайтскихъ говорахъ дат. ед. третьяго склоненія оканчивается на *-ie* (діал. -ī вост.-жем., -ẹi зап.-жем.), напр.: vàgie 'вору', dèbesie 'облаку', gélžie 'желѣзу', àvie 'овцѣ', nàktie 'ночи'.

Мѣстный ед. третьяго склоненія въ жемайтскомъ оканчивается на (*-ėję*, сокращонное въ) *-ė*, напр.: vagẽ, debesẽ, pirtẽ 'въ банѣ', širdẽ 'въ сердцѣ'.

Имена сущ. съ *неподвижнымъ* удареніемъ, т. е. склоняющіяся по типу *tóšis* (см. выше стр. 76), въ жемайтскомъ восточномъ поднарѣчіи перешли во второе склоненіе, т. е. вмѣсто kártis 'жердь', váltis 'барка', páltis 'полоть' и др. говорятъ: kártė, váltė, páltė и др.

Въ третьемъ склоненіи есть немало имёнъ сущ., перешедшихъ въ это склоненіе изъ пятаго. Но этотъ переходъ ещо неполный, такъ какъ род. мн. частью во всѣхъ говорахъ, частью въ нѣкоторыхъ сохранилъ свою старую форму по пятому склоненію, напр.: dantìs *зубъ,* debesìs *облако, туча,* obelìs *яблоня,* žvėrìs *звѣрь* образуютъ род. мн. по пятому склоненію: dantũ̧, debesũ̧, obelũ̧, žvėrũ̧.

1) Тельшевскіе жемайты (Саланты, Масяды, Шкуды) говорятъ àpùšė (съ двумя удареніями; *и* средней долготы съ восходяще-нисходящею интонаціей), восточные аукштайты, напр., въ Дусятахъ, Ушполяхъ, Южинтахъ — ẽpušis, -ies или ẽpušė. *Прим. переводчика.*

2. Всѣ имена сущ. четвёртаго склоненія образуютъ множественное число въ жемайтскихъ говорахъ по первому склоненію, напр.: sũnaĩ 'сыновья', pietaĩ[1]) 'обѣдъ'. Но въ качествѣ нарѣчій и жемайты сохранили слѣдующіе творительные мн.: pietumìs 'meridie', viršumìs 'поверхъ', krỹžiumis 'крестообразно'.

3. Болѣе всего новообразованій произошло въ пятомъ склоненіи. Старый родительный ед. akmeñs 'камня' въ говорахъ вытѣсненъ новообразованіями akmeniẽs (по III скл.), ãkmenio (по II скл.) и ãkmeno (по I скл.).

Жемайтскіе говоры въ пятомъ склоненіи, какъ и въ третьемъ, образуютъ дательный ед. на *-ie*, мѣстный ед. на *-ė* (сократившееся изъ *-ėję*), напр.: píeminie 'пастуху', pieminẽ 'въ пастухѣ', rùdinie 'осени', rudinẽ 'осенью' и др.

Склоненіе имёнъ прилагательныхъ.

Именами прилагательными называются такія слова человѣческой рѣчи, которыя обозначаютъ свойство или качество одушевлённыхъ и неодушевлённыхъ предметовъ, напр.: gẽras, *хорошій, добрый,* gerà, *хорошая, добрая,* negẽras, *нехорошій, плохой, худой,* negerà, *нехорошая, плохая, худая,* platùs, *широкій,* platì, *широкая.*

Имена прилагательныя въ литовскомъ языкѣ имѣютъ двѣ формы: 1) *простую,* иначе, неопредѣлённую, напр.: sẽnas, *старый,* báltas, *бѣлый,* senà, *старая,* baltà, *бѣлая,* и 2) *сложную,* иначе, опредѣлённую, напр.: senàsis, baltàsis, senóji, baltóji. *Опредѣлённое* прилагательное образуется путёмъ сложенія неопредѣлённаго прилагательнаго съ мѣстоименіемъ jìs, *онъ,* jì, *она,* напр.: senàsis есть результатъ сложенія sẽnas и jìs, senóji — senà (нѣкогда говорили *senā, *senó) и jì, sẽnojo—sẽno и jõ, senõsios — senõs и jõs, и т. д.

Для полнаго пониманія склоненія *сложныхъ* прилагательныхъ

1) Тельшевскіе жемайты (Масяды, Саланты) говорятъ piẽtai. *Прим. переводчика.*

нужно быть знакомымъ со склоненіемъ мѣстоименій. Поэтому не желая нарушать порядка изложенія, мы начнёмъ со склоненія *простыхъ* прилагательныхъ; затѣмъ, мы изложимъ склоненіе мѣстоименій и, наконецъ, перейдёмъ къ склоненію сложныхъ имёнъ прилагательныхъ.

Имена прилагательныя вмѣстѣ съ причастіями измѣняются по четырёмъ склоненіямъ.

По *первому* склоненію склоняются всѣ тѣ прилагательныя, основы которыхъ оканчивается на *-a-* или *-ja-*, напр.: gẽras, *хорошій*, gerà, žãlias, *зелёный*, žalià.

Прилагательныя съ основами на *-y-* образуютъ *второе* склоненіе, напр.: gerẽsnis (изъ болѣе древней формы *geresnýs), *лучшій*, pasūrỹs, *солоноватый*. Эти прилагательныя въ женскомъ родѣ имѣютъ основу на *-ė-*: gerẽsnė, pasūrẽ.

Третье склоненіе образуютъ имена прилагательныя съ основами на *-u-* въ мужескомъ родѣ, а въ женскомъ родѣ съ основами на *-jo-* при именительномъ ед. на *-i*, напр.: gražùs, *красивый*, gražì, *красивая*.

Четвёртое склоненіе образуютъ такія прилагательныя, основы которыхъ оканчивается на согласный, напр.: vežą̃s (изъ *vẽžants), *везущій*, rãšąs (изъ *rašãnts), *пишущій*. Въ женскомъ родѣ эти прилагательныя имѣютъ основы на *-jo-*; именительный ед. у нихъ на *-i*: vežantì, rãšanti.

Нелишне будетъ отмѣтить тотъ фактъ, что литовскому языку чужды такія прилагательныя, которыя соотвѣтствовали бы третьему склоненію имёнъ существительныхъ (ср. vagìs *воръ*, vagiẽs, avìs *овца*, aviẽs).

Образцы перваго склоненія имёнъ прилагательныхъ.

Мужескій родъ.

Единственное число.

Именит., Зват.	gẽras, *добрый*	mìnkštas, *мягкій*	tùščias, *пустой*
Родительный	gẽro	mìnkšto	tùščio

Дательный	gerám	minkštám	tuščiám
Винительный	gẽrą	mìnkštą	tùščią
Творительный	gerù	mìnkštu	tuščiù
Мѣстный	geramę̀	minkštamę̀	tuščiamę̀

Множественное число.

Именит., Зват.	gerì	minkštì	tuštì
Родительный	gerų̃	minkštų̃	tuščių̃
Дательный	geríems	minkštíems	tuštíems
Винительный	gerùs	mìnkštus	tuščiùs
Творительный	geraĩs	minkštaĩs	tuščiaĩs
Мѣстный	geruosę̀	minkštuosę̀	tuščiuosę̀.

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	gerù	mìnkštu	tuščiù
Родительный	тожественъ съ род. множ.		
Дательный	geríem	minkštíem	tuštíem
Творительный	geriẽm	minkštiẽm	tuštiẽm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Женскій родъ.

Единственное число.

Именит., Зват.	gerà	minkštà	tuščià
Родительный	gerõs	minkštõs	tuščiõs
Дательный	gẽrai	mìnkštai	tùščiai
Винительный	gẽrą	mìnkštą	tùščią
Творительный	gerą̀	mìnkštą	tuščią̀
Мѣстный	geroję̀	minkštoję̀	tuščioję̀

Множественное число.

Именит., Зват.	gẽros	mìnkštos	tùščios
Родительный	gerų̃	minkštų̃	tuščių̃
Дательный	geróms	minkštóms	tuščióms
Винительный	geràs	mìnkštas	tuščiàs

Творительный	geromìs	minkštomìs	tuščiomìs
Мѣстный	gerosę̀	minkštosę̀	tuščiosę̀

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	gerì	mìnkšti	tuštì
Родительный	тожественъ съ род. множ.		
Дательный	geróm	minkštóm	tuščióm
Творительный	gerõm	minkštõm	tuščiõm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Образцы второго склоненія имёнъ прилагательныхъ.

Единственное число.

	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
Именит., Зват.	gerẽsnis[1]	medìnis	gerẽsnė[1]	medìnė
Родительный	gerẽsnio	medìnio	gerẽsnės	medìnės
Дательный	geresniám	medìniui	gerẽsnei	medìnei
Винительный	gerẽsnį	medìnį	gerẽsnę	medìnę
Творительный	geresniù	mediniù	geresnè	medinè
Мѣстный	geresniamè	medìnyję	gerẽsnėję	medìnėję

Множественное число.

Именит., Зват.	geresnì	medìniai	gerẽsnės	medìnės
Родительный	geresnių̃	medìnių	geresnių̃	medìnių
Дательный	geresníems	medìniams	geresnė̃ms	medìnėms
Винительный	geresniùs	mediniùs	geresnès	medinès
Творительный	geresniaĩs	megìniais	geresnėmìs	medìnėmis
Мѣстный	geresniuosę̀	medìniuosę	geresnėsę̀	medìnėsę

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	geresniù	mediniù	geresnì	medinì
Родительный	тожественъ съ родит. множ.			
Дательный	geresníem	medìniam	geresnė̃m	medìnėm
Творительный	geresniẽm	medìniam	geresnė̃m	medìnėm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.			

1) Въ Велёнѣ, Вилковишкахъ, Владиславовѣ говорятъ gerèsnis, gerèsnė. *Прим. переводчика.*

Образцы третьяго склоненія имёнъ прилагательныхъ.

Единственное число.

	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
Именит., Зват.	áiškus	saldùs	áiški	saldì
Родительный	aiškaũs	saldaũs	aiškiõs	saldžiõs
Дательный	aiškiám	saldžiám	áiškiai	sal̃džiai
Винительный	áiškų	sal̃dų	áiškią	sal̃džią
Творительный	áiškiu	saldžiù	áiškią	saldžią̀
Мѣстный	aiškiamę̀	saldžiamę̀	aiškioję̀	saldžioję̀

Множественное число.

Именит., Зват.	áiškūs	sal̃dūs	áiškios	sal̃džios
Родительный	aiškių̃	saldžių̃	aiškių̃	saldžių̃
Дательный	aiškíems	saldíems	aiškióms	saldžióms
Винительный	áiškius	saldžiùs	áiškias	saldžiàs
Творительный	aiškiaĩs	saldžiaĩs	aiškiomìs	saldžiomìs
Мѣстный	aiškiuosę̀	saldžiuosę̀	aiškiosę̀	saldžiosę̀

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	áiškiu	saldžiù	áiški	saldì
Родительный	тожественъ съ родит. множ.			
Дательный	aiškíem	saldíem	aiškióm	saldžióm
Творительный	aiškiẽm	saldiẽm	aiškiõm	saldžiõm
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.			

Образцы четвёртаго склоненія имёнъ прилагательныхъ.

Причастія мужескаго рода.

Единственное число.

	Настоящее время.	Прошедшее время.	Будущее время.
Именит., Зват.	suką̃s	sùkęs	sùksiąs
Родительный	sùkančio	sùkusio	sùksiančio
Дательный	sukančiám	sùkusiam	sùksiančiam

Винительный	sùkantį	sùkusį	sùksiantį
Творительный	sùkančiu	sùkusiu	sùksiančiu
Мѣстный	sukančiamę̀	sùkusiamę	sùksiančiamę

Множественное число.

Именит., **Зват.**	suką̃ ‖ sùkantys	sùkę ‖ sùkusys	sùksią ‖ sùksiantys
Родительный	sukančių̃	sùkusių	sùksiančių
Дательный	sukantíems	sùkusiems	sùksiantiems
Винительный	sùkančius	sùkusius	sùksiančius
Творительный	sukančiaĩs	sùkusiais	sùksiančiais
Мѣстный	sukančiuosę̀	sùkusiuosę	sùksiančiuosę

Двойственное число.

Им., **Вин.**, **Зв.**	sùkančiu	sùkusiu	sùksiančiu
Родительный	тожественъ съ родит. множ.		
Дательный	sukantíem	sùkusiem	sùksiantiem
Творительный	sukantiẽm	sùkusiem	sùksiantiem
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Причастія женскаго рода.

Единственное число.

	Настоящее время.	Прошедшее время.	Будущее время.
Именит., **Зват.**	sukantì	sùkusi	sùksianti
Родительный	sukančiõs	sùkusios	sùksiančios
Дательный	sùkančiai	sùkusiai	sùksiančiai
Винительный	sùkančią	sùkusią	sùksiančią
Творительный	sùkančią	sùkusią	sùksiančią
Мѣстный	sukančioję̀	sùkusioję	sùksiančioję

Множественное число.

Именит., **Зват.**	sùkančios	sùkusios	sùksiančios
Родительный	sukančių̃	sùkusių	sùksiančių
Дательный	sukančióms	sùkusioms	sùksiančioms

Винительный	sùkančias	sùkusias	sùksiančias
Творительный	sukančiomìs	sùkusiomis	sùksiančiomis
Мѣстный	sukančiosę	sùkusiosę	sùksiančiosę

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	sukantì	sùkusi	sùksianti
Родительный	тожественъ съ родит. множ.		
Дательный	sukančióm	sùkusiom	sùksiančiom
Творительный	sukančiõm	sùkusiom	sùksiančiom
Мѣстный	тожественъ съ мѣстн. множ.		

Примѣчанія къ склоненію имёнъ прилагательныхъ.

1. Сравнивая склоненіе имёнъ прилагательныхъ со склоненіемъ существительныхъ, мы находимъ, что склоненіе прилагательныхъ *женскаго* рода тожественно съ соотвѣтственнымъ склоненіемъ имёнъ существительныхъ. Въ склоненіи прилагательнаго gerà 'добрая' и существительнаго tvorà 'заборъ', tuščià 'пустая' и pradžià 'начало', medìnė 'деревянная' и lipìnė 'лѣстница', saldì 'сладкая' или sukantì 'вертящая' и martì 'сноха' мы не находимъ ни малѣйшей разницы. Но склоненіе имёнъ прилагательныхъ *мужескаго* рода сильно отличается отъ соотвѣтственнаго склоненія имёнъ существительныхъ, какъ видно изъ слѣдующаго:

a) Звательный ед. имёнъ существительныхъ имѣетъ особыя окончанія *-е* (výre! = жем. výri!), *-аи* (sūnaũ), между тѣмъ какъ въ именахъ прилагательныхъ этотъ падежъ тожественъ съ именительнымъ ед.: gẽras 'добрый', saldùs 'сладкій';

b) дательный ед. gerám, tuščiám, saldžiám имѣетъ не то окончаніе, что výrui, súnui;

c) также и мѣстный ед. geramę̀, saldžiamę̀ не похожъ на výrę, sūnūję̀;

d) именительный и звательный мн. gerì и výrai разнятся окончаніями;

также разнятся:

e) дательный множ. geríems, saldíems и výrams, sūnùms;

f) дательный дв. geríem, saldíem и výram, sūnùm;

g) творительный дв. gerìēm, saldìēm и výram, sūnum̃.

2. Во всѣхъ литовскихъ говорахъ *j* послѣ согласнаго въ положеніи передъ *i*, *ie* и *e* исчезло. Изъ *tuštji, *tuštjiems, *svetje произошли tuštì, tuštíems, svetė̀. Но *j* передъ *a* держалось дольше: формы *tuštjamę, *tuštjais въ аукштайтскихъ говорахъ измѣнились въ *tuščjamę, *tuščjais, затѣмъ, послѣ перехода *a* въ *e* послѣ *j*, въ *tuščjemę, *tuščjeis и, наконецъ, послѣ исчезновенія *j*, въ tuščemę̀, tuščeĩs. Въ жемайтскомъ нарѣчіи формы *tuštjamę, *tuštjais измѣнились чрезъ посредствующую ступень *tuštjemę, *tuštjeis въ tuštemę̀, tušteĩs.

Гласный *e* во многихъ говорахъ произносится какъ *a*, напр., вмѣсто gẽras *добрый* тамъ говорятъ ǵãras (съ мягкимъ g). Такое произношеніе гласнаго *e* ставитъ въ затрудненіе даже изслѣдователей литовскаго языка (Шлейхера, Куршата и др.): одни пишутъ tuščeis или tuščieis, другіе же — tuščiais.

3. Въ склоненіи именъ прилагательныхъ, подобно склоненію сущесвительныхъ, находимъ много слѣдовъ дѣйствія морфологическаго уподобленія. Если какой нибудь падежъ одного склоненія имѣетъ такую же форму, какъ и соотвѣтственный падежъ другого склоненія, то и остальные падежи могутъ подвергнуться уподобленію. Такимъ образомъ, напр., мѣстный ед. didimę̀ 'въ большомъ' былъ вытѣсненъ новообразованіемъ didžiamę̀ (по I скл.). Но не слѣдуетъ смѣшивать прилагательныя dìdis, didžià или dìdė (того же значенія, что и dìdelis, dìdele *большой, великій)*, и didùs, didì, *гордый, надменный.*

Прилагательныя третьяго склоненія, т. е. тѣ, основы которыхъ оканчиваются на *-u-*, путёмъ морфологическаго уподобленія получили такія формы, какія принадлежатъ прилагательнымъ перваго склоненія съ основами на *-ja-*. Основы на *-ja-* перешли именно въ слѣдующіе падежи:

a) дательный ед.: saldžiám,

b) творительный ед.: saldžiù,

c) мѣстный ед.: saldžiamę̀,

d) во всѣ падежи множественнаго числа, за исключеніемъ именительнаго и звательнаго, сохранившихъ старую форму: saĩdũs, и

e) во всѣ падежи двойственнаго числа.

Вслѣдствіе подобныхъ новообразованій склоненіе прилагательныхъ съ основами на *-u-* стало смѣшаннымъ: одни падежи образуются отъ основъ на *-u-*, другіе же — отъ основъ на *-ja-*. Въ жемайтскомъ нарѣчіи отъ основъ на *-u-* сохранился лишь одинъ именительный и звательный ед.: saldùs *сладкій*, platùs *широкій* и др.; всѣ остальные падежи образованы отъ основъ на *-ja-*, напр.: род. ед. saĩdžio (діал. saĩdže, saĩdze, saĩde) вм. saldaũs, вин. ед. saĩdę, plãtę[1]) (діал. saĩdi, plãti) вм. saĩdų, plãtų, им. и зв. saldì, platì вм. saĩdūs, plãtūs.

Уподобленіе основъ на *-u-* основамъ на *-ja-* началось отъ прилагательныхъ женскаго рода: saldì и platì только въ имен. и зват. ед. отличаются отъ перваго склоненія основъ на *-jo-*: tuščià, trečià, во всѣхъ же другихъ падежахъ нѣтъ никакой разницы: род. ед. plačiõs, им. мн. plãčios имѣютъ такую же форму, какъ и род. ед. tuščiõs, им. мн. tùščios. Но такимъ прилагательнымъ, какъ, напр., tuščiõs, tùščios въ мужескомъ родѣ соотвѣтствуютъ формы по первому склоненію: tùščio, tuštì; отсюда жемайты заключили, что и прилагательнымъ женскаго рода plačiõs, plãčios въ мужескомъ родѣ должны соотвѣтствовать формы plãčio 'plataũs', platì 'plãtūs'.

По той же самой причинѣ и прилагательныя четвёртаго склоненія, точнѣе говоря, причастія, сохранили по первоначальному склоненію только нѣсколько падежей: suką̃s, sukantì, suką̃, между тѣмъ какъ большинство падежей приняло формы прилагательныхъ съ основами на *-ja-*: sùkančio, какъ и tùščio и т. д.

Какъ ateñtis, ateñtė, *veniens*, *futurus*, возникшее изъ *atją̃s 'adiens', перешло во второе склоненіе, такъ и suką̃s и другія причастія во многихъ говорахъ приняли форму именит. ед. по аналогіи отъ именит. основъ на *-y-* (*-ja-*): sùkantis.

1) Жемайтская форма винительнаго ед. муж. р. saĩdi, plãti въ передачѣ на общелитовскій должна принять видъ *saĩdžią, *plãčią. *Прим. переводчика.*

Имена прилагательныя средняго рода.

Послѣ исчезновенія имёнъ существительныхъ средняго рода, казалось бы лишнимъ сохраненіе имёнъ прилагательныхъ средняго рода. Между тѣмъ не подлежитъ сомнѣнію, что въ литовскомъ языкѣ и понынѣ употребляются имена прилагательныя *средняго* рода. Сохраненіе прилагательныхъ средняго рода обусловлено слѣдующими тремя причинами:

1) въ такихъ предложеніяхъ, въ которыхъ подлежащимъ является неопредѣлённое наклоненіе, сказуемое прилагательное не можетъ быть ни мужескаго, ни женскаго рода; напр.: saldù ir̃ gražù ùž tėvýnę mir̃ti = dulce et decorum est pro patria mori, lengvù prižadė́ti, sunkù išpìldýti 'легко обѣщать, тяжело исполнить'.

2) Безличныя предложенія не принимаютъ ни мужескаго, ни женскаго рода. Ср. латинскія выраженія: 'ventum est ad praelium', 'Romae per septem reges regnatum est', 'mihi gratum est' съ литовскими: čià pa ũkščio tupė́ta 'оказывается (есть слѣды), что здѣсь сидѣла птица', teñ (= жем. tiñ) vil̃ko bė́gta 'оказывается, что здѣсь пробѣжалъ волкъ', čià žmonių̃ važiúojama 'по всему замѣтно, что здѣсь ѣздятъ люди', mán gaĩlu 'мнѣ жаль', jám šil̃ta 'ему жарко'.

3) Сохранились мѣстоименія средняго рода, напр.: tàt, tataĩ, taĩ 'istud'. Когда такое мѣстоименіе бываетъ подлежащимъ, сказуемое должно принять форму средняго рода, напр.: ar̃ tàt gražù? 'развѣ это красиво'?

Окончаніемъ именительнаго и винительнаго ед. прилагательныхъ средняго рода нѣкогда служило *-d*, полученное изъ мѣстоименнаго склоненія; ср. лат. id, istud, illud съ лит. *id* [-añt 'auf dass = *in id', ut finale]. Литовцы въ глубокой древности говорили: *šalta-d, *холодно,* *šilta-d, *жарко, тепло,* *sveika-d, *здорово.* Конечное *-d* по звуковымъ законамъ литовскаго языка должно было исчезнуть. Къ названнымъ формамъ восходятъ современныя литовскія šálta, šil̃ta, sveĩka. Въ жемайтскомъ нарѣ-

чіи исчезло даже конечное *-a*, и потому тамъ теперь говорятъ: šált, šil̃t, sveĩk.

Шлейхеръ и другіе языковѣды утверждаютъ, что слѣдовало бы писать *šáltą, *šil̃tą, *sveĩką по той причинѣ, что окончаніемъ этой формы служитъ-де *-m* (ср. лат. parum, gratum, ventum). Но не надо забывать, что литовскія прилагательныя склоняются по мѣстоименному склоненію, гдѣ окончаніемъ им. вин. ед. средняго рода является не *-m*, но *-d* (ср. лат. illud, istud). Но кромѣ того, праформа *sáltą въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ измѣнилась бы въ *šáltū, *šáltu, а въ жемайтскихъ — въ *šálta, какъ изъ *vil̃ką 'волка' произошли восточно-аукштайтскія формы vil̃kū, vil̃ku, жемайтская vil̃ka, между тѣмъ какъ восточные аукштайты говорятъ mán šálta, жемайты — mùn šált.

Въ прилагательныхъ съ основою на *-u-* им. вин. ед. средняго рода искони совпадалъ съ чистой основой: литовское platù 'широко' точно соотвѣтствуетъ греческому πλατύ и др.-индійскому pr̥thú.

Также въ прилагательныхъ съ основою на *согласный* именительный и вин. ед. средняго рода совпадалъ съ чистой основой: *reikiant, *velkant. Послѣ исчезновенія конечнаго *-t* изъ *reikiant, *velkant развились современныя формы reĩkią, velką̃.

Не безъ основанія формы velką̃, degą̃; vil̃kę, dẽgę; vil̃ksią, dẽgsią теперь употребляются также и въ значеніи именительнаго множ. числа; но здѣсь намъ не мѣсто пускаться въ поиски причины, вызвавшей переходъ имен. ед. средняго рода въ имен. множ. *мужескаго* рода. Надо замѣтить, что nuplìkę 'ставшіе голыми' и др. подобныя причастія въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ являются именительнымъ мн. не только мужескаго, но и *женскаго* рода.

Нарѣчія.

Им.-вин. ед. средняго рода именъ прилагательныхъ во многихъ языкахъ служитъ нарѣчіемъ, напр.: лат. multum, parum, facile, польск. miło, русск. пріятно. Нѣкогда то же самое было

и въ литовскомъ: šálta, šil̃ta. Такими нарѣчіями являются ganà 'довольно, полно' (изъ *ganà-d: др.-инд. ghanás 'полный'; что касается значенія, то сравните русское выраженіе 'полно плакать' съ литовскимъ ganà vefkti) и первыя части двуосновныхъ прилагательныхъ: júod-bėras 'juodaĩ bėras = тёмно-гнѣдой', bált-márgas 'białopstry' и др..

Литовскія нарѣчія на *-ai* возникли путёмъ сложенія изъ им.-вин. ед. средняго рода прилагательнаго съ эмфатической частицею *-ai*, которую находимъ, напр., въ слѣдующихъ словахъ: tas-aĩ 'тотъ же', šis-aĩ 'этотъ же', tat-aĩ 'это'. Нарѣчія šaltaĩ, šiltaĩ и др. = šalta, šilta (им.-вин. средняго рода) + ai.

Склоненіе прилагательныхъ съ основами на *-u-* смѣшанное. Нарѣчія образуются не отъ основъ на *-u-*, но отъ основъ на *-ja-*: drąsiai, *смѣло*, возникло изъ соединенія им.-вин. средняго рода *drąsia[-d] (ср. дат. ед. drąsiá-m) и частицы *-ai*.

Практическое правило для образованія нарѣчій — слѣдующее: если именительный ед. множ. рода прилагательнаго оканчивается на *-as*, то слѣдуетъ это окончаніе передѣлать на *-ai*; но если онъ оканчивается на *-jas* (*-ias*), *-is* (*-ys*) или *-us*, тогда нужно это окончаніе замѣнить посредствомъ *-jai* (*-iai*).

Примѣры:

прилагательныя		нарѣчія
gẽras, *добрый, хорошій*	:	geraĩ
báltas, *бѣлый*	:	baltaĩ
tùščias, *пустой*	:	tuščiaĩ
gerẽsnis, *лучшій*	:	жем. gerẽsniai
saldùs, *сладкій*	:	saĩdžiai и saldžiaĩ.

Но при прилагательномъ sẽnas 'старый' находимъ нарѣчіе, образованное не по правилу, именно seneĩ вмѣсто ожидаемаго senaĩ. Также прилагательное dìdis въ тильзитскомъ говорѣ образуетъ нарѣчіе неправильно: dideĩ 'labaĩ, очень'; аукштайты Ковенской губ. говорятъ согласно правилу didžiaĩ.

Очень употребительны такія слова на *-yn*, какъ: žemỹn 'внизъ', augštỹn 'вверхъ', brangỹn 'дороже' и др., которыя Куршатъ называетъ нарѣчіями. Сколько изслѣдователей, столько мнѣній о происхожденіи подобныхъ словъ. Намъ кажется болѣе правдоподобнымъ слѣдующее объясненіе: винительный падежъ нѣкогда и безъ предлога į̃ 'въ' могъ показывать 'мѣсто, куда кто направляется'. Такъ, напр., латинскіе винительные domum, rus, Romam, Corinthum, Athenas для этой цѣли не нуждаются въ предлогѣ *in*, между тѣмъ какъ обыкновенно существительныя не могутъ обойтись безъ него, напр.: in urbem, in silvam. Остатки подобнаго древняго состоянія понынѣ сохранились въ восточно-аукштайтскомъ нарѣчіи: винительный неопредѣлённаго наклоненія (supinum) и безъ предлога въ этомъ нарѣчіи показываетъ 'кто куда направляется', напр.: eĩk gul̃tų 'i cubitum', jìs eĩna šiẽno pjáutų 'онъ идётъ косить сѣно'.

Нѣкогда литовцы въ такомъ значеніи употребляли и винительные падежи имёнъ существительныхъ: *laukañ, *šaliñ, *augštýn, *šaltýn вин. ед. отъ имен. ед. laũkas 'поле', šalìs 'сторона', *augštys 'вышина', *šaltys 'холодъ'. Но такіе винительные падежи, показывая 'кто куда идётъ', имѣли значеніе близкое къ нарѣчіямъ; поэтому, какъ вин. ед. средняго рода имёнъ прилагательныхъ *šalta[d], *šilta[d], получивъ эмфатическую частицу *-ai*, сталъ настоящимъ нарѣчіемъ (šaltaĩ, šiltaĩ), такъ точно и вин. имёнъ существительныхъ, получивъ значеніе, близкое къ нарѣчіямъ, получилъ ту же самую частицу *-ai* и превратился въ нарѣчіе: *laukan-ai, *šalin-ai, *augštyn-ai, *šaltyn-ai. Не подвергшаяся сокращенію форма сохранилась въ хвейданскомъ прилагательномъ augštyn-ái-kas 'supinus, resupinus' (около Тильзита augštỹnaikas) и въ такихъ словахъ, какъ gilynaĩ, извѣстное намъ изъ литовско-нѣмецкаго словаря Куршата (подъ словомъ gilỹn).

Эмфатическая частица *-ai* не сростается прочно со словами: šis-aĩ стоитъ рядомъ съ šìs, tas-aĩ съ tàs, tat-aĩ съ tàt. Это явленіе послужило причиной тому, что въ нѣкоторыхъ словахъ литовцы неправильно отбросили окончаніе *-ai*: mataĩ 'видишь'

они передѣлали въ màt 'вишь', *kãmai 'кому' въ kám. Такимъ же путёмъ и древніе винительные *laukanai, *šaltynai, *augštynai, *šalinai перешли въ современныя формы laũkan, šaltỹn, augštỹn, šaliñ. Въ формахъ laũkan, šaltỹn и др. конечное *-n* сохраняется во всѣхъ говорахъ, потому что оно лишь недавно очутилось въ послѣднемъ слогѣ слова, между тѣмъ какъ тотъ же винительный, но безъ частицы въ концѣ, всюду, гдѣ послѣдній слогъ не имѣетъ на себѣ ударенія, лишился своего конечнаго *-n*: laũką, šaĩtį, aũgštį, šãlį.

Шлейхеръ полагалъ, будто laũkan и другія подобныя формы возникли изъ винит. ед. *laukan и предлога, соотвѣтствующаго славянскому *на*. Но это мнѣніе не обосновано. Какъ скоро мы знаемъ, что въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ *an* передъ согласными измѣнилось въ *un* (ср. вост.-аукшт. sū-sparà = жем. są-sparà 'die Gehrsass', sū-narỹs = жем. są́-naris 'членъ'), достаточно только взглянуть на такое выраженіе, какъ, напр., 'miškañ búdavo einì'— 'бывало идёшь въ лѣсъ' (Anykščių šilẽlis, стихъ 20), какъ тотчасъ станетъ яснымъ, что miškañ могло получиться лишь изъ *miškanaĩ, но не изъ *miškan-na. Изъ праформы *miškanna въ восточно-аукштайтскомъ слѣдовало бы ожидать не miškañ, но *miškūna. Во-вторыхъ, такія слова, какъ *id*-añt 'чтобы', *kam*-ant-inėti 'interrogatione aliquem premere' (изъ *kam-ánti 'na co = quorsum')[1]) показываютъ, что уже въ глубокой древности, когда окончанія винит. ед. средняго рода *-d* и *-m* были ещо цѣлы, литовцы употребляли предлогъ añt 'на'. Итакъ, мнѣніе, что предки литовцевъ употребляли рядомъ съ añt и *nà, не имѣетъ подъ собою основанія.

Степени сравненія имёнъ прилагательныхъ и нарѣчій.

Имена прилагательныя выражаютъ качество предметовъ одушевлённыхъ и неодушевлённыхъ. Но то или другое качество не одинаково: одинъ предметъ можетъ имѣть этого качества больше, чѣмъ другой, или больше, чѣмъ всѣ другіе. Поэтому въ прила-

---

1) Слово kamantinėti, будучи заимствованнымъ (ср. польск. *komentować*), не можетъ имѣть никакой связи съ kám 'кому, зачѣмъ' и añt 'на'. *Прим. переводчика*.

гательныхъ мы различаемъ три степени: положительную, сравнительную и превосходную.

Окончаніями *сравнительной* степени служатъ въ им. ед. муж. р. -ēsnis (діал. -èsnis, напр., около Веліоны, Владиславова Сув. губ.), въ им. ед. ж. р. -ēsnė (діал. -èsnė). Окончанія *превосходной* степени: им. ед. муж. р. -jáusis или -jáusias (-iáusis или -iáusias), жен. р. -jáusė или jáusia (-iáusė или iáusia).

Примѣры:

Положительная степень	Сравнительная степень	Превосходная степень
báltas, *бѣлый*	baltēsnis, -ė	balčiáusis/ias, -ė/ia
dìdis, *большой*	didēsnis, -ė	didžiáusis/ias, -ė/ia.

Vyrēsnis 'старшій', vyriáusis не имѣютъ при себѣ положительной степени, такъ какъ výras 'мужчина, мужъ' уже давно стало именемъ существительнымъ.

Augēsnis 'maior natu' (говоря о женщинѣ) не имѣетъ ни положительной, ни превосходной степени.

Pìrmas 'первый', pirmēsnis, pirmjáusis, paskutìnis 'послѣдній', paskučiáusis, казалось бы, имѣютъ степени безъ всякой нужды, между тѣмъ какъ большое множество вещественныхъ прилагательныхъ, напр.: medìnis, *деревянный*, molìnis, *глиняный*, skardìnis, *жестяной*, sidabrìnis, *серебряный*, vakarýkštis, *вчерашній*, rytmetìnis, *утренній* и др. не имѣютъ ни сравнительной, ни превосходной степени.

Слѣдуетъ отмѣтить сравнительную степень съ оттѣнкомъ незначительнаго превосходства, напр.: didėlēsnis 'maiusculus', mažėlēsnis 'minusculus', gerėlēsnis 'paullo melior' и др.

Желая усилить превосходную степень, нужно къ ней присоединить въ началѣ visu- или kuo-, напр.: visu-geriáusis 'longe optimus, omnium optimus', kuo-geriáusis 'quam optimus'. Въ жемайтскомъ нарѣчіи для этой цѣли иногда присоединяется мѣстоименіе sáu 'себѣ': sáu geriáusis 'quam optimus'.

Въ жемайтскомъ нарѣчіи сложныя прилагательныя положительной степени въ соединеніи со словомъ visu- пріобрѣтаютъ значеніе превосходной степени, напр.: visu-gèrãsis 'optimus', visu-mãžãsis 'minimus'.

Степени *нарѣчій* образуются отъ соотвѣтственныхъ степеней имёнъ прилагательныхъ, напр.:

прилаг. gerẽsnis	:	нарѣчіе gerẽsniai 'melius',	
» geriáusis	:	» geriáusiai 'optime'.	

Но сравнительная степень нарѣчій (gerẽsniai, tolẽsniai 'дальше', daugẽsniai 'больше') употребительна не во всѣхъ говорахъ, такъ какъ эта степень въ нихъ образуется при помощи своеобразнаго окончанія -jaũs или -jaũ (-iaus или -iau), напр.: geriaũs или geriaũ 'melius'.

Надо отмѣтить нарѣчіе juojaũs, juojaũ или juõ 'magis', которое не имѣетъ положительной степени; напр.: vaikaĩ juojaũs mýli mótyną, nekaĩp tė̃vą 'дѣти больше любятъ мать, чѣмъ отца'.

Удареніе и интонаціи имёнъ прилагательныхъ.

По отношенію къ ударенію и интонаціямъ нужно отличать имена прилагательныя двусложныя (gẽras, *хорошій*, gražùs, *красивый*) отъ трёхсложныхъ и многосложныхъ (mẽlinas, *синій*, raudónas, *красный*, malonùs, *пріятный*). Кромѣ того, прилагательныя въ женскомъ родѣ имѣютъ особенное удареніе, отличающееся отъ ударенія прилагательныхъ въ мужескомъ родѣ. Поэтому намъ нужно разсмотрѣть удареніе и интонаціи въ двусложныхъ и трёхсложныхъ прилагательныхъ

1) мужескаго рода и
2) женскаго рода.

Удареніе и интонаціи имёнъ прилагательныхъ *мужескаго* рода.

а) Двусложныя прилагательныя.

Падежи.	Основы на -*a*- (-*ia*-)		Основы на -*u*-	
	Восходящая интонація	Нисходящая интонація	Восходящая интонація	Нисходящая интонація
	Единственное число.			
Имен., зват. . . .	gẽras	mìnkštas	gražùs	áiškus
Родительный . . .	gẽro	mìnkšto	gražaũs	aiškaũs
Дательный.	gerám	minkštám	gražiám	aiškiám
Винительный. . .	gẽrą	mìnkštą	grãžų	áiškų
Творительный. .	gerù	mìnkštu	gražiù	áiškiu
Мѣстный.	geramę̀	minkštamę̀	gražiamę̀	aiškiamę̀
	Множественное число.			
Имен., зват. . . .	gerì	minkštì	grãžūs	áiškūs
Родительный . . .	gerų̃	minkštų̃	gražių̃	aiškių̃
Дательный.	geríems	minkštíems	gražíems	aiškíems
Винительный. . .	gerùs	mìnkštus	gražiùs	áiškius
Творительный . .	geraĩs	minkštaĩs	gražiaĩs	aiškiaĩs
Мѣстный.	geruosę̀	minkštuosę̀	gražiuosę̀	aiškiuosę̀
	Двойственное число.			
Им., вин., зв. . .	gerù	mìnkštu	gražiù	áiškiu
Родительный. . .	gerų̃	minkštų̃	gražių̃	aiškių̃
Дательный.	geríem	minkštíem	gražíem	aiškíem
Творительный . .	geriẽm	minkštiẽm	gražiẽm	aiškiẽm
Мѣстный.	geruosę̀	minkštuosę̀	gražiuosę̀	aiškiuosę̀

Прилагательныя, оканчивающіяся въ им. ед. муж. р. на *-is*, не нуждаются въ особой парадигмѣ: передвиженіе ударенія въ нихъ такое же, какъ и въ прилагательныхъ типа gẽras. За исключеніемъ прилагательнаго dìdis трудно, однако, найти другія двусложныя прилагательныя этого типа. Въ жемайтскомъ нарѣчіи существительное kãplis 'securis obtusa' стало прилагательнымъ kãplis, kãplė 'obtusus, -a, hebes'.

Въ прилагательныхъ типа gẽras имѣютъ удареніе на окончаніи творительный ед., им.-вин. двойственнаго и винительный множ., между тѣмъ какъ прилагательныя типа mìnkštas во всѣхъ этихъ падежахъ представляютъ удареніе на начальномъ слогѣ.

Твор. ед., им.-вин. дв. gerù || mìnkštu
Винительный множ. gerùs || mìnkštus

Всѣ двусложныя прилагательныя мужескаго рода имѣютъ удареніе на *начальномъ* слогѣ въ винительномъ ед.; на *окончаніи* является удареніе въ дательномъ и мѣстномъ ед., а также въ род., дат., твор. и мѣстномъ множ. числа.

Списокъ болѣе употребительныхъ двусложныхъ имёнъ прилагательныхъ.

1) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *gẽras* (см. выше стр. 123):

ãklas, *слѣпой.*
añkštas, *узкій.*
bãsas, *босой.*
beñdras, *общій.*
beřgždžias, *безрезультатный; яловая (о коровѣ).*
blõgas, *плохой, тощій.*
bùkas, *тупой.*
dẽglas, *пятнистый.*
dõras[1]), *добродѣтельный.*
druñgnas, *тепловатый.*
dvỹlas, *рыжій (о животномъ).*
eřtas (жем.), eřdvas, *просторный.*
geĩtas, *жолтый.*
giẽdras, *ведреный, ясный.*
greĩtas, *скорый, быстрый.*

1) Въ Дусятахъ, Свядосцахъ (Svėdasaĩ) говорятъ dóras. *Прим. переводчика.*

kal̃tas, *виновный, въ долгу у кого.*
keĩstas, *странный, необыкновенный.*
klìbas, *хромой.*
klùsas, *глухой.*
kreĩvas, *кривой.*
kur̃čias, *глухой.*
lãbas, *добрый.*
lẽtas, *застѣнчивый, тихій.*
liẽkas, *лишній.*
liñksmas, *весёлый.*
leñgvas, *лёгкій,* жем. **lengvùs.**
mãžas, *малый.*
meñkas, *ничтожный, слабый.*
mìšras, *смѣшанный.*
naũjas, *новый.*
paĩkas, *глупый.*
pìktas, *злой, сердитый.*
prãstas, *простой.*
raĩbas, *пёстрый (о птицахъ).*
raĩnas, *пёстрый (о горохѣ, о четвереногихъ).*
raĩtas, *ѣдущій верхомъ.*
rẽtas, *рѣдкій.*
rùdas, *рыжій.*
sar̃tas, *бурый (о лошади),* жем. **raũdas.**
saũsas, *сухой.*
sẽnas, *старый, древній.*
siaũras, *узкій.*
sker̃sas, *поперечный.*
spìtras, *слѣповатый.*
stãčias, *прямой, стоячій.*
strùgas, *короткій.*
sveĩkas, *здоровый.*
šaũnas, *прыткій, живой, бравый.*
šẽmas[1]), *синевато-сѣрый (о животномъ).*
šil̃tas, *тёплый.*
šir̃mas[1]), *пепельнаго цвѣта,* жем. **šir̃vas.**
šlãpjas, *мокрый.*
šlùbas, *хромой.*
šmùlas (жем.), *комолый.*
šveñtas, *святой.*
tìkras, *настоящій, истинный.*
týlas, *молчаливый.*
trum̃pas, *короткій.*
tùščias, *пустой, ничтожный.*
ver̃tas, *достойный, стóящій.*
vìsas, *весь.*
žãlas, *бурый (о скотинѣ).*
žãlias, *зелёный.*
žìlas, *сѣдой.*
žlìbas, *слѣповатый.*
žnaĩras, *косой.*

Сюда же относятся и имена прилагательныя, выражающія нѣкоторый недохватъ качества:

baĩsvas, *бѣловатый.*
geĩsvas, *желтоватый.*
juõsvas, *черноватый.*
mẽlsvas, *синеватый.*

---

1) Въ Дусятахъ, Ракишкахъ говорятъ šèmas, šìrmas. *Прим. переводчика.*

raũsvas, *красноватый.*
rùsvas, *рыжеватый.*
rẽsvas, *рѣдковатый*, poretỹs.
žaĩsvas. *зеленоватый.*
žiĩsvas, *сѣдоватый.*

2) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія ***mìnkštas*** (см. выше стр. 123):

áugštas, *высокій.*
bálnas, *бѣлый, бѣлокурый.*
bą́ltas, *бѣлый.*
bẽras, *гнѣдой.*
drẽgnas, *сырой.*
drútas, *толстый, крѣпкій,* жем. drúktas.
gìrtas, *пьяный.*
gývas, *живой.*
grýnas, *чистый,* жем. grỹnas.
ìlgas, *долгій, длинный.*
ìngas, *лѣнивый.*
jáunas, *молодой.*
júodas, *чорный.*
kárštas, *горячій.*
kéršas, *пѣгій.*
kiáuras, *дырявый.*
kíetas, *твёрдый.*
kìltas, *грубый (о ткани).*
kniúpščias, *лежащій ничкомъ,* жем. kniúkštas.
láibas, *тонкій,* жем. tę̃vas.
liúosas, *свободный.*
márgas, *пёстрый.*
míelas, *милый, любезный.*
núogas, *нагой, голый.*
pálšas, *пелесый.*
pė̃sčias, *идущій пѣшкомъ.*
pìlkas, *сѣрый.*
pìlnas, *полный.*
plókščias, *плоскій,* жем. plókštas.
plónas, *тонкій, нетолстый.*
plýnas, *гладкій, безъ растительности.*
ráišas, *хромой.*
rìmtas, *серьёзный,* жем. rùmtas.
rúgštas, *кислый.*
rústas, *сердитый, злой.*
sìlpnas, *слабый.*
skýstas, *жидкій,* жем. skį̇stas.
stóras, *грубый, толстый*[1]).
súras, *солёный.*
šáltas, *холодный.*
šýkštas, *нехрупкій; скупой.*
túlas, *многіе, не одинъ.*
tvìrtas, *сильный, крѣпкій.*

---

1) Жем. stóras áudiklas 'грубая (толстая) ткань', storà lentà 'толстая доска', но drúktas rą̃stas 'толстое бревно', drúktas žmogùs 'здоровый, крѣпкій человѣкъ'. Ср. аукшт. stór-galis съ жем. drúkt-galis (произносится drúgalis. *К. Б.*) 'комель, толстый конецъ бревна'.

úmas, *скорый, внезапный;* жем. *сырой.*

žýdras (жем.), *голубой.*

žváinas (жем.), *qui argentei coloris maculam habet in oculo.*

3) **Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *gražùs* (см. выше стр. 123):**

apstùs, *обильный,*
aržùs, *lascivus, mulierosus.*
aštrùs, *острый.*
atstùs, *далёкій, отдалённый.*
bailùs, *боязливый, робкій.*
baisùs, *страшный, ужасный.*
baugštùs, *боязливый, робкій.*
baugùs, *страшный, ужасный.*
bingùs, *смѣлый, видный.*
bjaurùs, *гадкій, мерзкій.*
budrùs, *чуткій.*
bugštùs, *пугливый, робкій.*
buklùs, *хитрый.*
dailùs, *красивый.*
darbùs, *трудолюбивый.*
derlùs, *дебёлый; урожайный.*
dygùs, *колкій, колючій.*
drabnùs, *отягчающій, давящій* [1]).
drąsùs, *смѣлый, отважный.*
drovùs, *стыдливый.*
dubùs, *глубокій (блюдо, тарелка).*
dukšnùs, *просторный, свободный (объ одеждѣ).*
duosnùs [2]), *щедрый.*
ėdrùs, *прожорливый.*
gajùs, *легко заживающій.*
gailùs, *жалостливый, сострадательный.*
gaižùs, *прогорьклый, промозглый.*
gąstùs, *боязливый, страшный; наводящій ужасъ.*
gardùs, *вкусный,* жем. **skanùs**.
garsùs, *громкій, звучный; славный.*
gašlùs, *страстный.*
gašùs, *проворный, скорый.*
gausùs, *обильный.*
gilùs, *глубокій.*
gležnùs, *слабый, вялый, нѣжный.*
glitùs, *клейкій, слизистый.*
grakštùs, *прелестный, красивый.*

1) Drabnùs óras или drabnì dienà 'kàd kójos drim̃ba = когда ноги падаютъ; когда человѣкъ не можетъ устоять на ногахъ подъ дѣйствіемъ погоды'.

2) Болѣе извѣстна форма dosnùs или dósnas. K. Būga, Kalbos dalykai 35 сл. *Прим. переводчика.*

grasùs, *надоѣдливый*, **inkyrùs**, **nuobodùs**.
graudùs, *хрупкій*.
gudrùs, *хитрый, умный*.
guvùs, *проворный, оборотливый*.
jaukùs, *ручной*.
jautrùs, *чуткій, чувствительный*.
kaitrùs, *знойный; горючій*.
kartùs, *горькій*.
kantrùs, *терпѣливый*.
klaidùs, *вводящій въ заблужденіе*.
klampùs, *вязкій*, жем. **kritùs**.
kratùs, *тряскій*.
kraupùs, *пугливый*.
laiškùs, *терпкій, горьковатый*.
landùs, *острый*.
lepùs, *изнѣженный*.
lipšnùs, *любезный, прилипа*.
lupùs, *легко сдираемый*.
mąslùs, *понятливый*.
maršùs, *забывчивый*, **užmaršùs**.
marùs, *смертоносный (ножъ, ружьё)*.
meilùs, *любезный*.
mokslùs, *способный къ ученію, понятливый, учоный*.
narsùs, *храбрый, удалой*.
našùs, *урожайный*.
opùs, *чувствительный (къ боли)*.
pigùs, *дешовый, лёгкій*.
platùs, *широкій*.
puikùs, *пышный, красивый*.
rajùs, *прожорливый*.
ramùs, *спокойный, тихій*.
rambùs, *лѣнивый (напр., лошадь)*.
riebùs, *жирный*.
romùs, *кроткій, тихій*.
saldùs, *сладкій*.
sargùs, *чуткій, бдительный*.
seklùs, *мелкій, неглубокій*.
skaistùs, *ясный*.
skalsùs, *спорый*.
skalùs, *щепкій, колкій*.
skaudùs, *мучительный; въ сильной степени*.
sklandùs, *скользкій*.
skubrùs, *торопливый*, жем. **skubùs**.
skudrùs, *острый (коса, пила); скорый*.
smagùs, зап.-аукшт. *весёлый*, жем. *тяжолый*.
smailùs, *острый; лакомый*.
smarkùs, *быстрый, пылкій*.
smukùs, *легко проваливающійся*.
smurtnùs, *геройски отважный*.
sprangùs, *трудно проглатываемый*.
staigùs, *внезапный; крутой*.
stambùs, *крупный*.
statùs, *крутой (о горѣ)*.
stiprùs, *сильный, крѣпкій*.
stropùs, *прилежный*.
sukrùs, *поворотливый, живой*.

sunkùs, *тяжолый.*
svarbùs, *вѣскій; важный.*
šaunùs (жем.), *прыткій, живой; славный.*
šnekùs, *разговорчивый.*
švelnùs, *гладкій.*
šviesùs, *свѣтлый.*
talpšnùs, *вмѣстительный; легко вмѣщающійся.*
tamprùs, *эластичный.*
tamsùs, *тёмный,* вост.-aукшт. támsus.
tiesùs, *прямой.*
tingùs, *лѣнивый.*
tižùs, *скользкій.*
traknùs, *поворотливый, apsìsukąs.*
trankùs, *тряскій (о дорогѣ, отъ бугровъ).*
trapùs, *хрупкій.*
trupùs, *ломкій, хрупкій.*
tuklùs, *жирный.*
valkùs, *нехрупкій, тягучій.*
vešlùs, *роскошный (о растеніяхъ и животныхъ).*
vėsùs, *прохладный,* вост.-aукшт. vė̃sus.
vikrùs, *вёрткій, живой.*
žvairùs, *косоглазый.*
žvarbùs или žiaurùs (жем.) vė̃jas, *пронизывающій.*

Примѣчаніе. Въ прилагательныхъ angùs 'лѣнивый, неповоротливый', brangùs 'дорогой' и sotùs 'сытный, satians' (но sótinas 'сытый, satur' въ жем. нарѣчіи), хотя они имѣютъ удареніе въ имен. ед. на окончаніи, начальный слогъ, когда на него падаетъ удареніе, произносится съ *нисходящей* интонаціею: вин. ед. ángų, brángų, sótų, а не какъ sal̃dų. Если бы такихъ прилагательныхъ было больше[1]), то ихъ слѣдовало бы собрать въ одну группу.

4) Прилагательныя, въ которыхъ передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія *áiškus* (см. выше стр. 123):

árškus, *ясный, áiškus.*
lýgus, *ровный, равный.*
ráiškus, *ясный.*
smùlkus, *мелкій.*

1) Въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ имена прилагательныя типа angùs (: вин. ед. ángų) вполнѣ обычны. Къ этому типу относятся: ėdrùs, *прожорливый,* gardùs, *вкусный,* kartùs, *горькій,* riebùs, *жирный,* saldùs, *сладкій.* Brángus, *дорогой,* ópųs, *до котораго нельзя дотронуться, очень чувствительный* (*къ боли*), rómus (у Даукши), *кроткій,* támsus, *тёмный,* sótus, *сытый, сытный,* vė́sus, *прохладный* въ восточно-аукштайтскихъ говорахъ имѣютъ *неподвижное удареніе* во всѣхъ падежахъ всѣхъ чиселъ. *Прим. переводчика.*

sódrus, *хорошо впитывающійся въ землю (о дождѣ,* kur̃s suséda); *рослый, роскошный (о деревѣ).*
spérus, *спѣшный (о дѣлѣ).*
stángus (жем.), *упругій,* тильз. stangùs.
šárpus (жем.), *скорый.*
švánkus, *приличный.*
tánkus, *густой, частый.*
trą́šus, *хорошо ростущій (о травахъ, деревьяхъ), sódrus.*

b) Многосложныя прилагательныя.

1. Въ прилагательныхъ на *-óna-s* (geltónas, *жолтый,* raudónas, *красный*) передвиженіе ударенія происходитъ по типу склоненія mìnkštas: удареніе бываетъ либо на окончаніи, либо на гласномъ *o*, но никогда на начальномъ слогѣ: raudónas, raudóną, но raudonamę̃, raudonì и т. д..

2. Прилагательныя на *-ina-s* въ однихъ падежахъ имѣютъ удареніе на окончаніи, въ другихъ на начальномъ слогѣ, но никогда на второмъ слогѣ отъ конца: krùvinas, *въ крови,* kruvinám, sù krùvinu и т. д.

mẽlinas (жем.)[1]), *синій.*
pur̃vinas, *грязный.*
sãkinas, *въ смолѣ.*
smìltinas, *въ пескѣ.*
var̃ginas, *трудный,* и др..

По типу krùvinas измѣняютъ удареніе слѣдующія прилагательныя:

ãtbulas, *движущійся задомъ.*
ãtdaras, *отворенный, открытый.*
ãtkalas, *обратный.*
ãtkilas, *отворенный (о воротахъ).*
ãtrakas, *не запертый на ключъ.*
ãtskiras, *розный, отдѣльный.*
ãtviras, *открытый.*
ìšilgas, *продольный.*
ìširas, *распоротый, свободный.*
ìštisas, *цѣлый, сплошной.*
ìšžirgas, *растопырившійся.*
lýgmenas, жем. lýgmins, *равный съ берегами.*
lýgnešas (mẽdis), *ровный.*

1) Жем. mẽlins, какъ показываетъ mėlẽnė 'черника' (напр., въ Масядахъ, Салантахъ, также въ Лит. словарѣ Юшкевича, I 429[a], 437[b]) восходитъ къ общелитовской праформѣ mẽlenas. Ср. жем. вин. ед. píeminį отъ píemuō 'пастухъ' съ piemẽnė 'пастушка'. *Прим. переводчика.*

pã-ilgas, *продолговатый.*
pãstaras, *послѣднiй.*
pãstiras, *жосткiй.*
pãšlitas, *косвенный, нагнутый.*
svẽtimas, *чужой.*
tóbũlas, *совершенный.*
tólimas, *далёкiй.*

3. *Неподвижное* удареніе имѣютъ прилагательныя на:

a) *-uota-s*: gaurúotas, *косматый,* kálnuotas, *гористый,* nagúotas, *у кого хороши ногти, на всѣ руки мастеръ,* pirštúotas, *съ пальцами* и др.

b) *-ota-s*: ąsótas, *съ ушкомъ,* barzdótas, *бородатый,* kárpotas, *съ бородавками,* naudótas, *богатый,* sãmanotas, *во мхѣ,* šakótas, *вѣтвистый* и др.

c) *-ėta-s*: dùlkėtas, *пыльный,* duobė̃tas, *съ ямами,* gelumbė̃tas, *одѣтый въ сукно,* sáulėtas, *солночный,* žolė̃tas, *испачканный травою,* žvaizdė̃tas, *звѣздный* и др.

d) *-yta-s*: akýtas, *дырявый, очковатый,* ausýtas, *съ ушами, aurĩtus* (ausýta kepùrė), dantýtas, *зубастый* и др.

e) *-inga-s*: apmaudìngas, *полный досады,* garsìngas, *славный,* išmintìngas, *разумный,* mìltingas, *разсыпчатый,* pakeleivìngas, *утомлённый съ пути, путникъ,* pavasarìngas, *исхудалый,* protìngas, *умный,* rũpestìngas, *заботливый,* sùltingas, *сочный* и др.

f) *-óka-s*: apstókas, *довольно обильный,* augštókas, *довольно высокiй,* didókas, *довольно большой,* saldókas, *довольно сладкiй* и др.

g) *-iška-s*, но не всѣ: dõriškas, *добродѣтельный,* lénkiškas, *польскiй,* lietùviškas, *литовскiй,* píeniškas, *молочный,* prúsiškas, *прусскiй,* vókiškas, *нѣмецкiй,* žemaĩtiškas, *жемайтскiй* и др.

h) различныя по образованiю:

akýlas, *прозорливый.*
álkanas, *голодный.*
ausýlas, *чуткiй, обладающiй хорошимъ слухомъ.*
augštynáikas (жем.), *вверхъ лицомъ, supinus.*
basnìrčias, *обутый нá-босу ногу.*

palaidas, *вольный*,
pusėtinas, *довольно хорошій,* жем. vidutinis.
pusiáutinas = *pusëtinas*.
vakarýkščias, *вчерашній*.
valýbas, *опрятный, чистый*.

4. Имена прилагательныя, оканчивающіяся на *-is*, напр., dìdelis, *большой,* переносятъ удареніе по типу krùvinas. Въ сравнительной степени, напр., gerẽsnis, *лучшій,* удареніе передвигается по типу raudónas, за исключеніемъ творительнаго ед., им. и вин. двойств. и вин. множ., которые въ сравнительной степени представляютъ удареніе на окончаніи: geresniù, geresniùs.

Sám-puvis 'гнилой' имѣетъ неподвижное удареніе. Въ pasūrỹs или posūrỹs, *солеeconоватый*, pajuodỹs или pojuodỹs, *черноватый,* и въ другихъ удареніе съ конечнаго слога переходитъ на начальный по общему правилу: вин. ед. pãsūrį или pósūrį, род. мн. pasūrių или posūrių, вин. мн. pãsūrius или pósūrius.

5. Въ многосложныхъ прилагательныхъ на *-us* удареніе мѣняется почти такъ же, какъ и въ gražùs (см. выше стр. 123). Въ слѣдующихъ прилагательныхъ удареніе не бываетъ на предпослѣднемъ слогѣ:

apvalùs, ãpvalų, *круглый*.
atlaidùs, *скоро перестающій гнѣваться*.
atsargùs, *осторожный*.
atžagarùs, *назадъ, обратно идущій*.
inkyrùs, *надоѣдливый, докучливый*.
įstabùs, *удивительный*.
įvadùs, *удоооввводимый*.
nuolaidùs, *покатый; уступчивый*.
pajemblùs, *понятливый*.
pakabùs, *удобный*.
palankùs, *гибкій*.
panašùs, *похожій*.
pašankùs, *поворотливый, живой*.
užmaršùs, *забывчивый*.

7. По типу *áiškus* (см. выше стр. 123) переносятъ удареніе atžúlus, *суровый,* pagáulus, *удобный (къ употребленію)*.

8. Malonùs, *пріятный,* по ударенію совпадаетъ съ brangùs (вин. ед. brángų), *дорогой*.

8. Padorùs, *приличный,* по ударенію совпадаетъ съ gražùs.

Удареніе и интонаціи имёнъ прилаг. *женскаго* рода.

Падежи.	Восходящая интонація.	Нисходящая интонація.
	Единственное число.	
Именит., зват.	gerà, *добрая*	minkštà, *мягкая*
Родительный...........	gerõs	minkštõs
Дательный	gẽrai	mìnkštai
Винительный...........	gẽrą	mìnkštą
Творительный..........	gerą̀	mìnkštą
Мѣстный	gerojè̜	minkštojè̜
	Множественное число.	
Именит., зват.	gẽros	mìnkštas
Родительный...........	gerų̃	minkštų̃
Дательный	geróms	minkštóms
Винительный...........	geràs	mìnkštas
Творительный..........	geromìs	minkštomìs
Мѣстный	gerosè̜	minkšosè̜
	Двойственное число.	
Именит., винит., зват.....	gerì	mìnkšti
Родительный...........	gerų̃	minkštų̃
Дательный	geróm	minkštóm
Творительный..........	gerõm	minkštõm
Мѣстный	gerosè̜	minkštosè̜

1. Всѣ двусложныя прилагательныя, оканчивающіяся въ им. ед. жен. рода на *-a* и *-i*, переносятъ удареніе по двумъ типамъ: gerà и minkštà, которые имѣютъ удареніе не на томъ же самомъ мѣстѣ только въ трёхъ падежахъ: творительномъ ед., вин. мн. и им. двойств. (= вин. и зват. дв.).

2. По типу *gerà* измѣняются всѣ прилагательныя, которыя въ винительномъ ед. имѣютъ *восходящее* (по интонаціи) удареніе. Если въ прилагательномъ мужескаго рода удареніе мѣняетъ своё мѣсто по типу gẽras или gražùs, то соотвѣтственное прилагательное женскаго рода мѣняетъ мѣсто ударенія по типу gerà, который по переносу ударенія ничѣмъ не отличается отъ типа существительныхъ mergà.

3. По типу minkštà измѣняются всѣ прилагательныя, имѣющія въ винительномъ удареніе *нисходящее*. Прилагательнымъ мужескаго рода, измѣняющимъ мѣсто ударенія по типу mìnkštas или áiškus, въ женскомъ родѣ соотвѣтствуютъ прилагательныя типа minkštà, который по ударенію тожественъ съ существительными типа žmonà.

4. Многосложныя прилагательныя женскаго рода такъ приспособляются къ типамъ gerà и minkšta, какъ тѣ же прилагательныя мужескаго рода — къ типамъ gẽras и mìnkštas, за исключеніемъ того, что прилагательнымъ муж. р. dìdelis, gerẽsnis и др. подобнымъ въ женскомъ родѣ соотвѣтствуютъ dìdelė, gerẽsnė.

Склоненіе мѣстоименій.

Мѣстоименія дѣлятся на: 1) существительныя, или личныя: àš, *я*, tù, *ты*, savę̃s, *себя*, и 2) прилагательныя: tàs, *тотъ*, šìs, *этотъ*, и др.

I. Мѣстоименія, не различающія рода въ своихъ формахъ.

Падежи.	Личное мѣстоименіе 1-го лица.	Личное мѣстоименіе 2-го лица.	Возвратное.
	Единственное число.		
Имени., зват. . . .	àš, *я*	tù, *ты*	
Родительный	manę̃s	tavę̃s	savę̃s, *себя*

Падежи.	Личное мѣсто-имѣніе 1-го лица.	Личное мѣсто-имѣніе 2-го лица.	Возвратное.
Дательный	mán	táu	sáu
Винительный.	manè	tavè	savè
Творительный. . . .	manimì	tavimì	savimì
Мѣстный	manyję̀	tavyję̀	savyję̀
	Множественное число.		
Имен., зват. . . .	mẽs	jũs	
Родительный.	músų	júsų	
Дательный	mùms	jùms	
Винительный.	mùs	jùs	
Творительный. . . .	mumìs	jumìs	
Мѣстный	mūsyję̀	jūsyję̀	
	Двойственное число.		
Им., вин., зват. . .	mùdu, mùdvi	jùdu, jùdvi	
Родительный.	mùdviejų	jùdviejų	
Дат., твор.	mùdviem	jùdviem	
Мѣстный	mùdviesę	jùdviesę	

Діалектическія формы личныхъ мѣстоименій.

1. Жемайты говорятъ: mùnęs вм. manę̃s, mùn или mùnie вм. mán, munì[1]) вм. manè, munim̃ вм. manimì, munẽ вм. manyję̀;

vẽdu вм. mùdu, vẽdvi вм. mùdvi, vèdums муж. р. и vèdvims жен. р. вм. mùdviejų, vèdum муж. р. и vèdvim жен. р. вм. mù-dviem;

tãvęs вм. tavę̃s, tavim̃ вм. tavimì, tavẽ вм. tavyję̀;

jum̃s (около Хвейданъ, Ретова) или jų̃s (около Янополя = Vìr-

1) Ср. восточно-аукштайтскій вин. ед. manì 'ἐμὲ' рядомъ съ mãny 'ἐμοῦ' (въ Дусятскомъ говорѣ) изъ mãnę.

žuvėnai) вм. jūs, jùmsų (около Швекшны = Švėkšna) или jų̀sų (около Янополя) вм. júsų;

jùdums м. р. и jùdvims ж. р. вм. jùdviejų, jùdum м. р. и jùdvim ж. р. вм. jùdviem;

sãvęs вм. savę̃s, savim̃ вм. savimì, savẽ вм. savyjè; mùs и mumìs, jùs и jumìs вин. множ.

2. Западные жемайты изъ окрестностей Салантъ (Salantaĩ), Корцянъ (Kar̃tenà) и др. говорятъ: músa вм. músų, júsa вм. júsų.

Восточные аукштайты говорятъ: mùm вм. mùms, jùm вм. jùms, mùm dviem вм. mùdviem, jùm dviem вм. jùdviem, mum̃s вм. mùs.

Около Ковна говорятъ: mumysę̀ вм. mūsyjè, jumysę̀ вм. jūsyjè.

3. Слѣдуетъ отмѣтить аукштайтскія мѣстоименія ãšen или ãšenai, *я,* tùjen или tùjenai, *ты.*

4. Въ нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ родительный ед. имѣетъ болѣе короткую форму: manè, tavè, savè вм. manę̃s, tavę̃s, savę̃s.

5. Въ жемайтскихъ говорахъ понынѣ сохранились *энклитическія* формы многихъ мѣстоименій: *-m* 'mihi, μοι' и *-t* 'tibi, σοί'. Примѣры: dúoke-*m* dúonos kąsnẽlį 'дай мнѣ кусочекъ хлѣба', suspáuske-*m* galvẽlę 'сожми мнѣ головушку', dañtį skaũda-*m* 'у меня болитъ зубъ', ar̃ dañtį skaũda-*t*? 'болитъ ли у тебя зубъ?', tylė́k, rýkštę paim̃suo-*t*! 'молчи! возьму тебѣ розгу'.

Энклитическая форма возвратнаго мѣстоименія *-s* извѣстна во всѣхъ говорахъ: perkúo-*s* árklį 'покупаю себѣ лошадь', prausiúo-*s* 'моюсь'.

Въ старопечатныхъ книгахъ находимъ даже энклитическую форму для родит. manę̃s 'меня': pa-*mi*-gailies var̃gstančio 'miserere mei laborantis'.

6. Отложительный (ablativus) ед. mùma 'mùdviejų', jùma 'jùdviejų', извѣстный въ пилкалнскомъ (Pìlkalnis) и другихъ прусско-литовскихъ говорахъ, пріобрѣлъ значеніе genitivi possesivi.

II. Мѣстоименія, различающія родъ въ своихъ формахъ.

Падежи.	Мужескій родъ.		Женскій родъ.	
		Единственное число.		
Имен., зват....	tàs, *тотъ*	šìs, *этотъ*	tà, *та*	šì, *эта*
Родительный...	tõ	šiõ	tõs	šiõs
Дательный....	tám	šiám	taĩ	šiaĩ
Винительный...	tą̃	šį̃	tą̃	šią̃
Творительный..	tuõ	šiuõ	tą̀	šią̀
Мѣстный......	tamę̀	šimę̀ и šiamę̀	toję̀	šioję̀
		Множественное число.		
Имен., зват....	tiẽ	šiẽ	tõs	šiõs
Родительный...	tų̃	šių̃	tų̃	šių
Дательный....	tíems	šíems	tóms	šióms
Винительный...	tùs и tuõs	šiùs и šiuõs	tàs и tõs	šiàs и šiõs
Творительный..	taĩs	šiaĩs	tomìs	šiomìs
Мѣстный......	tuosę̀	šiuosę̀	tosę̀	šiosę̀
		Двойственное число.		
Им., вин., зват..	tuõdu	šiuõdu	tiẽdvi	šiẽdvi
Родительный...	tų̃dviejų	šių̃dviejų	tų̃dviejų	šių̃dviejų
Дательный.....	tíemdviem	šíemdviem	tómdviem	šiómdviem
Творительный..	tiẽmdviem	šiẽmdviem	tõmdviem	šiõmdviem
Мѣстный......	tuosę̀ dvíe-sę	šiuosę̀ dvíesę	tosę̀ dvíe-sę	šiosę̀ dvíe-sę

Им. вин. средняго рода taĩ, tàt или tataĩ, *то*.

Примѣчанія.

1. Мѣстоименія, различающія родъ въ своихъ формахъ склоняются подобно именамъ прилагательнымъ, представляя лишь слѣдующія отклоненія:

а) Винительные ед. tą̃, šį̃, šią̃, которые произносятся съ но-

совымъ гласнымъ въ хвейданскомъ, ретовскомъ и другихъ говорахъ, имѣютъ въ своёмъ окончаніи *долгій* гласный, между тѣмъ какъ то же окончаніе въ именахъ прилагательныхъ и существительныхъ краткое: gẽrą̃, dìdį̃, výrą̃, bróli̯. Но при этомъ не нужно забывать, что въ прусской Литвѣ, напр., около Сталупенъ (Stālupėnai), и въ Занѣманьи (Ù̃žnemunė), напр., около Виштинца (Vištýtis), окончаніе винительнаго ед. сохранило старую *долготу;* здѣсь говорятъ, напр.: gẽrā, výrā, bróli̅, sū́nū̃, ãvi̅.

b) Творительный ед. tuõ, šiuõ въ аукштайтскихъ говорахъ получилъ окончаніе *-mi*, заимствованное отъ творит. именъ сущ. типа sūnu-mì 'сыномъ': tuomì, šiuomì или, съ элизіей конечнаго *-i*, tuõm, šiuõm.

c) Въ нѣкоторыхъ говорахъ творительный ед. женскаго рода tą̀, šią̀ подъ вліяніемъ сложныхъ прилагательныхъ типа gerā́ja (собственно gerą́-ją̃ = жем. gerǫ́ji) получилъ *долготу:* tā́, šiā́ (изъ tą́, šią́).

d) Въ именительномъ множ. муж. рода сохранилось древнее окончаніе *-ie* (tiẽ, šiẽ, katriẽ, šitiẽ, aniẽ), между тѣмъ какъ то же окончаніе въ именахъ прилагательныхъ сократилось въ *-i*: gerì, senì изъ пралитовскихъ *gerie, *senie.

e) Для винительнаго множ. муж. рода существуютъ три формы: tùs, tuõs и въ прусской Литвѣ túos; также и въ женскомъ родѣ три формы: tàs, tõs (около Дусятъ)[1]) и въ прусской Литвѣ tā́s (изъ tą́s).

f) Им.-вин. ед. средняго рода сохранилъ окончаніе *-t* (какъ àš 'я' изъ *àž, ср. ἐγ-ώ, такъ и *-t* изъ *-d*, донынѣ сохранившагося въ союзѣ *id*-añt), но только подъ защитою эмфатической частицы *-ai*: tat-aĩ, *то*, šit-aĩ, *это*, ant-aĩ, *вонъ то*, изъ которыхъ послѣ отпаденія *-ai* возникли tàt, šìt, añt 'ecce! en!'

2. Прилагательныя мѣстоименія съ основами на *-a-* слѣдующія:

a) tàs, *тотъ*, tà, *та*, taĩ (tataĩ, tàt), *то*;

---

1) При tuõs (собств. tõs: õ *долговатое*, очень открытое) въ Дусятскомъ (Dùsetos, -ų) приходѣ говорятъ tós (собств. tā́s: ā *долгое* и *сильноначальное*). *Прим. переводчика.*

b) añs (др.-лит. anàs), anà, antaĩ, *вонъ тотъ*. Восточные аукштайты вмѣсто aniẽ говорятъ ãnys. Въ жемайтскомъ нарѣчіи añs, anà пріобрѣли значеніе личнаго мѣстоименія третьяго лица (jìs, jì);

c) kàs, *кто*, не имѣетъ множественнаго числа. Слѣдуетъ отмѣтить genitivus possessivus kienõ, *чей*, и выраженіе kuõ vardù? 'какъ (звать) по имени?', гдѣ kuõ равно латинскому quō и въ этомъ случаѣ есть мѣстоименіе прилагательное;

d) katràs, katrà, *uter, utra*, которыя не слѣдуетъ смѣшивать съ kur̃s, *qui*. Когда спрашиваютъ о двухъ предметахъ, нужно говорить katràs, но о трёхъ или большемъ числѣ предметовъ говорится kur̃s;

e) kìtas, *другой*, vìsas, *весь*, kiekvíenas, *всякій*, склоняются точно также какъ и имена прилагательныя: им. мн. муж. рода kitì, visì, kiekvienì.

3. Мѣстоименія съ основами на *-y-*, *-ja-* (*-ia-*) и *-i-*:

a) jìs, jì, *онъ, она*, склоняются почти такъ же, какъ и šìs, за исключеніемъ винительнаго множ. м. р., представляющаго всегда *долгое* окончаніе (juõs или, около Тильзита, júos), и мѣстнаго ед. муж. р. jamę̃, не имѣющаго при себѣ параллельной формы *jimę̃;

b) kóks, *какой*, šióks, *такой*, anóks, *такой, какъ тотъ*, kitóks (жем. kitóniškas), *иной, другой*, neijóks (жем. nėjóks), *никакой*, въ тильзитскомъ говорѣ имѣютъ *восходящую* интонацію: kõks, šiõks и т. д.. Вмѣстѣ съ этими мѣстоименіями слѣдуетъ упомянуть и о жемайтскомъ несклоняемомъ мѣстоименіи tokiaĩjais 'eiusdem-modi' (діалектически tuokẽjēs). Аукштайтскія koktaĩ, *что*, koktù, *какъ*, toktaĩ, *то, это*, toktù, *такъ*, возникли изъ формъ средняго рода *kokt, *tokt и эмфатическихъ частицъ *-ai* (какъ и въ tas-aĩ, *тотъ же*) и *-u* (какъ и jái-g-u, *если*, nè-g-u, *нежели*);

c) pàts, patì бываетъ то существительнымъ (='maritus, uxor'), то мѣстоименіемъ (='ipse, ipsa').

Частичка pàt, встрѣчающаяся въ сложныхъ словахъ taĩp-pàt, *такъ же*, teñ-pàt, *тамъ же*, nuõ-pàt, *inde a*, ìš-pàt, *inde ex*,

į-pàt, *usque in*, lìg-pàt, *usque ad*, есть сокращонная форма средняго рода *pãti (= лат. -pote).

Въ мѣстоименіи tàs-pàts, *idem*, tà-patì, *eadem*, склоняются обѣ части.

Vësz-pats, *Господь*, склоняется по существительному склоненію (род. ед. Vëszpačio, дат. ед. Vëszpačiui и т. д.), но иногда встрѣчаются формы и по мѣстоименному склоненію: род. ед. Vësz-paties, дат. ед. Vëspačiam.

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
	Мужескій родъ.		
Именит., зват. . .	kóks (kõks)	kokiẽ	kókiu и kókiudu
Родительный . . .	kókio	kokių̃	kokių̃
Дательный.	kokiám	kokíems	kokíemdviem
Винительный . . .	kókį (kokĩ)	kókius	kókiu и kókiudu
Творительный . .	kókiu	kokiaĩs	kokiẽmdviem
Мѣстный.	kokiamę̀	kokiuosę̀	kokiuosę̀
	Женскій родъ.		
Именит., зват. . .	kokià	kókios	kóki и kókidvi
Родительный . . .	kokiõs	kokių̃	kokių̃
Дательный.	kókiai	kokióms	kokiómdviem
Винительный . . .	kókią (kokią̃)	kókias	kóki и kókidvi
Творительный . .	kókią̀	kokiomìs	kokiõmdviem
Мѣстный.	kokioję̀	kokiosę̀	kokiosę̀

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
	Мужескій родъ.		
Именит., зват. . .	pàts	pãtys	pačiùdu
Родительный . . .	patiẽs	pačių̃	pačių̃

Падежи.	Единственное число.	Множественное число.	Двойственное число.
Дательный.....	pačiám	patíems, pa-tìms	patìmdviem, pa-tíemdviem
Винительный...	pãtį	pačiùs	pačiùdu
Звательный....	patiẽ	pãtys	pačiùdu
Творительный...	pačiù, patimì	pačiaĩs	patim̃dviem, pa-tiẽmdviem
Мѣстный......	patimè̜, pa-čiamè̜	pačiuosè̜	pačiuosè̜
	Женскій родъ.		
Именит., зват...	patì	pãčios	patìdvi
Родительный...	pačiõs	pačių̃	pačių̃
Дательный.....	pãčiai	pačióms	pačiómdviem
Винительный...	pãčią	pačiàs	patìdvi
Творительный..	pačią̀	pačiomìs	pačiõmdviem
Мѣстный......	pačiojè̜	pačiosè̜	pačiosè̜

Сложныя мѣстоименія.

Одни изъ сложныхъ мѣстоименій имѣютъ въ качествѣ одной изъ составныхъ частей такія слова, которыя отдѣльно не употребляются, другія же состоятъ изъ словъ, извѣстныхъ и въ самостоятельномъ употребленіи.

1. Мѣстоименія въ сложеніи съ эмфатическими частицами:

a) *-ai:* šis-aĩ, *этотъ,* tas-aĩ, *тотъ,* ans-aĩ, *вонъ (э)тотъ,* kurs-aĩ, *который,* pats-aĩ, *самъ,* šit-aĩ (и štaĩ), *вотъ,* tat-aĩ, *то,* ant-aĩ, *вонъ,* tikt-aĩ, *только* (у Даукши tiektaĩ, происходящее отъ tíekas, *tantus*), tokt-aĩ, *то,* kokt-aĩ, *что,* čion-aĩ, *здѣсь,* ten-aĩ (жем. tinaĩ), *тамъ,* šen-aĩ (жем. šinaĩ), *сюда,* aurẽn-ai (жем. aurìnai), *вонъ;*

b) *-gi:* kàs-gi, *кто же,* tàs-gi, *тотъ же,* šìs-gi, *этотъ же,* kuřs-gi, *который же;*

c) *-jẽ:* to-jẽ, *та (же),* ši-jẽ, *эта (же),* ano-jẽ, *вонъ та (же)* въ тильзитскомъ и велёнскомъ говорахъ;

d) *-naĩ:* ji-naĩ, *она* (ср. жем. ydė̃m-naĩ = ýdėm, *навѣрное, точно,* изъ пралит. *in-dėm-), mãnie-nai, *мнѣ,* tãvie-nai, *тебѣ,* mùmie-nai, *намъ,* jùmie-nai, *вамъ,* eĩtie-nai, *идти,* sakýtie-nai, *говорить,* въ Дусятскомъ говорѣ;

e) *-jau:* tas-jaũ, *тотъ же самый,* откуда творительный ед. tuo-jaũ, *eodem, scilicet tempore = statim,* kur-iaũ, *гдѣ же;*

f) *-gatės:* šis-gatės, tàs-gatės, *вотъ те и на, вона, вотъ гдѣ;*

g) *-u:* kõkt-u, *какъ,* tõkt-u, *такъ,* jái-g-u, *если* (ср. nè-g-u, *нежели*).

2. Мѣстоименія въ сложеніи съ самостоятельными словами:

a) šì-tas, ši-tà, *этотъ, эта,* склоняющіяся какъ tas, ta;

b) bile-kas, *byle kto*; нарѣчія: bile-kíek, *сколько бы то ни было,* bile-kaĩp, *byle jak,* bile-kuȓ, *гдѣ бы то ни было,* bìle-kadą̀, *byle kiedy* = жем. bỹ-kàs, bỹ-kíek, bỹ-kaĩp, bỹ-kuȓ, bỹ-kadą̀;

c) жем. nẽ-kas, aукшт. niẽ-kas 'никто, ничто', множ. жем. nẽ-kai = aукшт. niẽkai 'пустяки, nugae';

d) ne-kàs, *мало кто,* kas-ne-kàs, *рѣдкій, рѣдко кто,* ne-kuȓs, *нѣкоторый,* kuȓs-ne-kuȓs, *рѣдко который;*

e) vìs-kas, *всё (что)* (род. ед. vìso-kõ и vìsko) = тильз. vìs-lab;

f) kìt-kas, *нѣчто другое,* род. ед. kìto-kõ и kìtko;

g) мѣстоименіе kas-žì-kas || kàs-ž-kas || kàna-kas, возникло изъ выраженія 'kàs žino kàs'. Kas-žì-koks, *неизвѣстно какой;* нарѣчія: kas-žì-kur, *Богъ вѣсть гдѣ,* kas-žì-kaip, *неизвѣстно какъ,* kasžì-kiek, *неизвѣстно сколько,* kasžì-kadą̃ и kasžì-kuomet, *Богъ вѣсть когда;*

h) жем. jáib-kàs, *кто бы ни былъ.* Нарѣчія: jáib-kaĩp, *какъ бы ни попало,* jáib-kuȓ и jáib-kamę̃, *гдѣ бы то ни было;*

i) рядомъ два мѣстоименія: kìts-kìto, *alius alīus,* víens-añtro, *alter alterīus,* дат. ед. kìts-kitám, víens-antrám и т. д..

Склоненіе сложныхъ прилагательныхъ.

Простыя прилагательныя имѣютъ неясное и неопредѣлённое значеніе. Говоря gẽras výras, *хорошій мужъ,* даёмъ понять, что говоримъ о такомъ мужѣ, котораго слѣдуетъ отличить отъ всѣхъ недобрыхъ — negerų̃jų; но gerų̃ výrų, *добрыхъ мужей*, — много, и потому, желая показать, что у насъ идётъ рѣчь объ извѣстномъ gẽras výras, мы должны сказать *geràsis* výras. Такая форма имёнъ прилагательныхъ называется *сложною*, такъ какъ она образовалась изъ простой чрезъ присоединеніе мѣстоименія jìs, jì.

Склоненіе мѣстоименія jìs, jì въ сложеніи съ простою формой прилагательнаго кое-чѣмъ отличается отъ склоненія jìs, jì какъ самостоятельнаго мѣстоименія.

Падежи.	Самостоятельное мѣстоименіе.		Энклитическое мѣстоименіе.	
	Единственное число.			
Именит., зват...	jìs, *онъ*	jì, *она*	-is	-ji
Родительный...	jõ	jõs	-jo	-ios
Дательный....	jám	jaĩ	-jam	-jai
Винительный...	jĩ	ją̃	-jĩ	-ją̃
Творительный..	juõ	ją̀	-ju	-ją̃
Мѣстный.....	jamę̀	joję̀	-jamę̃	-joję̃
	Множественное число.			
Именит., зват...	jiẽ	jõs	-ji	-ios
Родительный...	jų̃	jų̃	-jų	-jų
Дательный.....	jíems	jóms	-iems	-ioms
Винительный...	juõs	jàs	-ius	-ias
Творительный..	jaĩs	jomìs	-iais	-iomis
Мѣстный.....	juosę̀	josę̀	-iuosę̀	-iosę̃

Падежи.	Самостоятельное мѣстоименіе.		Энклитическое мѣстоименіе.	
	Двойственное число.			
Им., вин., зват..	juõdu	jiẽdvi	-ju (-judu)	-ji (-jidvi)
Родительный...	jų̃	jų̃	-jų	-jų
	Дательный и творительный двойств. ч. во многихъ говорахъ принимаютъ такой видъ, какой имѣютъ въ этихъ падежахъ *простыя* прилагательныя.			

Изъ этой таблицы мы видимъ, что мѣстоименіе jìs въ сложеніи съ простою формою имёнъ прилагательныхъ лишилось долготы въ слѣдующихъ падежахъ: A) мужескаго рода: въ a) винительномъ ед.: -jį̆, при самостоятельномъ употребленіи jį̄, b) творительномъ ед.: -ju при juõ, c) именительномъ множ.: -ji при jiẽ, d) винительномъ множ.: -ius при juõs, e) именительномъ, винит. и зват. двойств.: -ju или -judu при juõdu; B) женскаго рода: въ a) винительномъ ед.: -ją̆ при ją̃, b) творительномъ ед.: -ją̆ при діалектическомъ ją́ (т. е. jā́), c) винительномъ мн.: -ias при діалектическомъ jõs или ją́s, d) именительномъ, винит. и зват. двойств.: -ji или -jidvi при jiẽdvi.

Это сокращеніе гласныхъ — дѣло ударенія: мѣстоименіе jìs, jì при энклитическомъ употребленіи не получаетъ ударенія. Поэтому всѣ гласные, находящіеся въ концѣ слова и не имѣющіе послѣ себя согласнаго, сократились.

Но и формы самихъ прилагательныхъ, входящихъ въ составъ сложныхъ прилагательныхъ, не тѣ, что въ простыхъ прилагательныхъ. Не подлежитъ сомнѣнію, что съ теченіемъ времени окончанія литовскихъ словъ сократились. Предки литовцевъ образовали склоненіе *сложной* формы имёнъ прилагательныхъ еще въ то время, когда эти окончанія были цѣлы. Теперь литовцы говорятъ tą̃, tuõ, tiẽ; въ древности они говорили и *geran, *geruo, *gerie. Изъ послѣднихъ формъ въ сложеніи съ соотвѣтственными падежами мѣстоименія jìs, jì возникли пралитовскія *geran-jyn,

*geruo-juo, *gerie-jie, которыя въ концѣ концовъ дали современныя формы gĕrą-jį, gerúo-ju, geríe-ji.

Куршатъ полагаетъ, что формы въ родѣ geríe-ji возникли изъ *geri-jie, позаимствовавъ долготу отъ мѣстоименія. Но такія слова, какъ geràs-is 'добрый', saldùs-is 'сладкій' и такія, какъ geresnỹs-is 'лучшій', ясно показываютъ, что тѣ формы имени прилагательнаго, которыя нѣкогда имѣли въ окончаніяхъ краткій гласный (: gĕras, saldùs), сохранили краткость и въ сложномъ прилагательномъ: geràsis, saldùsis. Форма *gerēsnys [1]), изъ которой послѣ сокращенія окончанія возникла современная форма gerēsnis, въ сложномъ склоненіи сохранила свою долготу: geresnỹs-is. Форма geró-ji 'добрая' показываетъ, что нѣкогда именительный ед. жен. рода имѣлъ въ окончаніи долгій гласный: *gero (*gerā въ пралитовскомъ).

Коротко говоря, въ сложной формѣ имени прилагательнаго сохранились въ цѣлости и неприкосновенности древнія окончанія, между тѣмъ какъ въ простой формѣ эти окончанія въ новѣйшее время сократились, чѣмъ и объясняется разница между gerēsnis [2]) и geresnỹs-is, gerì и geríe-ji и т. д..

Образцы склоненія сложныхъ прилагательныхъ.

1. Мужескій родъ.

Аукштайтское склоненіе.

Единственное число.

Имен., Зват.	geràsis	geresnỹsis	saldùsis
Родительный	gĕrojo	gerēsniojo	saĩdžiojo

1) Форма gerēsnys извѣстна въ нѣкоторыхъ восточно-аукштайтскихъ говорахъ, напр., въ оникштинскомъ, дусятскомъ, лынгмянскомъ и др. *Прим. переводчика.*

2) Западно-аукштайтское gerēsnis (въ говорѣ Куршата) или gerèsnis (въ говорахъ велёнскомъ, владиславовскомъ и др.) не могло сократиться изъ gerēsnys, формы извѣстной въ части восточно-аукштайтскихъ говоровъ и въ жемайтскомъ нарѣчіи (жем. gerēsnis не = з.-аук. gerēsnis!). Обѣ эти формы унаслѣдованы изъ балтійскаго праязыка. Ср. И. Эндзелинъ, Славяно-балтійскіе этюды 143. *Прим. переводчика.*

Дательный	gerámjam	geresniámjam	saldžiámjam
Винительный	gẽrąjį	gerẽsnįjį	saĩdųjį
Творительный	gerúoju	geresniúoju	saldžiúoju
Мѣстный	geramjamẽ	geresniamjamẽ	saldžiamjamẽ

Множественное число.

Имен., Зват.	geríeji	geresníeji	saldíeji
Родительный	gerų̃jų	geresnių̃jų	saldžių̃jų
Дательный	geríemsiems	geresníemsiems	saldíemsiems
Винительный	gerúosius	geresniúosius	saldžiúosius
Творительный	geraĩsiais	geresniaĩsiais	saldžiaĩsiais
Мѣстный	geruõsiuosẽ	geresniuõsiuosẽ	saldžiuõsiuosẽ

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	dù gerúoju, gerúojudu	dù geresniúoju, geresniúojudu	dù saldžiúoju, saldžiúojudu
Родительный	gerų̃jų	geresnių̃jų	saldžių̃jų
Дательный	geríemdviem	geresníemdviem	saldíemdviem
Творительный	geriẽmdviem	geresniẽmdviem	saldiẽmdviem
Мѣстный	geruõsiuosẽ	geresniuõsiuosẽ	saldžiuõsiuosẽ

Единственное число.

Имен., Зват.	suką̃sis, *вертящій*	sùkęsis, *вертѣвшій*	sùksiąsis, *который будетъ вертѣть*
Родительный	sùkančiojo	sùkusiojo	sùksiančiojo
Дательный	sùkančiamjam	sùkusiamjam	sùksiančiamjam
Винительный	sùkantįjį	sùkusįjį	sùksiantįjį
Творительный	sùkančiuoju	sùkusiuoju	sùksiančiuoju
Мѣстный	sùkančiamjamẽ	sùkusiamjamẽ	sùksiančiamjamẽ

Множественное число.

Имен., Зват.	sùkantieji	sùkusieji	sùksiantieji
Родительный	sukančių̃jų	sùkusiųjų	sùksiančiųjų

Дательный	sukantíemsiems	sùkusiemsiems	sùksiantiemsiems
Винительный	sùkančiuosius	sùkusiuosius	sùksiančiuosius
Творительный	sukančiaĩsiais	sùkusiaisiais	sùksiančiaisiais
Мѣстный	sukančiuõsiuosę̃	sùkusiuosiuosę̃	sùksiančiuosiuosę̃

Двойственное число.

Имен., Винит., Зват.	dù sùkančiuoju, sùkančiuojudu	dù sùkusiuoju, sùkusiuojudu	dù sùksiančiuoju, sùksiančiuojudu
Родительный	sukančiũjų	sùkusiųjų	sùksiančiųjų
Дательный	sukantíemdviem	sùkusiemdviem	sùksiantiemdviem
Творительный	sukantiẽmdviem	sùkusiemdviem	sùksiantiemdviem
Мѣстный	sùkančiuosiuosę̃	sùkusiuosiuosę̃	sùksiančiuosiuosę̃

Жемайтское склоненіе.

Единственное число.

Имен., Зват.	gèrãsis	gerèsnẽsis	saĩdẽsis
Родительный	gèrõje	gerèsniõje	saĩdžiõje
Дательный	gèruõjuo	gerèsniuõjuo	saĩdžiuõjuo
Винительный	gèrąñji	gerèsnįñji	saĩdįñjį
Творительный	gerúoju	geresniúoju	saldžiúoju
Мѣстный	geramę́ñjė	geresnemę́ñjė	saldemę́ñjė

Множественное число.

Имен., Зват.	geriẽjei	geresniẽjei	saldiẽjei
Родительный	gerųñju	geresniųñju	saldžiųñju
Дательный	geriẽsiems	geresniẽsiems	saldiẽsiems
Винительный	gerų́ñsius	geresnių́ñsius	saldžių́ñsius
Творительный	geraĩseis	geresneĩseis	saldeĩseis
Мѣстный	gerųñsiųñsi	geresniųñsiųñsi	saldžiųñsiųñsi

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	dù gerúoju	geresniúoju	saldžiúoju
Родительный	tuõdums geruõjums	geresniuõjums	saldžiuõjums
Дательный	dùm geruõjum	geresniuõjum	saldžiuõjum
Творительный	dum̃ geruõjum	geresniuõjum	saldžiuõjum
Мѣстный	gerųñsiųn̈si	geresniųn̈siųn̈si	saldžiųn̈siųn̈si

Единственное число.

Имен., Зват.	sùkąntẽsis	sùkusẽsis	sùksęntẽsis
Родительный	sùkąnčiõje	sùkusiõje	sùksęnčiõje
Дательный	sùkąnčiuõjuo	sùkusiuõjuo	sùksęnčiuõjuo
Винительный	sùkąntįn̈ji	sùkusįn̈ji	sùksęntįn̈ji
Творительный	sùkąnčiuoju	sùkusiuoju	sùksęnčiuoju
Мѣстный	sukąntemę́n̈jė	sùkusemęn̈jė	sùksęntemęn̈jė

Множественное число.

Имен., Зват.	sukąntiẽjei	sùkusiejei	sùksęntiejei
Родительный	sukąnčiųn̈ju	sùkusiųn̈ju	sùksęnčiųn̈ju
Дательный	sukąntiẽsiems	sùkusiesiems	sùksęntiesiems
Винительный	sùkąnčiųn̈sius	sùkusiųn̈sius	sùksęnčiųn̈sius
Творительный	sukąnteĩseis	sùkuseiseis	sùksęnteiseis
Мѣстный	sukąnčiųn̈siųn̈si	sùkusiųn̈siųn̈si	sùksęnčiųn̈siųn̈si

Двойственное число.

Им., Вин., Зв.	sukąnčiúoju	sùkusiuoju	sùksęnčiuoju
Родительный	sukąnčiuõjums	sùkusiuojums	sùksęnčiuojums
Дат., Твор.	sukąnčiuõjum	sùkusiuojum	sùksęnčiuojum
Мѣстный	sukąnčiųn̈siųn̈si	sùkusiųn̈siųn̈si	sùksęnčiųn̈siųn̈si

Примѣчанія.

1. Восточные аукштайты говорятъ gẽras-ai вм. geràs-is 'добрый', sẽnas-ai вм. senàs-is 'старый'. Въ этихъ говорахъ мѣстоименіе -(j)is замѣнено эмфатическою частицею, обычною въ мѣстоименіяхъ; ср. tas-aĩ 'тотъ', kurs-aĩ 'который' pats-aĩ 'самъ'.

2. Во многихъ говорахъ звукосочетанія -jamjam, -iemsiems путёмъ диссимиляціи лишились перваго *-m*; напр.: жем. дат. мн. geriẽsiems, тильз. geríesiems вм. geríemsiems, добейкское (Debeĩkiai) senajám, велёнское sẽnajam и senájam вм. senámjam, тильзитское gerájam вм. gerámjam, добейкское senajamì вм. senamjamę̀, добейкское seníesiem вм. seníemsiems.

3. Жем. dìdį̃sis = аукшт. didỹs-is [1]) 'большой, великій'.

4. Жемайтская форма мѣстнаго ед. geramę́njė возникла изъ соединенія простого прилагательнаго geramę̀ (изъ пралит. *geramén) съ мѣстнымъ падежомъ мѣстоименія jis. Мѣстный ед. *-jė*, замѣняющій jamę̀ (или *jimę̀), является новообразованіемъ по склоненію имёнъ существительныхъ типа kújis 'молотъ': жем. мѣстный ед. kūjė.

5. Въ жемайтскомъ именительномъ множ. geriẽ-jei мѣстоименіе *-jei* замѣнило старое *-ji* по аналогіи склоненія имёнъ существительныхъ: жем. kújei вм. kūjai отъ kújis 'молотъ'.

6. Въ жемайтскомъ дательномъ ед. gèruõ-juo (вм. аукшт. gerámjam) образованы по существительному склоненію не только мѣстоименіе -juo (вм. -jam), но и простое прилагательное geruo- (ср. жем. výruo 'мужу, мужчинѣ').

7. Жемайтскій имен. ед. gràžẽsis вм. gražùsis 'красивый', saĩdẽsis вм. saldùsis 'сладкій', plàtẽsis вм. platùsis 'широкій' представляетъ собою формы съ основою не на *-u-*, но на *-ja-* (*-ia-*): пралит. *gražjas-ys, *saldjas-ys, *platjas-ys. Sùką́ntẽsis 'вертящій', sùkusẽsis 'вертѣвшій', sùksę̀ntẽsis 'который будетъ вертѣть' образованы отъ основы на *-ja-*: *sukantja-, *sukusja-, *suksjantja- замѣнили старыя основы на согласный *sukant-, *sukus-, *sųksjant-.

1) Въ Дусятахъ — dìdysai. *Прим. переводчика.*

8. **Жемайтскій родительный дв. senuõjums, дат. и твор. дв. senuõjum ведутъ своё начало не отъ основы sena- 'старый', но отъ им. дв. senuoju (ср. dù senúo-ju), къ которому были присоединены окончанія *-ms*, *-m*; ср. tuõdums sūnùms, tuõdum sūnùm.**

Образцы склоненія сложныхъ имёнъ прилагательныхъ.

2. Женскій родъ.

		Единственное число.		
Имен., Зват. . .	gerójі	geresnióji или geresnė́ji		saldžióji
Родительный. .	gerõsios	geresniõsios	geresnė̃sios	saldžiõsios
Дательный . . .	gẽraijai	gerẽsniaijai	gerẽsneijai	sal̃džiaijai
Винительный. .	gẽrąją	gerẽsniąją	gerẽsnęją	sal̃džiąją
Творительный.	gerą́ją̃	geresnią́ją̃	geresnę́ją̃	saldžią́ją
Мѣстный	gerõjojė̃	geresniõjojė̃	geresnė̃jojė̃	saldžiõjojė̃
		Множественное число.		
Имен., Зват. . .	gẽrosios	gerẽsniosios	gerẽsnėsios	sal̃džiosios
Родительный .	gerų̃jų	geresnių̃jų		saldžių̃jų
Дательный . . .	gerómsioms	geresnióm-sioms	geresnė́m-sioms	saldžióm-sioms
Винительный. .	gerósias и gerą́sias	geresniósias и -ią́sias	geresnė́sias и -ę́sias	saldžiósias и -ią́sias
Творительный .	gerõmsioms	geresniõm-sioms	geresnė̃m-sioms	saldžiõm-sioms
Мѣстный	gerõsiosę̃	geresniõ-siosę̃	geresnė̃-siosę̃	saldžiõsiosę̃
		Двойственное число.		
Им., Вин., Зв. .	geríejidvi и dvì geríeji	geresníejidvi и dvì ge-resníeji		saldíejidvi и dvì saldíeji
Родительный. .	gerų̃jų	geresnių̃jų		saldžių̃jų

Дательный . . .	gerómdviem	geresnióm-dviem	geresnė́m-dviem	saldžióm-dviem
Творительный .	gerõmdviem	geresniõm-dviem	geresnẽm-dviem	saldžiõm-dviem
Мѣстный.	gerõsiosę̃	geresniõ-siosę̃	geresnẽsiosę̃	saldžiõsiosę̃

Единственное число.

Имен., Зват. . .	sukančióji	sùkusioji	sùksiančioji
Родительный. .	sukančiõsios	sùkusiosios	sùksiančiosios
Дательный . . .	sùkančiaijai	sùkusiaijai	sùksiančiaijai
Винительный .	sùkančiąją	sùkusiąją	sùksiančiąją
Творительный.	sùkančiąją̃	sùkusiąją̃	sùksiančiąją̃
Мѣстный	sùkančiojoję̃	sùkusiojoję̃	sùksiančiojoję̃

Множественное число.

Имен., Зват. . .	sùkančiosios	sùkusiosios	sùksiančiosios
Родительный. .	sukančių̃jų	sùkusiųjų	sùksiančiųjų
Дательный . . .	sukančiómsioms	sùkusiomsioms	sùksiančiomsioms
Винительный. .	sùkančiosias и -iąsias	sùkusiosias и -iąsias	sùksiančiosias и -iąsias
Творительный.	sùkančiomsioms	sùkusiomsioms	súksiančiom-sioms
Мѣстный. . . .	sukančiõsiosę̃	sùkusiosiosę̃	sùksiančiosiosę̃

Двойственное число.

Им., Вин., Зв. .	sukantíejidvi и dvì sukantíeji	sùkusiejidvi и dvì sùkusieji	sùksiantiejidvi и dvì sùksiantieji
Родительный. .	sukančių̃jų	sùkusiųjų	sùksiančiųjų
Дательный . . .	sukančiómdviem	sùkusiomdviem	sùksiančiom-dviem
Творительный.	sukančiõmdviem	sùkusiomdviem	sùksiančiom-dviem
Мѣстный	sukančiõsiosę̃	sùkusiosiosę̃	sùksiančiosiosę̃

Сложныя прилагательныя въ женскомъ родѣ склоняются одинаково во всѣхъ нарѣчіяхъ, если не принимать въ счотъ слѣдующихъ діалектическихъ отклоненій:

a) Вмѣсто geróji, senóji восточные аукштайты говорятъ geró-ja, senó-ja[1]).

b) Дательный мн. gerómsioms и твор. gerõmsioms въ жемайтскомъ нарѣчіи измѣнился въ gerõsioms[2]).

c) Косвенные падежи двойственнаго числа въ жемайтскомъ нарѣчіи образованы отъ им.-вин.-зв. дв. ч. посредствомъ присоединенія окончаній *-ms* (для род.) и *-m* (для дат. и твор.):

Им., Вин., Зват.	tiẽdvi geríeji
Родительный	tiẽdvi-ms geriẽji-ms
Дательный	tiẽdvi-m (dvìm) geriẽji-m
Творительный	tiẽdvi-m (dvim̃) geriẽji-m

Имена числительныя.

Количественныя.	Порядковыя.
1. víenas, vienà, víen (сред. р.)	pìrmas, pirmà
2. dù, dvì	añtras, -à
3. trỹs, жем. trȋs	trẽčias, -ià
4. keturì, kẽturios	ketvir̃tas, -à
5. penkì, peñkios	peñktas, -à
6. šešì, šẽšios	šẽštas, -à
7. septynì, septýnios	septiñtas, -à или sẽkmas, -à
8. aštuonì, aštúonios	aštuñtas, -à или ãšmas, -a
9. devynì, devýnios	deviñtas, -à
10. dešimtìs, -iẽs	dešim̃tas, -à
11. vienúolika, жем. vieniúoleka	vienúoliktas, жем. vieniúolektas
12. dvýlika, жем. dvýleka	dvýliktas, жем. dvýlektas
13. trýlika, жем. trýleka	trýliktas, жем. trýlektas
14. keturiólika, жем. keturióleka	keturióliktas, жем. keturiólektas

1) Сѣверо-западныя жемайтскія формы gerúoję 'добрая', senúoję 'старая' (въ Салантахъ, Мосядахъ, Шкудахъ — Skuõdas) восходятъ къ пражемайтскимъ gerója, senója. *Прим. переводчика.*

1) Въ Дусятахъ gerõsiom является и дат. и твор. мн. *Прим. переводчика.*

15.	penkiólika, жем. penkiólekа	penkióliktas, жем. penkiólektas
16.	šešiólika, жем. šešiólekа	šešióliktas, жем. šešiólektas
17.	septyniólika, жем. septyniólekа	septynióliktas, жем. septyniólektas.
18.	aštuoniólika, жем. aštuoniólekа	aštuonióliktas, жем. aštuoniólektas
19.	devyniólika, жем. devyniólekа	devynióliktas, жем. devyniólektas
20.	dvìdešimti	dvìdešimtas, -a
30.	trỹs dẽšimtys	trìsdešimtas
40.	kẽturios dẽšimtys	kẽturiosdešimtas
50.	peñkios dẽšimtys	peñkiosdešimtas
60.	šẽšios dẽšimtys	šẽšiosdešimtas
70.	septýnios dẽšimtys	septýniosdešimtas
80.	aštúonios dẽšimtys	astúoniosdešimtas
90.	devýnios dẽšimtys	devýniosdešimtas
100.	šim̃tas	šimtàsis, šimtóji
200.	dù šimtù	dušimtàsis, -tóji
300.	trỹs šimtaĩ	trisšimtasis, -tóji
1000.	túkstantis, -ies	tūkstantỹsis, tūkstančióji
5000.	peñkios túkstantys	
1000000.	túkstantis túkstančių = milijõnas.	
25.	dvìdešimti penkì	dvìdešimti peñktas
56.	peñkios dẽšimtys šešì	peñkios dẽšimtys šẽštas
367.	trỹs šimtaĩ šẽšios dẽšimtys septynì	trỹs šimtaĩ šẽšios dẽšimtys septiñtas (sẽkmas)
8792.	aštúonios túkstantys septynì šimtaĩ devýnios dẽšimtys ir̃ dù, dvì.	aštúonios túkstantys septynì šimtaĩ devýnios dẽšimtys (ir̃) añtras, -à.

Склоненіе количественныхъ числительныхъ.

Количественныя числительныя отъ víenas до devynì склоняются какъ и прилагательныя съ той только разницею, что числительныя не имѣютъ сложной формы.

1. Víenas, vienà 'одинъ, одна' склоняется одинаково съ mìnkštas, minkštà (см. выше стр. 123).

Víenas, -à имѣетъ два значенія: 'ūnus' и 'merus'; напр.: vienà druskà 'merus sal = gyvà druskà', víenas píenas 'merum lac', vienì pelaĩ 'mera palea', vienì kviečiaĩ 'чистая (безъ примѣси другого зерна) пшеница', víenos ãvižos 'чистый овёсъ'.

Множественное число vienì, víenos употребляется лишь при существительныхъ pluralia tantum; напр.: vienì rãtai 'одна повозка, телѣга', víenos šlãjos или rõgės 'однѣ сани или дровни', vienì mìntuvai 'одно мяло', víenos žìrklės 'однѣ ножницы'.

2. Dù, dvì 'два' склоняется слѣдующимъ образомъ:

Имен., Винит., Зват. .	dù, dvì
Родительный.	dviẽjų, жем. dvijū̃
Дательный.	dvíem, жем. dùm м. р., dvìm ж. р.
Творительный	dviẽm, жем. dum̃ м. р., dvim̃ ж. р.
Мѣстный.	dvíesę, жем. dvijūsę[1]) м. р., dvijosę ж. р.

Кое-гдѣ, напр., около Оникштъ, Дусятъ, говорятъ и dù-jen или dù-jenai 'два'. Древняя форма мѣстнаго дв. сохранилась въ нарѣчіи dvíejaus или dvíejau 'вдвоёмъ'.

3. Склоненіе числительнаго trỹs 'три':

Имен., Зват.	trỹs, жем. trį̃s
Родительный	trijū̃
Дательный.	trìms
Винительный	trìs

---

1) Въ Хвейданахъ (Kvėdarna), Ретовѣ (Rietãvas) и въ другихъ мѣстахъ говорятъ dvijųûsì (dvijųsì), trijųnsì (trijųsì). *Прим. переводчика.*

Творительный...... trimìs
Мѣстный......... trisę̀, жем. trijūsę̀[1]) м. р.,
trijosę̀ ж. р.

4. Числительныя отъ keturì 'четыре' до devynì 'девять' измѣняются по склоненію прилагательныхъ, за исключеніемъ лишь винительнаго падежа муж. р., оканчивающагося на -is.

Им., Зв.	м. р.....	keturì	penkì	šešì	septynì
	ж. р.....	kẽturios	peñkios	šẽšios	septýnios
Род....	м. р..... ж. р.....	keturių̃	penkių̃	šešių̃	septynių̃
Дат. ..	м. р.....	keturíems	penkíems	šešíems	septyníems
	ж. р.....	keturióms	penkióms	šešióms	septynióms
Вин. ..	м. р.....	kẽturis	penkìs	šešìs	septýnis
	ж. р.....	kẽturias	penkiàs	šešiàs	septýnias
Твор...	м. р.....	keturiaĩs	penkiaĩs	šešiaĩs	septyniaĩs
	ж. р.....	keturiomìs	penkiomìs	šešiomìs	septyniomìs
Мѣстн..	м. р.....	keturiuosę̀	penkiuosę̀	šešiuosę̀	septyniuosę̀
	ж. р.....	keturiosę̀	penkiosę̀	šešiosę̀	septyniosę̀.

Въ числительныхъ aštuonì и devynì передвиженіе ударенія такое же, какъ и въ septynì.

Примѣчаніе. 1. Винительные trìs и kẽturis — наслѣдіе старины. Винительные penkìs, šešìs, septýnis, aštúonis, devýnis возникли по аналогіи съ trìs и kẽturis. Формы винительнаго kẽturius, penkiùs и т. д. по аналогіи прилагательныхъ; ср. didelì: dìdelius.

2. Въ слѣдующихъ нарѣчіяхъ является древній мѣстный падежъ: dvíejaus или dvíejau, dvíej (сокращ. изъ dvíejau) 'вдвоёмъ', trisù 'втроёмъ', keturíesu, penkíesu, šešíesu, septyníesu, aštuoníesu, devyníesu. Примѣры употребленія: jiẽ ke-

1) См. примѣчаніе на стр. 154.

turíesu rugiùs kùlia 'они молотятъ рожь вчетверомъ', mẽs penkíesu linùs mìname 'насъ пять человѣкъ мнутъ лёнъ', bernaĩ (жем. vaĩkiai) dvíejau gùli 'батраки спятъ вдвоёмъ'.

Въ Червонномъ Дворѣ (Raudóndvaris, Ковен. уѣзда) говорятъ trisę̇, keturíesę̃, penkíesę̃ и т. д.: *-su* замѣнено посредствомъ *-sę̃* подъ вліяніемъ keturiuosę̇, penkiuosę̇ и т. д.

5. Dešimtìs 'десять', šim̃tas 'сто' и túkstantis 'тысяча' склоняются по склоненію существительныхъ, такъ какъ они числительныя существительныя, какъ и dvẽjetas 'двойка', trẽjetas 'тройка', kẽtvertas 'четвёрка', peñketas 'пятёрка', šẽšetas 'шестёрка', septýnetas 'семёрка', aštúonetas 'восьмёрка', devýnetas 'девятка'.

Слово dešimtìs нѣкогда имѣло основу на согласный, понынѣ сохранившуюся въ велёнской формѣ dešim̃s 'десять' (= др.-инд. daçát, гр. δεκάς) и въ общелитовскомъ род. мн. dešimt-ų̃ (ср. dant-ų̃ = гр. ὀδόντ-ων, žąs-ų̃ = гр. χην-ῶν и др.). Около Тильзита и въ нѣкоторыхъ другихъ мѣстахъ говорятъ dẽšimt, dvìdešimt, trìsdešimt и т. д..

Túkstantis, -ies или túkstantė слово женскаго рода, но въ нѣкоторыхъ говорахъ оно мужескаго рода и склоняется по образцу существительныхъ съ основою на *-y-* (*-ja-*).

Šim̃tas — существительное съ основою на *-a-*, какъ и dar̃žas 'огородъ'.

6. Количественныя числительныя отъ dvýlika 'двѣнадцать' (жем. dvýleka и общелит. dvylẽkis 'duodenarius (numus)') до devynióliká (жем. devynióleka) склоняются по образцу существительныхъ съ основою на *-o-*.

Производныя числительныя.

1. *Порядковыя* числительныя производятся отъ количественныхъ посредствомъ присоединенія въ им. ед. м. р. окончанія *-ta-s*, иногда *-ma-s*.

a) Pìrmas, pirmà 'первый, -ая' происходитъ отъ того же корня, что и prei-m-enẽ (жем. preiminẽ) 'передняя' и лат. prīmus;

ср. велёнскія prìm-galis 'передъ = pìrmgalis', prìm-lakos 'лучшее зерно = pìrmlakos'.

Когда pìrmas показываетъ не число, но какое-нибудь качество предмета или человѣка, тогда оно имѣетъ при себѣ степени сравненія: pirmẽsnis, pirmjáusis.

Форма pirmutìnis 'первоначальный, первый' возникла по аналогіи съ paskutìnis 'послѣдній'.

b) Añtras, antrà 'второй' представляетъ собою древнюю форму сравнительной степени отъ мѣстоименной основы ana- 'тотъ, онъ' и точно соотвѣтствуетъ нѣм. Ander, готскому anþar.

Añtras 'alter' и kìtas 'alius' во многихъ говорахъ употребляются promiscue, но при сохраненіи первоначальнаго ихъ значенія слѣдуетъ говорить añtras, когда рѣчь идётъ объ одномъ изъ двухъ предметовъ или лицъ въ сопоставленіи его съ первымъ, kìtas же — когда мы говоримъ объ одномъ изъ множества безъ сопоставленія его съ первымъ.

c) Trẽčias, trečià 'третій' имѣетъ непонятное *e*, которого нѣтъ въ основѣ количественнаго числительнаго *tri-*.

d) Ketvir̃tas 'четвёртый', peñktas, šẽštas, septiñtas, aštuñtas, deviñtas образованы при помощи суффикса *-ta-* отъ количественныхъ keturì, penkì, šešì, septynì, aštuonì, devynì. Septiñtas, aštuñtas, deviñtas возникли изъ пралитовскихъ формъ *septyntas, *aštuontas, *devyntas.

e) Dešim̃tas 'десятый', dvìdešimtas 'двадцатый' и др. образованы при помощи суффикса *-a-* отъ основы на согласный dešimt-, къ которой восходитъ, напр., род. мн. dešimt-ų̃.

f) Šimtàs-is 'сотый', tūkstantỹs-is 'тысячный' не имѣютъ особаго суффикса.

g) Ãšmas 'восьмой' изъ *ãšt-mas.

h) Покройскій (Pakrúojis, мѣстечко на рѣкѣ Krúoja въ Поневѣжскомъ у.) говоръ имѣетъ своеобразныя порядковыя числительныя: vienuolekiñtas 'одиннадцатый', dvylekiñtas, trylekiñtas и т. д. до devyniolekiñtas 'девятнадцатый' вмѣсто аукштайтскихъ

vienúoliktas, dvýliktas и т. д. или vienuolìkis, dvylìkis и т. д. и жем. vieniúolektas, dvýlektas и т. д..

2. Числительныя vienì, dvejì, trejì, ketverì, penkerì, šešerì, septynerì, aštuonerì, devynerì сочетаются только съ существительными *pluralia tantum*; напр.: vienì marškiniaĩ 'одна рубашка', dvejì rãtai 'двѣ телѣги', trejì mẽtai 'три года', kẽtverios šlãjos 'четверо саней' и др..

3. Dvẽjetas (жем. dvéitas) 'двое', ãbejetas 'оба', trẽjetas 'трое, тройка', kẽtvertas, peñketas, šẽšetas, septýnetas, aštúonetas и devýnetas употребляются въ тѣхъ случаяхъ, когда слѣдуетъ обозначить количество разнородныхъ (муж. и жен. рода) лицъ или животныхъ, напр.: dvẽjetas vaikų̃ 'двое дѣтей = сынъ и дочь', peñketas arklių̃ 'пять лошадей' (когда въ это число входятъ и кобылы и жеребцы).

4. Качественныя числительныя *(qualitativa)*: vienókas, vienóka или vienódas, vienóda 'одинаковый', dvejópas, dvejópa 'двоякій', trejópas 'троякій', ketverіópas 'четверoякій', penkeriópas, šešeriópas, septyneriópas, aštuoneriópas, devyneriópas, dešimteriópas, šimteriópas.

5. Víen-linkas (жем. ìštisas) 'одинакій, простой, несложный', dvì-linkas 'duplex, двойной, вдвое согнутый, сложенный', dvìgubas 'сугубый, двойной', trìlinkas 'triplex, тройной, въ три погибели', ketùrlinkas 'quadruplex'.

6. Dvìšakas 'bisulcus', trìšakas 'trisulcus'.

7. Лѣта животныхъ опредѣляются слѣдующими числительными: mitulỹs 'годовалый, однолѣтокъ' = жем. žiem-mitỹs и mitulỹs, dveigỹs 'двугодовалый, двулѣтокъ', treigỹs 'трёхлѣтній', ketvérgis, penkérgis, šešérgis, septynérgis, aštuonérgis, devynérgis, dešimtérgis 'десятилѣтній'.

8. Раздѣлительныя числительныя *(distributiva)*: põ víeną 'по одному', põ dù 'по два', põ trìs 'по три', põ kẽturis м. р. 'по четыре', põ kẽturias ж. р. и т. д..

9. *Неопредѣлённыя* числительныя: kelì, kẽlios 'нѣсколько',

kíek 'сколько', tíek 'столько', daũg 'много', daug-daũg 'самое большое', mãž, mažaĩ или menkaĩ 'мало, немного', maž-mãž 'самое малое'.

Глаголъ.

Спряженіе глаголовъ.

Замѣчанія общаго характера.

Въ литовскомъ спряженіи нужно различать формы *лица*, *времени* и *наклоненія*.

Формы лица допускаютъ при себѣ троякое *число*: единственное, двойственное и множественное.

Въ единственномъ числѣ имѣются особыя окончанія для всѣхъ трёхъ лицъ, напр.: dìrbu 'я дѣлаю', dìrbi 'ты дѣлаешь', dìrba 'онъ, она дѣлаетъ'. Двойственное и множественное числа имѣютъ самостоятельныя окончанія лишь для перваго и второго лица: dìrbava 'мы оба дѣлаемъ', dìrbata 'вы оба дѣлаете', dìrbame 'мы дѣлаемъ', dìrbate 'вы дѣлаете', тогда какъ окончаніе третьяго лица двойственнаго и множественнаго числа тожественно съ окончаніемъ третьяго лица единственнаго числа; ср. jìs dìrba 'онъ дѣлаетъ', juõdu dìrba 'они оба дѣлаютъ', jiẽ dìrba 'они (три, четыре и т. д.) дѣлаютъ'. Эта особенность спряженія извѣстна всѣмъ литовскимъ говорамъ, мало того, даже латышскому и прусскому языкамъ; на основаніи чего можно полагать, что это явленіе уже существовало и въ балтійскомъ (айстійскомъ) праязыкѣ.

Въ литовскомъ глаголѣ различаются три *залога:*

1) *дѣйствительный:* dìrbu 'дѣлаю', dìrbti 'дѣлать';

2) *возвратный:* dìrbuo-si 'дѣлаю себѣ', dìrbtie-si 'дѣлать себѣ', prausiũo-si 'моюсь', praũstiesi 'мыться';

3) *страдательный* залогъ сохранился лишь въ остаткахъ: skélti 'findere' *(activum)* — skél-dė-ti 'findi, rimas agere' *(passivum)*, veřžti 'urgere' *(activum)* — viržėti 'urgēri' *(passivum)* и др.. Вполнѣ обычны причастія страдательнаго залога: dìrbamas 'дѣлаемый', dìrbtas 'дѣланный', которыя въ соединеніи съ соотвѣт-

ственными формами вспомогательнаго глагола bûti 'быть' замѣняютъ древній страдательный залогъ.

Далѣе, въ глаголѣ различаются три *времени:*

1) *настоящее* время: dìrbu 'дѣлаю',
2) *прошедшее* время: dìrbau 'я дѣлалъ',
3) *будущее* время: dìrbsiu 'буду дѣлать'.

Наконецъ, глаголъ имѣетъ четыре *наклоненія:*

a) *изъявительное:* dìrbu 'дѣлаю', dìrbau 'я дѣлалъ', dìrbdavau 'я дѣлывалъ', dìrbsiu 'буду дѣлать'
b) *условное:* dìrbčiau 'я дѣлалъ бы',
c) *повелительное:* dìrbk 'дѣлай!',
d) *желательное:* te-dirbiẽ 'пусть онъ дѣлаетъ'.

Неопредѣлённое наклоненіе и *причастія* по старой привычкѣ будутъ разсматриваться вмѣстѣ со спряженіемъ глаголовъ, хотя неопредѣлённое наклоненіе на самомъ дѣлѣ является именемъ существительнымъ, а причастіе — именемъ прилагательнымъ.

Личныя окончанія.

Въ глубокой древности существовало два спряженія глаголовъ: въ одномъ глагольная основа оканчивалась на согласный (ср. *es-* 'быть', *mieg-* 'спать'), въ другихъ — на гласный (ср. *dìrba-*, *neša-*).

Въ первомъ спряженіи, съ основою на согласный, личными окончаніями являются:

въ 1-омъ лицѣ *mi:* esmì 'sum', mieg-mì 'сплю',
во 2-омъ » *si:* esì 'es' изъ *es-sì, miegsì 'спишь',
въ 3-ьемъ » *ti:* ẽsti 'est, есть', miẽgti 'спитъ'.

Это спряженіе почти окончательно вытѣснено вторымъ спряженіемъ, въ которомъ личными окончаніями служатъ:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
въ 1-омъ лицѣ:	*-u*	*-me* (жем. *-ma*)	*-va*
во 2-омъ »	*-i*	*-te*	*-ta*
въ 3-ьемъ »		*Чистая основа.*	

Тѣ же окончанія мы находимъ во всѣхъ временахъ. Кое-какія отклоненія будутъ указаны на своёмъ мѣстѣ.

Древняя форма личныхъ окончаній въ полной неприкосновенности сохранилась въ возвратномъ залогѣ, потому что звуковые законы, вызвавшіе сокращеніе окончаній слова, не могли дѣйствовать на окончанія, очутившіяся въ серединѣ слова вслѣдствіе присоединенія мѣстоименія *si*. Личныя окончанія въ возвратномъ залогѣ имѣютъ слѣдующій видъ:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	*-uo-s(i)*	*-mė-s(i)* (жем. *mo-s*)	*-vo-s(i)*
2-ое »	*-ie-s(i)*	*-tė-s(i)*	*-to-s(i)*
3-ье »		*Чистая основа* + *s(i)*.	

Личныя окончанія почти одни и тѣ же на протяженіи всего спряженія. Но эти окончанія, сросшись съ гласными основъ различныхъ времёнъ, иногда принимаютъ другой видъ.

Основы настоящаго времени оканчиваются на: 1) *-a-*, напр., dirb-*a*-, 2) *-ia-* (изъ пралит. *-ja-*), напр.: ar-*ia*-, puč-*ia*- (изъ пралит. *put-*ja*-), 3) *-i-*, напр.: myl-*i*-. Личныя окончанія, сросшись съ конечнымъ гласнымъ основы, принимаютъ слѣдующій видъ:

Основы на *-a-*:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	dìrb-*u* 'дѣлаю'	dìrb-*a-me*	dìrb-*a-va*
2-ое »	dìrb-*i*	dìrb-*a-te*	dìrb-*a-ta*
3-ье »		dìrb-*a*	

Основы на *-ia-* (пралит. *-ja-*):

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	ar-*iù* 'пашу'	ãr-*ia-me*	ãr-*ia-va*
	puč-*iù* 'дую'	pùč-*ia-me*	pùč-*ia-va*
2-ое »	ar-*ì*	ãr-*ia-te*	ãr-*ia-ta*
	put-*ì*	pùč-*ia-te*	pùč-*ia-ta*
3-ье »	ãr-*ia*		
	pùč-*ia*		

Основы на *-i-*:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	mýl-*iu* 'люблю'	mýl-*i-me*	mýl-*i-va*
2-ое »	mýl-*i*	mýl-*i-te*	mýl-*i-ta*
3-ье »	mýl-*i*		

Происхожденіе личныхъ окончаній.

1) Окончаніе перваго лица ед. ч. *-u* возникло изъ пралитовскаго *-uo*, понынѣ сохранившагося въ возвратной формѣ на *-uo-si* или *-uo-s*; ср. vežúo-s(i) 'везу съ собою или себѣ', malúo-s(i) 'мелю для себя'. Пралитовскія формы *vežúo, *malúo правильно соотвѣтствуютъ латинскимъ vehō, molō.

2) Въ древности окончаніемъ второго лица ед. ч. служило *-e-si* (ср. др.-лит. mieg-*si* 'ты спишь'), гдѣ *-e-* есть конечный гласный основы, а *-si* — личное окончаніе. Это окончаніе въ возвратной формѣ должно было принимать слѣдующій видъ: *-esi-si*. Изъ *-esisi* путёмъ диссимиляціи двухъ *s* возникло окончаніе *-eisi*, которое въ концѣ концовъ дало *-ie-si* или *-ie-s* (*ie* изъ *ei*, ср. liekù 'остаюсь' = греч. λείπω). Какъ въ возвратной формѣ при окончаніи перваго лица *-uo-si* находилось рядомъ *-uo* въ невозвратной (дѣйствительнаго залога) формѣ, такъ точно и при возвратномъ *-ie-si* должно

было возникнуть окончаніе *-ie* для невозвратной формы: *dìr-b*ie*, откуда современное dìrb*i*. Такимъ образомъ выходитъ, что литовскія формы vežì 'везёшь', malì 'мелешь', jùngi 'соединяешь, запрягаешь' точно соотвѣтствуютъ латинскимъ vehis, molis, iungis.

3) Для третьяго лица ед. ч. нѣкогда было два окончанія: a) *-ti*, ср. miẽg-*ti* 'спитъ' и b) *-t*. Первое окончаніе находимъ также и въ жемайтскомъ безличномъ глаголѣ rẽgiteis 'videtur, кажется'. Rẽgiteis возникло изъ *rẽgi-*ti* 'videt', эмфатической частицы *-ai* (ср. tas-*ai* 'тотъ') и мѣстоименія *si*. Второе, болѣе короткое, окончаніе *-t* отпало по тому закону, что конечное *t*, не имѣющее послѣ себя гласнаго, должно исчезать. Итакъ, литовскимъ формамъ mãla 'мелетъ', vẽža 'везётъ', jùngia 'запрягаетъ' (изъ пралит. *malet, *vežet, *jungjet) точно соотвѣтствуютъ латинскія molit, vehit, iungit.

Третье лицо единственнаго числа служитъ третьимъ лицомъ и въ двойственномъ и во множественномъ числахъ. Виновникомъ этого замѣчательнаго факта является средній родъ. Литовцы, когда еще имѣли имена существительныя средняго рода, согласовывали ихъ въ предложеніи какъ и греки, т. е. при подлежащемъ существительномъ средняго рода сказуемое глаголъ всегда стояло въ единственномъ числѣ, не обращая ни малѣйшаго вниманія на число подлежащаго; напр.: τὸ πρόβατον βαίνει = avìs eĩna и τὰ πρόβατα βαίνει = ãvys eĩna. Литовцы, послѣ потери имёнъ существительныхъ средняго рода, эту конструкцію перенесли также и на имена существительныя мужескаго и женскаго рода, и такимъ образомъ вмѣстѣ съ пруссами и латышами пріобрѣли синтактическую особенность, не извѣстную ни въ одномъ другомъ языкѣ.

4) Нѣкогда окончанія множественнаго и двойственнаго чиселъ были двоякія: a) болѣе длинныя: *-mes* и *-mas* (= лат. *mus*), *-tes* (= лат. *-tis*), *-vas*, *-tas* и b) болѣе короткія: *-me* и *-ma*, *-te* (= греч. τε), *-va*, *-ta*. Изъ соединенія первыхъ окончаній съ мѣстоименіемъ *si* возникли рефлексивныя формы:

1-ое л. мн. ч. аукшт. dìrba-*mės* (изъ dìrbamės + si) = жем. dìrba-*mos* (изъ *dìrbamas + si),

2-ое » » » dìrba-*tės* (изъ *dìrbates + si),

1-ое » дв. » dìrba-*vos* (изъ *dìrbavas + si),

2-ое » » » dìrba-*tos* (изъ *dìrbatas + si).

Измѣненіе краткаго гласнаго въ долгій передъ *-ss-* имѣетъ мѣсто также и въ жемайтскихъ рефлексивныхъ существительныхъ meldìm*os* 'молитва', elgìm*os* 'поведеніе' (изъ *meldìmas + si, *elgìmas + si).

Болѣе короткія окончанія сохранились въ невозвратной формѣ: dìrba-*me*, dìrba-*te*, dìrba-*va*, dìrba-*ta*.

5) Глаголы съ основою на *-i-* исчезли въ жемайтскомъ нарѣчіи. Вполнѣ правдоподобно, что эти глаголы, имѣя въ первомъ лицѣ ед. ч. такое же окончаніе, какъ и глаголы съ основою на *-ja-* (ср. mýliu съ ariù), сперва перешли въ категорію глаголовъ съ основою на *-ja-* (ср. жем. galiù, gãliam, gãliat), впослѣдствіи же вмѣстѣ съ послѣдними попали въ число глаголовъ съ основою на *-a-*; ср. жем. mýlu, arù, mýlam, ãram вм. mýliu, ariù, mýlim, ãriam.

Но такія формы, какъ жем. bà-regint (изъ bè-regint) 'на нашихъ глазахъ', règiteis 'кажется', показываютъ, что нѣкогда и жемайты имѣли категорію глаголовъ съ основою на *-i-*.

6) Основа будущаго времени оканчивается на *-si-*: dìrb-siu, dìrb-si, dir̃b-s (жем. dìrbs), dìrb-si-me, dìrb-si-te, dìrb-si-va, dìrb-si-ta. Третье лицо dirb-s во всѣхъ говорахъ лишилось конечнаго *-i*. Будущее время спрягается аналогично съ настоящимъ mýliu. Въ нѣкоторыхъ говорахъ будущее время путёмъ аналогіи перешло въ основы на *-ia-* (пралит. *-ja-*): dìrb-sia-me, dìrb-sia-te, dìrb-sia-va, dìrb-sia-ta, откуда жем. формы dìrbsem, dìrbset, dìrbsiau, dìrbsetau.

Восточные жемайты имѣютъ сокращонную форму будущаго:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	dìrbsu	dìrbsma	dìrbsva
2-ое »	dìrbsi	dìrbste	dìrbsta
3-ье »		dìrbs.	

7) Окончаніемъ основы прошедшаго времени служатъ *-o-* или *-ė-*: dìrbo-me 'мы дѣлали', nẽšė-me 'мы несли'. Нѣкогда 1. и 2. лицо прош. вр. имѣли слѣдующій видъ: *dirbojuo, *nešė-juo, *dirbojie, *nešėjie. Послѣ выпаденія согласнаго *j* передъ *ie*, формы *dirbojie, *nešėjie должны были измѣниться въ dìrbai, nešeĩ. По аналогіи второго лица и первое лицо измѣнилось въ dìrbau, nešiaũ, хотя *j* въ такомъ положеніи не могъ исчезнуть. Передъ согласными по общему правилу *j* всюду исчезъ: dìrbome, nẽšėme изъ *dìrboime, *nẽšėime; ср. лат. erāmus изъ *esāimos.

Такимъ образомъ развилось слѣдующее спряженіе прошедшаго времени:

	Единств. число.	Множеств. число.	Двойств. число.
1-ое лицо:	dìrbau nešiaũ	dìrbome nẽšėme	dìrbova nẽšėva
2-ое »	dìrbai nešeĩ	dìrbote nẽšėte	dìrbota nẽšėta
3-ье »		dìrbo nẽšė.	

Условное наклоненіе.

Условное наклоненіе возникло путёмъ присоединенія желательнаго (optatìvi) наклоненія глагола bū́ti 'быть' къ винительному падежу отглагольнаго существительнаго (супина) на *-tum*. Отъ первоначальнаго состава условнаго наклоненія сохранились лишь обрывки.

Единств. число.	1-ое лицо	dìrbčiau, dìrbčia, жем. dìrbčio
	2-ое »	dìrbtumei или dìrbtumi, кое-гдѣ dìrbtumbei
	3-ье »	dìrbtų.
Множ. число.	1-ое лицо	dìrbtumime, кое-гдѣ dìrbtumbime
	2-ое »	dìrbtumite, dìrbtumbite
	3-ье »	dìrbtų.
Двойств. число.	1-ое лицо	dìrbtumiva, dìrbtumbiva
	2-ое »	dìrbtumita, dìrbtumbita
	3-ье »	dìrbtų.

Повелительное, желательное и сослагательное наклоненія.

Основы *повелительнаго* наклоненія оканчиваются въ аукштайтскомъ нарѣчіи на *-ki-*, въ жемайтскомъ — на *-ke-*. Это наклоненіе не имѣетъ ни перваго лица ед. ч., ни третьяго лица. Повелительное наклоненіе принимаетъ слѣдующій видъ:

2-ое лицо	ед. ч.	dìrbk		
1-ое »	мн. ч.	dìrb-ki-me:	жем.	dìrb-ke-m
2-ое »	»	dìrb-ki-te :	»	dìrb-ke-t
1-ое »	дв. ч.	dìrb-ki-va :	»	dìrb-kiau
2-ое »	»	dìrb-ki-ta :	»	dìrb-ke-tau.

Когда глагольныя основы оканчиваются на *-k-*, въ повелительномъ наклоненіи слѣдуетъ писать два *k:* sùk-ki-me 'давайте вертѣть', tráuk-ki-me 'давайте тянуть', láuk-ki-me 'давайте ждать', какъ и lauk-kãktis 'съ бѣлою звѣздою на лбу', plik-kãktis 'гололобый', хотя и произносимъ laukãktis, plikãktis.

Нарѣчіе šeñ (жем. šiñ) 'сюда', точно глаголъ, получаетъ окончанія повелительнаго наклоненія: аукшт. eĩk-š 'поди сюда', eĩk-š-te, жем. eik-šìn, eik-šìn-ke-t, eik-šìn-ketau.

Сослагательное наклоненіе сохранилось въ аукштайтскихъ формахъ eimè 'идёмте' = жем. èkem, eivà 'идёмте (мы оба)' = жем. èkiau.

Въ качествѣ третьяго лица повелительнаго наклоненія употребляется третье лицо *желательнаго;* напр.: te-dirbiẽ 'пусть дѣлаетъ, -ютъ', te-degiẽ 'пусть жжотъ, пусть горитъ', te-vežiẽ 'пусть везётъ', te-sãkai 'пусть говоритъ', te-rãšai 'пусть пишетъ'.

Въ свенцянскомъ (Švenčiónys, -nių Вилен. губ.) говорѣ еще и понынѣ употребляется *желательное* наклоненіе: rãšai 'scribas velim', rãšaime 'scribamus velim', rãšaite 'scribatis velim'.

Третье лицо повелительнаго наклоненія можетъ замѣняться также и третьимъ лицомъ *инъюнктива:* te-dìrba 'пусть дѣлаетъ, работаетъ', tē-neša 'пусть несётъ' или teguĩ dìrba, teguĩ nẽša. Нѣкогда были въ употребленіи всѣ лица инъюнктива. Инъюнктивъ почти ничѣмъ не отличался отъ индикатива, имѣлъ лишь болѣе короткія окончанія. Первое лицо множ. числа инъюнктива понынѣ употребляется въ добейкскомъ говорѣ: dìrbam 'faciamus', nẽšam 'feramus' при индикативѣ dìrbame, nẽšame[1]).

Классы глаголовъ.

Всѣ глаголы распадаются на двѣ большія группы: 1) глаголы первичные (verba *primitiva*) и 2) глаголы производные (verba *derivata*).

Первичными глаголами называются такіе, основа настоящаго времени которыхъ, являющаяся передъ окончаніемъ перваго лица ед. ч. *-u*, состоитъ изъ одного слога; напр.: dìrb-u 'дѣлаю, работаю', vež-ù 'везу', pykst-ù 'сержусь', kalb-ù 'говорю', kert-ù 'рублю' и т. д..

Производные глаголы это такіе, въ которыхъ основа настоящаго времени передъ окончаніемъ перваго лица ед. ч. *-u*, состоитъ болѣе чѣмъ изъ одного слога; напр.: vagój-u 'веду борозды', važiúoj-u 'ѣду', raša-ũ 'пишу', dẽgin-u 'жгу', ėdinėj-u 'ѣмъ часто понемногу' и др..

Но эти двѣ большія группы глаголовъ въ свою очередь рас-

1) Ближайшіе сосѣди добейкянъ (Debeĩkiai Вилкомир. у.), напр., жители Дусятской, Ушпольской волости не различаютъ инъюнктива отъ индикатива, т. е. и въ томъ и въ другомъ случаѣ одинаково говорятъ dìrbam. *Прим. переводчика.*

падаются на меньшія группы, съ которыми намъ необходимо познакомиться, если мы хотимъ должнымъ порядкомъ изучить спряженіе глаголовъ.

I. Первичные глаголы.

При дѣленіи первичныхъ глаголовъ на классы мы исходимъ отъ основы настоящаго времени; притомъ тутъ дѣло не обходится безъ сравненія названной основы съ глагольною основой, которую получаемъ изъ неопредѣлённаго наклоненія, отбросивъ окончаніе *-ti*. Основа настоящаго времени можетъ оканчиваться на *-a-*, *-ia-* *(-ja-)*, *-i-*, *-sta-* *-na-*, при чемъ можетъ отличаться отъ основы другихъ времёнъ ступенью гласнаго, наконецъ, она можетъ образовываться посредствомъ вставки въ глагольный корень инфикса *-n-* или *-m-*. Первичные глаголы дѣлятся на *пять классовъ*.

Мало того, основа прошедшаго времени каждаго класса можетъ имѣть не тотъ звуковой составъ, какой является въ основѣ неопредѣлённаго наклоненія, напр.: kóriau 'я вѣшалъ' имѣетъ долгое *-o-*, котораго нѣтъ въ неопредѣлённомъ наклоненіи kár-ti 'вѣшать'. По формѣ основы *прошедшаго* времени мы разбиваемъ классы глаголовъ на *разряды*.

Первый классъ.

Основа настоящаго времени оканчивается на *-a-*.

а) Конечный гласный основы прошедшаго времени *-o-*:

áugu (1 plur. áug-a-me), áugau (1 pl. áug-o-me), áugsiu, áugti, *рости*
bė́gu, bė́gau, bė́gsiu, bė́gti, *бѣжать*
brukù, brukaũ[1]), brùksiu, brùkti, *совать; бросать*

1) Восточные аукштайты Новоалександровскаго, Вилкомирскаго, Свенцянскаго уѣздовъ говорятъ brukiaũ. *Прим. переводчика.*

dìrbu, dìrbau, dìrbsiu, dìrbti, *дѣлать, работать, трудиться*
kándu, kándau, ką́siu, ką́sti, *кусать; закусывать*
kišù, kišaũ[1]**), kìšiu, kìšti,** *совать, втыкать*
knisù, knisaũ[1]**), knìsiu, knìsti,** *рыть (о свиньѣ)*
krušù, krušaũ[1]**), krùšiu, krùšti,** *пихать; толочь*
lipù, lipaũ[1]**), lìpsiu, lìpti,** *липнуть; лѣзть, взбираться*
ritù, ritaũ[1]**), rìsiu, rìsti,** *катить*
sė́duo-s, sė́daus, sė́siuos, sė́sti, *садиться.* **Nu-sė́du,** *слѣзаю, напр., съ коня*
sukù, sukaũ[1]**), sùksiu, sùkti,** *крутить, вертѣть*
supù, supaũ[1]**), sùpsiu, sùpti,** *качать*
šóku, šókau, šóksiu, šókti, *скакать, прыгать; плясать*
žìndu, žìndau, žį́siu, žį́sti, *сосать.*

Къ этому разряду глаголовъ нѣкоторые относятъ и:

siuvù (въ Тильзитѣ siũvù изъ siųvù), siuvaũ, siúsiu, siúti, *шить*
griųvù (жем. grũnù), griuvaũ, griúsiu, griúti, *валиться, обрушаться*
kliųvù (жем. kliũnù), kliuvaũ, kliúsiu, kliúti, *зацѣплять, попадать*
pųvù (жем. pũnù)[2]**), puvaũ, púsiu, púti,** *гнить*
žųvù (жем. žũnù)[2]**), žuvaũ, žúsiu, žúti,** *погибать*
lį̃ja (жем. lỹn), lìjo, lìs, lýti, *идётъ дождь*
rįjù (жем. rynù), rijaũ, rýsiu, rýti, *жрать*

b) Основа прошедшаго времени оканчивается на -ė-.

degù (1 pl. dẽg-a-me), degiaũ (1 pl. dẽg-ė-me), dègsiu, dègti, *горѣть; жечь*
kasù, kasiaũ, kàsiu, kàsti, *копать, рыть*

---

1) Восточные аукштайты Новоалександровскаго, Вилкомирскаго, Свенцянскаго уѣздовъ говорятъ kišiaũ, knisiaũ, krušiaũ, lipjaũ, ričiaũ, sukiaũ, supjaũ. *Прим. переводчика.*

2) Вмѣсто pųvù, žųvù въ Дусятахъ говорятъ pústu, žústu, при чемъ žústu значитъ не только «погибаю», но и «ловлю рыбу». *Прим. переводчика.*

kepù, kepjaũ, kèpsiu, kèpti, *печь, жарить*
lakù, lakiaũ, làksiu, làkti, *локать*
metù, mečiaũ, mèsiu, mèsti, *бросать*
nešù, nešiaũ, nèšiu, nèšti, *нести, носить*
pešù, pešiaũ, pèšiu, pèšti, *ощипывать, рвать*
plakù, plakiaũ, plàksiu, plàkti, *колотить, драть*
segù, segiaũ, sègsiu, sègti, *застёгивать, прицѣплять*
sekù, sekiaũ, sèksiu, sèkti, *слѣдовать; спадать (о водѣ)*
tepù, tepjaũ, tèpsiu, tèpti, *мазать*
vedù, vedžiaũ, vèsiu, vèsti, *вести; жениться*
vežù, vežiaũ, vèšiu, vèžti, *везти.*

Примѣчаніе. Есть нѣсколько такихъ глаголовъ, которые въ однихъ говорахъ образуютъ основу прошедшаго времени на *-o-*, въ другихъ же — на *-ė-*; напр.:

жем. ėdu, ėdžiau, *ѣмъ*: ėdu, ėdau около Пилкалена въ Пруссіи,
» malù, maláu [1]), *мелю*: malù, maliaũ » » »
» mušù, mušáu, *бью*: mušù, mušiaũ [2]) » » »

c) Корневой гласный основы прошедшаго времени долгій.

ginù, gýniau, gįsiu, gìnti, *защищать; отрицать: утверждать*
minù, mýniau, mįsiu, mìnti, *топтать, мять (лёнъ)*
pilù [3]), pýliau, pìlsiu, pìlti, *сыпать, лить; хлестать*
pinù, pýniau, pįsiu, pìnti, *плести*
skinù, skýniau, skįsiu, skìnti, *рвать, щипать; вырубать (лѣсъ)*
trinù, trýniau, trįsiu, trìnti, *тереть*

imù (жем. jemù) [4]), ėmjaũ, im̃siu, im̃ti, *брать.*

---

1) Въ Дусятахъ говорятъ также malaũ 'я мололъ'. Ср. Дусятскія формы: kalaũ 'я ковалъ', baraũ 'я бранилъ', púolau 'я палъ' при западно-аукштайтскихъ kaliaũ, bariaũ, púoliau. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ тоже mušiaũ. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ говорятъ piliù, 3 pers. pìlia. *Прим. переводчика.*

4) Въ Дусятскомъ и Лынгмянскомъ говорахъ старшее поколѣніе говоритъ imù, jėmjaũ, imsiù, im̃ti, младшее же — jemù, jėmjaũ, jimsiù, jim̃ti. Восточно-аук-

d) Основа прошедшаго времени распространена суффиксомъ *-ėj-*.

badù, badė́jau, badė́siu, badė́ti, *голодать*
bìldu, bildė́jau, bildė́siu, bildė́ti, *стучать*
blizgù, blizgė́jau, blizgė́siu, blizgė́ti, *блестѣть*
budù, budė́jau, budė́siu, budė́ti, *бдѣть, не спать*[1])
drebù, drebė́jau, drebė́siu, drebė́ti, *дрожать, трястись*
dų́zgu, dųzgė́jau, dųzgė́siu, dųzgė́ti, *гудѣть, трепетать (о землѣ отъ ѣзды)*
gélbu, gélbėjau, gélbėsiu, gélbėti, *спасать, подавать помощь*
kalbù, kalbė́jau, kalbė́siu, kalbė́ti, *говорить*
móku, mokė́jau, mokė́siu, mokė́ti, *умѣть; платить; стоить*
skámbu[2]), **skambė́jau, skambė́siu, skambė́ti,** *звучать*
skéldu (жем. **skéldėju**), **skéldėjau, skéldėsiu, skéldėti,** *щепиться, колоться, findi*
skéndu, skéndėjau, skéndėsiu, skéndėti, *тонуть*
šnekù, šnekė́ju, šnekė́siu, šnekė́ti, *говорить*
žadù, žadė́jau, žadė́siu, žadė́ti, *обѣщать*
žémbu, žémbėjau, žémbėsiu, žémbėti, *пускать ростки, всходить, прозябать* = жем. **žámbu, žámbėti.**

e) Основа прошедшаго времени распространена суффиксомъ *-oj-*.

gíedu (діал. **gíestu**, др.-лит. **gíemi**), **giedójau, giedósiu, giedóti,** *пѣть (духовныя пѣсни)*
miegù (жем. **miegtù**, др.-лит. **miegmì**), **miegójau, miegósiu, miegóti,** *спать*

штайтское jemù, jėmjaũ вмѣстѣ съ жемайтскимъ jemù показываютъ, что западно-аукштайтское ėmjaũ (въ нѣкоторыхъ говорахъ ėmiaũ) возникло изъ jėmjaũ; ср. зап.-аукшт. ė́gerė 'охотникъ' изъ нѣм. Jäger, ė́ras 'ягнёнокъ' = вост.-аукшт. jė́ras, напр., въ Ошмянскомъ у. = латыш. jêrs. *Прим. переводчика.*

1) Inchoativum bundù, budaũ, bùsiu, bùsti, *просыпаться*, жем. at-sì-bundu, at-sì-budau = pa-bundù 'просыпаюсь' въ Пруселяхъ (Стумбришской вол., Поневѣжскаго у.).

2) Въ Дусятахъ — skambù, 3 pers. skam̃ba. *Прим. переводчика.*

ráudu (др.-лит. ráumi изъ *raudmi), raudójau, raudósiu, raudóti, *рыдать*, *плакать*.

Др.-лит. sáug-mi 'берегу, стерегу' перешло въ группу производныхъ глаголовъ: saugóju, saugójau, saugósiu, saugóti[1]).

Второй классъ.

Основа настоящаго времени оканчивается на *-a-*.

Корневой гласный основы настоящаго времени стоитъ на болѣе высокой ступени, чѣмъ гласный остальныхъ основъ.

a) Основа прошедшаго времени оканчивается на *-o-*.

bredù[2]), bridaũ, brìsiu, brìsti, *брести*, *идти вбродъ*
kemšù, kimšaũ, kim̃šiu, kim̃šti, *набивать*, *напихать*
kerpù, kirpaũ, kir̃psiu, kir̃pti, *стричь*
kremtù, krimtaũ, krim̃siu, krim̃sti, *грызть*
lendù, lindaũ, lį̃siu, lį̃sti, *лѣзть*
mélžu, mìlžau, mìlšiu, mìlžti, *доить*
renkù, rinkaũ, riñksiu, riñkti, *собирать*
sergù, sirgaũ, sir̃gsiu, sir̃gti, *хворать*
slenkù, slinkaũ, sliñksiu, sliñkti, *ползти*
telpù, tilpaũ, til̃psiu, til̃pti, *умѣщаться*
trenkù, trinkaũ, triñksiu, triñkti, *мыть (голову, овецъ)*
vejù, vijaũ, výsiu, výti, *гнать; вить*
velkù, vilkaũ, vil̃ksiu, vil̃kti, *волочь*, *тянуть*.

b) Основа прошедшаго времени оканчивается на *-ė-*.

gemù, gimjaũ, gim̃siu, gim̃ti, *рождаться*
genù, giniaũ, gį̃siu, giñti, *гнать*
menù, miniaũ, mį̃siu, miñti, *помнить; загадывать*
púolu (жем. pulù), púoliau[3]), pùlsiu, pùlti, *падать*.

---

1) Въ Дусятахъ, Лынгмянахъ, Ушполяхъ и въ другихъ мѣстахъ говорятъ sáugau, sáugoti. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ говорятъ brendù. *Прим. переводчика.*

3) Въ Дусятахъ, Купишкахъ и въ другихъ мѣстахъ говорятъ púolau. *Прим. переводчика.*

Третій классъ.

Основа настоящаго времени оканчивается на *-ia-* (*-ja-*) или *-i-*.

1) *Основа настоящаго времени на -ia- или -ja-.*

А) Ступень гласнаго корня въ прошедшемъ та же, что и въ настоящемъ времени.

a) Основа прошедшаго времени на *-o-*.

grìndžiù, grindaũ, grį̃siu, grį̃sti, ***настилать (полъ, помостъ, мостъ), мостить***
grúdžiu[1]**), grúdau, grúsiu, grústi,** *толочь, пихать, толкать*
léidžiu, léidau (и діал. léidžiau), léisiu, léisti, *пускать, позволять.*

b) Основа прошедшаго времени на *-ė-*.

Этотъ разрядъ глаголовъ очень многочисленъ. Въ качествѣ примѣровъ мы приводимъ лишь незначительную часть глаголовъ, разбивъ ихъ на отдѣльныя группы по конечному гласному корня.

-k: **kéikiu, kéikiau, kéiksiu, kéikti,** *ругать; проклинать*
klykiù, klykiaũ, klỹksiu, klỹkti, *кричать*
pláukiu, pláukiau, pláuksiu, pláukti, *колоситься*
plaukiù, plaukiaũ, plaũksiu, plaũkti, *плыть*
plíekiu, plíekiau, plíeksiu, plíekti, *колотить, драть*
pliekiù, pliekiaũ, pliẽksiu, pliẽkti, *пламенѣть*
tráukiu, tráukiau, tráuksiu, tráukti, *тянуть*
su-vókiu, -vókiau, -vóksiu, -vókti, *находить*
juokiúo-s, juokiaũs, juõksiuos, juõkties, *смѣяться.*

-g: **baigiù, baigiaũ, baĩgsiu, baĩgti,** *кончать* **= жем. bengù, beñgti**[2]**)**
smáugiu, smáugiau, smáugsiu, smáugti, *давить*

---

1) Въ Дусятахъ — grúdu. *Прим. переводчика.*
2) Въ Пренахъ (Príenai) и Сейнахъ говорятъ beigiù. *Прим. переводчика.*

smeigiù, smeigiaũ, smeĩgsiu, smeĩgti, *втыкать*
pri-véngiu, -véngiau, -véngsiu, -véngti, *побаиваться*
džiaugiúo-s, džiaugiaũs, džiaũgsiuos, džiaũgties, *радоваться.*

-*t:* jaučiù, jaučiaũ, jaũsiu, jaũsti, *чувствовать; бдѣть*
kenčiù, kenčiaũ, kę̃siu, kę̃sti, *терпѣть, переносить*
siunčiù, siunčiaũ, sių̃siu, sių̃sti, *посылать*
spiečiù, spiečiaũ, spiẽsiu, spiẽsti, *роиться*
šniokščiù, šniokščiaũ, šniõkšiu, šniõkšti, *шумѣть, храпѣть*
šveičiù, šveičiaũ, šveĩsiu, šveĩsti, *чистить;* жем. *свѣтить*
šviečiù, šviečiaũ, šviẽsiu, šviẽsti, *свѣтить;* жем. *чистить.*

-*d:* áudžiu, áudžiau, áusiu, áusti, *ткать*
baudžiù, baudžiaũ, baũsiu, baũsti[1]), *приказывать, наказывать*
draudžiù, draudžiaũ, draũsiu, draũsti, *налагать запретъ, не давать воли*
grumzdžiù, grumzdžiaũ, grum̃siu, grum̃sti, *грозить, стращать*
pa-gúodžiu, -gúodžiau, -gúosiu, -gúosti, *утѣшать*
skùndžiu, skùndžiau, skų́siu, skų́sti, *accuso;* жем. *parce utor*
žeidžiù, žeidžiaũ, žeĩsiu, žeĩsti, *ранить.*

-*p:* kópju, kópjau, kópsiu, kópti, *брать, хватать*
kopjù, kopjaũ, kõpsiu, kõpti = тильз. kaũpti, *cineres tegere*
liepjù, liepjaũ, liẽpsiu, liẽpti, *приказывать*
švilpjù, švilpjaũ, švil̃psiu, švil̃pti, *свистать*
tempjù, tempjaũ, tem̃psiu, tem̃pti, *натягивать.*

---

1) Su-baudžiù, *castigo*, su-si-baudžiu, *coniurationem facio.*

-b- glóbju, glóbjau, glóbsiu, glóbti, *обнимать; помогать*
grė́bju, grė́bjau, grė̃bsiu, grė̃bti, *грести (граблями); брать силою*
greibjù, greibjaũ, greĩbsiu, greĩbti (жем.) } *хватать*
griebjù, griebjaũ, griẽbsiu, griẽbti } *хватать*
gróbju, gróbjau, gróbsiu, gróbti } *хватать*
skalbjù, skalbjaũ, skal̃bsiu, skal̃bti, *стирать (бѣльё)*
skélbju, skélbjau, skélbsiu, skélbti, *вѣщать.*

-s: júosiu, júosiau, júosiu, júosti, *опоясывать*
kláusiu, kláusiau, kláusiu, kláusti, *спрашивать*
prausiù, prausiaũ, praũsiu, praũsti, *мыть (лицо)*
tęsiù, tęsiaũ, tę̃siu, tę̃sti, *тянуть*
tiesiù, tiesiaũ, tiẽsiu, tiẽsti, *выпрямлять; стлать, распростирать.*

-š: kóšiu, kóšiau, kóšiu, kóšti, *цѣдить*
plė́šiu, plė́šiau, plė̃šiu, plė̃šti, *драть, рвать*
šiáušiuos, šiáušiaus, šiáušiuos, šiáuštíes, *дыбиться*

-ž: dróžiu, dróžiau, dróšiu, dróžti, *строгать*
gniáužiu, gniáužiau, gniáušiu, gniáužti, *мять, жать*
gríežiu, gríežiau, gríešiu, gríežti, *скрежетать (зубами)*
mė́žiu, mė́žiau, mė̃šiu, mė́žti, *брать вилами навозъ*
veržiù, veržiaũ, ver̃šiu, ver̃žti, *сжимать.*

-r: ariù, ariaũ[1]), ársiu, árti, *пахать*
bariù[2]), bariaũ (жем. baráu), bársiu, bárti, *журить, бранить.*

-l: guliù[3]), guliaũ, gul̃siu, gul̃ti, *ложиться, лечь*

1) Въ Тверечѣ, нѣкоторые и въ Дусятахъ, говорятъ óriau. *Прим. переводч.*
2) Въ Дусятахъ — barù, baraũ. *Прим. переводчика.*
3) Въ Дусятахъ — gulù. *Прим. переводчика.*

-šk || *-kš:* réiškiu, réiškiau, réikšiu, réikšti, *выражать, обозначать*
trẽškiu, trẽškiau, trẽkšiu, trẽkšti, *раздавливать, сжимать*
čerškiù (жем. čirškiù), čerškiaũ, čeřkšiu, čeřkšti, *сверестѣть*

-zg || *-gz:* mezgiù[1]), mezgiaũ, mègsiu, mègzti, *вязать*
rezgiù[1]), rezgiaũ, règsiu, règzti, *плести.*

B) Ступень коренного гласнаго въ основѣ настоящаго времени болѣе низкая, чѣмъ въ основахъ другихъ временъ.

a) Только основа прошедшаго времени имѣетъ болѣе высокую ступень коренного гласнаго.

beriù, bėriaũ, beřsiu, beřti, *сыпать (зерно)*
periù, pėriaũ, peřsiu, peřti, *пороть; хвостать (вѣникомъ)*
sveriù, svėriaũ, sveřsiu, sveřti, *тянуть внизъ (о тяжести), вѣсить*
žeriù, žėriaũ, žeřsiu, žeřti, *грести, выгребать (жаръ)*

geriù, gẽriau, gérsiu, gérti, *пить*
neriù, nẽriau, nérsiu, nérti, *вязать, вдѣвать (нитку); нырять*
šeriù, šẽriau, šérsiu, šérti, *кормить (скотъ); бить, ударять*
tveriù, tvẽriau, tvérsiu, tvérti, *хватать; связывать; городить*
veriu, vẽriau, vérsiu, vérti, *вдѣвать (нитку), нанизывать*

geliù, gẽliau, gélsiu, gélti, *жалить;* impers. *болѣть*
keliù, kẽliau, kélsiu, kélti, *поднимать; переправлять*
skeliù, skẽliau, skélsiu, skélti, *щепать, колоть*
veliù, vẽliau, vélsiu, vélti, *валять*

lemjù, lẽmjáu, lem̃siu, lem̃ti (жем.), *divinare, de futuris rebus coniecturam facere*

---

1) У Куршата въ лит.-нѣм. словарѣ — mezgù и rezgù; mezgù и въ Дусятахъ. *Прим. переводчика.*

remjù, rèmjaũ, remsiu, remti, *подпирать*

semjù, sémjau, sémsiu, sémti, *черпать*
tremjù, trẽmjau, trémsiu, trémti, *ссылать, изгонять*
vemjù, vẽmjau, vémsiu, vémti, *блевать, рвать*

giriù, gýriau, gìrsiu, gìrti, *хвалить*
iriúos, ýriaus, ìrsiuos, ìrties, *гребя подвигаться, идти на веслахъ*
skiriù, skýriau, skìrsiu, skìrti, *отдѣлять; назначать*
spiriù, spýriau, spìrsiu, spìrti, *лягать; подпирать*
tiriù, týriau, tìrsiu, tìrti, *изслѣдовать*

skiliù, skýliau, skìlsiu, skìlti, *выбивать огонь изъ кремня*, жем. ùgnį skélti, но skìltuvas, *огниво*

buriù, búriau, bùrsiu, bùrti, *ворожить, гадать*
buriúos, búriaus, bùrsiuos, bùrties, *плыть съ парусами* (жем. bùrės, bùrių)
duriù, dúriau, dùrsiu, dùrti, *колоть*
kuriù, kúriau, kùrsiu, kùrti, *затапливать; основывать*

kuliù, kúliau, kùlsiu, kùlti, *молотить; бить, разбивать*

dumjù, dúmjau, dùmsiu, dùmti, *дуть*
stumjù, stúmjau, stùmsiu, stùmti, *толкать, пихать*

kariù, kóriau, kársiu, kárti, *вѣшать*.

b) Основа всѣхъ временъ кромѣ настоящаго имѣетъ болѣе высокую ступень коренного гласнаго.

drebjù, drèbjaũ, drẽbsiu, drẽbti, *бросать, класть густоватую массу*
dreskiù, drèskiaũ, drẽksiu, drẽksti, *драть, раздирать*
dvesiù, dvèsiaũ, dvẽsiu, dvẽsti, *издыхать*
krečiù, krèčiaũ, krẽsiu, krẽsti, *трясти*
lekiù, lèkiaũ, lẽksiu, lẽkti, *летѣть*

plečiù, plėčiaũ, plẽsiu, plẽsti, *расширять*, тильз. и пилкал. splẽsti
slepjù, slėpjaũ, slẽpsiu, slẽpti, *скрывать*
srebjù, srėbjaũ, srẽbsiu, srẽbti, *хлебать*
teškiù, tėškiaũ, tẽkšiu, tẽkšti, *брызгать*

blaškiù, bloškiaũ, blõkšiu, blõkšti, *метать, кидать: выбивать зёрна изъ сноповъ сыробоемъ*
dvakiù, dvokiaũ, dvõksiu, dvõkti, *вонять*
smagiù, smogiaũ, smõgsiu, smõgti, *бросать, ударять*, жем. svíegti
vagiù, vogiaũ, võgsiu, võgti, *красть*

pučiù, pūčiaũ, pũsiu, pũsti, *дуть*
tupjù, tūpjaũ, tũpsiu, tũpti, *садиться на корточки.*

C) Глаголы съ *j* въ корнѣ.

bóju, bójau, bósiu, bóti, *обращать вниманіе; бояться*
jóju, jójau, jósiu, jóti, *ѣхать верхомъ*
klóju, klójau, klósiu, klóti, *стлать*
lóju, lójau, lósiu, lóti [1]), *лаять*
plóju, plójau, plósiu, plóti [2]), *плющить*
sė́ju, sė́jau, sė́siu, sė́ti, *сѣять*
stóju, stójau, stósiu, stóti, *стать; являться*
tvóju, tvójau, tvósiu, tvóti, *колотить, стегать.*

D) Слѣдующіе глаголы въ однихъ говорахъ спрягаются по третьему, въ другихъ — по четвёртому классу, и даже — по первому:

gijù, gijaũ, gýsiu, gýti, *выздоравливать* = жем. gynù, gijáu, gýsiu, gýti

1) Su-lùjo, su-lùi-ti 'latrare incipere' сохраняетъ i изъ j даже передъ согласными.
2) Къ этому корню восходятъ существительныя pa-plótis 'лепёшка' и plytà 'кирпичъ'.

lȳja, lìjo, lìs, lýti, *идти дождю* = жем. lȳu, lìjo, lýs, lýti
rįjù, rijaũ, rýsiu, rýti, *глотать, жрать* = жем. rynù, rijáu, rý-
siu, rýti

šlúoju, šlavjaũ, šlúosiu, šlúoti, *мести* = жем. šlavù
bliáuju, blióvjau, bliáusiu, bliáuti, *блеять, реветь по-овечьему* = жем. bliáunu[1])
džiáuju, džióvjau, džiáusiu, džiáuti, *развѣшивать для просушки, сушить* = жем. džiáunu
griáuju, grióvjau, griáusiu, griáuti, *разрушать* = жем. gráunu
kráuju, króvjau, kráusiu, kráuti, *складывать* = жем. kráunu
liáujuos, lióvjaus, liáusiuos, liáuties, *переставать* = жем. liáunuos
pjáuju, pjóvjau, pjáusiu, pjáuti, *рѣзать, косить, жать* = жем. pjáunu
pláuju, plóvjau, pláusiu, pláuti, *мыть* = жем. pláunu
ráuju, róvjau, ráusiu, ráuti, *рвать, полоть* = ráunu
spjáuju, spjóvjau, spjáusiu, spjáuti, *плевать* = жем. spjáunu
šáuju, šóvjau, šáusiu, šáuti, *стрѣлять* = жем. šáunu[2])

griejù, griejaũ, griẽsiu, griẽti, *снимать (сметану съ молока, пѣну)* = жем. grejù
liejù, liejaũ, liẽsiu, liẽti[3]), *отливать что-н. изъ воска, свинца, мѣди* = жем. lejù
skriejù, skriejaũ, skriẽsiu, skriẽti, *летѣть, скоро идти* = жем. skrejù
šliejù, šliejaũ, šliẽsiu, šliẽti, *прислонять* = жем. šlejù[4]).

líeju, líejau, líesiu, líeti, *лить* = жем. lejù[5]).

---

1) Вмѣсто — áuju въ bliáuju и въ прочихъ глаголахъ въ Дусятахъ, какъ и въ жемайтскомъ нарѣчіи, говорятъ — áunu: bliáunu и т. д. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ и Мосядахъ — šáunu, šavaũ. *Прим. переводчика.*

3) Lietùvai 'форма въ которой отливаютъ свѣчи, фигуры', lytìs 'forma, species': gražiõs lytiẽs arklȳs 'лошадь красиваго сложенія'.

4) Вмѣсто šliejù, šliejaũ въ Дусятахъ говорятъ šlejù, šlėjaũ, въ Солокахъ (Sãlakas), Лынгмянахъ (Lìnkmenes, -nų), Тверечѣ (Tverẽčius) — šlienù, šliniaũ. *Прим. переводчика.*

5) Въ Дусятахъ — lejù, lḗjau, líesiu, líeti. *Прим. переводчика.*

E) Основа прошедшаго времени распространена суффиксомъ *-ėj-*.

kenčiù (1. pl. keñč-ia-me), kentė́jau, kentė́siu, kentė́ti, *терпѣть*
ráišiu, ráišėjau, ráišėsiu, ráišėti, *хромать* = жем. ráišiu, ráišti
ráugiu, ráugėjau, ráugėsiu, ráugėti, *рыгать* = жем. ráugėju.

2) *Основа настоящаго времени оканчивается на -i-.*

čiáužiu (3. pers. čiáuži), čiáužėjau, čiáužėsiu, čiáužėti, *ползти (по льду)*
deriù (3. pers. dẽri)[1], derė́jau, derė́siu, derė́ti, *годиться; давать хорошій урожай; предлагать свою цѣну*
dėvjù (3. pers. dẽvi), dėvė́jau, dėvė́siu, dėvė́ti, *носить одежду, обувь*
galiù, galė́jau, galė́siu, galė́ti, *мочь*
gė́džiuos, gė́dėjaus, gė́dėsiuos, gė́dėties, *стыдиться*
girdžiù, girdė́jau, girdė́siu, girdė́ti, *слышать*
kaliù (жем. kalė́ju), kalė́jau, kalė́siu, kalė́ti, *сидѣть закованнымъ*
kósiu[2], kósėjau, kósėsiu, kósėti, *кашлять*
kruniù, krunė́jau, krunė́siu, krunė́ti, *сильно и тяжело кашлять*
láimju (жем. laimė́ju), laimė́jau, laimė́siu, laimė́ti, *имѣть удачу*
mérdžiu, mérdėjau, mérdėsiu, mérdėti, *умирать*
mýliu, mylė́jau, mylė́siu, mylė́ti, *любить*
nóriu, norė́jau, norė́siu, norė́ti, *хотѣть, желать*
regiù, regė́jau, regė́siu, regė́ti, *видѣть*
sė́džiu, sėdė́jau, sėdė́siu, sėdė́ti, *сидѣть*
stóvju, stovė́jau, stovė́siu, stovė́ti, *стоять*
tikiù, tikė́jau, tikė́siu, tikė́ti, *вѣрить, вѣровать*
tyliù, tylė́jau, tylė́siu, tylė́ti, *молчать*
tìngiu, tingė́jau, tingė́siu, tingė́ti, *лѣниться*
turiù, turė́jau, turė́siu, turė́ti (жем.), *имѣть, habēre*
tūriù, tūrė́jau, tūrė́siu, tūrė́ti (жем.), *держать, tenēre*

---

1) Въ Дусятахъ говорятъ derù. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ — kósčiu (при 3. praes. kósti), новообразованіе вмѣсто *kósmi; ср. дусятское esčiù 'бываю' вм. esmì изъ ẽsti 'бываетъ'. ***Прим. переводч.***

véizdžiu, veizdějau, veizděsiu, veizděti, *глядѣть* = жем. véizu, veizēti
žýdžiu, žydějau, žyděsiu, žyděti, *цвѣсти*
žiũriù, žiũrějau, žiũrěsiu, žiũrěti, *смотрѣть, глядѣть.*

Во всѣхъ литовскихъ говорахъ полугласный *j* исчезъ, когда онъ находился между согласнымъ и гласными *i*, *ie*. Нѣкогда литовцы рядомъ съ *vertjúo (1 sg. praes.), говорили *vertíe (2 sg. praes.) изъ *vertjíe. Этимъ и объясняется, почему аукштайты при verčiù имѣютъ vertì, но не *verčì.

Въ жемайтскомъ нарѣчіи даже пралитовское *-ja-* послѣ согласнаго измѣнилось въ *-e-*; ср. дат. мн. jáutems 'воламъ', mèdems 'деревьямъ' изъ пралит. *jáutjams, *mèdjams. Поэтому и 3-е лицо настоящаго времени *ver̃tja 'вертитъ' въ жемайтскомъ нарѣчіи должно было измѣниться въ *ver̃te. Изъ послѣдней формы, послѣ отпаденія краткаго конечнаго гласнаго, произошло современное жемайтское 3-е лицо ver̃t. Но 3. praes. ver̃t, равно какъ и 2. sg. praes. vertì, ничѣмъ не отличаются отъ соотвѣтственныхъ лицъ перваго класса: mèt 'бросаетъ' изъ mẽta при 2. sg. metì, ker̃t 'рубитъ' изъ ker̃ta при 2. sg. kertì, vèd 'ведётъ' изъ vẽda при 2. sg. vedì. Полное фонетическое совпаденіе нѣкоторыхъ формъ третьяго класса съ соотвѣтственными формами перваго класса было причиной, вызвавшей переходъ третьяго класса глаголовъ въ первый. Вмѣсто léidžiu 'пускаю', regiù 'вижу', verčiù 'кручу, заставляю' и др. жемайты говорятъ léidu, regù, vertù и др..

Четвёртый классъ.

Отличительнымъ признакомъ глаголовъ этого класса служитъ появленіе *носового* согласнаго въ основѣ настоящаго времени при отсутствіи его въ основѣ остальныхъ временъ.

1) Носовой согласный вставленъ въ середину корня.

Въ глаголахъ этого разряда носовой инфиксъ бываетъ того же мѣста образованія въ полости рта, что и согласный, передъ

которымъ ему приходится стоять, т. е. «зубное» *n* передъ зубными, *m* передъ губными и т. д..

Глаголы четвёртаго и пятаго классовъ — начинательные *(inchoativa)*. Нѣкоторые глаголы въ однихъ говорахъ принадлежатъ къ четвёртому, въ другихъ — къ пятому классу; напр.:

жем. le-m-pù : аукшт. lep-stù, *изнѣживаюсь*
аукшт. žįlù изъ *ži-n-lù : жем. žìl-stu, *сѣдью*.

Списокъ глаголовъ съ носовымъ инфиксомъ внутри основы настоящаго времени.

ankù, akaũ, àksiu, àkti, *слѣпнуть*; *становиться очковатымъ*; at-àkti, *прозрѣть*; apj-àkti, *ослѣпнуть*
blunkù, blukaũ, blùksiu, blùkti, *линять, выцвѣтать*
at-sì-bundu[1]), -budau, -bùsiu, -bùsti, *просыпаться*
bunkù, bukaũ, bùksiu, bùkti, *тупѣть*
drimbù, dribaũ, drìbsiu, drìbti, *падать, шлёпаться*
dumbù, dubaũ, dùbsiu, dùbti, *дѣлаться вогнутымъ, глубокимъ; дуплѣть*
pra-sì-džiungu, -džiugau, -džiùgsiu, -džiùgti, *обрадоваться*
gendù, gedaũ, gèsiu, gèsti, *портиться*
in-, pri-gundù, -gudaũ, -gùsiu, -gùsti, *наторѣть, навыкнуть*
su-jundù, -judaũ, -jùsiu, -jùsti, *тронуться, приходить въ движеніе*
juntù, jutaũ, jùsiu, jùsti, *чувствовать*
kankù, kakaũ, kàksiu, kàkti, *отправляться*; su-kankù, *схожусь* (ср. mētų sukaktùvės 'dies anni versaries, годовщина'), nu-kankù, *прибываю*, pa-kañka = жем. už-teñka, *хватаетъ, довольно*
klumpù, klupaũ, klùpsiu, klùpti, *спотыкаться*
pa-krimpù, -kripaũ, -krìpsiu, -krìpti, *покачнуться*
krintù, kritaũ, krìsiu, krìsti, *падать* = жем. krimtù, krìsti

---

1) Вост.-аукшт. pa-bundù. *Прим. переводчика.*

limpù, lipaũ, lìpsiu, lìpti, *липнуть*

mingù, migaũ, mìgsiu, mìgti, *засыпа́ть,* обыкновенно съ už-: užmingù, *засыпаю*

mintù, mitaũ, mìsiu, mìsti, *питаться, кормиться*

ap-ninkù, *нападаю,* už-, į-ninkù, -nikaũ, -nìksiu, -nìkti, *начинать, приниматься за что-нибудь горячо, увлекаться*

pingù, pigaũ, pìgsiu, pìgti, *дешевѣть*

plinkù, plikaũ, plìksiu, plìkti, *становиться голымъ; лысѣть*

su-prantù, -prataũ, -pràsiu, -pràsti, *понимать*

puntù, putaũ, pùsiu, pùsti, *пухнуть*

pa-pųškù, -puškaũ, -pùkšiu, -pùkšti, *незначительно вспухать*

randù, radaũ, ràsiu, ràsti, *находить*

su-rinkù, -rikaũ, -rìksiu, -rìkti, *incondita voce exclamare*

ap-sì-rinku, apsìrikau, -rìksiu, -rìkti, *falli, in errorem incidere, errare, labi*

runkù, rukaũ, rùksiu, rùkti, *морщиться*

senkù, sekaũ, sèksiu, sèkti, *убывать (о водѣ)*

su-skantù, -skataũ, -skàsiu, -skàsti, *разохотиться, горячо приняться*

ap-sklindù, -sklidaũ, -sklìsiu, -sklìsti, *отекать, оплывать; обвиснуть, напр., соломою*

skrentù, skretaũ, skrèsiu, skrèsti, *скорбнуть, скорузнуть*

smengù, smegaũ, smègsiu, smègti, *пропадать, тянуть внизъ*

smunkù, smukaũ, smùksiu, smùkti, *сползать, спадать*

sniñga, snìgo, snìgs, snìgti, *падать (о снѣгѣ), снѣжить*

ap-spintù, -spitaũ, -spìsiu, -spìsti, *окружить, напасть со всѣхъ сторонъ*

sprungù, sprugaũ, sprùgsiu, sprùgti, *улепётывать*

stembù, stebaũ, stèbsiu, stèbti, *удивляться*

stingù, stigaù, stìgsiu, stìgti, *стоять спокойно, rìmti* = stýgstu, stýgau, stýgsiu, stýgti въ Червономъ Дворѣ (Raudóndvaris), Ков. у.

siuntù, siutaũ, siùsiu, siùsti, *бѣситься, сумашествовать*

at-šimpù, -šipaũ, -šìpsiu, -šìpti, *притупѣть*

su-šlampù, -šlapaũ, -šlàpsiu, -šlàpti, *смокнуть, измокнуть*
pra-šnenkù, -šnekaũ, -šnèksiu, -šnèkti, *проговорить*
šuntù, šutaũ, šùsiu, šùsti, *прѣть*
švintù, švitaũ, švìsiu, švìsti, *свѣтать*
tampù, tapaũ (tapjaũ у прусскихъ литовцевъ), tàpsiu, tàpti, *становиться*
tenkù, tekaũ, tèksiu, tèkti, *доставаться, выпадать на долю;* pa-tenkù, *достаюсь кому-н.*, už-teñka, *хватаетъ, достаточно.* su-teñka, *сходится (хватаетъ длины)*
tinkù, tikaũ, tìksiu, tìkti, *годиться, нравиться*
trunkù, trukaũ, trùksiu, trùkti, *мѣшкать, медлить*
tunkù, tukaũ, tùksiu, tùkti, *жирѣть, тучнѣть*
žlungù, žlugaũ, žlùgsiu, žlùgti, *мокнуть; бучить бѣлье*
su-žvingù, -žvigaũ, -žvìgsiu, -žvìgti, *взвизгнуть (о свиньѣ).*

2) Носовой согласный присоединёнъ къ корню (въ наст. времени).

au-n-ù, avjaũ, aũsiu, aũti, *обувать; разувать:* ap-sì-aunu, *обуваюсь;* nu-sì-aunu, *разуваюсь*
einù, ėjaũ, eĩsiu, eĩti, *идти* = жем. eitù, ejáu
gáunu, gavaũ, gáusiu, gáuti, *получать, доставать*
gùinu, gujaũ, gùisiu, gùiti *гнать.*

Этотъ разрядъ глаголовъ богаче въ жемайтскомъ нарѣчіи.

Примѣры:

lỹn, *идётъ дождь*	= aукшт.	lỹja
grũnù, *валюсь, не держусь на ногахъ*	= »	griųvù
pũnù, *гнію*	= »	pųvù
žũnù, *погибаю*	= »	žųvù
bliáunu, *блею*	= аукшт.	bliáuju
liáunuos, *перестаю*	= »	liáujuos
pjáunu, *рѣжу, кошу, жну*	= »	pjáuju
ráunu, *полю, вырываю*	= »	ráuju
šáunu, *стрѣляю; быстро бѣгу*	= »	šáuju.

Пятый классъ.

Основа настоящаго времени глаголовъ пятаго класса получаетъ суффиксъ *-sta-*, неизвѣстный въ основѣ остальныхъ времёнъ. По значенію глаголы этого класса — начинательные *(inchoativa)*.

Начинательные глаголы на *-sta-*, которыхъ въ литовскомъ насчитывается болѣе, чѣмъ двѣ сотни, обыкновенно имѣютъ слабую ступень корневого гласнаго; ср. lýstu, lýsau, lýsti, *худѣть*, но líesas, *худой*, *тощій*, búgstu, búgau, búgti, *пугаться*, но baugùs, *страшный*, и т. д..

1) Вокализмъ глагольнаго корня долгій.

Примѣры:

-k: álkstu, álkau, álksiu, álkti, *голодать*
brìnkstu, brìnkau, brìnksiu, brìnkti, *бухнуть, вздуваться отъ сырости*
dykstù, dykaũ, dỹksiu, dỹkti, *сильно желать; становиться dỹkas—празднымъ, нравственно портиться;* ũž-dỹkti (жем.)[1], *aprtiñti*
drěkstu, drěkau[2]), drěksiu, drěkti, *сырѣть*
drykstù, drykaũ, drỹksiu, drỹkti, *тянуться (о тягучей массѣ)*
dũkstù, dũkaũ, dũksiu, dũkti, *бѣситься, бушевать; выдыхаться*
jùnkstu, jùnkau, jùnksiu, jùnkti, *привыкать*
linkstù, linkaũ, liñksiu, liñkti, *гнуться, клониться*
mirkstù, mirkaũ, miřksiu, miřkti, *мокнуть*
iš-mókstu, -mókau, -móksiu, -mókti, *научиться, выучиться*
nykstù, nykaũ, nỹksiu, nỹkti, *исчезать, худѣть*

---

1) Ср. выраженіе: vaĩkas berěkdamas ũž-dỹko 'до того раскричался ребёнокъ, что даже обмеръ'. Kvědarna. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ — drěgau. *Прим. переводчика.*

pykstù, pykaũ, pỹksiu, pỹkti, *сердиться*
plėkstu, plėkau, plėksiu, plėkti, *плѣсневѣть*
rūkstù, rūkaũ, rūksiu, rūkti, *дымиться*
stókstu, stókau, stóksiu, stókti, *начинать чувствовать недостатокъ, недохвать,* жем. pri-kampù, -kapáu, -kàpti
pa-sveikstù, -sveikaũ, -sveĩksiu, -sveĩkti, *немного поправиться*
švìnkstu, švìnkau, švìnksiu, švìnkti, *начать вонять, издавать зловоніе*
trúkstu, trúkau, trúksiu, trúkti, *лопаться, рваться*
tvinkstù, tvinkaũ, tviñksiu, tviñkti, *нарывать, прибывать (о молокѣ въ вымени)*
ũksta, ũko, ũks, ũkti или ũkias, ũkės, ũksis, ũkties, *покрываться облаками (о небѣ)*
vykstù, vykaũ, vỹksiu, vỹkti, *идти, отправляться; счастливиться, удаваться;* už-vỹkti, *уродиться;* nuvỹkti, *отправиться;* į-vỹkti, *сбыться, осуществиться.*

-g: bràngstu, bràngau, bràngsiu, bràngti, *дорожать*
búgstu, búgau, búgsiu, búgti, *пугаться*
dýgstu, dýgau, dýgsiu, dýgti, *всходить (о посѣвѣ)*
dìrgstu, dìrgau, dìrgsiu, dìrgti, *портиться; развращаться:* su-dìrgti, *sugèsti, испортиться*
lýgstu, lýgau, lýgsiu, lýgti, *становиться ровнымъ; рядиться, договариваться изъ платы*
mėgstu[1]), mėgau, mėgsiu, mėgti, *любить; нравиться*
pa-sìlgstu, -sìlgau, -sìlgsiu, -sìlgti изъ pa-si-ìlgti, *начинать скучать по комъ-нибудь*
slúgstu, slúgau, slúgsiu, slúgti, *опадать (о водѣ, опухоли), осѣдать (о землѣ);* slùgterėti, *на нѣкоторое время перестать (о боли)*
sprógstu, sprógau, sprógsiu, sprógti, *лопаться, трескаться*

1) Въ Дусятахъ — mėgiu, 3. praes. mėgia. *Прим. переводчика.*

stìngstu, stìngau, stìngsiu, stìngti, *коченѣть*
svaigstù, svaigaũ, svaĩgsiu, svaĩgti, *получить головокруженіе, дурѣть;* sváigėti, *имѣть головокруженіе;* svaiginỹs, *головокруженіе*
vargstù, vargaũ, var̃gsiu, var̃gti, *мыкать горе*

p-: alpstù, alpaũ, al̃psiu, al̃pti, *падать въ обморокъ*
klimpstù, klimpaũ, klim̃psiu, klim̃pti, *вязнуть*
krypstù, krypaũ, krỹpsiu, krỹpti, *клониться*
sìlpstu, sìlpau, sìlpsiu, sìlpti, *слабѣть*
sirpstù, sirpaũ, sir̃psiu, sir̃pti, *созрѣвать (о ягодахъ)*
slópstu, slópau, slópsiu, slópti, *слабѣть; терпѣть жажду*
šiùrpstu, šiùrpau, šiùrpsiu, šiùrpti, *становиться взъерошеннымъ*
tarpstù, tarpaũ, tar̃psiu, tar̃pti, *хорошо произрастать; преуспѣвать*
tirpstù, tirpaũ, tir̃psiu, tir̃pti, *таять*

-b: pa-gìlbstu, -gìlbau, -gìlbsiu, -gìlbti, *выздоровѣть*
pra-kalbstù, -kalbaũ, -kal̃bsiu, -kal̃bti, *начать говорить*
pra-lobstù, -lobaũ, -lõbsiu, lõbti, *разбогатѣть*
skóbstu, skóbau, skóbsiu, skóbti, *киснуть, rūgštám tàpti*

-n: sę̃stu, senaũ, sę̃siu, sénti, *стариться*
tvį̀stu, tvinaũ, tvį̀siu, tvìnti, *прибывать (о водѣ)*
pa-žį̀stu, -žinaũ, -žį̀siu, -žìnti, *узнавать, знать, быть знакомымъ*

m-: lìmstu, limaũ, lìmsiu, lìmti, *ломиться*
rìmstu, rimaũ, rìmsiu, rìmti, *утихать, дѣлаться спокойнымъ; подолгу оставаться въ одномъ мѣстѣ, высиживать*
témsta, tẽmo, tem̃s, témti, *темнѣть*

-l: pa-si-gailstù, pa-sì-gailau, -gaĩlsiu, -gaĩlti, *сжалиться*
pa-mìlstu, -milaũ, -mìlsiu, -mìlti, *полюбить*

šėlstù, šėlaũ, šė̃lsiu, šė̃lti, *бушевать, шалить*
nu-tolstù, -tolaũ, -tõlsiu, -tõlti, *становиться чужимъ, далёкимъ для своихъ, для отечества*

-*r:* at-kérstu, -keraũ, -kérsiu, -kérti, *отстать, отпасть (о коръ и т. д.)*
skárstu[1]), skaraũ, skársiu, skárti, *дѣлаться оборванцомъ*

mìrštu, miriaũ, mir̃siu, mir̃ti, *мереть, умирать.*

Когда глагольный корень оканчивается на -*t*, -*d*, -*s*, -*š*, -*ž*, -*šk*, то уподобленіе названныхъ согласныхъ суффиксу настоящаго времени -*sta*- происходитъ по слѣдующимъ правиламъ:

t + *s* даётъ *s*, ср. *met-siu > mèsiu, *брошу,*
d + *s* » *s*, ср. *ved-siu > vèsiu, *поведу,*
s + *s* » *s*, ср. *kas-siu > kàsiu, *буду копать,*
š + *s* » *š*, ср. *neš-siu > nèšiu, *понесу,*
ž + *s* » *š*, ср. *vež-siu > vèšiu, *повезу.*
šk + *s* » *kš*, ср. *tėšk-siu > tė̃kšiu, *брызну.*

Примѣры.

-*t:* gelstù, geltaũ, geĩsiu, geĩsti, *желтѣть*
kaistù, kaitaũ, kaĩsiu, kaĩsti, *потѣть*
nu-kalstù, -kaltaũ, -kaĩsiu, -kaĩsti, *провиниться*
ap-karstù, -kartaũ, -kar̃siu, -kar̃sti, *прогорькнуть*
su-kirstù, -kirtaũ, -kir̃siu, -kir̃sti, *закисать, закиснуть (о молокѣ);* pienas su-kir̃tęs
ap-kurstù, -kurtaũ, -kur̃siu, -kur̃sti, *оглохнуть*
į-nirstù, -nirtaũ, -nir̃siu, -nir̃sti, *magno cum studio aliquid facere incipere*
skuistù, skuitaũ, skuĩsiu, skuĩsti, *биситься, шалить, siaũsti*

[1]) У Куршата и Юшкевича — skarù. *Прим. переводчика.*

virstù, virtaũ, vir̃siu, vir̃sti, *валиться; превращаться, мѣняться*

-*d:* bóstu, bódau, bósiu, bósti, *становиться скучнымъ для другого, надоѣдать*

brę̃stu, bréndau, brę̃siu, brę̃sti, *созрѣвать (о хлѣбахъ, орѣхахъ)*

iš-sì-gą̃stu, iš-sì-gandau, -gą̃siu, -gą̃sti, *испугаться*

iš-girstù, -girdaũ, -gir̃siu, -gir̃sti, *услышать*

pra-gýstu, -gýdau, -gýsiu, -gýsti, *запѣть*

gvilstù, gvildaũ, gvil̃siu, gvil̃sti, *лущиться;* riešutaĩ iš-gvil̃dę

pa-kìrstu, -kìrdau, -kìrsiu, -kìrsti, *проснуться*

klýstu, klýdau, klýsiu, klýsti, *ошибаться, блуждать*

kūstù, kūdaũ, kũsiu, kũsti, *худѣть, lýsti*

liūstù, liūdaũ, liũsiu, liũsti, *печалиться*

skęstù, skendaũ, skę̃siu, skę̃sti, *тонуть, утопать*

skýstu, skýdau, skýsiu, skýsti, *отдѣляться отъ чего-нибудь; становаться жидкимъ*

sklýstu, sklýdau, sklýsiu, sklýsti, *скользить*

nu-skurstù, -skurdaũ, -skur̃siu, -skur̃sti, *стать слабымъ, бѣднымъ*

slýstu, slýdau, slýsiu, slýsti, *скользить, ускользать (изъ рукъ)*

ap-snústu, -snúdau, -snúsiu, -snústi, *задремать*

iš-výstu, -výdau, -výsiu, -výsti, *увидѣть*

pra-žýstu, -žýdau, -žýsiu, -žýsti, *расцвѣтать*

-*s:* drįstù (жем. dręsù), drįsaũ, drį̃siu, drį̃sti, *смѣть, отваживаться*

pa-, nu-ilstù, -ilsaũ, -il̃siu, -il̃sti, *уставать*

lýstu, lýsau, lýsiu, lýsti, *худѣть, спадать съ тѣла*

tįstù, tįsaũ, tį̃siu, tį̃sti, *тянуться, растягиваться*

-*š:* áuštu, áušau, áušiu, áusti, *стынуть, frigescere*

aũšta, aũšo, aũš, aũšti, *свѣтлѣть, разсвѣтать, lucescere*

gaištù, gaišaũ, gaĩšiu, gaĩšti, *исчезать, пропадать; издыхать, околѣвать; мѣшкать, терять время*

už-mirštù, -miršaũ, -mir̃šiu, -mir̃šti, *забывать*
plýštu, plýšau, plýšiu, plýšti, *треснуть, лопнуть*

-*ž:* ap-dirštù, -diržaũ, -dir̃šiu, -dir̃žti, *твердѣть*
gyštù, gyžaũ, gỹšiu, gỹžti, *киснуть*
grįštù, grįžaũ, grĩšiu, grį̃žti, *возвращаться*
at-lýštu, -lýžau, -lýšiu, -lýžti, *отходить (о гнѣвѣ)*
lúštu, lúžau, lúšiu, lúžti, *ломаться*
pa-pėštù, -pėžaũ, -pė̃šiu, -pė̃žti } *crassum et rigidum fieri*
pa-rėštù, -rėžaũ, -rė̃šiu, -rė̃žti }
pa-rýštu, -rýžau, -rýšiu, -rýžti[1]): mė́nuo pa-rýžo, *луна стала убывать;* mė̃nesies pã-raižos, *pl. t. послѣдняя четверть луны*
pa-tilštù, -tilžaũ, -tiĨšiu, tiĨžti, *покрыться водою, обтечь*

-*šk:* brė̃kšta, brė̃ško, brė̃kš, brė̃kšti, *разсвѣтать, lucescere* (аукшт.); *смеркаться, vesperascere* (жем.); sám-brė̃š-kis, *crepusculum* (жем.)
trýkštu, trýškau, trýkšiu, trýkšti, *прыскать*
trókštu, tróškau, trókšiu, trókšti, *желать; терпѣть жажду.*

2) Гласный глагольнаго корня краткій.

Если глагольный корень имѣетъ одинъ изъ краткихъ гласныхъ *a*, *e*, *i*, *u* и оканчивается на *s*, *š*, *ž*, то настоящее время кромѣ суффикса -*sta*- получаетъ еще носовой инфиксъ.

Примѣры:

-*s:* gęstù, gesaũ, gèsiu, gèsti[2]), *гаснуть*
prųstù, prusaũ, prùsiu, prùsti, *покрываться сыпью, паршивѣть*
sųstù, susaũ, sùsiu, sùsti, *паршивѣть, хирѣть (о деревѣ)*

---

1) Точное значеніе слова мнѣ неизвѣстно. *Прим. переводчика.*

2) Въ Дусятахъ — gystù (изъ балт. *genstō), gisaũ, gisiù, gìstie — новообразованіе, вызванное формою настоящаго вр. gystù по образцу vystù (изъ vįstù), visaũ, visiù, vìstie, *плодиться. Прим. переводчика.*

pa-trį̇stù, -trìsaũ, -trìsiu, -trìsti, *взбѣситься*
į-vį̇stù, -visaũ, -vìsiu, -vìsti, *расплодиться*

-*š:* iš-klį̇štù, -klišaũ, -klìšiu, -klìšti, *стать кривоногимъ*
mį̇štù, mišaũ, mìšiu, mìšti, *смѣшиваться*
šąštù, šašaũ, šàšiu, šàšti, *шелудивѣть*
tręštù, trešaũ, trėšiu, trėšti, *гнить, тлѣть*

-*ž:* į̇štù, ižaũ, ìšiu, ìžti, *лущиться, распадаться.* Ср. iežiù или eižiù, eĩžti[1]), *шелушить, лущить;* aižaũ, aižýti, *лущить;* ìžos, *ставшая рыхлою, распавшаяся кора;* ìženos (жем. ìžinos), *шелуха (гороховая, бобовая);* av-ižà, *avena (sc. *aperta)*
pra-nį̇štù, -nižaũ, -nìšiu, -nìžti, *зазудѣть, засвербѣть*
tį̇štù, tižaũ, tìšiu, tìžti, *размокать, разлѣзаться, расплываться.* Ср. ãp-tižas
su-ųštù, -užaũ, -ùšiu, -ùžti, *зашумѣть (о лѣсѣ).*

Примѣчаніе. 1) Нѣкоторые глаголы, принадлежащіе въ аукштайтскихъ говорахъ къ четвёртому классу, въ жемайтскомъ нарѣчіи идутъ по пятому классу; напр.:

жем. bál-stu, *бѣлѣю* = аукшт. bąlù, bálti
» bìrstu, *сыплюсь* = аукшт. bįrù, bìrti
» kìlstu, *поднимаюсь вверхъ, отправляюсь въ путь* = аукшт. kįlù, kìlti
» šìlstu, *согрѣваюсь* = аукшт. šįlù, šìlti
» žìlstu, *сѣдѣю* = аукшт. žįlù, žìlti.

Вотъ нѣсколько глаголовъ, которые, наоборотъ, въ аукштайтскихъ говорахъ (въ Прусской Литвѣ) принадлежатъ къ пятому, а въ жемайтскихъ — къ четвёртому классу:

аукшт. pra-si-džiũg-stù, *начинаю радоваться* = жем. pra-sì-džiungu, -džiùgti

1) Форма eĩžti не подтверждается извѣстными мнѣ жемайтскими говорами. Въ Ольсядахъ, Куляхъ и Мосядахъ говорятъ ièžti. *Прим. переводчика.*

аукшт. lepstù, *изнъживаюсь* = жем. lempù, lèpti
» žlúgstu, *мокну; бучу бълье* = жем. žlungů, žlùgti.

2) Шлейхеръ на основаніи жемайтскаго глагола eitù, *я иду*, eitì, eĩt, множ. ч. eĩtam, eĩtat, дв. ч. eĩtau, eĩtatau вывелъ невѣрное заключеніе, что отличительнымъ признакомъ четвёртаго класса служитъ не *-sta-*, но *-ta-*, какъ и въ латинскихъ глаголахъ pec-*tō*, flec-*tō*, или въ греч. τύπ-τω. Между тѣмъ не подлежитъ сомнѣнію, что жемайтскій глаголъ eitù вмѣстѣ съ двумя другими, а именно, liektù 'остаюсь' и miegtù 'сплю', получилъ *-t-* путёмъ аналогіи. При древнемъ 1 лицѣ наст. вр. eimì 'eo', liekmì 'linquo', miegmì 'dormio' третье лицо имѣло слѣдующій видъ: eĩti 'it', liẽkti 'linquit', miẽgti 'dormit'. Послѣднія формы въ жемайтскомъ нарѣчіи, послѣ отпаденія краткихъ конечныхъ гласныхъ, измѣнились въ eĩt, liẽkt, miẽgt и вслѣдствіе этого совпали съ третьимъ лицомъ перваго, четвёртаго и пятаго классовъ: mèt 'бросаетъ' вм. mẽta, keȓt 'рубитъ' вм. keȓta, šuñt 'прѣетъ' вм. šuñta, pỹkst 'сердится' вм. pỹksta. По образцу отношенія mèt, keȓt, šuñt, pỹkst при metù, kertù, šuntù, pykstù возникло новое отношеніе: eĩt, liẽkt, miẽgt при eitù, liektù, miegtù, вмѣсто eĩt, liẽkt, miẽgt при eimì, liekmì, miegmì.

Въ тѣхъ говорахъ, которымъ чуждо отпаденіе конечныхъ краткихъ *i*, *a*, не существуетъ такихъ новообразованій, какъ eitù, liektù и miegtù.

Затѣмъ, Шлейхеръ говоритъ, что изъ жемайтской формы eitù явствуетъ, что pykstù и другіе глаголы пятаго класса получили какое-то новое *s*. Но жемайтскія eitù, liektù, miegtù, не имѣя *s*, тѣмъ самымъ показываютъ, что они не того же происхожденія, что и жемайтскія pykstù, nykstù и т. д.

Наконецъ, Шлейхеръ нашолъ въ такихъ глаголахъ, какъ, напр., gēstù, trēštù, необъяснимое удлиненіе. Но жемайтскія формы gęñstù, tręñštù ясно показываютъ, что

удлиненіемъ корневого гласнаго эти глаголы обязаны носовому инфиксу. Изъ сказаннаго видно, что извѣстному языковѣду не удалось правильно объяснить образованіе глаголовъ пятаго класса.

Глаголы, непріуроченные къ опредѣлённому классу.

Есть нѣсколько такихъ первичныхъ глаголовъ, которыхъ нельзя пріурочить ни къ одному изъ пяти разсмотрѣнныхъ уже нами классовъ; мы скажемъ объ нихъ отдѣльно.

1) Vér-*d*-u 'киплю, варю' имѣетъ въ основѣ настоящаго вр. -*d*-, котораго нѣтъ въ другихъ образованіяхъ; ср. viriaũ (praeteritum), vìrsiu (futurum), vìrti (infinitivus), vìr-inu (factitivum), vìr-alas или ver-ĕnas 'варево', varùs 'варкій', а въ существительное vird-ùklis 'родникъ, источникъ' -*d*- проникло изъ основы настоящаго вр.

2) Dúodu, davjaũ (жем. devjáu), dúosiu, dúoti 'дать' и dedù, dĕjau, dĕsiu, dĕti 'класть' образуютъ настоящее время отъ удвоенныхъ основъ duo-da- и de-da-.

Жем. kàs dẽstis 'что дѣется, творится = kàs dẽdas' восходитъ къ *de-d-ti-si.

3) Жемайтскія новообразованія основы наст. вр. по третьему лицу настоящаго вр.: ei-t-ù (= др.-лит. ei-mì, аукшт. ei-nù) 'иду', liek-t-ù (= др.-лит. liek-mì, аукшт. liekù) 'остаюсь' и mieg-t-ù (= др.-лит. mieg-mì, аукшт. miegù), при которыхъ нѣтъ -*t*- въ другихъ основахъ: прош. вр. ejáu (= аукшт. ėjaũ), likáu, miegójau, буд. вр. eĩsiu, lìksiu, miegósiu, неопред. накл. eĩti, lìkti, miegóti.

4) Esù 'есмь', esì, yrà, мн. ч. ẽsame, ẽsate или esmè (жем. esmà), estè, дв. ч. ẽsava, ẽsata или esvà, està (жем. estaũ), прош. вр. buvaũ, буд. вр. búsiu, неопред. накл. búti. Въ составъ этого глагола входятъ: a) корень *es*-, b) предлогъ *į̃* 'въ' + эмфатическая частица -*rà*[1]), c) корень *buv*- передъ гласными, -*bū* передъ согласными.

1) Вмѣсто yrà 'есть' этимологически слѣдовало бы писать į̇rà (= греч. ἔνι ῥα); ср. жем. kadá-r (àš táu sakáu) 'когда ужъ (я тебѣ говорю?)'.

Третье лицо настоящаго времени ẽsti (діал. ãsti) съ тѣмъ же значеніемъ, что и жемайтское bũn 'бываетъ', сохранилось въ нѣкоторыхъ аукштайтскихъ говорахъ, гдѣ оно попало подъ вліяніе аналогіи глаголовъ типа gir̃di 'слышитъ'. Отношеніе gir̃di 'слышитъ' : girdžiù 'слышу' : girdì 'слышишь' вызвало новое отношеніе — ẽsti 'бываетъ' : esčiù 'бываю' : estì 'бываешь' (= жем. bũnù, bũnì, bũn).

Es-mè, es-tè, es-và, es-tà вмѣстѣ съ упомянутымъ уже ẽsti (діал. ãsti = др.-инд. ás-ti, греч. ἐστί, лат. est, нѣм. ist, русск. есть) и первымъ лицомъ ед. ч. es-mì 'есмь' представляютъ собою остатки спряженія отъ основъ на согласный. Ẽs-*a*-me, ẽs-*a*-te и др. — новообразованія по первому классу глаголовъ; ср. dìrba-me 'мы дѣлаемъ, работаемъ', dìrba-te и т. д.

II. Производные глаголы.

Производные глаголы распадаются на семь классовъ. Сложивъ эти семь классовъ съ пятью классами первичныхъ глаголовъ, въ общемъ итогѣ будемъ имѣть *двѣнадцать* классовъ глаголовъ.

Шестой классъ.

Основа настоящаго времени на *-о-*.

1) Основа прошедшаго времени на *-ė-*, будущ. вр. и неопред. накл. на *-у-*.

daraũ (1 pl. dãro-me), dariaũ (1 pl. dãrė-me), darýsiu, darýti, *дѣлать*

rašaũ, rašiaũ, rašýsiu, rašýti, *писать*

sakaũ, sakiaũ, sakýsiu, sakýti, *говорить*

láistau, láisčiau, láistysiu, láistyti, *поливать*

skáldau, skáldžiau, skáldysiu, skáldyti, *щепить, колоть*.

Нѣкогда 2-е лицо ед. настоящаго вр. имѣло форму *rašoj-ie, изъ которой послѣ выпаденія *j* передъ *іе* произошла форма *ra-

šoie, *rašoi n, наконецъ, rašaĩ. Въ основѣ прошедшаго времени *rašj-ė(j)- согласный *j* исчезъ передъ *-ė-*: rãšė, rãšė-me и т. д.

2) Основа прошедшаго времени на *-ojo-*, буд. вр. и неопред. накл. на *-o-*.

kýbau (3 pers. kýbo), kýbojau (3 pers. kýbojo), kýbosiu, kýboti, *висѣть*
lìndau, lìndojau, lìndosiu, lìndoti, *находиться въ состояніи влѣзшаго (спрятавшагося) куда-нибудь*
rýmau, rýmojau, rýmosiu, rýmoti, *сидѣть подпершись рукою; думать*

íeškau, ieškójau, ieškósiu, ieškóti[1]), *искать*
sáugau, saugójau, saugósiu, saugóti[1]), *стеречь*

žinaũ, žinójau, žinósiu, žinóti, *знать, вѣдать*

kumpsaũ, kumpsójau, kumpsósiu, kumpsóti, *стоять согнувшись*
vėpsaũ, vėpsójau, vėpsósiu, vėpsóti } *зѣвать, ротозѣйничать.*
žiobsaũ, žiobsójau, žiobsósiu, žiobsóti }

Седьмой классъ.

Основа настоящаго времени на *-oja-*.

láidoju, láidojau, láidosiu, láidoti, *хоронить*
vaivóju, vaivójau, vaivósiu, vaivóti, *охать; горевать*

láipjoju, láipjojau, láipjosiu, láipjoti, *лазить*
lakióju, lakiójau, lakiósiu, lakióti, *летать*
páinioju, páiniojau, páiniosiu, páinioti, *путать*
skáinioju, skáiniojau, skáiniosiu, skáinioti, *нарывать травы, листьевъ*
vajóju, vajójau, vajósiu, vajóti, *гонять*

dovanóju, dovanójau, dovanósiu, dovanóti, *дарить*
šakóju, šakójau, šakósiu, šakóti, *пускать вѣтви, развѣтвляться.*

---

1) Вост.-аукшт. íeškau, íeškoti и sáugau, sáugoti. *Прим. переводчика.*

Восьмой классъ.

Основа настоящаго времени на *-uoja-*.

baĩtuoju, baĩtavau, baĩtuosiu, baĩtuoti, *бѣлѣть*
juõduoju, juõdavau, juõduosiu, juõduoti, *чернѣть*
raũdonuoju, raũdonavau, raũdonuosiu, raũdonuoti, *краснѣть*

badúoju, badavaũ, badúosiu, badúoti, *голодать*
garúoju, garavaũ, garúosiu, garúoti, *испаряться*
melúoju, melavaũ, melúosiu, melúoti[1]), *врать*
żygiúoju, żygiavaũ, żygiúosiu, żygiúoti, *ходить, ѣздить по дѣлу*
żodżiúoju, żodżiavaũ, żodżiúosiu, żodżiúoti, *ругать*

vażiúoju, vażiavaũ, vażiúosiu, vażiúoti, *ѣхать*

Девятый классъ.

Основа настоящаго времени на *-auja-*.

klýkauju, klýkavau, klýkausiu, klýkauti
rẽkauju, rẽkavau, rẽkausiu, rẽkauti } *кричать, голосить*
šúkauju, šúkavau, šúkausiu, šúkauti
żióbauju, żióbavau, żióbausiu, żióbauti, *зѣвать*

geidáuju, geidavaũ, geidáusiu, geidáuti, *желать*

ragáuju, ragavaũ, ragáusiu, ragáuti, *отвѣдывать, пробовать (вкусъ)*

kariáuju, kariavaũ, kariáusiu, kariáuti, *воевать*
keliáuju, keliavaũ, keliáusiu, keliáuti, *путешествовать*
šienáuju, šienavaũ, šienáusiu, šienáuti, *косить сѣно*
viešpatáuju, viešpatavaũ, viešpatáusiu, viešpatáuti, *господствовать.*

Десятый классъ.

Основа настоящаго времени на *-ija-*.

dalijù, dalijaũ, dalýsiu, dalýti, *дѣлить*
kirmijù, kirmijaũ, kirmýsiu, kirmýti, *быть изъѣдаемымъ червями*

---

1) Жем. malúoti.

lȳkiju, lȳkijau, lȳkysiu, lȳkyti, *parce utor; желать кому добра*
rómiju, rómijau, rómysiu, rómyti, *скопить, кастрировать*
rūdijù, rūdijaũ, rūdýsiu, rūdýti, *ржавѣть.*

Въ аукштайтскихъ говорахъ путёмъ аналогіи *-y-* проникл изъ неопредѣлённаго наклоненія и будущаго времени въ настояо щее и прошедшее время; напр.: dalyjù, dalyjaũ[1]).

Одиннадцатый классъ.

Основа настоящаго времени на *-ėja-*.

akėju, akėjau, akėsiu, akėti, *бороновать*
velėju, velėjau, velėsiu, velėti, *мыть, стирать*

akmenėju (жем. akminėju), akmenėjau, akmenėsiu, akmenėti, *каменѣть*
seilėju, seilėjau, seilėsiu, seilėti[2]), *слюнить*

kneb-inėju, knebinėjau, knebinėsiu, knebinėti, *понемногу, нехотя что-нибудь дѣлать*
šlavinėju, šlavinėjau, šlavinėsiu, šlavinėti, *подметать*
žioplinėju, žioplinėjau, žioplinėsiu, žioplinėti, *ходить зѣвая.*

Двѣнадцатый классъ.

Основа настоящаго времени на *-i-na-* и *-e-na-*.

1) *-ina-*.

táikinu, táikinau, táikįsiu, táikinti, *угождать; цѣлиться*
vìrkinu, vìrkinau, vìrkįsiu, vìrkinti, *доводить до слёзъ кого-нибудь*
lãkinu, lãkinau, lãkįsiu, lãkinti, *давать собакѣ локать*
gaivinù, gaivinaũ, gaivį́siu, gaivìnti, *оживлять*

---

1) Въ Дусятахъ говорятъ dalijù, dalijaũ. *Прим. переводчика.*

2) Жем., напр., въ Kvėdarna — séilėti при séilė 'слюня'. Въ Дусятахъ, Южинтахъ (Jūžintaĩ, Júžintus) при seilėti говорятъ seilẽ, вин. ед. séilę. Seilẽ также и и у Юшкевича; см. Литовскій словарь I, стр. 73 подъ словомъ ap-si-séilioti. *Прим. переводчика.*

laipinù, laipinaũ, laipįsiu, laipìnti, *принимать мѣры къ тому, чтобы кто-нибудь взобрался, влѣзъ (на дерево, крышу и т. д.)*
narinù, narinaũ, narįsiu, narìnti, *принимать мѣры къ тому, чтобы кто-нибудь нырнулъ въ воду, заставлять нырнуть*

rašý-d-inu, rašýdinau, rašýdįsiu, rašýdinti, *писать при помощи другого лица*
valgydinù, valgydinaũ, valgydįsiu, valgydìnti, *давать ѣсть, кормить.*

2) *-ena-.*

gyvenù, gyvenaũ, gyvę́siu, gyvénti, *жить*
kūrenù, kūrenaũ, kūrę́siu, kūrénti[1]), *топить*
mekenù, mekenaũ, mekę́siu, mekénti, *блеять*
plezdenù, plezdenaũ, plezdę́siu, plezdénti, *махать крыльями.*

Семасіологическая сторона глаголовъ.

Что касается значенія, то прежде всего надо обратить вниманіе на винословные глаголы (verba *causalia* или *causativa*). Эти глаголы показываютъ, что agens не самъ лично что-нибудь дѣлаетъ или находится въ какомъ-нибудь состояніи, но только даётъ поводъ, чтобы кто-нибудь другой совершалъ это дѣйствіе или находился въ извѣстномъ состояніи.

Винословные глаголы извѣстны въ нѣсколькихъ образованіяхъ.

Чаще всего встрѣчаются 1) обычные переходные глаголы съ значеніемъ винословныхъ; напр.: užtvḗriau tvõrą иногда выражаетъ то же, что и винословный глаголъ užtvérdinau tvõrą 'я принялъ мѣры, чтобы поставили плетень'.

2) Глаголы третьяго класса, образованные при помощи суффикса *-ja- (-ia-)* отъ глаголовъ четвёртаго и пятаго классовъ, очень часто замѣняютъ собою винословные глаголы; напр. verčiù 'выворачиваю' = daraũ, kàd kàs vir̃stų, láužiu 'ломаю' = daraũ, kàd kàs lū̃žtų, šviečiù или šveičiù 'освѣщаю' = daraũ, kàd kàs

1) Въ Мосядахъ говорятъ kū̃rinu. *Прим. переводчика.*

šviẽstų, keičiù 'мѣняю'=daraũ, kàd kàs kìstų[1]), krečiù 'трясу'=daraũ, kàd kàs krìstų, kreipjù 'поворачиваю'=daraũ, kàd kàs ǩrỹptų.

3) Производные глаголы шестого класса иногда употребляются въ качествѣ винословныхъ, образованныхъ отъ глаголовъ четвёртаго и пятаго классовъ; напр.: tvìlkau, tvìlkyti 'шпарить'= darýti, kàd, kàs tvìlktų, mišaũ, mišýti 'мѣшать'=darýti, kàd kàs mìštų, gesaũ, gesýti 'гасить'=darýti, kàd kàs gèstų, plikaũ, plikýti 'обваривать'=darýti, kàd kàs plìktų, и др..

4) Если непереходный глаголъ въ концѣ корня имѣетъ *r*, *l*, *m*, *n*, *j*, *v*, то образованный отъ него каузативъ передъ *-o-* : *-ė-* : *-y-* получаетъ *-d-*; напр.: ar̃-d-o-me, ar̃-d-ė-me, ar-d-ý-ti 'разбирать' отъ глагола жем. ìrstu, iráu, ìrti=aукшт. įrù, iraũ, ìrti 'драться, рваться'; таковы же глаголы šil-dau, šildžiau, šildyti 'согрѣвать', gimdaũ, gimdýti 'рождать', tvìndau, tvìndyti 'наводнять', gýdau, gýdyti 'лѣчить', púdau, púdyti 'гноить', которые образованы отъ непереходныхъ глаголовъ: жем. šìlstu=аукшт. šįlù, šilti 'согрѣваться', gemù или gìmstu, gim̃ti 'рождаться', tvįstu, tvìnti 'прибывать (о водѣ)', жем. gynù=аукшт. gįjù, gýti 'выздоравливать', жем. pūnù=аукшт. pųvù, púti 'гнить', гдѣ корнями служатъ šil-, gim-, tvin-, gij- (ср. gij-aũ), puv- (ср. puv-aũ).

Подобно ar-dý-ti (при ìr-ti) и другіе каузативы отличаются степенью гласнаго отъ ихъ производящихъ глаголовъ; напр.: kliudý-ti 'трогать' при kliúti 'зацѣпляться', bai-dý-ti 'пугать' при латыш. bîtiês (лит. bijaũ 'боюсь' — производный глаголъ), pju-dý-ti (въ прусской Литвѣ; pliudýti около Добейкъ), жем. pjúdyti 'натравливать (собакъ)' при pjáuti 'рѣзать' (говорятъ и šùnys pjáuna).

Нѣкогда каузативы этого типа встрѣчались и въ глаголахъ, корень которыхъ оканчивается на согласный, какъ это можно видѣть изъ аукштайтскихъ формъ: pluk-dý-ti 'купать', mig-dý-ti 'укладывать спать', stab-dý-ti 'останавливать', при nu-stèbti 'удивиться (собств. остановиться)' и нѣкоторыхъ другихъ, между тѣмъ какъ жемайты говорятъ исключительно plukýti, migýti, stabýti.

1) Ср. ap-kintù, -kitaũ, -kìsiu, -kìsti, *aliam formam induere, mutari.*

5) Если корень непереходнаго глагола оканчивается на согласный, то его каузативъ образуется при помощи суффиксовъ *-ina-* (praesens) : *-ino-* (praeteritum) : *-in-* (infinitivus); напр.: kálbina, kálbino, kálbinti отъ kalbù, kalbė́jau, kalbė́ti 'говорить', гдѣ корень *kalb-*. Этотъ классъ каузативовъ довольно многочисленъ; ср. juõkinti 'смѣшить' при juõktіes 'смѣяться', šnē̃kinti 'вызывать на разговоръ' при šnekė́ti 'говорить', pỹkinti 'сердить' при pỹkti 'сердиться', sodìnti (жем. svadìnti) 'садить' при sė́dė́ti 'сидѣть', bėgìnti 'быть причиною тому, чтобы кто-нибудь убѣжалъ' и bogìnti 'тащить', при bė́gti 'бѣжать', lakìnti 'дѣлать такъ, чтобы кто-нибудь летѣлъ' при lē̃kti 'летѣть', laipìnti (жем. lapìnti) 'дѣлать такъ, чтобы кто-нибудь взбирался, взлѣзалъ' при lìpti 'лѣзть, взбираться' и мн. др..

Жемайтскій каузативъ bìr-st-inu, bìrstinti 'дѣлать такъ, чтобы что-нибудь сыпалось' образованъ не отъ глагольнаго корня bir-, но отъ основы настоящаго времени bìrsta-. Ср. ìlg-st-inu, ìlgstinti 'lang machen' у Куршата изъ Келха.

Если переходный глаголъ выражаетъ такое дѣйствіе, котораго человѣкъ не совершаетъ, напр.: làkti 'локать', lèsti 'клевать', (kiaušiniũs или kiaušiũs) dė́ti 'нести (яйца)', то его каузативъ получаетъ суффиксъ *-ina-* (praesens): lā̃kinu 'даю локать', lẽsinu 'даю клевать', dē̃dinu 'даю нестись'. Dē̃d-inu происходитъ отъ основы настоящаго времени deda-. Не слѣдуетъ смѣшивать форму dē̃d-inu съ dė́-d-inu.

Иногда отъ одного и того же корня образуется два каузативныхъ глагола съ болѣе или менѣе различающимся значеніемъ; напр.: migaũ, migýti 'sopire' и mìginu, mìginti 'dormire sino'. Первый каузативъ выражаетъ то же самое, что и 'daraũ, kàd kàs užmìgtų (= дѣлаю такъ, чтобы кто-нибудь заснулъ)', второй — 'léidžiu miegóti (= даю, позволяю спать)'. Въ говорахъ обыкновенно обобщаютъ одну изъ этихъ формъ; ср. жем.[1]) mókau, mókiau, mókysiu, mókyti 'учить, docēre, darýti, kàd kàs išmóktų' = аукшт. mokinù, mokinaũ, mokìnti 'учить, docēre (первоначально значило

1) Также и восточно-аукшт. *Прим. переводчика.*

darýti, kàd kàs mokė́tų')', аукшт. stab-dýti = жем. stabýti 'останавливать', аукшт. и жем. gim-dý-ti = аукшт. (въ Пруссіи) gamìnti 'рождать'.

Causalia passiva.

Драгоцѣнный кладъ и настоящее украшеніе литовскаго языка составляютъ глаголы *causalia passiva*, такіе, какъ rašý-dinu, rašýdinau, rašýdįsiu, rašýdinti. За исключеніемъ латышскаго языка нигдѣ не находимъ подобныхъ глаголовъ. По значенію эти глаголы — чистые пассивы: rašýdinu rãštą значитъ 'epistolam scribendam curo', или 'epistolam scribi iubeo', или 'peto, ut epistola scribatur'. Пассивное значеніе они пріобрѣли потому, что они происходятъ не просто отъ глагольнаго корня, но отъ основы пассива, который нѣкогда былъ извѣстенъ при всѣхъ переходныхъ глаголахъ. Основа пассива образовывалась отъ корня спрягаемаго переходнаго глагола при помощи суффиксовъ *-dja-* (praesens), *-dėjo-* (praeteritum), *-dė-* (infinitivus, futurum); напр.: skél-džiu (діал. skél-dėju), skéldėjau, skéldėsiu, skéldėti 'findi, rimas agere' при skeliù, skė́liau, skélsiu, skélti 'щепить, колоть', sverdžiù или sverdù или sverdė́ju, sverdė́jau, sverdė́siu, sverdė́ti 'pendulum esse, titubare, vacillare' при sveriù, svėriaũ, sver̃siu, sver̃ti 'вѣшать, вѣсить'.

Такихъ глаголовъ, какъ skél-dė-ti, sver-dė́-ti, въ литовскомъ очень немного, но они очень распространены въ греческомъ; ср. ἐνεχ-θῆ-ναι 'ferri'. Греческому суффиксу пассивныхъ глаголовъ -θη- въ литовскомъ правильно соотвѣтствуетъ *-dė(j)-*; ср. греч. θή-σω 'ponam' = лит. dė-siu. Какъ отъ пассивныхъ основъ sver-dja- : sver-dėjo- : sver-dė- и skel-dja- : skel-dėjo- : skel-dė при помощи суффиксовъ *-ina-* : *-ino-* : *-in-* ведутъ свое начало causalia passiva sver̃-*d-inu* 'дѣлаю такъ, чтобы кто-нибудь висѣлъ — sverdė́tų' и skél-*d-inu* 'дѣлаю такъ, чтобы что-нибудь щепилось — skéldėtų', такъ нѣкогда отъ вышедшаго изъ употребленія пассива *neš-dė-ti = греч. ἐνεχ-θῆ-ναι и др. произведено nẽš-d-inu 'ferrendum curo, ferri iubeo' и др.

Желая правильно образовать verba causalia passiva, мы должны обращать вниманіе на значеніе глагола и на форму основы.

a) Что касается значенія, то causalia passiva можно образовывать лишь отъ переходныхъ глаголовъ. Непереходные глаголы, неимѣя при себѣ пассивной формы, не могутъ имѣть и causalia passiva. Въ вѣрности этого правила убѣждаемся при образованіи causalia passiva отъ такихъ глаголовъ, которые имѣютъ два значенія — переходное и непереходное. Въ качествѣ примѣровъ возьмёмъ глаголы dègti 'cremare, cremando praeparare', kèpti 'coquere', vìrti 'in aqua coquere' въ переходномъ значеніи; образованные отъ нихъ causalia будутъ passiva съ суффиксами *-d-ina-* : *-d-ino-* : *-d-in-* : anglìs dẽg-d-ina-me 'carbones ligna cremando parandos curamus', dúoną kẽpdiname 'panem coqui iubemus', šiùpinį vìrdiname 'šiupinỹs (cibi genus) coqui iubemus'. Но отъ этихъ же глаголовъ, взятыхъ въ непереходномъ ихъ значеніи, causalia будутъ обыкновенныя: žvākę dẽginu 'жгу свѣчу', varìnį vìrinu 'кипячу горшокъ'.

Если непереходный глаголъ получаетъ дополненіе въ винительномъ падежѣ (ср. лат. pugnam pugnare, лит. tólimą keliónę keliáuti 'совершать дальній путь'), то такой глаголъ можетъ имѣть при себѣ и causale passivum (: tólimą kelіónę keliáu-d-in-ti), потому что въ такомъ случаѣ непереходный глаголъ равенъ переходному.

b) Что касается формы основы, то verbum causale passivum всегда имѣетъ такой вокализмъ, какой свойственъ причастію прошедшаго вр. страдательнаго залога; напр. dúotas 'данный' — dúo-d-inu, dẽtas 'положенный' — dẽ-d-inu, pir̃ktas 'купленный' — pir̃k-d-inu и т. д., хотя основа настоящаго времени отличается вокализмомъ: dúodu, dedù, perkù.

Примѣчанія. 1) Жемайтскій глаголъ bìr-st-inu 'посыпаю' показываетъ, что суффиксъ *-ina-* можетъ присоединяться и къ «нечистому» корню.

2) Противъ мнѣнія Шлейхера, который думалъ, что суф-

фиксъ *-d-ina-* употребляется только послѣ нѣкоторыхъ согласныхъ, нужно замѣтить, что при образованіи causalia passiva слѣдуетъ обращать вниманіе не на согласные, но на то, переходный ли тотъ глаголъ, отъ котораго хотимъ образовать causale passivum.

3) Противъ мнѣнія Куршата, который въ своёмъ словарѣ помѣстилъ много такихъ глаголовъ, какъ *bėgdinu (= bėginù), нужно замѣтить, что нельзя образовывать causale passivum отъ непереходнаго глагола. *Bė̃gdinu — нелитовское слово, но pra-bė̃gdinù — литовское, потому что prabė̃gti 'покинуть (гнѣздо, о птицахъ)' — переходный глаголъ.

4) Разсмотрѣвъ всѣ глаголы, находимъ, что только dìrbti 'facere' имѣетъ двоякое causale: dìrb-d-inu и dìrb-inu 'faciendum curo'.

Образцы спряженія.

Измѣненіе глагола по временамъ (tempora), наклоненіямъ (modi), числамъ (numeri) и лицамъ (personae) называется *спряженіемъ*. Литовскіе глаголы измѣняются по двумъ спряженіямъ.

По *первому спряженію* измѣняются тѣ глаголы, у которыхъ основа настоящаго времени оканчивается на гласный, напр.: dirba- 'дѣлать', perka- 'покупать', giria- 'хвалить', peikia- 'порицать', pyksta- 'сердиться', myli-̃ 'любить' и т. д..

Второе спряженіе имѣютъ тѣ глаголы, которые въ основѣ настоящаго времени оканчиваются на согласный, напр.: es- 'быть', mieg- 'спать' и т. д..

Различіе между двумя этими спряженіями нагляднѣе всего представляется въ 1-мъ лицѣ ед. ч. настоящаго вр.: въ первомъ спряженіи окончаніемъ служитъ *-u* (ср. dirb-u, perk-ù, giri-ù, peiki-ù, pykst-ù, mýli-u), во второмъ же — *mi* (ср. es-mì 'sum', mieg-mì 'dormio').

Съ теченіемъ времени глаголы второго спряженія уподобились глаголамъ перваго спряженія. Вмѣсто es-mì, mieg-mì, liek-mì

'остаюсь' теперь говорятъ es-ù, mieg-ù (жем. miegtù), liek-ù (жем. liektù).

Мы остановимся главнымъ образомъ на первомъ спряженіи.

Образцы спряженія даются въ порядкѣ глагольныхъ классовъ. По отношенію къ ударенію нужно въ каждомъ классѣ глаголовъ брать по два примѣра: съ неподвижнымъ и съ подвижнымъ удареніемъ.

Неподвижное удареніе имѣютъ такіе глаголы, у которыхъ удареніе, находясь не на концѣ слова, представляетъ *нисходящую* интонацію, напр.: dìrba-me и dìrbų, dìrbome и dìrbau. Но если въ томъ же положеніи удареніе имѣетъ *восходящую* интонацію или стоитъ на *краткомъ* гласномъ, то оно *подвижное:* 1-е и 2-е лица ед. ч. настоящаго и прошедшаго времени получаютъ удареніе на конечномъ слогѣ, напр.: vẽdame, но vedù, vedì; per̃kame, но perkù, perkì, ver̃čiame, но verčiù, vertì; sùkome, но sukaũ (жем. sukáu), sukaĩ (жем. sukái), и т. д..

Восточные аукштайты, напр., около Добейкъ и др., сохраняютъ это правило и въ будущемъ времени, напр.: dìrbsime[1]) и dìrbsiu, но pir̃ksime[1]) и pirksiù.

Первый классъ глаголовъ.

а) Основа настоящаго времени: *dirba-*, *suka-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbu	sukù
	2-ое »	dìrbi	sukì
	3-ье »	dìrba	sùka
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbava	sùkava
	2-ое »	dìrbata	sùkata
	3-ье »	dìrba	sùka

1) Въ Дусятахъ и Унтолахъ говорятъ dìrbsma и dìrbsiu, но pirksmà и pirksiù. *Прим. переводчика.*

Множ. число	1-ое лицо	dìrbame	sùkame
	2-ое »	dìrbate	sùkate
	3-ье »	dìrba	sùka

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-dìrba tè-suka
2) оптативъ: » » » » » te-dirbiẽ te-sukiẽ

Причастіе

1) дѣйств. залога	dirbą̃s	suką̃s
2) страд. залога	dìrbamas	sùkamas

Дѣепричастіе

dìrbant sùkant

b) Основа прошедшаго времени: *dirbo-*, *suko-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbau	sukaũ (жем. sukáu)
	2-ое »	dìrbai	sukaĩ (жем. sukái)
	3-ье »	dìrbo	sùko
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbova	sùkova
	2-ое »	dìrbota	sùkota
	3-ье »	dìrbo	sùko
Множ. число	1-ое лицо	dìrbome	sùkome
	2-ое »	dìrbote	sùkote
	3-ье »	dìrbo	sùko

c) Основа перфекта *dirb-*, *suk-* (безъ удвоенія) сохранилась лишь въ причастіи и дѣепричастіи:

dìrbęs sùkęs
dìrbus sùkus

d) Основа будущаго времени: *dirb-sia-/-si-*, *suk-sia-/-si-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbsiu	sùksiu
	2-ое »	dìrbsi	sùksi
	3-ье »	dir̃bs (жем. dìrbs)	sùks
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbsiva	sùksiva
	2-ое »	dìrbsita	sùksita
	3-ье »	dir̃bs (dìrbs)	sùks
Множ. число	1-ое лицо	dìrbsime	sùksime
	2-ое »	dìrbsite	sùksite
	3-ье »	dir̃bs (dìrbs)	sùks

Причастіе

1) дѣйств. залога	dìrbsią̨s	sùksią̨s
2) страд. »	dìrbsimas	sùksimas

Дѣепричастіе

dìrbsiant sùksiant.

e) Основа прошедшаго многократнаго времени: *dirbdavo-*, *sukdavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	dìrbdavau	sùkdavau
	2-ое »	dìrbdavai	sùkdavai
	3-ье »	dìrbdavo	sùkdavo
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbdavova	sùkdavova
	2-ое »	dìrbdavota	sùkdavota
	3-ье »	dìrbdavo	sùkdavo
Множ. число	1-ое лицо	dìrbdavome	sùkdavome
	2-ое »	dìrbdavote	sùkdavote
	3-ье »	dìrbdavo	sùkdavo

Причастіе

dìrbdavęs sùkdavęs

Дѣепричастіе

dìrbdavus sùkdavus.

Условное наклоненіе (modus conditionalis).

Единств. число	1-ое лицо	dìrbčiau (жем. dìrbčio)	sùkčiau (жем. sùkčio)
	2-ое »	dìrbtumei или -tumi	sùktumei или -tumi
	3-ье »	dìrbtų (жем. dìrbtum)	sùktų (жем. sùktum)
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbtumiva	sùktumiva
	2-ое »	dìrbtumita	sùktumita
	3-ье »	dìrbtų (dìrbtum)	sùktų (sùktum)
Множ. число	1-ое лицо	dìrbtumime	sùktumime
	2-ое »	dìtbtumite	sùktumite
	3-ье »	dìrbtų (dìrbtum)	sùktų (sùktum).

Повелительное наклоненіе (modus imperativus)

Единств. число	2-ое лицо	dìrb-k(i)	sùk-k(i)
Двойств. число	1-ое лицо	dìrbkiva	sùkkiva
	2-ое »	dìrbkita	sùkkita
Множ. число	1-ое лицо	dìrbkime	sùkkime
	2-ое »	dìrbkite	sùkkite.

Неопредѣлённое наклоненіе (infinitivus)

1) дат.	dìrbti	sùkti
2) твор.	dìrbtę[1]	suktę̀
3) винит. или супинъ	dìrbtų	sùktų

1) Въ Дусятахъ говорятъ dirbti изъ общелит. dirbtę̀. *Прим. переводчика*

Причастія

1) синхроническое	dìrbdamas	sùkdamas
2) прош. вр. страд. залога	dìrbtas	sùktas
3) необходимости стр. з. (p. p. necessitatis)	dìrbtinas	sùktinas

Основа прошедшаго времени на *-ė-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	degiaũ	vedžiaũ
	2-ое »	degeĩ	vedeĩ
	3-ье »	dẽgė	vẽdė
Двойств. число	1-ое лицо	dẽgėva	vẽdėva
	2-ое »	dẽgėta	vẽdėta (жен. vėdėtau)
	3-ье »	dẽgė	vẽdė
Множ. число	1-ое лицо	dẽgėme	vẽdėme
	2-ое »	dẽgėte	vẽdėte
	3-ье »	dẽgė	vẽdė

Примѣчаніе. Въ прошедшемъ времени различіе между основами на *-ė* (degiaũ, dẽgė-me) и основами на *-o-* (dìrbau, dìrbo-me) вызвано древнимъ мѣстомъ ударенія: *-o-* изъ первичнаго *-ā-* было суффиксомъ перфекта такихъ глаголовъ, которые имѣли удареніе на конечномъ гласномъ основы, какъ лат. er-ā-mus (изъ *es-ā-mos): *dirbó-me, *sukó-me. Но основа перфекта оканчивалась на *-ė-*, если удареніе падало на корень или на личное окончаніе, напр.: dẽgė-me, vẽdė-me. Дѣйствіе этого закона видно хотя бы изъ лат. hālō и an-hēlō (изъ *án-hēlō), лит. klóti 'стлать, крыть' (изъ klā[i]-tvie) и klėtis 'амбаръ, клѣть' (изъ *klė[i]tìs).

Впослѣдствіи, когда удареніе въ формахъ *dirbóme, *sukóme перешло на корень (dìrbome, sùkome), какъ и въ dẽgėme, vẽdėme, дѣйствительная причина, вызвавшая это различіе, скрылась; поэтому нѣтъ ничего удивительнаго въ

томъ, что Шлейхеръ и другіе изслѣдователи литовскаго языка *-ė-* такихъ глаголовъ, какъ dēgėme, выводятъ изъ *-jā-*: *deg-jā-me. Въ пользу такого мнѣнія Шлейхера, повидимому, говорятъ два обстоятельства: a) 1-е лицо ед. ч. прошедшаго времени имѣетъ *-j-*, напр.: kerjaũ, degiaũ, vedžiaũ; b) жемайтскія jójėm, klójėm, употребляемыя рядомъ съ jójom, klójom, повидимому, указываютъ на то, что *o* (древнее *ā*) послѣ *j* измѣняется въ *ė*. Въ дѣйствительности дѣло обстоитъ иначе:

a) Древній дифтонгъ *eu* въ литовскомъ даётъ *jau;* напр.: jaukùs «cicur», дат. ед. jaukiá-m, изъ и.-европейской праформы *eukus, *eukjo- (ср. др.-инд. ōkíya- «domesticus» изъ и.-евр. *eukíjos), šiáudas «солома» изъ *šeudas (ср. греч. κεῦθος). Kerjaũ восходитъ къ *kereu, гдѣ никакого *j* не было.

b) Жем. формы jójėm, klójėm — новообразованія по образцу dēgėm, vēdėm. Конечное *-o* въ жемайтскомъ нарѣчіи сокращается въ *-a*; ср. añs dìrb*a* вм. dìrbo. Всякое краткое *a* послѣ *j* измѣется въ *e;* ср. kúoje «нога» вм. kója. Поэтому формы klójo, jójo должны были въ жемайтскомъ измѣниться въ *klója, *jója и, наконецъ, въ klóje, jóje (т. е. klúoje, júoje), какъ и dēgė измѣнилось въ жем. dēge. Отношеніе dēge: dēgėm, dēgėt вызвало въ жемайтскомъ нарѣчіи новообразованіе klóje: klójėm, klójėt вмѣсто древнихъ klójom, klójot.

Итакъ, прошедшее vēdė-me, vēžė-me, dēgė-me, kērė-me никогда не имѣло *-jā-*.

Второй классъ глаголовъ.

a) Основа настоящаго времени: *melža-*, *velka-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mélžu	velkù
	2-ое »	mélži	velkì
	3-ье »	mélža	velka

Двойств. число	1-ое лицо	mélžava	velkava
	2-ое »	mélžata	veĩkata
	3-ье »	mélža	veĩka
Множ. число	1-ое лицо	mélžame	veĩkame
	2-ое »	mélžate	veĩkate
	3-ье »	mélža	veĩka

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-mélža tè-velka
2) оптативъ: » » » » » te-melžiẽ te-velkiẽ

Причастіе

1) дѣйств. залога melžą̃s velką̃s
2) страд. залога mélžamas veĩkamas

Дѣепричастіе

mélžant veĩkant

b) Основа прошедшаго времени: *milžo-*, *vilko-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mìlžau	vilkaũ (жем. vilkáu)
	2-ое »	mìlžai	vilkaĩ (жем. vilkái)
	3-ье »	mìlžo	viĩko
Двойств. число	1-ое лицо	mìlžova	viĩkova
	2-ое »	mìlžota	viĩkota
	3-ье »	mìlžo	viĩko
Множ. число	1-ое лицо	mìlžome	viĩkome
	2-ое »	mìlžote	viĩkote
	3-ье »	mìlžo	viĩko

c) **Причастіе**

прошед. врем. дѣйст. залога: mìlžęs viĩkęs

Дѣепричастіе

mìlžus vil̃kus

d) Основа будущаго времени: *milšia-/-ši-* (-š- изъ ž+s), *vilksia-/-si-*.

Изъявительное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	mìlšiu	vil̃ksiu (вост.-аукшт. vilksiù)
	2-ое »	mìlši	vil̃ksi (вост.-аукшт. vilksì)
	3-ье »	mil̃š (жем. mìlš)	vil̃ks
Дв. ч.	1-ое лицо	mìlšiva	vil̃ksiva
	2-ое »	mìlšita	vil̃ksita
	3-ье »	mil̃š (mìlš)	vil̃ks
Мн. ч.	1-ое лицо	mìlšime	vil̃ksime
	2-ое »	mìlšite	vil̃ksite
	3-ье »	mil̃š (mìlš)	vil̃ks

Причастіе

1) дѣйст. залога	mìlšiąs	vil̃ksiąs
2) страд. залога	mìlšimas	vil̃ksimas

Дѣепричастіе

mìlšiant vil̃ksiant

e) Основа прошедшаго многократнаго времени: *milždavo-*, *vilkdavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mìlždavau	vilkdavau
	2-ое »	mìlždavai	vil̃kdavai
	3-ье »	mìlždavo	vil̃kdavo
Двойств. число	1-ое лицо	mìlždavova	vil̃kdavova
	2-ое »	mìlždavota	vil̃kdavota
	3-ье »	mìlždavo	vil̃kdavo

Множ. число	1-ое лицо	mìlždavome	vil̃kdavome
	2-ое »	mìlždavote	vil̃kdavote
	3-ье »	mìlždavo	vil̃kdavo

Причастіе

mìlždavęs   vil̃kdavęs

Дѣепричастіе

mìlždavus   vil̃kdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	mìlžčiau (жем. -čio)	vil̃kčiau (жем. -čio)
	2-ое »	mìlžtumei, -tumi	vil̃ktumei, -tumi
	3-ье »	mìlžtų (жем. mìlžtum)	vil̃ktų (жем. vil̃ktum)
Двойств. число	1-ое лицо	mìlžtumiva	vil̃ktumiva
	2-ое »	mìlžtumita	vil̃ktumita
	3-ье »	mìlžtų (mìlžtum)	vil̃ktų (vil̃ktum)
Множ. число	1-ое лицо	mìlžtumime	vil̃ktumime
	2-ое »	mìlžtumite	vil̃ktumite
	3-ье »	mìlžtų (mìlžtum)	vil̃ktų (vil̃ktum)

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	mìlžk(i)	vil̃kk(i)
Двойств. число	1-ое лицо	mìlžkiva	vil̃kkiva
	2-ое »	mìlžkita	vil̃kkita
Множ. число	1-ое лицо	mìlžkime	vil̃kkime
	2-ое »	mìlžkite	vil̃kkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	mìlžti	vil̃kti
2) твор.	mìlžtę̃	vilktę̃
3) вин. (=супинъ)	mìlžtų	vil̃ktų

Причастія:

1) синхроническое	mìlždamas	vil̃kdamas
2) прош. вр. страд. залога	mìlžtas	vil̃ktas
3) необходимости	mìlžtinas	vil̃ktinas

Третій классъ глаголовъ.

a) Основа настоящаго времени: *laukia-*, *verčia-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukiu	verčiù
	2-ое »	láuki	vertì
	3-ье »	láukia	ver̃čia
Двойств. число	1-ое лицо	láukiava	ver̃čiava
	2-ое »	láukiata	ver̃čiata
	3-ье »	láukia	ver̃čia
Множ. число	1-ое лицо	láukiame	ver̃čiame
	2-ое »	láukiate	ver̃čiate
	3-ье »	láukia	ver̃čia

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-láukia te-ver̃čia
2) оптативъ: » » » » » te-laukiẽ te-vertiẽ

Причастія:

1) дѣйств. залога	láukią̄s	ver̃čią̄s
2) страд. залога	láukiamas	ver̃čiamas

Дѣепричастіе

láukiant ver̃čiant

b) Основа прошедшаго времени: *laukė-*, *vertė-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukiau	verčiaũ
	2-ое »	láukei	verteĩ
	3-ье »	láukė	ver̃tė

Двойств. число	1-ое лицо	**láukėva**	**ver̃tėva**
	2-ое »	**láukėta**	**ver̃tėta**
	3-ье »	láukė	ver̃tė
Множ. число	1-ое лицо	láukėme	ver̃tėme
	2-ое »	láukėte	ver̃tėte
	3-ье »	láukė	ver̃tė

c) Причастіе

дѣйств. залога прошед. вр.	láukęs	ver̃tęs

Дѣепричастіе

láukus	ver̃tus

d) Основа будущаго времени: *lauksia-/si-*, *versia-/si-*.

Изъявительное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	láuksiu	ver̃siu (вост.-аукшт. **versiù**)
	2-ое »	láuksi	ver̃si (вост.-аукшт. **versì**)
	3-ье »	laũks (жем. láuks)	ver̃s
Дв. ч.	1-ое лицо	láuksiva	ver̃siva
	2-ое »	láuksita	ver̃sita
	3-ье »	laũks (láuks)	ver̃s
Мн. ч.	1-ое лицо	láuksime	ver̃sime
	2-ое »	láuksite	ver̃site
	3-ье »	laũks (láuks)	ver̃s

Причастія:

1) дѣйств. залога	láuksiąs	ver̃siąs
2) страд. »	láuksimas	ver̃simas

Дѣепричастіе

láuksiant	ver̃siant

e) Основа прошедшаго многократнаго: *laukdavo-*, *verzdavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukdavau	veȓzdavau
	2-ое »	láukdavai	veȓzdavai
	3-ье »	láukdavo	veȓzdavo
Двойств. число	1-ое лицо	láukdavova	veȓzdavova
	2-ое »	láukdavota	veȓzdavota
	3-ье »	láukdavo	veȓzdavo
Множ. число	1-ое лицо	láukdavome	veȓzdavome
	2-ое »	láukdavote	veȓzdavote
	3-ье »	láukdavo	veȓzdavo

Причастіе

láukdavęs veȓzdavęs

Дѣепричастіе

láukdavus veȓzdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láukčiau	veȓsčiau
	2-ое »	láuktumei, -mi	veȓstumei, -mi
	3-ье »	láuktų (жем. -tum)	veȓstų (жем. -tum)
Двойств. число	1-ое лицо	láuktumiva	veȓstumiva
	2-ое »	láuktumita	veȓstumita
	3-ье »	láuktų (-tum)	veȓstų (-tum)
Множ. число	1-ое лицо	láuktumime	veȓstumime
	2-ое »	láuktumite	veȓstumite
	3-ье »	láuktų (-tum)	veȓstų (-tum)

Повелительное наклоненіе.

Единств. число 2-ое лицо láukk(i) veȓsk(i)

Двойств. число	1-ое лицо	láukkiva	veřskiva
	2-ое »	láukkita	veřskita
Множ. число	1-ое лицо	láukkime	veřskime
	2-ое »	láukkite	veřskite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	láukti	veřsti
2) твор.	láuktę̃[1])	verstę̃
3) вин. (= супинъ)	láuktų	veřstų

Причастія:

1) синхроническое	láukdamas	veřzdamas
2) стр. зал. прош. вр.	láuktas	veřstas
3) необходимости	láuktinas	veřstinas

Четвёртый классъ глаголовъ.

а) Основа прошедшаго времени: *tru-n-ka-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	trunkù
	2-ое »	trunkì
	3-ье »	truñka
Двойств. число	1-ое лицо	truñkava
	2-ое »	truñkata
	3-ье »	truñka
Множ. число	1-ое лицо	truñkame
	2-ое »	truñkate
	3-ье »	truñka

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: te-truñka
2) оптативъ: » » » » » te-truñkie

1) Въ Дусятахъ говорятъ laukti изъ общелит. lauktę̃. *Прим. переводчика.*

Причастія:

1) дѣйств. залога		truñkąs, truñkanti
2) страд. »	сред. р.	truñkama

Дѣепричастіе

truñkant

Глаголы четвёртаго класса, за исключеніемъ настоящаго времени, во всѣхъ остальныхъ временахъ и наклоненіяхъ имѣютъ то же спряженіе, что и первый классъ глаголовъ:

Прошедшее вр.	trukaũ
Причастіе прош. вр. дѣйств. з.	trùkęs
Будущее	trùksiu, вост.-аукшт. truksiù
Прош. многократное	trùkdavau
Условное накл.	trùkčiau, жем. trùkčio
Повелительное накл.	trùkk(i)

Неопредѣлённое накл.: 1) trùkti, 2) truktę̃, 3) trùktų

Причастія: 1) синхрон. trùkdamas, 2) прош. вр. страд. зал. ср. р. trùkta, 3) необходимости, ср. р. trùktina

Пятый классъ глаголовъ.

a) Основа настоящаго времени: *pabũgsta-*, *pyksta-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	pabúgstu	pykstù
	2-ое »	pabúgsti	pykstì
	3-ье »	pabúgsta	pỹksta
Двойств. число	1-ое лицо	pabúgstava	pỹkstava
	2-ое »	pabúgstata	pỹkstata
	3-ье »	pabúgsta	pỹksta

Множ. число	1-ое лицо	pabúgstame	pỹkstame
	2-ое »	pabúgstate	pỹkstate
	3-ье »	pabúgsta	pỹksta

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье л. всѣхъ трёхъ чиселъ: tepabúgsta te-pỹksta
2) оптативъ: » » » » » tepabúgstie te-pỹkstie

Причастія:

1) дѣйств. залога		pabúgstąs	pỹkstąs
2) страд. »	ср. р.	pabúgstama	pỹkstama

Дѣепричастіе

pabúgstant pỹkstant

Глаголы пятаго класса, за исключеніемъ настоящаго времени, спрягаются какъ глаголы перваго класса: pabúgti какъ dìrbti, pỹkti какъ sùkti.

Прошедшее вр.	pabúgau	pykaũ
Прич. прош. вр. дѣйств. зал.	pabúgęs	pỹkęs
Будущее вр.	pabúgsiu	pỹksiu (вост.-aукшт. pyksiù)
Прош. многократное	pabúgdavau	pỹkdavau
Условное накл.	pabúgčiau	pỹkčiau
Повелительное накл.	pabúgk(i)	pỹkk(i)
Неопредѣлённое накл.	1) pabúgti	pỹkti
	2) búgtę̃	pyktę̃
	3) pabúgtų	pỹktų

Причастія:

1) синхроническое	pabúgdamas	pỹkdamas
2) прош. вр. страд. зал. ср. р.	pabúgta	pỹkta
3) необходимости ср. р.	pabúgtina	pỹktina

Смѣшанное спряженіе.

Въ литовскомъ языкѣ имѣется немало такихъ глаголовъ, у которыхъ настоящее время образуется по спряженію непроизводныхъ глаголовъ, между тѣмъ какъ другія времена, какъ и въ производныхъ глаголахъ, распространены посредствомъ суффикса *-oj-* или *-ėj-* передъ гласными, *-o-* или *-ė-* передъ согласными.

Основа настоящаго времени на *-a-*.

a) Основа прошедшаго времени на *-ojo-*.

1) gíedu «пою», te-gíeda, giedą̃s, какъ и dìrbu, te-dìrba, dirbą̃s, но прошедшее время gied-ójau, будущее giedósiu.

2) miegù «сплю» (жем. miegtù), какъ sukù, но прош. вр. miegójau, буд. miegósiu, неопр. miegóti.

3) ráudu «плачу» (велёнскіе аукштайты, жемайты), но прош. вр. raudójau, буд. raudósiu, неопр. raudóti. Въ древности говорили ráumi изъ *ráud-mi. Вмѣсто ráudu въ тильзитскомъ говорѣ употребляютъ форму raudóju.

b) Основа прошедшаго времени *-ėjo-*.

Gélbu «спасаю», kalbù «говорю» образуютъ настоящее время по типу dìrbu, sukù. Прошедшее время: gélbėjau, kalbė́jau, будущее: gélbėsiu, kalbė́siu, неопредѣлённое наклоненіе: gélbėti, kalbė́ti.

Основа настоящаго времени на *-ia-* (по III кл.).

Основа прошедшаго вр. на *-ėjo-*.

Riáugiu «рыгаю» (1-ое мн. riáugiame), прош. вр. riáugėjau, буд. riáugėsiu, неопред. riáugėti.

Kenčiù «терплю, страдаю» (1-ое мн. keñčiame), прош. вр. kentė́jau, буд. kentė́siu, неопред. kentė́ti.

Ráišiu «хромаю» (1-ое мн. ráišiame), прош. вр. ráišėjau, буд. ráišėsiu, неопр. ráišėti = жем. ráišu, ráišau, ráišiu, ráišti.

Reĩkia «нужно, надо», прош. вр. reikė́jo, буд. reikė̃s=вост.-aукшт. reĩkia, reĩkė, reĩks.

Основа настоящаго времени на *-i-*.

Очень много такихъ глаголовъ, которые только въ 1-мъ лицѣ единств. ч. настоящаго вр. изъяв. накл. принимаютъ форму III класса глаголовъ, между тѣмъ какъ въ другихъ лицахъ основа настоящаго времени оканчивается на *-i-*; основа остальныхъ временъ имѣетъ суффиксъ *-ė* (*j-*).

Единств. число	1-ое лицо	mýliu	tikiù
	2-ое »	mýli	tikì
	3-ье »	mýli	tìki
Двойств. число	1-ое лицо	mýliva	tìkiva
	2-ое »	mýlita	tìkita
	3-ье »	mýli	tìki
Множ. число	1-ое лицо	mýlime	tìkime
	2-ое »	mýlite	tìkite
	3-ье »	mýli	tìki
		te-mýli	tè-tiki
		te-myliē	te-tikiē
		mýlįs	tikį̃s,

но прош. вр. mylėjau, tikėjau, буд. mylė́siu, tikė́siu, неопр. накл. mylėti, tikėti.

Форму четвёртаго и пятаго классовъ вмѣстѣ имѣютъ тѣ глаголы, у которыхъ корневой гласный кратокъ, а конечнымъ согласнымъ корня является *š*, *ž* или *s*; напр. mìš-ti «смѣшиваться», tìž-ti «становиться мокрымъ или вялымъ», gèsti «гаснуть».

Настоящее время

mį̃šta	изъ	*mi-n-š + sta
tį̃šta	изъ	*ti-n-ž + sta
gę̃sta	изъ	*ge-n-s + sta

Прошедшее время

mìšo tìžo gē̃so

Основа настоящаго времени на *-ta-*.

a) Основа остальныхъ времёнъ по образцу производныхъ глаголовъ.

mieg-tù «сплю» (жем.), прош. вр. mieg-ójau, буд. miegósiu, неопр. miegóti.

gies-tu «пою» (Крупи Kruopjai), прош. вр. giedójau, буд. giedósiu, неопр. giedóti.

b) Основа остальныхъ времёнъ по образцу первичныхъ глаголовъ.

liek-tù «остаюсь» (жем.), прош. вр. likáu, буд. lìksiu, неопр. lìkti
ei-tù «иду» (жем.), прош. вр. ejáu, буд. eĩsiu, неопр. eĩti.

Производные глаголы.

Шестой классъ.

Первый разрядъ: основа настоящаго времени—*kybo-*, *žino-*; основа остальныхъ времёнъ—*kyboj-*, *žinoj-* передъ гласными, *kybo-*, *žino-* передъ согласными.

Второй разрядъ: основа настоящаго времени—*laisto-*; основа остальныхъ времёнъ—*laist[j]-* передъ гласными, *laisty-* передъ согласными.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	ký̌bau	žinaũ	láistau	laistaũ
	2-ое »	ký̌bai	žinaĩ	láistai	laistaĩ
	3-ье »	ký̌bo	žìno	láisto	laĩsto
Двойств. число	1-ое лицо	ký̌bova	žìnova	láistova	laĩstova
	2-ое »	ký̌bota	žìnota	láistota	laĩstota
	3-ье »	ký̌bo	žìno	láisto	laĩsto
Множ. число	1-ое лицо	ký̌bome	žìnome	láistome	laĩstome
	2-ое »	ký̌bote	žìnote	láistote	laĩstote
	3-ье »	ký̌bo	žìno	láisto	laĩsto

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:

te-kýbo težìno teláisto telaĩsto

2) оптативъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:

tekýbai težìnai teláistai telaĩstai

Причастія:

1) дѣйств. залога kýbąs žìnąs láistąs laĩstąs

2) страд. » kýboma (ср. р.) láistomas laĩstomas

Дѣепричастіе

kýbant žìnant láistant laĩstant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbojau	žinójau	láisčiau	laisčiaũ
	2-ое »	kýbojai	žinójai	láist[j]ei	laisteĩ
	3-ье »	kýbojo	žinójo	láist[j]ė	laĩstė
Двойств. число	1-ое лицо	kýbojova	žinójova	láistėva	laĩstėva
	2-ое »	kýbojota	žinójota	láistėta	laĩstėta
	3-ье »	kýbojo	žinójo	láistė	laĩstė
Множ. число	1-ое лицо	kýbojome	žinójome	láistėme	laĩstėme
	2-ое »	kýbojote	žinójote	láistėte	laĩstėte
	3-ье »	kýbojo	žinójo	láistė	laĩstė

Причастіе

kýbojęs žinójęs láistęs laĩstęs

Дѣепричастіе

kýbojus žinójus láisčius laĩsčius

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbosiu	žinósiu	láistysiu	laistýsiu
	2-ое »	kýbosi	žinósi	láistysi	laistýsi
	3-ье »	kýbos	žinõs (жен. -ós)	láistys	laistỹs (жен.-ýs)
Двойств. число	1-ое лицо	kýbosiva	žinósiva	láistysiva	laistýsiva
	2-ое »	kýbosita	žinósita	láistysita	laistýsita
	3-ье »	kýbos	žinõs (-ós)	láistys	laistỹs (-ýs)
Множ. число	1-ое лицо	kýbosime	žinósime	láistysime	laistýsime
	2-ое »	kýbosite	žinósite	láistysite	laistýsite
	3-ье »	kýbos	žinõs (-ós)	láistys	laistỹs (-ýs)

Причастія

1) дѣйств. залога	kýbosiąs	žinósiąs	láistysiąs	laistýsiąs
2) страд. »		žinósimas	láistysimas	laistýsimas

Дѣепричастіе

kýbosiant žinósiant láistysiant laistýsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbodavau	žinódavau	láistydavau	laistýdavau
	2-ое »	kýbodavai	žinódavai	láistydavai	laistýdavai
	3-ье »	kýbodavo	žinódavo	láistydavo	laistýdavo
Двойств. число	1-ое лицо	kýbodavova	žinódavova	láistydavova	laistýdavova
	2-ое »	kýbodavota	žinódavota	láistydavota	laistýdavota
	3-ье »	kýbodavo	žinódavo	láistydavo	laistýdavo
Множ. число	1-ое лицо	kýbodavome	žinódavome	láistydavome	laistýdavome
	2-ое »	kýbodavote	žinódavote	láistydavote	laistýdavote
	3-ье »	kýbodavo	žinódavo	láistydavo	laistýdavo

Причастіе

kýbodavęs žinódavęs láistydavęs laistýdavęs

Дѣепричастіе

kýbodavus žinódavus láistydavus laistýdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	kýbočiau	žinóčiau	láistyčiau	laistýčiau
	2-ое »	kýbotumei	žinótumei	láistytumei	laistýtumei
	3-ье »	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų
Двойств. число	1-ое лицо	kýbotumiva	žinótumiva	láistytumiva	laistýtumiva
	2-ое »	kýbotumita	žinótumita	láistytumita	laistýtumita
	3-ье »	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų
Множ. число	1-ое лицо	kýbotumime	žinótumime	láistytumime	laistýtumime
	2-ое »	kýbotumite	žinótumite	láistytumite	laistýtumite
	3-ье »	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	kýbok	žinók	láistyk	laistýk
Двойств. число	1-ое лицо	kýbokiva	žinókiva	láistykiva	laistýkiva
	2-ое »	kýbokita	žinókita	láistykita	laistýkita
Множ. число	1-ое лицо	kýbokime	žinókime	láistykime	laistýkime
	2-ое »	kýbokite	žinókite	láistykite	laistýkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	kýboti	žinóti	láistyti	laistýti
2) твор.	kýbotę̃	žinótę̃	láistytę̃	laistýtę̃
3) вин. (= супинъ)	kýbotų	žinótų	láistytų	laistýtų

Причастія:

1) синхрон.	kýbodamas	žinódamas	láistydamas	laistýdamas
2) пр. вр. стр. з.	kýbota (ср. р.)	žinótas	láistytas	laistýtas
3) необходим.	kýbotina (ср. р.)	žinótinas	láistytinas	laistýtinas

Седьмой классъ.

Настоящее время.

Основа *laid-oja- vag-oja-.*

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidoju	vagóju
	2-ое »	láidoji	vagóji
	3-ье »	láidoja	vagója
Двойств. число	1-ое лицо	láidojava	vagójava
	2-ое »	láidojata	vagójata
	3-ье »	láidoja	vagója
Множ. число	1-ое лицо	láidojame	vagójame
	2-ое »	láidojate	vagójate
	3-ье »	láidoja	vagója

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: teláidoja, tevagója или teguĨ (жен. laĨ) láidoja, vagója

2) оптативъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: teláidojie, tevagójie или teguĨ (жен. laĨ) láidojie, vagójie

Причастія:

1) дѣйств. залога	láidojąs	vagójąs
2) страд »	láidojamas	vagójamas

Дѣепричастіе

láidojant vagójant

Прошедшее время.

Основа *laidojo-, vagojo-.*

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidojau	vagójau
	2-ое »	láidojai	vagójai
	3-ье »	láidojo	vagójo

Двойств. число	1-ое лицо	láidojova	vagójova
	2-ое »	láidojota	vagójota
	3-ье »	láidojo	vagójo
Множ. число	1-ое лицо	láidojome	vagójome
	2-ое »	láidojote	vagójote
	3-ье »	láidojo	vagójo

Причастіе

láidojęs vagóję̨s

Дѣепричастіе

láidojus vagójus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidosiu	vagósiu
	2-ое »	láidosi	vagósi
	3-ье »	láidos	vagõs (жем. vagós)
Двойст. число	1-ое лицо	láidosiva (ж. láidosiau)	vagósiva
	2-ое »	láidosita (ж. láidosiatau)	vagósita
	3-ье »	láidos	vagõs (жем. vagós)
Множ. число	1-ое лицо	láidosime	vagósime
	2-ое »	láidosite	vagósite
	3-ье »	láidos	vagõs (жем. vagós)

Причастія:

1) дѣйств. залога	láidosiąs	vagósiąs
2) страд. »	láidosimas	vagósimas

Дѣепричастіе

láidosiant vagósiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidodavau	vagódavau
	2-ое »	láidodavai	vagódavai
	3-ье »	láidodavo	vagódavo
Двойств. число	1-ое лицо	láidodavova	vagódavova
	2-ое »	láidodavota	vagódavota
	3-ье »	láidodavo	vagódavo
Множ. число	1-ое лицо	láidodavome	vagódavome
	2-ое »	láidodavote	vagódavote
	3-ье »	láidodavo	vagódavo

Причастіе

láidodavęs vagódavęs

Дѣепричастіе

láidodavus vagódavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	láidočiau	vagóčiau
	2-ое »	láidotumei	vagótumei
	3-ье »	láidotų	vagótų
Двойств. число	1-ое лицо	láidotumiva	vagótumiva
	2-ое »	láidotumita	vagótumita
	3-ье »	láidotų	vagótų
Множ. число	1-ое лицо	láidotumime	vagótumime
	2-ое »	láidotumite	vagótumite
	3-ье »	láidotų	vagótų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	láidok	vagók
Двойств. число	1-ое лицо	láidokiva	vagókiva
	2-ое »	láidokita	vagókita

Множ. число	1-ое лицо	láidokime	vagókime
	2-ое »	láidokite	vagókite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	láidoti	vagóti
2) твор.	láidotę̃	vagótę̃
3) вин. (=супинъ)	láidotų	vagótų

Причастія:

1) синхронич.	láidodamas	vagódamas
2) пр. вр. стр. зал.	láidotas	vagótas
3) необходим.	láidotinas	vagótinas

Восьмой классъ.

Настоящее время.

Основа *baltuoja-*, *žaliuoja-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	bal̃tuoju	žaliúoju
	2-ое »	bal̃tuoji	žaliúoji
	3-ье »	bal̃tuoja	žaliúoja
Двойств. число	1-ое лицо	bal̃tuojava	žaliúojava
	2-ое »	bal̃tuojata	žaliúojata
	3-ье »	bal̃tuoja	žaliúoja
Множ. число	1-ое лицо	bal̃tuojame	žaliúojame
	2-ое »	bal̃tuojate	žaliúojate
	3-ье »	bal̃tuoja	žaliúoja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье л. всѣхъ трёхъ чиселъ: tebal̃tuoja težaliúoja
2) оптативъ: » » » » » tebal̃tuojie težaliúojie

Причастія:

1) дѣйств. залога		baĩtuojąs	žaliúojąs
2) стр.	» ср. р.	baĩtuojama	žaliúojama

Дѣепричастіе

baĩtuojant žaliúojant

Прошедшее время.

Основа *baltavo-*, *žaliavo-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtavau	žaliavaũ
	2-ое »	baĩtavai	žaliavaĩ
	3-ье »	baĩtavo	žaliãvo
Двойств. число	1-ое лицо	baĩtavova	žaliãvova
	2-ое »	baĩtavota	žaliãvota
	3-ье »	baĩtavo	žaliãvo
Множ. число	1-ое лицо	baĩtavome	žaliãvome
	2-ое »	baĩtavote	žaliãvote
	3-ье »	baĩtavo	žaliãvo

Причастіе

baĩtavęs žaliãvęs

Дѣепричастіе

baĩtavus žaliãvus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	baĩtuosiu	žaliúosiu
	2-ое »	baĩtuosi	žaliúosi
	3-ье »	baĩtuos	žaliuõs (жем. žaliúos)

Двойств. число	1-ое лицо	bal̃tuosiva	žaliúosiva
	2-ое »	bal̃tuosita	žaliúosita
	3-ье »	bal̃tuos	žaliuõs (жем. žaliúos)
Множ. число	1-ое лицо	bal̃tuosime	žaliúosime
	2-ое »	bal̃tuosite	žaliúosite
	3-ье »	bal̃tuos	žaliuõs (жем. žaliúos)

Причастія:

1) дѣйств. залога	bal̃tuosiąs	žaliúosiąs
2) страд. » ср. р.	bal̃tuosima	žaliúosima

Дѣепричастіе

bal̃tuosiant žaliúosiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	bal̃tuodavau	žaliúodavau
	2-ое »	bal̃tuodavai	žaliúodavai
	3-ье »	bal̃tuodavo	žaliúodavo
Двойств. число	1-ое лицо	bal̃tuodavova	žaliúodavova
	2-ое »	bal̃tuodavota	žaliúodavota
	3-ье »	bal̃tuodavo	žaliúodavo
Множ. число	1-ое лицо	bal̃tuodavome	žaliúodavome
	2-ое »	bal̃tuodavote	žaliúodavote
	3-ье »	bal̃tuodavo	žaliúodavo

Причастіе

bal̃tuodavęs žaliúodavęs

Дѣепричастіе

bal̃tuodavus žaliúodavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	balͳuočiau	žaliúočiau
	2-ое »	balͳuotumei	žaliúotumei
	3-ье »	balͳuotų	žaliúotų
Двойств. число	1-ое лицо	balͳuotumiva	žaliúotumiva
	2-ое »	balͳuotumita	žaliúotumita
	3-ье »	balͳuotų	žaliúotų
Множ. число	1-ое лицо	balͳuotumime	žaliúotumime
	2-ое »	balͳuotumite	žaliúotumite
	3-ье »	balͳuotų	žaliúotų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	balͳuok	žaliúok
Двойств. число	1-ое лицо	balͳuokiva	žaliúokiva
	2-ое »	balͳuokita	žaliúokita
Множ. число	1-ое лицо	balͳuokime	žaliúokime
	2-ое »	balͳuokite	žaliúokite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	balͳuoti	žaliúoti
2) твор.	balͳuotę̧	žaliúotę̧
3) вин. (= супинъ)	balͳuotų	žaliúotų

Причастія:

1) синхронич.	balͳuodamas	žaliúodamas
2) пр. в. страд. зал. ср. р.	balͳuota	žaliúota
3) необходим. ср. р.	balͳuotina	žaliúotina

Девятый классъ.

Настоящее время.

Основа *šūkauja-*, *keliauja-*.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkauju	keliáuju
	2-ое »	šúkauji	keliáuji
	3-ье »	šúkauja	keliáuja

Двойств. число	1-ое лицо	šúkaujava	keliáujava
	2-ое »	šúkaujata	keliáujata
	3-ье »	šúkauja	keliáuja
Множ. число	1-ое лицо	šúkaujame	keliáujame
	2-ое »	šúkaujate	keliáujate
	3-ье »	šúkauja	keliáuja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) **инъюнктивъ: 3-ье л. всѣхъ трёхъ чиселъ:** tešúkauja tekeliáuja
2) **оптативъ:** » » » » » tešúkaujie tekeliáujie

Причастія:

1) **дѣйств. залога** **šúkaują s** **keliáująs**
2) **страд.** » ср. р. **šúkaujama** **keliáujama**

Дѣепричастіе

šúkaujant keliáujant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkavau	keliavaũ
	2-ое »	šúkavai	keliavaĩ
	3-ье »	šúkavo	keliãvo
Двойств. число	1-ое лицо	šúkavova	keliãvova
	2-ое »	šúkavota	keliãvota
	3-ье »	šúkavo	keliãvo
Множ. число	1-ое лицо	šúkavome	keliãvome
	2-ое »	šúkavote	keliãvote
	3-ье »	šúkavo	keliãvo

Причастіе

šúkavęs keliãvęs

Дѣепричастіе

šúkavus keliãvus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkausiu	keliáusiu
	2-ое »	šúkausi	keliáusi
	3-ье »	šúkaus	keliaũs (жем. keliáus)
Двойств. число	1-ое лицо	šúkausiva	keliáusiva
	2-ое »	šúkausita	keliáusita
	3-ье »	šúkaus	keliaũs (жем. keliáus)
Множ. число	1-ое лицо	šúkausime	keliáusime
	2-ое »	šúkausite	keliáusite
	3-ье »	šúkaus	keliaũs (жем. keliáus)

Причастія:

1) дѣйств. залога		šúkausiąs	keliáusiąs
2) страд. »	ср. р.	šúkausima	keliáusima

Дѣепричастіе

šúkausiant keliáusiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkaudavau	keliáudavau
	2-ое »	šúkaudavai	keliáudavai
	3-ье »	šúkaudavo	keliáudavo
Двойств. число	1-ое лицо	šúkaudavova	keliáudavova
	2-ое »	šúkaudavota	keliáudavota
	3-ье »	šúkaudavo	keliáudavo
Множ. число	1-ое лицо	šúkaudavome	keliáudavome
	2-ое »	šúkaudavote	keliáudavote
	3-ье »	šúkaudavo	keliáudavo

Причастіе

šúkaudavęs keliáudavęs

Дѣепричастіе

šúkaudavus	keliáudavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	šúkaučiau	keliáučiau
	2-ое »	šúkautumei	keliáutumei
	3-ье »	šúkautų	keliáutų
Двойств. число	1-ое лицо	šúkautumiva	keliáutumiva
	2-ое »	šúkautumita	keliáutumita
	3-ье »	šúkautų	keliáutų
Множ. число	1-ое лицо	šúkautumime	keliáutumime
	2-ое »	šúkautumite	keliáutumite
	3-ье »	šúkautų	keliáutų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	šúkauk	keliáuk
Двойств. число	1-ое лицо	šúkaukiva	keliáukiva
	2-ое »	šúkaukita	keliáukita
Множ. число	1-ое лицо	šúkaukime	keliáukime
	2-ое »	šúkaukite	keliáukite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	šúkauti	keliáuti
2) твор.	šúkautę̃	keliáutę̃
3) вин. (=супинъ)	šúkautų	keliáutų

Причастія:

1) синхронич.	šúkaudamas	keliáudamas
2) пр. вр. страд. з. ср. р.	šúkauta	keliáuta
3) необходим. ср. р.	šúkautina	keliáutina

Десятый классъ.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkiju	dalijù
	2-ое »	lỹkiji	dalijì
	3-ье »	lỹkija	dalìja
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkijava	dalìjava
	2-ое »	lỹkijata	dalìjata
	3-ье »	lỹkija	dalìja
Множ. число	1-ое лицо	lỹkijame	dalìjame
	2-ое »	lỹkijate	dalìjate
	3-ье »	lỹkija	dalìja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: telỹkija tedalìja
2) оптативъ: » » » » » telỹkijie tedalìjie

Причастія:

1) дѣйств. залога	lỹkiją̃s	dalìją̃s
2) страд. »	lỹkijamas	dalìjamas

Дѣепричастіе

lỹkijant dalìjant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkijau	dalijaũ
	2-ое »	lỹkijai	dalijaĩ
	3-ье »	lỹkijo	dalìjo
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkijova	dalìjova
	2-ое »	lỹkijota	dalìjota
	3-ье »	lỹkijo	dalìjo

Множ. число	1-ое лицо	lỹkijome	dalìjome
	2-ое »	lỹkijote	dalìjote
	3-ье »	lỹkijo	dalìjo

Причастіе

lỹkiję̃s dalìję̃s

Дѣепричастіе

lỹkijus dalìjus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkysiu	dalýsiu
	2-ое »	lỹkysi	dalýsi
	3-ье »	lỹkys	dalỹs (жем. dalýs)
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkysiva	dalýsiva
	2-ое »	lỹkysita	dalýsita
	3-ье »	lỹkys	dalỹs (жем. dalýs)
Множ. число	1-ое лицо	lỹkysime	dalýsime
	2-ое »	lỹkysite	dalýsite
	3-ье »	lỹkys	dalỹs (жем. dalýs)

Причастія:

1) дѣйств. залога	lỹkysiąs	dalýsiąs
2) страд. »	lỹkysimas	dalýsimas

Дѣепричастіе

lỹkysiant dalýsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkydavau	dalýdavau
	2-ое »	lỹkydavai	dalýdavai
	3-ье »	lỹkydavo	dalýdavo

Двойств. число	1-ое лицо	lỹkydavova	dalýdavova
	2-ое »	lỹkydavota	dalýdavota
	3-ье »	lỹkydavo	dalýdavo
Множ. число	1-ое лицо	lỹkydavome	dalýdavome
	2-ое »	lỹkydavote	dalýdavote
	3-ье »	lỹkydavo	dalýdavo

Причастіе

lỹkydavęs dalýdavęs

Дѣепричастіе

lỹkydavus dalýdavus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	lỹkyčiau	dalýčiau
	2-ое »	lỹkytumei	dalýtumei
	3-ье »	lỹkytų	dalýtų
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkytumiva	dalýtumiva
	2-ое »	lỹkytumita	dalýtumita
	3-ье »	lỹkytų	dalýtų
Множ. число	1-ое лицо	lỹkytumime	dalýtumime
	2-ое »	lỹkytumite	dalýtumite
	3-ье »	lỹkytų	dalýtų

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	lỹkyk	dalýk
Двойств. число	1-ое лицо	lỹkykiva	dalýkiva
	2-ое »	lỹkykita	dalýkita
Множ. число	1-ое лицо	lỹkykime	dalýkime
	2-ое »	lỹkykite	dalýkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	lỹkyti	dalýti
2) твор.	lỹkytę̃	dalýtę̃
3) вин. (=супинъ)	lỹkytų	dalýtų

Причастія:

1) синхронич.	lỹkydamas	dalýdamas
2) пр. вр. стр. зал.	lýkytas	dalýtas
3) необходим.	lỹkytinas	dalýtinas

Одиннадцатый классъ.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėju	velė́ju
	2-ое »	séilėji	velė́ji
	3-ье »	séilėja	velė́ja
Двойств. число	1-ое лицо	séilėjava	velė́java
	2-ое »	séilėjata	velė́jata
	3-ье »	séilėja	velė́ja
Множ. число	1-ое лицо	séilėjame	velė́jame
	2-ое »	séilėjate	velė́jate
	3-ье »	séilėja	velė́ja

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ: teséilėja tevelė́ja
2) оптативъ: » » » » » teséilėjie tevelė́jie

Причастія:

1) дѣйств. залога	séilėjąs	velė́jąs
2) страд. »	séilėjamas	velė́jamas

Дѣепричастіе

séilėjant velė́jant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėjau	velė́jau
	2-ое »	séilėjai	velė́jai
	3-ье »	séilėjo	velė́jo

Двойств. число	1-ое лицо	séilėjova	velějova
	2-ое »	séilėjota	velějota
	3-ье »	séilėjo	velějo
Множ. число	1-ое лицо	séilėjome	velějome
	2-ое »	séilėjote	velějote
	3-ье »	séilėjo	velějo

Причастія

séilėjęs velějęs

Дѣепричастіе

séilėjus velějus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	séilėsiu	velěsiu
	2-ое »	séilėsi	velěsi
	3-ье »	séilės	velẽs (жем. velės)
Двойств. число	1-ое лицо	séilėsiva	velěsiva
	2-ое »	séilėsita	velěsita
	3-ье »	séilės	velẽs (жем. velės)
Множ. число	1-ое лицо	séilėsime	velěsime
	2-ое »	séilėsite	velěsite
	3-ье »	séilės	velẽs (жем. velės)

Причастія:

1) дѣйств. залога	séilėsiąs	velěsiąs
2) страд. »	séilėsimas	velěsimas

Дѣепричастіе

séilėsiant velěsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	**séilėdavau**	**velė́davau**
	2-ое »	**séilėdavai**	**velė́davai**
	3-ье »	**séilėdavo**	**velė́davo**
Двойств. число	1-ое лицо	**séilėdavova**	**velė́davova**
	2-ое »	**séilėdavota**	**velė́davota**
	3-ье »	**séilėdavo**	**velė́davo**
Множ. число	1-ое лицо	**séilėdavome**	**velė́davome**
	2-ое »	**séilėdavote**	**velė́davote**
	3-ье »	**séilėdavo**	**velė́davo**

Причастіе

séilėdavęs velė́davęs

Дѣепричастіе

séilėdavus velė́davus

Условное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	**séilėčiau**	**velė́čiau**
	2-ое »	**séilėtumei**	**velė́tumei**
	3-ье »	**séilėtų**	**velė́tų**
Двойств. число	1-ое лицо	**séilėtumiva**	**velė́tumiva**
	2-ое »	**séilėtumita**	**velė́tumita**
	3-ье »	**séilėtų**	**velė́tų**
Множ. число	1-ое лицо	**séilėtumime**	**velė́tumime**
	2-ое »	**séilėtumite**	**velė́tumite**
	3-ье »	**séilėtų**	**velė́tų**

Повелительное наклоненіе.

Единств. число	2-ое лицо	séilėk	**velė́k**
Двойств. число	1-ое лицо	**séilėkiva**	**velė́kiva**
	2-ое »	**séilėkita**	**velė́kita**

Множ. число	1-ое лицо	séilėkime	velĕkime
	2-ое »	séilėkite	velĕkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	séilėti	velĕti
2) твор.	séilėtę̃	velĕtę̃
3) вин. (=супинъ)	séilėtų	velĕtų

Причастія:

1) синхронич.	séilėdamas	velĕdamas
2) пр. в. страд. зал.	séilėtas	velĕtas
3) необходим.	séilėtinas	velĕtinas

Двѣнадцатый классъ.

Настоящее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	táikinu	džiovinù	rašýdinu	gyvenù
	2-ое »	táikini	džiovinì	rašýdini	gyvenì
	3-ье »	táikina	džiovìna	rašýdina	gyvẽna
Двойств. число	1-ое лицо	táikinava	džiovìnava	rašýdinava	gyvẽnava
	2-ое »	táikinata	džiovìnata	rašýdinata	gyvẽnata
	3-ье »	táikina	džiovìna	rašýdina	gyvẽna
Множ. число	1-ое лицо	táikiname	džiovìname	rašýdiname	gyvẽname
	2-ое »	táikinate	džiovìnate	rašýdinate	gyvẽnate
	3-ье »	táikina	džiovìna	rašýdina	gyvẽna

Вмѣсто повелительнаго наклоненія

1) инъюнктивъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:
tetáikina tedžiovìna terašýdina tegyvẽna
2) оптативъ: 3-ье лицо всѣхъ трёхъ чиселъ:
tetáikinie tedžiovìnie terašýdinie tegyvẽnie

Причастія:

1) дѣйств. залога	táikinąs	džiovìnąs	rašýdinąs	gyvẽnąs
2) страд. »	táikinamas	džiovìnamas	rašýdinamas	gyrẽnamas

Дѣепричастіе

táikinant džiovìnant rašýdinant gyvẽnant

Прошедшее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	táikinau	džiovinaũ	rašýdinau	gyvenaũ
	2-ое »	táikinai	džiovinaĩ	rašýdinai	gyvenaĩ
	3-ье »	táikino	džiovìno	rašýdino	gyvẽno
Двойств. число	1-ое лицо	táikinova	džiovìnova	rašýdinova	gyvẽnova
	2-ое »	táikinota	džiovìnota	rašýdinota	gyvẽnota
	3-ье »	táikino	džiovìno	rašýdino	gyvẽno
Множ. число	1-ое лицо	táikinome	džiovìnome	rašýdinome	gyvẽnome
	2-ое »	táikinote	džiovìnote	rašýdinote	gyvẽnote
	3-ье »	táikino	džiovìno	rašýdino	gyvẽno

Причастіе

táikinęs džiovìnęs rašýdinęs gyvẽnęs

Дѣепричастіе

táikinus džiovìnus rašýdinus gyvẽnus

Будущее время.

Изъявительное наклоненіе.

Единств. число	1-ое лицо	táikįsiu	džiovįsiu	rašýdįsiu	gyvęsiu
	2-ое »	táikįsi	džiovįsi	rašýdįsi	gyvęsi
	3-ье »	táikįs	džiovĩs	rašýdįs	gyvę̃s
Двойств. число	1-ое лицо	táikįsiva	džiovįsiva	rašýdįsiva	gyvęsiva
	2-ое »	táikįsita	džiovįsita	rašýdįsita	gyvęsita
	3-ье »	táikįs	džiovĩs	rašýdįs	gyvę̃s

Множ. число	1-ое лицо	táikįsime	džiovįsime	rašýdįsime	gyvęsime
	2-ое »	táikįsite	džiovįsite	rašýdįsite	gyvęsite
	3-ье »	táikįs	džiovį̃s	rašýdįs	gyvę̃s

Причастія:

1) дѣйств. залога	táikįsią̃s	džiovįsią̃s	rašýdįsią̃s	gyvęsią̃s
2) страд. »	táikįsimas	džiovįsimas	rašýdįsimas	gyvęsimas

Дѣепричастіе

táikįsiant džiovįsiant rašýdįsiant gyvęsiant

Прошедшее многократное.

Изъявительное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	táikindavau	džiovìndavau	rašýdindavau	gyvéndavau
	2-ое »	táikindavai	džiovìndavai	rašýdindavai	gyvéndavai
	3-ье »	táikindavo	džiovìndavo	rašýdindavo	gyvéndavo
Дв. ч.	1-ое лицо	táikindavova	džiovìndavova	rašýdindavova	gyvéndavova
	2-ое »	táikindavota	džiovìndavota	rašýdindavota	gyvéndavota
	3-ье »	táikindavo	džiovìndavo	rašýdindavo	gyvéndavo
Мн. ч.	1-ое лицо	táikindavome	džiovìndavome	rašýdindavome	gyvéndavome
	2-ое »	táikindavote	džiovìndavote	rašýdindavote	gyvéndavote
	3-ье »	táikindavo	džiovìndavo	rašýdindavo	gyvéndavo

Причастіе

táikindavęs džiovìndavęs rašýdindavęs gyvéndavęs

Дѣепричастіе

táikindavus džiovìndavus rašýdindavus gyvéndavus

Условное наклоненіе.

Ед. ч.	1-ое лицо	táikinčiau	džiovìnčiau	rašýdinčiau	gyvénčiau
	2-ое »	táikintumei	džiovìntumei	rašýdintumei	gyvéntumei
	3-ье »	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų

Дв. ч.	1-ое лицо	táikintumiva	džiovìntumiva	rašýdintumiva	gyvéntumiva
	2-ое »	táikintumita	džiovìntumita	rašýdintumita	gyvéntumita
	3-ье »	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų
Мн. ч.	1-ое лицо	táikintumime	džiovìntumime	rašýdintumime	gyvéntumime
	2-ое »	táikintumite	džiovìntumite	rašýdintumite	gyvéntumite
	3-ье »	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų

Повелительное наклоненіе.

Ед. ч.	2-ое лицо	táikink	džiovìnk	rašýdink	gyvénk
Дв. ч.	1-ое »	táikinkiva	džovìnkiva	rašýdinkiva	gyvénkiva
	2-ое »	táikinkita	džiovìnkita	rašýdinkita	gyvénkita
Мн. ч.	1-ое лицо	táikinkime	džiovìnkime	rašýdinkime	gyvénkime
	2-ое »	táikinkite	džiovìnkite	rašýdinkite	gyvénkite

Неопредѣлённое наклоненіе:

1) дат.	táikinti	džiovìnti	rašýdinti	gyvénti
2) твор.	táikintę̃	džiovìntę̃	rašýdintę̃	gyvéntę̃
3) вин. (= супинъ)	táikintų	džiovìntų	rašýdintų	gyvéntų

Причастія:

1) синхронич.	táikindamas	džiovìndamas	rašýdamas	gyvéndamas
2) пр. вр. страд. з.	táikintas	džiovìntas	rašýdintas	gyvéntas
3) необходим.	táikintinas	džiovìntinas	rašýdintinas	gyvéntinas

Сложное спряженіе глаголовъ.

Формы литовскаго глагола по отношенію къ ихъ составу — двояки:

1) *простыя* или несложныя, напр.: dìrbame «мы работаемъ», или, хотя и сложныя, но изъ такихъ частей, которыя намъ или совсѣмъ непонятны, напр.: dìrb-o-me, dìrb-davo-me, dìrb-si-me, или съ трудомъ открываются, напр.: dìrbtumime изъ пралит. формы *dirbtum + bvime;

2) *сложныя*, именно возникшія путёмъ соединенія вспомога-

тельнаго глагола esù, buvaũ, búsiu съ причастіемъ спрягаемаго глагола; напр.: esù dìrbęs.

Простыя формы спряженія мы уже разсмотрѣли. Ниже мы даёмъ образецъ *сложнаго спряженія*.

Perfectum (прошедшее совершенное).

Ед. ч.	1-ое лицо	esù (др. esmì)	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	esì	
	3-ье »	yrà (др. ẽsti)	
Дв. ч.	1-ое лицо	ẽsava (ж. ẽsau, esvà)	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	ẽsata (ж. ẽsatau, estaũ)	
	3-ье »	yrà (ẽsti)	
Мн. ч.	1-ое лицо	ẽsame (ж. ẽsam, esmà)	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	ẽsate (ж. ẽsat, estì) [1]	
	3-ье »	yrà (ẽsti)	

Imperfectum de conatu.

Единств. число	1-ое лицо	buvaũ	bedirbą̃s, bedirbantì
	2-ое »	buvaĩ	
	3-ье »	bùvo	
Двойств. число	1-ое лицо	bùvova	bedìrbančiu, bedìrbanti
	2-ое »	bùvota (ж.-tau)	
	3-ое »	bùvo	
Множ. число	1-ое лицо	bùvome	bedirbą̃ (ж. и bedìrbantys), bedìrbančios
	2-ое »	bùvote	
	3-ье »	bùvo	

Plusquamperfectum (давнопрошедшее).

Единств. число	1-ое лицо	buvaũ	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	buvaĩ	
	3-ье »	bùvo	

1) Жем. estì восходитъ къ estè; ср. жем. vocat. sg. vilkì, tévi изъ vilkè, téve. *Прим. переводчика.*

Двойств. число	1-ое лицо	bùvova	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	bùvota	
	3-ье »	bùvo	
Множ. число	1-ое лицо	bùvome	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	bùvote	
	3-ье »	bùvo	

Futurum exactum.

Единств. число	1-ое лицо	búsiu	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	bú̃si	
	3-ье »	bùs (ж. bús)	
Двойств. число	1-ое лицо	búsiva	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	búsita	
	3-ье »	bùs (ж. bús)	
Множ. число	1-ое лицо	búsime	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	búsite	
	3-ье »	bùs (ж. bùs)	

Прошедшее время условнаго наклоненія.

Единств. число	1-ое лицо	bū̃čiau (ж. bū̃čio)	dìrbęs, dìrbusi
	2-ое »	bū̃tumei	
	3-ье »	bū̃tų (ж. bū̃tum)	
Двойств. число	1-ое лицо	bū̃tumiva	dìrbusiu, dìrbusi
	2-ое »	bū̃tumita	
	3-ье »	bū̃tų	
Множ. число	1-ое лицо	bū̃tumime	dìrbę (ж. и dìrbusys), dìrbusios
	2-ое »	bū̃tumite	
	3-ье »	bū̃tų	

Предметный указатель.

Айстійскій праязыкъ 34
Акутъ 45
Ассоціація словъ 53
Аукштайтск. поднарѣчія: западное, среднее и восточное 31; фонетическіе критеріи поднарѣчій 31, 32

Балтійскій праязыкъ см. айстійскій праязыкъ
Балтійско-славянское языковое родство 35, 36

Верхне-литовскія поднарѣчія см. аукштайтскія поднарѣчія
Времена глагола 29, 160
Высота звука 44

Глаголъ 23, 27—29, 159—246; безличный 23; число 159; лицо 27, 159; 3-е лицо 27, 28; личныя окончанія 160—165; залогъ 28, 159; время 29, 160; наклоненіе 160: условное 165, повелительное, желательное и сослагательное 166, 167; первичные и производные глаголы 167; классы глаголовъ 167—198; семасіологическая сторона глаголовъ 198—203; спряженіе 203—246
Гласные 39—54; монофтонги 39, 40; дифтонги 41; носовые 41, 42; количество 42—44; интонаціи 44, 45; высота и сила 44; чередованіе 49—54
Говоры переходные 32; жемайтскіе 33
Грависъ 45

Дифтонгъ 41

Жемайтскія поднарѣчія: юго-западное, сѣверо-западное и восточное 31; фонетическіе критеріи поднарѣчій 33

Залогъ 28, 29; дѣйствительный 28; возвратный 28, 29; страдательный 29
Звуки 4, 44; законы сочетанія звуковъ 5, 6, 55—61; измѣненіе звуковъ въ зависимости отъ говоровъ: ie, ė 9, uo 9, 10, am, an 11, 12, em, en 12, 13, ą, ę, į, ų 13—15

Индоевропейскіе языки 35
Интонаціи гласныхъ звуковъ 44—49; законы интонацій и удареній 45—49

Классы глагола 167—198: I классъ 168—172, II классъ 172, III классъ 173—181, IV классъ 181—184, V классъ 185—191, VI классъ 194, 195, VII классъ 195, VIII классъ 196, IX классъ 196, X классъ 196, XI классъ 197, XII классъ 197; глаголы, непріуроченные къ опредѣленному классу 193, 194
Количество (quantitas) гласныхъ 42—44
Конецъ слова и его законы 61, 62, 80

Косвенная рѣчь 26
Куршатъ и его грамматика лит. яз. 37

Латышскій языкъ 34
Лицо 27, 159

Монофтонгъ 39, 40
Морфологія 62—246
Мѣстоименіе 20, 134—144

Наклоненіе 160
Нарѣчіе (adverbium) 117—122; степени сравненія 122
Нарѣчія литовскаго языка: аукштайтское и жемайтское 30, 31; граница нарѣчій 30; фонетическіе критеріи нарѣчій 30
Нижне-литовскія поднарѣчія см. жемайтскія поднарѣчія
Носовой согласный (n) въ разныхъ сочетаніяхъ 58, 59
Носовые гласные 41, 42

Окончаніе 66; личныя окончанія 160—165
Основа 66

Падежъ 64, 65
Перестановка звуковъ 58
Pluralia tantum 19, 20, 65
Подлежащее 17—23, 24
Правописаніе 1—17: этимологическое 4—8, діалектологическое 8—15
Предложеніе безличное 23
Прилагательное: неопредѣлённое и опредѣлённое или простое и сложное 21, 107; средній родъ 22, 23, 116; степени сравненія 120—122; удареніе и интонаціи 122—134; склоненіе 107—115, 143—152
Причастіе 26, 160
Прусскій языкъ 34

Родъ 18

Связка 24
Singularia tantum 65
Синтаксисъ 17—29
Сказуемое 24—29
Склоненіе имёнъ существительныхъ 70—107: первое 70—73, 80—95, второе 73—75, 95—106, третье 76, 106, четвёртое 77, 107, пятое 78, 107
Склоненіе имёнъ прилагательныхъ 107—115, 143—152: простыхъ или неопредѣлённыхъ 108—115, сложныхъ или опредѣлённыхъ 143—152; первое склоненіе 108—110, второе скл. 110, третье скл. 111, четвёртое скл. 111—113
Склоненіе мѣстоименій 134—144
Склоненіе числительныхъ 154—156
Согласные 54—61: взрывные и фрикативные 54, звонкіе и глухіе 55, твёрдые и смягчонные 55; законы сочетанія согласныхъ 55—61
Спряженіе 204—246: I классъ dìrbu, sukù 204—209; II классъ mélžu, velkù 209—213; III классъ láukiu, verčiù 213—216; IV классъ trunkù 216, 217; V классъ pabúgstu, pykstù 217, 218; VI классъ kýbau, žinaũ, láistau, laistaũ 221—224; VII классъ láidoju, vagóju 225—228; VIII классъ baĩtuoju, žaliúoju 228—231; IX классъ šúkauju, keliáuju 231—234; X классъ lỹkiju, dalijù 235—238; XI классъ séilėju, velė́ju 238—241; XII классъ táikinu, džiovinù, rašýdinu, gyvenù 241—244; смѣшан. спряженіе 219—221; сложное (periphrastica) спряженіе 244—246
Средній родъ 65, 116, 117
Степени сравненія 120—122, 145
Судьба звука j послѣ согласныхъ 59—61
Существительное 18—20, 64—107: нарицательное, собственное и собирательное 18; родъ 18, 64; число 18—20, 66; plurale tantum 19, 20, 65; singulare tantum 65; mobile 25; падежъ 64, 65; склоненіе 66—107; удареніе и интонаціи 84—106

Удареніе 15, 44; знаки ударенія 15—17, 45; переносъ ударенія 79, 80; подвиж-

ность и неподвижность ударенія въ сущ. и прилаг. 84—106; 122—134

Фонетика 38—62

Циркумфлексъ 45

Части рѣчи 62, 63
Чередованіе гласныхъ 49—54
Числительное 152—159

Шлейхеръ и его грамматика литовскаго языка 36

Словарный указатель.

a

ãbejetas 158
abùdu 65
adant 22
aguonà 95
-ai *particula emphatica* 141
aĩ 63
ailà 103
áiškus 111, 123
aižaũ 191
akéti 196
akýlas 131
akìs 3, 16, 39, 67
akýtas 131
ãklas 124
akmenéti 196
akmuõ 5, 18, 44, 62, 66, 70, 107
akrútas 88
àkti 182
akúotas 88
áldra 90
algà 72
álkanas 131
aĩksnis 97
álkti 185
alkúnė 104
aĩpti 187
Alsédžiai 105
alùs 64, 65
amatininkas 90
amè *eamus* 54
anàs 139
angà 32, 48, 92
añginas 88
angùs 129
Anykščiaĩ 39, 102, 120
anýta 93
ankstì 82
añkštas 124
anojẽ 142
anóks 139
añs 20, 139
ansaĩ 141
añt 48, 63
ant(aĩ) 21, 138, 141
ántakis 21, 48
ántausis 99
añtinas 22
añtis 97
añtra *secundo* 22
añtras 63, 157
añtrininkas 93
apačià 94
apãštalas 88
apdiržti 190
apynỹs 100
apjàkti 182
apkar̃sti 188
apkęsti 14, 42
apkintù 51
apkur̃sti 188
ãpmaudas 88
apmaudìngas 131
apnìkti 183
aprýštu 51
apsiaũti 184
apsidarýti 28
apsirėdýti 28
apsirìkti 183
apsìsukąs 129
apsivil̃kti 28
apsklìsti 183
apskųsti 13, 42
apsnústi 189
apspìsti 183
apstókas 131
apstùs 127
ãptižas 191
apúokas 88
apušẽ : àpùšė ž. 106
apvalùs 132
apvynỹs 100
ardýti 199
Ariógala 50
ariù 162, 175 : ž. arù 164
arklỹs 39, 62, 97
árškus 129
artì 82
arúodas 88
áržuolas 15
aržùs 127
ãsilas 88
àš 8, 20, 63, 134
ãšaka 94
ãšen(ai) 136
ašìs 60
ãšmas 157
aštañtas ž. 83
aštrùs 127
aštuñtas 83, 157
aštuonérgis 158
aštuonerì 158
aštuoneriópas 158
aštúonetas 156, 158
aštuonì 63
atãdrėkis 6
atadúoti 6
atàkti 182
ãtatai 63
ataudaĩ 88
atbégti 7
ãtbulas 130
ãtdaras 130
ãtdrėkis 6, 7, 56
atdúoti 6, 7
ateĩtis 115
atidúoti 6
atitólinti 6
ãtkalas 130
atkélti 56
atkérti 188
ãtkilas 25, 130
atlaidùs 132
atléisti 56
atlýžti 190
atmintìs 18
ãtrakas 130
ãtrašas 88
atsargùs 132
atsigérti 48
ãtskiras 130
atstóti 6, 56
atstùs 127
atšìpti 183
attólinti 6
atúodogis 99
ãtviras 25, 130
atžagarùs 132
atžúlus 132
audėjà 94
áudiklas ž. 126

áudra 90
augẽsnis 121
augintinis 99
augmuõ 5
augštaĩtis 30
áugštas 46, 126
augštýbė 105
augštỹn 46, 119
augštynáikas 119. 131
aũgštis 46
augštókas 131
áugti 41, 168
aũklė 46, 103
áuklė 46, 74
auklẽ 103
áuksas 84
áuksinas 22, 88
aukúnė 104
aũlas 86
aulỹs 100
aurẽnai 141
aurìnai ž. 141
ausýlas 131
ausýtas 131
áusti 41, 174
aũšti 17, 23, 36, 43, 45, 189
áušti 17, 36, 43, 45, 189
aũtas 85
aũti 184
autskariaĩ 6
áužuolas 15
avilỹs 100
avýnas 88
ãvinas 88
aviniñkas 90
avìs 2, 15, 39, 62, 64, 76, 106
avižà 20, 90, 191
avižienà 94

ą

ąsà 3, 32, 59, 83, 92
ąsidinis 58
ąsótas 59, 131
ą̃sas 59, 88
ązdinis 58
ą́žuolas 14, 62, 88
ąžuolýnas 32

b

bãdas 86
badéti 171
badmirỹs 100
badúoti 196
baidaũ 199
baĩgti 173
bailùs 127
báimė 102
baisù n. 65
baisùs 49, 127
balañdis 100
bálnas 17, 126
baĩnas 17, 64
baĩsas 86
bálstu 191
baĩsvas 125
báltas 21, 107, 126
báltmargas 118
baĩtuoti 196, 228—231
bąlù 191
bámba 90
bandà 92
bangà 92
Bangputỹs 101
bà-regint ž. 164
bañkštis 97
barstýti 52
bárti 175
barzdà 92
barzdótas 131
barzdskutỹs 101
bãsas 124
basnìrčias 131
baublỹs 98
baugštùs 127
baugùs 127, 185
baũsti 174
bãžmas 52
beaũsis 100
bediẽvis 100
begédis 99
bėginti 200, 203
bégti 168, 200
bėgtỹnės 19
beĩgti 173
beñdras 124
beñgti 173
béras 126
bè-regint 164
beñgždžias 124
bérnas 26, 85
beñti 15, 16, 52, 176
béržas 85
beržýnas 18
bỹ 142
bičiùlis 100
bičiuõlis 100
bijóti 49, 199
bildéti 171
bilè 142
bingùs 127
birstinti 200, 202
birstu 191
birti 16, 52
bįrù 191
bìtė 103
bìtinas 89
bìtkoris 6
bjaurùs 127
blãkė 103
blauzdà 92
blezdingà 94
bliáuju 179, 184
bliáunu 179, 184
blizgéti 171
blõgas 124
blõkšti 178
blùkti 182
bóba 90
bogìnti 200
bókštas 52
bósti 189
bóti 178
braidýti 53
brangỹn 119
brangù n. 65
brangùs 11 : brángus 129
brastà 53, 92
brastvà 92
brasvà 92
bredù 53, 172
brékšti 23, 190
brendù : bredù 172
brę̃sti 189
brydẽ 53
brỹdis 53
bríedis 34, 96
briedkriaũnis 6, 100
briedplaũkis 100
brìngti 186
brìnkti 185
brìsti 172
brìzgilas 89
brólis 10, 18, 40, 56, 66, 73
bróterauties 56
broterẽlis 56
brùkti 168
brųšė 92
Būbjaĩ 30
bũbnas 85
budéti 171
budrùs 127
bũgnas 85
bugštùs 127
búgti 185, 186
bùkas 16, 124
búkis 26
buklùs 127
bùkti 182
buliavonas 90
būnù 194
búožė 10, 52, 102
buñbulas 89
bùrės 177
būrỹs 98
burnà 84, 91
bùrti 177
bùrties 177
búsiuos 26
bùsti 171, 182
bùtas 86
búti 16, 24, 47, 160
bùžulas 52

c

ciẽlas 9

č

čerkšnà 25
čeȓkšti 176
čià 42
čiẽlas 9
čiáužėti 180
čionaĩ 141
čiȓkšti 176

d

dãgis : dagỹs 99
dáiktas 27 : dáiktai 81
dailùs 127
dainà 91
dalgis 97
dalgkotis 5
dalỹkas 90
dalijù 196, 235—238
dañgtis 97
dangùs 11, 64, 67, 77
dantìs 11, 64 : dantų̃ 106, 156
dantýtas 131
dár 26
dárbas 85
Darbénai 14, 80
darbýmetis 99
darbiniñkas 90
darbùs 127
dárgana 93
darýti 194
daȓžas 39, 64, 80, 86
daȓžininkas 88
daubà 51, 92
daug-daũg 159
daũgis 97
daugnorà, -õros 18
daugùmas 89
Dauguvà 34
Debeĩkiai 70
debesų̃ *g. pl.* 106
dẽdinu 200
dédinu 200, 202
dedù 193
degą̃ 117
dẽgdinu 202
dẽgę 117
dẽginu 167, 202
dẽglas 7, 124
dègsią 117
dègti 7, 169, 202, 208
deĩvė 103
dejà 92
dejúoti 23
dė̃l 27, 63
délna 90
derė́ti 180
derýbos 19, 93
derlùs 127
dẽstis *3 praes.* 193
dešims 156
dẽšimt 156
dešim̃tas 157
dešimtérgis 158
dešimteriópas 158
dešimtìs : dešimtų̃ 156
dė́ti 9, 16, 87, 200, 201
devė́ti 180
devynérgis 158
devynerì 158
devyneriópas 158
devýnetas 156, 158
deviñtas 157
deviñtinės 19
devjáu *1 s. praet.* 193
didbuȓnis 100
dideĩ *adv.* 118
didélẽsnis 121
dìdelis 114, 132
didgalvis 100
dìdis 114, 124
dìdysai 149
didỹsis 149
dìdįsis *ž.* 149
didókas 131
didùs 114
didžiaĩ *adv.* 118
díegas 85
dienà 2, 9, 16, 34, 41, 92
dienóvidis 100
Diẽvas 86
dýgti 186
dygulỹs 101
dygùs 127
dỹkas 185
dỹkti 185
dykū̃nas 90
dilti 55
dìrbamas 159
dìrbdinu 203
dìrbinu 203
dìrbtas 159
dìrbtinas 29
dìrbu 5, 28, 55, 159, 169, 204—208
dìrbuosi 159
dìrgti 186
dìrsė 102
diȓžas 86
diȓžti 190
dóbilas 89
dõras 10, 15, 124
dóras 124
dorýbė 105
dõriškas 131
dósnas 127
dosnùs 127
dovanà 10, 94
dovanóti 195
dovinà *ž.* 94
drabnùs 127
drabùžis 100
drąsiai *adv.* 118
drąsù 65
drąsùs 22, 127
draũgas 16, 86
drausmẽ 103
draũsti 174
drebė́ti 171
drẽbti 177
drebulẽ 106
drégnas 126
drẽgti 185
drė́kti 185
drẽksti 55, 177
drìbti 182
driẽžas 86
drìgnės 103
drìgnys 5
drỹkti 185
drį̃sti 189
dróbė 102
drobùlė 105
drovùs 127
dróžti 52, 175
drúgalis 126
drugỹs 98
drúktas 126
drúktgalis 126
druñgnas 124
druožẽ 10, 52
druskà 91
drùskinė : druskìnė 105
drútas 126
dù, dvì 40, 42, 63, 65, 154
dùbti 51, 182
dubùs 42, 127
dùgnas 86
dùjen(ai) 154
dū̃krẽlė 105
dukšnùs 127
duktẽ 67, 78
dū̃kti 185
dùlkės 20, 102
dùlkėtas 131
dúmai 20, 65, 84
dúmas 20, 65
dum̃blas 12, 86
dùmplės 102
dùmti 16, 177
duobà 51
duobẽ 10, 16, 51, 54, 103
duobė́tas 131
dúodinu 202
dúodu 193
dúona 2, 9, 33, 90
duosnùs 127
dúoti 10, 16, 52
dùrys 19, 65, 76
dùrti 177
Dùsetos 19, 138
dusulỹs 101
dų̀zgėti 171
dvãras 86
dveigỹs 158

dvéitas 158
dvẽjetas 156, 158
dvejì 158
dvejópas 158
dvė̃sti 177
dvibrìdė 53
dvìdešimtas 157
dviej 155
dviejau(s) 154, 155
dvìgubas 158
dvỹlas 124
dvýleka ž. 156
dvylekiñtas 157
dvylė̃kis 156
dvýlika 156
dvylìkis 158
dvýliktas 158
dvìlinkas 158
dvỹnas 86
dvìšakas 158
dvõkti 178

dž

džiaũgsmas 57
džiaũgties 29, 174
džiáuju 179
džiáunu 179
džiovinù 241—244

e

ė̃glė 103
eglýnas 18
eĩkš, eĩkšte 166
eikšìn, eikšinket 166
eilà 103
eilė̃ 103
eimė *eamus* 54, 166
eimì 192, 193
einù 193
eĩta 26
eĩti *infin.* 184
eĩti *3 praes.* 192
eĩtienai 142
eitù ž. 192, 193, 221
eivà 166
ejáu ž. *1 s. praet.* 193
èkem, èkiau ž. 166
ekmuõ 15
elgìmos 164
eĩksnis 97
élnis 96
éndrė 102
ẽpušis, -ies 106
eĩdvas 124
erė̃lis 100
eĩtas 124
eĩžilas 89
éržuolas 15
esčiù 180, 194
esmì 160, 194, 203, 245
ẽsti 160, 180, 194
esù 193, 204, 245
ešerỹs 101
èt 63
ežià 103
ežė̃ : ẽžė 103
Ežerė́nai 31
ẽžis : ežỹs 98

ė

ė̃dalas 11
ė́dau : ė́džiau 170
ėdinė́ju 167
ėdrùs 11, 127, 129
ė́du 11, 52
ė́džios 90
ė́gėrė 171
ė́ras 171
ė́sti 170

g

gadýnė 104
gaidỹs 47, 67, 70, 98
gaĩgalas 89
gailė́ties 29
gaĩlu 116
gailùs 22, 127
gaĩšti 189
gaivìnti 198
gaižùs 127
gajùs 127
gãlas 33, 86
gatą̃stuvas 88
galė́ti 164, 180
galvà 4, 46, 91
galvìjis 100
galvóviršis 100
gamìnti 201
ganà 118
gañdras 86
gãniava 93
ganõvas 90
garaĩ 86
garbė̃ 103
Gaĩdinas 29, 31
gardùs 127, 129
gaĩsas 86
garsìngas 131
garsùs 127
garuóti 196
gąstùs 127
gašlùs 127
gašùs 127
gatės *particula emphatica* 142
gaujà 92
gaurúotas 131
gausùs 127
gáuti 184
gė́da 9, 90
gė́dėties 180
gegužė̃ 106
geidáuti 196
geĩsti 5
gélbu, gélbėti 171, 219
gélda 91
geĩsti 188
geĩsvas 125
geĩtas 124
gélti 5, 176
geltónas 130
geltonplaũkė 105
gelumbė̃ 12, 83, 106
gelumbétas 131
gelžìs 65, 106
gélžys *pl.* 65
gémbė 12, 16, 102
gemù 199
genỹs 34
genù 40
gerà 133
gẽras 40, 63, 108, 123
gẽrasai 149
geràsis 145
gerė́lẽsnis 121
geresnė́ji 150
gerẽsniai *adv.* 118, 122
geresnióji 150
gerẽsnis 108, 110, 132
gerèsnis 43, 110
geresnỹsis 145
geriaũ(s) 122
geriáusiai *adv.* 122
gerìmas 89
gerklė̃ 103
geróji 150
gérti 34, 176
gerùmas 89
gérvė 102
gesýti 199
gèsti 182, 190, 199, 220
gęstù 192
-gi *particula emphatica* 141
giáurė 5
gýdau 199
giedrà 9, 23, 92
giẽdras 124
giedóti 171
giedu 219
giemi 171
giesmė̃ 9, 57, 74
giestu 171, 221
gijà 92
gijù 178, 199
gìlbti (pa-) 187
gìlė 103
gilỹn, gilynaĩ 119
gylỹs 98
gìltinė : giltinė̃ 105
gilùs 127
gimdýti 199, 201
gimdýtojai 99

giminẽ 106
gìmstu 199
gim̃ti 172
giñčas 61
giñklas 13, 86
gìnti 36, 170
giñti 16, 36, 172
gynù 178, 199
girdė́ti 26, 180, 194
girià 17, 18
gìrininkas 88
gȳrius 17, 36
gìrnos 91
gir̃sti (iš-) 189
gìrtas 126
gìrti 17, 36, 177, 203
gį́sla ž. = gýsla 13, 37, 42, 59, 83
gìstie *infin.* 190
gýti 16, 47
gývas 126
gyvatà 95
gyvãtė 17
gyvenù 198, 241—244
gývolis 18, 102
gyvulȳs 102
gȳžti 190
glaũsti 5
glėbȳs 98
gležnùs 127
glìnda 91
glitùs 127
glóbti 175
gluõdenas 10
glúosnis 10
glų́snis ž. = glúosnis 83
gniáužti 175
gomurȳs 101
grakštùs 127
grasùs 128
graudùs 128
gráužti 51
gražiaĩ *adv.* 63
gražiaũs 63
gražiáusiai 63
gražýbė 105
grąžìnti 59
grąžýti 59
grą̃žtas 5, 56, 59
gražùs 108, 123
grėblȳs 97
grė́bti 175
greĩbti 175
grejù 179
greĩtas 25, 124
grę̃žti 56, 59
griáuju 179
griáunu 179
griẽbti 175
griejù 179
griẽkas 9, 41
griẽšiju 9
griẽti 179
gríežti 175
grýnas : grȳnas 126
grį̃sti 173
griųvù 169, 184
grį̃žti 13, 59, 190
gróbas 84
gróbti 175
grúdas 85
grúdu : grúdžiu 173
grum̃sti 174
grūnù 169, 184
grúodas 10, 25
grústi 173
gružinė́ju 51
grūžtìs 51
gùčas 61
gùdas 86
gudrùs 128
gùirė 16, 45
gùiti 16, 41, 184
gul̃bė 60
gulė́ti 28, 52, 63
gulõvas 90
gul̃ti 175
gum̃bas 12, 16, 86
guobà 10
guõdžioti 10
guõlis 52, 97
gúosti 10, 174
gùrgždis 96
gùrklis : gurklȳs 99
gùsti (in-) 182
guvùs 128
gų́žis, -ies 13, 59
gvildýti 5
gvil̃sti 189

i

idañt 22, 116, 120
ìkrai 86
ìlgas 126
ilgóji 17, 22
ìlgstinti 200
il̃sti 189
im̃ti 170
ìngas 126
ingùsti 182
inkyrùs 128, 132
ìnkstas 84
inkurtùvės 19
ir̃ 63
ìrstu, ìrti 199
ìrties 177
išálkti 23
išber̃ti 55
išdýgti 4
išdȳkėlis 99
išdȳkti 4
išdil̃ti 55
išdubà 51
išeĩti 7, 55
ìšgąstis 99
išgérti 7, 55
išgir̃sti 189
ìšilgas 130
ìširas 130
iškàsti 7, 55
iškli̇̀šti 191
išleistùvės 19
išlìpti 55
išlį̃sti 55
išmègzti 55
išmintìngas 131
išmintìs 18, 62
išmókti 185, 200
iš pàt 139
išpèšti 55
išrìšti 55
išsémti 6, 7, 57
išsigą̃sti 189
ìštisas 130, 158
ištùkęs 51
išvýsti 189
ìšžirgas 130
ižà 92
ìženos 191
ìžos 191
ìžti 191

į

į̃ 119
į́landa 93
įnìkti 183
įnir̃sti 188
į pàt 140
įrù 199
įsìgūštu 57
įstabùs 132
įvadùs 132
į́vedybos 19
įveĩkti 16
įvȳkti 186
įvìsti 191

y

ýdėm, ydėmnaĩ ž. вм. *ìndėmu 142
ýla 91
yrà *est* 193

ie (ė̃)

íenos 91
íeškoti : ieškóti 10, 195
iẽšmas 9, 10
ievà 9, 10, 92
iẽžti 191

j

jáib 142
jáigu 139, 142
-jau *particula emphatica* 142

jáuja(s) 91
jaukùs 128, 209
jáunas 63, 126
jaunìkis 100
jaũsti 174
jáutis 61, 67, 96
jautrùs 128
-jẽ *particula emphatica* 142
jė̃knos 5, 40, 94
jemù 170
jéras 11, 85, 171
jevaĩ 86
Jézus 77
jinaĩ 142
jìs, jì 20, 47, 63, 107, 139, 143
Jõ mýlista 21
jóti 10, 16, 47, 178, 209
jõvalas 89
jùmienai *robis* 142
jùngas 2
jùngtas 2
jùngti 163
jùnkti 185
juõ *magis* 122
júodas 10, 16, 46, 126
juodàsis 21
júodberas 118
juõdis 15
júodis 97
juõduoti 46, 196
juojaũ(s) 122
juõkas 15, 86
juokdarỹ 106
juõkinti 200
juõkties 15, 29, 173, 200
júosta 16, 52, 91
júosti 52, 175
juõsvas 125
Júra 30
júrės 102
jũs 83
jùsti 182
Jūžintaĩ 197

k

kadą̀ 33
kadagỹs 101
kadár 193
kailiniaĩ 101
káilis 67, 96
káima 91
kaĩmenė 104
kaimýnas 88
kairỹs 98
kaĩsti 188
kaitalióti 51
kaĩtinti 54
kaitrà 92
kaitrùs 128
kakalỹs 101
kãklas 86
kàkti 182
kalbà 4, 92
kalbéti 32, 167, 171, 200, 219
kálbinti 200
kãlė : kalẽ 103
kaléti 180
kalinỹs 101
kálnas 33, 84
kálnuotas 131
káltas 17
kaĩtas 17, 45, 125
kálti 16
Kaĩtinėnai 19
kálvė 102
kálvis 96
Kamajaĩ 19
kãmanos 19
kamantinéti 120
kamarà 95
kam̃pas 11, 87
kamšà 92
kam̃štis 11, 16, 97
kamuolỹs 101
kàna kas 142
kaũdis 97
kaũkalas 89
kantrùs 128
kãpas 87
kãplis 124
kàpt 52
kàpti 186
kareĩvis 25, 100
kariáuti 196
kar̃klas 86
kar̃pas 86
kárpotas 131
kar̃sti 188
kárštas 126
kar̃štis 97
kar̃tas 16, 86
kártė 106
Kartenà 136
kárti 16, 168, 177
kártis 67, 106
kartùs 60, 128, 129
kárvė 102
karžygỹs 101
kàs 16, 139
kàs gi 141
kas-ne-kàs 142
ką́snis 96
kãspinas 89
kàsti 57, 169
ką́sti 14, 42, 59, 169
kastìnis 53
kastinỹs 54
kas-žì 142
kàs-ž-kas 142
katẽ 15 : kãtė 103
kãtilas 89
kãtinas 89
katràs 21, 139
kaukarà 94
kaũkas 45
kaũkti 16
kaukurẽ 94
káulas 84
Kaũnas 18
kaũpas 87
kaũpti 174
kéikti 16, 173
keĩstas 125
keĩsti 5, 51, 198
kekẽ : kẽkė 103
kẽkšė 103
keleĩvis 100
kelì 158
kẽlias 67, 80, 81, 86
keliáudinti 202
keliáuti 196, 202, 231—234
kẽlinės 19
keliõne 202
kelỹs 81, 98
kélmas 79, 85
kélti 4, 16, 176
kémpinis 12
kentéti 180, 219
kẽpalas 89
kèpdinti 202
kẽpenos 94
kepù 40
kepùrė 105
kèpti 34, 170, 202, 209
kẽras 87
kérpė 102
kerpù 40
kéršas 126
keršslaũnė 5, 56, 105
ker̃štas 86
kérti (at-) 188
kertù 63, 167, 192
kęsti 174
Kęstùtis 18
keturì 40, 155
keturíesu 155
keturkam̃pis 100
ketùrlinkas 158
ketvérgis 158
ketverì 158
ketveriópas 158
kẽtvertas 156, 158
ketvir̃ta *quarto* 22
ketvir̃tas 157
kẽvalas 89
kiaũlė 103
kiáunė 5 : kiaunẽ 102
kiáuras 126
kiaũšis 97
kýbau, kýboti 195, 221—224
kiek 159
kiekvíenas 139
kielė 9, 102
kiẽmas 9, 16, 87

kietas 9, 16, 126
kietis 17, 96
kiẽtis 17
kìlpa 91
kìlstu 191
kìltas 126
kìlti 16
kįlù 191
kimbù 13
kiminaĩ 94
kim̃šti 16, 57, 172
kìnis 52
kìnka 13, 91
kioksóti 18
kir̃minas 89
kirmijù 196
kir̃pti 172
kir̃sti (su-) 188
kir̃sti 6, 16
kìrsti (pa-) 189
kir̃tis 97
kir̃vis 34, 73
kìsti 198
kiškà 91
kìškis 97
kìšti 169
kìtas 16, 40, 51, 139, 157
kìtkas 142
kitóks 139
kitóniškas 139
kìts kìto 142
klaidùs 128
Klaĩpėda 31
klampùs 128
klãnas 87
kláusti 5, 16, 175
klėbỹs 98
klė́tis 52, 208
klėtìs 52
klẽvas 87
klìbas 125
klýkauti 196
klỹkti 173
klim̃pti 187
klýsti 189
klìšti 191
kliudýti 199
kliūnù 169
kliųvù 169, 199
klojìmas 52
klóti 16, 52, 178, 208
klúonas 10, 52
klùpti 182
klùsas 125
knebinėti 196
knin̄gos 65
knìsti 57, 169
kniúkštas 126
kniúpščias 126
kodė̃l 63
kója 61, 81, 209
kóks 139, 140
koktaĩ 139, 141
koktù 139 : kõktu 142
kópėčios 94
kópti 52, 174
kõpti 174
korỹs 15, 98
kósčiu 180
kósėti 52, 180
kósti 3 *praes.* 180
kosulỹs 51, 101
kóšti 175
koštùvės 19
kótas 79, 85
krãsė 103
krãštas 5, 87
kratùs 128
kraugerỹs 101
kraũjas 87
kráųju 179
krauleidỹs 101
kraunà 51, 92
kráunu 179
kraupùs 128
kráuti 51, 179
krečiù 198
kregždė̃ 103
kregždingà 103
kreĩpti 199
kreĩvas 125
kréslas 85
krẽsti 177
krim̃sti 172
krimtù ž 182
krỹpti 187, 199
krìpti (pa-) 182
krìslas 57, 87
krìsti 182, 199
kritùs 128
krỹžiumis *adv.* 107
krúmas 84
krunė́ti 180
Krúoja 157
Kruopjai 30
krúsnis 51
krušà 23, 92
krùšti 169
krūtìnė 51, 105
krū̃tys 51
krūvà 51, 92
krùvinas 130
kū̃dikis 99
kúgis 96
kuĩsis 16, 41, 85
kújis 81, 96, 149
Kuliaĩ 84
kulìkas 89
kulỹs 98
kulkà 91
kùlti 16, 45, 177
kultuvė̃ : kùltuvė 105
kumẽlė 105
kumelỹs 101
kum̃pas 12
kum̃pis 60
kumpnõsė 105
kumpsóti 195
kùmstė 102
kunigaikštáitė 105
kunigáikštis 99
kuo-geriáusis 121
kuõdas 10
kuojà 92
kúoka 10
kuõlas 86
kúopa 10, 52, 91
kúosas 10, 52, 85
Kùpiškis 40
kur̃čias 125
kūrénti 198
kuriaũ 142
kùrmis, 60, 96
kùrpė 102
kur̃s 21, 139
kursaĩ 141, 149
kurs-ne-kur̃s 142
kur̃sti 188
Kur̃šas 30, 83
kur̃tas 16
kùrtas 84
kùrti 177
kū̃sti 189
kvãpas 5, 87
Kvė́darna 13, 154
kviečiaĩ 20
kvieslỹs 98
kvietienà 94

l

labaĩ 63
lãbas 125
Labguvà 29
láibas 126
láidau 52
láidoju 195, 225—228
laidõkas 90
láidotuvės 19
laikaũ 51, 53
laimė́ti 180
laipìnti 54, 198, 200
láipjoti 195
láistau 41, 194, 221—224
laistaũ 221—224
laĩškas 87
laiškùs 128
lãkinti 196, 200
lakìnti 200
lakióti 195
lãkštas 87
lìkti 200
landùs 128
lángas 11, 32, 85
lankà 92
lañkas 11, 16, 32, 87
lankstaũ 16
lañktis 97
lãpas 86
lãpė 103

lapenù 54
lapijà 18, 95
lapinù 53, 200
lãšas 87
lašiniaĩ 101
lašišà 94
lãtvis 34
laũkan 120
laũkas 16, 32, 87, 119
laũkis 97
laukkãktis 166
lauknešà 49
láukti 213—216
laũku *adv.* 20
laumẽ : laũmė 104
láužas 45
láužau 49
láuždinu 49
láužydinu 49
láužti 16, 49, 198
lazdà 92
lažýbos 19
lẽdas 87
ledtẽkas 56
léidu ž. 181
léisti 6, 52, 173
lejù 179
lẽkti 32, 177, 200
lėlẽ : lėlė 104
lempù 182, 192
lem̃ti 176
léndrė 102
leñgvas 125
lengvù 18
lengvùs 125
lénkas 84
lénkė 102
lénkiškas 131
leñkti 12
lentà 92
lentýna 93
lepstù 182, 192
lepùs 128
lẽsinti 200
lèsti 200
lẽtas 125
lẽtena 95
liáujuos 179, 184
liáunuos 179, 184
lydekà 95
lydéti 52
lieju 179
liẽkas 51, 125
liekmì 192, 193
liẽkti *3 praes.* 192
liektù 51, 192, 204, 221
liekù 51, 162, 193, 204
lielešà 94
liemuõ 37
liepa 9; 91
Liepója 29
liepsnà 92
liẽptas 86
liẽpti 9, 37, 174
líesas 185
lieti 9, 16, 179
liẽti 179
Lietuvà 36, 94
lietùvai 179
lietùvininkas 88
lietùviškas 131
liẽžti 9, 16
ligà 92
lýgmenas 130
lýgnešas 130
ligónis 69
lig pàt 140
lýgti 186
lygtùvės 19
lýgus 129
lį̃ja 179, 184
lỹkis 53
lỹkiju 51, 196, 235—238
lìkti 51
limpù 13
lìmti 187
lỹn 169, 179, 184
linaĩ 20
lìnas 87
lìndoti 195
Lìnkmenes 54, 82
linkséti 57
liñksmas 125
liñkti 12, 16, 185
Linkuvà 32
lipìnė 112
lipšnùs 128
lìpti 5, 169, 183, 200
lýsė 102
lýsia 102
lýsti 57, 185, 189
lį̃sti 13, 172
lýsvė 102
lýti 16, 23, 44, 169, 179
lytìs 179
liũbėti 10
liùdininkas 88
liuobéti 10
liúosas 10, 126
liũsti 189
lìzdas 87
lìžė 103
lýžti 190
lõbis 97
lokỹs 98
lopišỹs 98, 101
lopšỹs 98
lóti 178
lóva 91
lovỹs 98
lùbos 92
lùnkas 12, 84
lúobas 10, 85
lúošas 10
lupinéti 3
lùpti 3
lupùs 3, 128
lų́šis, -ies 13
lúštu 49, 57
lúžti 6, 190, 198
lũžtìs 49

m

-m *mihi* 136
magztìs 38
magztýti 38
maĩnas 87
maĩštas 86
máišė 58
maĩštininkas 88
makšnà 92
malãgis 100
maldà 92
málka 91
malónė 104
malonùs 132
málti 170
malũnas 90
malũnininkas 88
malúosi 162
malúoti 196
mãnienai *mihi* 142
márgas 126
márgis 96
marškiniaĩ 101
maršùs 128
martì 67, 73, 112
marùs 128
mąslùs 128
mastìs 58
mastýti 58
mastùvai 19
mašnà 92
màt 120
mataĩ 119
matýti 26
mãzgas 57, 87
màž, mažaĩ 159
mãžas 15, 21, 44, 80, 125
mažàsis 43
mažėlẽsnis 121
maž-màž 159
mẽdis 61, 95. 97
medìnis 110, 121
medkõtis 6
medùs 65
mẽdžias 95
medžiõnė 34
mégiu 186
mégstu 186
mègzti 176
méilė 16
meilùs 128
mekénti 198
melãgis 100
mẽlas 87
meldìmos 164
mėlẽnė 130
mélinas 130

mẽlsvas 125
melúoti 196
mélžu 209—213
méndrė 102
ménesiena 93
menkaĩ 159
meñkas 125
ménuo 67, 78
mérdėti 180
mergà 79, 92
mergáitė 105
mergẽlė 105
merginà 95
Merkìnė 32
mérkti 17, 45
meȓkti 17, 45
mẽs 63
mésà 92
mèsti 6, 56, 170
meškà 92
mė́šlas 6, 57, 85
mẽtai 15
mẽtas 86
metù 192
mezgù 57
mẽzliava 95
mė́žti 57, 175
mi *mei* 136
miegà 88, 91
miẽgas 87
miegmì 160, 171, 192, 193, 203
miegóti 171, 200
miẽgti *3 praes.* 160, 192
miegtù 171, 192, 193, 204, 219, 221
miegù 193, 204, 219
míelas 126
miẽlės 104
miẽstas 86
miẽžiai 20
miežienà 94
miẽžis 97
migdýti 199
mìginti 200
migýti 200
mìgti 183
mìlas 87
myléti 180
mýlista 21
mýliu 162, 203, 220
mìltai 84
mìlti (pa-) 187
mìltinas 22
mìltingas 131
mýlu ž. 164
miȓžinas 89
mìlžti 172
mìnkyti 13
minkštà 133
mìnkštas 108, 123
mìnti 170
miñti 172
mìntuvai 13, 19
mìrksnis 96
miȓkti 185
miȓti 65, 188
misà 25, 92
mįslẽ 37, 52, 59, 104
mìsti 183
mišýti 199
miškañ 120
mìšras 125
mìšti 191, 109, 220
mitulỹs 158
mókau 200
mokéti 171, 201
mokìnti 200
mokìntinis 99
mókyti 200
mókytinis 99
mókslas 6, 57, 84
mokslùs 128
mókti (iš-) 185, 200
molijà 95
molìnis 121
mólis 96
Mósėdis 33, 66
mótyna 10, 18, 64, 93
mùmienai *nobis* 142
musėlẽ 106
mũšis 97
mùšti 57, 170
mùšties 29
muštỹnės 19

n

nabãšninkas 88
nabãštikas 88
nãgas 87
nãginė 104
nagúotas 131
-nai *particula emphatica* 142
naktìs 106
nakvýnė 104
nãmas 87
namiẽ 82
namieję̃ 82
namìškis 100
nãras 90
narìnti 198
narsùs 128
narũnas 90
nãšēiai 49, 97
našlẽ 64, 67
našlỹs 64, 67, 98
naštà 49, 51
našùs 49, 128
naudà 91
naudótas 131
naũjas 16, 125
naujõkas 90
Naũmiestis 15, 102
nebylẽ : nèbylė 106
nebylỹs : nèbylis 101, 102
nedorója 22
negẽras 63, 107
nègu 139, 142
neijóks 139
nėjóks 139
nekàs 142
nẽkas 142
nekuȓs 142
nelabàsis 21
Nẽmunas 30
néndrė 102
Nerìs 18
nérti 176
nėščià 49
nẽšdinu 49, 201
nẽšiai 49
nešìkas 89
nẽšinuos 49
nešióju 49
nešù 5, 28, 42, 49, 51, 170
nešúosi 28
Nevėžis 31
niẽkas 86, 142
niekdžiugẽ 106
niežaĩ 87
nýkštis : nykštỹs 99
nìkti (ap-) 183
nỹkti 185
niȓsti (į-) 188
nìžti (pra-) 191
nóras 84
noréti 180
nudrìksti 57
nùgara 95
nukàkti 182
nukalsti 188
numaĩ ž. 51
numiẽ 82
numỹn 82
numìrėlis 99
númirẽlis ž. 99
numìškis 100
nuõ 48, 63
nuobodùs 128
núogas 10, 37, 126
nuolaidùs 132
núolupa 3
núoma 10, 48
núomonė 18
núomoti 10
nuo pàt 139
nuplìkę 117
nusėdu 169
nusiaũti 184
nuskuȓsti 189
nustèbti 199
nutõlti 188
nuvỹkti 186

o

obelų̃ *g. pl.* 106
óbuolas 10, 89

óda 10, 91
opùs 128 : ópus 129
orañ 20
óras 11, 37, 85
óriau = ariaũ *1 sg. praet.* 175
ožená 94
ožỹs 10, 11, 97
ožkà 91

P

pabaigà 94
pabaigtùvės 19
pabangà 94
pabengtùvės 19
pabúgstu 217
padángės 104
pàdarỹnė 104
pãdas 86
pãdažos 94
padėlỹs : pàdėlis 101, 102
padorùs 132
padũkėlis 99
paėdà 25
pagálba 93
pagálbininkas 88
pagáulus 132
pagìlbti 187
pãgiriamas 24
pãgirios 94
pagirỹs 101
Pagirỹs 32
paglóstomas 24
pãguoda 10
pagúosti 10, 174
paĩkas 125
pãilgas 131
pailsti 189
páinioti 195
paišýti 51
pajemblùs 132
pajuodỹs 132
Pajúriai 19
pakabùs 132
pakàkti 182
pakálnė 104
pakáušis 99
pakeleivìngas 131
pakyléti 53
pakìrsti 189
paklõdė 105
paklõtė 105
pakraũtė 51
pakrìpti 182
pakrúmis 99
Pakrúojis 157
pãkulos 94
paláidas 132
palaidũnas 90
palaĩkė 105
Palangà 31, 33
palankùs 132
palavỹkas 90
palépis 99
Palévenė 54
palydéti 52
pálšas 126
páltė 106
páltis 106
palúkanos 93
pãlūkos 93
pãmazgos 94
pamìlti 187
panašùs 49, 132
Paneriaĩ 19
Panevėžỹs 31
panyšéti 49
pántis 96
papártis 99
pãpas 86
papẽžti 190
pãplavos 94
paplótis 178
paprotỹs : pàprotis 102
papùkšti 183
pãraižos 190
parẽžti 190
parýžti 190
parplỹs 98
par̃šas 79, 80, 86
pãsaka 93
pasalũkas 90
pasíenis 99
pasigaĩlti 187
pasìlgti 186
pàsiuntìnis ž. 101
pasiùtėlis 99
paskálba 93
paskų ž. 83
pàskuo 83
paskutìnis 121, 157
pasõstė 52
pãstaras 131
pãstiras 131
pastùrgalis 99
pastùrlakos 93
pãsukos 94
pasũrỹs 108, 132
pasveĩkti 186
pašalỹs 101
pašalpà 95
pašánkinė 88
pašankùs 132
pãšaras 89
pãšlitas 131
pãšukos 94
pàt 139
pataikũnas 90
pataisaĩ 59
pataisũnai 59
patarlẽ 18
patèkti 184
patévis 99
patì 67
patil̃žti 190
patorỹs ž. 101
patrìsti 191
pàts 139, 140
patsaĩ 141, 149
patvorỹs 101
paũkštis 18. 97
paupỹs 101
pavalgà 94
pavardẽ 106
pavar̃gėlis 99
pavasarìngas 131
pavãsaris 99
pavažà 94
pavéikslas 57
pãvežamas 24
pavilgà 94
pavyžéti 52
pavojù 65
pažándės 104
pažìnti 26, 187
pečiũkas 90
pėdà 9, 91
pėdas 9, 85
pėdsakas 6
peĩkti 16, 203
peĩlis 41, 67, 97
pelaĩ 87
pelẽ 40, 104
peléda 93
pelenaĩ 20, 89
pẽlenas 20, 89
pel̃nas 87
pémpė 12, 32
pẽnas 87
penkérgis 158
penkerì 158
penkeriópas 158
peñketas 156, 158
penkì 34, 63
peñktas 157
péntis 12, 32
perẽklė 105
perkù 203
perkúnas 88
perkúnija 18
per̃ti 176
pėsčias 126
pėstininkas 88
pėšti 170
peštỹnės 19
pẽtnešos 49
pẽžti 190
piemẽnė 130
piemuõ 33, 41, 64, 78, 107
píenai 20, 84
píenas 9, 20, 84
píeniškas 131
piestà 92
piẽšinas 51
piẽšos 51
piẽšti 51
pietaĩ : piètai 107
pietumìs *adv.* 107

pieva 9, 16, 61, 72
pìgti 183
pigùs 128
pỹkinti 200
pìkis 97
pìktas 125
pỹkti 167, 186, 192, 200, 203, 217
pỹlinas 22
piliù : pilù 170
Pìlkalnis 136
pìlkas 126
pìlnas 126
pìlti 45, 170
pil̃vas 87
piuìkai 89
pìnti 59, 170
pìntis 12
pir̃kdinti 202
pir̃kti 16
pir̃m 48
pìrmas 47, 63, 121, 156
pirmẽsnis 157
pìrmgalis 99, 157
pirmjáusis 157
pìrmlakos 93, 157
pirmutìnis 157
piršlỹs 98
pir̃štas 86
pirštúotas 131
pirtìs 106
pjáuju 179, 184
pjáunu 179, 184
pjáuti 199
pjáutics 29
pjovė́jas 80, 89, 95
pjovėjỹs 95
pjúdau ž. 199
pjudaũ 199
pjúklas 64
pjũvis 97
plàkti 170
plãštaka 95
platù 117
platùs 107, 128
platùsis 43
plaũčiai 97
pláuju 179
pláunu 179
pláukas 85
pláukti 17, 173
plaũkti 16, 17, 173
plaušaĩ 87
plė́kti 'pelėti' 186
plẽsti 178
plėšìmas 101
plėšinỹs 101
plė́šti 175
plezdénti 198
pliekti 18, 173
plièkti 173
pliẽnas 9, 87
plìkis 97
plikýti 199
plikkãkt's 166
plìkti 183, 199
plýnas 126
plýšti 6, 57, 190
plytà 91, 178
pliudaũ 199
plókščias 126
plókštas 126
plónas 126
plóti 178
plõtis 97
plovìmas 89
plukdýti 199
plukýti 199
plùnksna 91
plúokštas 85
plúoštas 85
plutà 91
pojuodỹs 132
põnas 21, 71
Põndzievs 58
Põndzius 58
ponì 67
pósūnis 100
posūrỹs 132
prabégdinti 203
prabégti 203
pradalgẽ 106
pradžià 81, 92, 112
pragý-ti 189
prãkaitas 88
prakãlas 54
prakal̃bti 187
pralõbti 187
prãnašas 49, 88
prãnašiepi 82
Prancūzijà 95
pranèšti 49
pranìžti 191
prasidžiūgstù 191
prasìdžiungu 191
prasidžiùgti 182
prãstas 125
prašnèkti 184
prausiúosi 28, 159
praũsti 175
pravardẽ 106
pražýsti 189
preikãlas 54
preimenẽ 156
prỹ ž. 48
prýangė ž. 48
priẽ 48
príeangė 48, 104
Príenai 54
príespauda 93
príešininkas 88
príežodis 100
prigùsti 182
prikàpti 186
prìmgalis 157
prìmlakos 157
prìngis 104
prýspauda ž. 93
privéngti 174
próga 91
prõtas 62, 86
protìngas 131
prúsas 34, 84
prúsiškas 131
prùsti 190
pučiù 162
púdymas 88
púdyti 199
puikùs 128
puĩšinas 51
puišýti 51
pūkaĩ 10
pùkšti (pa-) 183
pul̃kas 16
pùlti 16, 52, 172
pulù : púolu 172
pũnù 169, 184, 199
púodas 10
puokaĩ 10
puokỹs 98
puõlis 97
púošti 10
pupà 91
pupienà 94
pūraĩ 20, 84
pũras 20, 84
púras 40
purvãbridis 53
pur̃vas 87
pur̃vinas 22, 130
pùsė 43, 103
pusétinas 132
pùsgyvis 100
pusiáutinas 132
pūslẽ 57, 104
pùsmergė 104
pùsnuogis 100
pùspūris 100
pùssalė 57
pùsti 17, 45, 183
pũsti 15, 17, 45, 178
pùsvaikis 46
pušýnas 89
putà 92
púti 16, 17, 45, 47, 169, 199
pųvù 184, 199

r

radýbos 93
radinỹs 101
Ragaĩnė 41
rãgas 87
ragáuti 196
raĩbas 125
raĩnas 125
ráišas 51, 126
ráišėti 180, 219
ráiškus 129
ráišti 180

raĩštis 97
raĩtas 125
rajùs 128
rãktas 86
rambùs 11, 128
rameñtas 51
ramìnti 50
ramstýti 51
ramñtis 11, 32, 51, 97
ramùmas 89
ramùs 50, 128
rankà 11, 34, 79, 92
rankóvė 104
rasà 92
Raséiniai 30
rąstas 86
rùsti 183
rãšai 167
rãšąs 108
rašaũ 15, 20, 27, 28, 48, 63, 167
rašáu ž. 48
rašaũsi 49
rašáusi ž. 48
rašýdinu 198, 201, 241—244
rašýti 194
rašýtinas 29
rašýtojas 80, 95
rašýtojis 95
ràšomãsis 17
rãštas 86
rãtai 20, 65
rãtas 20, 65, 79, 86
raudà 91
raudà 'kuojà' 92
raũdas 125
raudónas 130
Raudóndvaris 156, 183
raũdonuoti 196
raudóti 172
ráudu 219
ráugas 85
ráugėti 180
ráuju 179, 184
ráumi 172, 219
ráunu 179, 184
rauplẽ 104
raũsvas 126
rãžas 87
rėdýti 28
regėti 26, 180
règiteis 163, 164
regù ž. 181
règzti 176
rẽgztis 57
reĩkalas 89
reikėti 219
reĩkią 117
réikšti 176
reĩkti 219
rėkauti 196
rẽkšti 57
reñti 12, 50, 177
rentinỹs 101
rẽplės 103
rẽsvas 126
reškiù 57
rẽtas 125
rẽtis 97
rezgù 57
rẽžti 190
riáugėti 219
ridìkas 89
riebùs 128, 129
riekẽ 104
riekiúosi 28
rieškùčios 105
rieškùtės 105
riešutas 89
rietas 85
rieties 29
rievẽ 104
rijù 169, 179
rýkštė 102
rìkti (apsi-) 183
rýmau 50
rýmoti 195
rìmtas 126
rìmti 50, 187
rindà 92
riñkti 172
rynù 169, 179
riogsóti 18
risti 169
rišėjà 94
rišti 55
rýšti (ap-) 51
rýtai 20
rýtas 20, 40
rytmetìnis 121
rytmetỹs 101
rýžti 190
rõgės 19, 103
rogsaũ 57
rómyti 51, 196
rómus 51, 129 : romùs 128
rópė 102
rũbas 86
rùdas 125
rūdijà 95
rūdijù 196
ruduõ 67, 107
rugienà 94
rugỹs 98
rúgštas 126
rùikis 96
rùišis 51
rùkti 183
rũkti 186
rúmai 51, 85
ruñbas 12
rùmtas 51, 126
ruñdzins ž. 58
rūpestìngas 131
rùpūžė 104
rūsỹs 98
rústas 126
rùsvas 126
rúšis, -ies 13, 43, 59
rūtà 92

S

-s *sibi* 136
saĩkas 87
sájunga 2, 59
sakaĩ 87
sãkant 83
sakaũ 20
sakaũs 26
sãkinas 22, 130
sakýti 194
sakýtienai 142
sakýtojas 80
salà 92
Salantaĩ 14, 33, 80
saldókas 131
saldù 65
saldùs 60, 111, 128, 129
saldùsis 145
saĩdžiai : saldžiaĩ 118
saldžióji 150
sãmanos 94
sãmanotas 131
sámbrėškis 59, 190
sámburgos 59
sámpuvis 132
sámtis 11, 32, 96
sąnaris 100, 120
sąnašos 49
saũdaras 59
sánkalba 59
santakỹs 59
sãpnas 82, 87
sapnỹ *loc. s.* 82
sãpnis 82
sárgas 85
sargùs 128
sar̃tas 125
sar̃tis 97
sąsparà 120
sąspyris 59
sąstata 59
sąsūka 59
sąšlavos 59
sáu *quam* 121
sáugmi 172
saugóti : sáugoti 172, 195
sáuja 91
sáulė 15, 18, 67, 102
saulégrąža 47, 59, 93
saulékaitis 47
saulélydis 47
sáulėtas 131
saunorà 18, 64
saũsas 16, 125
sausgỹslė 105

sąvarža 59
savęs 134
sąžinė 59, 104
sėdėti 28, 52, 180, 200
sègti 5, 170
séilė : seilẽ 102, 197
séilėju 239—241
séilėti : seilėti 196
Seinaĩ 102
sė́kla 31, 37
seklùs 128
sekmìnės 19
sèkti 170, 183
sémti 177
sẽnas 15, 21, 63, 107, 125
sẽnasai 149
senàsis 43
senãtuvė 105
senãtvė 105
seneĩ *adv.* 118
sẽnis 97
sénti 187
septynérgis 158
septynerì 158
septyneriópas 158
septýnetas 156, 158
septiñtas 83, 157
sergù 63
sė́sties 169
sesuõ 18, 54, 64, 66, 78
sė́ti 9, 16, 178
siaũras 125
siaũsti 188
sidabrìnis 121
siẽkis 97
sieksnis 96
síena 91
síetas 16, 85
siẽtas 17
siẽti 16
sijõnas 90
sỹkis 40, 97
silkaĩ ž. 87
sil̃kė 103
sìlpnas 126
sìlpti 187
sir̃gti 16, 172
sir̃pti 187
siúlas 85
siūlẽ 104
siurbėlẽ 106
siùsti 183
siũsti 174
siúti 169
siuvėjà 94
skáinioti 195
skaistùs 128
skal̃bti 175
skáldyti 194
skalsà 92
skalsùs 128
skalùs 128
skámbu : skambù 171
skanùs 127
skardìnis 121
skar̃malas 89
skárti 188
skaudulỹs 101
skaudùs 128
skel̃bti 175
skéldėti 159, 171, 201
skéldinti 201
skélti 159, 176, 177, 201
skéndėti 171
sker̃sas 125
skerstùvės 19
skęsti 14, 32, 189
skiedrà 91
skiẽtas 86
skylẽ 15, 104
skìlti 177
skìltuvas 177
skil̃vis 97
skìnti 170
skìrti 16, 177
skystakal̃bė 105
skýstas 83, 126
skįstas ž. 13
skýsti 189
sklandùs 128
sklýsti 189
sklìsti 183
skóbti 187
skolà 92
skrẽgždė 103
skrejù 179
skrèsti 183
skriẽti 179
skrósti 52
skruostaĩ 10, 52, 85
skubrùs 128
skubùs 128
skudrùs 128
skuĩsti 41, 51, 188
Skuõdas 83, 152
skų́sti 174
skùsties 28
slapũkas 90
slėgti 52, 55
sleĩkstis 97
slẽpti 178
sliekas 85
sliñkti 172
slýsti 6, 189
slógos 52
slópti 187
slùgterėti 186
slúgti 186
slúogas 52
sluogúoti 10, 52
smagùs 128
smailùs 128
smárdvė 102
smarkùs 128
smárvė 102
smáugti 3, 173
smaũkti 3
smègti 183
smeĩgti 174
smìlga 91
smìltinas 130
smiltìs 20
smõgti 178
smùkti 183
smukùs 128
smùlkus 129
smurtnùs 128
snãpas 87
sniẽgas 87
snìgti 23, 183
snùkis 97
snústi (ap-) 189
sodà 52
sodìnti 52, 200
sõdnas 86
sódrus 130
sõdžius 52
sóstas 10, 52
sótinas 129
sotùs : sótus 129
spãlis 97
spañguolė 104
spar̃nas 87
spą́slai 85, 88
spą́stai 85
spérus 130
spęsti 14
spiẽsti 174
spynà 92
spìrti 177
spìsti (ap-) 183
spìtras 125
spjáuju 179
spjáunu 179
splẽsti 178
spoksóti 18, 57
spragà 92
sprãgilas 89
sprándas 85
sprangùs 128
spręsti 14
sprógti 186
sprùgti 183
srẽbti 178
srovẽ 104
sruõbalas 10
sruõbti 10
srúoga 19
stabdýti 199, 201
stabýkaulis 53
stabýti 199, 201
stabulỹs 54
stãčias 125
stačiũkas 90
stáibis 54
staigùs 128
stãklės 19, 103
stãlas 86

stal̃das 86
Stãlupėnai 138
stambùs 27, 128
staugùs 11 : stáugus 130
stárta 91
statùs 128
stèbti 183
stemplẽ 104
stìčas 61
stìgti 183
stýgti 183
stìklas 87
stìngti 187
stiprùs 128
stìrna 91
stógas 10, 85
stókti 186
stóras 10, 126
stórgalis 126
stóti 178
stóties 52
stovéti 10, 28, 180
strãzdas 87
strėnos 91
stropùs 128
strùgas 125
stùmti 16, 60, 177
stuomuõ 10, 52
súdyti 45
sũdyti 45
sudžiúvėlis 100
sujùsti 182
sukàkti 182
sukaktùvės 182
sukančióji 150
sukąs 111
sukąsis 146
sùkęs 111
sùkęsis 146
sukinỹs 3
sukir̃sti 188
sukrùs 3, 7, 128
sùksiančioji 150
sùksiąs 111
sùksiąsis 146
sùkti 3, 7, 40, 56, 169
sukù 204—208
sukur̃nis 3
sùkusioji 150
sulà 92
sùltingas 131
sulùjo 3 *praet.* 178
sūnaĩ 107
sunkù 18
sunkùs 129
sūnùkas 90
sūnùs 15, 53, 64, 66, 70, 77
súodės 52
súodys 52
súodžios 10, 52
súolas 10, 52, 56, 85
suprà̀sti 183
sùpti 169
súras 126
surìkti 183
súris 36, 40, 43, 96
sũris 36, 97
suskàsti 183
susnà 18, 64
sùsti 190
sùšlàpti 184
sutèkti 184
suùžti 191
suvókti 173
sužvìgti 184
svadìnti 54, 200
sváigėti 187
svaiginỹs 187
svaĩgti 187
svãras 86
svarbùs 129
svar̃tis 97
svėčias 87
Svėdasaĩ 124
sveĩk ž. 23, 65, 117
sveĩka 23, 65, 116
sveĩkas 22, 36, 41, 125
sveikatà 95
svéikinti 16, 36
svem̃bti 12
sverdéti 201
sver̃dinti 201
sver̃ti 176, 201
svẽtimas 131
svetnorà 18, 64
svíestas 85
svíetas 9, 41

Š

šakà 15, 39, 79, 72
šakalỹs 101
šãkė 43, 103
šakótas 131
šakóti 195
šaliũ 20
šalìs 60, 119
šalnà 93
šált ž. 23, 65, 117
šálta 23, 65, 116, 118
šaltaĩ 118
šáltas 22
šaltèkšnis 100
šaltẽnis 100
šaltỹn 120
šaltìnis 100
šal̃tis 16, 97
šãpas 86
šárka 91
šarmà 93
šárpus 130
šãšas 87
šàšti 191
Šatrijà 18
šáuju 16, 179, 184
šáukštas 85
šaũnas 125
šáunu 179, 184
šaunùs 129
šè 42
Šeduvà 82
šeimýna 93
šeimýnykštis 100
šeivà 93
šėkas 9, 85
šėlti 188
šėmas 9, 125 : šẽmas 125
šémmargas 7, 56
šémmar̃gė 5
šeñ 166
šenaĩ 141
šepetỹs 101
šerỹs 98
šérti 16, 176
šešérgis 158
šešerì 158
šešeriópas 158
šẽšetas 156, 158
šẽškas 87
šeškùs 43
šẽštas 157
šeštìnės 19
šiáudas 85, 209
Šiauliaĩ 19, 30
šiáurė 97, 102
šiaurỹs 97
šiáušties 175
šiẽnas 9
šienáuti 47, 196
šijẽ 142
šikšnósparnis 100
šýkštas 126
šykštuõklis 100
šìlas 87
šìldyti 199
šìlstu 191, 199
šil̃t ž. 23, 65, 117
šil̃ta 23, 65, 116, 118
šiltaĩ 118
šil̃tas 22, 125
šįlù 191, 199
šilumà 94
šim̃tas 25, 156
šimtàsis 157
šimteriópas 158
šiñ ž. 166
šinaĩ ž. 141
šióks 139
šìpti 183
šìrdgilas 93
širdìs 16, 76, 106
šìrdperšos 93
šir̃mas : šìrmas 125
šir̃vas 125
šìs 20, 47, 119, 137
šisaĩ 118, 119, 141
šìsgatės 142
šìsgi 141

šìt 21, 138
šitaĩ 21, 138, 141
šìtas 20, 142
šiupinỹs 101, 202
šiùrpti 187
šlãjos 19, 92
šlãkas 87
šlãpjas 125
šlavinéti 196
šlavù 179
šlejù 179
šliejù 179
šlienù 179
šlóvė : šlovẽ 103
šlùbas 125
šlúoju 179
šlúota 16, 91
šmėkšóti 57
šmùlas 125
šnekéti 171, 200
šnẽkinti 200
šnekùs 129
šniõkšti 174
šókti 169
šónas 85
šónkaulis 100
štaĩ 141
šų̃ ž. 83
šúkauju 196, 231—234
šukdañtis 100
šùkė 103
šùkos 92
šùlas 87
šunburñis 59
šundríekos 59
šùnkelis 59
šunkõjis 59
šuntù 192
šuõ 83
šùsti 184
Šušvìs 31
šũvis 97
švaistaũ 49
švánkus 130
švarkai 19, 28
šveičiù 49, 198
šveĩsti 174
Švéksna 136
švelnùs 129
Švenčiónys 167
šveñtas 125
šveñtė 103
šviečiù 49, 198
šviesà 6, 49, 93
šviẽsti 174, 198
šviẽstiesi 28
šviesùs 6, 49, 129
švil̃pti 174
švìnas 87
švìnkti 186
šviñta 49
švìsti 23, 184

t

-t *tibi* 136
tadą̀ 33
taĩ 65, 116
táikinti 16,196,241—244
taip pàt 139
tãkas 87
takšóti 57
talkà 93
talpšnùs 129
tãmysta 21
tamprùs 129
tamsà 49, 93
támsta 21
támsus : tamsùs 129
tánkus 11, 130
tàpti 184
tariúos 26
tarnáitė 105
tar̃nas 87
tar̃p 48
tárpas 47, 85
tárpininkas 88
tar̃pti 187
tàs, tà 2, 16, 20, 119, 137
tasaĩ 118, 119, 141, 149
tàsgatės 142
tàs gi 141
tasjaũ 142
tas pàts 140
tàt 65, 116, 119, 138
tataĩ 65, 116, 118, 119, 138, 141
tatràs 21
taukaĩ 51, 85
taũkinas 22
Tauragẽ 30
tavè *g. sg.* 136
tãvienai *tibi* 142
tekẽlas 90
tẽkis : tekỹs 99
tẽkšti 57, 178, 188
tèkti 184
Telšiaĩ 19
teñpti 12, 32, 174
témti 23, 49, 187
tę̃n 27
tenaĩ 141
ténkinties 26
ten pàt 139
tẽpalas 89
tèpti 170
ter̃p 48
tę̃sti 175
tévai *pl.* 84
tévas 15, 18, 34, 45, 53, 64
tę̃vas 126
téviškė 104
tíek 21, 159
tíekas 21, 141
tiektaĩ 21, 141
tiesà 93
tiẽsti 175
tiesùs 129
tikéti 180, 220
tíkras 125
tìkslas 6, 57
tìkt 21
tiktaĩ 21, 141
tìkti 184
tỹlas 125
tyléti 180
til̃pti 172
tìltas 79, 85
Til̃žė 54, 103
til̃žti 190
tinaĩ ž. 141
tingéti 180
tingùs 129
tiñklas 16, 80
tir̃pti 187
tìrti 177
tį̃sti 189
tìtnagas 89
týtveikas 88
tìžti 191, 220
tižùs 129
tóbūlas 131
todė̃l 63
tojẽ 142
tokiaĩjais 139
toktaĩ 139, 141
toktù 139 : tõktu 142
tolì 62, 82
toliẽ 82
toliejė̃ 82
tólimas 131
tólinti 6
tólo (ìš) 27
tóšis 76
traknùs 129
trãnas 80
trañksmas 86
trankùs 129
trapùs 129
trą̃šus 130
tráukti 5, 173
trẽčia *tertio* 22
trẽčias 157
treigỹs 158
trẽjetas 156, 158
trejì 158
trejópas 158
trékšti 176
trémti 177
trèšti 191
trę̃štù 192
tribà 93
trìčas 61
trikam̃pis 100
trýkšti 190
trýleka ž. 28
trýlika 28

trìlinkas 158
trynỹs 98
trìnka 13
triñkti 172
trìnti 59, 170
trỹs 83, 154
trĩs ž. *tres* 83
trìsti (pa-) 191
trisù *loc. pl.* 155
trìšakas 158
trobà 10, 91
trókšti 57, 190
trũkis 97
trúkti 186
trùkti 184
trum̃pas 12, 16, 125
trunkù 216
trupùs 129
truputỹs 101
tù 20, 63, 134
tùjen(ai) 136
tuklùs 129
túkstantė 2, 156
túkstantis, -ies 156
tūkstantỹsis 157
tùkti 184
túlas 126
tuojaũ 142
tupéta 26
tũpti 178
turéti 42, 180
tūrėti 180
tur̃tas 86
tùščias 108, 125
tvãnas 87
tvankà 11
tvártas 85
tveñkti 32
tvérti 176
tvìlkyti 199
tvìlkti 199
tvìndyti 199
tviñkti 186
tvìnti 187, 199
tvìrtas 126
tvorà 93, 112
tvóti 178

u

ugnãvietė 104
ùi 63
ùiti 16
Ukmergė̃ 31
ungurỹs 12, 101
ùpė 103
uždỹkti 185
užeĩti 7
užgéldės 90
užgérti 7
užkàsti 7
užmaršùs 128, 132
užmìgti 200
užmir̃šti 190
užnìkti 183
užstóti 6, 7, 57
užtèkti 182, 184
užtvérdinti 198
užtvérti 198
užvỹkti 186

ū

údra 91
ũgis 97
úkininkas 88
ūksmė̃ 57
ũkties 186
úmas 127

uo (ů)

úodas 52, 85
uodegà 94
úodžiu 52
úoga 10, 91
úoksas 10
uolà 10, 93
úosis 10, 96
úoslės 52
úostau 52
uostinéju 52
úošvis 10, 96

v

vãbalas 89
vadõvas 52, 90
vadžióti 52
vagà 93
vagìs 64, 66, 106
vagõnas 90
vagóju 47, 167, 225—228
vaĩkas 2, 16, 41, 71, 87
vaĩkis 46
vaikiùkas 90
vainìkai 19
vainìkas 89
vaĩsius 67, 77
váišinti 16
vaivóti 195
vajóti 195
vãkarai 20
vãkaras 20, 89
vakarýkščias 132
vakarýkštis 121
valandà 94
valdžià 93
valgydìnti 198
val̃gis 98
válgyta 26
valýbas 132
valiũkas 90
valkùs 129
váltė 106
váltis, -ies 67, 106
vam̃zdis 98
vãnagas 89
vanduõ 54
vapsà 93
vapsvà 93
var̃das 87
var̃gas 25, 87
vargdienỹs 101
var̃ginas 22, 130
var̃gti 187
vãrias 95
varìnis 202
varỹs 95
varlė̃ : var̃lė 104
var̃mas 85, 87
várna 91
Varniaĩ 83
várpa 36
var̃pas 36, 87
varpstė̃ 104
varškė̃ 103
var̃tai 16, 19, 65, 86
varùs 193
váržas 85
vãsara 95
vasarólaukis 46
vą̃šas 59, 88
vãškas 86
važióti 52
važiúojama 26
važiúota 23
važiúoti 47, 52, 167, 196
védaras 89
vedù 15
vèdu, vèdvi 135
vėgėlė̃ 9
Vegẽriai 90
véidas 85
veidmainỹs 101
veĩkalas 89
veĩslė 103 : veislė̃ 104
Veivìrženai 34, 60, 84
veizdéti 181
veizéti 181
vejà 93
vė́jas 9, 80, 85
veléti 47, 196, 239—241
Veliuonà 47, 80
velką̃ 117
velkù 209—213
vélnias 21, 80, 85
vélti 176
vẽlūkas 88
vémti 177
véngti 174
vẽpelis 97
vėplỹs 97
vėpsóti 195
vė́pūtė 88

verčiù 198, 213—216
vérdu 193
verénas 193
vérgas 71
verpalaĩ 89
versčiũkas 90
versmė̃ : vérsmė 103
ver̃šis 67, 98
veršiùkas 90
ver̃tas 125
vérti 176
vertù ż. 181
ver̃žti 159, 175
vèsti 6, 51, 56, 170, 208
vésus : vėsùs 129
vešlùs 129
vétra 91
vežą̃s 108
vėžẽ 9, 15, 104
vežìmas 89
vėžỹs 44, 47, 73
vèžti 5, 57, 170
vežù 52
vežúosi 28, 162
vidúdienis 100
vidurỹs 101
vidutìnis 132
vielà 93
viena *primo* 22
vienas 154
vienì 154, 158
vienlinkas 158
vienódas 158
vienókas 158
viens añtro 142
vienuolekintas 157
vienuolìkis 158
vienúoliktas 158
viẽškelis 100
viešnì 67
viešpatáuti 196
viẽšpats 140
vietà 72
vikrùs 129
vỹkti 186
viliõkas 90
Vilkamergė̃ 31
vil̃kas 16, 88
vil̃kę 117
Vilkijà 103
vil̃kis 98
vil̃ksią 117
vil̃kti 45, 172
vil̃kties 28
vìlna 79
Vìlnius 31
vìltis 67
vìngis 13, 96
vìnkšna 91
vìralas 89, 193
výras 15, 18, 62, 66, 70, 71
vir̃balas 89
Virbãlius 102
vir̃bas 88
vìrdinti 202
virdùklis 193
virėjà 94
vyrẽsnis 121
vyriáusis 121
vìrinti 193, 202
vìrkinti 196
vir̃sti 189, 198
viršùgalvis 100
viršumìs *adv.* 107
vìrti 202
vir̃vė : virvė̃ 104
viržéti 159
Vìržuvėnai 135
vìsas 16, 40, 80, 125, 139
vìskas 46
výskupas 88
vìslab 142
vìstie *infin.* 190
výsti 6
visu- 121
vištà 42, 92
Vištýtis 47, 138
Výtautas 18
výti 172
vytùvai 19
võgti 5, 56, 178
vókietis 99
vókiškas 131
vókytis ż. 99
vókti 173
vólungė 12
vóras 11, 85
voverė̃ 105
voverìs 105

Z

Zasėčiai 15
Zýtela 15

Ž

žabángai 88
žãbas 88
žãdas 86
žadéti 171
žagaraĩ 89
žaginỹs 101
žãgrė 103
žaĩbas 88
žaibúoti 23
žáislas 85
žãlas 125
žãlias 108, 125
žãlis 98
žaliũkas 90
žaliúoti 46, 228—231
žal̃ktis 97
žaltỹs 97
žal̃svas 126
žámbėti 171
žándas 85
žangùs 11
žar̃dis : žardỹs 99
Žarénai 19
žárna 91
žą̃sinas 22, 89
žąsìs 3, 32, 59
žąsų̃ *g. pl.* 156
žeĩsti 174
žemaĩtis 30
žemaĩtiškas 131
žémbėti 171
žẽmė 15, 18, 74
žemỹn 119
žẽmuogė 104
žeñgti 11, 13
žénklas 12, 16
žéntas 85
žer̃ti 176
žiaurùs 129
žiburỹs 101
žydéti 181
židinỹs 101
žýdras 127
žíebas 23
žíedas 85
žiemà 9, 93
žiemmitỹs 158
žiemóspirgis 100
žievė̃ 104
žỹgis 98
žygiúoti 196
žìlas 125
žýlė 102
žìlis 98
žìlstu 182, 191
žil̃svas 126
žįlù 182, 191
žinaũ 221—224
žynė̃ 104
žiñginė 104
žiñgsnis 13, 98
žynỹs 15, 73
žinóti 195
žinõvas 90
žióbauti 196
žiobsóti 195
žiógas 85
žiõgis 98
žioplinéti 196
žioplỹs 98
žìrgas 85
žìrklės 19, 65, 102
žirnìkas 89
žìrnis 96
žį̀sti 169
žiùpsnis 98
žiūréti 181
žiùrkė 102
žlìbas 125
žlúgstu 192
žlùgti 184

žlungù 192
žmogùs 18
žmonà 18, 46, 62, 67, 72, 84
žmonẽlė 105
žnaĩras 125
žõdis 98
žodžiúoti 196
žolẽ 18, 74
žolė́tas 131
žūnù 169, 184
žųvù 169, 184
žvaigždẽ : žvaĩgždė 104
žváinas 127
žvairùs 129
žvaizdẽ 104
žvaizdė́tas 131
žvãkė 15, 103
žvãkgalis 5, 7, 56
žvarbùs 129
žvejỹs 98
žvėrų̃ *g. pl.* 106
žvilgis 98
žvìrblis 96
žvir̃gždai 86

ОГЛАВЛЕНІЕ.

	стр.
Правописаніе	1
Объ этимологическомъ правописаніи	4
О діалектологическомъ	8
Измѣненія ą, ę въ говорахъ	13
Знаки ударенія	15
Синтаксисъ	17
Простое предложеніе	17
Предложенія личныя и безличныя	23
Сказуемое	24
Говоры литовскаго языка	29
Фонетика	38
Гласные	39
О произношеніи гласныхъ	39
Носовые гласные	41
Интонація гласныхъ звуковъ	44
Знаки ударенія	45
Законы интонацій и удареній	45
Чередованіе гласныхъ	49
Согласные	54
Законы сочетанія согласныхъ	55
Законы конца словъ	61
Морфологія	62
Имя существительное	64
Склоненіе именъ существительныхъ	66
Переносъ ударенія	79
Первое склоненіе по отношенію къ интонаціи и ударенію	84
Второе склоненіе	96
Примѣчаніе къ 3, 4, 5-ому склоненіямъ	106
Склоненіе именъ прилагательныхъ	107
Нарѣчія	117
Степени сравненія им. прил. и нарѣчій	120
Склоненіе мѣстоименій	134
Склоненіе сложныхъ прилагательныхъ	143

стр.
Имена числительныя 152
Производныя числительныя 156
Глаголъ 159
Спряженіе глаголовъ 159
Личныя окончанія 160
Условное наклоненіе 165
Повелит., желат., сослагат. наклоненія 166
Классы глаголовъ 167
Семасіологическая сторона глаголовъ 198
Образцы спряженій . . . . 208—246
Указатели . . . . 247—266